

دیوانے

مہلای جبری

شہرحے

کھٹار

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

سرشناسه :	شرفکندی، عبدالرحمن، ۱۳۰۰ - ۱۳۶۹. شارح.
عنوان و نام پدیدآور :	دیوانی عارفی ره‌بیانی شیخ نه‌حمه‌دی جزیری مه‌شهوور به امه‌لای جزیری / قدس سره‌العزیز / هه‌زار شه‌رحی لی کردوه. تهران پانیذ ۱۳۹۳. ۸۰۰ ص.
مشخصات نشر :	
مشخصات ظاهری :	
شابک :	978-964-7105-51-4
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	کردی.
موضوع :	جزیری، احمد بن محمد، قرن ۱۱ ه.ق. دیوان شرح و تفسیر.
موضوع :	شعر کردی -- قرن ۱۱ ه.ق. شعر و ادبیات.
شناسه افزوده :	جزیری، احمد بن محمد، قرن ۱۱ ه.ق. دیوان. شرح.
رده‌بندی کنگره :	۶/۲۲۷-۶ PIR ۵۰۸۵ /د
رده‌بندی دیوبی :	۴/۱۸۸
شماره کتابشناسی ملی :	۶۷۴۳۷

نشر پانیذ

چاپ اول ۱۳۹۳ تیراژ: ۲۰۰۰
 لیتوگرافی بانختر چاپ دالاهو
 تهران: خیابان ابوریحان نبش وحید نظری پلاک ۲۶
 تلفاکس: ۶۶۴۱۵۹۸۲-۰۹۵۱-۲۲۱۹۰
 nashrepaniz@hotmail.com
 isbn: 978-964-7105-51-4, ۹۷۸-۹۶۴-۷۱۰۵-۵۱-۴

ناسنامه

ناوی کتیب	:	دیوانی مه‌لای جزیری
شهرح	:	ماموستا هه‌زار
پیداچوونه‌وه	:	ماجد مه‌ردوخ ره‌وحانی
هه‌له‌گرته‌وه	:	نه‌فشین به‌هاری زه‌ر
روه‌به‌رگی	:	حه‌میدره‌زا زه‌ری
پیت‌چنی	:	تاراز عه‌بدی
رازاندنه‌وه‌ی لاپه‌ره‌کان	:	تاری عه‌بدی

مافی له‌چاپدانه‌وه‌ی پاریزراوه

پيرست

ده سينک	يازده
پنشه کی	حه فده
مه لای جزیری عارف و شاعیری پایه به رزی کورد	بیست ونؤ
۱. هه رئی مه یگیر!	نه وایا موتریب و چه نگئی فه غان ئافیته خه رچه نگئی
۲. ئیکسیری نهوین	ئیسمن ته یه مه کتووب د دیوانی قیده مدا
۳. په ریشانی مه لا	ئیرۆ ژ ده ربا خه نجه رئی
۴. مه ششاته ی حوسن	مه ششاته یی حوسنا نه زهل چه نگالی زولفان تاب دا
۵. موغبه چه یئین مه یفرۆش	موغبه چه یئین مه یفرۆش هه ر سه حه رئی تین سه ما
۶. غه م و شادی	چین-چین کرن زولفین سیا که سکه نه تله سا دیا قه با
۷. دلی یه خسیر	دل به ر شکینا شه ککه ره ک «فَقُلْتُ یا رُوحی مَتی»
۸. ئاگری جیایی	ب نارئی فیرقه تی سوه تم ژ فره قی سهر حه تا پندا
۹. دوعا	سه رئی زولفا ته ب کوللابی دوعا
۱۰. دیدار	ده ستن قودره ت کو هلاقیت ژ به ژنا ته نیقاب
۱۱. پیالهی لیئاو لیتو	«لله الحمد» ژ یاری مه د ده ست جامه له باله ب
۱۲. رهنج و گهنج	شاه ب قه سدا کوشتنا من یم هه ژاندن بی سه به ب
۱۳. منی قه ره به خت	من د دل کو فان هه زاران داغ و که یبه ر بی حیساب
۱۴. راست و چه پ	له و سه حه ر جه ولان ددت بایی سه بایی راست و چه پ
۱۵. چه پ و راست	نیرگزین شه نگ ده مه ستن چه پ و راست
۱۶. گولباران	گه ر ژ وئی حووری سرشتی عیشویه ک ئیزهار بت
۱۷. ئیکسیری نهوین	قه لبی مه شوبه زیری ژ فه یزا ته جه لا گرت
۱۸. یار ناگاداره	مه حبووب ب دل بت مه ب نه قراز چ حاجه ت؟
۱۹. هونه ر مه رجه	که س ب دادا مه نه پرست گله و داد چ که ت؟
۲۰. به شی ئیمه	نه ووهل کو یاری دامه یه ک زه رره یه ک عینایه ت
۲۱. گران ناز	عه رعه ر خه راما ب قه دد و قامه ت
۲۲. رهنجی بیوه ر	عومرئی زایع بوو مه بی دل به ر عه به س (عَبَث)
۲۳. یار ببینه	نامن عه نبه رشکه نی بیث ژ عه نبه ر مه که به حس (بَحْث)
۲۴. بازاری جیهان	تو سه حه رگه ه ب ته ماشا وه ره بازاری حودووس (حُدُوث)

۲۵. سهولۍ ناز
۲۶. سهروهري جوانان
۲۷. مهۍ چاره يه
۲۸. رازداري
۲۹. حوسنا موقه ددهس
۳۰. کليلی دل
۳۱. نالهی دل
۳۲. شه پالاشه نگ
۳۳. چ داوه ته
۳۴. دهريايه که
۳۵. جيژنه پيروزه
۳۶. داد و مه دد
۳۷. سه فينهۍ مهۍ
۳۸. چه جي گه وره
۳۹. هه ميشه به هار
۴۰. مه ستی نه به دی
۴۱. دل دهريايه
۴۲. عيشقی مه جازی
۴۳. کوژراوی چاو
۴۴. شه و پروژ
۴۵. ناوینهۍ دل
۴۶. زوننار بهس
۴۷. گولا گه ش
۴۸. شه هیدی نهوین
۴۹. ره قسی مه ستانه
۵۰. وه سلۍ گیان
۵۱. عه نهر بار
۵۲. شه پولي خوین
۵۳. کوانۍ غه له ت
۵۴. ناگري پهوان
۵۵. موپته لای زولف
۵۶. فينجانا سه ددهف
- شمشادی خه رام و سه روۍ غه نناچ
دل ژ عیلاجی کو ب ده رکه ت میزاج
دیسا ژ نوو بن حاله دل
پوپر مه که ئیسرافنی د قه تلۍ موباج
حه یف د قه یدا خاک و گل بت عارفنی چالاکنۍ رووح
عیشقی کو بدهن به یه ک دو نه رواح
ناهی ژ ده رتی دل دکت
دل به ری ئیرو سه هر
هه به یه رده قس و سه مایا ته چ خوهش به ستیه چه رخ
سیررنۍ وه حده ت ژ نه زه ل گرتیه هه تتا ب نه به د
عیده وو هه رکه س ژ دیدارا ته لی پیروزه عید
نه یشه ککه را گهردن ژ عاج
نا ه ژ ده ستی وی سرنۍ
ده رنی مه یخانه یا عیشقی سه هر عارف زیاره ت کر
خه لقول من کن شیره تی
جانا ژ جه مالا ته موقه ددهس قه به سم نه ز
توورم ب دل و په پره وی موسایم نه ز
عاشق نه ر جاره ک ژ بالا لی بده ت به رقا مه جاز
ژ په عنا نیرگزین تهۍ مه ست و خونریز
تو دزانی ب خودنی من تو خه یالی شه ب و روز
شاهیدی جیلوه نوما قودسینی فه یرووزه لیباس
دل یه که دی عیشق یه ک بت عاشقان یه ک یار بهس
ئیرو مه لا سه راپا له و تیک بوومه نا ته ش
شه بنۍ قه درنی ل مه په وشه ن که تو رووحي وه ره خوهش
سه لوا سه هی قه د خه مملی
مه ژ بل حوسن و جه مالنۍ چ غه ره ز (غرض)؟
دیسال به درنی کاتبی
خون کو ژ دل ب مه وچ بیت
مهۍ نه نووشی شه یخنۍ سه نعانۍ غه له ت
بنۍ له بنۍ له عل «مه لا» من ژ مه یا ناب چ هه ز (حظ)؟
سه ر ددت نابنۍ که وسه رنی
ئیرو ژ شه هکاسا سوړنی

- ۳۸۰..... نازکا من د سه مایڼ ب سهرته لگوشتی عه قیق
 ۳۸۵..... من دی ژ غه فله ت جام د که ف
 ۳۹۳..... دلبره را من سه حهری هات ب توخ و ب یه دهک
 ۳۹۹..... «تعالی الله» زه هی حوسنا موباره ک!
 ۴۰۳..... نازکهک من سه حهری دی ب جه مالا خوه نه وهک
 ۴۰۹..... کو نیشاره ت ب بیشاره ت بدرت نه غمه یی چه نگ
 ۴۱۵..... گهر بدیا (نه دیا) نه و سه نه ما سورجه میل
 ۴۲۱..... شاهیدی قودسی نیشان حوسنه ژ ره مزا نه زهل
 ۴۲۱..... نیرو ره مزا دیم دوری
 ۴۳۰..... شهره به تا لام ویتیان نه ز ب حه یاتی نادم
 ۴۳۴..... عیده وو دا عالمی بانگی سه فایي خاس و عام
 ۴۳۷..... دانه یی عه نبر ل نه سرینان ره شانندن خالی خام
 ۴۴۰..... ره مزین ته د جانان نه به نه ندازه درازن
 ۴۴۵..... مه لا مه ل گهر دنا دلبر ژ نوو سه د بووسه ماین دین
 ۴۴۹..... من د بهر «قالوا بلی» باتن فه ویرا بوو نه فین
 ۴۵۴..... سه نه می ژ قهوسی نه بروو دو هیلالی نه و نوماندن
 ۴۵۷..... خه شمی ل فه قیران مه که زوو پادشاهی من
 ۴۶۰..... نه ز نزانم سه به بی یاری چرا دوور کرین
 ۴۶۴..... نیرو ژ حوسنا دلبره یی
 ۴۷۱..... وهره جانم کو چ نازک وهره سین
 ۴۷۶..... په یوه سته دو نه بروو ل مه مه حبوبی کشاندن
 ۴۷۹..... شوخ و شهنکی زوهره رهنکی
 ۴۸۴..... من دی سه حهر شاهي مه جهر له بسی د بهر
 ۴۹۰..... مه له و فینجان ل سهر ده سته کو مه هتابا هیلال نه بروو
 ۴۹۵..... د ده ستدا یه نگیهک نوویار من دی نه و که مان نه بروو
 ۴۹۷..... وهی سپیده ژ بورجی قهوس نه بروو نوماندن ماهی نه و
 ۴۹۹..... ژ ره مزا دلبره یی دیسان
 ۵۰۷..... دلبره یی سهرداري خوبان نه ز نزام ناگا هیهه؟
 ۵۱۵..... فه له کا نه تله سی سهرگه شته د جاما مه حوبابه
 ۵۲۸..... موحبه تی میحنه ت د زورن
 ۵۴۵..... تورره یا تابدار عه نبر که
 ۵۴۸..... کهرچی بولبول جه وهه ری ذاتی گوله
 ۵۷. تانه له گول
 ۵۸. له علین شه فقه
 ۵۹. یهک و یهک
 ۶۰. پاره یی جهرگ
 ۶۱. چاوی به لهک
 ۶۲. دل پهره نگه
 ۶۳. دهرمانی دهردان
 ۶۴. باده یی نه به دی
 ۶۵. مه نسووره دل
 ۶۶. زهکات به عه بد
 ۶۷. فینجان و جام
 ۶۸. جه زبه یا عیشقی
 ۶۹. نه ترک و بازن
 ۷۰. دهینی بووسه
 ۷۱. چیروکی جوانیت
 ۷۲. که مان کشاندن
 ۷۳. دهردی دووری
 ۷۴. دوور ناکه وین
 ۷۵. پیتا تاته شی
 ۷۶. تاته ش پهره سین
 ۷۷. ههستی هه رشانندن
 ۷۸. ناز و خه شمان
 ۷۹. خه مرا حه لال
 ۸۰. دیمی ب خال
 ۸۱. به ختی دهر ویشان
 ۸۲. ماهی نه و
 ۸۳. جه رده یی دلان
 ۸۴. عیشق و جه زبه
 ۸۵. نه ربائی وه فا
 ۸۶. دهردی بی دهرمان
 ۸۷. تونگی شه کر
 ۸۸. گول و بولبول

۵۵۲	یارځی مه پور نیشان و سور	۸۹. داځادل
۵۵۵	نهی شاهیدی قودسی څه که بهندی ژ نیقابن	۹۰. زولفان شه که
۵۶۰	هیڅی و تهوکه دکم نه ز ژ خودانا هه شه می	۹۱. به هیشتا ئیرهمی
۵۶۵	غه ما عیشقی پهریتم نه ز	۹۲. کوځانا گیان
۵۷۲	ب حوسنا «أحسن التقویم» ب زاهیر سووره تی زاتی	۹۳. سه من سایان
۵۸۶	نهی نه سیمي سه هرځی ما د مه جالا سبه هی	۹۴. خه یالی خال
۵۹۰	ئیرۆ ژ نوو پورئا ته شم	۹۵. خه دهنگا ناوړان
۵۹۸	لاتی حوسنی و شه هی خووبانی	۹۶. سولتانی بوتان
۶۰۳	مزگین ژ مه را بیت ژ سور شیرینی	۹۷. چین و ماچین
۶۰۷	ژ مابهینا دو نه برویان دینم قابه قه وسه ینی	۹۸. به قا نین ل بو تشتی
۶۰۹	نهی شه هه نشاهی موعه ز زهم! حه ق نیگه هداري ته بی	۹۹. په سنی میری بوتان
۶۱۵	خانن لایمی نه جما ته هه ر پور نوو بی	۱۰۰. دیسان په سنی میرشه ر هف
۶۲۱	«صباح الخير» خانن من	۱۰۱. به یانی باش
۶۲۷	سه نه ما سور ژ سه مه د شه و قی ژ حه ق دایه و جوو دی	۱۰۲. بتی جوانان
۶۳۵	یا رامی قلبی بسهام اللحظات!	۱۰۳. تیری تیگا
۶۳۹	پور ژ دینا ته غه ربیم خانم	۱۰۴. چرای کوردستان
۶۴۸	«الله» سه هرگاها نه زهل	۱۰۵. به لومو می عیشقی
۶۷۲	قهوسی د هیلالی ب دهلالی که شها	۱۰۶. چارین
۶۷۴	قهوی مه شهووره کو ناځی ته مه لا خه مسه عه شه ر	۱۰۷. شیعردز
۶۷۶	سه لاما من سه نا خوانی	۱۰۸. وتووژی مه لا و میرعماده دینی جزیری
۶۹۰	سونالا من حه قیری	۱۰۹. وه لام و وه رami فه قی ته یران و جزیری
۷۰۶	دل ژ من بر دل به ره ک زیبا قه با	۱۱۰. غه زالی شه پال
۷۰۸	شیوه ین دل به ری بز ان سونه ته شیوه عیشوه فهرز	۱۱۱. جوو تیک پرووکه
۷۱۳	وه لاله ژ هه ردو عالمان من حوسنی جانانه غه ره ز	۱۱۲. دین بهر
۷۱۵	یارب این گلدسته ای یا ترکس رعناست این؟	۱۱۳. جنه الماوی
۷۱۸	که س نه دیه سه هرکه ه کو چ نازک وه ره سی تو	۱۱۴. هه ر تو م به سه
۷۲۳	دل به ری سهر داری خووبان	۱۱۵. چاوی ده ر ه ش
۷۳۱	ئیرۆ مه دی وه قتی سه هر	۱۱۶. گولی بن دړک
۷۳۹	قی فیرقه تی نه به تر کرین	۱۱۷. ناخ جودایی
۷۴۳	سه نه ما سور ژ سه مه د نه یشه که را له ب ژ نه بات	۱۱۸. فرشته ی به شه ری
۷۵۰	نهی نه سیمي سبه هی ما د مه جالا سه هرځی	۱۱۹. سویند به بالا

مینه‌ت ژ خودایی کو ب عه‌بدی خو مه‌لای
نیکسیری غه‌می عیشقی، نه دینار و درهم دا

دەسپىك

ئەم كىتپە سى و چەند سالى پىش، واتا: سالى ۱۳۶۱ ك.ھ. (۱۹۸۲ ز.) لە چاپ دەرھات و ئەو كاتە، وەك «ھەزار بۆر كوردستان» و «چوارىنە كانى خەييام»، پىشوازى لى نە كرا؛ بە چەند بۆنەوہ:

يەكەم: كوردى پۇژھەلات، زۆربەمان تازە خەرىك بووين خويندەنەوہ و نووسىنى كوردى فىر بىن؛ ئەویش ھەر بە زۆرى خۆمان؛ دەنا بە فەرمى، نە مامۇستايەك لە ئارادا بوو نە دەرس و دەفتەرىك؛ وەك ئىستەش كە ھەر نىيە و ھەر نە كرا. بۆ ئىمە، شەرحى پەنگىن و سەنگىنى مامۇستا ھەزار لە سەر شىعرى غىرقانى پەر لە وردە كارىي مەلای جىزىرى، يەكجار قورس بوو.

دووەم: شەپ بوو. پەلەو ھەرىش بواری نەبوو بەو سنوورەدا تىپەپى. ھەموو ھەناردە و ھاوردەى ھەر دوو بەرى ئەو ھىلە لەو كوردستانە، ھەر گەر و گوللە، لە چەكى ھەمەجۆرەى شەپخووزان بوو. كىتپى بەستەزمان چۆن بتوانى بەو ئاوريارانەدا دەرپاز بىي؟

سىيەم: كورد، زۆرتەر ھەزارىيان وەك شاعىرىك دەناسىيەوہ. ئەو سالانە - لە موكورىيان و ئەردەلان- كەم كەس چىژەى پەخشانى مامۇستاي چىژتبوو.

سال ھاتن و چوون. بەو ھەموو كۆسپ و كەندەوہ، فىرى زمانە كەمان بووين؛ شەپى دوابراو، دواى بىرا؛ كەوشەن خۆش بوو؛ كىتب و نووسراوہى جۆراوجۆر دەرھاتن. پەخشانە پازاوہ كانى مامۇستاش، وەك شەرەفنامە و چىشتى مەجىور و قورئانە كەى، پووناككىيان بىنى و چاوى خويندەوارانى پى پۆشن بۆوہ؛ مىدىاي كوردى زۆر چالاک ھاتە مەيدان و زمانى كوردى - باكوور تا باشوور - بە زياتر لە بىست كانالى جىھانىدا بلاو كەردەوہ و گوڭگرانى پى پراھىنا و...

بەم جۆرە، دواى سى سالان، ئەوا چەند سالە خەلك داواى ئەم كىتپەش دەكەن. زۆر باشە، چاپى دەكەينەوہ. بەلام ئەگەر بە چاوى نفىسيارىك^۱ چاوم لى كرد، دىتم كارە كە ھەروا ھاسان نىيە و پىويستە تۆزالتىك تۆزى لە سەر بتە كى تا دەر كەوئ چەند

۱. «نفىسيار» بۆ Editor دانراوہ؛ فارس «ویراستار» و عەرەب «مُنقَح»ى پى ئىژن.

کتیبیکى وێژهى به‌رزه و هه‌روه‌ها چ خزمه‌تیکى گه‌وره‌یه بۆ باشتەر تیگه‌یشتن و نزیك‌تر بوونه‌وه له كوردی باكوور. گرفته‌كان:

۱- پیتووسه‌كه‌ی، كه له‌گه‌ل یه‌كگرتووی ئه‌و‌پۆ، یه‌ك ناگرنه‌وه.

۲- ده‌ق و په‌راویژ تێكه‌لن و هه‌روه‌ها هیندیک په‌راویژ و پوون‌کردنه‌وه‌ی وێژه‌ی و میژوویی پیتووسه‌.

۳- له‌وانه‌ گرنگ‌تر، شیعره‌كانی مه‌لای جزیری -كه‌ كرمانجین- زۆر ئالۆزن و زۆریك هه‌له‌ی تێدان.

جا ئه‌گه‌ر بۆ ۲۱ کاریکم پێ بکړی، به‌داخه‌وه له‌ حاند ۳دا ده‌ستم کورته. پێش هه‌موو شتێ بۆ ده‌سنووسه‌كه‌ی مامۆستا گه‌رام؛ به‌لام پاش ئه‌و هه‌موو ساله‌، نه‌ له‌ که‌ره‌ج (مالی مامۆستا) و نه‌ له‌ تاران (په‌خشانگای سرووش) هه‌چم ده‌س نه‌که‌وت. به‌ لای خۆمه‌وه گوتم: با جارێ بۆ ئه‌و به‌شه‌ی واشتیکم له‌ ده‌س دێ، له‌ به‌ریکه‌وه‌ خه‌ریک بم، بۆ باقیش خه‌یرومه‌ندیک په‌یدا ده‌بێ ده‌ستم بکړی. به‌م جۆره هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه پێدا چوومه‌وه و چم پێ له‌ گه‌ل ده‌کرا، کردم. مایه‌وه سه‌ر ده‌قی شیعره‌کانی مه‌لا.

سه‌ره‌تا چاپی دووه‌م (۱۹۵۷ ز.)ی شه‌رحه‌ عه‌ره‌بیه‌كه‌ی «مه‌لا ئه‌حمه‌دی زفنگی»م له‌ مامۆستا هادی مورادی خۆشه‌ویست ساند؛ كه‌ مامۆستا هه‌زاریش له‌ پێشه‌کیه‌كه‌یدا باسی کردووه و دیاره‌ له‌ به‌ر ده‌ستی بووه. له‌وێ شیعره‌كان به‌ پیتووسی عه‌ره‌بی نووسراونه‌توه و وشه‌كان سه‌ر و بۆر و ژیریان بۆ داندراوه؛ ئه‌گه‌رچی له‌ لایه‌كه‌وه ئه‌ویش هه‌له‌ی زۆره‌ و له‌ لایه‌کی تروه‌ هیندیک له‌ تابه‌تمه‌ندییه‌کانی زمانه‌که‌مان به‌و شتیه‌ نووسینه‌ ده‌رناکه‌وێ، به‌لام دیسان هه‌ر باش بوو. كه‌ به‌رامبه‌ر به‌ یه‌کم دانان، زانیم زۆریان فه‌رقه‌ و لای که‌م سه‌رچاوه‌یه‌کی ترم پیتووسه‌ تا بزانه‌م کامه‌ راسته‌. ناچار تا دیوانیکێ ترم ده‌س ده‌که‌وێ، ده‌ستم راگرت.

پێنج-شه‌ش مانگ رابرد. له‌و ماوه‌یه‌دا چه‌ند کتیب‌فروشی گه‌وره‌ و بچووکێ هه‌ولێر و سلیمانی گه‌رام؛ به‌لام دیوانیکێ و دل‌م پێ دامه‌زرێ و پشتی پێ بیستم، ده‌ستم نه‌که‌وت. پۆزیک مامۆستایه‌کی کوردی یه‌که‌جار پۆح‌سووکی خه‌لکی جۆله‌میرگ، دانیشتووی شاری وان، به‌ ناوی مامۆستا «خالد سادینی»، هات بۆ سنه‌ و بوو به‌ میوانم.

ماموستا خالد کاریکی گهواره‌ی سهارهت به ژيان و شيعره کاني مه‌لای جزیری وابه دهسته‌وه و بیستبووی له کتیبخانه‌ی ناوه‌ندی شاری کرماشان، نوسخه‌یه‌ک ده‌سنووس له شیعری مه‌لاهه‌یه. هاتبوو به‌شکوو نه‌و قسه‌راست بی و بتوانی بیینی و شتیکی لی ده‌سکه‌وئی.

باسی ئەم کتیبهم له‌گه‌ل کرد؛ گله‌ی بوو که زۆری هه‌له‌ی زه‌ق تیدان. گوتم: کارم له‌نگه و ئاخۆ ده‌ست بدا پیکه‌وه جاریک بیخوینینه‌وه؟ فهرمووی ناتوانم دانیشم؛ به‌لام فایلی سی نوسخه‌ی نه‌و دیوانه‌م هه‌یه؛ بۆتی ده‌نیرم. ماموستا خالد هه‌زار جار مالی ئاوا، دوا‌ی چهند پروژیک به‌ براده‌ریکدا، له شاری ورمیوه، سی-دیه‌کی بۆ ناردم که ئەم سی دیوانه‌ی مه‌لای جزیری تیدا بوون:

۱- ده‌سنووس به‌ خه‌ت و پیتووسی عه‌ره‌بی، نووسینه‌وه و راست کردنه‌وه‌ی «شیخ مونه‌وه‌ره»، کوپی شیخ ئەسه‌ددی دووه‌م، کوپی شیخ عه‌بدوللای خه‌نوبولی به‌رواری، که به‌ نه‌سخیکی خو‌ش نووسیویه‌ته‌وه و له سه‌فه‌ره‌مانگی سالی ۱۳۸۱دا ته‌واوی کردووه و [مه‌لا] عه‌بدورپه‌قیب، کوپی مه‌لا عه‌بدوللای به‌رواری، راست ۴۵ سالی دواتر، واتا مانگی سه‌فه‌ری سالی ۱۴۲۶، (۱۰ سالی پێش) له چاپی داوه.

۲- به‌ پیتووسی کوردی له سه‌ر خه‌تی لاتینی و ئاماده‌کردنی «سه‌لمان دلوفان»، چاپی په‌خشانگای «نه‌ویه‌هار»، نه‌سته‌مبوول، سالی ۲۰۱۰ ز.

۳- دیوان و وه‌رگیراوه‌ی ترکی، به‌ پیتووسی کوردی له سه‌ر خه‌تی لاتینی، کاری «عوسمان تونج»، چاپی دامه‌زراره‌ی فره‌ه‌نگی و گه‌شتیاری «باکالگی»، ئانکارا، سالی ۲۰۱۲ ز.

کورد گوته‌نی: «کویر له‌ خودا چی ده‌وئ؟ دوو چاوی ساغ» بۆ تا‌قی کردنه‌وه‌یه‌ک، چاویکم له‌و چوار نوسخه‌ کرد و دوو-سی غه‌زه‌لم لی به‌رامبه‌ر کردنه‌وه. چی ده‌بینم؟ له ورد و درشت، هینده‌یان جیاوازی هه‌یه، تییاندا گوم ده‌بم. به‌ تایه‌ت نوسخه‌که‌ی عوسمان تونج هه‌ر ته‌واو فره‌قی له‌ گه‌ل باقی زۆره. ئە‌ی چار چیه‌؟ ئە‌مجار چۆن یه‌که‌چاو بیمه‌وه؟ وه‌بیر خۆم هه‌تاوه: کاری من هه‌له‌هه‌لگرتنه‌وه له شیعره‌کاني مه‌لای جزیری، شه‌رحه‌که‌ی ماموستاهه‌ژاره؛ نه‌ک به‌رامبه‌ر کردنه‌وه‌ی نه‌و چهند دیوانه و

دهرهينانی ديوانیکی جي متمانہی مه لای جزیری. نهوجار نه من ئیستا دوو نوسخه ی
عه ره بی و دوو نوسخه ی لاتینیم له بهر دهسته. که دهزانم نهو دوو پرتووسه، کاتی
کورديان پی بنووسین، هه رکام کهم و کوورپی تایهت به خویان ههیه. که وا بوو،
به پیرام دا پهل له نهستیران نه کوتم؛ دهستم به کلاوی خومه وه بی و بهم دهستوره
بروم:

۱- جارئ هه رچیم له دهقی کتیبه که، به قهله می ماموستا، بردبووه بهراویژ،
«ههژار» یکم له پهنا دانا؛ با له گهل پهراویژه کانی من تیکهل نه بن.

۲- له کرمانجی باکووردا، «ی» نیشانه ی کهسره ی ئیزافه، دهیته «ی کراوه» (مجهول)؛
که له پرتووسماندا به نیشانه ی «ی» دهیناسین. وه ک: نیورسته ی «جامی عیشقی پاکی
یهزدانی»، به کرمانجی دهیته «جامی عیشقی پاکی یهزدانی». له چاپی یه کهمدا، نهو بزویته
له زۆربه ی زۆری شویته کانیاندا دیاریان نیه. له م چاپه، تا پیم زانیی، شویته خویان
دۆزیوه ته وه و دهر کهوتون.

۳- له هه رکوی هه موو نوسخه کان یه که دهنگ، جیاواز لهوی خۆمان بوون، چومه
سه ر قسه یان و ته نیا نهوانم له پهراویژدا ئاماژه پی کردن که مانایان به تیکرای
گۆراوه؛ دهنا بۆ ورده جیاوازیه کان، به مه رجی که له گهل شه رحه که ی ماموستادا
هاتیته وه، وه ک: «عهرز و حالا موجه تی مه ...» به جی «عهرز و حالا سوجه تی مه ...»
دامنا و دهنگم دهر نه هینا!

۴- پیوسته ئاماژه به وهش بکه م: له دهیان شویندا دهیینی کیشی شیعره که ئالۆزه و
هه ر چوار نوسخه ش له سه ری سوورن! که چی نهوی ماموستا هه ژار دایناوه، ته واوه. نه م
خاله به تایهت له وه رام و وهلامه که ی مه لا له گهل فقهی تهیراندا، به ده و دوازده شه وه
نه وه ستاوه. سوور دیاره ماموستا خوی و به زه وقی خوی نهو چه وتیانیه ی راست
کردۆته وه؛ دیاره بۆ منیش نیه هه ر به وهنده ی که له گهل باقیدا فهرقی هه یه، دیسان لار و
خواریان بکه مه وه!

۵- تهرتیبی شیعره کانم نه شیواندووه و هه ر وان که بوون؛ ییجگه قه سیده ی «په ریشانی
مه لا» _ که به دابی قه دیم، «لا» یان ده خسته پاش «ها» و «و» _ که وتبووه دواوه ی دیوانه که وه؛

هينامه شويتى خۆى كه خويتهر لى بزر نه بى. نه مجار ۹ شيعرمان هه ن كه دوايىتى سهروايان «ث»، «ص»، «ض» و «ط» به كه له پيتووسى نهوړۆماندا نايانووسين، ديسان بو سه ر لى نه شيوان، له جى خويان نه مجوولاندوون؛ نه گهر جى هيناومنه سه ر شيوه نووسيني به كگرتوو؛ به لام له كو تا بى نه كه م بالى سه ره به يتياندا، له ناو كه وان، وشه كه م به ئيملا عه ره بيه كه شى نووسيوه. بو ويته له غه زه لى «ره نجى پيوه» دا، ئاوام كردوو: عومرى زايع بوو مه بى دل به ره عه به س (عَبَث)

۶- لهو چوار ديوانه باس م كردن، شيعره كان بى ناو ن. له م ديوانه دا هه ر شيعرى ك ناويكى هه به كه دياره مامۆستا خۆى بوى داناو ن. ناوه كان هينديك باكوورى و برىك باشوورين.

۷- ئه م كتيبه له چاو ديوانه كهى سه لمان دلۆڤان _ كه له باقى ته واوتره _ سه ره جهم ۴ غه زه ل، ۱۴ چوارينه و ۲ تاكه به يت (فه رد)ى كه مه. به لام نه وه شمان له بير بى كه مامۆستا لهو شيعرانهى له هه موو ديوانه كانى مه لاي جزيريدان، ۱۰ شيعرى لاوازى خستۆته پاشكووه و به هى جزيرى نازانى؛ باسنى كه هيجكامى تر خويان لى نه داوه. وه ك تاكه خالتيك له سه رينهى ورده كارييه كانى مامۆستا:

مه لا له چه ند شويتان، بو شوبه اندن و نر خاندنى قه د و بالا و خه ت و خال و برۆى يار، ئاماژه به جوانووسى (خطاطى) و شيوه جوړاو جوړه كانى خه ت ده كا؛ تا ږاده يه ك كه هيج شاعيرى ترمان _ تا من بزانم _ نه يكر دووه. تو يئزى بوخوشى له م هونه رده ده ستيكى بووبى كه وا به وردى يه ك به يه كى نه وه خه تانه ده ناسى و به تاييه تمه ندييه كانيان ده زانى؟ بريا هيج نه بى، دوو تاكه به يت له شيعره كانيمان، به خه تى خۆى، ده س بكه و تايه.

له كو تايدا هيوادارم ئه م جار شيعرى به رزى مه لاي جزيرى و په خشانى ته رزى مامۆستا هه زار، وه ك پتويسته، ده ر كه وتى و خويتهرى تامه زرۆى ويژه ي كوردى، وه ك ئاره زوويه، چيژه ي لى وه رگرى و به دلييه وه بنيشى.

براتان: ماجد مه ردۆخ رۆحانى
سنة، هاوینی ۱۳۹۳ (۲۰۱۴ ز.)

پيشه‌کى

هاو زمانه نازيره‌که‌م!

خوت له من باشر ده‌زانی که ئيمه‌ی کورد، چهند گه‌لیکی هه‌ژار و هه‌ناسه‌ساردین. چهند له کاروانی ژیار و شارستانی به‌جیماوین؛ ترسینراوین؛ ره‌تینراوین؛ به‌شخوراوین. وا پتر له هه‌زار ساله خراوینه ناو چاله‌وه و قه‌تیس ماوین؛ ده‌ره‌تانی رزگار بوونمان بۆ نه‌ماوه. داگیرکه‌ران هه‌رده‌مه‌ی به‌ ناویکه‌وه، به‌ ناوی دین، به‌ بیانوی هاونه‌ژادییه‌وه، راویان کردوین؛ خواردووایانین؛ به‌یه‌کتر سپاردووایانین؛ کوشتووایانین؛ به‌هه‌زاران ده‌ردیان بردوین. ته‌نانه‌ت ریگه نه‌دراوین _هه‌تا ژیاوین_ به‌ زمانی خۆمان هاوار که‌ین. ئه‌و مافه‌ ره‌وایه‌ی که‌ خوا بۆ به‌نده‌ی خۆی ره‌وا دیوه، کوردخۆرائی که‌ به‌ خۆیان گوتوو موسولمان و خوداپه‌رست، به‌ نا‌ره‌وايان زانیوه‌ له‌ رۆژیش ناشکراتره که‌ قه‌باله‌ی بوون و مانى هه‌موو گه‌لان له‌م سه‌رزهمینه، زمانه؛ ئه‌گه‌ر زمان له‌ ناو درا، بوون و مانیش له‌ ناو ده‌چی.

ئێستا که‌ له‌م پرانه‌وه‌ی چه‌رخى بیستا، هه‌واى ئازادی و رزگاری هه‌لیناوین و هه‌ول ده‌ده‌ین ئیمه‌ش وه‌ک گه‌لانی دیکه، خواپیداو بین؛ ناویکمان له‌ دنیا هه‌بی، چاوه‌چاوین به‌ خه‌باتمان بگه‌ینه‌ بستموی ئاواتمان و خۆمان ره‌گه‌ل کاروانی گه‌لانی ئازاد بخه‌ین. هاوار بکه‌ین: کاکه‌ به‌جیمان مه‌هیلن! ئیمه‌ش گه‌لیکین وه‌ک ئیوه و شیوه‌مان له‌ خۆتان ده‌کا؛ با ئیمه‌یش وه‌ک ئیوه‌ بژین، لیم روونه‌ لیمان ده‌پرسن: کوا پیناستان؟ تا باوه‌پتان یی بکه‌ین. نازانم ده‌بی چی بلیین؟ پیناس زمانه؛ فهره‌نگه؛ میژووی که‌ونارا و تازه‌یه؛ وێژه و شیعر و ئه‌ده‌بیاته؛ به‌هه‌موو لک و پۆییه‌وه.

به‌ ناشوگری خودا نه‌بی، ئیمه‌ی کلۆل و چاره‌ره‌ش، تا ئێستا بۆمان نه‌لواوه‌ زمانه به‌سته‌زمانه که‌ به‌ ته‌واوی له‌ شوینیکدا کۆ که‌ینه‌وه؛ بی‌تاریخین. هه‌رچی ده‌رباره‌ی کورده‌وه له‌ تاریخاندان نووسراوه، هیچی به‌ زمانی کورد نه‌بووه. ئه‌مه‌ واتا هه‌ر کوردیکی له‌ عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی تی نه‌گه‌یوه، ئاگای له‌ میژووی خۆی نییه و ژینامه‌ی رابردوووه‌کانی، به‌ گوێچکه‌ ناشنا نه‌بووه.

هه‌موو چه‌رخیک، به‌سه‌تان و هه‌زاران بوژمان هه‌بووه؛ به‌لام به‌ فهرمووده‌ی حاجی قادر «له‌به‌ر بی‌ده‌فته‌ری ون بوون و فانی». ئه‌گه‌ر تاک و ته‌رایه‌کیان لی‌ره‌وله‌وی به‌

سەر زارانەوێ ماون و بە یەكجاری نەفەوتاون و دەماو دەم بە ئێمە گەبون، تێیان ناگەین. هەولیش نادەین تێ بگەین و بزانیین ئەو كە لە پوورە ی كە بۆ ئێمە بە جێ ماون، چەند بە نرخی.

هەزاران كوردی وا هەیه لە وێژە و میژووی گەلندا هێند شارەزان بوونە دەریا. بەلام لەمەر ئەدەبیات و فەرەهنگی كورد، تلپاتی تەپیش شك نابەن! پەنگە بلێن جا ئێمە وەكوو خۆت گوتت، داگیركەر پێگەی نەداوە خزمەت بە خۆمان بكەین و پەرە بە زمانەكە بدەین؛ چارمان چیه؟ من عەرزبان دەكەم وا نییه: جوولەكە دوو هەزار سالان دەربەدەر و لانهواز بوون؛ زمان و ئەدەبیاتەكەیان پاراستوو. یا بە گەفتی حاجی قادر «ئەرمەنی بە خەتی خواری، ئەوێ هێچ كە زمانەكە ی پاراستوو، بگرە پەرەشی پێ داو» دە ی ئهوانیش وەكوو ئێمە _ كە ئیستا لیمان قەوماو _ لێقەماو بوون.

جا با ئیستا لە لۆمە و سەر كۆنە گەڕێن. ئەوی چوو، چوو. مردوو بە گریان و شیوەن نازیتەو. ئیستا چی بكەین؟ چۆن خۆمان زیندوو كەینەو؟ دەسا با شنگل لە خۆ دەین. ئەم چەند بەلگە پەرپووتانە ی كە پێناسی زیندوویەتی گەلی كوردە، كۆ كەینەو. هەر خۆپێندەواریكی دلسۆز بە پێی توانا، لە سووچیکەو بەوی بچێ. ئەدەبیاتی كەونارامان، ژێنامە ی رابردووێ كانمان، بزانیین و بیانكەینە مایە ی شانازی. زمانە شیرینەكەمان بە تەواوی بخەینە سەر قاقەزان و لە نەزانی رزگارمان بێ.

دەسا وا من بە پێی توانای هەزارانەم، خەریك دەبم دیوانی مەلای جزیری شی كەمەو و بە كوردییەكی خۆمالیانە ی _ كە ئەمڕۆ لە ناومان باو _ شەرح بكەم. گوتم بە گوێرە ی توانای خۆم. واتا ئەوندە ی دەیزانم دەریغ ناكەم. چونكە دەزانم جزیری زۆر لەوێ بە مایە ترە كە هەژاریكی كۆلەوار لە خۆپێندە، لەو عیرفانە سووفیانە ی و لەو دلدارییە گەرم و پرشنگدارە، كە لای مەلای جزیری بوو، سەر دەرکا. بۆیە لەبەر خۆپێندەوارە كوردەكان دەپارێمەو یاریم بدەن خەڵەتم بۆ راست كەنەو و لە هەر كۆیدا پێم هەلە كرد، بمرگە پێنەوێ راستە ی. خوا راستە و راستی لێ خوش دیت.

کورد و خزمەت بە ئیسلام

ئەگەر تۆزیک بە وردی و پشوودریژی، کتیبە میژووپیەکانی چارده چەرخى ئیسلامەتى بېشکین و وهخوینین، نووسەران و بههونهران، وێژەوانان و هۆزانان، ئەوانەى که زۆر خزمەتیان بە دینی ئیسلام کردوو و لە ناو هەموو موسولمانان ناو و ناوبانگیان کردوو لە بەر چاوانیان رابنێین، سەرنج بەدەین که هەریەک لەو موسولمانە زانایانە بە بنیچە لە کام گەل بوون و لە کام نیشتمان گووراوان، ئەوسا بۆمان دەردەکەوئ که بەشی کورد لەم ناویدا هەتا چەندە و چەندی دەستەچیلەى زانست، خستۆتە سەر ئەو گر و بلیسە پاک و پیرۆزەى ئیسلامەتى. بروانینە هەر کتیبخانەیهک سەتان کتیب دەربارەى ئیسلامەتییه، لە نووسەرانی کوردەوه دیتە بەرچاو، بە عەرەبی، بە فارسی و تورکی نووسراوان و خاوەنەکانیان کورد بوون و هەر نەشیانفەرموو کوردین!

ئیمام موحەممەدى غەزالی فەرموویەتى: «دینی ئیسلام لە سەر سئ ستوون ویستاو. ئەگەر خودا ئەو سئ کۆلەکەى نەدایا، لەوانە بوو تیک بەتەپ. ئەم سئ دیرگە ئەستوورانەش دینەوه‌رى و ئامیدی و شارەزوری بوون»^۱.

کام موسلمانى خوینەوار هەیه هەر کوێرەسیوادیکی بئ، ناوی پیاوی بەناوبانگی وه‌کوو ئیبنوخەلەکان، ئەبولفید، ئیبنوحاجیب، ئیبنوسەلاح، هەرسئ ئیبنوئەسیرەکانی بلیمەت و سەتان ئیبن و ئەبووی دیکەى نەبیسەتبی که کوردبوون و بە عەرەبی نووسیویانە؟ کام دەشتەکی و شوانەوێلەى نەخویندەوار، لە هەموودنیای ئیسلامدا دەس دەکەوئ که ناوی ئیبنوسیرینی نەبیسەتبی. ئەو کابرایەى داھینەرى خەونامەیه و لە خەون لیكدانەوه‌دا هەتا ئیستا هاوتای نەبووه. کئ دەزانئ ئەو زیرەک و بلیمەتەى که خەونامەى هەموو رۆژئ سەر بە هەموو مالى موسولماندا دەکا و خەونیان بۆ لیک دەداتەوه، کوێرەکوردە و خەلکی مەلەبەندى بالەکه لە کوردستانی عیراقد و ئیستاش گوندیک لە جیگەى سیرین ئاوايه‌و ناوی بەرسیرینی هەیه.

خەلەکانی نیشتمانی میژوونووس ئیبنوخەلەکان، لە نیوان هەولیر و کۆیه هەلکەوتوو.

۱. هەرسیکیان کورد!

ئىبنوحاجب _ كه واتا كورپ پهردهدار _ له جزيرى ئىبنوعومهر ژياوه و كورپ پهردهدارى مير بووه؛ كه جزيريش مهلبه ندىكه له كوردستانى سووريه.

پيى ناوى له سهرى پرۆم. نه گهر به دوورودريژى، ناوى ههموو نهو كوردانهى كه له رپى زانست و هونهر، له دريژايى ههزار و نهونده سالدا، له راي ئيسلامدا كوشاون و ناويان تيدا دهر كردوو، بيرخه مهوه، وشتر له بنيا نر كهى دى!

ههر دوور نه پرين لهم چهند چهرخانهى دواييدا كه سانى وهك مهلا عهبدوللا بيتووشى، ئىبنولحاج و نهبووبه كرى موسه نيف و مهلاجامى و سه تان كوردى وا هه لكه وتوون، كه بوونه ته مايهى شانازى عهره ب و پيشره وى موسلمانان بوون.

ههر لهم چهرخى بيسته مه دا، سه تان كه سى وهك زهرقلى خيوى كتيوى الاعلام، نه حمهد شەوقى كه نازناوى نه ميرولشوعه راي عهره بزوانانى پي درا، ره سسافى شاعرى عهره ب كه كوته لى له به غدايه بو چه قاوه، ميژوونووس موحه ممهد كوردعه لى، عه بياس مه حموود عه ققاد كه به ماموستاي بچ هاوتاي ويژهى تازهى عهره بزمانان ناسراوه، چيرۆك نووسانى به ناوبانگ له ميسر و دنياى عهره بدا: مه حموود ته يموور و عايشه ته يموور كه كورد بوون و بوونه جيى شانازى عهره ب و كورد هيچ به هرهى لى نه ديون!

با بزانيں بوچى له بهر چى؟

زۆربهى نهو پياوه گه ورا نهى كه باس كران و كران به نمونهى مشتىك بو خه لواريك، يان ههر له ناو عهره باندا له دايك بوون و له ناو عهره بزماناندا پهروه رده بوون و جيا له زمانى عاره بى فيرى زمانىك نه كراون، يا خو خويان له زمانه زگماكه كه يان شاردۆته وه و بهو زمانهى كه په ره و رهواجى هه بووه، نووسيو يانه. نووسراوه كان _ كه زۆر به نرخ و هيژا بوون _ عهره بزوان پيى خه نى بوون و كتيبخانه كانى خويان پيى رهنگاندوون و به شانازى گوتوو يانه نهو كه سانهى كه نهونده خزمه تيان به زمانه كه مان كردوو، به عاره بيان ده ژمي رين و ههر كه سيش ده لى وا نه بوو، تير ناوى سارد بخواته وه!

دوكتور تاها حوسه ين نهو زانا به ناوبانگه كو پره كهى ميسرى، له بيره وه رى

ئەبووعەلى سىنادا، لە وتاریکا گوتی: «ئەبووعەلى سىنا بە عەرەبى نووسیویەتی و ئیمە بە عەرەبى دەزانین؛ جا با ئێرانیه کان هەر هاوار کەن و بلین لە خۆمانە».

دە ئۆبال بەستووم هەقیانە. زمان پێناسی گەلانە. هەرکەس لە هەر پەگەزیک بێ، بەهەر زمانیک باخپووی یان بنووسی، دەگەل خاوەن زمانە کە بۆتە یەک و ئەشێ بە پەبى ئەو بپووی. راست دەوی کەسانی وا وەک تالان کرابن وایە. بەرهمەمە کەى خەلک دەبیا و منەتیشی لێ نازانن و ناشیناسن و بەهرەى بە بیگانه دەگا و خزمى خۆى هەلاواردوو.

بۆ نموونە حاجی قادری هەر زیندوو کە دیتووێە حەزەرەتی کاک ئەحمەدی شیخ، کتیبی شەرع و وەزە کەى — کە ناوی ناوە مەکتووبات — بە زمانى فارسى داناو، ویستووێە بە گزیا بچى؛ نە یوپراو. زۆر بە خشکە و دەپەر دەدا لە سێ بەیتا گە یاندووێە و فەرموویەتی:

وێک مێشکێک کە بەختى نە یهتێ	بیت و جووچکەى مراوى هەلێتێ
هەر بگاتە کەنارى جۆگەلە یێک	نایه ته شویتى، بمرى، جوو جەلە یێک
ئەم لە وشکانى ئەو لە ناو ناو	تێ دەگا «شت» درانى پێ ماو!

جا ئەگەر حاجی قادری نەمر ئەوندە بۆ کوردی نووسین بە تاسە بوو و بە لایەو کفر بوو کوردیک بزانی بنووسی و بە زمانى کوردی نەنووسی و تەوس و توانجى تێ گرتوون، ئیمە هەر دەر بارەى کە سێک کە وە کوو کاک ئەحمەدی شیخ لە ناو جەرگەى کوردا ژیاو و بە تەما بوو ئەمۆژگارى کوردان بکا و دە قورئان و حەدیسەیان بگە یێتێ، کە چى بچى بە زمانیک بۆیان بنووسی کە تێ نە گەن! حەق دە دەین بە حاجى قادری؛ نە ک دەر بارەى هەموو کەس لەو نووسەرانی کە بە زمانى بیگانه کتیبیان هەیه و بە خۆیان نە گوتوو کوردین. وە ک کورد دەلێ: «پیاو نابێ جوانان بشکێتێ». یان وە ک دەلێن: «با قسە یێکیش بۆ دز بکەین». ئەگەر تۆزیک بە وردى و لەسەرەخۆی رابردووی ئەو پیشینانەمان، تەرزى ژیاو، بارى رامیارى و کۆمەلگای کە ئەوانى تێیا ژیاو، بێنێ بەر چاوى خۆمان، بۆمان پۆشن دەبێتەو کە زۆریش خەتابار نەبوون. هەر کامیک لە ئیمەى ئەم پۆش وە ک ئەوان باين، ناچار بووین وە ک ئەوان بکەین.

زۆر لەو نووسەرە گەورانە وا روویداو دایک و باوکیان لەبەر نەدارى و هەژارى یان لە

ترسی دارکاری و بیگاری زۆردار، سیپالەشرە ی ناو مالیان به کۆلیانەوه گرتوو و بەره و ولاتی غەریبی، بگره هاتم! له ولاتانی کەس نەناس گیرساوێنهوه. له پێی بژێوی منالیان رەنجیان داوه و زۆر به ههژارانە ژیاون. دیاره منالی ئەوانه فیڕی زوانی منالانی دەورووبەری خۆیان دەبن. یان منال له ولاتی نامۆ پای ناوێته سەر دنیاوه. دایک و باوک خواخوایانە کۆرەکیان فیڕی زوانی ئەوانه بێ کە ئەو کاریان له لای دەکا و ههول بدا له بهچکه ئاغا تی بگهن و تێیان بگا. بۆ نموونه چیرۆکی دوو لهو کوردانه دهگێرمهوه:

په یامنیڕیکی گوڤاری ڕوز/السیف، وتووێژی دهگهڵ عەبباس مهحمود عهققادا کردبوو. یه کێ له پرسه کان ئەمه بوو: تۆ له کام مهلبهندی میسرا له دایک بووی؟ عهققاد ده‌ڵێ: کچم من میسری نیم؛ کوردم. باوکم خه‌ڵکی دیاربه‌کر بوو؛ چه‌رچی ئاوریشم فرۆش بوو. که‌لافه ئاوریشمی دینا و له میسر ده‌یفرۆشتهوه و به‌وه ده‌ژیاين. دواجار له چه‌رچیگه‌ریه‌تی وازی هینا و ده‌گه‌ڵ دایکم ئیمه‌شی هینا قاهیره و به‌یه‌کجاری نیشته‌جێ بووین. خویندم و پینگه‌یشتم و بوومه نووسه‌ر به‌عه‌ره‌بی. که‌لافه‌ش چۆنکه لای عه‌ره‌ب ئوقده‌ی ناوه، نازناوی خۆم کرده عهققاد.

جاریکی تر، ڕۆژنامه‌نووسیکی دیکه، ئەو پرسیاره‌ی له شیخ عەبدولباسیتی عەبدوسسه‌مه‌دی قورئان خوینی ناوداری میسری کردبوو؛ که تۆ له کام ئەشیره‌تی؟ گوتبووی باوکی من کوردیک بوو له ژبانی ئاواره‌ییدا هاتبوووه شاری قاهیره و ببوووه مجبۆری مزگه‌وت و من له میسر له دایک بووم.

جا ئیستا چ خوابه‌رداره‌ گله‌یی له عهققاد بکه‌ین، بۆچی به‌ کوردیت نه‌نووسی؟ یان به‌ عەبدولباسیت بیژین: کوا مونا‌جاتی به‌ کوردیت؟

پێیوسته له بیرمان نه‌چێ، مرۆ وه‌ک فریشته نییه، که‌ بژێوی نه‌بێ و بژی. هه‌موو که‌سیک، ورد و درشت و خاوو گشت، چ که‌وتبێته‌ ناو چالا، یان هه‌و ته‌به‌قه‌ بالا بێ، نان و ژبانیکی هه‌ر ده‌وێ؛ به‌رگ و پێلاوی گه‌ره‌که؛ ئاتاجی ئەنوا و بانیکه‌ له‌ بۆرانی بیاریزی و شه‌وانه‌ تیییدا بسره‌وێ. هه‌موو که‌س بۆ که‌رسته‌ی ژین پێیوسته‌ ئه‌رك بکێشی و چه‌ند بۆی ده‌لوێ بۆ خوشیی ژبان بکۆشیت. هه‌نهرمه‌ند هه‌نهری ده‌رخا و پله و پایه‌ی خۆی وه‌ سه‌رخا.

دەسا با لىكى دەينەو: ئەو كوردە خاوەن جەوھەرەى دەبەر حوكمى عەرەب و تورك و فارسدا، نووسىنى بە زمانەكەى خۆى، نەك هىچ كەس پەرەى پى نەدا، بگرە بە تاوان حەساو بى! ئەگەر سواری سەرى خۆى بى و لەسەر كوردى نووسىن سوور بى، كى ئافەرىنى لى دەكا؟ كى كىتەبەكەى لى دەكرى؟ بە چى بژى؟ بە چى جىگەى لە كۆمەلگادا خۆش بكات؟ دە پىناوى كوردى نووسىندا بىگرن، كىيە لەسەرى وە جواب بىت؟ كوردى خرمى؟ ئەوان بۆ خۆيان لە چالدا، پىوستان بە خەلكىيە هەيە دەستان بگرى.

رەنگە ئىستا لەبەر خۆتەو بەرسى: گەلۆ ئىمەش وەك عەرەب و تورك و فارس، موسلمانىن؛ خاوەن برۆا بە قورئانىن. بۆچى ئىمە زمانمان لى قەدەغەيە و ئەو برا موسولمانانە بە زمانى خۆيان دەنووسن قەيدى نىيە؟! وەرەمەكەشت ئەمەيە:

دەستوورى ئىسلامى بەراست _ كە قورئانە _ دەلى: موسلمانان بران. پىغەمبەرى خودا فەرمووى: ھەرگىز عەرەب لە ناعەرەب زلتەر نىيە. «كى لە گوناھ بە پارىزترە، لە لای خودا بەرپىزترە»^۱

سەلمانى فارسى ناوىك، كەس نەناس و پروت و پىخواس، كۆيلەى زەلامى جوولەكە، لای پىغەمبەر لە خزمە نزىكەكانى بەرپىزتر بوو؛ فەرمووى سەلمان كەسى منە. لە دواى كۆچى پىغەمبەرىش ھەتا نزىكەى چل سالىك، كەس گوپى نەدەدا بە نەژاد، بە خوین، بە نەجىمى و نانەجىمى؛ ھەر لە خوا ترسان مەرج بوو بۆ گەورەيى و قەدر و حورمەت. بەلام بە ھەزار داخەو، ھەر لەو ساوھ حوكم كەوتە دەست بەرەى ئەمەويەكان و پادشاھەتى بە كەلەپوور لە ناو ئىسلامدا دامەزرا، براھەتى گەلانى ئىسلام توابەو و بە ناخى ھەردا رۆيە خوار. كار بوو بە زۆردار و بى زۆر. ھەر كەس، ھەر تىرە، ھەر بەرەى دەستەلاتى و دەس كەوت، خۆى و خزم و ھاوئەژادى بلند كرد و ھەكوو ئازەل لە ھاودىنە نامۆيەكانى دەروانى. خەلىفەكانى ئەمەوى ئەگەر تەرمىكىان بدىبا، دەيانپرسى: كىيە؟ ئەگەر دەيانگوت قورەيشە، ھاواريان دەكرد خزمەرۆ. ئەگەر بيانگوتا عەرەبە، دەيانگوت لە ھۆز كەمى كرد. بيانگوتايە عەرەب نىيە و موسلمانە، دەيانگوت ھا، مالى خوايە دەيدا و دەشى سىننەتەو!

۱. ... إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقِيكُمْ سۈرەتى حۋجرات، ئايەتى ۱۳

دراو خوش بئ و مەلا خوش بن، درؤ کردن به زمانی پیغمبەر موه و به بوختان حەدیس هەلبەستن، لە تۆلە کە هەرزانتەر بوو. گوتیان پیغمبەر فەرموویه: خوا لە ناو جانە وەراند، ریزی لە بابە ئادەم نا. لە زاروویچی ئادەمدا، ھۆزی عەرەبی ھەلبژارد. لە ناو ھەموو ھۆزی عەرەب، قورەیشی زۆر پەسند کرد و کردییە گەرەمی بەرەمی مەرؤ. گوتیان عەرەب دەگەل ناعەرەبدا ھاوکۆفف نییە. واتا ئەگەر ژنیکی دەشتەکی عەرەب، میرد بە یەکی و ھەکوو ئەبوو ھەلی سینا بکا، دروست نییە؛ چونکە پایەمی ژنی عەرەب زۆر لەو پلە بەرزترە. گوتیان پتمیرد لە ناو گۆردا، بە عەرەبی مردووی ناعەرەب دەدوینن؛ جا با مردوو کۆنە ترکیکی بیلەز بئ. گوتیان لە ڕۆژی قیامەتا ھەموو کەسیک دەبێ عەرەبی بزانی؛ دەنا بە شەق دەری دەکەن. گوتیان و گوتیان و گوتیان ...

کاری خۆ بە زل زانین و نەژادپەرستی عەرەبی خاوەن دەستەلات، ھەر بەو ھەندوھ نەو ھەستا کە بلی دەبێ بە عەرەبی فیڕبن و بەس. گوتیان ھەرکەس برۆای وا بئ دەتوانی بە زانست و خواپەرستی بگاتە ریزی عەرەبان، کافر دەبێ و نیویان لی دەنیین «شعووبی» و لەسەر ئەو تۆمەتە گەرە بەشکوژرین، بە فیڕۆ دەروژن.

جا وەختی حال ئەو حالە بئ و دنیا و دینی ھەموو کەسیک بە عەرەبی نووسین بەند بئ و بە عەرەبی گوتن بژی و لە قەبر و قیامەتیشماندا، عەرەبی نەزانین، لال بین، چۆن دەکری گەلی بکەین کە فلان کەس بۆچی نە یگوتو ھەرەب نیم. یان فیسارکەس بۆ بە زمانی خۆی نەینووسی؟ جا نەک ھەر کورد، بگرە ھیندی و فارس و تورک و ئەفغانی و گەلانی تریش _ کە ژیرچەپۆکەمی عەرەب بوون _ خۆیان و زمانەکیان لە بیر خۆیان بردو ھتەو ھ و بەختەو ھریان ئەو کەسە بوو کە بتوانی خۆی وا بە عەرەب نیشان دا کە بە عەرەبی بزانی.

ھیچ نابی پیمان سەیر بئ کە پایوکی زانا و دانای وەک ساحیبی بنی عەبباد _ کە لە چەرخێ چوارەمی کۆچیدا ژیاو _ بلی ناروانمە ئاوینە چۆنکە بیجمی ئێرانییە کم نیشان دەدا؛ بیژم لە خۆم دەبیتهو ھ. یان شیخ موحەممەدی زاھید کە نازناوی «تاج العارفین» ی ھەبوو و باپیری ئەو شیخ «حیسامەددین چەلەبی» ھەبوو کە مەولانا جەلالەددین لە مەسنەوی پئی ھەلدەلی، لە ھۆزی گاوانی کورد و لە سەرەتای چەرخێ شەشەمیندا ژیاو، فەرموویەتی: «شەو کورد بووم و ھەر کردییە ڕۆژ، بووم بە عەرەب».

ههول دان بۆ بوونه عه‌ره‌ب، يان فيربوونی زمانی پاراوی عه‌ره‌ب _ که قورئانی
سه‌رينچاوه‌ی دینه‌که‌مان به‌و هاتووَه _ نه‌ونده کاریگه‌ر بووه، که یه‌کجاری خۆمان له
بیر به‌ریته‌وه و که‌س ئاو‌ر وه‌ سه‌ر زمان و په‌چه‌له‌ک و نه‌زیتی نه‌ته‌وايه‌تی نه‌داته‌وه.
ئه‌گه‌ر له‌ پاش نه‌مانی عه‌بباسیه‌کان و نه‌ژاده‌رستانی عه‌ره‌ب، گه‌لانی فارس
يان تورک يا خۆ موسلمانانی تر، ده‌پال عه‌ره‌بی فيربووندا، زمانی زگماکی
خۆشیان ژيانده‌وته‌وه، هه‌ر خزمه‌تيان به‌ زمانی قورئان کردووَه. به‌و زمانه‌ی که
عه‌ره‌بی نه‌زانه‌کان زانیويانه، قورئانیان بۆ ته‌فسیر کردوون؛ حه‌ديسیان پێ
وه‌رگێراوه. هه‌له‌به‌ست و په‌خشانه‌کانیان _ با به‌ عه‌ره‌بیش نه‌بووبی _ هه‌ر
باسی خودا ناسین و قورئان به‌ پیرۆز زانین بووه. که دیتوویشانه ئيمانیان به
ده‌کار کردنی زمانیان له‌ ده‌ست ناده‌ن، هیدی _ هیدی میژووی نه‌ته‌وايه‌تی
خۆیان، ئه‌ده‌بیاتی میراتی ڤا‌بردووَه‌کانیان هی‌ناوه‌ته‌ سه‌ر کاغه‌ز و شناسنامه‌ی
سه‌ربه‌خۆیی نه‌ته‌وه‌ی خۆیان ساز داوه و پێی بوونه‌ شت. به‌لام به‌ ناشوکرێ
نالیم ئیمه‌ی کوردی موسولمانی به‌سته‌زمانی هه‌میشه‌ ماف پێشیل کراو، قه‌ت
ئاسمانی ساومان نه‌دی؛ شه‌شه‌کان یان په‌مه‌زان بوو، به‌شمان هه‌ر ژه‌می بی
نان بوو. ئا‌گا‌ک‌ان‌مان ئه‌گه‌ر عه‌ره‌ب یان تورک يا خۆ فارس بوون، هه‌رچه‌ند به
ده‌م گوتویانه: ئیمه‌ برای دینیتان و موسلمانین و هه‌موو په‌یره‌وی قورئانین،
له‌ راستیدا خواردوو‌یانی. ته‌نانه‌ت زمانه‌که‌شمان له‌ لای ئه‌وان بو‌یته‌ مایه‌ی
گوناه‌باریی. کورد هه‌رگیز له‌ هیچ کاتیکدا له‌ ژیر حوکمی ئه‌و موسلمانانه
جوانانه! نه‌یو‌ی‌راوه ته‌فسیری قورئانی خوداش به‌ زمانی کوردی بنووسی؛ چ
جای باسی ژان و کوانی ده‌ردی ژێرده‌سته‌یی و په‌ستی و داد و هاوار له‌ ده‌س
برایانی هاودین، به‌ زمانه‌ خواپیداوه‌که‌ی، له‌ باره‌گای خودا ڤانی. کورد ئه‌گه‌ر
پێی خویندرا‌یی، هه‌رگیز به‌ زمانی خۆی نه‌بووه؛ زمانی خه‌له‌کی خویندووَه.
ئه‌گه‌ر جه‌وه‌هر و هونه‌ری له‌ پال خۆیدا شک بر‌دووَه، ناچار بووه به‌ زمانی له
خۆی بێگانه‌ نیشانی دا. ئه‌و کابرایه‌ی له‌ به‌ر حوکمی فارس یان تورک یان
گه‌له‌یکی دیکه‌دایه و جگه‌ له‌ زمانی ئا‌گا‌که‌ی، زمانی تر په‌واج و بره‌وی نییه‌؛
ئه‌گه‌ر به‌ ته‌ما بی بژی و مایه‌ی بژیوی په‌یدا‌کا، گه‌ره‌ک به‌ زمانی په‌واج‌دار

پمینیك بۆ خۆی پەیدا كا. وا دەبینین كه هەزاران لە نووسەر و
هونەرمەندانی بەچكە كورد، لە فارسی و تورکی و عەرەبی و تەنانەت پرووسی
نووسیندا، خاوەن ناو و لە زمانە زگماكەكەشیان بەش بپاراون!

بەلێ ئەو داگیركەرانی موسلمانە بەدەمانە، ویستوویانە گەلی كوردمان ـ كه خاوەنی
كوردستانە ـ بتویننەوه و توانەوهشی بە نەمانی زمانیتە؛ تا بتوانن كوردستانی
داگیركراو بە یەكجارەکی قووت دەن و مال خوراو بە كۆی زوخال بچ.

بەلام خواستی خۆدای گەوره، دەگەڵ ویستی ئەو گەلە كوردخۆرانەدا، یەكتریان
نەگرتۆتەوه. لە هەر دەورە و زمانیکدا، لە كوردستان چەند كوردیکی وا هەلكەوتوون
كه بە زمانە خۆدا پێداوه كە ی خۆیان، بە شیعی ناسك و پاراو، لەبەر خۆدا پارانەوه و
ئاسەواری بایەخدارێ وەهایان لێ بە جێ ماوه، كه بە لافاوی زۆرداران نەپرووخواه و
هێندە خۆش و دل‌بزوین بوون، گەلی كورد لە ناو دلیاندا هەلیانگرتووه و سینه بە
سینه و دەستاو دەست، دایك بە رۆله و باب بە نەوهی خۆی ئەسپاردوون. بەلگە ی
مان و نەتوانەوهی زمانەكە لە ناو شیعر و ئاسەواری ئەو چەند كوردە بلیمەتە،
گەیشتۆتە دەستی ئێمە و ئیستا زۆر بە شانازی دەلین: ئێمەش خاوەنی زمان و
ئەدەبیاتی گەشەدارین و دەتوانین بە خۆمان بیژین: ئێمەش چتین...

یەك لەو پیاوه كەلەپیاوه بەناوانە ی كه بوونە هۆی نەكوژانەوهی بلیسە ی گری
بەتینی زمانمان، شیخ ئەحمەدی جزیری بوو. ئەگەر لە نیوه بەیتیکیا فەرموویەتی:
«شەوچرای كوردستانم» زۆر دوروستە و هیچ گومانی تێدا نییه.

ئەو شەوچرا تیشكدەرە ی كه خۆدا لە رۆژگارێكدا، بۆ گەلی كوردی ناردووه، لە سێ لاوه
تیشکی داوه و تاریکی لەسەر پەواندووین: یەكەمینیان خۆدانا سینی بەراستی؛ كه ناومان
لێ ناوه عیرفان. دووهەمینیان شیعی تەپری دلدارانە؛ واتا: غەزەل. بەشی سێهەم
ـهەرچەندە خۆی ئەو نیازەشی نەبوویـ دەكار هیئانی زمانی خۆداپیداوی خۆیتە ی كه
كوردییە و زمانەكە ی بە شیعی ناسك و دلگر بۆ هەلگرتین.

چۆنە لە ناو هەزاران و هەزاران كوردی خۆپێندەوار، كه هەمەوری جزیری بوون، ئەو
پیاوه بپاری داوه هەلبەستی بە كوردی بلی و بەلگە ی هەرگیز نەمردنی لە ناو دلی
هەموو كوردی خوا پەرستا، كه بیناسن، تۆمار بكا؟

وهرامه که ی زور هاسانه: مه لا له قورئان و هه دیس شاره زای بی هاوتا بووه. زانیویه تی خودای گه وره ههر وهک ده عهره بی ده گا، لهو زمانه کوردیهش ده گا، که خوی به بهنده ی به خشیوه. راز و نیاز ده گهل خوادا، به ههر شیوه و زمانیک بی فهرقی نییه. مه لا له. پله ی عیرفاندا گه یشتوته چله پوپه؛ ده گهل خودا تیکهل بووه و به فهرموده ی نه ولیایان، گه یوه ته وه حده تول و جووود. عارف که گه ییه نهو پایه، ئیتر دنیا و قیامهت و خۆشی و ناخۆشی و هه ژاری و سامانداری، لای نهو نرخی پووشه کایه کی نامینی؛ له ههر چیه کی راده مینی، خودای تیدا به دی ده کا. وه کو حافر پیمان ده لی:

له مه یخانه ی مه جووسان رۆشنی خوا هاته به رچاوم

ده بره وانه چنۆ تیشکی له کویدا خوی نیشانداوم^۱

مه لا له شیعیکیا ده لی:

مینته ژ خودایی کو ب عه بدی خو مه لایی

ئیکسیری غه می عیشقی نه دینار و درهم دا

که سی که سوپاسی خوا ده کا له جیگه ی دینار و درهم، ئیسکیری نهوینی هه یه، کی ده توانی حوکی لی پکا وا ههسته یان وا دانیشه؟

ده با بزانی نهو نهوینه پاک و به نرخ و هیژایه ی یه کسه ره یا دووسه ره بوو؟ واتا نهوینی خودا بوو؟ یان دلداریی کیژیکی خه لکی دنیا بوو؟ یان هه ردوولا؟ نهو که سانه ی له عیرفان زور شاره زابوون و له ههرچی سه رزه مینی بی ته کیونه وه و سه رتا پا ههر بو خودا بوون، لایان وایه نهو رپواره ی که نه م رپگه دژواره ده گریتته به ری، ده بی خوی بو ئاماده بکات. ده بی دلی به نهوینی مه جازیه وه خه ریک بکا تا وا نه رم و ناسک بی، که بتوانی سۆزی نهوینی خوداییش وه خو بگری.

مه ولانای رهومی فهرموویه: سۆفی که عیشقی مه جازی نه چیشتی، گایه کی میزه ره به سه ره!

جامی ده لی: لاویک داوای له پیاویکی خودایی کرد له عیرفاندا مامۆستای بی. لپی پرسه ههرگیز گیرۆده ی داوی نهوینی جوانان بووی؟ گوتی نه خیر. گوتی برۆ بیه ئاشق؛ نه وسا وه ره تا به شاگردیت وه رگرم.

۱- در خرابات مغان نور خدا می بینم این عجب بین که چه نوری ز کجای می بینم

مه‌لای ئیمه‌ش — که بێ گومان له عیرفاندا مه‌لا جامی و مه‌ولانای پروومی به‌لخیشی
 پی راناگه‌ن — له‌و فی‌رگه‌ سه‌ره‌تاییه‌وه‌ ملی له‌و سه‌فه‌ره‌ ناوه. دلی داوه به
 کیژه‌ کوردیکی نازدار که خوای گه‌وره‌ هه‌رچی جوانی و هه‌رچی نیشانه‌ی سه‌نعه‌تی
 بێ چوون و وینه‌ی خۆیه‌تی، به‌وی داوه. کووره‌ی ئه‌وینی مه‌جازی دلی مه‌لای قال
 کردووه‌ و خشت و خالی سووتاندرووه‌ و دووباره‌ دایرشتۆته‌وه؛ تا به‌ پاک‌ی و به‌وپه‌ری
 ئاماده‌ییه‌وه‌ بچی به‌پیر ئه‌وینی خودای تاکه‌وه‌ و له‌و کره‌وه‌ کرگاری بیته‌ به‌رچاوان و
 له‌و جۆگه‌وه‌ پی هه‌لگه‌ر پی تا ده‌گاته‌وه‌ بناوان و له‌ سۆنگه‌ی دلۆپه‌ئاویک، ده‌ریا به
 چاوان ببینی. ئه‌وسا بۆ هه‌تا هه‌تایه‌ تیکه‌ل به‌ ده‌ریا بیته‌وه‌ و به‌ره‌و به‌ژ نه‌گه‌ر پته‌وه‌.
 ئیستا بۆمان ده‌رده‌که‌وێ که بۆ مه‌لا هه‌ستی گه‌رمی ده‌روونی خۆی به‌ کوردی بۆ
 هۆندووینه‌وه‌. هه‌یچ گا چاوی له‌وه‌ نه‌بووه‌ پێژ و قه‌دری له‌ سایه‌ی نووسینه‌کانی له‌ لای
 خه‌لک بۆ په‌یدا بێ. مالی دنیا و ئافه‌ریم و باره‌قه‌للای خه‌لکی له‌ لای ئه‌و هه‌یچ
 نرخ‌ی نه‌بووه‌. له‌ پێزی ئه‌و که‌سانه‌ بووه‌ که ده‌لین مانای ئایه‌تی «هه‌ردووک
 سۆله‌ که‌ت فری ده‌!»^۱ — که خوا به‌ مووسای فه‌رموووه‌ — واتا دنیا و قیامه‌تیش له‌ بیر
 بچی. نه‌ بۆ به‌هه‌شت چوون خواناس به، نه‌ له‌ ترسی جه‌هه‌نده‌می، نه‌ بۆ قه‌در و پێژ له
 ژياندا. ئه‌و ئه‌وینداری خودایه‌ و خواش له‌ کوردیه‌که‌ی تی ده‌گا! به‌ رواله‌تیش
 ئه‌وینداری کیژه‌ کوردیکی جوان چاکه‌ که سه‌نعه‌تی یاری گه‌وره‌ی له‌ روخساری ئه‌ودا
 دیوه‌ و پپی هه‌لده‌لی. به‌ کیژه‌ کورددا هه‌لدانی‌ش خۆ ناشی به‌ کوردی نه‌بی. ده‌بی
 هه‌یچ نه‌بی به‌ خه‌یال له‌ لای وا بێ ئه‌گه‌ر یاره‌ دنیا یه‌که‌ی ناله‌ی دلی ئه‌و بیسی،
 که‌میک له‌ زۆریک تی بگا. بۆیه‌ش ده‌لیم یاری دنیا ی به‌ رواله‌تی، چۆنکه‌ سه‌رله‌به‌ر
 دیوانی شیعی مه‌لا بپشکنی، هه‌موو شیعر و هه‌لبه‌ستیک، هه‌م غه‌زه‌ له‌ هه‌م
 عیرفانه‌. وه‌های ئه‌م دووه‌ لیکداوه‌ که نازانی مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی کامه‌. واتا ئه‌وینی
 مه‌جازی وا بۆته‌ عیشقی حه‌قیقی، که هه‌رگیز لیک هاویر نابن. له‌ مه‌زلگای
 وه‌حده‌تول و جودیشیدا، خودای له‌ تیشکی روخساری ئه‌و کیژه‌ کورددا دیوه‌. ده‌یسا
 با مه‌لا بناسین:

۱. إني أنا ربُّكَ فَأَخْلَعْ نَعْلِيكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى سوره‌تی تاها، ئایه‌تی ۱۲

مه‌لای جزیری

عارف و شاعیری پایه‌به‌رزی کورد

چهندین چهره‌ ناوی ئەو خواناسه‌ گه‌وره‌ و شیعره‌ کانی، له‌ چوارقورنهی کورستاندا، به‌ سه‌ر دهم‌ و زاران‌ه‌وه‌؛ شه‌وانی هه‌ینی له‌ مزگه‌وت، له‌ کۆبوونه‌وه‌ی ده‌رویشان، له‌ ته‌کیه‌کان، له‌ به‌زمی مه‌لولودنامه‌دا، شیعری مه‌لا گولی سه‌رسه‌له‌ی جفات‌ه‌.

هه‌موو کوردیکی خوینده‌واری خوداپه‌رست، ناوی ئەو پیاوه‌ خواناسه‌ی له‌ دلدا جی کردۆته‌وه‌. به‌لام‌ تا ئەم ئاخ‌ر و ئۆخریانه‌ش که‌س ئاو‌ری وه‌ سه‌ر ژینامه‌ی ئەو شیخه‌ نه‌داوه‌ته‌وه‌. له‌ سه‌ره‌تای ئەم چهره‌وه‌ جاروباره‌ لی‌ره‌ و له‌و‌ی، چهند که‌سیک بو‌ی تیکۆشاون که‌ بیناسن و بزانی که‌نگی ژیاوه‌ و چۆن ژیاوه‌. جا چۆنکه‌ زۆر دره‌نگ بو‌ی چوون، ژینامه‌ی ئەو پیاوه‌ گه‌وره‌ هیند ئالۆز و په‌رگری و گه‌رفه‌چک بووه‌، که‌ زۆری زانیی ده‌و‌ی تا باش بۆمان ئاشکرا بی مه‌لا که‌ی ژیاوه‌ و چۆن ژیاوه‌ و که‌ی هاتۆته‌ سه‌ر دنیاوه‌ و که‌ی کۆچی دوا‌ی کردووه‌.

به‌گشتی ئەو نووسه‌رانه‌ی که‌ ده‌باره‌ی مه‌لا دواون، له‌سه‌ر ئەمه‌نده‌ پیک هاتوون که‌ ناوی «شیخ ئەحمه‌د» بووه‌ و خه‌لکی جزیره‌بو‌تانه‌؛ که‌ شاریکه‌ له‌ کوردستانی تورکیا و که‌وتۆته‌ بن چیا‌ی جوو‌دی. ئەو جوو‌دیی‌ه‌ی که‌ گه‌میه‌ی نووح پیغه‌مبه‌ری لی گیرساوه‌ و ناوه‌که‌ی له‌ قورئاندا‌یه‌.

له‌سه‌ر ئەمه‌نده‌ش پیک هاتوون که‌ نازناوی له‌ شیعردا جار-جار «مه‌لا»، جار-جار «مه‌لن» و هیندیک جاریش «نیشانی» بووه‌. مه‌لا و مه‌لی که‌ی ئاشکران؛ که‌ به‌ مانای زانا له‌ عیلمی عه‌ره‌بین. بۆ نیشانییه‌که‌شی ده‌لین: نیشان یان ئامانجی تیره‌؛ که‌ مه‌لا نیازی وا بووه‌ به‌ تیری ئەوین پیکراوه‌. یان مه‌به‌ستی خالی سه‌ر گۆنای یار بووه‌؛ که‌ کرمانجان به‌ خال ده‌لین نیشان. واتا خۆی به‌و خاله‌وه‌ ناو ناوه‌ که‌ له‌ په‌روه‌مه‌تی سه‌لماو ده‌یاری داوه‌. ئیتر له‌سه‌ر دیاری دانی ده‌ورانی ژیا‌نی مه‌لا و هاتنه‌ دنیا و کۆچ کردنی، زۆریان قسه‌ تیک‌گیراوه‌ و له‌سه‌ر زۆر شت پیک نه‌هاتوون.

ئەوا ئیمه‌ هه‌رچی میژوونوو سه‌کانی خۆی و نامۆ له‌و باره‌وه‌ نووسیویانه‌، بۆ ئیوه‌ی ده‌گیرینه‌وه‌؛ بیر و په‌روای هه‌زارانه‌ی خۆشمانتان له‌به‌ر داده‌نیین. به‌ هومیدم‌ که‌

ئىۋەى خويندەۋارى ژير، بتوان ژينامەى مەلا لەو ناوهدا پروون كەنەۋە.

مامۇستا عەلئەددىنى سەجەدى _خە دەس بە عومرىيەۋە بگرى_ لە مېژوۋى ئەدەبى كوردى دا، زۆربەى برواى جۆربە جۆرى مېژوونووسانى پېشە خۆى تۆمار دەكا؛ كە بۆتانی رادە گويزم:

لە ژير ناۋى جزييردا مامۇستا عەلئەددىن، ژمارەى ۱۴۰۷-۱۴۸۱ى داناوە كە وادىارە لای وابوۋە، لە چەرخى پازدەى ميلادى، مەلا ژياۋە؛ واتا بەو حەسابە دەبى تەمەنى حەفتا و چوار سال رابردبى، جا مردبى. ئەم جار ھاتوۋە زۆر پەنگىن و سەنگىنە، پېشەككەى دەربارەى مەلا نووسىۋە كە لە راستىدا زۆر جوانە و لە پاش ئەو پېشەككەى دەلى: «بولبولى سەرچلى ئەم داستانە، ناۋى شېخ ئەحمەد، كورپ شېخ موخەممەد؛ لە جزييرا بۆتان (گوزرتادوقردو) ھاتۆتە دىناۋە و ھەر لەو شارەش مردوۋە». بەلام ھەرچەندە _وەك گوتمان_ سالى بوون و نەمانەكەى بە ژمارە لە بن ناوەكەى نووسىۋە، كەچى ھەر لەم باسەى خۇيدا، خودى ئوستاد عەلئەددىن پېمان دەلى: «لەپەرەى مېژوۋى ژيانى شېخ ئەحمەدى جزيىرى زۆر تارىكە. تۆزىنەۋە و وردبوونەۋەى زۆر و زانايانەى دەۋى. دەسا وا من بۆ گەشتن بە ئامانچىك، ھەرچى دەربارەى ژيانى شېخ ئەحمەدەۋە نووسراۋە، لە كىتەبە مېژوۋەكەى خۇمدا كۆم كەردەۋە؛ لام واىە پەنگ بى ئەوساكە مېژوۋى ئەو پىاۋە ھىژايە تۆزىك باشتەر پروون بېتەۋە.»

دوكتوور بلەچ شىركۆ^۱ لە كىتەبى «القضية الكردية» دا دەلى: «مەلاى جزيىرى ناۋى شېخ ئەحمەد و خەلكى بۆتانە. لە سالى ۱۱۶۰ى ميلادى دا لە شارى جەزىر و بۆتان مردوۋە؛ شىعىرى زۆرى لە غەزەل و ئىلاھىيات و عىرفاندا ھەيە.»

مامۇستا ئەمىن زەكى بەگ _بە پەحمەت بى_ لە ھەردوۋ كىتەبەكەيدا واتا «مېژوۋى كورد و كوردستان» و مېژوۋى خاۋەن ناۋانى كورد «مشاهير الاكراد» دا دەلى: «مەلاى جزيىرى ناۋى شېخ ئەحمەد، لە دوانىمەى سەدەى شەشەمى كۆچىدا، لە پۇژگارى دەستەلاتى عىمادەددىن _كە فەرمانپەرەى مووسل بوۋە_ ژياۋە. دىۋانى شىعرەكانى خۆى بۆ فەرمانپەرەى تەۋرىزى _كە ناۋى، خانى خانان بوۋە_ بە ديارى و پېشكەش

۱. بلەچ شىركۆ، ناۋى نەپتى خەلى خۇشبو «جەلادەت عالى بەدرخان».

ناردوو.» که چی هەر ئەو میژوونوووسەش لە شوێنێکی تر فەرمووێ: «مەلا کەوتۆتە دواى جامى. واتا لە پاش مەرگی مەولانا عەبدورپەحمانى جامى، مەلا ژیاو.» که ئەم رپوایەتە هەرگیز یە کتر ناگرنەو؛ چونکە جامى لە چەرخى نۆھەمى کۆچى ژیاو. مامۆستا موحەممەد عەلى عەونى رەحمەتى — که ناودارانى کوردی ئەمین زەکی بەگى بە عەرەبى وەرگێراو — دەربارەى ژيانى مەلاو چەند پەراوێزێکی هەیه. لە یەکیکدا وای نووسیو: «ئەو شیعراڤەى که لە دیوانى جزیری ناوی سەعدى و حافز و جامى تێدا، هێچیان شیعری جزیری نین؛ ئاوەکین و لاوەکی؛ هەروا سەرەخۆ رەگەل دیوانیان خستوو.

مامۆستای رۆژەهلەتەناسى رەووس، ئۆگست ژابا لە کتێبە ناودارە کەیدا — که بە ناوی *حیکایاتی کوردە* — دەربارەى جزیری ئێژى: «مەلا خەلکی جزیری ئێبنوعومەر، لە دەورانی عیمادەددینی زەنگى دا، واتا لە نیوان سالانى ٥٤٠-٥٥٦ دا ژیاو.» مامۆستا عەلەددین لە یەکەم چاپى میژووی ئەدەبى کوردیدا، لە رۆپەر ١٦١، بای داوێتەو سەر باسى مامۆستا عەونى و فەرمووێ: «بەر لەو بەسى ژینامەى مەلای جزیری تەواو بکەم، چەند بەیتێکی گرانى مەلای جزیریم — که خۆم مانام نەدەزانیم — ناردە میسرى بۆ لای مامۆستا موحەممەد عەلى عەونى که بۆمیان لێک بداتەو و بە پەلە بیانئێرتەو. مالم هەقە زۆر پیاوێتى دەگەل کردم. رۆژى ٩٥١/٥/٤ وەرماوەکەم بۆ هاتەو. جیا لە مانای شیعەرەکان، دەربارەى ژيانى مەلاش شتیکی نوێی بۆ نووسیووم و فەرموو بوو: دەمێک سالە هەر خەریکم که دەربارەى ئەو شیعراڤەى لە دیوانى جزیریدا و ناوی سەعدى و حافز و جامى دەهێنێ دەتۆژمەو. داخۆ راست هەر هی مەلا بوون یاخۆ بە ناوی ئەوێ خراوە ناو دیوانەو؟ تا خواوراستان، لەم ئاخىر — ئۆخراڤەدا، چاوم بە دەسختیک کەوت که لە سالى ١٣٢٢ کۆچیدا نووسیوانە و لە کوردستانى جەنوبى ماوەتەو. لە پێشەکی ئەو دەسختە ژینامەى مەلا نووسراو. تیا دەلێ: «شاعیری بەرێز جزیری، هاوژەمانى سولتان موحەممەد فاتیحى عوسمانى بوو.» که وا بوو ئەبێ جزیری، لە پیاو ناودارەکانى سەدەى نۆھەمى کۆچى بیت. ئێتر گومانم نەماوە ئەو شیعراڤەى که تیاندا ناوی سەعدى و حافز و جامى هێناو، هی مەلایە و لاوەکی و دەسەرخواو نین.»

ديسان ماموستا سەجادى لەسەر ئەم باسەى خۆى دەروا و دەلى: «رۆژھەلاتناسى ئەلمانى فۆن ھارتمان سالى ۱۹۰۴ى ميلادى، ديوانى مەلاى جزيرى كە لە برلين لە چاپ داو و بە خەيالىش وىنەيەكى سيمای جزيرى كيشاوە و خستوو يەتە سەر بەرگەكەى، ئەويش دەربارەى ژيانى مەلا ھەرەك ژاباى لى زانيو». سەجادى لە پاش ئەو ھەموو باس و خواسە ھەمە جۆرە بۆر و زۆرەى پايگويژاوە، ئەمجا بۆ خۆى بيروپاى خۆيمان پى دەلى و فەرموويەتى: «مەلا لە ناو قەسیدەيە كدا بەيتىكى ھەس، بەم جۆرەيە:

گەر لوءلوى «مَنشور» ژ نەزمى تە دخوازى

وەر شيعرى مەلى بىن تە بە شيرازى چ حاجەت؟

گەلۆ! نيازى لە شيرازى، سەعدى بووە يا نە حافز؟ حافز سالى ۱۳۹۱ى ميلادى بە ڕەحمەتى خودا چوو. ئەگەر مەبەستيش سەعدىيە ئەويش خەلكى سىزدە ھەم سەدەى ميلادە. كە وا بوو ئەو ڕىوايەتەى كە گوتوو يە مەلا لە چەرخى دواز دەھەمى ميلادا لە دنيا دەرچوو، پوچ دەر دەچى. لە لايەكى تريشەو و دەزانين كە مەولانا عەبدوررەحمانى جامى سالى ۸۷۷ى كۆچى (۱۴۷۲ى ميلادى) لە كوردستان ڕابردوو و لە ھەوليرەو ڕەد بوو و بۆ حەج چوو. لە باسى سەفەرەكەيدا، لە شونىنكدا فەرموويەتى: «لە جەزير چوومە ديارى پياوى پير. نيوەپياوىكى ديش ھەبوو لە جەزير». وا ديارە پيرەميردەكە مەلاى جزيرى بووى و لەو كاتەشدا، عەلى حەريرى لە تافى جوانيدا بوو، بۆيە بە نيوەپياوى ناو دەبا و دەبى جامى ئەو دوو كەسەى بە كەيفى بووى، بۆيە باسى كردوون. خۆ دياريشە تا پياو لە تەمەنى شىست سالانە تى نەپەرى بە پيرەميرد ناوى نابەن. كە وا بى دەبى دەوروبەرى سالى ۸۲۰ى كۆچى پى نابىتە سەر دنياو. يان تۆزى كەمتر يان زياتر.»

خۆ ئەگەر ئەمىن زەكى بەگ، بەلگەى ژيانى جزيرى، لە چەرخى شەشمى كۆچى، دوو بەيتى ناو ديوانەكەس كە بە خەيال لاي وايە دۆزىو يەتەو و بى گومانە، ئىمە دەلىن: نەپىكاو و لەم دووبەيتەى نەزانو. با بزائين چۆن؟!

مهلا له شوینیکا فەرموویە:

ئەي شەهەنشاھي موعەززەم حەق نینگەھداري تە بئ

سوورەي «اَنَا فَتَحْنَا» دەور ماداري تە بئ

له شوینیکی تریشا، له سەرەتای قەسیدەيەکا دەلي:

خانی خانان لامیعی نەجما تە ھەر پورنور بئ

کەشتیا بەختی تە ئەز بایی موخالیف دوور بئ

ئەمین زەکی پێ دادەگری کە ئەم شەھەنشا زەبەلاحە و ئەو خانی خانانە، لە زەمانی دەستەلاتی ئەتابیک عیباددین زەنگی دایە؛ کە فەرمانرەوای مووسل بوو، لە تەوڕیز حوکمی کردوو. مهلا ئەو بەیتانەي خۆي دەگەل دوو قەسیدەکا دا بۆ خانی خانان ناردوو. ئەتابیک عیبادەدینیش لە چەرخی شەشەمی کۆچی ژیاو. کە وا بوو مهلای جزیریش دەبی خەلکی ئەو چەرخی بئ.

مامۆستا ئەمین زەکی بەگ، هیچ بۆی پروو نەکردوینەو ئەو خانی خانانە کئبوو؟ کەي لە تەوڕیز بەو ناوە حاکمیک ھەبوو؟ مهلا کاری بە خانەکەي تەوڕیز چ بوو تا بە شیعەر باسی بکا؟ ئەم جار ئەم واتەي شاهەنشاھە ھەر بۆ شێرە کوللەي خەلکی ئێران بویە نازناو، ھەرگیز خانی والی تەوڕیز نەبوو، بەو ناوەو خۆي نیشان دا. ئیمە دەبی بۆ ناوی خان لە تورکیا پتر بروانین تا ئێران. بۆ نمونە بۆچی نابئ مەبەستی مهلا لەو خانە، سولتان موحمەد خانی فاتح بئ کە لە سالی ۸۵۵ را تا ۸۸۶ سولتانی ئەستەنبول بوو و ناوی خەلیفەي ئیسلامی لە خۆ ناو؟ یان بۆچ سولتان بایەزید خانی دووھەم نەبی کە ۸۸۶ چۆتە سەر تەختی پاشایی و تا ۹۱۲ کۆچی ماو تەو؟ ئەگەر ھەر بشلین شاهەنشا مەبەست حاکمی ئێرانە، خانی تەوڕیز ئەو ناوەي لئ ناوەشی تەو. بۆچی نەلین مەبەستی مهلا لەو ناو، سولتان حوسەین باقرايە کە لە تەیمووریەکان بوو و لە چەرخی ۹ تا سەرەتای چەرخی دەيەم بە سەر ئێرانرا گەیشتوو؟»

جا وەک مامۆستا سەجادی لەم بۆچی و چ دەبوویانەي ھەلدەکړینی، وا دەنوینی کە دەبی بە ھەموو بەلگان، جزیری لە چەرخی نۆھەم لە سالانی نزیک ۸۱۱ دا ھاتبی تە ناو ژیانەو و لە دەوری ۸۸۶ دا بە ڕەحمەتی خوا شاد بووبیت. ئەمجار مامۆستای

سەجادی بۇ پوۋچاندنەۋەي ئەۋ قەسەي كە وتراۋە مەلا لە چەرخی شەشەمدا باۋى بوۋە و ھەر لەۋ چەرەمدا مردوۋە، بەلگەيەكى تىرى ھەيە كە بە راستى جى سەرنجە. دەلى:

«ئەگەر چاۋىك بە كىتەب و پەرۋەكانى دەۋرانى پىش موغولاندا بخشىن، لە ھىچ شوپىنك توۋشى وشەي مەلا نابىن. پىاۋە گەۋرەكانى دىنى و ھۆزانەكانى ئاينى، نازناۋى خواجهيان ھەبوۋە يان پىيان گوتوۋن مەولانا. موغولەكان كە ولاتى موسلمانان يان گرتوۋە و خۇيان بوۋنە ھەمەكارە، بە پىاۋى زانا و رېبەرى دىنى خۇيان گوتوۋە «لاما». ديارە ھەمىشە ژىردەستان دەيانەۋى لە ھەموو شت لاساى خاۋەن دەستەلاتان بىكەنەۋە. ئەۋانېش بە خواجهى خۇيان گوتوۋە لاما. وردە- وردە دوو پارچەكەي ئەم وشەيە جىگەيان گورپوۋەتەۋە و لاما لىمان بۇتە مالا و مايەكەش ھەلقىچىنراۋە و «مەلا» كەي لى ساز دراۋە. جا ئەگەر لە پاش موغولان، ھىندىك كۆلكە خويىندەۋارى غەيرە عەرەب، پىنەيان پىدا گرتوۋە و گوتويانە ناۋى مەلا لە «مەلا» عەرەبانەۋە پەيدا بوۋە؛ كە واتا پىر. يانئ ئەگەر گوتيان مەلا، ۋەك پىي بلىن پىر لە عىلم و دارمال لە زانستى وايە، بە ھەلە چوون؛ چونكە عەرەب بە زانياران نالى مەلا. ناۋى موللا لە ناۋ عەرەباندا ھەيە، بە مامۇستاي قوتابخانەي منالانى جىمى عەمەخوېن دەلىن و تۇزىك گالتە پى كىرندىشى تىدايە.»

سەجادی لە دۋاي ئەم باسەش لەسەر وتار دەۋرا و دەلى: «بۇ پرون بوۋنەۋەي ژىنامەي مەلا زۆرم ھەۋل و تەقەلادا؛ لە ھەموو كەسم دەپرسى. لە ھەركەس ھەرچىيەك دەبىست دەمنوۋسىيەۋە. لەم پرسىار و تىكۆشانە زۆرانەمدا دەسنوۋسىكى دىۋانى مەلاى جىزىرىم ۋە دەس كەۋت كە لە سالى ۱۳۳۸ى كۆچىدا پىاۋى ۋە ناۋ عەبدولقادىرى ئامىدى نوۋسىۋىيەتى و لە پىشەكى دىۋانەكە ژىنامەي مەلاى جىزىرى بەم جۆرەيدا دى، نوۋسىۋە:

«جىزىرى ناۋى ئەحمەدە و فەرزەندى شىخ موخەممەدە. سالى ۱۴۰۷ى مىلادى لە شارى جىزىرى بۇتان، لە ناۋ بىنەمالەيەكى ھۆزى بوختى، چاۋى بە ژيان ھەلىناۋە. باب و باپىرانى مەلا ھەموو شىخى سەر بەرمال بوۋن و سەر بە شىۋەي نەخشەندى. ئەحمەد _ كە بىچۈە مەلا بوۋە _ بە مندالى لە لاي باۋكى خۇي خويىندوۋە. بە لاۋەتى

—وہک ھەموو ھەقیلە دیكەى كوردەوارى— بەرەو خویندن دەرکەوتوو و گەلیك شار و دى گەراو و لە زۆر سەرچاوەى جۆربەجۆر، پاراو بوو و تەمەنى سى و دوو سال بوو كە لاى مەلا تەھا ناویك، لە فیرگەى گوندى «سترباس» ئیجازنامەى وەرگرتوو و لە گوندیك بە ناوى «سەربا» —كە نزیكى دیاربەكرە— دامەزراو و بۆتە دەرسبىزى دینى. لەوێشەو چۆتە مەلبەندى «حەسەنكىف» و لەوێش دەرسى گوتووتوو و زۆرى مەلاى پایەبەرز پى گەياندوون. لە نەكاویك تیرى ئەوینى خودایى دل و دەروونى پىكاو و قودرەتى خوا لە چاوى كچە كوردیكدَا خۆى نیشانى مەلا داو و لەو ساییەو بۆتە عارفیكى دلدار، یان دلدارىكى خوداناس و سەرەنجامى ئەو ئەوینە دلتەزىن و پى لە تینە، كاریكى بە سەر ھیناوە كە خۆى و دنیا و قیامەتى وە لا ناو و دەستى لە تەدریس بەرداو و ھەر بە ھەلەویداى ژیاو. تا لە سالى ١٤٨١ مىلادیدا —كە ھەفتا و چوار سال ژیاو— بەرەو ژيانى بىخەزانى دىناى ھەرمان بارگەى سەفەرى تىكناو و لەشارى جەزىر نىژراو و ھەتا ئىستاش گۆرى پى لە نوورى مەلا، جى زيارەتى حەشاماتە و لە لاىەن دلدارانەو، لەسەر قەبرى گولبارانە.» سەجادی پاش راگوێزانى ئەو ژىنامە ھەمەجۆرە و لىك جىاواز و سەرەولێژ و پى لە كوستان و ھەورازانە، كە خۆشى پىمان دەفەرموى زۆر چەتوونە قسەى راست و بى گرىمان لەو ژىنامانە دەسكەوى، لە نەكاو با دەداتەو و سەروسىما و بىچم و كەسمى مەلاى جىزىرى باس دەكا و فەرموویەتى:

«دەم و چاوى سى و سوور بوو؛ قەد زراو بوو؛ چاوى گەشى ھەر پىرشنكى بەرئ دەكرد؛ برۆى رەش و كەوانى بوو؛ توپلى تەسك و روومەتییكى پان و پۆر و پىشكى سى و تەنك و خىشیلانە و كەپۆییكى كورتى ھەبوو. رانك و چۆخەى دەبەر دەكرد. پىشووى جوانى لە مێزەرەكەى ھەلدەبەست. ھەتا بلىتى مەشرەف خۆش و قسەخۆش بوو. ھەموو كەسێك خۆشى دەویست. لە دواپۆزانى پىریشدا كەواى شۆرى دەبەردا بوو؛ زۆرىشى لى دەوەشاو. ھەردەگەرى و قەلەندەرى بىو خۆى و نەیدەكرا دەستى لى بەردا.»!

كەسێش نەبوو لەو دەمەدا بە كاكە سەجادی بىژئ: ئەرى قوربان! تۆیەك كە ئىستاش نەتزانى ئەو شاعیرە لە چەرخى شەشەمدا ژیاو یان لە سەدەى نۆیەمیندا،

چۆنت زانى رەنگى رانك و چۆغەكانى و رېشوو بادرولى شەدەكەى وا باس بكەى؟! ئەو باسەى كە تۆ لىي دەكەى، وا دەردەخا كە ھەزار جار شەرە كەوچكتان كەردبى و لە ناو حوجرەى فەقىكاندا لە پەنا يەكتر نووستىن و لەسەر بەشە نان و دۆيەك بەگژ يەكتريدا چووبن و ئاشت بووبنەو.

ئىتر مامۇستا سەجادی لە پاش ئەو وردە كاريانە! چەند چىرۆكى گوى ئاگردانى لادىشمان لەو بارمەو بۆ باس دەكا، كە ئەمانەن:

«مەلا تەمەنى سى سال بوو - واتا دوو سال بەر لە خویندن تەواو كەردن - لە دىي «دېرھان» لە نزىك قەلاي «حەسەنكىف» دەچىتە سەر زەماوەندى ئىجازەنامەى فەقىيەك. كىژ و لاوانى ئەو ناوەش ھاتوونە وئ كە لەو دىلان و بەزمەدا بە سەيرانەو ھاوبەش بن. سەلما ناويك كىژى حاكىمى حەسەنكىف - كە ناوى مەلىك كامىل بوو - دەگەل دەستەخۆشكانى خۆى ھاتبوونە سەيرى ئەو بەزم و ئاھەنگە. مەلا كە سەلما دەبينى، بە يەكجارى ھەرچى چەند سال و زەمانە فىرى بوو، لە دەست ئەدا. بەزەبى خوداى بى ھاوتا لە سىلەى چاوى سەلماو دلى مەلا بۆ خۆى دەبا و يەكجارەكى لە بوون و نەبوونى دەكا. لە بارى ئەويندارىدا، قەيسە شىتەكەى عامىرى و پىرى سەنعان دەسك و گوليان لەدوو دەكرد. زىكر و فىكرى شەو و رۆژى، ھەر بىر لە سەلما كەردن و ھەر ناوى سەلما بىردن بوو. لە سايەى عىشقى مەلاو ناوى سەلما كەوتە سەر ھەموو زمانان و لە ھەموو دەر و كۆلنان، باس ھەر باسى چاوى سەلما و تاووتىنى دلى مەلاى دلدارى بوو. ئەم باسە گەيشتەو مەر؛ زۆر دلگىر بوو. چۆن مەلايىكى ھەر جايى و ھەزار و بى كەس و بى ناو، پىي دەكەوى ئەويندارى كىژى مەن بى و ناوى لە ناو حەشاماتا بىرىنگىنى؟! مەلا بگرن تا بىكوژم. خىرەومەند و كەيخودايان، تەكايان بىردە بەر مەر و تىيان گەيانە، كە ئەو پىاو پىاوى خوايە و لە خوا بەدەر كەس ناناسى و ئەگەر ناوى سەلما دەبا، خوا لە چاوى جوانى سەلماى كىژى تۆدا بەدى دەكا. مەر بۆ راستى و چەوتى قەسەى لاگىرانى مەلا، دەكەوتە ئەزموون و تاقى كەردنەو. دەزانى وەك دەلەين وايە و ئەو خواناسە حەيا لە خوا، چىترى بە بىردا نايە و لە پەلە و ھەلەى دنيايى و داوین پىسى و ھەرزەكارى نەك ھەر بىزار و بەبىزە، بگرە ھەرگىز بە دلشيا تىپەر نەبوو. واز لە كوشتنى دەھىنى تەنانەت ھىندىك

کەس دەلێن میر مەلای لاواندۆتەو و بۆ ماوەیەک لە لای خۆی حاواندۆتەو و دلی چۆتە سەر ئاکاری پاک و لەباری ئەو پیاو و بەلینی داو و کێژەکە ی لێ مارەکا و پارە و دراوی داو و تێ کە بچێ جلکی بۆ بکڕێ و بووک وەگۆیژێ. مەلا بە پوولی زۆرەو و پرووی کردۆتە شاری مووسل. هەموو بازاری گەراو و بە بێ ئەو هێچ بکڕێ گەراو تەو و پۆلەکە ی گێراو تەو. میر گوتویە: بۆ بە دەستی والا و بەتال گەراو تەو؟ مەلا لە جوابا گوتویە: میرم! سەرانشەری راستە بازار و قەیسەری مووسل گەرام. هەزاران تۆپ کیمخوا و خارا و خامەک و مەخمەر و دارا و ئەتلەس و دەسەری سەرکەیی و حەریر و ئاوریشم دیتن. بەلام هێچیان بە برۆی من— شیاوی بەژن و بالای تەرز و پێکی سەلما نەبوون. ئەو قوماشە ی بۆ بەژنی سەلما دەس بدا، لە هەموو دنیا دا نییە!

دەماو دەمیش دەگێرێ نەو کە مەلا لە شاری جزیر ئیوارانە چۆتە ناو گۆرستانەو و پالی وەکیلیکی مەرمەر داو و راز و نیازی دلدارانە ی دەگەل خودای خۆی کردووە.

پیرێژنیکی جزیری، هەر کە مەلای دیو دەپرا بۆ گۆرستان، هەویرەکە ی خۆی شێلاو و چاو و نۆری مەلا بوو، کە ی کێلە کە بەجێ دیلی. هەر کە مەلا بەرەو مالان هاتۆتەو، ژنە دەرفەتی هیناو و ئەنگوتکە هەویرەکانی بە مەرمەرە کەو داو. کێلە مەرمەر— کە بەتینی دەرونی ئەو ئەویندارە وەک تەندوووری سوورەو وەبووی نیلدرای لێ هاتوو— نانەکانی برژاندوو.

وا لێرە دا گردەو و کۆی سەجادی، کە لە مەر ژینامە ی مەلا، لە میژووی ئەدەبی کوردا هیناویەتی، دەپێتەو.

کتێبیکی دیکەش هە یە بە عەرەبی؛ بە قەلەمی ئەحمەد کوپی مەلا مو حەممەدی بۆتانی زفنگی، مفتی باژیری قامیشلی لە سووریا. شەرحیکە لە سەر دیوانی هەلبەستەکانی جزیری و ناوی ناو: «العقد الجوهري فی شرح دیوان الشیخ الجزري». واتا: گەردانە ی گەو هەرین، لە شەرحی دیوانی شیخی جزیریدا. نووسەری کتێب بەر لەو مانای شیعەرەکانی مەلا بە عەرەبی لێداتەو، ژینامە ی مەلای هیناو بە عەرەبی و کردوویە تەپێشەکی شەرحنامە کە ی.

لە دوا ی ئەو کە سوپاسی سەیدا ئەلئەددین دەکا، چونکە بەهرە ی لە میژووی

ئەدەبىي كوردى ۋە رىتورىكا، دەلى: «ھەرچەند مامۇستا سەجىدى مالم ھەقە رەنجى زۆرىشى كىشاۋە ۋە بۇ دۇزىنەۋەى ژىنامەى جىزىرى ماندوو بوۋە ۋە گەلىك شتى پىرايەخى دەس كەوتوو، بەلام مەش بە ھالى خۇم، ھىچ سەبوورىم پىيان نايە ۋە دل ئاۋيان لى ناخواتەۋە. ئەۋا بۇ خۇم لە لىكۆلىنەۋەى فرە ۋە پىشكىنى شىعرەكانى دىۋانەكەى، شىكىم ھەلكراندووۋە كە پىم ۋايە بەلگەى راستن بۇ دىنەۋەى رۇزگارانى ژىنى مەلا ۋە لىم رۈنە كە مەن زۆر باشتەر لە مامۇستا ئەلئەددىن ئەم مەتەلەم ھەلىنابى ۋە ھەستايانەتر بۇى چوۋوم. ئەمجا دەس پىندەكا ۋە دەلى: «مەلا لە شوپىنىك فەرموۋى:»

ژ پەننا نىر گىزىن تەى مەست ۋە خوۋنرىز

زەمان بۇ ەھدى جەنگ ئەنگىزى چەنگىز

لە جىيەكىش ناۋى تەيموۋرى لەنگ دەبا.

لە شىعركىشدا دەلى:

ژ حافىز قوتى شىرازى مەلا فەھم ئەر بىكى پازى

لە بەيتى دىشدا گوتووۋى: ژ رەنگى سەعدى ۋە جامى

كە ۋا بوو، مەلا بى گومان كەوتۇتە داۋى چەنگىزەۋە ۋە تەيموۋرىشى جى ھىشتووۋە. كە يەكەمىيان لە ۶۲۵ ۋە دوۋەمىنىيان لە سالى ۸۰۷ى كۆچى، فەراقى رەشى لى بىراۋە. حافىزىش _ جامى گوتەنى _ سالى ۷۹۲ى كۆچى لە دىنيا كۆچى كىردووۋە. جامىش كە لە دىۋانەكەدا ناۋى ھەيە، ديارە پىش مەلا كەوتووۋە. ئەۋ كەسانەى ۋە توۋىانە، ئەۋ شىعراۋە ھىن مەلا نىن ۋە ديارە لە ۋىژەۋانى ۋە شىعرناسىن، كۆلەۋار بوۋن. چۆنكە ھەركەس ھەروا تۈزىك لە مرخ ۋە چىژەى ھەلبەستەى مەلاى جىزىرى تىگەيى، سوۋر دەزانى كە ئەم شىعراۋە ھى مەلان ۋە مافى كەسىيان پىتوۋە نىيە.

ھەركەسىكىش شارەزى فەرموۋدەكانى سەعدى ۋە حافىز ۋە جامى بىت، زوو تىدەگا كە مرخى مەلاى جىزىرى چەند لەۋانەۋە نىكە ۋە چەندە نىرخى بۇ داناون. سەرەپاى ھەموو ئەمانەش، ھەلبەستىكى مەلا ھەيە بە ەرەبى، لەسەر بەندەكەيا دەلى:

يا رامى قلبى بسهام اللحظات! هيهات نجاتى^۱

۱. ئەى ئەۋ كەسەى بە تىلەى چاۋ، دلت ۋەبەر تىران داۋم! تازە دەرنانچم؛ فەۋتاۋم.

کیش و رهوتی ئه وه له بهستهی تهواو لاسای هه له بهستیکی ماموستا ئه حمهد پاشایه، که وهک بوژیکی ناودار، ههتا سالی ۹۰۲ی کۆچی له ولاتی ترکاندا ژیاوه. میسیۆ ژبا و ئهمین زهکی که دهلین مهلا له نیوهی چهرخي شهشهمیندا ژیاوه، ئه وه ناوی عیمادهددینه لیی تیک داو. ئهوان ههردووک هه عیمادهددینی زهنگی، فهرمانهروای شاری مووسلیان ناسیوه؛ که له چهرخي شهشه م ژیاوه. بیستوو یانه که وا عیمادهددین ناویک، دهگهله مهلا دۆستی و شناسایی هه بووه و شیریان پیک گۆریوه تهوه. دهی که وا بوو عیمادهددین هه ره یه کیکه، ئه ویش له بهرهی زهنگیه و ئهتابه کیک بوو له مووسل. مووسلیش له جزیر نزیکه و رهنگه ئه وه فهرمانهروایه، دهگهله ئه وه پیای خودایه نیوانیکی خوشیان بوویت.

بهلام خۆم له تۆزینه وهمدایم ده رکهوت که ئه وه پیایه ی به و ناوه وه دهگهله مهلا شیر — شیرینی کردووه، ناوی زهنگی لی نه نراوه؛ پیی و تراوه عیمادهددینی جزیری. گش له میژوو شارهزایهک باش دهزانی، که عیمادهددینی زهنگی کۆری ئاق سونقور ناو بووه و هه رگیز له جزیر نه ژیاوه و که سیش هه رگیز پیی نه گوتوه عیمادهددینی جزیری. ئه و عیمادهددینه که قت. دهچینه سه ر خانی خانان، که ئهمین زهکی لای وایه فهرمانهروای تهو ریز بووه و مهلا شیر ی بۆ ناردووه و به بهژن و بالایدا هه لده لی. به راستی ئه مهش هه له یه؛ هه ر چونکه ناوی تهو ریزی له شیر ه که دا ها تووه، هیندیک له میژوو نووسانی، وه سه ر ته له په راندووه. ئه گه ر ئیمه به تهواوی له شاری جزیری بۆتان شارهزا بین — وه کوو بۆخۆم شارهزام — زۆر به هاسانی دهیزانین که ئه وه له بهسته رهنگینهی خانی خانانی تیدایه، باسی فهرمانهروای کوردی شاری جزیرا بۆتانه. با بزاین بۆچ:

شاری جزیری که ونا را — که پاتهختی دهسه لاتداری کورد بووه — زۆر ئاوه دان و زۆر جوان و زۆر له بار و ته یار بووه. وهک ئیستاش شوینه واره که ی نیشان ده دا، وارشیکی به هه ر چوار ده ورا کیشراوه. به ردی وارش له مه رمه ری تاشراو بووه. به شی زۆری ئایه ته کانی قورئانی، له و سه ره برده مه رمه رانه هه لکه نراوه. سووره ته کانی فاتح و ئه نعم و ئیننا فه ته حنا و ئه وه عه شه ره ی ئایه ته لکورسی تیدایه؛ زۆر زهق نه قاری کراون. که زۆر به و دم زانراون و ویستوو یانه له پیتی ئه وه سووره تانه، خوا شاره که و

موسولمانانی شاره که، له به لایان بپاریزی. ئه گهر ههلبهسته که ی مهلا به وردی بخوێنینهوه، سوور دهزانین که مه بهستی له شوێنی خانی خانانی جزیره یه و مه بهستی له خانی خانان، میری جزیره بوۆتانه.

دهبروانه فهرموویه تی: «تایه ته لکورسی و ئه نعم هه یکه لا توۆخی ته بن». یان فهرموویه: «سوورهی ئوممو لکیتاب ماداری جه زرهت سوور بی». یاخۆ له و قه سیده یه که میری جزیره به ناوی شاهه نشای موعه ززه م ناو دهبا ده لی: «سوورهی ئیننا فه ته حنا دۆر و ماداری ته بی». که ئه م تایه تانه ده گه یه نی له ده وری وارشی شارن و مه به ست شاری جزیره یه. ئه گهر مه لا میره که ی خۆی په سند بدا و به ناوی خانی خانان و شاهه نشای زلی ناو به ری، چی تیایه؟ به لگهی هه ره ئاشکرا تر هه ره له و ههلبهسته دا هه یه. له په سنه که ی میردا ده لی: «گهر چی ده ر ئیقلمی رابع هاته ته ختی سه لته نه ت». خۆ دیاریشه جوغرافی زانانی پێشین، درێژی و پانی زه مینیان به حه و به ش دابه ش کردبوو؛ هه ره به شه ی ناوی ئیقلم بوو. شاری جه زیر له و دابه ش— دابه شی نه دا، له سه ر ئیقلمی چواره م بوو. ئه مجار ئه و به یته ی که ناوی ته وریزی تیدا هاتوو، هه رگیز ئه و ناگه یه نیت که ره ووی قسه ده حاکی ته وریزی بی. نه خیر، مه لا ویستوو یه له خوا بخواری ئه و میره کورده ی جه زیری که ره واج به ئیسلام ده دا و فه قی و مه لای زۆری هه یه، ده رسی قورئان و حه دیسان ده لینه وه، خوا هه ره بالا ده ست تری بکا و ده لی له خودام ته له به تو که له شاریکا ده ژی له ئیقلمی چواره مدایه، خاوه نی حه وت ئیقلمان بی. جگه له هه موو کورده ستان، ته وریزیش بیته به ر حو کمت؛ خاوه نی مو لکی خوراسانی ش خۆی بداته به ر دالده ی تو.

نه ته نی ته بریز و کورده ستان ل به ر حو کمی ته بن

سه د وه کی شاه ی خوراسانی د فه روار ی ته بی

دهبا بزانی عیماده دینه که کی بوو، که وا ئه و چه ند میژو نووسه له ناسینی به هه له چوون؟ هه تا سالی ۱۰۰۵ ک.م. که شه ره فخان ی بدلیسی، له نووسی نی شه ره فنا مه که ی بوۆته وه، دیاره میریک له جزیره هه ل نه که و تووه ناوی عیماده ددین بوو بیت. چونکه نه ک هه ره له جزیره، له هه ره سووچیکی کورده ستان، به ر له سالی ۱۰۰۵ میر و ده سه لاتدار بوو بیت، شه ره فخان ناوی نووسی وه و ده شه ره فنا مه ی

ئاخنيوه. دەيسا منيش له چەند ديواني دەسخەتي خەلکي جۇراوجۇرا ديومە کە ئەو دۆستەي دەگەل مەلا شيعر— شيعريني کردوو، عيمادەددین جزيريه.

له دەوراني شەرەفخانی میژوونووسدا و لە سالانی ۱۰۰۰ هەتا ۱۰۰۵، میری جزیر و بوتانی، میرشەرەفی کورێ ئەبدال، له میرانی خانەدانی ئازیزان و باپیری بەدرخانیاں بوو. هەرەک ناوی میرشەرەف بوو، خان شەرەفیشیان پێ دەگوت. میرشەرەفخانی بدلیسی له شەرەفنامە کەي خویدا، زۆر بە خان شەرەفدا هەڵدەلی و دەلی: زۆر پیاویکی دەست و دل و دەروون پاکە. فەقی و مەلای زۆر خۆش دەوین. زۆر مەدرەسە و مزگەوتی تازەي له شاری جزیر ساز داوه کە يەکیک لەو مەدرەسانە مزگەوتی سووری پێ دەلین؛ له پەنای شوورەي شارەو و کەوتۆتە لای رۆژاواکەي. مەوقووفەجانیکی زۆر و پەر داهاتی بۆ ئەو مزگەوتە داناو؛ کە له پاش نەمانی خۆشی مزگەوت هەر لە برەودا بێ و هەر فەقی و مەلای تیدا بێ. دەيسا کەسیش گومانی لەویدا نییه کە شیخ ئەحمەدی جزیری لەو مزگەوتە دەرس بێژ و پێش نوێژ بوو و گەلیک مەلای لەویدا ئیجازە داوه و دیارە هەر لەویش مردوو و هەر لەو مزگەوتەش نیژراوه. ئیستا ئەگەر مەلای عارف، مەلای شاعیر و ئەویندار، مژۆلی چاومەستانی کورد بە تیرە بێ ئامانە کەي خان شەرەفی شەبەتی، بۆ ناسینی خانی مەلا— کە هەر دەبی خان شەرەف بێ— چی دەمینێ؟ دە بروانە ئەم شيعرەي مەلا چەند جوانە، کە فەرموویه:

خەف وان رەشاندن دل خەدەنگ

تەشەبی تیرین خان شەرەف

جا دەشی ئەو عیمادەددینەي کە زۆر ئاشنای مەلا بوو، خزم و کەسي خان شەرەف بێ و لە جزیری دەگەل مەلا بووبن بە دۆست و شیعریان بۆ يە کدی نووسی. سەرباری ئەو بەلگانەشم، شتیکی سەرنج راکیشی دیکەش هەیه. له هەموو دیوانەکانی جزیریدا، وتووێژی شاعیرانەي نیوان مەلا و فەقی تەیران دەست دەکەوی. فەقی تەیران بە شيعر نامەي نووسیوه و مەلاش جوابی فەقی هەر بە شيعر داوه تەو. فەقی تەیران له هۆنراوەيە کي خویدا، له ژێر ناوی: «دلۆ رابە! دلۆ رابە!» میژوی ئەو رۆژه دەنووسی کە ئەوەي تیدا نووسیوه. له نیوه بەیتیکا دەلی:

«هەزار و چل و يەک چوونە» ئیتەر من تەواو لێم ڕوونە مەلا له ئاخر و ئۆخری سەتەي

دهیه می کۆچیدا هاتۆته مهیدانی ژیان و مهودایه کی تهواویشی له چهرخ یازده برپوه و هیچ به دووریشی نازانم که ههموو نیوهی ئهو چهرخهش زیندوو بووبیت؛ هیندیکیش بهو لاهو چوووبیت. واتا ژینامهی دهسختهی عهبدولقادی ئامیدی، که علائهددین دیویهتی، دهبی راست بی که مهلا هفتا و چوار سال تهمنی له دنیا بووبی. له دهوری ههشتای چهرخیدا هاتبیتته سهر دنیاوه و له نیوان پهنجا و شپست پلهش، له چهرخ یازده مردبی.»

شهرنووسی به عهره بی، که ئهم چهند بهلگه روونهمان دهبراهی دهورانی ژیانی نیشان دهدا؛ دیته سهر باسی چۆنیتهی زانست و بلیمهتییه کهی. دهلی: «مهلا له ههر دوازه عیلمهکاندا دهرایه کی بی پهی بووه. له زانیی زمانهکانی عهره بی و فارسی و تورکی، تاقهسوارهیه له مهیدان. بهو سی زمانه و به کوردیش - که ههر زمانی خوێ بووه - ههلبهست و هۆنراوهی ههیه؛ که بو رهوانی و پاراوی تاکیان نییه. دیوانه کهی بو یه کهم جار له برلینی ئهلمانیا چاپ کراوه. زۆر جاری دیش له ئهسته مبول، له کوردستان، له پروسیاش دیسان چاپ کراوه تهوه. رۆژه لاتناسان زۆر به جی گهره ی دهزان.» دهشلی: «مهلا - که دهرسبیژی مزگهوتی سووری جهزیر بوو - پاش مهرگیشی له ژیرزه مینیک ههر لهو مزگهوتی سووره نیژراوه و زیاره تگاهیه.»

پیشه کی شهرحی عهره بیش دهبراه ی ژینامهی مهلا کۆتایی هات. منی وه رگپری ههزاریش چهند قسیکم ههیه بیکهم:

ئهگهر ژابا، فۆن هارتمانی ئهلمانی، یان ئهمین زه کی و بلهچ و عهلی عهونی و مامۆستا عهلا سه جادی بهر له ژینامه نووسینی ئهو عارفه، دیوانه که یان به وردی خویندبايه وه ته نیا ئهو شیعهری که باسی تیرهکانی خان شهرفه، بهس بوو که بۆیان دهرکهوی مهلا له چهرخ یازدهدا زیندوو بووه. ئهو گوڤهی تیییدا نیژراوه ژیرزه مینی مزگهوتیکه که خان شهرفی جزیری له پاش ههزاره می کۆچی سازی داوه. ئیتیر ئهو ههموو شیوان و ئالۆزبوونهی تی نه دهچوو؛ قسه هینان و بردنی پی نه دهووست.

قسه ی دووههم ئهمهیه: له سالانی ۱۹۵۶ را ماوه ی سی سال بو خۆم مالم له گوندیک بوو له جزیره ی ئینووعومهر له کوردستانی سووریه؛ که ناوی «قوبورولبهیز»^۱ و له

نزيك شارى «قاميشلوو» هه لكه وتوووه. ده گه ل مه لا و شاعيران و ويژه وانانى نه و ناوه هات و چۆي يه كترمان ده كرد. ليتم ده بيستن مه لا عه بدوسه سلام خه ريكه ديوانى مه لا به عه ره بى شهر ده كا، ده شيانگوت زۆر مه لاي چا كه و كرمانجيش به شيوه ي بۆتان باش ده زانئ، چۆنكه خۆي خه لكى بۆتانه. به لام زۆر پرووت و نه داره؛ هيچ ناشته باي خوا شك نابا. له حو جره ي مزگه وتيكدايه سه لت و سپات. مه لا نه حمه دي زفنگى _ كه بۆته مفتى قاميشلى و نه و مزگه وته شي به دهسته و خوا نه ييرئ، زۆريش دارا و ده وله مه نده _ خير به مه لا سه لام ده كا و نان و چيشتي بۆ ده نيئرئ. ده مانگوت خوا خيئر بنووسئ.

مه لا سه لام سالى ١٩٥٨ مرد. پاش ماوه يه ك شهر حى ديوانى جزيرى به عه ره بى له چاپ درا؛ مه لا نه حمه دي زفنگى مفتى له شارى قاميشلووى له سه ر بهر گه كه ي نوو سرا بوو. وي نه يه كي جوانى مفتيش ده بيندرا. ئيتير ياديك له مه لا سه لام نه كرابوو. وه بال به ستۆي نه وانئ كه من ليتم بيستوون، مفتى له جياتى شۆر با كه ي، كتيبى مه لا سه لامى به ناوى خۆي له چاپ داوه. جا ئيستا كه نه و جه نابەش وه ك مه لا سه لام بۆته خۆل و هه ردوو ك چوونه بهر به زه يى خوداي گه و ره، من سو پاسى مفتيش ده كه م كه نه م گه نجينه به نر خه ي له ده س نه مان پاراستوووه و نه يه يشتوووه له ناو بچئ.

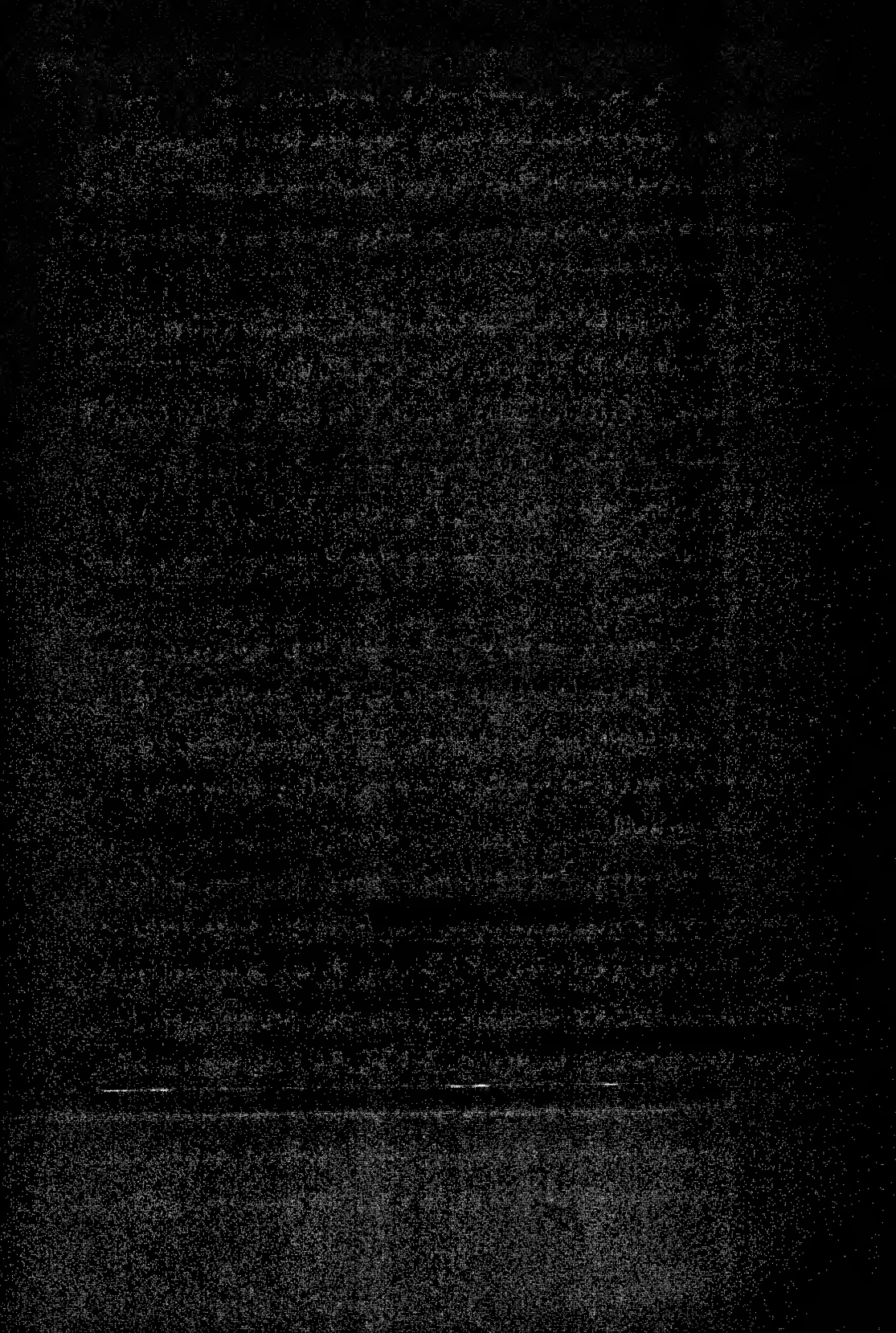
دوامين قسه م پارانه وه يه له لوان، له پياوانى ويژه وانى كورد يزانى له شيعرى نه ويندارانه و بارى عيرفانى شاره زا. له و كار هدا كه من شانم وه بهر داوه، ده ستم بگرن. سه رنج بده ن بزنان له كويدا هه لهم، خواراييم بۆ راست كه نه وه. يا به كۆششى هه مووانى، كار يك بكرئ ديوانى مه لاي جزيرى وه ك پتويسته، هه موو كورد يكي خو ينده وار لئى تئ بگا. كئ هه ر تئيينيه كي هه بئ، با به نامه بۆم بنووسئ، تا به و په رى سو پاسه وه بيخه مه ناو په راويئرئ ديوانه وه.

خۆشيتان له خوا ده خوازم. نه و ئيوه و نه ويش ديوانى جزيرى به شهر حه وه.

هه ژار

(٥٩/١١/٢٤ ١٩٨١ ز.)

مكتبة
مكتبة
مكتبة

هەری مه یگیر!

١ نه وایا موترب و چه نگی فهغان ئافیتته خەرچه نگی
 وەرە ساقی هەتا که نگی نه شوین دل ژ فئ ژە نگی
 ٢ هەیاتا دل مه یا باقی بنۆشین دا ب موشتاقی
 «ألا یا ایها السّاقی! أدِر کأساً و ناولها»

مانای وشەکان:

نەوا: ئاواز؛ موترب: بەزمگیر؛ چەنگ: ئامرازێکی موسیقایە؛ فهغان: هاوار؛
 ئافیتن: هاوێستن؛ خەرچهنگ: قرژال؛ خەرچهنگ: بورجیک لە ئاسمان؛ ساقی:
 مه یگیر؛ هەتا: هەتا؛ ژ فئ: لەو؛ هەیات: ژیان؛ باقی: هەرماو؛ دا: تا؛
 موشتاق: بەتاسە؛ الا: هەری؛ ایهاالساقی: هۆی مه یگیر؛ ادِر: بگەرێنە؛ کاسا:
 پالەیهک؛ و ناولها: بیشیده.

پوخته ی مانا:

دەنگ و سەدای چەنگی بەزمگیر، جۆش و خرۆشی گەیاڵدە ئاسمان. دە مه یگیر وەرە!
 هەتا که ی دلمان لەو ژەنگە نه شوینەو؟ ئەو مه یه که هەر هەیه و قەت نافەوتی، با به
 تاسه وه بیخۆینەو. هەری مه یگیر! دەبا پیالە کەت بگەرێ و بیشماندەرێ.

٣ کو کاتیب دیمی جەدوول کەت شکەستە خەت موسەلسەل کەت
 ژ یەک حەرفان موفەسسەل کەت کییه فئ موشکلی حەل کەت؟
 ٤ دزانی پروود و عوود ئەووەل چ ئافیتن سوروود ئەووەل؟
 «که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها»

مانای وشه کان:

کو: که؛ کاتیب: نووسەر؛ دیم: ڕوخسار؛ کهت: بکات؛ شکسته: شکاو؛ موسه لسهل: به زنجیره؛ شکسته و موسه لسهل: دوو جۆره شیوه خهتن؛ ژیهک: له یه کتر؛ حهرف: کهنار؛ حهرف: پیت؛ افتاد: کهوت؛ مشکلها: چند ئیشکال.

پوخته ی مانا:

هه رگا نووسه ری ئه زه لی - که خودایه - خهت و خالی ڕوخسار دابریژی، بسکان چین-چین کا و به زنجیره یان بکا و لاجانگان لیک جیا کاتهوه، کێ ده توانی ئه و دژوارییه چاره بکات که تووشی ئه ویندار دێ؟ تۆ ده زانی ڕوود و عوود - که دوو که رسته ی مووسیقیاین - هه ر له هه وه له وه به گۆرانی گوتوو یانه: دلداریی سه ره تا که ی هاسانه؛ به لام زۆری دژواری له دووه.

هـ مِهیرا وئ شَه فَه ق سَه عَدئ شَرین لَه عَلئ شَه کَه رَوَه عَدئ
دَنالَم شَوَبَه تئ ڕَه عَدئ عَه جِیِم لئ ژ فئ جَه عَدئ
عَ کَه دَل رَا تَاب هَر چِیَنش بَه کُفَری مِی بَرَد دِیَنش
«زِ تَاب جَعَد مُشکِیَنش چَه خُون أَفتاد در دَل ها»

مانای وشه کان:

مِهیر: خۆشه و یستی؛ شَه فَه ق: تیشک؛ سَه عَد: پیرۆز؛ سَه عَد: ناوی ئه ستیره یه که سَه عَد و سَوَع و دِی شِی پێ ده لێن، دِی تَنی به و دمه؛ شَرین: شیرین؛ لَه عِل: لال، لَیوی یاری پێ شَبه اوه؛ وَه عَد: به لێن؛ شَبَه ت: وه کوو؛ ڕَه عَد: گرمه ی هه ور؛ عَه جِیِم: سه یر ماوم؛ لئ: به لام؛ ژ فئ: له ئه و؛ جَه عَد: مووی لوول خوار دوو؛ تَاب: پێچ، چین، به سه ریه کدا ها توو؛ به کُفَری: بۆ کافر بوونیک؛ مِی بَرَد: ده با؛ دِیَنش: دینی ئه و؛ مُشکِیَن: وه ک میسک ڕه ش و بۆنخۆش؛ خُون: خوین؛ دَر: ده ناو؛ دَل ها: دِلان.

پوخته ی مانا:

له خۆشه و یستی ئه و که سه ی که تیشکی ڕوخساری وه ک شَه به قی ئه ستیره ی سَه عَد، به و دم

و پسته و لیتیو شیرینی به ره‌نگی لاله و گفت و به‌لیننی وه‌ک شه‌کر له دم ده‌باری، وه‌ک هه‌وره‌گرمه ده‌نگی ناله‌م به‌رزه؛ به‌لام دیسان سه‌یر ماوم له‌و که‌زی و پرچه لوولانه که هه‌ر چینیه، دلی عاشق به‌ره‌و کفریک راده‌کیشی. ئای که له تاوی پیچی کاکولی چین له‌سه‌ر چینی ره‌ش و بو‌نخو‌شی میسک ئاسای چه‌نده خوین تزاوه‌ته دلانه‌وه!

۷ دُفِی تاقی، دُفِی خانِی مه‌عیش و ئه‌یمه‌نی کانی
که‌سی ده‌ست ده‌ت ژ ده‌ورانِی نی‌هاله‌ک فِی گولستانِی
۸ در آغوشش چو می‌آرد که از دل جانش بسپارد
«جَرس فریاد می‌دارد که بر‌بندید مَحْمِل‌ها»

مانای وشه‌کان:

دُفِی: ده‌ناو؛ تاق: که‌وانه‌یی. لیره‌دا ئاسمانه که له به‌رچاو به تاق هاتۆته‌وه؛ خان: کاروانسه‌را؛ مه: ئیمه؛ عیش: ژیان؛ ئه‌یمه‌نی: بی‌ترسی و هیمنایه‌تی؛ کانی: کوانی؛ ده‌وران: رۆژگار؛ نی‌هال: تازه‌نه‌مام؛ فِی: له‌وئ؛ گولستان: باغی گولان؛ ئاغوش: باوه‌ش؛ چو می‌آرد: که ده‌هیننی؛ که از دل: که له دل‌ه‌وه؛ جانش: گیانی؛ بسپارد: ته‌سلیم بکا؛ جَرس: زه‌نگۆله؛ فریاد: هاوار؛ فریاد می‌دارد: ده‌نگ بلند ده‌کا؛ بر‌بندید: هه‌له‌به‌ستن؛ مَحْمِل‌ها: بار‌گه‌کان.

پوخته‌ی مانا:

له ژیر ئه‌م ئاسمانه پشت چه‌ماو و که‌وانیه‌دا و له‌و کاروانسه‌رای دنیا‌یه‌دا، ژیان و بی‌ترسی له کوئی بو‌ئیمه ده‌ست ئه‌دا؟ پیاو له هه‌موو ماوه‌ی ژیانیدا تیده‌کو‌شی که ده‌ستی بگاته تازه‌نه‌مانیک له باغی گولاندا و ده‌باوه‌شی بگری و گیان و دلی پی‌بسی‌ری. که چی له‌پر به‌ر له‌وه‌ی به‌ئاوات بگا، ده‌نگی زه‌نگی کاروانی مه‌رگی دیته‌گوئی که رابن! واده‌ی سه‌فه‌ره و بار‌گه و بنه‌بی‌چنه‌وه!

۹ ب قورئانى، ب ئاياتى، ئەگەر پىرى خەراباتى
 بىيژت سەجدە بن لاتى مورىدېن وى دېن قاتى
 ۱۰ مريد آر بى بصر نبود، ز فرمانش به در نبود
 «که سالک بى خبر نبود ز راه و رسم منزلها»

مانای وشەکان:

خەرابات: مەيخانە؛ پىرى خەرابات: لە زاراوەى سۇفيانەدا پىرى تەريقەتە؛ سەجدە: سوژدە؛ لات: ناوى بتيك بووه لە ناو عەرەبدا؛ مورىدېن: مريدان؛ قاتى: گوێ پادير و بەرفەرمان؛ ار: ئەگەر؛ بصر: چاو، بينايى؛ نبود: نەبى؛ سالک: پيوار؛ راه و رسم: پى و شوين.

پوختەى مانا:

سویند بە قورئان و ئایەتان ئەگەر پىرى تەريقەت بە مريدان بلای دەبى سوژدە بۆ بت بەرن، مريدی پاست ھەرگیز لە گەفتى دەرنانچن؛ چونکە ئەگەر چاوی دليان کویر نەبى دەزانن ئەو پیرە کە پێگەى بەرەو خودا برپو، شارەزایی تەواوی ھەيە و ھەرگیز تووشى ھەلەيان ناکا.

۱۱ شەفی زولمات و دەريايى ژ مەوجان قەت خەبەر نايى
 شەكەستى كەشتيا بايى عەجاجى فى شەفەق دايى
 ۱۲ ژ حەرفان ماھ و سالى ما نەھات دەر شكلى فالى ما
 «كجا دانند حال ما سبکباران ساحلها»

مانای وشەکان:

زولمات: تاریکی؛ مەوج: پیل؛ قەت: ھیچ، ھەرگیز؛ شەكەستى: شکاو؛ کەشتى: گەمیه؛ عەجاج: گەردەلوول و گێژەلووکە؛ حەرف: پیتی ئەلف و بى؛ شکل: وینە؛ شکل: چەتوونی؛ فال: نیاز گرتن لە ئاکامى خوێش؛ کجا: لە کوێ؛ دانند: دەزانن؛ سبکبار: بارسووک؛ ساحل: قەراخ ئاو.

پوخته‌ی مانا:

شەو تاریکە؛ لە دەریادا قەتیس ماوین. گەردەلوول گەمیە بادەوانییە کە ی تیک شکاندوین. هارە و هاژە ی شەپۆلان وە سەر دەنگی هاوار کردنمان کە وتوو و کەس گۆیی لە هاورمان نابێ. کەوتینە فال گرتنەو؛ پیتی ناو کەنمان، دەگەل سال و مانگی لە دایک بوونمان لیک دایەو؛ ئەویش باشی نەهینا. دەسا ئیستا ئەوانە ی سووکبارن و لە قەراخ ئاوان حاوانەو، چۆن دەزانن ئیمە چەند پەڕیشانین؟

۱۳ مە را ژەووول چ بر؟ خامی، کشاندا آخر بە بدنامی

ژ ڕەنگی سەعدی و جامی ژ شوهرەت پی حەسین عامی

۱۴ ب دەنگ و بانگ و ئاوازی دیبژت نەغمە یا سازی

«نەهان کی مآند آن رازی گزو سازند محفل‌ها؟»

مانای وشەکان:

مە را: منی؛ ژەووول: لە سەرەتاو؛ چ بر: چی بردی؛ خامی: کالی و کرچی؛ کشاندا: کیشای؛ بە بدنامی: بۆ ناو زرا، ژ ڕەنگی: لە چەشنی؛ شوهرەت: ناوبانگ؛ پی حەسین: هەستیان پی کرد؛ عامی: خەلکی ڕەمەکی؛ نەغمە: ویرەویر. نەهان: وەشاردوو؛ راز: نەهینی دل؛ گزو: کە لەو؛ سازند: ساز بدن؛ محفل: کۆری بەزم.

پوخته‌ی مانا:

هەر لە سەرەتاو چى منى بەو دەردە برد، کالی و کرچی خۆم نەبی؟ بە ناپوختەیی ملەم لە کار نا؛ تا وام لی هات. شۆرەتی بەدناوییە کەم وەک شۆرەتی ناوی چاکى سەعدى و جامى دىناى تەننیه‌و و هەموو کەس بەو ناو زرا نە ی منى زانى و ئیستا کۆری بەزمى پی دەگیرى و لە هەموو لا باسەم دەکەن. دە ئیتر چۆن دەتوانم نەهینی خۆم بشارمەو؟

۱۵ ژ حافز قوتبی شیرازی، «مەلا» فەهەم ئەر بکی ڕازی

ب ئاوازی نە ی و سازى ببى بەر چەرخ پەرواى

١٦ تَزِدْ مِنْ حُبِّهَا الصَّفْوَى بِهَا أَهْلُ الْهَوَى نَشْوَى
«مَتَى مَا تَلَقَّ مَنْ تَهْوَى دَعِ الدُّنْيَا وَ أَهْمِلْهَا (أَمْهِلْهَا)»

مانای وشهکان:

قوتب: تهوهره؛ قوتب: پیری ههره پایه بهرز له ته ریفه تدا؛ فههم: زانین، تیگه یشتن؛ نهی: بلویر؛ چهرخ: ئاسمان؛ پهرواز: فرین؛ تزد: بۆت زیاد ده کری؛ حُب: خوښه ویستی؛ ها: ئهو میوینه؛ صفوی: پاکی و پاکژی؛ به: بهو خوښه ویستییه؛ هوی: ئهوین و دلداری؛ نشوی: سه رخوښ و مهست؛ متی: کهی؛ ما: که؛ تلق: تووش بووی؛ من تهوی: ئهوهی که دل بهرته؛ دع: وه لا بنی، ته رک بکه؛ اهملها: وازی لی بینه، گوی مه ده ری؛ امهلها: وچانی بده یه.

بوختهی مانا:

هوی مه لا! ئه گهر تۆش وه ک حافز قوتبی شیراز، شتیکت لی حالی بی، به گوی گرتن له ئاوازی بلویر و ساز، ده فزییه ته شقی ئاسمانی. له ئه وینی ئهو دل به ره، که دلداران سه رخوښ ده کا، پاکیی دل و ده رو نیشت بۆ زیاد ده بی و گه شه ده کا. ههروهخت تووشی دل بهر بووی، ئیتر دنیا وازی لی بینه و ته رک بکه!

ٲٲكسٲرٲ ٲه وٲن

«ٲه سٲنٲ ٲٲٲه مبه ر، دروودٲ ٲو دای لٲ ٲٲ»

آ ٲٲسم ٲه ٲه مه ٲتووب د دیوانٲ قٲده مدا
 ٲه رفه ٲ قه له مٲ عٲلمٲ ب ته قوٲمٲ ٲه قه م دا

مانای وشه ٲان:

ٲٲسم: ناو؛ ته: تٲ؛ مه ٲتووب: نووسراو؛ قٲده م: هه ره ٲٲشٲن؛ ته قوٲم: ٲٲٲی و له باری؛
 ٲه قه م دان: ٲه ت دان.

ٲو ٲته ٲ مانا:

ٲه ٲ مو ٲه مدا ناوی تٲ بهر له هه موو ٲافه رٲده ٲه ٲه دیوانٲ ٲودادا نووسراوه.
 بنووسٲ زانیاری ٲودا زٲر به ٲٲٲوٲٲٲٲ ٲٲته ٲانی ناوی تٲٲ له سه رووی هه موو
 ناوانه وه ٲه ت داوه.

ٲ ٲه ٲٲال و ٲه تٲن دائٲره ٲٲ نوقته ٲٲ عٲلمن
 ٲه ف نه ٲش و مٲسالٲن د ٲه ٲالاتٲ عه ده مدا

مانای وشه ٲان:

ٲه ٲٲال: ٲٲٲان؛ ٲه تٲن: ٲه تان؛ دائٲره: دائره، ٲه غز؛ نوقته: ٲال؛ نه ٲش: نه ٲش؛
 مٲسال: وٲته؛ عه ده م: نه بوون.

ٲو ٲته ٲ مانا:

زانیای ٲودا هر له بناواندا ٲه ٲٲال و ٲه تٲ ٲه غزٲ به دی هٲنانی دٲرٲتووه، ناوی
 تٲٲ ٲر دٲٲه نو ٲته ٲ ناوه ندٲ دائره ٲ بوون و هه رٲٲٲم و وٲته ٲه ٲی هه بووه ٲان له وه

بهو لاوه ده بی، به ده وری ئه و نوخته یه دا خول ده خۆن و ته واف ده کهن.

۳ ميم مه تله عی شه مسائمه د ئایینه سیفه ت کر

لامیع ژ عه ره ب به رقی ل فه خخاری عه جه م دا

مانای وشه کان:

مه تله عی شه مس: خۆره ه لات؛ ئه حه د: تاک و ته نیا؛ ئایینه: ئاوینه؛ لامیع:

ترووسکه ده ر؛ به رقی: برووسکه؛ فه خخار: سوآله ت؛ عه جه م: غه یره عه ره ب.

پوخته ی مانا:

خوای گه وره پیتی میمی موحه ممه دی کرده ئاوینه ئاسای به ر پۆزی تیشکده ری
تاقانه یی خۆی. تیشکی خوای یه کتا له و ئاوینه وه _ که موحه ممه ده _ له ولاتی
عه ره به وه بریقهی به غه یره عه ره بان گه یاند که تا ئه وسا وه ک سوآله ت وا بوون؛
ئه وانیشی گه ش کرده وه.

۴ دا شاهیدی ئه سما به هه می وه جه ی بناسین

یه ک مه ستی سه مه د کر ب یه کی نه قشئ سه نه م دا

۵ یه ک گر تیه زولفی ئو یه کی خالی نومای

ئایینه ب ئه سکه نده ری و جامی ب جه م دا

مانای وشه کان:

شاهید: ئاگاداری مه به ست؛ ئه سما: ناوان؛ هه می: هه موو؛ وه جه: بار، لا؛ بناسین: لی

تی بگه ین؛ سه مه د: بی نیاز؛ کر: کرد؛ سه نه م: بت؛ گر تیه: گرتوو یه ته؛ زولف: که زی؛

نومای: نیشانی داوه.

پوخته ی مانا:

تیشکی خودا، له و ئاوینه وه _ که موحه ممه د بوو _ دایه دنیا. جا بو ئه وه ناوه زۆر و
جۆربه جۆره کانی خودا، هه ریه که جیگه ی خۆی بگری و مانایان وه دی بیت و ئیراده ی

چۆنه بیه جی، هیندیک خه‌لکی به تینی تیشکی خودایی سه‌رخۆش و مه‌ستی
ئه‌وینی خودای بی‌نیاز و کارساز کرد، هیندیکیشیانی وا لی کرد که به‌و تیشکه چاویان
له بهر ئاوینه‌که باش هه‌ل‌نه‌یه و له‌باتی دیداری خودا بت‌ومتیان وه‌به‌ر چاو بی و گومرا
بین. هیندیکیشی به که‌زی و خالانه‌وه گیرۆده کرد. هه‌ر ئیراده‌ی خوا خۆیه‌تی که
ئاوینه ده‌نیته ده‌س ئه‌سکه‌نده‌ر و جام ده‌کاته به‌شی جه‌مشید.

ع ٬ ئه‌رواحی موقه‌دده‌س شه‌بی قه‌دران ته‌ دخوازن
نوورا ته‌یه میسباح د قیندیلی هه‌رم دا

مانای وشه‌کان:

ئه‌رواح: گیانان؛ موقه‌دده‌س: پیروژ؛ شه‌ب: شه‌و؛ قه‌در: حورمه‌ت، پێژ؛ شه‌وی قه‌در:
شه‌ویکه له پهمه‌زاندا که قورئانی تیدا هاتۆته خوارێ بۆ پێغه‌مبه‌ر. هه‌ر که‌س له‌و
شه‌وه‌دا نزا بکا، خودا تکیا ده‌گری؛ نوور: تیشک و پرووناکی؛ میسباح: چرا؛ قیندیل:
جی چرای هه‌ل‌واسراو؛ هه‌رم: شوپنیکه لازمه‌ پێژی لی بگیرێ و کاری چاکی تیدا
بکری. هه‌رم لێره‌دا به‌مانا مالی کابه‌یه.

بوخته‌ی مانا:

هه‌موو گیانانی پیروژ و موباره‌ک له شه‌وانی له‌یله‌تولقه‌دردا — که نزای تیدا په‌وا ده‌بی — هه‌ر
تۆیان نیازه و ته‌نیا ئاواته‌خوازن که به دیدارت شاد بین. ئه‌و تیشکه‌ی له چرای مالی کله‌وه
بلاوه که له ناو جی چرادا هه‌ل‌واسراوه، تیشکی تۆیه و هه‌موو پۆشناکی هه‌ر له تۆرایه.

٬ دا وه‌قتی لبقایی ب ته‌ هه‌ی بن د به‌قایی
من نه‌قدی دل و جان د فه‌نایی ب سه‌له‌م دا

مانای وشه‌کان:

وه‌قت: کات؛ لبقا: تووش‌هاتن؛ ب ته‌: به تۆ؛ هه‌ی: زیندوو؛ به‌قا: هه‌رمان و نه‌فه‌وتان؛
نه‌قد: نه‌غدینه؛ فه‌نا: له‌ناو چوون؛ سه‌له‌م: پێش‌فروش.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌ی دۆست! وا من دهستم له ژيانی دنیا به‌رداوه و ههر له ئیستاوه نه‌غدینه‌ی گیان و دلم بۆ شاد بوون به دیداری تۆ پیش‌فرۆش کردوو. که ههرگا دهستم به تۆ رابگا و به دیدارت شاد بيم، له پله‌ی ههرمان و نه‌فه‌وتاندا ده‌می‌نمه‌وه.

۸ یاقووت‌فرۆشان د کەف ئەلماس شکه‌ستن

ئەف سەفحەیی ئەلماسی کو نه‌ققاشی رەقەم دا

مانای وشەکان:

کەف: له‌پی دهست؛ نه‌ققاش: ده‌س‌په‌نگین؛ سەفحە: ر‌ووکار؛ رەقەم: خەت‌دان؛ شکه‌ستن: شکان‌دان.

بوخته‌ی مانا:

ئەو سیمای و ر‌وخساره‌ی که له سپییه‌تیدا ر‌ه‌نگی ئەلماسی له بره‌و خستوو و ده‌س‌په‌نگینی خودای داهینه‌ر خەتی داوه، کاریکی وای به‌سه‌ر دنیا و خەلکی دنیا هیناوه که گه‌واهیر‌فرۆشان له عەزەت و ئاواتی ئەو، هینده‌یان ده‌ستی خو‌ر‌پ‌ک گووشیوه که ئەلماسیان به‌و هه‌موو سەختییەوه له ناو له‌پدا شکاوه و ورد و خاش بووه.

۹ یا رەب ژ چ ر‌وو لەب ب سەنایا تە گو‌شایەم؟^۱

«سُبْحَانَكَ لَنْ أَحْصِيَ فِی شَانِكَ حَمْدًا»

مانای وشەکان:

یا رب: خوایه؛ ژ چ ر‌وو: به کام بۆنه‌وه؛ لەب: لیو، سنا: په‌سن و پ‌یدا هەل‌دان؛ گو‌شایەم: هه‌ل‌چ‌رم؛ سُبْحَانَكَ: پاکی بۆ تۆیه و تۆ له‌وه به‌رزتری؛ لَنْ أَحْصِيَ: هه‌ر‌گ‌یز بۆم ناز‌م‌یر‌دری؛ فِی شَانِكَ: ده‌رباره‌ی تۆ؛ حَمْد: سوپاس و په‌سن.

۱. هه‌ل‌ده‌گرێ له‌ته‌به‌یته‌که تیکرا فارسی یی: «یا رب ز چه ر‌و‌ل‌ب به ئنای تو گشایم؟»

پوختهى مانا:

خوايه من ئه بى چى بم و چۆن رېگه بدهم به خۆم كه به تۆدا ههلبلىم؟ تۆ زۆر له وه
بالاترى كه سوپاس و باسى كار و كرده وهى جوانى تۆ له دهست من بىت. هه رگيز
نامكرى به رانبهر به گه وره ييت شتىك بلىم كه شايانى گه وره يى و مه زناىى تۆ بى.

مينهت ژ خودايى كو ب عه بدى خۆ «مهلا» يى

ئىكسىرى غه مى عىشقى، نه دىنار و درهم دا

ماناى وشه كان:

ئىكسىر: به تۆز و ده رمانىك ده لىن كه ئه گه ر به سه ر مسى سووره وه بوويدا بكه ي
ده بىته زىر؛ دىنار و درهم: پوول و پاره.

پوختهى مانا:

منه تبار و سوپاسگوزارى ئه و خودايه م كه له باتى پوول و پاره، ئىكسىرى خه مى ئه وىنى
داوه به مه لایى كۆيله ي خۆى.

پەريشانى مەلا

1	ئىرۇ ژ دەربا خەنجەرى	لازم ب ئىشانی مەلا!
	تەشبیھى زولفا دلبەرى	زانم پەريشانى مەلا!
2	زانم پەريشانى ژ دل	بى حەد ب ئىشانی ژ دل
	تەشبیھى برىانی ژ دل	بىلاھ نە ئىنسانى مەلا!
3	بىلاھ چ تەبەت ئادەمى	يەكسەر دېم يەك عالمى
	دەريايى قاف و قولزومى	يان چەرخى گەردانى مەلا!
4	يارەب چ وئ مىحنەتکەشى	سەر تا قەدەم تىك ئاتەشى
	مەجرووحى قەوسى توزرەشى	لەو دل ب پەيکانى مەلا!
5	زانم ژ عىشقى دۆژەھى	بەحرەك ژ نارى ئاسیھى
	ئىرۇل ماھى خەرگەھى	تەشبیھى سەيوانى مەلا!
6	ئەف سىنەیا وەك نای و نەى	پور لى کشاندن داغ و کەى
	ھى دل ب نائەھلان ددەى	يارەب چ نادانى مەلا!

مانای وشەکان:

دەرب: زەبىر؛ ب ئىشانی: پىرژانى؛ لازم: بى گومان؛ بى حەد: لەرادەبەدەر؛ برىان: كەباب؛ دېم: دەبىژم؛ دەريايى قاف: بەحرى موحىت، كە دەيانگوت كىوى قاف دەورى دنيای داوہ و پىشیشى لە ھەر چوار لاوہ دەريايە؛ چەرخى گەردان: ئاسمانى گەرۇك؛ مىحنەت: ئازار و مەينەت؛ كەش: كىش؛ ئاتەش: ئاگر؛ مەجرووح: برىندار؛ قەوس: كەوان؛ توزرەش: رەشى برىقەدار؛ دۆژە: جەھەندەم؛ نار: ئاگر؛ ئاسیھ: چالووك؛ ئاسى: زۆر دژوار؛ ماھ: ھەيف؛ ماھى خەرگەھى: برىەتییە لە جوانى دلبەر؛ خەرگاھ: بارەگای گەوران؛ سەيوان: سایەدەر؛ كەى: داغ؛ نائەھل: ناباب، نەگونجاو؛ نادان: نەزان.

پوخته‌ی مانا:

مەلا! ئەمڕۆ لەبەر نووکی خەنجەری سەری مژۆلان، لێم پوونە ژان و سۆت زۆرن.
وێکۆو پرچی ئالۆزی یار، پەڕیشان و بیربلاوی. بەو هەموو ئیش و ژانەو، بەو هەموو
دلپەژانەو، بەو گەش پەرژ و بلاوییهو، چۆن دەردەبە؟ بە خوا تۆ وەک هیچکەس
ناچی. مەرۆ ناتوانی خۆ بگریت؛ تۆ هەر ماوی! من ئیژم تۆ ئادەمی نیت؛ تۆ عالەمیکی
بەتەنیای؛ دەریای؛ یا خۆ ئەو ئاسمانی که خول دەخوا. ئەو خوا هاوار چەندت دەرد
و ئازار چەشی؟! سەرتاپا ئاگری گەشی؛ برینداری کەوانی پەشی زۆر پەشی. دلت بە
پەیکان داچناو. دلت لە ئەوین ئاگرە؛ وەک ئاگری جەحەندەمی. وەک دەریایەکی
ئاگری. لە ئاگری زۆر دەورەدەر و سووتینەر. دەلێی بە دارکەچالووکان نیل دراو.
گرت بەرزە؛ گەپووتە تەشقی ئاسمانی ئەو بالایە و خەرمانەیه، لە دەوری هەیقی
روخساری یاری خوین شیرین، هالایە. سینگت وەک بلوێر کون-کون؛ داخی لێ دیارە.
ئەگەر بێت و دلت بەدەمی بە دنیاو و جگە لە یار، هیچکەس تەرت لە بیر بێ،
دەردەکەوی که زۆر نەزان و دەبنگی.

دوێرانیە یا دیم گەوھەرە	١٤
بێ مروەتی دل کر کەرە	
بێ مروەتی دل هەپشان	١١
کەر کر جەگەر خۆی لێ رەشان	
ناری ژ رەنگی دۆژەهی	١٢
مە د پەردەیا فی خەرگەهی	
ئیری ل عومری خۆی تەلەف	١٣
بێ چەنگ و ساز و نای و دەف	
زانم تە کووھی توورە دل	١٤
شەهکاسە یا فەر فوورە دل	
ئایینە یا ئەسکەندەرە	
مە جرووحی خالانی مەلا!	
تەشبیهی شیشی لێ کشاند	
ئاتەش ل سەردانی مەلا!	
حوسن و جەمالا وئ مەهی	
خەف کر چ عوممانی مەلا؟	
بێ شاھید و جاما سەدەف	
زانم پەشیمانی مەلا!	
لەو هەر ب نار و نوورە دل	
لەو مەست و سەکرانی مەلا!	

مانای وشه کان:

دور دانه: گه وهه ری تاقانه؛ دور دانه: قوتووی مرواری؛ کهر: لهت؛ بی مروهت: بی پیاو هتی، بی ئینساف؛ هه پرشاند: له بهریه کی برد؛ خهف: وه شارتی؛ ته لهف: فیرو؛ سه دهف: لانکی مرواری؛ نار: ناگر؛ سه کران: سه رخوش.

پوخته ی مانا:

دلی مهلا، که هه میسه خه یالی تهو روو به خاله ی گه وهه ری نه ی له ناودایه و بوته قوتوولکه ی گه وهه ران و هینده روونه، وهک ئاوینه یه کی تهسکه ندهر، لی بی پروانه، هه موو دنیای تیرا دپاره، یار شکاندی و بی ئینساف نه یگوت خه ساره؛ بو له تی که م؟ له پاش لهت کردن، قیمه ی کرد؛ تیکی هه لکیشا؛ به ئیسو تی خاله کانی کران دییه وه. به شیشی بزولیه وه کرد و هیندیکیش خو بی له لیوی نمه کینی خوی پیوه کرد و تینی ناگری روومه تی له سر دانا؛ وا له برژانه و به ژانه. تو بزانه ناگری نهوین، که تهواو وهک ناگری جه حنده مه و جوانی یارم، که له نه اندازه به دهره، دهنوا باره گای دلما جیی بوته وه و ویک ناکه ون. وه شارتیشن؛ کهس پی نازانی لهویدان. به راستی دلی تو مهلا هه راوه وهک دهریای عوممان.

مهلا! ته مرؤ یارت نه دی؛ پیاله ی سه ده فی پر بادهت لی وهر نه گرت؛ گویت له دهنگی ساز و بلویر و دهف و چهنگ نه گرتووه؛ که له کوری تهودا هه یه. واتا ژیانته به فیرو چوو! په شیمانی لهو ژیا نه!

دلت پر ناگر و نووره. دلی چی هه کوی تووره؛ که خودا خوی نیشان داوه. له باده ی نهوین تزه یه و بوته شکاشی هه لازناو؛ بویه ده تبینم سه رخوشی.

هه ر سینه تاب بی ناته مام	۱۵
غه ر قین د خوونا دل مه دام	
پور له عل و دور ته ژ کلکی عیشق	۱۶
دهر به پر و به حرئ مولکی عیشق	
بی هه د ل قه لبی شوبه ی نه ی	۱۷
ناپوخته خام، بی میهر و جام	
له علا به ده خشان ی مهلا!	
ئانینه نه زما سیلکی عیشق	
مه علوومه خاقانی مهلا!	
جه ورا ته دانین داغ و که ی	

لهو بى همهل خوش نينه مهى ئه ماما به شيرانى مهلا!
 ميننهت ژ تاليع هم ژ بهخت ئاسف ب تهخت و بهخت ورهخت
 بهلقيس ئهوى ئانى ب وهخت ئيرؤ سوله يمانى مهلا!
 ئه وهردو لهعل و ههردو وهشم گه هگهه ب ناز و گهه ب خهشم
 ئه وهزنو بالا هاته چهشم مه د سهيرؤ رووحانى مهلا!

ماناي وشه كان:

ناپوخته: پى نه گه يشتوو؛ خام: خاو؛ ميه ر: ئه وين؛ مه دام: هه ميشه؛ مه دام: باده؛ لهعل: لال، كه بهردىكى به نرخه؛ به ده خشان: ناوچه يه كه له ئه فغانستان سهر به مهلبه ندى فهيزاباد، لالى زؤر باش لهوى دينن؛ كلک: قه له م؛ نه زم: هؤنينه وه؛ سيلک: ليزگه؛ بهرر: بهژ؛ خاقان: وشه يه كى توركى جهغه تابه، نازناوه بؤ قه راله كانى چين و خانه كانى مه غول، ته نانهت سولتانه كانى ئه سته مبول و قوله پادشاكاني قه جه ريش ناوى خؤيان ده نا خاقان، كه به كوردى بؤ ته «قاقان»؛ حه مه ل: به رخ؛ حه مه ل: هه وه ل مانگى به هار، كه رؤژ له برجى كاوه؛ شيرانى: شيرنايه تى؛ به شير: مژده ده ر؛ ئانى: هيناي؛ تاليع: چاره نووس؛ ئاسف: وه زيرى ده ستى راستى سوله يمان پيغه مبه ر؛ رهخت: شتومه ك؛ بهختى: لؤكى بهر بار؛ بهلقيس: بهلكيس، سازاده خانمى سه با له يه مهن، كه به ته گبيرى وه زيرى ديو، بؤ سوله يمانيان به بووك هينا و په پوو ده لالى نيوان بوو؛ وهشم: خال؛ خهشم: تووره يى؛ سهير: گهشت؛ رووحانى: سهر به رؤح و گيان، گيانى.

پوخته ي مانا:

هه ر سينه يه ك، هه ر هه ناويك، ئه ويندارى نه زانيبى و تامى باده ي دلدارانه ي نه چيژتي، هه رگيز ناگا و پوخته نابى و ناته واوه و شل و خاوه. خؤشى هه ر له خؤته مهلا! دلته نو قمى خويى ئه وينى دلداره و ئه و خؤينه ليت بؤته باده و هه ميشه سهر خؤشت ده كات. به راستى تؤ ئيستاكانى له چاو خهلكى - كه وهك خشتى كال ماونه وه - وه كوو لهعلى به ده خشانى. نهك هه ر خؤت بوته لهعل و بهس، لهعل و دورت له نووكى قه له م هه لده رژين و به ليزگه ي ئه وين هؤنراون. له سايه ئى ئه و نووسينانهت، ناوت له ده ريا و بهژ هه يه و ئيستا تؤ وهك قه رالئيكى له مهلبه ندى ئه وينداران.

يارى نازدار! زۆرت داغ بە دلەوہ ناوم؛ سەرەوژر ھەو کونت تى کرد. ئىستا بلویرە و دەنالى. وا مانگی سەرەبەھارە؛ جەنگەى بادە فەردنە. بى کەبابى گوشتى بەرخ و بى شیرنايى، ناتەواوہ. جەرگم ھەيە بۆ کەباب و دلەم بلویرە و لیدەدا. لیوہ کەشت لە شیرینی شیرین ترە.

يان: مزگینی و بەلینی تۆ، کە دەتبینم، دەبیتە نوقلی مەجلیسی. مەلا دا دەنگ! ئەوا گویم لە مژدەدەریکە دەلی: یار ھات. خودایە لیت مەتبارم. دیارە بەختم وەک ئاسەف بۆ سولەیمانە؛ کە بەلکیزی بە تەختەوہ، بە کەل و پەلی بەریەوہ و بە کاروانی شروشاتالی جیازەوہ، گەیانە مالى سولەیمان. مەلا! تۆش لەمڕۆ بەولەوہ سولەیمانی ئەو زەمانەى.

یار ھات و چاوم پى کەوت. دوو خال لە دەوری لیوی بوون؛ نازی دەکرد. بە ناز خۆی لیم توورە دەکرد. گیانم کەوتە گەشت و سەیران و سەیرانیکی زۆر گیانانەى لەو بەژن و بالا جوانە کرد.

شیاوی باسە: بریان لە ناو کرمانجاندا، بەو کەبابە دەلین کە گوشت دەخریتە قوولکەوہ و تۆزیک بە گل دایدەپۆشن، ئاوری لە سەر دەکەنەوہ تا دەپیشی.

مه‌ششاته‌ی حوسن

آ مه‌ششاته‌یی حوسنا ئەزەل چەنگالی زولفان تاب دا
دا عیشق ھل بت پێل بە پێل قەلبی مە پێ جەللاب دا^۱

مانای وشەکان:

مه‌ششاته: شانه‌کەر، بووک‌جوانکەر، رازینەوێ؛ حوسن: جوانی؛ ئەزەل: ھەرە پێشوو؛
چەنگال: ئالقه، چنگال؛ زولف: کەزی؛ تاب: داو یا ن پێچ دان؛ دا: ھەتا؛ عیشق:
ئەوین؛ ھل بت: بەرز بێتەوێ؛ پێل: مەوج، شەپۆل؛ قەلبی مە: دلی ئیمە؛ جەللاب:
کەوی بنە، ئەو کەوێی کە راوکەر لە ھەشاردا دایدەنینهوێ و دەخوینی و کەوی دیکە بە
دەنگییه‌وێ دین و دەداو دەکەون؛ جەللاب: جەلاد، کورد بە میرغەزەبی سەرپر دەلێن.
جەللاب، وەک لەو بەیتە فولکولۆرییەدا ھاتووێ کە دەلێ:

دوو چاوی مەست بوونە جەللابم پێیان بفرموو نەدەن عەزابم

خۆ ئەگەر قولا پیش بێ، ئەوێ ھەر قولایە کە خۆمانە و بە ئاسنی سەر گۆچانی دەلێن.
وێش دەچێ جولا ب بێ و ھەر بە مانای قولاب ھاتبێ کە ئەمەش لە ھەجەییەکی ولاتی
عەرەبە و لە ھیندیک جیگە، بە تابیەتی لە میسر و عراق، قاف دەکرێتە جیم. لە باتی
«قاعِد» دەلێن: «جاعِد»؛ پە: دواپی.

پوختە‌ی مانا:

ئەو رازینەوێ کە جوانیی رێک‌وپێک دەکرد، یاخۆ جوانی رازینەوێ ھەر لە رۆژی
بناواندا، قولایە یا ن ئالقی کردە داو یا ن پێچی دا تا ئەوین وردە- وردە وەک شەپۆلی
لە دواي شەپۆل بۆی سەرکەوێ و دەو داوێ با دراوێ کەوێ و پێوێ بێ؛ تەواو وەک

۱. ئەگەر ئێمە ناخەری بەیتە کە «قەلبی مە پێ قوللاب دا» یا ن «قەلبی مە لێ جەللاب دا» بێ کە ھەر
یەکەیان واتایەکی تایبەتیان ھەیە. «ھەزار»

حیکایه تی راوکه ری به داو؛ به لام فهرقه که لیره دایه که راوکه ر که وی بنه یان داناوه و لیره دا هه جوانیی داوه که دلی به ره و خۆی کیشاوه و نه و په نده ی پی داوه. یاخۆ پیچی نه و زولفه ئالقه — ئالقه یه دلی ئیمه ی خستوه ته شوین جه لاده وه. یاخۆ دلی ئیمه ی بهر قولاپ داوه.

٢ حوسنا حه بیب و لوتفی یار ئافیته دل عیشقا غه دار
له و سه لب کر ژئ ئیختیار وی حوسنی ئه ف ئیجاب دا

مانای وشه کان:

حوسن: جوانی؛ حه بیب: دۆست؛ لوتف: ناسکی؛ ئافیته: هاویشتییه؛ غه دار: خاوه ن زۆر و داگیرکه ر؛ سه لب: زهوت؛ کر: کرد؛ ژئ: له و؛ ئیختیار: ده سه لات؛ وی: نه و؛ ئیجاب دان: وا ویستن؛ ئیجاب دا: وا هه لده گری.

پوخته ی مانا:

جوانی و ناسکی نه و دل به ره، نه وینی خاوه ن زۆر و داگیرکه ری خسته دل ه وه. جوانی و ناسکی بوونه سه به ب که عیشقی زۆردار، به دل م بزانی و هه ر هات، هه موو ئیختیار یکی له ده ست ده ره ی نام. مالم حه قه نه و جوانیی ه که من نه ی زانم، هه لده گری که هه ر خۆی ساحیب ئیختیار بی.

٣ من دی سه حه ر زولفین د مه ست هاتن سه ما ئیحرام به ست
چوون سه جده یا خالی ب قه ست له و حاجبان میحراب دا

مانای وشه کان:

من دی: نه من دیتم؛ سه حه ر: به ره یان؛ زولفین: دوو زولف، بسکی له هه ر دوو لاوه؛ هاتن سه ما: ده ستیان به سه ما کردن و هات وچۆ کرد؛ چوون سه جده یا: چوونه سه جده بردن بۆ خال؛ به قه ست: به نیهت هی نانه وه؛ له و: له بهر نه وه؛ حاجب: برۆ؛ حاجبان: دوو برۆ؛ میحراب دا: خۆیان بۆ کردن به میحراب.

پوخته‌ی مانا:

له به‌ره‌به‌یاندای که هیشتا نوپژئی سبهینه مابوو، یارم دیت بسکه‌کانی ده‌له‌رینه‌وه و وه‌کوو مه‌ست و سه‌رخوشان تلیان ده‌داو و راده‌ژان. له کزه‌بای به‌یانی - که بای بسکانی پی ده‌لین - که‌وتنه ره‌قس و سه‌ماوه. له ناکاو بو په‌رستنی جوانتر له خویان، که‌وتنه بیر و به‌رگی ته‌وافیان سازدا و نیه‌تیا نیه‌نا که له ناو می‌حرابی برؤیان، سوژده به‌رنه به‌ر خالی نیوان چاو و نه‌برؤیان.

۴ پرووح و ره‌وانی من حه‌یب دیسا ب ته‌لیسا ره‌قیب
ره‌نجیده کر مسکین غه‌ریب ته‌رکا دلئ ته‌حباب دا

مانای وشه‌کان:

پرووح و ره‌وان: گیان؛ حه‌یب: گراوی؛ ته‌لیس: حیل و فه‌ن و فیل و گزی؛ ره‌قیب: چاو‌چنوک و شوفار؛ ره‌نجیده: دلشکاو؛ مسکین: هه‌ژار؛ غه‌ریب: ئاواره؛ ته‌حباب: دۆستان.

پوخته‌ی مانا:

ئهم یاره خۆشه‌ویسته، که مایه‌ی گیان و ژیانمه، ئه‌وا دیسانه‌وه له زمان‌شپی و گزیکاری شوفار و چاو‌چنوکانه‌وه، دلی یارانی به‌جئ هیشت و هه‌ژار و ئاواره‌کانی دل‌شکسته کرد.

۵ مه‌حبوب و ره‌یحان پر گولاف که‌رکر ل من جه‌رگ و هه‌ناف
زه‌هرا هه‌لاهیل بوو ده‌ناف له‌و ساقی ئه‌و جولاب دا

مانای وشه‌کان:

مه‌حبوب: خۆشه‌ویست؛ ره‌یحان: ریحانه؛ پر: دارمال یان زۆر؛ گولاف: گولاب؛ که‌ر: له‌ت؛ که‌رکر: له‌ت - له‌ت کرد؛ ل من: له‌ من؛ هه‌ناف: ده‌روون.
ئهم به‌یته له‌ دیوانه چاپ کراوه‌کاندا و نووسراوه که ئیمه نووسیومانه. به‌لام من لام

وايه لهباتی رهیحان، راح بووبی و به راحین کهوتبیته شیعرهوه. راح به باده ئه‌لین و راحین جهمعه، واتا شه‌رابه‌کانی؛ چوونکه وا ماناکه‌ی ریک و له‌بارتر دیته‌وه.
 زه‌هر: ژه‌هر؛ هه‌لاهیل: سه‌میکی زۆر به قه‌وه‌ته. گوايه شیرهی گیایه‌کی کوشنده‌یه؛
 ناف: ناو؛ ساقی: مه‌یگێر، ئاودێر؛ جوللاب: گولاوێ که به شه‌کر یان هه‌نگوین شیرین کرابی.

پوخته‌ی مانا:

یار که‌وا ده‌می ئیمه‌ی به جی هیشته، که‌وتینه حالیکه‌وه که شه‌رابی پر گولاویش، وه‌ختی مه‌یگێر بۆی تێ کردین، له باتی ئه‌وه پێی وه‌که‌یف بێین، لیمان بوو به ژه‌هر و ده‌تگوت ژه‌هری هه‌لاهیل ده‌خۆینه‌وه. هه‌ر خواردمانه‌وه، جه‌رگ و هه‌ناومان له‌ت‌وپه‌ت بوو.

ع وان ده‌ست و زه‌ند و ساعیدان مه‌ی دانه شیخ و زاهیدان
 مه‌ستی ب چه‌شمی شاهیدان ئه‌و نیر‌گزا سیراب دا

مانای وشه‌کان:

وان: ئه‌وان؛ زه‌ند و ساعید: قۆل و باسک؛ شیخ: پیری ته‌ریقه‌ت؛ زاهید: سو‌فی
 ته‌ر که‌دنیا؛ مه‌ستی: سه‌رخۆشی؛ چه‌شم: چاو؛ شاهید: ئاگادار؛ نیر‌گزا: نه‌ر‌گس؛
 سیراب: تورت و تیراو.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و مه‌چه‌ک و باسکه‌ ناسکانه، که یار مه‌ی پێی ئه‌دا به شیخ و سو‌فیان تا مه‌ست ببن، ئاگاداران و دل‌وشیاران هه‌ر له‌ رێگه‌ی چاوه‌وه مه‌ست بوون و دیتنی چاوی مه‌ستی یار- که وه‌ک نیر‌گزی تیراو- هۆشی لی‌ساندن.

٧ میسکی ره‌شاندی ئه‌ز ده‌بیم وان نوقته‌یان هن بوونه کیم
 لی خه‌تتی ره‌یحانی ل دیم کاتب ژ نو‌ئی‌ع‌راب دا

مانای وشه‌کان:

میسک: موشک، ئەو ماکه بۆنخۆشەیی لە ناوکی جۆره ئاسکیک پەیدا دەبێ؛ **پەشاندی**: پرژاندی؛ **ئەز**: من؛ **دییتم**: دەبیژم، **دەلیم**: **وان نوقته‌یان**: ئەو نوختانه؛ **دیم**: پروومەت و **رۆخسار**: **کاتب**: نووسەر؛ **ئیعراپ**: سەر و بۆر بۆ کردن، **یان راست** کردنەوه‌ی هەله.

پوخته‌ی مانا:

هەرچەندی بیر لە نه‌قش و نیگار و جوانی و له‌باری ئەو پروومەت و رۆخساره‌ نازداره‌ ده‌که‌مه‌وه، ده‌که‌ومه‌ سەر ئەو بیر و خه‌یاله‌وه‌ که‌ ده‌لیم: **وا** ویده‌چی له‌ پیشدا هاتین بۆ ئەوه‌ سپیایه‌ ساکاره‌که‌ی بنه‌خشین، میشکی په‌شیان لی پرژاندوووه‌؛ تا بنه‌ ئەو خاله‌ په‌شه‌ بۆنخۆشانه‌. له‌ پاشان که‌ روانراوه‌ خاله‌کانیان به‌ که‌م زانیوه‌ و ویستووایه‌ نه‌خش و نیگاره‌ که‌ ته‌یارت‌ر بێ و دیمه‌ن رێک و له‌بارتر خۆی بنوینێ. **نووسەر** — که‌ مه‌به‌ستی قه‌له‌م‌وه‌شینی هه‌وه‌له‌ — هاتوو به‌ خه‌تی رێحانی که‌مایه‌سی خالانی له‌ به‌ین بردوووه‌ و ئیستا ئەم خه‌ته‌ رێحانییه‌ که‌ له‌و رۆخساره‌دايه‌، ده‌گه‌ل خاله‌ په‌شه‌کان رێک که‌وتوووه‌وه‌ و رۆخساری یار له‌وپه‌ری جوانیدایه‌ و هیچ هه‌له‌ و که‌مایه‌سی تیدا به‌رچاو نایه‌.

نازک قه‌دا نوورین به‌شه‌ر ئەو بوو ل من نه‌قشی به‌سه‌ر

دینا خه‌یالی هه‌ر سه‌حه‌ر ناف دیده‌یی بی‌خوابدا

مانای وشه‌کان:

نازک قه‌دا: به‌ژن باریک، به‌ژن زراو؛ **نوورین**: نوورانی، شه‌فاف؛ **به‌شه‌ر**: پیست، یان بنیاده‌م؛ **ئەو بوو ل من**: ئەو له‌ من بووه‌ به‌، **نه‌قش**: نه‌خش؛ **به‌سه‌ر**: چاو؛ **دین**: دیتن؛ **دینا**: ده‌یه‌یتنا؛ **سه‌حه‌ر**: به‌یانی؛ **ناف**: ناو؛ **دیده‌**: چاو؛ **بی‌خواب**: خه‌وزراو.

پوخته‌ی مانا:

ئەو پیست شه‌فافه‌ یان ئەو به‌شه‌ره‌ به‌ژن باریکه‌، لیم بۆته‌ نه‌قشی چاوم. وه‌ک بییله‌ی چاومی لی‌هاتوووه‌. هه‌موو به‌یانیان هه‌ر خه‌یالی ئەو دیته‌ به‌رچاوی له‌ خه‌و تۆراومه‌وه‌.

٩ ئەو تللی یێن نازک ڕه‌قیق پور دامه‌ فینجانا عه‌قیق
ئەو باده‌یا نوورین ڕه‌حیق میننه‌ت ب من وه‌هه‌باب دا

مانای وشه‌کان:

تللی: قامک؛ نازک: ناسک؛ ڕه‌قیق: باریک؛ پم: زۆر یان دارمال؛ فینجان: پیاله؛ عه‌قیق: یاقیق، به‌ردیکی به‌قیمه‌ته‌ و شاعیران، بۆ ڕه‌نگه‌که‌ی، شه‌رابیان پێ ته‌شبی کردوو؛ باده‌: شه‌راب؛ نوورین: نوورانی، شه‌فاف؛ ڕه‌حیق: خالس و بێ خه‌لته‌ و بۆنخۆش؛ میننه‌ت: منه؛ وه‌هه‌باب: زۆر ده‌هه‌نده‌ و به‌ به‌خشش.

پوخته‌ی مانا:

یار به‌و قامکه‌ ناسک و باریک و له‌بار و شووشانه‌ی خۆی، زۆر فینجانی له‌ شه‌رابی ڕۆشنی بێ خه‌لته‌ و ساف و بۆنخۆش، ده‌رخوارد دام. زۆر منه‌کار و منه‌تبارم که‌ ئەو به‌خشنده‌ ده‌ست‌بلاوه‌م ده‌ست که‌وتوو.

١٠ دا خه‌ف نه‌بت به‌ژنا فه‌رێ مه‌ی هاته‌ شه‌هکاسا سرێ
میننه‌ت کو ئیرۆ دیمدورێ دیسا شه‌رابا ناب دا

مانای وشه‌کان:

دا: هه‌تا؛ خه‌ف: نادیار؛ نه‌بت: نه‌بیته‌؛ به‌ژنا فه‌رێ: به‌ژن و بالای به‌له‌نجه‌ولار؛ شه‌هکاسه‌: شاکاشی؛ سر: ڕاز و نه‌یینی؛ ئیرۆ: ئه‌مڕۆ؛ دیم دور: ڕوخسار به‌ وینه‌ی مرواری؛ دیسا: دووباره‌؛ ناب: بێ خه‌وش.

پوخته‌ی مانا:

بۆ ئەوه‌ به‌ژن زراوی به‌له‌نجه‌ولار هه‌ر له‌ به‌ر چاومان بێ و خۆمان لێ نه‌دیو نه‌کات، باده‌ی داینی و مه‌ی ڕژایه‌ ناو هه‌ناوه‌وه‌ و خۆی گه‌یاندە دله‌وه‌ که‌ دل وه‌ک شاکاشی ڕاز و نیازان وایه‌.

یان ئەو دله‌ی که‌ ده‌فری ڕازداری خودایه‌، منه‌تبارم که‌وا ئه‌مڕۆ ئەو ڕوخسار وه‌ک دوپه‌، دیسانه‌وه‌ شه‌رابی بێ خه‌وشی داینی.

۱۱ مه‌ی هاته فینجانا سه‌دهف کهس دئ فەخوت ئیرۆ ب خەف
ساقی ب چەنگ و نای و دەف فەرفوورییا مه‌هتاب دا

مانای وشەکان:

مه‌ی: باده؛ هاته: چوووه ناو؛ فینجان: ده‌فر؛ سه‌دهف: گوی ماسیلکه، جینگهی مرواری؛
دئ: ده‌بی؛ فەخوت: بخواته‌وه؛ ئیرۆ: ئه‌مڕۆ؛ ب خەف: به‌دزی؛ ساقی: مه‌یگیر؛
چەنگ: ئامرازیکی مووسیقایه؛ نای: بلویر؛ ده‌ف: ده‌فه؛ فەرفووری: پیالهی چینی؛
مه‌هتاب: مانگه‌شه‌و، تریفه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وا شه‌راب کرایه ناو ده‌فری سه‌ده‌فینه‌وه. کهسی وا هه‌یه ئه‌مڕۆ به‌دزی بخواته‌وه؟
نه‌خیر نییه. چه‌وه‌ختی خۆ شاردنه‌وه‌یه؟ ئه‌وا مه‌یگیر ده‌گه‌ل ئاوازه و ده‌نگی چەنگ و
ده‌فه و بلویر، پیالهی چینی پر له‌ شه‌راب ده‌گیرێ که وه‌ک تریفه‌ی مانگه.

عیده و حه‌بیبی نه‌زهره لی یان دئ ب قوربان بی «مه‌لی» ۱۲

یا ره‌ب ببینم رۆژ هه‌لی سککین د ده‌ست قه‌سساب دا

مانای وشەکان:

عید: جه‌ژن؛ حه‌بیب: دۆست؛ نه‌زهره لی: نه‌زری له‌ خۆ گرتوووه؛ یان: یه‌عنی؛ دئ:
ده‌بی؛ ب قوربان بی: به‌ قوربانی بی، بیته‌ قوربانیی بۆ ئه‌و؛ مه‌لی: مه‌لا؛ یاره‌ب: ئه‌ی
خوایه؛ سککین: چه‌قۆ؛ د ده‌ست: ده‌ ده‌ستی.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وا جیژنه و یار له‌ خۆی گرتوووه قوربانی بکا و مه‌لای هه‌لبژاردوووه که بیکاته قوربانی.
هه‌ی خوایه ده‌ی ببینم رۆژ هه‌لی و چه‌قۆی له‌ ناو ده‌ستی قه‌سابدا ببینم و ئه‌و هه‌له
پیروژه‌م له‌ کیس نه‌چی. جا چه‌له‌وه‌ خوشتره‌ بیمه‌ به‌ لاگه‌ردانی بالای ئه‌و نازداره.

موغبه چه یین مهی فروش

بۆ ئهوه که له پوختهی مهبهستی جزیری لهم قهسیدهیهی تی بگهین، پئویستیمان به کورته پیشهکیهک ههیه:

سۆفیایهتی، یا وهک له ئیراندا باوه و پنی ئهلین فهلسهفهی عیرفان، چهندین دهرهجه و پلهی ههیه. که یهکیک لهوانه خۆ گوم کردن و دهگهل خوا تیکهل بوونه. سووفی گهیشته حالهتیک که جگه له خودا هیچ شتیکی وه بهرچاو نههاتوو. ههر ئافهریدهیهک که هاتوته بهرچاوی، به تیشکدانهوهی ئاوینهی نووری خوای داناوه و به لایهوه سیبهریکه ئهوه دهیبینی و ماک و بنچینهکه، کهوانه کردنی زاتی ئافهرینهندهیه. جا بهم قوناغه گوتراوه: «مهنزلگهی فهنافیللاهی» واتا: تانهوه له خودا. ههر ئهم ئیستلاحه به «وهحدهت موتهلق» یش ناو براوه. جا ئهوه سۆفیه که گهیشته ئهوه پله بهرز، ههرچییهکی دیوه و ههرچی به دلایا تیپهریوه، ههر به خودای زانیوه و منمن و تۆتۆیی و خۆم و خۆیی له نیواندا نهماوه. واتا: ئهگهر هیندیک لهو سۆفیانه وهک حوسهینی کوری مهنسوری ههلاج، سهید ئهحمدهی روفاعی، بایهزیدی بهستامی و زۆری تریش، که لهم وتارهدا ناگونجی ههموویان ناو بهرین، له کۆری جهزم بووندا گوتویانه من خودام! مهبهستیان کفر کردن نهبووه. ئهوانه خۆیان به تنۆکیک دیوه له ناو دهریاییکی بی پهی و بی سهروب و ئهوه تنۆکesh ههر پاژیک لهو دهریایهیه و ئهگهر گوتوویهتی «من دهریام»، راستی گوتوو. تنۆک له ناو دهریادا دهتوانی بلی دهریام. پاژ دهتوانی خۆی به ناوی گش ناو بنی و ههر کاتی جزء خۆی به ناوی کول بناسینی، عهیبی لی ناگیر. جا ئهوه سۆفیه که به پهیزهی خواناسیندا ئهونده سهرده کهوت که پای ئهنایه سهرپلهی تیکهلاوی لهگهل خودا؛ نهک ههر خۆی به خوا دههاته بهرچاو بگره ههرچیکی ئهیدیت، خوای تیا بهدی ئهکرد.

شیخ سهعدی لهم بارهوه دهلی:

موحد همان ییند اندر ایل که در خو برویان چین و چگل

یانی کابرا که ده‌گاته پایه‌ی ئیمان به وه‌حده‌تی موته‌لق، چه پروانیتته بیجمی ناقولای
وشر و چه پروانیتته به‌ژن و بالای ریکی لاوچاکان و پروپاکانه‌وه، جگه له تیشک و
رؤشناکی خوا هیچ نابینئ و جگه له خوا به به‌رچاو و دلی ئەوا نایه.

جا ئەگەر شیخ ئەحمەدی جزیری خۆمان وشری پی جوان نه‌بووه یاخۆ له‌و شاخ و
به‌رد و چر و هه‌رده‌ی جزیری بۆتان وشریک نه‌بووه که سه‌رنجی رابکیشئ! به
دیمه‌نی شوخ و شه‌نگی سه‌لمای کیژی میره‌وه گرتوووه و نووری خوا له‌ گوشه‌ی
چاوی مه‌ستی سه‌لماوه خۆی نیشان داوه و به‌ره‌و خۆی کیشاوه و حاله‌تی جه‌زمه‌ی
پی داوه و خۆی له‌ کۆری به‌زمی مه‌یگپراندا دیوه که ده‌ستی به‌زه‌یی خوا پری
پیدا‌کردوو و بردوووه و له‌ باره‌گای به‌رزی خۆیا جیگه‌ی بۆ کردۆته‌وه و تنۆک له
ده‌ریای ماک و بنچینه‌دا تهاوه‌ته‌وه و بۆته‌وه به‌ تنۆکه ئاوه‌که‌ی هه‌مان سه‌رچاوه‌وه.
جا ئیستا که ئەم پیشه‌کییه‌مان به‌ سه‌رچلی پیشکەش کرد، ره‌نگه‌ هاسان‌تر له‌م
قه‌سیده‌ بگه‌ین. داده‌ی با بزاین ئەلئ چی؟

ا موبغه‌چه‌یین مه‌ی فروش هه‌ر سه‌حه‌رئ تین سه‌ما

باده‌خوران نۆش- نۆش مانه‌ ل دۆرئ جه‌ما

مانای وشه‌کان:

موغ: مه‌لای زه‌رده‌شتی؛ به‌چه: مندالۆکه؛ به‌لام «موبغه‌چه» به‌ تیک‌رایی، به‌و مناله
ده‌م‌پرووتانه‌یان گوتوووه که مه‌یگپری مه‌یخانه‌کان بوون؛ مه‌ی فروش: مه‌یخانه‌چی؛
هه‌ر سه‌حه‌رئ: هه‌ر به‌یانیه‌ک یان هه‌موو به‌یانیه‌ک؛ تین: دین؛ سه‌ما: هه‌له‌پرکی و دیلان؛
باده‌خوران: شه‌راب‌فرکه‌ران؛ نۆش-نۆش: ده‌گه‌ل خوارده‌نه‌وی پیاله‌ به‌دووی پیاله‌دا، یان
به‌ گوتنی نۆشت بئ! نۆشت بئ! مانه: ماون؛ ل دۆرئ: ئە ده‌وره؛ جه‌ما: کۆمه‌ل.

بوخته‌ی مانا:

شه‌راب‌خۆرانی زۆر له‌زه‌بر، شه‌و و رۆژ له‌ مه‌یخانه‌دا به‌سه‌ر ده‌به‌ن و ئەونده له‌ جۆشن که
له‌ به‌ره‌به‌یانانیشدا به‌زم و ئاهه‌نگ سستی و کزی به‌سه‌را نایه‌! جا له‌ به‌ره‌به‌یاندا، کاتی

ئەو مەيگىرە لووس و سادانە لە ناو كۆپى سەرخۇشاندا سوور ئەدەن و بەزم گەرمە،
شەرابخۇرانى ھاودەم و ھام پيالەش پتر گەرم دادىن و پيالە بە شوين پيالەدا، شەراب
فردەكەن و بانگوازى «نۆشتىي! نۆشتىي!» لەو ناویدا دەنگ ئەداتەو و بە تىكرايى لە
دەورى سەما و رەقسى ئەو مەيگىرە لووس و پووسانە، كۆ دەبنەو و تىيان رائەمىن.

۲ ھن گولئ بۆعەنبەرن ھن د شیرين ئەسمەرن
ھن گوھەرى دانەيىن ميسلى سۆھەيلئ سەما

ماناى وشەكان:

ھن: ھىندىك، گول: گول؛ بۆ: بۆن و بەرامە؛ عەنبەر: ماكيكى زۆر بۆنخۇشە كە لە ناو
ورگى جۆرە ماسىيە كدا دەس دەكەوئ؛ گوھەر: گەوھەر؛ دانە: بئوينە؛ ميسل: وەكوو؛
سۆھەيل: كاروانكۆژە، ئەستىرەى سىوھيل؛ سەما: ئاسمان.

پوختەى مانا:

ئەو منداڵە لووسە مەيگىرەنە، ھىندىكيان گولن و بەرامەى عەنبەريان ھەيە؛
ھىندىكيان گەنمەرەنگى دلکيشن. ھىندىك وەك گەوھەرى تاقانە وان و بە وينەى
ئەستىرە سىوھيلەكەى ئاسمان تيشك ئەدەنەو.

۳ ھن زەرینە پورسۆرن سەرب پەرن ديم دورن
من كو د چەرخى وە دى سەبر و قەرارم نەما

ماناى وشەكان:

زەرى: سەوزە رەنگ؛ پر: زۆر، يان تژە؛ سور: دلکيشى و جازىيەت؛ سەرب پەرن:
پەريان لە سەريان داو، يان سەرب پۆرن: كاكۆليان ھەيە؛ ديم: رومەت و دەم و
چاو: دور؛ مروارى درشت؛ كو: كە؛ چەرخ: كۆز و كۆر؛ قە: وەھا؛ دى: ديت.

پوختەى مانا:

ھىندىكيش لەو مەيگىرەنە سەوزەلە رەنگ و خوین شیرين و دلکيشن؛ كاكۆليان ھەيە.

یاخۆ پەریان لە سەریان داوێ بۆ جوانی. دەم و چاوی و پڕوخساریان وەک مرواری درشت، ساف و ڕووناکە. کاتی من لە کۆری بەزمدا ئەو دیمەنەم بەرچاوی کەوت، ئیتەر بە جارێک ئارام و ئۆقروم لێ هەلگیرا.

سەبر و قەرارم کۆ بر جان و جەگەر هور دکر
زولمێ وەرەنگ کێ دکر جان دبر و دل تەبا

مانای وشەکان:

سەبر و قەرار: ئۆقرو و ئارام؛ کۆ: کە؛ بر: بردی؛ جان: هەم لەش هەم ڕۆح؛ جەگەر: جەگ؛ هور: ورد؛ دکر: دەکرد؛ دبر: دەبرد؛ تەبا: دەگەل.

پوختەی مانا:

دیسان مەلای داوێ تە سەر ئەو باوێرە کە باسی کرا. بەلام لێرەدا جارێ چوارچێوەیەکی ئامانەتی بۆ دروست کردوو. ئەم دیمەنە جوانە ڕەقس و سەمای ئەو مەگێرە خۆنچیلە و خۆن شیرینانە بە تیشکیکی جوانی سەلما داناو کە خودی سەلما و جوانییە کەش هەر پاژیکێ لە دەریای نووری خوا و لێرەدا هەموو جوانییەکان لەو سەرچاوەدا بەدی ئەکرێن. جا ئەفەرموی: کاتی من ئارام و سەبرم لە دەست دەرجوو. کە دیارە سەلما بە تالانی بردبوو. بەوێندەشەو نەوێستا، گیان و جەرگیشمی هەنجی. ئاخر بابە بروان کێ تا ئیستا ناهەقی وای کردوو کە گیان بەرێ و دلێشی لەگەڵ بەرێ و هیچ بۆ تالان کراوە کە نەهێڵیتەو؟!

مەلای تا ئێرە دێت و گورجێ ھۆشی خوا ناسینە کە لەم بێھۆش بوونەدا وشیار ئەبێتەو و بەرپەرچی قسە کە خۆی ئەداتەو و ئەلێ: مال و یران! ئەم من-من و تۆ-تۆیەت لە چییە؟ تۆ چیی؟ تا گیان و دلێکت هەبێ و یار ببی؟ هەرچی هەبێ و نییە هەر خۆیەتی. گیان و دلێک کوا من بلێم هێ منە؟ هەر خۆیەتی کە گیان و دلێ. ئەفەرموی:

جان و دلێ من ئەوێ حۆری وەشی من ئەوێ
بادشەهێ من ئەوێ ئەز ل دەری وێ گەدا

مانای وشه کان:

حۆر: حۆری، جوانچاکی چاوپهش؛ وهش: ئاسا؛ ئهز: من؛ ل دهري وی: له ده رگای
ئهو؛ گه دا: پارسه ک و سوالکه ر.

پوخته ی مانا:

گیان و دلی من ئه وه. پهنگ حۆرییه که ی من هه ر خۆیه تی. پاشای من هه ر ئه وه. من
له ده رگای ئه و گه دایێکی پرووت و هه ناسه ساردم.

ع یاری کو دی ئه م گه دا ده ست ب ده ستی مه دا
ئه م ب سه مایی برین په قس و سه ما ژێ (سه ماژی) وه ما

مانای وشه کان:

یاری: یاره که؛ کو دی: کاتی دیتی؛ ئه م: ئیمه؛ مه: ئیمه؛ سه ما: ئاسمان، یان په قس؛
برین: بردین؛ په قس و سه ما: هه لپه رکێ و به زم، یان هه لپه رکێ و ئاسمان؛ ژێ: له و؛
ژی: شیش؛ وه ما: هه روه ها ما، یان: به جی ما.

پوخته ی مانا:

تا پیم وابوو من منم و گیان و دلیکم هه یه که به تالان براوه و پۆژیک له پۆژان خاوه نی
شتیک بووم، ئه و سهر گهردان و بی ده ر ه تان ما بوومه وه. به لام که له جه ر گه ی بیهۆشیدا
هۆشم هاته به ر و تیگه ی شتم که نه من هه م و نه جه ر گ و هه ناو و گیان هی من بووه و
من جگه له گه دایه کی هه ناسه ساردی له به ر ئاستانه ی یار که وتوو، شتیک نیم و هه موو
شت هه ر خۆیه تی، ئه وسا یار _ که دیتی من به گه دایی خۆم زانیوه _ به زه یی بزووت و
ده ستی خسته ناو ده ستمه وه و منی برده ناو کۆری به زمه که وه و به چوونی منی گه دا،
په قس و ئاههنگ هیچ تیک نه چوو؛ له پێشدا چۆن بوو هه ر وه ک خۆی ما.

یان ئه لێ: ده ستی خسته ناو ده ستم و منی به رز کرده وه و به ره و ژووری بر دم و
گه یاندمیه جیگایه ک و پله یه ک له قه در و عیزه ت که سه هله په قس و به زمی سه ر
عه رز، ئاسمانیش له و پله یه به جی ما و نه وی تر خۆی ده نواند. واته به قه ولی سه عدی:

مرۆ ده گاته شویتیک مه گین خودا لهوئ بی
بنۆرچ پایه بهرزیت ههر هیندهیه خودا نی^۱

Y گۆته مه دوردانهیی ئەم ژ ته و تو ژ مهی
لهو ب حهقیقهت یه کین مهسئهله بی شوبهه ما

مانای وشهکان:

گۆته مه: به ئیمه ی گوت؛ دوردانه: دوری تاقانه و بی وینه؛ ئەم ژ ته: ئیمه له تو؛ تو ژ مهی: تو له ئیمه ی؛ لهو: بویه؛ ب حهقیقهت: له راستیدا؛ بی شوبهه ما: بی گومان و رۆشن بۆوه.

پوختهی مانا:

ئهو گهوههره تاقانه و بی چوونه به ئیمه ی گوت: ئیمه له توین و تو ش له ئیمه ی. ههر بویه ئەگەر راست بیر بکهیهوه ئەزانی که ئیمه یه کیکین و من و تویییه که له گۆریدا نییه. ئیتر مهسئهله که له لای من تهواو رۆشن بۆوه و هیچ گومان و دوودلیم نهما.

A دامه ب دهستی سوپێ جاما ژ رهنگی دوری
جەزبه گها جان و دل پر شهوشاندن ههما

مانای وشهکان:

دامه: دای به ئیمه؛ ب دهستی سوپێ: به دهستیکی نادیری؛ جاما: پیاله ی؛ ژ رهنگی: به وینه ی؛ دور: مرواری درشت؛ جەزبه: حالت لیهاتن؛ گها: گه ییشت؛ پر: گه لیک، یه کجار زۆر؛ شهوشاندن: شیواندن؛ ههما: ههروهها، به بی ئهوه خۆم ئاگا بکه م.

۱. رسد آدمی به جایی که بجز خدا نبیند بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت

پوخته‌ی مانا:

یار که منی گه‌یاندە بەزمی باره‌گای خۆی و تیی گه‌یاندەم که هیچ فەرق و جیاوازییەک لە نیواندا نییە و پەردە‌ی گومان و دوودلی منی لە نیوان لابرد و باشی تیگە‌ییشتم مەسە‌لە چییە، ئە‌ؤ‌سنا بە دەستی نادیری لە من‌را، یاخۆ بە دەستی پر لە جازییتم خۆی، پیالە‌یەکی دایە دەستم که تە‌واو وەک مرواری ئە‌ینواند. هەر که پیالە گە‌ییشتە دەستم، جە‌زبە خۆی گە‌یاندمی و بە یە‌کجاری گیان و دلمی ئالۆز و پە‌ریشان کرد و ناشتوانم هۆی هاتنی ئە‌و حالە‌تە بە‌یان کە‌م.

٩ بادە مە‌نۆشی ژ دەست چوومە ژ خۆ مامە مە‌ست

قە‌ترە بە بە‌حرێ گە‌ها بە‌حر ب عە‌ینی خۆ ما

مانای وشە‌کان:

بادە: شە‌راو؛ مە‌نۆشی: ئیمە خواردمانە‌و؛ ژ دەست: لە دەست؛ چوومە ژ خۆ: لە خۆ چووم، بوورامە‌و؛ مامە مە‌ست: بە مە‌ستی مامە‌و؛ قە‌ترە: تێک، دڵۆپ؛ بە‌حر: دە‌ریا؛ گە‌ها: گە‌ییشت؛ عە‌ینی خۆ: هەر وەک خۆی.

پوخته‌ی مانا:

بادە‌مان لە دەستی ئە‌و گە‌و‌هەرە تاقانە‌یە وەرگرت و خواردمانە‌و. دلم بوورایە‌و و کە‌وتە سەر‌خۆشییەکی بی‌پ‌ر‌انە‌و. واتا: تێکە‌ ئاو، گە‌ییشتە‌و دە‌ریا و دە‌ریاش هەر وە‌کوو خۆی ما. بە من هیچ زیاد و کە‌می نە‌کرد و بە لێ‌لایی من لێ‌ل نە‌بوو. دە‌پیشدا هەر پ‌ازیک لە دە‌ریا بووم و ئیستاش دە‌گە‌ل دە‌ریادا تیکە‌ل بوومە‌و و دە‌ریا منە و من دە‌ریام.

١٠ گ‌ووش بە عامی مە‌دە تە‌رکی مودامی مە‌دە

«اَکْثَرُهُمْ فِی غَمٍّ اَغْلَبُهُمْ فِی عَمَا»

مانای وشه‌کان:

گووش: گوئ؛ عامی: خه‌لکی ره‌مه‌کی؛ مودام، یان مه‌دام: شهرباب؛ اکثرهم: زۆربه‌یان؛ فی: له ناو؛ غمی: بیهوشی؛ اغلبهم: زیاتریان؛ عما: کویری.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لای جزیری دواى ئه‌وه که خۆی له‌و پله به‌رزیه‌ی خوا ناسیندا دیته‌وه و کورد گوته‌نی: که‌له‌شیری خۆی به‌ له‌په‌وه لی‌ناوه، ئاو‌پیک وه‌سەر خه‌لک ده‌داته‌وه و ئامۆژگاریی پێ‌هوانی ته‌ریقه‌ت ده‌کا که نه‌چن گوئ بدنه‌ ئه‌و خه‌لکه ره‌مه‌کییه که لایان وایه ئافه‌ریده له‌ خوا جیا‌یه و به‌ من‌من خۆیان هه‌لده‌مستین و پێ‌هوانی راسته‌قینه‌یان به‌ر ته‌وس و پلار داوه و ناو و نیرتکه‌ی کفر و له‌ پێگه‌ لادانیان پێ‌وه ده‌لکین. ده‌لی: نه‌که‌ی ده‌غیله‌ گوئ له‌و ئاپۆره نه‌زانانه‌ بگری و ته‌رکی باده‌نۆشییه‌ که‌ی به‌زمی ئیمه‌ بکه‌ی! ئه‌وانه‌ی ئه‌و لۆمه‌ و له‌قه‌مانه‌ هه‌لده‌به‌ستن، زۆربه‌یان تۆزقالیک هۆش و بیریان نییه‌ و زیاتریان هه‌ر ته‌واو کویر و کوترن و په‌ش و سپی لیک ناکه‌نه‌وه!

حەرفی ژ یەك بوونه فەسل گەر بیری وان ب ئەسل

حەرف دبت یەك خەتەك خەت كو نه‌ما نوقته‌ ما

مانای وشه‌کان:

حەرف: پیت؛ ژ یەك: له‌ یه‌کتر؛ بوونه‌ فەسل: جوئ بوونه‌وه؛ گەر بیری: ئه‌گەر به‌رییه‌وه؛ وان: ئه‌وان؛ ب ئەسل: بۆ سه‌ر ماك و بنچینه؛ دبت: ده‌بیته؛ یەك خەتەك: تاكه‌ خه‌تیك؛ كو نه‌ما: ئه‌گەر نه‌ما؛ نوقته‌ ما: نوقته‌ ماوه.

پوخته‌ی مانا:

ئهم مه‌وجوداته‌ی که هه‌یه و هه‌بووه و ده‌بێ، هه‌مووی له‌ یه‌ك نوخته‌ی سه‌ره‌تایییه‌وه په‌یدایه. نوخته‌ی سه‌ره‌تایی واتا نوقته‌ی مه‌به‌ده‌، ئه‌زه‌لی و ئه‌به‌دییه؛ هه‌ر بووه و هه‌ر ده‌بێ و گۆرانیکی به‌سه‌ردا نایه‌ و ناسوئ و له‌ به‌ین ناچێ. جا له‌و نوخته‌ سه‌ره‌تایییه‌وه

هیل و خهت کشاوه و هیل و خهتیش پارچه— پارچه کراوه و پیتی لی پهیذا بووه و ئه و پیتانه بوونه ته درۆشمی هه موو مه و جوداتی جوراوجۆر و هه مه پهنگه. ئیمه ئه گهر بێت و ئه وانه به رینه وه سهر عهسل و ماک، پیته کان ده بنه وه به هیل و ئه گهر به بناوانی هیله که دا برۆین، تووشی نوخته و خالی سهره تایی ده بین. ئه گهر ئه و خه تهش که پیته کانی لی پیک هاتوو نه میئ، ئه و خاله سهره تاییه ههر وه ک خۆیه تی و ههر له جیگه ی خۆیه تی و دووباره ده توانی بپیته ماکی خهت و خهت بپیته ره گه زی پیت و پیت دووباره به شکلی جیاواز خۆ بنوین.

جا که وا بوو، بۆ که سیکی که به سهر راستیدا بکهوئ و باشی لیک بداته وه، ئه و ی حهسابی بۆ ده کرئ و ئه و ی له راستیدا ماکی هه موو پیت و خه تیکه، ئه و نوخته ئه زه لی و ئه به دییه و چیتر نییه. واتا وه حده تی موته له وه و جگه له خوا شتیکی تر حه ساوی بۆ ناکرئ.

۱۲ وه حده تی موته له ق «مه لا»! نووره د قه لبان جه لا

زۆرئ د قئ مه سه ئه لی ئه هلی دلان شوبه ه ما

مانای وشه کان:

وه حده ت: یه کایه تی؛ موته له ق: بئ به ند و چه ندو چوون؛ جه لا: مشت و مال، یان سورمه؛ زۆر: گه لیک؛ د قئ مه سه ئه لی: ده و مه سه ئه له یه دا؛ شوبه ه: گومان و دوو دلی.

بوخته ی مانا:

ئیمان و باوه ری به و یه کییه تی بئ چه ند و چوون و به بند و باره، هۆ مه لا! تیشکی که دلان مشت و مال ده دات. یان نووریکه ههر وه ک سورمه، چاو روون ده کاته وه و خشت و خالی لی لا ده دا. ئه و باوه ره ش دلی پر په وانی راستی روون ده کاته وه و پر و پووشی پر و پووشی لی راده مالی. به لام به و ده ره جه ی ئیمان و باوه ری گه یشتنه هه روا کاریکی سووک و هاسان نییه و زۆری ده وئ تا پر په واری پر یگه ی خوا ناسین ده یگاتی. به شیکی زۆر و زه بنده له ئه هلی دل و پر په وانی ته ر یقه ت، هیشتا نه گه یشتوونه سهر راسته ریگه و له بیابانی دوو دلی و گوماندا سهر گه ردانن.

غهم و شادی

آ چین-چین کرن زولفین سیا کهسکئه تلهسا دیا قهبا
ئیدی نیشان نابن خویا تیکل کرن لازم سهبا

مانای وشه کان:

چین: گنج؛ کرن: کردن؛ زولفین: زولفان؛ سیا: رهش؛ کهسک: سهوز؛ تلهس: نهوئیک پارچه؛ دیا: هریر؛ قهبا: کهوا؛ ئیدی: ئیتر؛ نیشان: خال؛ خویا: ناشکرا؛ تیکل: تیکه؛ سهبا: شنه بای بهیانی.

پوخته ی مانا:

ئهو یاره جوانه سهوزه پۆشه ی کهوا هریره، نهونده ی ئهو زولفه رهشانه گنج-گنج کرد که بوونه ته له مپهری دیمه نی خالی روخساری. لیشم پروونه ئهوه کاری شنه ی بهیانه که ئهو بسکه لوولانه ی تیکه ل کردوون و بهسه ر روخساری یاری دارژتوون و ئیمه ی له دیتنی خالان بی بهش کردووه.

آ من دی سهبا دای سههر ماداری بهدری کر دو کهر
قهوس وقهزه ح ژئ هاته دهر دیسا به زولفانرا تهبا

مانای وشه کان:

من دی: من دیتم؛ سهبا: سروه؛ دای سههر: شهوه کی لیی دا؛ مادر: دهوره و خرای؛ بهدر: مانگی چارده؛ کر: کرد؛ دو کهر: دوو لهت؛ قهوس وقهزه ح: کۆلکه زیرینه؛ ژئ: لهو؛ دیسا: دیسان، یان دایسا؛ به زولفانرا: به زولفانهوه؛ تهبا: ده گهل.

پوختهی مانا:

من به چاوی خۆم دیتم له به ره به یاندا بای بسان، ئەو بسکه ره شانهی هه ژاند و خسته
سهر روخساری یار و وهک ئەوهم هاته بهر چاو که مانگی چاردهی کردیته دوو له تهوه.
ههر ئەو شنه بایه که له هاتندا بو جاروباره یهک کهمیک لهو بسانه ی سهر روخساری
که دهله راندهوه، تیشکی کولم یار جاروباره له پهنا زولفانهوه خۆی دهنواند و دیمه نی
زهرداری ئەو تیسمالکه تیشکه ده گهل دیمه نی ئەتله سی کهسک و ههریری
رهنگاورهنگی بهرگی یار تهواو دیمه نی کۆلکه زێڕینه یان هه بوو؛ که له پهنا هه وره وه
دیاری ئەدهن و نابێ له بیریشمان بجێ که بسکه کانی وهک ئەو هه وره وا بوون که
رۆژیان نه دیو کردبوو.

شیاوی باسه: مه لا لهو شیعره دا ئیشاره به مۆجزاتیکی پیغه مبه ر (د) ده کا، که مانگی
کردوو به دوو کوته وه. واتا لهو دیمه نه دا مۆجزه که دیسان خۆی نیشان داوه؛ به لام
ئه مجاره له زولف و روخساری سه ل ماوه. پیاو وه ختی چاوی به مۆجزات ده که وی ده بی
سه لات لی بدا و سه لام بلێ؛ بۆیه ئه فهرموی:

٣ ئیرۆ ژ مه ل به دره ته مام عه نه ر فشان بن سه د سه لام
«ای هدهد شیرین کلام! اهلا و سهلا مرحبا»

مانای وشه کان:

ل: له؛ به در: مانگی پر؛ ته مام: ته واو؛ عه نه ر: بۆنیکی خو شه؛ فشان: پزین؛ هدهد:
په پوو؛ شیرین کلام: گفتم و لغت خو ش؛ اهل: ئاشنا؛ سه هل: هاسان و روخ سووک.

پوختهی مانا:

له کتێبه کانی ئایینیدا هاتوو که سلیمان پیغه مبه ری پادشای جووله کان، جگه له
ئاده میزاد هه موو جانه وه ریکیش له دنیا دا سه ری وه بهر باری هیناوه و له بهر فهرمانیدا
لاره مل و یستاون. ئەویش زمانی دیو و درنج و درنده و په رنده و چه رنده ی وهک
زمانه که ی خۆی زانیوه. ئەم سلیمان ه دلی چوو ته سه ر شازنی سه با که له یه مه نی
ئێستادا بووه. ئەم دلداریه ش له قسه ی په پوو یه که وه ده ستی داوه که بۆی گیراوه ته وه

و گوتوویه: قوربان! پاشازاده‌ییکی میچکه‌ی زۆر جوانم له سه‌با دیوه که جگه له جوانیه‌که‌ی هینده و هینده زړ و زیوی هیه و ته‌نانه‌ت ئه‌و ته‌خته‌ی که له سه‌ری دائه‌نیشی له زړی خالیسه و ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ت ده‌س که‌وێ خه‌نی ده‌بی. سلیمان نه‌دیده عاشقی ئه‌و کیژه بووه که ناوی به‌لکیس خانم بووه و هه‌ر په‌پووی کردۆته ده‌لالی نیوان و نامه‌ی پێدا ناردوو به‌لکیس که می‌ردی پی بکا. په‌پوو له‌و ده‌لالیه‌دا سه‌رکه‌وتوو. ئه‌مجار دیتووایه که هینانی ئه‌و کیژه له‌م رینگه دووره‌وه زۆر دژواره. چی‌بکه‌ن چاکه؟ دیوکی بنجینه جندۆ که هه‌ستایه پی و گوتی: خه‌مت نه‌بی! به‌ر له‌وه تۆ له‌و مه‌جلیسه هه‌ستی من ده‌چم ته‌خت و به‌لکیس خانم تۆ ئه‌هینم. یه‌کیکی‌تر که له‌و زانتر بوو گوتی: من به‌ر له‌وه چاوت بتروو‌کینی ئه‌و ته‌خته‌ت بۆ ئه‌هینم. سلیمان دیتی وا ته‌خته دانراوه و وا به‌لکیسه بۆی رازاوه‌ته‌وه و رووبه‌رووی دیت. ئیتر له‌و ساوه ناوی په‌پوو به‌سه‌ر زمانی نووسه‌ران و شاعیرانه‌وه گه‌راوه و ئه‌گه‌ر ئی و ئه‌یکه‌ن به‌رازداری خۆیان و به‌ودا ده‌ردی دل راده‌سپێرن بۆ یاره دوورده‌سته‌کانیان.

مه‌لای جزیری دوا‌ی ئه‌وه ئه‌و مؤجزاته‌ی دیوه که مانگی چارده‌ بۆته دوو که‌رت و زولفه ره‌شه‌کان به‌ ده‌م باوه، به‌سه‌ر روخساری یاردا ده‌له‌رینه‌وه و بۆنی عه‌نبه‌ر و گولاه‌و له‌و ناوه‌دا بلاوه، ده‌ست ده‌کا به‌ سه‌له‌وات لیدان و سه‌لام ناردن. ده‌فه‌رموی: ئه‌م‌رۆ له‌ ئیمه‌وه سه‌د سه‌لام له‌و مانگه ته‌واوه عه‌نبه‌ر و گولاه‌و پێنه‌ بی. ئه‌وسا ده‌سته‌ودامینی په‌پوو ده‌بی که ئه‌وه خوایه مل بدا و نامه‌ی مه‌لا بۆ سه‌لما خانم به‌ری. جا دی ده‌پیشدا باسی جوانی و نه‌جیم‌زاده‌یی سه‌لمای بۆ ده‌کا تا ئه‌گه‌ر نامه‌که‌ی برد، یار بناسی و بیداته ده‌ست خۆی. ده‌لی: ئه‌ی په‌پووی گه‌ت‌ولفت شیرین! یاخوا به‌ خیر هاتی. تۆ وه‌ک که‌س و کاری خۆمی؛ زۆر ره‌زاسوو‌کی. جیگه‌ت له‌سه‌ر سه‌ران و له‌سه‌ر چاوان. تۆ ئه‌بی بزانی که:

من دل‌به‌ره‌ک وه‌ک دور هه‌یه مه‌حبوو‌یی شیرین‌سور هه‌یه

حوسن و جه‌ماله‌ک پور هه‌یه به‌لقیس سیفه‌ت مه‌سکه‌ن سه‌با

ماناى وشەكان:

دلبەرەك: گراوئىيەك، دوپ: مروارى تاقانە؛ مەحبوب: خۆشەويست؛ سوپ: دلکىشى و جازىيەت؛ حوسن و جەمال: جوانى و لەبارى؛ پوپ: زۆر؛ بلقيس سىفەت: بەلكىس ئاسايى؛ مەسكەن: مال.

پوختەى مانا:

پەپوويگان! من دلرفىنىكم ھەيە ۋەك دوپ ۋايە. خۆشەويستىكم ھەيە تا بلىي پەزاشىرىن و پر لە جازىيەت و دلکىشىيە. ھەرچەندى دل ھەز بكا، جوان و لەبارە. ۋەك ئەو بەلكىسە ۋايە كە ماله كەي لە شارى سەبا بوو. يانى ئەويش پاشازادەبەكە لە بەلكىسى سلىمان كەمتر نىيە. دەبى چىت بۆ سلىمان كرد، ئەو ەيش بۆ من بكەى. جا ھەروەك جوانى و نەجىم زادەيىيە كەيم پى گوتووى، پىويستە ھىندىك لە ئاكار و كردارىشى بزانى:

Δ شووخ و شەپالا مەي پەرەست ئەو زالما ھىيار و مەست
فى نامەيى خەف دى ف دەست «فى طيها نشرالنبأ»

ماناى وشەكان:

شوخ: شەنگ؛ شەپال: بەژن و بالا شووش و بارىك؛ زالم: زۆر كار؛ ھىيار: بەئاگا؛ مەست: سەرخۆش؛ فى: ئەو؛ خەف: بە نەيىنى؛ دى: بدەى؛ ف دەست: بە دەست؛ فى: لە ناو؛ طيها: لۆچىدا؛ نشر: بلاو كردنەو ە و دركاندن؛ نبا: خەبەر و دەنگ و باس.

پوختەى مانا:

ئەو شازدە بەلكىس ئاسايەى من، شەنگ و شوخىكى بەژن شووش و بارىكە و لە پەستا شەراب دەخواتەو ە. زۆردارىكە زۆرى لە وشىيار و مەستان دەكا و ھىچ كەس لە زولمى ئەو رزگار نىيە.

يا: ئەو زۆردارە ھەم وشىيارە ھەم مەستە؛ چاوەكانى مەستە و دلى تا بلىي وشىيارە. جا مام پەپوويگان! ئەوا بەو پى وشوئىنە كە من بۆم داناي، بەو تارىفە كە من كردم، تۆ

ده‌توانی بیناسی. ئەوا دهمه‌وی نامەییەک و چەند راسپیرییه‌کت پێدا بنێرم. نامە‌که‌م که پێچاوه‌ته‌وه و له‌ ناو لۆچ و لایه‌که‌یدا ده‌نگ و باسی که‌ساسی خۆمی ته‌واو تێدا درکیندراوه. به‌لام دیسان به‌ زمانیش:

ع بیژ ئەو شرینا سوڤه‌ری دوڤدانه‌یا ئەز موشته‌ری
کان عه‌د و په‌یمانا به‌رئ بئ‌فایده‌ چوون شو به‌ی هه‌با

مانای وشه‌کان:

بیژ: بیژه؛ سوڤه‌ری: دلکێش وه‌ک فرشته؛ دوڤدانه: دوڤی تاقانه؛ ئەز: من؛
موشته‌ری: ک‌ریار؛ کان: کوان، له‌ کوین؛ به‌رئ: پێشوو؛ یان خالس؛ شو به‌ی: وه‌کوو؛
هه‌با: ئەو توزقاله‌ تۆزانه‌ن که‌ له‌ ده‌وری تیشکی خۆری ناو کولانچکه‌ی مال ده‌هالین.

بوخته‌ی مانا:

په‌پووی دهم و راوێژ خۆشی شیرین‌زوان! تۆش دوا‌ی ته‌سمیل کردنی کاغه‌زه‌که، له‌ زمان منه‌وه به‌و خوین‌شیرینه‌ی که‌ وه‌ک فرشته دلکێشه و دوڤدانه‌یه‌که که‌ من به‌ گیان و دل بوومه‌ ک‌ریاری، بیژه: کوان به‌لین و گه‌تی پێشووی؟ یان کوانی مه‌رج و په‌یمان به‌ غه‌وشه‌کانی؟ بۆ نه‌ماون؟ بۆچی هه‌مووی بئ‌جی ده‌رچوون و له‌ به‌هره‌ که‌وتن و وه‌ک ئەو تۆزقاله‌ تۆزانه‌یان لێ هات که‌ له‌ ده‌وری کۆله‌که‌ تیشکی ناو مال ده‌هالین و به‌ چاو ده‌بیندرین و به‌ ده‌ست ناگیرین و وه‌ به‌ر ده‌ست نایه‌ن؟
هه‌روه‌ها له‌ بیرت نه‌چی ئەوه‌یشی له‌ زمان منه‌وه پێ بلی که‌:

٧ مه‌ دقئ په‌ریا دله‌ه‌رئ لئ‌ هه‌ی ب ئوسلووبا به‌رئ
لئ‌ که‌فش ببێته‌ ژ په‌نجه‌رئ بئ‌ و بچت ته‌شبییه‌ی با

مانای وشه‌کان:

مه‌ دقئ: ئێمه‌ ده‌مانه‌وی؛ په‌ری: فرشته؛ لئ‌: به‌لام؛ هه‌ی: هه‌ر؛ ئوسلووب: په‌ه‌شت؛
لئ‌: له‌و؛ که‌فش: که‌شف، دیاری؛ ته‌شبییه‌ی: وه‌کی.

بوختە ی مانا:

عەرزی بکە ئیمە وە نەبێ گلهمان لەو بێ کە ئەو بە جوانی خۆی دلی بردوین؛ نەخێر. ئیمە بە دل و یستوو مانە و دەشمانەوی کە دلمان بە تالانی فرشتە یەکی وەها ناسک و نازدار بپروا. بەلام دەشمانەوی کە لە بەرانبەر ئەم دلبردەدا ئەویش - ھەر وەک جاری جارێ دەیکرد - جارەو بارە یەک لە پشت پەنجەرە وە و دوودەریی کۆشک و تەلاری خوونکاری یەو، لە کاتی پەوتی سووک و لەبار و بەلار و لەنجە پدا - کە وەک بە لەت یف و شەفەفە - وایکا چاویکمان لە دوورەو پێی بکەوی. ئیتر لە دل بردن گەردنی خۆش و ئازا بێ و ئیمە چیتیمان لەو ناگەرە کە.

۸ دلبر مەجالا نامە دی ناسی کو نشیان مە دی
نوو نە ک موخالف تی نە دی «هَلْ قَلْبُهَا نَحْوِي صَبَا»

مانای وشەکان:

مەجال: وەخت؛ دی: دیتی؛ نشیان: ناوێشان، مۆر و ئیمز؛ نوون: کەمایەسی، وەک لە کوردی خۆشماندا دەلێن: نوون لە چاوی مندا ھەبێ لەودا نییە؛ موخالف: پیچەوانە؛ تی: تیدا؛ ھەل: دەرکەوت، یان: ئاخۆ؛ قَلْبُهَا: دلی ئەو کێژە؛ نَحْوِي: بەرەو من؛ صَبَا: مەیل کردنی دلدارانە.

۹ نەیشە کەر سپی دەست و زەند زانم مەجالا نامە خوەند
لیقان تەبەسسوم کر ژ قەند «مَاسَتِ گَبَانِ فِي رُبَا»

مانای وشەکان:

نەیشە کەر: قامیشی شەکر؛ دەست و زەند: قۆل و مەچەک؛ زانم: دەزانم؛ مەجالا: وەختیک؛ خۆند: خۆیندییەو؛ لیقان: لیوان؛ تەبەسسوم: بژە؛ کر: کرد؛ ژ قەند: لە قەند؛ مَاسَت: لاریەو؛ ک: وەکوو؛ بان: جۆرەداریکی لووس و لەبار و شوخ و شەنگە. زۆریە ی بویژانی عەرەب بەژن و بالای یاری خۆیان بەو شێبانەو؛ فی: دە؛ ربا: تەپۆلکە.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وینداری به‌تاسه، دوا‌ی ئه‌وه که نامه‌ی به‌په‌پوودا ناردوو و چاو‌ه‌نۆپیی هاتنه‌وه‌ی ئه‌کات، هه‌موو ئاواتی ئه‌وه‌یه نامه‌به‌ر به‌موژده‌وه بگه‌رێته‌وه و یار دل‌ی نه‌رم ببی و به‌زه‌یی پێدا بیته‌وه. جا دینێ دیمه‌نی یار وه‌ک خۆی ئاره‌زوو ئه‌کا، ئه‌هینێته به‌رچاوی خه‌یال و له‌به‌ر خۆیه‌وه خۆی دل‌داری ئه‌داته‌وه و ده‌ورتینێ و ده‌لی:

لیم پروونه دل‌به‌رم که نامه‌ی منی دیوه، له‌خه‌ت و ئیمزاکه‌مه‌وه زانیویه که ئه‌وا من ناردوو مه‌. که خویندوو یه‌ته‌وه و دیتوو یه‌هر گله و گازنده‌یه‌کی که من له‌وم کردوو و راسته و درۆ و شتی پیچه‌وانه‌ی ئه‌ده‌بم تیدا نه‌نووسیوه، بی‌گومان به‌زه‌ی پیما هاتوو و مه‌یلی دل‌ی پرووی کردۆته منه‌وه. یان له‌خۆی ده‌پرسی، تۆ بلی‌ی دل‌ی به‌ره‌و ئیمه‌ بزوو تبی؟ له‌خۆشیانا باوه‌ر ناکه‌م.

به‌لێ ده‌زانم ئه‌و به‌ژن و بالا‌یه‌ی — که له‌راستی و شیرینیدا، وه‌ک قامیشه شه‌کر وایه — کاتی به‌و ده‌ست و مه‌چه‌که سپیانه‌ی خۆی نامه‌که‌ی منی وه‌رگرتوو و خویندۆته‌وه، لیوه شه‌کر به‌ره‌کانی به‌یه‌یان هاتۆته سه‌ر و خۆی پازاندوو؛ به‌لام چۆن پازاندنیک؟ وه‌ک نه‌مامی داری بان که له‌سه‌ر ته‌پۆلکه‌یه‌ک شین بووه و شنه‌با ده‌یله‌رینێته‌وه، وا بووه. مه‌لا له‌و خه‌یاله‌ خۆشانه‌دا ژیاوه که نامه‌به‌ر گه‌راوه‌ته‌وه و موژده‌ی پێ داوه که کاره‌که پیک هاتوو و به‌ختی دل‌دار گرتوو یه‌تی؛ ده‌لی:

قاسد ب مه‌قسوودا مه‌هات با موژده و ئه‌مر و به‌رات

نیشان هه‌نارن هه‌م خه‌لات شه‌هزاده‌یا گولگه‌وون قه‌با

مانای وشه‌کان:

قاسد: راسپارد؛ ب: به؛ مه‌قسوود: مراز؛ مه: ئیمه؛ موژده: مزگینێ؛ ئه‌مر: فه‌رمان؛ به‌رات: نامه‌ی په‌زامه‌ندیی سه‌روه‌ران؛ نیشان: نیشانه و یادگاری؛ هه‌نارن: ناردن؛ خه‌لات: دیاری شایانه.

پوخته‌ی مانا:

راسپارد (په‌پوو) چۆنم ئاره‌زوو بوو وا هاته‌وه. مزگینێ به‌مراز گه‌یشتنی پێ دام.

فەرمانی قبوول و نامە ی پەزامەندی و نیشانە و خەلاتی بۆ ھێنم؛ کە ئەو شازدە کەوا گولگولییه بۆی ناردبووم.

II ئیرو مەجال لی ھات و وەخت دیسا جوان بوو من درەخت

ئەو لامیعا دایى ژ تەخت «ماکان بَرَقاً خُلبا»

مانای وشەکان:

ئیرۆ: ئەمڕۆ؛ مەجال: وەخت، ھەل؛ وەخت: کات؛ دیسا: جارێ تر؛ جوان: جھیل؛ درەخت: دار؛ لامیع: برووسکەدەر؛ دایى: دای؛ ژ: لە؛ ماکان: نەبوو؛ برقا: برووسکە یەک؛ خُلب: فریودەر؛ بەرقى خُلب: بەو برووسکە یە دەلێن کە لە ھەورەدرۆژنەو ھیار ئەدا و بارانی بە شویندا نایە.

بوختە ی مانا:

ئەمڕۆ ھەل و دەرفەت بۆ من پەخساو. وا لە پاش پیری بەو مژدە یە کە لەو بەولاو ھیار لە پەنجەرە ی کۆشکەو ھەو خۆی نیشانم دەدا، لەشم _ کە وەک داری گەندەلی لی ھاتبوو _ گەرایەو ھەو تافی جوانیم و بوومەو بە نەمامیکی شل و شەنگ. چا بوو شوکور ئەو برووسکە یە کە لە تەختی شازادە ی دل بەرمەو بەرەو من ھاتوو، برووسکە ی ھەورەدرۆژنە نییە و راستە؛ بارانی بەزەیی بە شویندایە و فریو و مریو دە ئارادا نەبوو.

III سەلوا پەوان زەررین وەرەق چیچەک «مەلی» دین سەد نەسەق

«یاقوتھا یحکی الشَّفَق یحکی عُقوداً کوکبا»

مانای وشەکان:

سەلو: سەرۆ، سەول؛ پەوان: پێک و بێ گری و قووت؛ زەررین: زێڕین؛ وەرەق: پەلک؛ چیچەک: گۆل؛ مە لی: ئیمە لەو؛ یان: مەلی: «مەلا» دین: دیتن؛ نەسەق: جۆر بەجۆر، بە تەرتیب دانراو؛ یاقوت: بەرد یکی سووری بەقیمەتە؛ یحکی: دەنوێنێ؛ شەفەق: سوورایی ئاسۆ لە دوا ی زەردە پەر؛ عقد: گەردانە و لیزگە؛ عُقود: جەمعی عقد؛ کوکب: ئەستێرە.

پوخته‌ی مانا:

به لای موزده و به لینه که راست بوو. ئیمه لهو به ژن وه ک سه روی ره وانی په لکه زیرینه،
سه د جوړه گولمان چاو پی که وتن که به ته رتیب و پیک و پیکی لپی ببوونه خشل و
خهمل. یاقووته کانی ناو خشله کان لاسایی سوورایی ئاسوگی دواي زه رده په پریان
ده کرده وه و دهن او لیز گه دا ده تگوت ئه ستیره ن و کراونه گهر دن به ند و لیز گه ی
به رمووره کانی.

دلى يە خسیر

آ دلبر شکینا شه ککەرەک «فَقُلْتُ يَا رُوحِي مَتِي»
گۆ من حەتا خاتر هەبت من گۆ چ کم ئەز با هەتا

مانای وشەکان:

شکینا: شکاندی؛ شه ککەرەک: شه کریک؛ فَقُلْتُ: منیش گۆتم؛ یا: هۆی، ئەی؛ رُوحِي: گیانی من؛ مَتِي: کەنگی؛ گۆ: گۆتی؛ خاتر هەبت: وازم لێ بێت، پیم خوش بێت؛ من گۆ: من گۆتم؛ چ کم: چە بکەم؛ ئەز: من؛ با: دەگەل.

پوختە ی مانا:

دلبرم شه کریکی له لیوان باری. واتا به لهبزی شیرینی خوێ، به لێنی دامی که به یه ک ده گهین. گۆتم: گیانه شیرینه کم کهی ئەم به لێنه دێته جی؟ له وه راما فەرمووی: کەنگی خۆم وازم لێ هەبیت، ئەودەم. گۆتم: من چە لەو کەنگییە بکەم؟ خوا ئەزانێ ئەو کەنگییە کەنگی دەبی!

۲ زولفان تو بهس چین-چین بکه بسکین موقابل دین بکه
پیشکیشی یه ک زولفه ک ته بن مولکی خوتهن، تهختی خهتا

مانای وشەکان:

زولفان: که زیان؛ بسک: ئەگریجه؛ موقایل: به رانبەر؛ دین: شیت، یان دیتن؛ یه ک زولفه ک: تاقه زولفیک؛ خوتهن و خهتا: ناوی دوو مهمله که ته که ئاسکی میسکیان هه یه.

پوخته‌ی مانا:

تۆ ئە گەر پیک گە‌یشتنه‌که‌مانت حه‌واله به‌و رۆژه کردوو ه که خۆت که‌نگی هه‌ز بکه‌ی و من ئە‌بێ له‌ چاوه‌نۆ‌یدا رایی‌بۆ‌رم و به‌ تاووتۆ‌یی ئاره‌زووی به‌سه‌رچوونی ئە‌و که‌نگی‌یه‌ بتلیمه‌وه، هه‌چ نه‌بێ بۆ ئە‌وه تا ئە‌و رۆژه بمینم، تۆ ئە‌و که‌زیانه‌ت هه‌ینه‌ چین-چین مه‌که‌! ئە‌و بسکانه‌ نیشان مه‌ده‌! با به‌ یه‌که‌جاری شیت نه‌بم. یا: ئە‌و بسکانه‌ت وامه‌که‌ هه‌ینه‌ له‌ هات‌و‌چۆ‌دا بێ که‌ وه‌ک شیتان ئارام و ئۆ‌قره‌یان لێ هه‌لگیراوه‌ و پیاو شیت ده‌که‌ن.

رهنگه‌ تۆ خۆت نه‌زانی ئە‌و که‌زیانه‌ی تۆ چه‌ند نازدار و به‌نرخن. مه‌مله‌که‌تی خه‌تا و خوته‌ن - که‌ هه‌واری ئاسکی ناسکن - به‌ خرۆ‌پری ده‌کرینه‌ پيشکه‌شی تاکه‌ داویک له‌و زولفانه‌ت.

۳ دل به‌ندی داوا زولفه‌کی که‌فتی که‌مه‌ندا ئولفه‌کی
«هَلْ فِیْ یَدِ الْمَفْتُونِ شَىْءٌ أَوْ کَيْفَ أَصْنَعُ یَا فَتَى»

مانای وشه‌کان:

به‌ندی: گراو؛ داو: هه‌ودا؛ که‌فتی: که‌وتوو؛ ئولف: خۆشه‌ویست و هۆ‌گر؛ هل: ئاخۆ؛ فی: له‌ ناو؛ ید: ده‌ست؛ مفتون: شی‌واوی دل‌داری؛ او: یان؛ کیف: چۆن؛ اصنع: بکه‌م؛ یا فتی: ئە‌ی جوان.

پوخته‌ی مانا:

وا ده‌رده‌که‌وێ تازه‌لاویکی له‌ ده‌ردی ئە‌وین بێ‌خه‌به‌ر، سه‌رکۆنه‌ی مه‌لای کردوو ه که ئە‌م کاره‌ی تۆ ده‌ست داوه‌تی، له‌ تۆ ناوه‌شیته‌وه‌ و باش وایه‌ له‌م دل‌دارییه‌ واز بینی. مه‌لا له‌ وه‌رامیا ده‌لی: کو‌رم! ئاخ‌ر چۆن ده‌س هه‌لگرم؟ دل‌ه‌ ئە‌وا له‌ دوا‌ی زولفیک‌دا گیرى کردوو؛ ده‌ستم پێ راناگا. که‌مه‌ندی عیشقیک له‌ ده‌وری دل‌ه‌الاوه‌ که‌ هه‌رگیز رزگاریی نابێ. پیاویش که‌ دلی له‌ لای خۆی نه‌ما، سه‌ری لێ ده‌شیوی و شیت ئە‌بێ. ده‌باشه‌ تۆ خۆت بلێ، شیت و دی‌وانه‌ی دل‌داریی، چی له‌ده‌ست دی‌بیکا؟ یان هه‌ر له‌

خۆت ده پرسم، من ده توانم چى بكهم؟ ليم روونه حهقى من ئه دهى كه شيت بم؛ به لام
كه ده ليم دل له دواى زولفانى هالاوه، پيم نه گوتى زولفه كان چين و چۆن. گوئ
بگره تا بزاني:

٤ زولفين بوت و شیرين له بان زه هرينه شوبههت عه قه بان
لى من ژ بسكا پر گرئ ئيرۆ تنى گرتن دوتا

مانای وشه كان:

زولفين: زولفان؛ بت: خواى ده سكرد؛ شیرين له بان: لیوشیرینان؛ ژه هرينه: ژهردارن؛
شوبههت: له گوین؛ عه قه بان: دوویشكان؛ لى: لهو، یان به لام؛ ژ: له؛ پر: زۆر؛ گری:
گرئ؛ تنى: ته نیا؛ گرتن: گرتیان، یان گرتمیان؛ دوتا: دوو هه ودا.

پوخته ی مانا:

یارى من بۆته بتى لیو شیرین و جوان چاکان و وهك خواى جوانى ده یه پرستن.
ئالقهى زولفى وهك کلکى دوویشك هه لگه راونه وه و بۆ کوشتنى ته ماشاکاران ژه هراوى
و گوژهرن. تاکه تالیک له کوشتنى عاشقان یه کاویه که. به لام چ له من ده کهى که من
به ته نیا گیرۆده ی دوو لق لهو تاله زولفه پر له گرێانه، یا ئه و دوو زولفانه م.

٥ نیسبهت په رى زبایه ئه و وهك نیرگزا یه کتایه ئه و
«یا مَنْ رَأَى خَلِيٍّ فَهَلْ يُشَبِّهِ بِشَيْءٍ قَامَتَا»

مانای وشه كان:

نیسبهت: له حاند؛ په رى: فرشته؛ زیبا: جوان؛ نیرگز: نه رگس؛ یه کتا: تاقانه؛ یا مَنْ:
ئه ی که سیکی؛ رای: دیتی؛ خلی: دۆستم؛ فهل: ئاخۆ؛ یشبی: ده شبه یندری؛ بشیء:
به شتیک؛ قامت: به ژن و بالا.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌و یاره‌ی من له راست فریشته‌ی راگری، له‌و جوانتره. له به‌ژن و بالای تورت و شلکی بروانی، وه‌ک لقه‌نیرگزیك، یان وه‌ک نیرگزیكه که له نیرگزجاردا گولی سه‌رتۆپه و تاقانه‌ی بی‌هاوتایه.

لی‌ره‌دا مه‌لا هه‌ست ده‌کا که ته‌شبی کردنی جوانی و به‌ژنی یاری به‌فریشته و نیرگز، جینگه‌ی خۆی نییه و ئه‌و په‌سن و تاریفه له قه‌دری یار که‌م ده‌کا؛ له‌به‌ر ئه‌وه په‌شیمان ده‌بیته‌وه هاوار ده‌کا و ده‌لی: باب‌ه! هۆی ئه‌و که‌سه‌ی یاری منت دیوه! وه‌بال بکیشه! داخوا هیچ شتیکی وا له دنیا‌دا هه‌یه که ئه‌و به‌ژن و بالایه‌ی پی ته‌شبی بکری؟ ئیشاره‌ت به‌و ئایه‌ته‌یه که ده‌فه‌رموی: «هیچ شتیک نییه که وه‌ک خوا بی» مه‌لا- وه‌ک گوتمان- له پله‌ی «وه‌حده‌ت موتله‌ق» دا‌خوا‌ی له هه‌موو شت‌دا به‌دی کردووه؛ که مه‌علوومه سه‌لماش هه‌ر به‌و پی‌ودانه‌هاتۆته به‌ر چاوی. ده‌لی: ناتوانم ب‌لیم وه‌ک هیچ شتیک ده‌چی.

ع مه‌ ژ بوغچه‌یا یار زینی بی‌پرس یه‌ک سیفه‌ک چنی
«وَبِمَا جَنَيْتُ جَنَيْتِي أَلْقَتْ عَلَيَّ جَنَائِتَا»

مانای وشه‌کان:

ژ: له؛ بوغچه‌یا: باغچه‌ی؛ زینی: نواری، یان رازاوه؛ یه‌ک سیفه‌ک: تاقه سیوێک؛ جنیت: گونا‌هم کرد، یان چنیم؛ ج‌نیه: چنراو، لی‌کراوه‌وه؛ أَلْقَتْ: هاویشتی؛ عَلَيَّ: سه‌ر من؛ جنایتا: تۆمه‌تی تاوانباری.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌م به‌یته وه‌رامی پرسیاریکی لاوه سه‌رزه‌نش‌ت‌کاره‌که‌یه که پرس‌یویه: باشه زیاد له‌و «ما خَلَقَ اللهُ» یه بۆچی تۆ له‌و که‌مه‌نده پر‌گریه‌ه‌الق‌اوی و ده‌ره‌تانت بۆ نه‌ماوه و شیت و شه‌یدا کراوی؟ ده‌فه‌رموی: من ر‌وانی‌مه باغچه‌ی یار که به‌هه‌مه‌ر‌نگه‌ رازاوه‌ته‌وه. ئیتر هۆشم له خۆم برا و به‌بی ئه‌وه پرس‌ی پی بکه‌م، سه‌ربه‌خۆ چووم سیوێکم چنی و له‌سه‌ر ئه‌م هه‌له‌کارییه‌م، منی به‌گونا‌ه‌بار داناوه و ئیستا ده‌بی تاوانه‌که‌ی ب‌ژی‌رم.

له کتێبه ئایینییه کاندا ده‌لی: خوا به ئادهمی گوت: له به‌هه‌شتا ئازادی هه‌رچێ ده‌که‌ی و هه‌رچێ ده‌خۆی؛ ته‌نیا تخوونی ئه‌و داره مه‌که‌وه که من لێم هه‌رام کردووی. زۆر که‌س ده‌لێن داری سیو بووه و با به‌ ده‌م له سه‌ر دنه‌دان و فریودانی دایکه‌وا _ که ئه‌ویش شه‌یتان له خسته‌ی بردبوو _ سیوێکی له داره که چنی و خوا له سه‌ر ئه‌و کاره سه‌ربه‌خۆیه‌ی، ده‌ریک‌ده سه‌ر دنیا و تووشی شه‌ره‌شه‌قی ژیا‌نی کرد.

مه‌لاش نیازی له سیو چینه‌که، مه‌مک گوشتین بێ! یاخۆ ماچ له کولمه‌ پ‌فاندن بێ، ئه‌م حیکایه‌تی با به‌ده‌م و دایکه‌وا یه‌مان وه‌بیر دێنێته‌وه و ده‌لی: هه‌ر که‌س به‌ بێ پرسی خاوه‌نی ده‌ست بۆ کارێک به‌ری، دياره سه‌ری لێ شیواوه و ئه‌گه‌ر سه‌ر شیوا دلێش ده‌شیوێ و شیتی سواری سه‌ری پیاو ده‌بی؛ بینه‌قاه‌ی پێک ده‌کوشی؛ وه‌ک من به سه‌رم هاتووه.

ئاگرى جيايى

۱ ب نارى فيرقه تى سۆھتم ژ فەرقى سەر حەتا پىدا
خەدەنگا غەفلە تى نۆھتم ژ بەرقا لامىعا تىدا

ماناى وشەكان:

نار: ئاگر؛ فيرقەت: جيايى؛ سۆھتم: سووتام؛ ژ: لە؛ فەرقى سەر: تەپلى سەر؛ حەتا: ھەتا؛ پى: پا؛ خەدەنگ: تىر، ناوى دارىكى سەخت و پتەو ھە تىريان لى دەتاشى؛ بەو ھۆيەو ھە «خەدەنگ» ھەر بۆتە ناو بۆ تىريش؛ غەفلە تى: لە ناکاۋ؛ نۆھتم: پىكامى؛ بەرق: برووسكە؛ لامىع: بريقەدار، ورشەدار.

پوختەى مانا:

بە پىئەو ھەچ ئاگام لە خۆم پى، كوت و پىر و لە ناکاۋ تىرى جيايى يار پىكامى. تىرى جودايى بە ورشە و گرشەيەك بوو، كە ھەك برووسكە لىيى دام و گرى لى بلند كردم و سەر تا پامى سووتاند و كردمىە خۆلەمىش.

۲ خەدەنگا فيرقە تى پەعدە دلى ئەو غەفلە تى لى دەت
دبىژم ھەر جەبەل بت ئەو بکەر بت وى دگافىدا

ماناى وشەكان:

خەدەنگ: تىر؛ پەعد: ھەورە تىرشقە؛ غەفلە تى: كوت و پىر؛ دبىژم: دەلىم؛ ھەر: ئەگەرىش؛ جەبەل: كىو؛ بت: بىت؛ بکەر بت: لەت- لەت دەبى؛ وى: ئەو؛ دگافىدا: ھەر لەجى، دەسبەجى.

بوخته‌ی مانا:

ئایه‌تیک له قورئانی پیرۆزدایه که فەرموویه: «ئەگەر ئیمە ئەم قورئانەمان ناردبایەتە سەر کۆیۆک، دەتدی که له ترسی خودا سەری کز کردوو و قەلشی بردوو و لەبەر یەک چوو. ئەم مەسلانە بۆ خەلک ئەهینینه‌وه شایە تا بیر بکەنەوه.»

مەلا دەیه‌وئ تیمان بگه‌یه‌نئ که هه‌یه‌تی جیا بوونه‌وه له یاریش له‌وانه‌یه ئەگەر بکه‌ویتە دلی کێوه‌وه، لەبەر یەکی هه‌لته‌کینئ. دەفهرموئ: تیری جودایی له یار وه‌ک هه‌وره‌تریشقه‌یه؛ ئەمما هه‌وره‌تریشقه‌یه‌کی زۆر له‌زه‌بر و هه‌سته‌م. ئەگەر کوت‌وپەر له هه‌ر دلێک بدات، من ده‌لێم ئەگەر ئەو دله‌ دل نه‌بئ و کێو بئ، هه‌ر ده‌سته‌بجئ له‌ت‌وپه‌ت ده‌بئ و له‌به‌ریه‌ک ده‌چئ.

٣ هه‌چی فرقه‌ت نه‌دی هجران نه‌بئ من داغ و که‌ی لێنه
ژ بل ده‌ربئ د هجرانی فیراقا ڕووح و جان کئ دا

مانای وشه‌کان:

هه‌چی: هه‌رچی، هه‌رکئ؛ فرقه‌ت: جیایی؛ نه‌دی: نه‌دیت؛ هجران: دوورکه‌وتنه‌وه؛ نه‌بئ: نه‌لئ، نه‌بیژئ؛ داغ: داخ؛ که‌ی: داخ؛ ژ: له؛ بل: بێجگه، غه‌یر؛ ده‌رب: زه‌ربه‌ت و ێکه‌وتن؛ ڕووح: گیان؛ جان: گیان.

بوخته‌ی مانا:

که‌سانێکی که هه‌یج له ده‌ردی دل و ئەوینداری نازانن و به‌ ده‌ردی دوورکه‌وتنه‌وه له‌یار دووچار نه‌بوون، نابئ بلێن ئیمه‌ داخ کراوی خه‌مانین و ده‌رد و ئازارمان دیتوو. بێجگه له ده‌ردی دوورکه‌وتنه‌وه له‌یار، هه‌یج ژانیک نییه که ڕۆح و گیان لێک جیا کاته‌وه. لێره‌دا پتووستی به‌ درێژه‌دانیک هه‌یه:

به‌ ئیستلاحي سۆفیان و ئەوانه‌ی له‌ ناسینی خوا‌دا ورده‌کارن، فه‌رقێک له‌ نیوان ڕۆح و نه‌فه‌سدا هه‌یه که له‌ فارسیدا به‌ «جان» و «روان» ته‌عبیر کراون. ڕۆح سه‌رچاوه و ماکی ژیانه؛ نوێنه‌ری په‌روه‌رنده‌ی توانایه و هه‌یج گوێران و نه‌مانی به‌سه‌ردا نایه. گیان یان نه‌فه‌س، نوێنه‌ریکی خزمه‌تکاره و له‌ لایه‌ن ڕۆحه‌وه پتی سپێراوه که کارگای له‌ش،

زیندوو به ریوه به ریت. ئه ویش هه تا سه ریکه و هه رگا رۆح ئیراده بکا، دهس له کار هه لده گری و ژیان ده پوو چیت هوه. جا سو فییه کان و له پیش ئه وانیشدا په پر هوانی مانی، زۆر جار ده ردی دلایان له وه کردوو هه که له رۆحی ماک و بنچینه — که ئه ویش پاژیکه له زاتی خودا جیا بۆ ته وه — هه می شه پاراونه وه که زۆر زوو ئه و له شه قورینه یان — که بۆ ته قه فه سی گیانیان — له به یین بجی و بچنه وه مه وته نی هه ره پیشووی گیانی گه وه ره. ئه وانه هه تا له سه ر دنیا بوون، خو یان به غه رب و ئاواره زانیوه و ده ردی دلایان له هه جران و دووری کردوو هه. له شیعرى سو فیانه ی عارفاندا زۆر له م نموونه یه مان دیت هه رچا و؛ هه ر وه ک له سه ره تای «مه سنه وی مه وله وی» دا که له زمان بلویره وه پیمان ده لی:

زیدی من قامیشه لان و گوی چه مه دابراوم، بۆیه ناله و زالمه^۱

۴ ژ هه ر بی داغ و بی ده ردی مه پرسن می حنه تا عیشقی
چ زانن بی خه به ر ژانا دلی داغ و که سه ر تیدا

مانای وشه کان:

ژ هه ر: له هه ر؛ داغ؛ ده رد؛ ئازار؛ می حنه ت؛ په ژاره؛ عیشق؛ ئه وین؛ چ زانن؛ چ ده زانن؛ بی خه به ر؛ ئاگا له هه یچ نا؛ ژان؛ ئیش؛ که سه ر؛ غه م و حه سه رت.

بوخته ی مانا:

وه ک له کوردیدا مه سه له و ده لێن «تیر ئاگای له برسی نییه»، مه لاش ده فه رموی: نابجی له که سیکی که هه رگیز عاشق نه بووه و تیری ئه وین نه پییکاوه و به داغی دلداریه وه هه لنه چزاوه، به رسن: ئه ری بۆمان باس بکه داخوا ده ردی دلداریی چۆنه. که سیکی ده زانی ده ردی ئیمه چییه که بۆخوی عاشق بووبی و به ده ردی ئه وینه وه تلا بیه ته وه. به ده ردی بابه تایر گوته نی:

وه رن سووته دلان گه ردین هه م ئایۆم که ده ردی سووته دل سووته زوونۆ

۵ که سی می حنه ت دی و فیرقه ت فه خواری جورعه یا هه جری

۱. از نیستان تا مرا ببرد هاند بر نفیرم مرد و زن نالیده اند

گرێ وان تی ب حالی من دڤی هیجران و زه جریدا

مانای وشهکان:

که سئ: که سیک؛ میحنهت: په ژاره؛ دی: دیت؛ فیرقهت: جیایی؛ فه خواری: خوار دییه وه؛ جورعه: قوم، فر؛ هیجر: دووری؛ گرێ: گریان؛ وان: ئه وان؛ تی: دیت؛ دڤی: ده ئه وه؛ هیجران: ئاواره یی؛ زه جر: ئازار و کول.

پوخته ی مانا:

ئه من ئیستا ههزار هاوار بکهه، ئهوانه ی به دهردی ئهوین و دووری یاره وه نه چزاو، نازانن من چیمه. به لام ئه وه که سانه ی که عاشق بوون و له یار دوور کهوتوونه وه و ژاراوی دووری دیداری یاریان به گهروودا چوو، ئه گه چاویان به من بکهوئ که وا له دیداری یار بئ بهش و ئاواره بووم، گریانیا بۆ حالی من دیت و دهزانن چیم به سهر هاتووه.

ع ب داما موحبه تی به ندم خه دهنگا فیرقه تی دل نوهت
ب شوبه ی مورغی نیم به سمه ل دهه ف وهرتیم د خوونیدا

مانای وشهکان:

دام: داو؛ موحبهت: خۆشهویستی، دلداری؛ به ندم: ئه سیر؛ خه دهنگ: تیر؛ نوهت: پیکای؛ شوبه ی: وه کوو؛ مورغ: مهل؛ نیم به سمه ل: نیوه بسمیلا، تازه سهر بر او. له فارسیدا به حالی حه یوانیکی که تازه سهری ده برن و هیشتا گیانی دهر نه چوو و په له قازه و باله فره ی گیاندانییه تی، ده لئین «نیم بسمل»؛ چوونکه سهر بر له وه ختی سهر بریندا ده لی: «بسمیلا». جا یانی سهری بریوه به لام هیشتا ته واو له سهر برین نه بو ته وه و «بسمیلا» که ی ته واو نه گوتووه. دهه ف: تیکه وه؛ وهرتیم: ده گلیم؛ د خوونیدا: له خویندا.

بوختەى مانا:

گراوى داوى دلداریم. تیری جیا بوونهوهم له یار، دلی پیکام. وهک بالندهی تازه
سهربراو، پهلهقازمه و دهخوینی خۆمدا دهگهوزم.

۷ برووسکا باتنی دا دل د پیتی سینه وی وەر بوو

کو دی بیتن تهبيتا دل د ناف وی نار و پیتیدا

مانای وشەکان:

برووسک: برووسکە؛ باتنی: ناديارى؛ پیت: گر و بلیسه؛ سینه: سینگ؛ وی وەر بوو:
لێ هالا؛ کو: کوا، له کو؛ دی: دهبی؛ بیتن: بیت؛ تهبيت: ئۆقره و ئارام؛ نار: ئاگر.

بوختەى مانا:

برووسکەیهکی ناديارى له دلمی دا. دهگهه بلیسهی ئاگری سینه، لیک هالان و گری
ناو ههناوم ئهوندهی بوو، ئهوندهی تریشی هاته سه. جا ئیستا دل چۆن له ناو ئه
ههموو بلیسه و ئاگره دا ئۆقره و ئارامی بۆ دهمی؟

۸ ژ ئولفی شوبههتی زولفی مه دام لهو بیقه رارم ئه ز

کو جانی من عه زیز ئیرۆ چوو و دل وی د ئولفیدا

مانای وشەکان:

ئولف: هۆگری و مهیل؛ شوبههت: وهکوو؛ زولف: کهزی؛ مه دام: هه میشه و دايم؛ لهو:
بۆیه؛ بیقه رار: بی ئۆقره و ئارام؛ ئه ز: من؛ کو: که؛ جان: گیان؛ عه زیز: به ریز و هیژا؛
چوو: پۆشت.

بوختەى مانا:

له تاووتوی دلدارییهکی که هه مه و هه میشه و دايم وهک که زیه کانی یارم له پاژان و
هات وچۆ دام، هیچ ئۆقره و ئارام نییه. بۆیه که یاره به نرخه کهم ئه مرۆ پۆشت،
دلیشم _ که هۆگری خۆی بووه و هه رگیز لێی دوور ناکه ویته وه _ ده گه لی پۆشتووه.

٩ ژ مه‌حبووب دوور کرم چه‌رخێ فه‌له‌ک وێ پر هه‌لافیتم
نزانم دێ ل کوو دت من ده‌فێ ده‌وران و چه‌رخیدا

مانای وشه‌کان:

مه‌حبووب: خۆشه‌ویست؛ کرم: کێدم؛ چه‌رخ: گه‌ردوونه؛ فه‌له‌ک: زه‌مانه؛ ئاسمان؛ پر:
زۆر؛ هه‌لافیتم: هه‌لیهاویشتم؛ نزانم: نازانم؛ دێ: ده‌بی؛ ل کوو دت: له‌ کوێ بدات؛
دفێ: ده‌و؛ ده‌وران: سوور؛ چه‌رخ: خول.

بوخته‌ی مانا:

گه‌ردوونه‌ی گه‌ردوون دژی من سوورپا و زۆری هه‌لته‌کاندم و هه‌لیهاویشتم و له‌ یاری
خۆمی جوێ کردمه‌وه. هه‌یشتا نازانم ده‌بی له‌و چه‌رخ و خوله‌دا به‌ کویمدا بدات و به‌ کام
په‌لمه‌وه‌ بکا و چ په‌ندیکم به‌سه‌ر بێنی؟

١٠ هه‌بیی بێ‌خه‌تا کوشتم ب ده‌ربا فیرقه‌تی ئاخر
ژ وێ پۆژی دزانی من کو یار ئه‌و تیر ل جه‌رگی دا

مانای وشه‌کان:

هه‌بی: خۆشه‌ویست؛ بێ‌خه‌تا: بێ‌سووچ و تاوان؛ کوشتم: کوشتی؛ ده‌رب: زه‌بر؛
فیرقه‌ت: جیایی؛ ژوێ: له‌وێ؛ دزانی من: من ده‌مزانی؛ کو یار: که‌ یار؛ ئه‌و تیر:
تیره‌که‌ی؛ جه‌رگی: جگه‌ر.

بوخته‌ی مانا:

به‌ بێ‌ئه‌وه‌ هیچ سووچ و گوناهیکم لێ پووبدات، یاری خۆشه‌ویستم دووری خسته‌مه‌وه‌ و
به‌ زه‌بری ده‌ردی دووری منی کوشت. من هه‌ر له‌ پۆژی هه‌وه‌لیوه‌ که‌ یار به‌ تیری
دلداریی پیکامی، ده‌مزانی ئه‌م ده‌رده‌م به‌سه‌ر دیت و له‌ دواپۆژدا گه‌ره‌که‌ نرخێ ئه‌و
شادی و خۆشییه‌ بژمیرم و له‌ دووری دیداری یاردا به‌ عه‌زهرت و ئاواته‌وه‌ گیانی
ئامانه‌تی بسپیرم.

مه‌لا له‌م چه‌ند به‌یتانه‌دا ئیشاره‌ به‌و به‌روایه‌ ئه‌کا که‌ ده‌لێن: له‌ پۆژی بناواندا (پۆژی

ئه‌زه‌ل)، خودای مه‌زن رۆ‌حی هه‌موو ئافه‌ریده‌کانی ساز داوه و به دیداری خۆی شاد کردوون. به‌لام بۆ مه‌به‌ستیکی تایبه‌تی - که ئیراده‌ی خۆیه‌تی - هه‌ریه‌ک له‌و گیانانه‌ی ناردۆته ناو قالبیکی قورپن و گلینه‌وه و خستوونیه‌ته سه‌ر دنیا و به‌رواله‌ت ته‌نیا ماونه‌وه و رۆژیک دیت که دووباره ده‌چنه‌وه شوینی پیشوویان و گه‌ره‌که حیساب و کیتابی رۆژگاری ژیا‌نی سه‌رزه‌وی بده‌نه‌وه. جا هه‌ر گیانیک له‌و گیانانه، که له‌ ماوه‌ی ئه‌م ژیا‌نه دنیا‌یه‌دا، نه‌که‌وتۆته ناو تاریکایی دنیا‌په‌رستی و به‌رچاوی پروونه و بیر له‌ رابردووی هه‌ره پیشووی خۆی ده‌کاته‌وه، هه‌میشه به‌عه‌زرت و ئاوتی ئه‌و رۆژه‌یه که بگاته‌وه باره‌گای خوا. هه‌ر به‌و مانایه «خواجه حافیزی شیرازی» ده‌لی:

«کاتی که له‌ مه‌یخانه‌دا سه‌رخۆش و که‌له‌لا که‌وتبووم، ده‌نگیکی نادیا‌ری له‌ غه‌یبه‌وه مژده‌ی پێ دام که: هۆی شابازی به‌رزه‌نوا‌ری بالانشین! ئه‌و قوربانه مه‌ینه‌تئاوایه جیگه‌ی تۆ نییه. تۆ نازانی که‌وا له‌ سه‌ر برجه‌کانی ته‌ختی خوداوه فیتووت بۆ لی ده‌دن که به‌ فیتی خۆت بزانی و بچییه‌وه. من نازانم تۆ چیته‌ و له‌ ناو ئه‌و جیگه‌ داوانه‌دا ماته‌ت هه‌لگرتووه؟!»^۱

II گه‌لۆ دیسا بیه‌نم ئه‌ز چرایی وه‌سله‌تی هه‌لبت
بسووژم شوبه‌ی په‌روانی د به‌ر وی نوور و شه‌وقیدا

مانای وشه‌کان:

گه‌لۆ: خه‌لکینه، ئاخۆ؛ دیسا: جاریکی‌تر؛ ئه‌ز: من؛ وه‌سله‌ت: پێک‌گه‌یشتن؛ هه‌لبت: هه‌لبی؛
بسووژم: بسووتیم؛ شوبه‌ی: وه‌کوو؛ په‌روانه: په‌پووله؛ نوور: رووناکی؛ شه‌وق: تیشک.

۱. چه‌گویمت که به‌میخانه‌دوش مست و خراب
که‌ای بلندنظر شاه‌باز سدره‌نشین
تورا ز کنگره‌ی عرش می‌زنند سَفیر
سروش عالم غییم چه‌مژده‌ها دادست
نشیم تو نه‌این گنج محنت‌آباد است
ندانمت که در این دامگه‌چه‌أفتاده‌ست

بوختەى مانا:

تۆ بلىيى جاريكى تريس ئەو ھەلەم بۆ پرەخسى بە دیدارى یار شاد و شوکور ببەمەو و چرای پىك گەيشتن دووبارە ھەلبىتەو؟ ئەوسا وەك پەپوولە، بە دەورى گرى چرادا بىم و بال و پەرم ھەلپرووزى و بسووتىم و بىمە شەھىدى رېگای دلدارى؟

۱۲ ب دەر بى كەوكەبا سوبجى ل مەشرق زوھرە تالع بت

زوحەل دوور بت ب شەش بورجان و وندا بت د غەرىدا

۱۳ ژ قوندوس زوھرە پەيدا بت ژ ھەندس موشتەرى بىت دەر

سپىدى دەر سورەيىي شەفەق دەر قامەت پىدا

ماناى وشەكان:

ب دەر بى: وەدەر كەوئى؛ كەوكەب: ئەستىرە؛ سوبج: بەرەيان؛ مەشرق: خۆرەلات؛ زوھرە: ئەستىرە يەكى زۆر گەشە؛ تالع: ھەلاتوو؛ بورج: مەنزلى ئەستىرە؛ زوحەل: ئەستىرە يەكى گەرۆكە و دەلین شووم و نەحسە؛ وندا: گوم؛ بت: بىت؛ غەرب: خۆرنشین؛ قوندوس: تاريكايى توند و خەستى شەو؛ ھەندس: شەوى زۆر تاريك؛ موشتەرى: ئەستىرە يەكى گەرۆكە؛ سپىدە: سپيایى بەرەبەيان؛ سورەيىا: ھىشوو ھەستىرەى كۆ؛ شەفەق: شەبەق، پرووناكى ئاسۆ؛ قامەت: بەژن و بالا.

ماناى ئەو دوو بەیتە بە تىكرايى:

شاعىر خۆى لە ناو تاريكەشەوى ناھومىدىدا دەبينىت و تەنھا ترووسكە ھومىدىكى لە سووچى دەروونىدا ماو ھە دنەى ئەدا ئاوات بخوازى بە وەختىكى كە دووبارە بە دیدارى یارى شاد و شوکور بىتەو. دەلى: تۆ بلىيى ئەو دەمە بىنمەو كە لەو تاريكايە خەستوخۆلەدا، لەپر ئەستىرەى زوھرە لە لایەكەو بەرەوشىتەو؟ ئەستىرەى موشتەرى، گرشە و ورشەى بىت؟ ئەستىرەى زوحەل - كە مايەى نەحسى و شوومىيە - لە ئاسۆ ئاوا بى و بەدبەختىم بېرىتەو؟ ئەستىرەى بەرەبەيان شەوق و شەبەقان بخاتە ئاسمانەو و نىپايى بەرەبەيان ھىشوو ئەستىرەى كۆ مشتومال بكا و لە شەوېكى وا خۆشدا، بەژن وبالاى خۆشەويستەم خۆ نیشان بدات و من لەو تاريكايى دوورى و ئاوارەيە پرزگار بكات؟

۱۴ ژ شه‌وقی ئه‌بروان بنمیت هیلال دیسا دقه‌وسه‌ینان -
ژ خاوه‌ر بیته‌ خورشیدی زه‌لام وه‌ر بت د نووریدا

مانای وشه‌کان:

شه‌وق: مه‌یل؛ ئه‌بروو: برۆ؛ بنمیت: بنویتی؛ هیلال: مانگی یه‌ک‌شه‌وه؛ قه‌وس: که‌وان؛
قه‌وسه‌ین: دوو که‌وان؛ خاوه‌ر: خۆره‌لات؛ خورشید: خۆر؛ زه‌لام (ظلام): تاریکایی؛
وه‌ر بت: له‌ به‌ین بجی؛ نوور: رۆشنایی.

بوخته‌ی مانا:

بۆ ئاره‌زووی دیداری یار به‌ شه‌رتیک ئه‌و خۆی ده‌رخا- هه‌موو شتیک ده‌که‌ونه
هه‌له‌په‌ بۆ دیتنی. هه‌رچه‌نده‌ من ده‌لیم به‌یان به‌ر بی، به‌لام هیچ دوور نییه‌ که‌ مانگی
یه‌ک‌شه‌وه‌ له‌ دوو لاهه‌ بۆ لاسایی برۆکانی که‌وانه‌ بدا و بیته‌ به‌ر چاو. خۆر زۆر زوو له‌
رۆژه‌ه‌لاته‌وه‌ بۆ سه‌یرانی به‌ژن و بالای ئه‌و سه‌ر له‌ ئاسۆگ به‌رز کاته‌وه‌. ئه‌وسا تاریکایی
شه‌و و تاریکایی به‌ختی من به‌ یه‌ک‌جاری له‌ به‌ین ده‌چن و له‌ ئارادا نامینن.

۱۵ ب وه‌ردان زه‌یینین گولشه‌ن چه‌مه‌ندا لاله‌ بشکفتن

بنه‌فش و چیچه‌کان فیکرا شه‌فه‌ق دا یه‌ک د ره‌وزیدا

مانای وشه‌کان:

وه‌رد: گولی گولاو؛ زه‌یینین: رازانه‌وه؛ گولشه‌ن: گولجار، گولستان؛ چه‌مه‌ن: می‌رگ و
می‌رخوزار؛ لاله‌: گوله‌میلاقه؛ بشکفتن: پشکووتن؛ بنه‌فش: وه‌نه‌وشه؛ چیچه‌ک: گولی
ده‌شت، له‌ هه‌موو جۆریکی؛ فیکرا: هه‌موو پیکه‌وه؛ شه‌فه‌ق: شه‌وق و پروناکی؛ دا
یه‌ک: دایان به‌ یه‌ک‌تر؛ ره‌وزه: باغچه‌ی گولان.

بوخته‌ی مانا:

وادیاره‌ عاشقی ئاواره، له‌ پاش ئاوات خوازتن و به‌ خه‌یال، خۆش کردنی دنیا بۆ دیداری
یاری- که‌ هیشتا هه‌ر ئاواته‌ و بۆی به‌دی نه‌هاتوو- دیسانه‌وه‌ ده‌که‌ویته‌ گله‌یی کردن
له‌ به‌ختی ره‌شی خۆی و ده‌یه‌وی دلی یار بۆ دیداریک نه‌رم بکا. ئه‌م جاره‌ باسی

فەسلى بۆ دەكا؛ كە وا بەھارە و دنيا رازاوتەوہ و تەنيا ئەوى كەمە كە ماىەى دلخۆشى
بۆ دروست بىي. دەفەر موى:

ئەوا لەم كژى بەھارەدا كە ھەرەمەى گولانە، گولى گولاو بوونەتە خشلى دەشت و دەر
و گولزاريان رازاندۆتەوہ. گولەمىلاقە، مېرگ و مېرخوازيان داپۆشىوہ. ھەموو جۆرە
گولتيك _ كە وەنەوشەش يەكيكە لەوان _ لە باخچۆلاندا پشكوتوون و بەرانبەر بە يەك
چەقيون و پرووناكايى دەدەن بە يەكتر.

سەھەرگەھ عەندەليپ مەستن ژ بەنا وەرد و بشكوژان
شوبەھ تووتاك و گوئينان دنالين ئەم د فرقيدا

ماناي وشەكان:

سەھەرگەھ: بەرەبەيان؛ عەندەليپ: بولبول؛ مەست: سەرخۆش؛ بەن: بۆن؛ وەرد:
گولى پشكوتوو؛ بشكوژ: خونچەگول؛ شوبەھ: وەكى؛ تووتاك: مەليكە شەو ھەتا رۆژ
ناخەوى و ھەر دەلى «تووت، تووت» گوين: مەليكە شەو ھەتا رۆژ ناسرەوى و نالەى
دى و جار-جار حيلەيەك دەكا كە وەك دەنگى گريان دەچى؛ دنالين: دەنالينين؛
ئەم: ئيمە؛ د فرقيدا: لە جوداييدا.

پوختەى مانا:

لەم بەھارە خۆشەدا، كە دەشت و دەر بە گول و خونچە رازاوتەوہ و بولبولان - كە
ئەويندارى گولانن - ھەموو بەيانيان، لەبەر بۆن و بەرامەى گولان مەست و سەرخۆش
دەچريكينن، چ خوا بەردارە منى چارەرەش و كلول، وەكوو تووتاك و گوين، شەو ھەتا
رۆژ بگريم و بنالينم و لە دیدارى يار بيبەش بمينم؟

ل كەلبى ئاستانى خوە نەپرسى قەت حەيب جارەك
گەلۆ نائينە بىرى ئەم دقئ نيجير و راويدا

مانای وشەکان:

کەلب: سەگ؛ ئاستان: دەرگانه؛ قەت: ھەرگیز؛ ھەیبب: خۆشەویست؛ گەلۆ: خزمینە؛
ئەم: ئیمە؛ دقئ: دەو؛ نیچیر: راو، شکار.

بوختەى مانا:

وخت کە بەھار بێ و ھەرەمەى گولان بێ، دیارە میر و شازادە دەبێ بچنە راوشکارى.
باشە! شازادەکەى مەلاش دیارە لەو وختە خۆشەدا چۆتە راو. ئەدى چۆنە کە جارێک
لە جاران، ھەرگیز بۆ ئەو راوشکارانە، سەگى ئاستانەى خۆى وە بێر نەھاتۆتەووە کە
رەگەل خۆى بخا و بە دیدارى خۆى دلشادى بکا؟

١٨ دزانم شەھسەوارى من غەزالەک وئ د فتراکى
بە جايى سەیدى ئەز بووما د وئ فتراک و بەندیدا

مانای وشەکان:

شەھسەوار: سەرتۆپى سواران؛ غەزال: کەژال، ئاسک؛ وئ: وا؛ فتراک: بەن سامۆرتە؛
سەید: نیچیر؛ ئەز: من؛ بووما: ببوايەم؛ د وئ: لە ناو ئەو؛ بەند: بەن.

بوختەى مانا:

شاعیر کە جارێک خۆى بە سەگى ئاستانەى یار دادەنێ و گلەیی لە بەختى خۆى دەکا
کە یارەکەى وە بیری نەھاتۆتەووە کە ببیاتە راوشکارى، جارێکى تر بیری دەرواتە ئەو
دەشت و دەرە کە سووکەلە سوارەکەى خۆشەویستى راوى لێ دەکا و ئەوسا بە بیریدا
دێ کە بۆ جوانیکى وا، بێ گومان ئاسکى دەشت زۆر منەتبارن کە ببینە نیچیری. کە وا
بوو، سوور دەزانم ئیستا هیچ نەبێ ئاسکێک ئەو خۆشییەى دیووە و بۆتە نیچیری یار و
بە بەن سامۆرتەى زینەکە یەووە تەکە-تەکی دیت. دەلی:

ئەى خۆزیا من بووما یە لە جیگەى ئەو ئاسکە و بەو بەن سامۆرتەووە ھەلاوھەسرابام.

١٩ چ هه ددی سه دهه زار جان بن د فتراکا هه بیبی من
کو سه د جه مشید و که یخوسره و غولامن سه ر د قی پێدا

مانای وشه کان:

چ هه ددی: پێی ناکه وی؛ هه بیب: خوشه ویست؛ جه مشید و که یخوسره و: دوو پادشای
به ناویانگی ئیران بوون؛ غولام: نۆکه ر؛ د قی: ده ئه و.

پوخته ی مانا:

مه لا له پر هۆشی دیته وه به ره خۆ و ده بیبی که له و ئاواته خوازیانه یدا زۆر له به ره ی خۆی
پتر پێی راکیشاوه! گورجیک په شیمان ده بیته وه و ده لی:
نه ک من، به لکوو سه د هه زار گیانی ش پیکه وه بن، هه رگیز پێیان ناکه وی ئه و نه ده
به ره زه فپی بکه ن و ئاوات بخوازن که له به ن سامۆرته ی ئه و شاسواره دا به ند بکری ن. بگره
سه تانی وه ک جه مشید و که یخوسره و له و پێگه دا خولامه تی ده که ن؛ هه ر ئه و نه ده یار به
دیداریک بیانلاوینیته وه.

٢٠ د ده ه سالان مولازم مام و یاری پروو نه دا جاریک

وه گه رنه یار ئه گه ر پروو دت هه یه جاره ک د سالدیدا

مانای وشه کان:

مولازم: هه میشه ئاماده ی خزمه ت؛ مام: مامه وه؛ وه گه رنه: ئه گینا؛ پروو دت: پروو بدا؛
هه یه: ده کری.

پوخته ی مانا:

مه لا لیته دا ده که ویته وه گله و گازنده له به ختی ره شی خۆی و ده لی:
گریمان پێم ناکه وی بمباته راوی؛ گریمان پێم ناکه وی بلیم ده به ن سامۆرته که یدا بم؛
به لام من که ماوه ی ده سالی ره به ق له به ر ده رگا که ی که و تووم و هه رگیز پروو لی
وه رنه گێراوه، نه ده بوایه جاریک له جاران پروو بداتی و بملاوینیته وه؟ خۆ ئه گه ر بلیم
ئه و له به ر کاری زۆری نه یه پرزاوه، راست ناکه م؛ چونکه ئه و خۆ لی بواردنه ی منه ی

ئه گهر به ئانقهست نهبا، دهیتوانی هیچ نهبی سالی جاریک ئهحوالیکم بیرسی و به روویی دانیک بهسهرم بکاتهوه.

۱۱ دلو مزگینه من شا به کو سولتانی مه دی بیتن
ژ من باوهر که په یغامی سهحر مزگین به من پی دا

مانای وشهکان:

دلو: ئه دی دل؛ مزگینه: مژدهیه؛ شا به: شاد به؛ کو: کهوا؛ سولتان: خونکار؛ دی بیتن:
لی براوه بی؛ ژ من: له من؛ باوهر: برپوا؛ په یغام: وهلام؛ سهحر: بهرهبه یان؛ به من
پیدا: به منی دا.

پوختهی مانا:

باوهری سؤفیان وایه که پیاو ههتا خۆی به شتیک بزانی، خوا ئاوری لی ناداتهوه.
وهختیک که خۆی له بیر بچیتهوه، ئهوسایه که بهزهیی خوا بهسهری دهکاتهوه.
مه لا تا ئارهزوو دهکا که یار دیداری لی بکا و له گهل خۆیا بهری بۆ راو و چی و چی،
مانای ئهوهیه خۆی به شتیک دهزانی و ههتا خۆشی به شتیک بزانی، له لای خوا به
هیچ حیساب ناکری. بهلام که دهبینی له ماوهی ده سالدا هیچ لی نهپرساوه، ئهوسا
بۆی دهردهکهوئ که ئهم خۆبینیه بۆته لهمپهر له نیوان دلدار و یاردا. لهو خۆ به شت
زانینه پهشیمان دهبیتهوه و سهری کزی له سهر ئهژنۆی ههژارانهی ئهنبیتهوه و جگه له
یار ههموو شتیکی تهناخت خۆشی، له بیر دهچیتهوه و به سهر کزییهوه دهپارپتهوه. یار
بهزهی پیدا دیتهوه و به خۆ پی نیشان دانیک دهیلاوینیتهوه. مه لا مژدهی ئهو دیداره
به دله مهینه تباره کهی ئه دا و ئه لی:

ئه دی دل مژدهت پی دهدهم، شاد به! ئهوا خونکاری نازدارم برپاری داوه بیته دیدارم.
باوهرم پی بکه راست دهکهم؛ چونکه له بهرهبه یاندا په یامنیری سهبای سالحان ئهو
مزگینهی به من داوه و تهواو جیگهی برپاوه و هیچ گومان و دوودلی تیدا نییه.

شو کور بیناھیا من ھات و یەعقوب دیدە ڕەوشەن بوو
ب بۆیا یووسفی میسرئ ل کەنعانی بەسەر پێدا

مانای وشەکان:

شو کور: سوپاس؛ بیناھی: ڕووناکی چاو؛ دیدە: چاو؛ بۆ: بۆن؛ کەنعان: مەلبەندیکە لە
فەلەستین؛ بەسەر: ھەم چاو ھەم دیتن.

پوختە ی مانا:

لەم بەیتەدا مەلا چیرۆکی یاقوب و یوسفمان بیر دەخاتەووە کە یوسف لە یاقوب
پێغەمبەری باوکی دوور کراوەتەووە. باوک لە تاوی کور، کوێر بوو. لە پاش چەند
سالان کە براکانی یوسف چوونە میسر بۆ گەنم کڕین و یوسف لەوێ کاربەدەستی
دەولەت بوو، گەنمی دانئ و کراسەکە ی خۆی بۆ باوکی نارد لە کەنعان. باوک بە بۆنی
کراسی یوسف، چاوەکانی چاک بوونەووە. دەلی:

زۆر سوپاس یارم — کە ڕووناکایی چاوەکانمە — ھاتە دیدارم و چاوم بە دیداری ڕۆشن
بۆووە. دیداری ئەویش ھەر وەک کراسەکە یوسف بە بۆن، چاوی باوکی بینا کردەووە،
منیش — کە لە سۆی دیداری، دنیا لە بەر چاوم تاریک ببوو — بە دیتنی، تەم و تانەم
لەسەر ڕەوی و ڕوون بوومەووە.

نەسیمئ سونبول و سیفان سەحەردا حەبس و زیندانئ
قە بوو قفلا مە بی مفتە زرنگینئ ژ قفلیدا

مانای وشەکان:

نەسیم: شەنەبا؛ سونبول: گۆلی سمل؛ سیف: سیو؛ سەحەر: بەرەیان؛ حەبس:
گرتوو خانە؛ قە بوو: کرایەووە؛ مفتە: کلیل؛ زرنگینئ: زرنگانەووە.

پوختە ی مانا:

ئیمە — کە لە دووری یار وەک ئەسیری ناو حەبس و زیندانان وا بووین — لە بەرەبیاندا
شەنەبایەک کە بەسەر پرچەکانی وەک گۆلی سمل بۆنخۆش، بەسەر کۆلمە سوورەکانی

سیوناساییدا هاتبوو، ئیمه ی گرتەوه. ههبس و زیندان له لای ئیمه نهما. دلی قفل دراومان به بی کلیل کرایه وه و به لکه له خۆشی ئه و شنه بایه بۆنخۆشه، زرینگه له قفله وه هات. واتا له خۆشیان قفلایش کردییه هاوار!

۲۴ فیراقی شه ف ب ئاخر چوو سپیڤه کهشف بوو دیسا

مه ریخا نه حس ئافا بوو خویا بوو رۆژ د شه رقیدا

مانای وشه کان:

فیراق: دووری؛ سپیڤه: به ره به یان؛ کهشف: دیاری؛ دیسا: دیسان؛ مه ریخ: ئەستیره که به شووم ناوی ده کردوو؛ نه حس: شووم؛ خویا: ئاشکرا؛ شه رق: خۆره لات.

بوخته ی مانا:

شه وی دووری له دیداری یار دوا یی هات. بۆ جارێکی تریش ئۆخه ی ئه و به یانی پێک گه یشتن، پێگه یشت. زۆر سوپاس؛ ئەستیره ی نه حس ی به ختمان له ئارادا نه ما و رۆژی تالعمان له رۆژه لات، هه لات و خۆی ئاشکرا کرد.

۲۵ د چه رخێ وه ک نجووم دیم دور سها هاتن قیرانا یه ک

هه ییفا به در بوو ئه و سوپه ری من دی د ره قسیدا

مانای وشه کان:

چه رخ: ئاسمان؛ چه رخ: زه مانه؛ چه رخ: سووردان و خول خواردن؛ نه جم: ئەستیره؛ نجووم: ئەستیره گه ل؛ دیم: روخسار؛ دور: مرواری درشت؛ سه ما: ئاسمان؛ سه ما: هه لپه رکێ؛ قیران: به رانه بریی و لێک نزیکێ؛ هه ییفا: مانگی ئاسمان؛ به در: مانگی چاره؛ سوپه ری: وه ک په ری له دلکشاند؛ ره قس: هه لپه رکێ.

بوخته ی مانا:

یاری خۆم ده گه ری هه لپه رکیدا دیت که سووپی ده دا. کۆزی هه لپه رکێکه پری بوو

له کیزی جوانی پوخسار وهک مرواری. دههاتنه بهرانبهری یهکتر و لیک نزیك دهبوونهوه. که روانیم یاری من - که وهک پهری دلپینه - دهو کۆری رهقسه دا ههر دهتگوت مانگی چاردهیه دهناو ئهستیراندا، له ئاسمانی جوانیدا چهرخ ده دا.

٢٤ ژ وادی ئهیمهنی دلبر نزام ئهنگوشتهک ئیزهار کر
کو خوش ئهنوار و بهرقین ئهو تهجه لالا بوون د تووریدا

مانای وشهکان:

ژ وادی: له شیوی، ئهیمهن: راسته؛ ئهیمهن: جیگهی ههره پیروژ؛ نزام: نازانم؛
ئهنگوشت: قامک؛ ئیزهار: دیار؛ کو: که وا؛ خوش: جوان؛ ئهنوار: رهوشنایگهل؛ بهرق:
برووسکه؛ تهجه لالا: دیارده؛ توور: کیویکه له دهشتی سینا.

پوختهی مانا:

مه لا ئیشاره به چیرۆکی مووسا پیغه مبهه دهکا که وهختیک ژنه کهی زهستان بووه،
ویستوو به چۆ بزوو ته ئاگریکی بۆ بینئ و ئاگری بۆ بکاته وه؛ گه یه ته ناو شیوه له یهک
له کیوی توور. خوا بانگی لی کردوو که تۆ له پیروژترین شیوی توور دای؛ کهوشان
داکه نه! ههروه ها مووسا به خوای گوتوو: دهمه وی بتبینم. خوا فهرموویه: نامبینی.
من خۆم نیشانی کیوی توور دهم؛ ئه گهر خۆی له بهر دیداری من پراگرت، تۆش وا
ده کهم بمبینی. خوا خۆی نیشانی کیوی توور داوه، کیو سوووتاوه و مووسا دلی
بووراوه ته وه و له سه را بهر بۆته وه. ده لی:

ئهو هه موو رووناکییه جوانانه، ئهو هه موو برووسکه دانه که له و به ره به یانه خۆشه دا بۆ
عاشقان بۆته دیمهن، ده بی چ بی، چ قه ومایی؟ نازانم. تۆ بلی یاری دلپین قامکیکی
نیشانی کیوی توور دابی که وا ئیمه وهک مووسا دلمان ده بووریته وه و به روودا
ده کهوین؟!

٢٥ قیرانا زوهره یی من دی د بهر عه قدا سور ه یایی
ژ به روینان دبیزم عه کسه هیژ که فتی د جامیدا

مانای وشه‌کان:

قیران: به‌رانبه‌ر هاتنی دوو ئه‌ستیره؛ زوهره: ئه‌ستیره‌یه‌کی گه‌شه؛ دی: دیت؛ عه‌قد: گه‌ردانه؛ سوره‌یا: هیشوو ئه‌ستیره‌ی کۆ؛ په‌روین: ئه‌ستیره‌ی ناو هیشوو ئه‌ستیره‌ی کۆ؛ دینژم: ده‌لیم؛ عه‌کس: تیشک‌دانه‌وه؛ هیژ: هیشتا؛ جام: پیاله‌ی باده‌ی نو‌شین.

پوخته‌ی مانا:

له‌و هه‌له‌پرکییه‌دا کچه‌کانی ترم وه‌ک لیزگه‌ی گه‌ردنبه‌ندیک هاتنه‌ به‌ر چاو که له‌ جوانیدا به‌ کۆئه‌ستیره‌ ده‌شبه‌ی‌ندران؛ به‌رانبه‌ر به‌ مانگی پرووی یارم ده‌بوون و تیشکیان له‌و وه‌ر ده‌گرت. من — که مه‌ستی شه‌رابی ئه‌و جوانیه‌م — ده‌پروانم پیاله‌که‌م هه‌روا بریق‌ه‌ی ئه‌ستیرانه‌ لیه‌وه‌ دیاره‌. من ده‌لیم تیشک‌دانه‌وه‌ی پرووی یارمه‌ که داویه‌ته‌ ئه‌و ئه‌ستیرانه‌ و ئه‌وانیش تیشکیان داوه‌ته‌ پیاله‌ی باده‌ی منه‌وه‌.

٢٨ حه‌بیبی عه‌زمی سو‌حبه‌ت کر د جامان له‌و شه‌راب ئانی

دل‌ی من دی دو سه‌ییادان ژ بوریا‌نا به‌ری وئ دا

مانای وشه‌کان:

حه‌بیب: خۆشه‌ویست؛ عه‌زم: لی‌پران، قه‌سد؛ سو‌حبه‌ت: هاوده‌می؛ له‌و: بۆیه؛ شه‌راب: مه‌ی؛ ئانی: هینای؛ دی: دیت؛ سه‌ییاد: نچیره‌وان؛ بوریا‌ن: بریانی، گوشتی برژاو؛ به‌ری وئ‌دا: لیلی‌پروانی.

پوخته‌ی مانا:

خۆشه‌ویسته‌که‌م، ویستی بی‌ته‌ هاوده‌م و هاو‌نشینم؛ بۆ ئه‌وه‌ بوو که شه‌رابی ده‌ناو پیالاندا هینا. یانی چاوه‌ مه‌سته‌کانی نیشان دام. دل‌م ده‌سبه‌جی هه‌ستی کرد که دوو ڤاوکه‌ر — واتا چاوه‌کانی — تیه‌وه‌ ده‌پروان و ده‌یانه‌وی بۆ مه‌زه‌ی مه‌ستییه‌که‌ی خۆیان، بیکه‌نه‌ بریانی. «سالم» له‌و باره‌وه‌ ده‌لی:

وه‌ی وه‌ی چ مه‌جلیسی بوو دو‌یتی له‌ دیده‌ و دل

دل‌به‌ر شه‌رابی گێڤرا «سالم» که‌بابی هینا

ب توولین ئاستانیرا ڤه خۆندم میر ب دەرگاھی

۲۹

ب ئی چافی حەیب دیتم شوکور ئەف شەفقه مەولیدا

مانای وشەکان:

توول: توله، سەگی پچووک؛ ئاستان: بارەگا؛ ڤه خۆندم: خویندمییهوه؛ ب ئی: بە ئەو؛

دیتم: دیتمی؛ شەفقه: رحم و بەزەیی؛ مەولی: مەولا، سەرور.

پوختە ی مانا:

خودایە ئەی سەرورەری سەرورەران! زۆر سوپاس بۆ تۆ کە بەزەبیت بە مندا هات و کاریکت کرد دل بەرم من بە تۆلە ی دەرگانه ی خۆی حیساب بکا و بمخوینیتەوه. منی ھەژار لە دەرگای میریکی وا دەسەلات دار پێگا بدیریم و یارم بەو چاوی خۆشەویستییهوه لیم بروانی!

ژ شکلی ئەبروین ساقی ھلاتن سەد ھیلال ئیرۆ

۳۰

وہ بەدەرک من موقابل دی ئیشارەت من ژ عەکسیدا

مانای وشەکان:

ساقی: مەگپەر؛ ھلاتن: ھەلاتن؛ ھیلال: مانگی یەکشەوہ؛ ئیرۆ: ئەمڕۆ؛ وہ: وەھا، ئاوا؛

بەدر: مانگی شەوی چاردە؛ موقابل: بەرانبەر؛ دی: دیت؛ ئیشارەت: ئیشارە؛ عەکس:

تیشکدانەوہ.

پوختە ی مانا:

ئەمڕۆ کە یار روخساری نیشان دا، سەد مانگی یەکشەوہ بۆ لاساگردنەوہ ی برۆکانی ئەو مەگپەر چاومەستە، لە ئاسۆگ سەریان دەرینا. ھەر وەھا مانگی چاردەشم دیت کە بەرانبەر بە روومەت و ھەنیە ی وێستابوو. من ئیشارەتی روخساری یارم لە تیشک بەخشینی بە مانگی چاردە پێ گەشت و زانیم دەرکەوتووہ تا ببینم.

۳۱ زەهری خۆی شەریف خۆندم کو خەمەتکاری دیرینی^۱
تە پەر جەور و جەفا دینە سلووک و سەعی و جەهدیدا

مانای وشەکان:

زەهر: زار، دەم؛ شەریف: مەبارەک؛ خۆندم: بانگی لێ کردم؛ کو: کە؛ پەر: زۆر، زیاد؛
جەور و جەفا: دەرد و ئازار؛ سلووک: پێڕۆشتن.
سلووک لە زاراوەی سوڤیاندا، پلە-پلە بەرەژوور چوونە بەرەو خودا تا دەگەنە
مەنزڵگەی تەوانەوه لە خوادا کە فەناڤیلای پێ دەلێن. ئەم پلانی بەرەتین لە: تۆبە،
کۆشش، تەنهایی، دوورەپەریزی، لە خوا ترسان، دنیا فریدان، تەکا و هەتەریش.
سەعی: ڕوویشتنی بە پەلە؛ سەعی: کۆشش؛ جەهد: تەقەلا و هەول.

پوختە ی مانا:

یارم بە دەمی پیرۆز و شیرین زمانی خۆی، منی دواند و فەرمووی کە تۆ خەمەتکاری
لەمیژینە ی منی. تۆ لە ڕێگەی خەمەتی مندا و بۆ گەشتن بە من زۆر ماندوو بووی و
زۆرت کۆشش و تەقەلا کردوو.

۳۲ بچین وەردان ژ گولزاران کو ئەغیاران ب دەست خاران
ژ مەخسوسانی دەرگاھی دوو عامن ئەو د هيجریدا

مانای وشەکان:

بچین: بچنەوه؛ وەرد: گول؛ گولزار: گولجا؛ ئەغیار: بێگانە، غەوارە؛ خار: دروو، چقل؛
مەخسوس: تاییبەتی؛ دەرگاھ: دەرگا؛ عام: سال؛ هيجر: دووری دیدار.

پوختە ی مانا:

تۆ ئەوا دوو سالە دەردی دووری دەکیشی و هەر بە تەمای دیدار بووی و خۆت
پاگرتوو؛ چاکت کردوو. لەو بەولاه دەتکەم بە خولامی تاییبەتی بەر دەرکی

۱. شیخ مەنەوەر: «ب زاری خۆ شیرین خووندم ژ لوتفی بەندە نیشان کر»

بارەگای خۆم. ئەوندەش بزانە کە ئەوانەى غەوارەن و لە ئیمە بیگانەن، لە دنیادا جگە لە دەرک و دال چییان وەدەست نەکەوتوو. ئەوا تۆ گەیشتییه ناو باغ و باغچەى ئاوات. دەسا دەسبکە بە گۆل چنن لە گۆلجاری ئارەزوودا.

۳۳ ب تەشریفا خوە ئەز خۆندم ژ لوتفی بەندە نیشان کر
خەلات و شەفقە و دلدان شوکۆر خوازین کو باخوی دا

مانای وشەکان:

تەشریف: گەورەکردن؛ تەشریف: گەورەیی؛ خۆ: خۆی؛ خۆندم: خۆیندیمییهو، لاواندیمییهو؛ لوتف: ئیلتفات و نەرمی؛ بەندە: کۆیلە؛ خەلات: بەخشش؛ شەفقە: مەحەبەت و خۆشەویستی؛ دلدان: دلدانەو؛ باخوی: خودا.

پوختەى مانا:

بە گەورەیی خۆی گەورەى کردم. بە نەرمی و ئیلتفاتەو منى کۆیلەى خۆى نیشانە کرد. ئەو ھەموو بەخشش و ئیلتفات و ڕووخۆشى و دلدانەو و لاواندەوێ کە لە یارم دیت لە ھونەر و کردەوێ من بەدەرە و تەنیا خودایە بەزەى پێمدا ھاتوو و خۆیندوویمییهو و بەسەرى کردووومەو؛ زۆر سوپاسگوزارم لە خودا.

۳۴ مە ھادر سەجدەیا شوکری ل وئ عەردئ موقەددەس بر
ب موژگانئین خوە دوپ سوفتن ئەنى مالی ل عەردییدا

مانای وشەکان:

مە: ئیمە؛ ھادر: حازر، دەسبەجئ؛ سەجدە: سەر وەسەر عەرز کردن بۆ کڕنووش؛ شوکر: سوپاس. کەسیک کە خوا خۆشى زۆرى دەداتئ، سوژدەیک دەبا ناوی سوژدەى شوکرە. عەرد: زەمین؛ موقەددەس: پیرۆز و مەبارەک؛ بر: برد؛ موژگان: مژۆل؛ دوپ: مروارى درشت؛ سوفتن: سوون، کون کردن؛ ئەنى: تویل، ناو چاوان.

پوخته‌ی مانا:

من له خۆشییان که یار به سه‌ری کردم‌ه‌وه و به غولامی خۆی حیساب کردم، هه‌ر ده‌ست‌به‌جی له حوزووردا سوژده‌ی شوکرم برد. له‌سه‌ر ئه‌و زه‌مینه‌ پیرۆزه _که وه‌ک شیوه‌ پیرۆزه‌که‌ی کێوی توور بوو_ پیاو له هه‌ر کوی به‌ خوا بگا، ئه‌و شوینه‌ پیرۆزه. به‌ مژۆلان مرواری فرمیسکانم دابیشت و دارشت. ناو چاوانم له‌ عه‌رز مالی و عه‌رزه‌که‌م به‌ ناو چاوانم مالی و گه‌سکم دا؛ به‌لام گه‌سکه‌که‌م توێلم بوو.

٣٥ هه‌یا بیناهیا چه‌ه‌فان بوت و عوززای و لاتێ من

توئی پێشبه‌ر سجوودا من سه‌حه‌رگاهان د خه‌لویدا

مانای وشه‌کان:

هه‌یا: ئه‌ی؛ هه‌یا: وه‌ره؛ بیناهی: سۆما، پرووناکی چاو؛ چه‌ه‌ف: چاو، دیده؛ بینایی چاوان: ناوه‌ بۆ خودا؛ بوت: بت؛ عوززا: بتيك بووه له مالی کابه؛ لات: بتيك بووه له مالی کابه. پێشبه‌ر: قبیله، پرووگه؛ سجوود: سوژده‌گه‌ل؛ سه‌حه‌رگاهان: به‌ره‌به‌یانان؛ خه‌لوه: جینگه‌ی ته‌نیاپی.

پوخته‌ی مانا:

وه‌ره‌ ئه‌ی پرووناکی چاوانم! ئه‌ی بینایی چاوان! وه‌ره‌ ئه‌ی که‌سیکی که‌ من تۆم کردۆته‌ بت و ده‌تپه‌رستم و له‌ جینگه‌ی عوززا و لات _که‌ بت‌په‌رستان ده‌یانپه‌رستن_ من تۆ ده‌په‌رستم و وازم له‌ هه‌موو شتيك هێناوه‌ جگه‌ له‌ تۆ. تۆ پرووگه‌ و قبیله‌ی منی. من که‌ هه‌موو به‌ره‌به‌یانان بۆ کړنۆشت سه‌ر ده‌نیمه‌ سه‌رزه‌وین و سوژده‌ ده‌به‌م، پرووم ده‌ تۆیه‌ و له‌ شوینی ته‌نیاپییدا تۆم ده‌گه‌لی.

٣٦ ل بال عیلمی ته‌ مه‌علوومه ژ ژینی من تو مه‌قسوودی

فیدای جانێ مه‌ دێ جان بت د قه‌ستا وه‌سل و دینییدا

مانای وشەکان:

ل بال: له کن، له لای، عیلم: زانست؛ ته: تۆ؛ مه‌علووم: دیاری و ئاشکرا؛ مه‌قسوود: مه‌به‌ست؛ جان: گیان؛ فیدا: قوربان، گۆڤی؛ قه‌ست: نیاز؛ وه‌سل: پیک گه‌یشتن؛ دین: دیتن و چاو پێ‌که‌وتن.

پوخته‌ی مانا:

پێی ناوی من بلییم. خودایه‌! ئه‌ی یارا! ئه‌ی بینایی چاوان! هه‌موو شتیک خۆت ده‌یزانی. له‌بهر زانستی تۆدا ئاشکرایه‌ که له ژياندا جگه‌ له تۆ نیازیکم نییه. من ده‌مه‌وێ له‌ ڕیگه‌ی تۆدا — که گیانی به‌راستیم تۆی — گیانم فیدا که‌م. هه‌ر ئه‌ونده به‌و هومیده‌وه به‌م که به تۆ بگه‌م و بتبینم.

ۛۛۛ ب حوسنا خۆ ئیلاهی کی ب سه‌هم و هه‌یه‌تی دینی
نوجووم و که‌وکه‌بی لامیع ژ بالا تین به‌ به‌ژنیدا

مانای وشەکان:

حوسن: جوانی؛ ئیلاهی: خوای من؛ کی: بکه‌ی؛ سه‌هم: سام و ترس؛ هه‌یه‌ت: مه‌ترسی؛ دین: دیتن؛ نوجووم: ئه‌ستیره‌ گه‌ل؛ که‌وکه‌ب: ئه‌ستیره؛ لامیع: بریقهدار؛ بالا: لای سه‌روو؛ به‌ژن: بالا.

پوخته‌ی مانا:

خودایه به‌و جوانیه‌ی خۆت که‌ی که به‌شیکت داوه به‌ دل‌بهرم و به‌و هه‌یه‌ت و مه‌ترسی و دل‌له‌رزیه‌ که‌ی که له دیتنی ئه‌و جوانیه‌یدا له‌ ڕووی دل‌بهرم ده‌یبینم و به‌و دیداره‌ له‌و به‌ژن و بالا ڕیکه‌دا نیشانمان ده‌ده‌ی، ئه‌و خشلانه‌ی ده‌بریقینه‌وه و له‌سه‌ر‌پا تا خوار له‌ به‌ژنی یاردا وه‌ک ڕیزی ئه‌ستیره‌ ده‌دره‌وشینه‌وه. که ئه‌وانه‌ش هه‌موو پاژیک و به‌شیکێ که‌من له جوانی تۆ که له‌وه به‌شی یارمت داوه.

۳۸ ب خالين وهر د و نه سرينان ژ قودرهت خهت کشاندی لی
ب تهر حانیر گزا عیلى سه حه رگاهان نه سیم لی دا

مانای وشه کان:

خال: خالی سهر پروو؛ وهر د: گولی سووری موحه ممه دی؛ نه سرین: گولیکى سپیه؛
قودرهت: توانایی؛ قودرهت: کاری خود؛ خهت کشاندی لی: خهت لی کیشاوه؛
تهر ح: چووزه، چل؛ نیر گز: گولیکى سپی بوخوشه؛ عیل: بلند؛ عیل: عاشیرهت؛
نه سیم: شنه با.

پوخته ی مانا:

خوايه! به جوانی به ژن و بالای یار - که جوانی خوته داوته تی - به خاله کانی پوخساری
چ نه وانه ی له سهر کولمه ی سووری - که وه ک گولی گولون - چ نه و خالانه ی له سهر
لاجانگ و بهر گهر دنن - که لاجنگ و ژیرچه نه ی وه ک نه سرین وان - که به قودره تی
خوت نه خشان دووتن، خودایه سویندت ده دم به و به ژن و بالای که وه ک چله نیر گزی
شک و بلنده و له چاو هه موو جوانانی عاشیره تدا گولی سهر توپه، نه و چله نیر گزه ی که
به شنه بای به یانان ده له ریته وه. یان نه و به ژنه شلکه ی که به هه ناسه ی عاشقانه ی نیمه
ده هه ژیت.

۳۹ کو توولی ئاستانی دوور نه کی ئیدی ژ دهر گاهى
ژ باخوی فی رجوو ناکین د با بی لوتف و ره حمیدا

مانای وشه کان:

کو: که؛ توولی: توله ی؛ نه کی: نه که ی؛ ئیدی: جاریکی تر، تازه؛ باخوی: خودا؛ فی:
نه وه ی؛ رجوو: ته مه ننا، داوا؛ باب: دهر گا؛ باب: باب؛ لوتف: ئیلتفات؛ ره حم:
به زه یی.

پوخته ی مانا:

خودایه! سویندت نه دم به جوانی یارم، به به ژن و بالای، به و خالانه ی پیت

نه خشان دووه، که هه مووشيان تۆزیکه له نمونهي جوانی خۆت، دلّم مه شکینه و جاريکی تر دوورم مه خهروهه له ده رگای خۆت و با هه ر تولهي بهر ده رگانه ی تۆ بم. خودايه! ئەو ته مه ننايه م ته نيا له وه يه که هوميدّم به لوتف و په حمه تي تۆ هه يه. ده نا ده زانم عه بد حه قی نيه ئاواتی خۆی له بهر خودا دانئ و بلئ بيکه.

ليره دا مه لا ئەو قسه ی سؤفiane مان بير ده خاته وه که خودا به رانه ر به هيج نايدا. ته نيا ئەگه ر به زه ی به که سيکدا هات، ده رووی خيري لئ ده کاته وه. نويز و تاعه ت نابن به هۆی به خششی خودا.

٢٠ تو نارئ فيرقه تي زانی دکارم، ئەز ته حه ممول کم
دبارئ کووه ی قه نديلم، بلا قيلم د عيشقيدا^١

مانای وشه کان:

نار: ئاگر؛ فيرقه ت: جيايي، جودايي؛ دکارم: ده توانم؛ ئەز: من؛ ته حه ممول کم: هه لگرم؛ دبار: کيو؛ کووه ی: کيو؛ قه نديل: کيوکی بهرز و به ناوبانگه له کوردستان؛ بلا قيل: بئ قسه و باس؛ عيشق: ئەوين، دلداري.

پوخته ی مانا:

خودايه هه رچه نده وای دابنيم که من کيو قه نديلم، هيج گله و مه قيشم له دلداريدا قه ت نه بووبئ، ئايا من چيتر ده توانم تاقه تي جودايي بينم؟ خوايه تۆ خۆت ده زانی ئاگر جودايي چه ند به ته وژم و بئ ئامانه. ده زانی خۆ له بهر راگرتي ته نانه ت له وزه ی چياي قه نديليشدا نيه.

مه لا ئيشاره به و ئايه ته ده کا که خوا فه رمويه:

ئەگه ر ئەم قورئانه مان ناردبايه ته سه ر چيا، ده تدیت به زه ليلي له ترسی خودا، له ت_له ت بووه و له بهر يه ک چووه.

١. سه لمان دلوفان: «مه گه ر فيلم د عيشقيدا»

٤١ زەهی دەردی مەزن فیرقەت جگەر سۆت ئاتەشی دا دل

جەئ سەبری نەما چەندان فەرەج مەن دی د سەبریدا

مانای وشەکان:

زەهی: پەک، چ زۆر؛ دەرد: ژان؛ مەزن: زل؛ فیرقەت: جودایی؛ سۆت: سووتا؛
ئاتەش: ئاگر؛ جیه: جیگە؛ چەندان: هیندە؛ فەرەج: فەرحانی؛ سەبر: حەوسەلە و
پشوو درێژی.

بوختە ی مانا:

ئاخ لە ژانی گرانی جودایی چی پێ کردم! جەرگی سووتاندم؛ ئاگری دە دل بەردام.
بەلێ زۆرم سەبر کرد و لە سەبری زۆرەو گەییە فەرحانی. بەلام ئیتر تازە کە دل و
جگەرم ئەوسا سووتاو، دلێش جیگە ی سەبرە؛ ئاگری گرت و بوو بە خۆلەمیش. ئیتر
جیگە ی سەبر کردنە کەشم نەماو. دەسا خودایە دیسان تووشی جوداییم مەکەو!

٤٢ «مەلا» بێ قامەتا یە کتا قیامەت مەن بە چەهقان دی

فیراقی ڕووسیا بن تە ژ مەن جانی شەڕین جی دا

مانای وشەکان:

قامەت: بەژن؛ یەکتا: بێ وێنە، (نەمامی تاقانە)؛ فیراق: جودایی؛ ڕووسیا: ڕوورەش؛
جی: جیا، جودا.

بوختە ی مانا:

هۆی مەلا! (وەک شاعیرانی تر خۆی دەدوینێ) بێ بەژن و بالای یار - کە وەک
نەمامی تاقانە و بێ وێنە - مەن قیامەتم بە چاوان دیت. ئە ی جودایی ڕووت ڕەش بێ!
تۆ بووی کە گیانی شیرینم - کە یارە - لی جیا کردمەو.

دوعا

۱ سهرى زولفا ته ب كوللابى دوعا

هاته دهستى مه ب جهللابى دوعا

ماناى وشهكان:

كوللاب: قولاپ؛ دوعا: نزا؛ جهللاب: كيشهر؛ جهللاب: بهو كهوه دهلىن كه دهناو
حهشاردا دهپشارنهوه و كهوى پى راو دهكهن.

پوختهى مانا:

ئهى يار! ئيمه دوعامان كرد و دوعاكهمان وهك كهوى راو، وهك قولاپ و داو، سهرى
زولفى ئالقهى قولاپ ئاسايى تو كهوته دهستمان.

۲ سوفىيى خهلوهنشين يئنه سوجوود

ههردوو برهين ته نه مىحرابى دوعا

ماناى وشهكان:

خهلوهنشين: چلهكيش؛ بره: برۆ.

پوختهى مانا:

ئهى يارى دلرفين! ئهو تاقى برۆيانهى تو پيروزتريين مىحرابن كه ههر كهس
بهراڤهريان راوهستى و دوعا بكا دهس لهجى قبولل دهيى. با سوفيه چلهكيشهكانيش
بهروه ئهو برۆيانهت سوژده بهرن تا شتيكيان له قودرهتى خودا لى حالى بيى.

۳ عهرزى كى دى بكرم سوورهتى حال

كو توى قيبلهيى ئهريابى دوعا

مانای وشه کان:

دئ بکرم: بکه؛ سووره تی حال: باسی چۆنیه تی خۆم؛ کو: که؛ قیبله: پرووگه؛ ئه رباب:
خاوه نان.

پوخته ی مانا:

باس و خواسی چۆنیه تی خۆم، جگه له تۆ لای کێ بدرکینم؟ که ههر خۆتی پرووگه ی نیاز
و ئاواتانی.

۴ ژ دوعائی قه دهحه ک دهر دهسته

ههر سه حهر مهستی مه یی نابێ دوعا

مانای وشه کان:

قه دهح: پیاله؛ دهر: دهناو؛ مه یی ناب: شه رابی بی خهوش.

پوخته ی مانا:

له سایه ی پارانه وه م له دهر گات، هه موو به یانیان مه ست و سه رخۆشم و له باده ی
بی غهوشی یادی تۆیه ئه و سه رخۆشییه م.

۵ گولی ئیقبالی ژ گولزاری قه بوول

مه چنیبوو د شه که رخایی دوعا

مانای وشه کان:

ئیقبال: پروو تی کردن، بهخت؛ شه که رخاب: خهوی خۆش، شیرین خهو.

پوخته ی مانا:

من که هینده به کزی و که نهفتی له بهرت پارامه وه تا خهو به لایدا برده مه وه، له خهوما
دیتم که نزام قبوول بووه و گولی به ختم پشکووتوووه و گول چنینه م له گولزاری قبوول
کردنت به نه سیب بووه.

ع بەر دوو برھین تە ژ ئیخلاص و یەقین
مە دبر سەجدە ب ئادابی دوعا

مانای وشەکان:

برھ: برۆ؛ ئیخلاص: دلپاکي؛ یەقین: بی گومانی؛ مە دبر: ئیمە دەمانبرد؛ ئاداب: برۆ وشوین.

بوختە ی مانا:

من وام بە خۆم ھەست کرد کە بە دل و یەقین سوژدەم دەبردە بەر میحرابی ئەو دوو برۆیانەت و بە دامودەستووری دوعام دە کرد.

Y ژ دلەک سافی تۆ میحرابی بین
سەجدە یەک لازمە دەر بابی دوعا

مانای وشەکان:

ژ دلەک سافی: لە دلێکی سافەو؛ لازمە: پتویستە؛ دەر بابی: لە بابەتی.

بوختە ی مانا:

ئەگەر بە دلێکی پاک و بی خەوش برۆانییە ئەو برۆ میحرابی و کەوانییە، دەزانی کە بۆ پارانەو و نیازگرتن، پتویستە سوژدە یەکی بۆ بەری.

A مە د دل عوروەتی وسقایە ب دەست
ژ سەنایا تە سەر ئەلقابی دوعا

مانای وشەکان:

مە: ئیمە؛ د دل: دە دلدا؛ عوروە: دەسکە گۆزە، دەسکی ھەرچی؛ وسقا: ھەرەقایم؛ سەنا: مەدح و پێدا ھەلگوتن؛ ئەلقاب: نازناوان.

بوختە ی مانا:

من کە مەدحی تۆ دەکەم و ناوت دەبەم، ناوی تۆ سەروەری ھەموو ناو و نازناوانە. ناوی

خۆت ده‌که‌مه‌ تەکا‌کار له‌ دۆ‌عا‌ کرد‌ندا. ده‌ستم به‌ ده‌س‌کی هه‌ره‌قایمه‌وه‌ گرت‌وو‌ه و هه‌ر‌گیز تل ناده‌م و له‌ ڕی‌گه‌ لا‌ ناکه‌وم.

٩ ژ‌ ته‌زهل یه‌ک‌ جیهه‌تی دایه «مه‌لی»

هه‌ر مه‌ ئی‌خلاسه‌ ژ‌ ته‌س‌بابی دوعا

مانای وشه‌کان:

ته‌زهل: هه‌ره‌پیشوو؛ یه‌ک‌ جیهه‌تی: یه‌ک‌ لایه‌نی؛ مه‌لی: مه‌لا؛ هه‌ر مه‌: ئیمه‌ هه‌ر؛ ته‌س‌باب: هۆ.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر له‌ ڕۆژی بناوانه‌وه‌، خوا یه‌کتاپه‌رستی داوه‌ به‌ مه‌لا. هۆیه‌کی که‌ ده‌بیته‌ مایه‌ی پارانه‌وه‌مان، ته‌و ئی‌خلاس و دلپاکیه‌یه‌مانه‌.

دیدار

آ دهستی قودرهت کو هلاقیّت ژ به ژنا ته نیقاب
ل جه مالا جه بهرووتی مه نه مان په رده حجاب

مانای وشه کان:

قودرهت: توانایی؛ هلاقیّت: هاویشتی، هه لیمالی؛ نیقاب: سهرپوش؛ جه مال: جوانی؛
جه بهرووت: دهسته لات؛ حجاب: له مپهر.

پوخته ی مانا:

له وساو ه کهوا دهستی به هیژ و توانای سازدهری زهوی و ئاسمانان، به ژنی توی
هیناوه ته ئاراه و په رده ی نیوانی له ناو لا داوه و خوی به ئیمه نیشان داوه، ئیمه
جوانی خوی گهوره مان له روخساری تودا به دی کردووه و بو دیتنی جوانی ئه و
په روه ردگاره توانا و خاوهن دهسته لات ههچ په رده و له مپهرمان له ناودا نه ماوه.

۲ ل گولین ته ی تهر و نازک کو سه حهر گرتی خوناڤ
د ئه باریق و قنینان ژ هسه د سوهتی گولاب

مانای وشه کان:

گولین: گولان؛ تهر و نازک: شق و تور؛ خوناڤ: شه ونم، ئاونگ؛ ئه باریق: جه معی ئیبریق؛
لوولینه؛ قنینه: دهفری شووشه؛ هسه د: ئیره یی؛ سوهتی: سووتاو؛ گولاب: گولاو.

پوخته ی مانا:

له وه تا سهر گۆنای تو _ که وه ک په لکه گولی ناسک و تور و تیرو وان _ له بهر به یاندا
شه ونمیان په ریوه ته سهر، گولاو که شیرهی گیانی گولانه و ده زانی نه گه یشته ته

بارته‌قای ئه‌و شه‌ونمه که به‌سه‌ر کولمه‌کانته‌وه‌یه، له‌به‌ر ئی‌ره‌یی و چاونه‌زیری له‌ داخ و
حه‌سه‌رتان، له‌ ناو تونگه‌ی لوله‌دار و له‌ ناو شووشاندا سووتاوه.

٣ عه‌ینێ کافوورییه مه‌شره‌ب مه‌ ژ حوسنا ته‌یه ساف
له‌و ژ عیشقا ته‌ د دلدا مه‌ شه‌بوو عیلمی عوباب

مانای وشه‌کان:

عه‌ین: کانی؛ عه‌ین: هه‌روه‌ک؛ کافوور: شیره‌ی داریکه‌ زۆرتر له‌ چین و ژاپون ده‌روێ؛
ئه‌ویش وه‌ک داره‌به‌نی ولاتی خۆمان له‌له‌ ده‌کرێ و شیره‌ دائه‌دا و دوایه‌ وشک
ده‌بیته‌وه. په‌نگی زۆر سپیه؛ بۆنی خۆشه‌ و بۆ داوده‌رمان به‌ کار ده‌برێ. به‌ لاشه‌ی
مردوویه‌وه ده‌که‌ن زوو بۆن نه‌گرێ. خوا له‌ قورئاندا ده‌فه‌رموێ: «له‌و دنیا کارچاکان له‌
پیاله‌یه‌ک ده‌خۆنه‌وه که ناوه‌رۆکی پیاله‌که‌ کافووریشی تیکه‌لاوه‌ و له‌ کانیه‌ک تیراو
ده‌بن که هه‌رگا بیانده‌وێ هه‌لده‌قوێ»؛ حوسن: جوانی؛ ساف: بێ‌خه‌وش؛ له‌و: بۆیه؛
شه‌بوو: کرایه‌وه؛ عوباب: ده‌ریای به‌ شه‌پۆل و شه‌پۆلی ده‌ریا؛ عوباب: ناوه‌ بۆ کتییکی
فه‌ره‌هنگی عه‌ره‌بی که «سه‌نعانی»^١ بیست به‌رگی نووسیوه‌ و بۆ ته‌واو نه‌کراوه.

پوخته‌ی مانا:

له‌و ساوه‌ ئیمه‌ ریگمان دراوه‌ که له‌ جوانیی بێ‌گه‌رد و بێ‌خه‌وشی تۆ به‌روانین، خۆمان
له‌ به‌هه‌شتا ده‌بینین و له‌ پیزی پیاوچاکانداین و له‌و سه‌رچاوه‌ به‌هه‌شتیه‌ تیراو ده‌بین
که کافووری له‌گه‌لا تیکه‌لاوه‌. هه‌ر بۆیه‌شه‌ که ده‌رگای ده‌ریای زانست به‌ پرووی
دلماندا کراوه‌ته‌وه‌ و دلمان له‌ زانایی خواناسیندا ده‌ریایه‌که‌ شه‌پۆل ئه‌دات و سه‌رپێژ

١. سه‌نعانی، ناوی ئه‌بولفه‌زایل هه‌سه‌ن کوری موحه‌ممهد بووه. له‌ نیوان سالانی ١١٨١ و ١٢٥٢ز دا ژیاوه. له‌
شاری لاهووری هیندوستان هاو‌ته‌ دنیا. له‌ شاری غه‌زنه‌ خۆیندووویه‌ و له‌ به‌غدا مردووه. دوو فه‌ره‌هنگی
عه‌ره‌بی نووسیوه؛ یه‌کیکیان ناوی: «التکلمه‌ والدیل والصله‌» واتا: ته‌واوکه‌ر و په‌راویز و پیک‌گه‌یاندن بووه.
ئه‌وی‌تریان، «العباب الزاخر واللباب الفاخر» ده‌ریای پڕ و سه‌رپێژ یان شه‌پۆلی سه‌رپێژکه‌ری ده‌ریا و کاکله
خۆشه‌کان. ئه‌و فه‌ره‌هنگه‌ی تا پیتی میم هیناوه‌ و بۆ ته‌واو نه‌کراوه‌ و مردووه.

فه‌یزووزنابادی قاموسه‌که‌ی خۆی له‌سه‌ر دار و په‌ردووی ئه‌م دوو کتیبه‌وه‌ هه‌لناوه. «هه‌زار»

ده کات. یان، له سایه‌ی دیداری تۆوه، ئیمه زانستیک پرووی تئ کردووین که زۆر له ناوه‌ڕۆکی کتییی «الْعباب» ی سه‌نعانی زیاتره.

٤ مه ژ سه‌رچه‌شمه‌یی حه‌یوان قه‌ده‌حه‌ک سافی قه‌خوار
ناگه‌هی له‌زره‌ت و زه‌وقا مه‌ب سه‌د جلدی کیتاب

مانای وشه‌کان:

سه‌رچه‌شمه: سه‌رچاوه؛ حه‌یوان: ژیان؛ قه‌ده‌ح: پیاله؛ ساف: پروون و دوور له‌ لێلاوی؛
قه‌خوار: خواردمه‌وه؛ ناگه‌هی: ناگاته؛ له‌زره‌ت: خۆشی؛ زه‌وق: چێژه؛ جلد: به‌رگ.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه له سه‌رچاوه‌ی ئاوی حه‌یاتیی، پری پیاله‌یه‌کی پروون و ره‌وانمان خواردۆته‌وه؛
خۆشی و چێژه‌یه‌کی که ئیمه هه‌ستمان پێ کردووه، به سه‌د به‌رگ کتیب باسی
بکه‌ین هێشتا دوا‌یی نایه.

٥ له‌و د چه‌نگی مه‌ دخوونی کو د عیشقا ته‌ بساز
مه‌ب به‌ژنا ته‌ دخوون نه‌ی و قانون و روباب

مانای وشه‌کان:

له‌و: بۆیه؛ کو: که؛ دخوونی: بانگ ده‌کا؛ نه‌ی: بلویر؛ چه‌نگ، قانون، روباب:
هه‌ریه‌که ئامرازێکی مووسیقان؛ بساز: بساچینه، ئاشنا به.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وینی تۆ و دیتنی دیداری تۆ، وه‌ک ئاوی ژبانه، که مردن له‌ ناو ده‌با و تام و چێژه‌ی
له‌ باس کردن نایه. وا تازه‌ تێده‌گه‌م که بۆچی گوێ له‌ هه‌ر ئاواز و ئامرازێکی مووسیقی
ده‌گرم تیکرا هه‌ر دنه‌م ئه‌ده‌ن و ئامۆژگاریم ده‌که‌ن که تۆ ده‌گه‌ل ئه‌وین ئاشنا به‌و
ده‌ست له‌ دلداریی به‌ر مه‌ده،

٦ قەھوہیا تەلخی دگەل زەھەرئ ھەلاھیل بدەری
مە ژ دەستی تە مبارەک شەکەرئامیزە خوشاب

مانای وشەکان:

قەھوہ: مەی؛ قەھوہ: قاوہ؛ تەلخ: تال؛ زەھر: ژەھر؛ ھەلاھیل: گایە کە شیرە کە
ژەھریکی زۆر ھەستەمە؛ بدەری: بدەییە؛ مە: بۆ مە؛ مبارەک: پیرۆز؛ شەکەرئامیز:
شەکرایی؛ خوشاب: خۆشاو.

بوختە ی مانا:

ئەگەر تۆ ژەھری ھەلاھیل بکە یە ناو قاوہ، یان شەرابی زۆر تالەوہ و بلیی بیخۆرەوہ، چۆنکە
دەستی پیرۆزی تۆی وی کەوتوہ، بە لامەوہ خۆشاوی شەکرایی شیرین و خۆشە.

٧ قولزومئ عیشقی ژ بایئ خۆ موخالیف دەمە کئ
د ھەماماتی عەجاجئ مە ل سەر دەستی غوراب

مانای وشەکان:

قولزوم: دەریا؛ عیشق: ئەوین؛ بای موخالیف: بای پیچەوانە؛ دەم: تاو؛ ھەمام:
راتلەکاندنئ با؛ عەجاج: گێژەلووکە و گەردەلوول؛ غوراب: جۆریک گەمیە بە
بادەوہی پیشوو بووہ.

بوختە ی مانا:

ئیمە سەردەمێک لە دەمان لە ناو دەریای پەر لە تۆفاندا وەبەر گێژ و گەردەلوولئ
کەوتووین و بە دەم بای موخالیفەوہ پەتمان دەبرد و دەستەلاتمان بە سەر
گەمیە کەماندا نەدەما. گەمیە کەمان ئیمە بەسەر دەستی خۆیەوہ گرتوو. بای
پیچەوانە دەپەرەتاند و سەرمان لئ شێواوو.

٨ سەھەرئ خزری عینایەت کو برین چەشمە یئ دل
ب جیھانی مە نەزەر دا کو جیھان عەینی سەرەب

مانای وشه کان:

خزر: سهوز؛ خزر: خدری زینده. خدری زینده یانی که سیکی نه مر. گۆیا یه کیک له خۆشه ویستانی خودا گه یشتۆته سه رچاوه ی ئه و ئاوه ی که هه ر که س بیخواته وه هه ر گیز نامری. واتا وه ک سه وزه گیایه ک وایه که هه ر گیز وشک و سیس نابێ و هه میشه که سه که؛ عینایه ت: به سه ر کردنه وه و ئاگاداری؛ برین: بردینییه؛ چه شمه: سه رچاوه؛ نه زهر: روانین؛ عه ین: به ته وا وه تی؛ عه ین: کانی؛ سه راب: تراویله که. له بیاباندا پیاو له دوور وه شتیک ده بینێ به ئاوی ده زانی؛ به لام ئاویک له ئارادا نییه و چاوی فریو ده خوا؛ به وه ده لێن سه راب و به کوردی پێی ده لێن تراویله که.

پوخته ی مانا:

ئهم تاکه شیعره ته وا وه کهر و کلکه ی شیعری پێشووه که فه رمووی: له ده ریادا بهر گێژ له و که که وتین و گه میه که مان با ده پر ه تاند و به سه ر گه ردانی مابووینه وه؛ ده لێ: شه ویکی زۆر هه سته ممان ده رباز کرد تا له به ره به یاندا روحم و به زه ی خوا لیمان بوو به خدری زینده و له تۆفان پر زگاری کردین و ده سته ی کیشاین تا بردینییه سه رچاوه ی دل؛ که هه ر چاوه ی دلێشه ئاوی ژیا نی تیدا به و ئێمه پێی نازانین. ئه وسای که تماشای دنیا مان کرد، به و هه موو ده ریا و وشکانییه وه که هه یه تی، هه موومان ته واو به سه راب و تراویله که ها ته بهر چاو و زانیمان چاو مان فریوی خوار دووه.

9 ب حوبایی مه به مه غروور وه هه سه ر گه شته «مه لا»

با فبه ر که فتییه وئ بی هوده سه ر گه شته حوباب

مانای وشه کان:

حوباب: بلقی سه ر ئاو؛ مه غروور: له خۆبایی؛ وه هه: ئاوا؛ سه ر گه شته: سه ر گه ردان؛ فبه ر: وه بهر؛ که فتی: که وتوو؛ بی هوده: له هه یجی، به خۆرای.

پوخته ی مانا:

ئهی مه لا! ژیا نی ئهم جیهانه وه ک بلقی سه ر ئاوه. بلقی سه ر ئاو با به کی چۆته ناو، که وا

هەلیمساندوو. ژيانی جیهانی هەر وه ک بَلقی سەر ئاو، بادی ههوايه و هەر وه ک بَلق، به با لێ دەر کهوتن، دهپووچیتهوه. ژيانیش، که نهفهسیکی دا و نههاتهوه، له ناو ئهچێ. جا ئاگات له خۆت بێ، بَلقی سەر ئاو ههلت نهخه له تین و به ژيانی دنیایی بایی نه بی!

١٠ وهیه هودهود ژ سه با بێت و بزانی چیه حال
کول حالی مه غه ربیان نه سوئال و نه جهواب

مانای وشهکان:

وهیه: ڕهنگ ههیه؛ هودهود: پهپووسلیمان؛ سه با: شوینیک بووه له یه مهن که به لکس بهر له وه بێته ژنی سلیمان پیغه مبه، لهوێ ژیاوه. (باسی سلیمان و به لکس و دهلالیه که ی پهپوومان له پیشدا کردوه)؛ غه رب: ئاواره ی نیشتمان؛ سوئال: پرسیار؛ جهواب: ولام.

پوخته ی مانا:

ئیمه له نیشتمانی راسته قینه دوور خراوینه وه و لهم جیهانه ئامانه تییه دا به ئاواره یی ماوینه وه. نه کهس لیمان ده پرسێ چۆنی و نه ولامیکمان بو دهنیرن که دلمان خوش کا. هومیدمان ههیه و ڕهنگه پهپووی پی و قه ده م پیرۆز مژده یه کمان له سه باوه بو بهین و دهخۆمان بگه ین که چۆنین و چۆن ده بین.

١١ ههردوو برهین ته نه میحراب، چ ئیمان و چ کوفر
بوود و نابوود کویه کن ئه ف چ سهواب و چ عیقاب

مانای وشهکان:

بره: برۆ؛ ته نه: تۆن؛ ئیمان: باوه ڕی؛ کوفر: بێ ئه مه گی؛ بوود و نابوود: بوون و نه بوون؛ سهواب: پاداش؛ عیقاب: تۆله و سزا.

پوخته ی مانا:

ڕیوارانی ڕیگه ی خواناسین به قۆناغیکدا تیپه ڕ ده بن که قۆناغی له خوا دا ون بوونی پی

دەلێن. لەم پلەیدا بەرد و دار و گیاندار و بێ گیان بە لایانەو ھەمووی ھەر خوا دەپەرستێ. ئەوانەی کە بە پڕۆالەت کافرن و سەجدە دەبەن بەر بت، لە لای ئەوان سەجدە کەیان بۆ خودایە. چۆنکە باوەڕی و ناباوەڕیش ھەر لە لایەن خوداوە بە بەندە دراوە و ھەر فەرمانی خۆیەتی بەجێ ھێندراوە. لایان وایە پاداشی چاکە و سزای خراپەش، ھەر شتیکی زاهیری و پڕۆالەتیە و کەسیکی فەرمانی ئەوی پیک ھێنابی – فەرمانە کە ھەرچیە ک بیت – نأشی دەرد و ئازاری لەسەر بینی و ھەر وەک لەمەو بەریش باسما کرد، سۆفیانی پایەبەرز دەلێن: یار ھەمووی ھەر پەحمەت و خۆشییە و پەحمەت لە ھەر کوێ ھەبێ ئازاری لێ نییە و خوداش لە ھەموو جێگە یەک ھەیە. کە وا بوو عەزاب نابێ ھەبێ. زۆر جار لە گەشتی سۆفیاندا تووش دەبین کە دەلێن: ئەوێ شێخ لە خانەقادا بۆی دەگەرا ئیمە لە گۆشە ی مە یخا نە تووشی بووین و...

ھەر ئەو دوو برۆیە ی پراست و چەپی تۆیە کە بوونەتە سۆزدە گای باوەردار و بێ باوەرانی پڕۆالەتی. ئیتر کوفر و ئیمان دەپڕێتەو و تیکەل دەبن. بوون و نەبوون ئەگەر ھەبێ و ئەگەر نییە، ھەر لە خۆتەو ھەبێ. پاداشی باش دانەو و سزا دان چۆن جوێ دەکرێنەو؟!

۱۲ وەرە نیشانی «نیشانی» دە خوە بێ پەردە سەحەر

لێ ژ خوونی بکە پەرھیز کو شەھیدان چ حساب

مانای وشەکان:

نیشانی: نیشانی تیران؛ نیشانی: نازناوی مەلا لە شیعردا؛ بێ پەردە: ئاشکرا؛ لێ: بەلام؛ خوون: خوین؛ پەرھیز: پارێز؛ شەھید: کوشتە ی پرێگە ی ھەقانییەت؛ حساب: ژمارە، حساب: لێ پرسینەو.

پوختە ی مانا:

ئە ی یار! وەرە دە بەرەبە یاناندا خۆت نیشانی ئەم نیشانی تیرانی خۆت بدە! بەلام ھەر من نیم کە شەھیدی تیری ئەوینی تۆم؛ کوژراوانی ئەو پرێگە یە لە ژمارە بەدەرن و ھەمووش لە پێی ھەقدا کوژراون و خۆتیان لە بەر دەروا. ئەگەر ھاتییە سەردانمان، تۆزیک بە پارێزەو وەرە، نەوێک خۆتی ئیمە پەلاوێت بکا و دەشزانی کە شەھید لێ پرسینەو ھەبێ بۆ نییە.

پيالهي ليواوليئو

١ «الله الحَمْد» ژ يارئ مه د دهست جامه له باله ب
ژ له بي نووشي په ياپهي د دل ئيلهامه له باله ب

ماناي وشه كان:

الله الحَمْد: شوکور بؤ خوا؛ ژ يارئ: له ياره وه؛ مه: ئيمه؛ جام: پيالهي؛ له باله ب:
ليپاوليپ، ليواوليئو؛ له ب: ليئو؛ نووش: په وافي هه نگوين؛ په ياپهي: له سهر يه ک و بي
پسانه وه؛ ئيلهام: له غه يبه وه خه بهر به دل گه يشتن.

پوخته ي مانا:

سو پاس بؤ خوا که يار ئيمه ي خو يندؤ ته وه و به ليئو ه شيرينه کاني— که هاوتاي په وافي
هه نگوين— ئيمه ي لاواندؤ ته وه و له وساوه جام و پيالهي ليپاوليپمان له ئه وين هاؤ ته
دهست و دلمان پر بووه له موژده و خه بهري غه يبي.

٢ د رييا وان خهت وخالان کونه هه رفين قه له مينه
مه ژ فه يزا ته يه مه ستانه په وان چامه له باله ب

ماناي وشه كان:

ري: ريگه؛ وان: ئه وانه؛ خهت وخال: خال و ميل؛ هه رف: پيت؛ قه له م: بنووس؛ فه يز:
به ره که ت، سه ره پړژ؛ په وان: بي گري و قورت؛ چامه: شيعر و هه ليه ست.

پوخته ي مانا:

ئو خال و خه ته ي له و په وخساري تؤ ديتته بهر چاو؛ کاري قه له مي نووسه ر و نه قاشان
نييه. خواي گه وړه به دانسته رژ تووني. من که دلم داوه ته ئه ويني ئه وانه، به پله و

پایە یەك گەشتووم كە لە بەرە كەتێ ئێوانەووە كە پێژەوی كردوووە سەرخۆشم،
شێعرەكانم ئاوا پەوان و بێ گری و قۆرتن و بەسەر لیوانەووە دەگەڕێن.

۳ مەستی شەھكاسی مەیا جازبەیین پەرووح د زات (دەدات)^۱
پەرووح د زانت كو ژ بەر لە زەتێ عیشق مامە لە بەلبەب

مانای وشەكان:

شەھكاسە: شاكاشی؛ جازبە: كێشەری؛ پەرووح: گیان؛ زات: خۆیی؛ كو: كەوا؛ لە زەت: خۆشی؛ مامە: مام.

پوختە ی مانا:

لەو بەدەیه _ كە پەرووح و گیان بەرەو خۆی دەكێشێ _ من بە شاكاشی فرم كردوووە. نەك
تەنھا لەش و ئەندامم تەزیووە و بڵێم وەك خەلكی پەرمەکی سەرخۆشم، بگرە گیانیشم بەو
لەزەتە ی زانیووە و دەزانێ كە من لەو خۆشی دووبارە یە ئێویناویدا بە لیپاویلی مامەووە.

۴ نیرگزا مەست ژ بالا چەمەنا سونبول و گول تی
قەدەحێ تازە ب دەستی خوە تەنی دامە لە بەلبەب

مانای وشەكان:

بالا: بەژن؛ بالا: سەروو، ژووروو؛ چەمەن: چیمەن؛ سونبول: سمل؛ تی: دی؛ تی: تیدا؛
تازە: ھەرەباش؛ تەنی: تەنیا؛ دامە: دای بە ئیمە.

پوختە ی مانا:

بەژن و بالای یارم وەكوو میڤگ و میڤخوزاریكە كە ھەموو جوړە گولێکی جوان و
بۆنخۆشی تیدایە و لەوانەدا گولێ پەرومەتی و سونبولی كەزیە كانی و لە سەروو ی
ھەمووانیشەووە نیرگسی چاوە مەستە كانی بە جوانی خۆ دەنوین. دیتنی چاوە كانی بۆ

۱. سەلمان دڵۆقان و زەنگی: «پەرووحی ددین»

من وهك ئهوه وابوو كه پیاڵهیهك شهراپی هه ره باشی دابیته دهستم و پر به پر مهست
و سهرخۆشی کردووم.

Δ وه حدهتی سیرفه مه مه شره ب ته چ ئیکسیری وجود
ئه مه له باله ب چ له باله ب ب خوه هه مه جامه له باله ب

مانای وشه کان:

وه حدهت: یه کالایی؛ سیرف: ته واو بی خهوش؛ مه شره ب: ئاوخۆره؛ مه شره ب:
مه بهست و مه رام؛ ته: تۆ؛ ئیکسیر: ئه وه ده رمانه ی که مس ده کا به زیر؛ وجود: بوون؛
جام: پیاله؛ جامه: لباس، کراس.

بوخته ی مانا:

ئیمه به هه موو باراندا له گه ل یارا تیکه لین و بووینه یه کیک و له سه رچاوه ی خالیس و
بی گه رد و روون تیراو ده بین. تازه کارمان له وه ده رچوو ه که مامۆستا و پیری ده ستگیر
ئیکسیری خۆیانمان لی خه رج که ن و مسی وجودمان بکه نه زیر. ئیمه زیری
خالیسین؛ ئیمه وه ها پر بووین له ئه وینی یه کیه تی له گه ل خوا دا، سه رباری خۆمان،
بگره کراسه که شمان له ئه وین سه رپرژ ده کاو لیپاولیه.

ع شه مع و به روانه ب زاتی خوه ژ حالێ مه د دوورن
ئاته شه ک سیرفه ژ عیشقا ته فه وه ستامه له باله ب

مانای وشه کان:

شه مع: مۆم؛ به روانه: په پووله، ب زاتی خو: له خودی خۆدا؛ د دوورن: په رتن؛
ئاته ش: ئاگر؛ سیرف: ته واو بی خهوش؛ فه وه ستان: گیران؛ فه وه ستان:
هه ستانه وه؛ فه وه ستان: دا وه ستان.

پوختهی مانا:

چیرۆک و بهسهرهاتی مه له ئه‌ویندا، به هیچ جۆر نابێ ده‌گه‌ل ئه‌وینداریی په‌روانه و مۆم باسی بکری و بلین ویک ده‌چن. گری شه‌م جوانه؛ به‌لام هه‌ر ده‌میکه. یان به‌ فوویه‌ک ده‌کوژیته‌وه یان به‌ توه‌وه‌ی مۆم، ده‌پ‌یته‌وه. په‌پووله‌ دل‌داریکی گیانبازه؛ به‌لام به‌ بال‌سووتانیک له‌ ئه‌وین ده‌ته‌کیته‌وه. گری پ‌وخساری یاری من، له‌ گری شه‌م تیشک‌هاویژت‌ره و هه‌رگیز به‌ هیچ با و توه‌وه‌یه‌ک له‌ ناو ناچی. من جیگه‌یه‌کم نییه‌ بلیم به‌ گری ئه‌وین ده‌سووتی؛ چۆنکه هه‌ر خۆم ئاگری پ‌ووت‌م و له‌و ئاگره نه‌مرانه‌م که هه‌رگیز کوژانه‌وه‌ی بۆ نییه و له‌ عیشق پ‌ر و داوه‌ستاو و پ‌اوه‌ستاوم.

٧ قه‌ده‌حه‌ک تازه ژ عیشقی د ئه‌زهل دامه‌حه‌کیمی
ژێ د نووشین هه‌ی و هه‌ی هی ب خوه‌ جاما مه‌ له‌باله‌ب

مانای وشه‌کان:

قه‌ده‌ح: پیاله؛ تازه: زۆر باش و عالی؛ ئه‌زهل: هه‌ره‌ پ‌یشوو؛ دامه‌: دای به‌ ئیمه‌؛
حه‌کیم: زۆر زانا؛ حه‌کیم: ده‌سه‌لات‌دار؛ حه‌کیم: ب‌زیشک و لوقمان؛ ژێ: لێ؛
دنوو‌شین: ده‌خۆینه‌وه؛ هه‌ی و هه‌ی: دایم و ده‌ره‌هم؛ ب خوه‌: بۆ خۆ؛ جام: پیاله.

پوختهی مانا:

زانای هه‌ره‌گه‌وره و چاره‌سازی ب‌ی‌وینه، هه‌ر له‌ رۆژی بناواندا له‌ شه‌رابی هه‌ره‌باشی
ئه‌وینی خۆی پیاله‌یه‌کی پ‌ی داوم که دایم و ده‌ره‌هم لێ ده‌خۆمه‌وه و پ‌ی سه‌رخۆش
ده‌بم و پیاله هه‌روه‌که خۆیه‌تی؛ پ‌راوپ‌ره و هیچی لێ که‌م نه‌بۆته‌وه و نابیته‌وه.

٨ جاره‌کی گوه‌تی نیشانی‌نه «مه‌لا» یی وه‌ره‌ پ‌افی
(یان: «نیشانی» نه‌ مه‌لای و وه‌ره‌ پ‌افی)
ئهو دخواست مه‌ ژدل و جان و ده‌هه‌ن و کامه له‌باله‌ب

مانای وشه کان:

جاره کی: جاریک؛ گوتهی: گوتی؛ نیشانیه: نیشانه کانی؛ نیشانی: نازناوی مه لاله
شيعردا؛ مه لایي: مه لایه تی؛ پاقی: بهاویژه، فری بده؛ جان: گیان؛ دهه ن: دهم؛ کام:
مراد؛ کام: ناو دهم.

پوخته ی مانا:

ئوخه ی، جاریک له جارندا به مراد گه یشتیم. یار دواندمی و فهرمووی: وهره به قسمه بکه و
ناو و لهقه بی نیشانی و مه لایه تی له کۆل خۆت بکه وه! چونکه ناو و لهقه م، نیشانه ی ئه وه یه
که تۆ شتیک هه ی و خۆتیا ن پتوه راده نیی. له باره گای ئیمه شدا ههر کهس خۆی به شت
بزانی و ناو و نیشان بۆ خۆی دانئ، رینگه ی نادری و به هیچ حساب ناکری. تۆ ئه گهر
ده ته وی ئیمه ت هه بی، ئه بی خۆت له بیر بچیته وه و ناو و نیشانی بوونت کویر بیته وه.
به لی ئه وه ئه وه پری ئاواتم بوو که پیک هاتوو و به دل ههر ئه مه م ویستوو. له وه تا ئه م
فه رمانه شیرینه م بیستوو، گیان و دل و دهمم پره له شیرنایه تی به مراد گه یشتن.

9 ته دزانم، ته دینم کو توئی نووری وجود

«الله الله» ژ چ نووره د سه رایا مه له باله ب

مانای وشه کان:

ته: تۆ؛ دزانم: ده زانم؛ دزانم: ده ناسم؛ کو: که؛ نوور: رووناکی، تیشک؛ وجود: بوون؛
الله الله: په ک ماشه لالا؛ سه را: مال.

پوخته ی مانا:

ئه وا مه لایه تیم فری داوه؛ هه موو نیشانه ی بوونم هاویشته تۆ نه چالی نه بوونه وه. ئیستا
جگه له تۆ کهس ناسم؛ جگه له تۆ هیچ نابینم. تیگه یشتوو م که بوون تیشکیکی
رووناکی تۆیه. سه د ماشه لالا له و رووناکییه ت که له خانووی جی ژیا نی ئافه ریده کانتدا
و له عهرز و ئاسمان تیشکی داوه ته وه.

۱۰ ژ عینایهت نه زهری خاسه کو هر میسره و بهیته ک
قه ده حین ثابی هیاتینه د شیعره مه له باله ب

مانای وشه کان:

عینایهت: چاو لی بوون؛ نه زهر: لی روانین؛ خاس: تایه تی؛ میسره: نیوه شیعر؛
بهیت: شیعریکي دوو میسره عی؛ قه ده ح: پیاله؛ ثابی هیات: ئوی ژبان.

پوخته ی مانا:

دیاره یار به چاوی مەر حمهت و به زه یی له منی روانیوه و ئیلتیفاتیکی تایه تی
ده ربارهی من هه یه؛ ئه گینا ئه وه خورایی نییه که هر تاک و له تیک له شیعر ی من،
بارته قای پیالینکی پراوپر له ئوی هیاتی دپته وه.

په‌نج و گه‌نج

شاه ب قه‌سدا کوشتنا من ږم هه‌ژاندن بی‌سه‌به‌ب
دا مه‌چه‌شمی قه‌هر و خه‌شمی ږم ل دلدل کو‌ئه‌ده‌ب

مانای وشه‌کان:

شاه: خونکار؛ قه‌سد: نیاز؛ کوشتن: مراندن؛ ږم: ږمب؛ هه‌ژاندن: ږاژاندن، ږاتله‌کاندن؛
سه‌به‌ب: هۆ؛ دا مه: دای به ئیمه؛ چه‌شم: چاو؛ قه‌هر: تووږه‌یی؛ خه‌شم: ږق؛ کو: که.

پوخته‌ی مانا:

یارم که خونکاری هه‌موو جوان و نازدارانه، مژوله‌کانی به تووږه‌ییه‌وه تروو‌کاندن؛ که بۆ
من وه‌ک ئه‌وه وابوو به ږمبان له من ږاسایی. به چاوی تووږه‌یی و غه‌زه‌به‌وه تماشای
کردم و دیاره مه‌به‌ستی ئه‌وه بوو که له خزمه‌تیا به ئه‌ده‌ب‌تر ږم. هه‌رچه‌نده من خۆم
لام وایه هیچ بی‌خزمه‌تییه‌کم نه‌کردوو و هۆی تووږه‌یی ئه‌وم پیک نه‌هیتاوه؛ به‌لام
هه‌روه‌ک جوانی و دلنه‌رمی ږه‌وشی یاره، هه‌روه‌هاش قه‌هر و تووږه‌ییش یه‌کیک له
سیفاتی ئه‌وه. که‌وابوو نابی ئیمه سه‌به‌ب ږپرسین.

کوشتین دیدار و دینی بی‌خه‌تا هه‌ر ده‌ه‌سه‌دن
هه‌ر سه‌حه‌ر دیسا ژ نو وین تینه‌کیږی سه‌د جه‌له‌ب

مانای وشه‌کان:

کوشتی: کوژراو؛ دیدار: چاو ږی که‌وتن؛ دین: تماشا، دیتن؛ بی‌خه‌تا: بی‌سوچ؛ ده‌ه‌سه‌د:
هه‌زار؛ ژ نو: سهر له نوی، له سهر‌ږا؛ تینه: دینه؛ کیږ: چه‌قۆ؛ جه‌له‌ب: گه‌له، که‌رک.

بوختەى مانا:

وەنەبێ ھەر من بە تەنیا بێ سووچ و ھەلە لە ڕێگەى دیدارى ياردا، بەر توورەيى کەوتىم و کوژرايم؛ ھەزارانى وەک من کە ئارەزووى ديتنى ياريان کردوو، لە ڕێگەى خۆشەويستيدا -کە بەلای ئەوانەو ھىچ گوناھيکى تيدا نەبوو- کوژراون. لەسەر ئەو ھالەشرا، ئەو کوشتنە ھيڤدە خۆش و مايەى بەختەو ھەرييە کە ھەموو سەينان، سەر لە نوێ سەد- سەد گەلە دلدار بە داوخوازی خۆيان ديتنە بەر کيڤد و دەيانەوي ئەو ڕيگەدا بمرن.

۳ دى ژ چەرخی پەنجەمین بيتن تەنەز زول کەت مریخ
میسلی شەمسى گەر کشينيتن ل وان تيغين غەزەب

مانای وشەکان:

دى: بێ گومان، ھەر ئەبێ؛ چەرخی: ئاسمان؛ تەنەز زول: ھاتنە خوار، داگەران؛ مریخ: ئەستێرەيە کە بە قسەى ئەستێرەناسانى پيشوو لە ئاسمانى پينجەمەو، کيڤديکى خويناوى لە دەستايە و شەر و شۆڤى دنيا ئەو دەينيتەو؛ میسل: وەکوو؛ شەمس: خۆر؛ کشينيتن: ھەلبکيشى؛ تيغ: تيخ؛ غەزەب: توورەيى.

بوختەى مانا:

ھەر ئيمەى دلدارى سەرزەوى نين کە منەى کوشتن، بە تيخى توورەيى و قەھرى يار دەکەين؛ بەلکوو ئەگەر يارى خونکارم تيخى غەزەبى خۆى بەرەو مریخ و خۆر ڤاتلە کيڤنى، مریخ لە ئاسمانى پينجەم و خۆر لە ئاسمانى چوارەمەو بەرەو زەمین ديتنە خوار و منەتبارن کە وە بەر تيخى يار بکەون و ئەو بەختيارىيەيان بە نەسيب ببێ.

۴ ھەر مەجالا ئەو د جەنگى بيت و ڤەت ھەر جارە کى

ڤاست و چەپ دى بيختن سەد- سەد ب مزراق و قەسەب

۵ ڤوستەم و جەمشيد و خاليد، جەمزە يان شيرى عەلى

ئافەرين يا شەھسەوارى تورک و ڤمبازى عەرەب

ماناي وشه كان:

مه جال: کات؛ مه جال: شويټنى هات وچو کردن؛ جه نگ: شهر؛ ر هت: برپوات؛ دى
بيختن: مه علووم ده که وټنى؛ مزراق: نيزه؛ قه سه ب: دريژوو کهى ناو کلور وه ک قاميش
و حه يزهران و...؛ قه سه ب: ر مبي دريژ که له دار حه يزهران بووه. روسته م: پاله وانى
خه يالاتى ئيران؛ جه مشيد: پادشايه کى کونى ئيرانه، کورد «جه مشير» یشى پتى
ده لين؛ خاليد: خالندى کورى وه ليد، هه واليکى پيغه مبه ر بووه؛ حه مزه: ئيمام هه مزه،
مامى پيغه مبه ر؛ عه لى: ئيمامى عه لى، که به شيرى خوا به ناوبانگه؛ ئافه رين: ئافه ريم،
له منت که وى؛ يا: هوى؛ شه هسه وار: سه رتوپى سواران؛ ر م باز: ر م ب وه شين.

ماناي شيعرى چوار و پينج:

له هه ر مه يدانئى کدا خونکاري نازدارى من تاقه جاريک بيت و بچيت و شهر بکا، به
زه برى نيزه ي مژولان و بالاي به رز و شووش و باريک و نه رمونيانى. که وه ک ر مبي
حه يزهرانه. سه تان و هه زارانى وه ک روسته م و جه مشيد و خالند و هه مزه و عه لى،
خوى له به ر ناگرن و به راسته و چوپه دا داينده پاچى و له مه يداندا تخيل ده بن. ئه ي
هه زار ئافه رين بو تو شاسوارى تورکان و سه رتوپى ر م ب وه شينانى عه رهب!

ع ل ل تولى ئاستانى چخ ب وان له علان کرن
ده رگه هئ فه تحئ فه بوو ئيرؤ ل مه هجووران عه جه ب

ماناي وشه كان:

لئ: به لام؛ تول: سه گى چکوله؛ ئاستان: ئاسانه؛ چخ: به ترکى يانى ده رکه وه. کورد ئه م
وشه به بو ده رکدرنى سه گ به کار ده بن؛ له عل: لال، به ردئکى به قيمه ته. شاعيران ليوى
ياريان پى شهباندووه؛ فه تح: کرانه وه؛ فه تح: به ئاوات گه يشتن؛ فه بوو: کرايه وه؛ مه هجوور:
به جئ هيلدراو؛ مه هجوور: ته رک کراو و دوور خراو؛ عه جه ب: سه ير و سه مه ره.

بوخته ي مانا:

شتى زور سه ير و سه مه ره ئه وه يه که خونکاري من به وه هه موو سام و هه يبه ته وه که

وهڪ ڳوٺمان ٿه گهر به قههرو وه دهمريخ و پڙڙ ڀاڃوري، سهر بهرو ڙير دينه بهر دهستي و ههزاران پالھواني بهناوبانگ له رووي ٿهودا ڇو ناگرن و ههر لهجي له مهيدان تخيل و سلار دهبنهوه، ههر بهو توور ھييهوه بهو ليوه وهڪ لهعلائي خوي، چغهي له تولي ٿاسانهي خوي — كه منم — ڪرد. ٻو من به خير گهرا؛ دهرگاي مرادانم بهروودا ڪرايهوه و له پاش ههلهپسيران و ڇو تي نهگهياندين، به ديداري شاد بوومهوه و بهو تي ڀاڃورينته، لاواندمييهوه.

۷ بهندهيي سادق سههر ٿامانجي رهشتووزين خواه ڪر
من ب قهولي دڙمنان دت بهر خهدهنگان بي سههب

ماناي وشهڪان:

بهنده: ڪڙيله؛ سادق: ڪار و قسه راست؛ ٿامانج: نيشانه؛ رهشتووز: دهبان، دهباني دهم رهش؛ دت: ده داته؛ خهدهنگ: تير.

پوختهي مانا:

له بهر بهياندو ٻو ڪه يار مني به تماشايهڪ لاواندهوه و ڪڙيله بي خهوشي خوي بهسهر ڪردهوه. مني ڪرده نيشانهي تيخي دهباني تازه ساوي برو رهشهڪاني و مڙله جهر گبرهڪاني. دوڙمنان وايان زاني يار برپاري داوه بي هيچ سههب و هڙيهڪ من بداته بهر تيران و له ديداري خوي ناهوميدم بڪا؛ بهلام ٿهو دوڙمنانه زور به ههلهدا چوون.

۸ لهشڪري قهر و غهمان وي چوون ههسارا دل بڪن
كهعبه و بهيتولحهرامه لي ب نوور بيتن رهجهب^۱
(يان: دي نهبوورت لي رهجهب)

ماناي وشهڪان:

لهشڪر: سوپا؛ قهر: خهفته؛ غم: پهڙاره؛ چون: چلون؛ ههسار: ٿابلوقه؛ كهعبه:

۱. عوسمان تونج: «كهعبه و بهيتولحهرامي رانهبوورت بي رهجهب»

مالى خوا؛ به يتولحه رام: مه ككه؛ لى: لهوى؛ بنوور بيتن: پرووناك بيت؛ دى نه بوورت: هيچ گا رانا پرئ؛ ره جهب: مانگي كه له مانگانى سالى عهره بى و يه كي كه لهو چوار مانگه ي كه جهراميان وه پاشل خراوه و عهره ب لهو چوار مانگه دا يه كترين نه ده كوشت و نه ده چوونه تالان و پرؤى يه كترى. سئ مانگه كه ي تريش، مانگى ناو جيژنان و قوربان و محه رهم بوون.

بوخته ي مانا:

دواى ئه وه كه يار به ليوى موباره كي خوى چغه ي پئ گوتووم و دواى ئه وه كه چاوم به چاو و برؤيانى پروون بۆته وه، تازه چؤن له شكرى خه مومه ينه ت ده توانن ده وورى دلم بدن و تووشى ناهوميديم بكه نه وه. دلى من بۆته مه ككه و مالى كابه و هيچ هيژيك ناتوانئ نازارى پئ بگه يه ننئ و هه تا- هه تا من و دلم له ره جه به مانگداين و هه رگيز مانگى ره جه به ي ئيمه دوايى نايه ت و هه ميشه پرووناك و مايه ي پرووناكى دله.

9 سوفتى يئن پر له عل و مه رجانان ب موژگانان هه تا
ديده ره وشه ن بوون ب دينا ديم دوورى سيمين غه به ب

ماناى وشه كان:

سفتى: سماو؛ پر: زؤر؛ له عل و مه رجان: دوو جؤره گه وه هه رى ره نگ سوور و ئالن؛ موژگان: مژؤل؛ ديده: چاو؛ ره وشه ن: پرووناك؛ دين: ديتن؛ ديم: ره خسار؛ دور: مروارى درشت؛ سيمين: زيوين؛ غه به ب: به رچيله.

بوخته ي مانا:

من كه ده ليم چاوم به ديدارى يار پرووناك بۆته وه و شانازى برينى تيرى مژؤلانم به نه سيب بووه و خۆشه ويستى و ئيلتفاتى يار له ناو دلما جيگيره و دلم لهو ساوه بۆته مالى خودا، تازه خه م هه ددى نيه بيه ناوى. نابئ وا بزانن كه ئه م هه موو خۆشيه م به مفت و مه رحه با ده س كه وتووه؛ نه خيّر، لهو ريگه دا زؤرم ده رد كيشاوه؛ زؤر فرميسكى ئال و خوئين ره نگم - كه به له عل و مه رجان ده شبه يندران - به سه ر نوو كى مژؤلاندا هيئاوه و

دامباراندوو و وهك ئەوه وا بووه كه له‌عل و مهرجان، به مژۆلان بسمم. پاش ئەو هه‌موو گریان و زه‌جركیشان و لالانه‌وه، یار به‌زه‌ی پێما هاتۆته‌وه و پێگه‌ی داوم به‌روانمه‌ ئەو ڕوخساره‌ی كه وهك دو‌ر وایه و به تماشای ئەو به‌رچه‌نه زی‌وینه، به‌خته‌وه‌ر بێم.

١٤ ئە‌ی قه‌ خ‌ز‌ر‌ی‌را د‌ف‌ی‌ت ئا‌فا ح‌ه‌ی‌اتی ب‌ت نه‌س‌ی‌ب
د‌ی ب‌ سه‌عی و جه‌هد یه‌ ک‌سان بن ل‌ بال وی ڕو‌وز و شه‌ب

مانای وشه‌کان:

ئە‌ی: ئە‌وی، ئە‌و كه‌سی؛ قه‌ خ‌ز‌ر‌ی‌را: ده‌گه‌ل خ‌دری؛ د‌ف‌ی‌ت: ده‌وی؛ ب‌ت: ب‌ی‌ت؛ نه‌س‌ی‌ب: به‌ش؛ د‌ی: گه‌ره‌كه‌؛ سه‌عی: كۆشش؛ جه‌هد: ته‌قالا؛ یه‌ ک‌سان: به‌رانبه‌ر؛ ل‌ بال: له‌ ك‌ن؛ ڕو‌وز: ڕۆژ؛ شه‌ب: شه‌و.

پوخته‌ی مانا:

كه‌س‌یك به‌ ته‌ما ب‌ی ڕه‌گه‌ل خ‌دری ز‌ین‌دوو كه‌وی و ب‌گاته سه‌رچاوه‌ی ئا‌وی ح‌ه‌ی‌اتی و مه‌رگ له‌ خ‌ۆی دو‌ور ب‌خاته‌وه، گه‌ره‌كه‌ له‌ ڕێگه‌ ڕۆش‌تندا ماندوو بوونی له‌ به‌رچاو نه‌ب‌ی و شه‌و و ڕۆژی به‌ خه‌یالدا نه‌یه و هه‌رگ‌یز ه‌یچ سات و كات‌یك له‌ كۆشش و ماندوو بوون وچان نه‌دات.

١٥ خ‌دمه‌تا پ‌یری موغان د‌ی كه‌ت كه‌سی مه‌قسووده مه‌ی
شیشه و جاما زو‌جاج‌ی ئە‌ی د‌ف‌ی‌ت د‌ی ڕه‌ت ح‌ه‌له‌ب

مانای وشه‌کان:

پ‌یری موغان: خا‌وه‌ن مه‌یخانه؛ كه‌ت: ب‌كات؛ مه‌قسوود: ن‌ياز، م‌راز؛ مه‌ی: شه‌راب؛ شیشه: م‌ینا، ب‌لو‌ور؛ جام: پ‌یاله؛ زو‌جاج‌: شو‌وشه؛ ڕه‌ت: ب‌روات؛ ح‌ه‌له‌ب: شاریكه‌ له‌ سو‌وریا كه‌ قه‌دیم به‌ شو‌وشه‌ی چاك به‌ناوبانگ بووه.

پوخته‌ی مانا:

كه‌س‌یك‌ی تاهمه‌ز‌ر‌ۆی ف‌ر‌ك‌ردنی شه‌رابه، له‌سه‌زیه‌تی خ‌زمه‌تی مامه‌ پ‌یره‌ی خا‌وه‌ن

مه‌یخانه بکات. که‌سیکی به‌ته‌مایه پیا‌له و جامی شووشه‌ی بلوورینی هه‌بی، ده‌بی
رێگه‌ی حه‌له‌ب بگرێته به‌ر.

١٢ جه‌ورێ هیندی دێ کشینت هه‌ر که‌سێ تاووس دفت

گه‌وه‌هر و دوررا یه‌تیم بی ته‌رکی سه‌ر تیتن ته‌له‌ب^١

مانای وشه‌کان:

جه‌ور: ئازار؛ هیند: هیندووستان؛ دێ: گه‌ره‌که؛ کشینت: بکیشی؛ دوررا یه‌تیم:
مرواری تاقانه‌ی ناو سه‌ده‌ف؛ ته‌له‌ب: داوا، خواستن.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و که‌سه‌ی به‌نیازه تاوسی هه‌بی، ده‌بی رێگه‌ی چوونه هیندووستانی وه‌به‌ر چاو نه‌یه و
گه‌ره‌که خۆی له‌و رێگه‌یه‌دا ماندوو کا. که‌سیکی که‌ ئاره‌زوویه‌تی گه‌وه‌هر و مرواری
تاقانه‌ی وه‌ده‌ست که‌وێ، ده‌بی خۆی بخاته ناو ده‌ریا و ترسی خنکان فری دا. ئه‌گینا
به‌ بی ته‌رکی سه‌ر کردن، هه‌رگیز به‌ مراد ناگات.

١٣ غه‌فله‌تی ئه‌و که‌ششفی شیر ده‌ست ب ده‌ست هاتن جه‌گه‌ر

گو: غه‌بینه‌ت یا «مه‌لا» میسکین مه‌ لی که‌ر کر که‌زه‌ب

مانای وشه‌کان:

غه‌فله‌تی: له‌ نا‌کاو، کتوپر؛ که‌ششفی: خۆی دیاری دا؛ ده‌ست ب ده‌ست: له‌سه‌ر یه‌ک
و بی وچان؛ جگه‌ر: جه‌رگ؛ گو: گوتی؛ غه‌بینه‌ت: حه‌یف، ئه‌ی بیچاره؛ یا: ئه‌ی؛ که‌ر:
له‌ت و کوت؛ مسکین: هه‌ژار؛ که‌زه‌ب: جه‌رگ.

پوخته‌ی مانا:

به‌لی وه‌ک گوتمان، دلدار له‌سه‌ریه‌تی له‌ رێگه‌ی یاردا زۆر خۆی ماندوو بکا و ته‌رکی

١. شیخ مونه‌ووهر: «نین ته‌له‌ب». عوسمان تونج: «نابی ته‌له‌ب»

گیان و سہربکا. بہ لَام نابی لای وا بی کہ یاریش لہ سہریہ تی لہ بہرانبہر ٺہو ماندوو بوون و جزیاکیشانہیدا تۆلہی بۆ بکاتہوہ. دیداری یار لہ نرخاندن و کرپار بہدہرہ و بہدوورہ. عاشق دہبی و ہزیفہی خۆی _ کہ جزیاکیشان و ژان و ئیشانہ _ پیک بہینئی و ٺہوسا چاوی لہ بہزہیی و ٲوحمی یار بی. نہک لای وا بی دہبی حق و کریی ماندوو بوون و ہرگری. من کہ دہلیم زۆر گریلوم و زۆر ہرژاوم، چاوم لہوہ نہبوو کہ یار بۆم بہ حساب بینئی؛ بہ لَام خۆی بہزہی ٲیمدا ہاتہوہ و لہ ٲر و نہکاویک خۆی نیشان دام و شیرى برۆ و تیری ہرژانگ لہ جہرگم ہاتنہ دہست و بی وچان دایانٲاچی و ھیزیان لی بریم. یار کہ منی وا بہ کہساسی و کہنہفتی دیت، ئاوری بہخیری لی دامہوہ و فہرمووی: ٺہی بیچارہ مہلای ھزار و کلۆل! بہ زہیری تیر و شیرى ئیمہ، لہت و کوت کرا.

منى قەرەبەخت

۱ مەن دىل كۆڭۋان ھەزارىن داغ و كەيىبەر بىي حىساب
مىھنەتتا ۋەردىن بى خارن وىن دىلدا سەد نىشاب (نەشاب)

ماناى وشەكان:

كۆڭۋان: دەرد و ھەسرەت؛ كۆڭۋان: كۈان و برىن؛ كەيىبەر: برىنى جۆرە تىرىكى دەم
ۋەك چەقۇ؛ مىھنەت: پەژارە؛ ۋەرد: گۈل؛ خار: چىل، درۋو؛ نىشاب: تىر؛ نەشاب:
چىنگ لى گىركەر.

پوختەى مانا:

كەسكى ئارەزوو بىكا كە لە گۈلان نىزىك بىتەۋە و لە دىمەن و بۆن و بەرامەيان كەيف بىكا،
گەرەكەتتى ھەلچەقان و ژانى دىر كانىش قىوول بىكات. ئەو گۈلەى مەن وىستۈومە بۇى بىچم
ۋ لىي نىزىك بىمەۋە ھەرۋەك بۇ خۇى سەرتۇپى گۈلانە، چىل و دىر كى دەۋرىشى لە چاۋ
دىر كان، تىرى دەمپان و گۈيزانن. جا شتىكى ئاشكرايە كە مەن لە رىگەى گەيشتن بەم
گۈلە تاقانەيە ھەزاران برىن و ژان و داغ و سەرەتىرم دەلدا ماۋەتەۋە.

۲ سەد نىشابن مەن دىل ئىرۇ ژ خارىن سۆر گۈلان
بەك بىك پەيكەن چەقى بوون چوونە جەرگىدا كۈلاب

ماناى وشەكان:

نوشاب: تىر؛ خارىن: چىلان؛ سۆر: سوور؛ پەيكەن: سەرەتىر؛ چەقى: چەمىو؛ كۈلاب:
قۇلاب.

پوختەى مانا:

بەلئى من كە ويستوومە لە سوورە گولان نزيك بېمەو، ئەمڕۆ دەبينم كە سەد تير لە دلم ھەلچەقيوھ و سەرى ھەموو تيرەكانيش پەرچيان خواردۆتەوھ. بە قولاپە چنگيان لە ناو جەرگ و ھەناوم گير كردووھ.

۳ بور ب وان جەرھان خۆ تيرن لۆ كو دى دەرمان دكەن
شەربەت و ئافا حەياتى شەككەر و قەند و گولاب

ماناى وشەكان:

پور: پر؛ جەرھ: برين؛ لۆ: كابر؛ لۆ: ھەى مال ئاوا؛ كو: چون؛ شەربەت: دەرمانى تراو؛
ئافا حەياتى: ئاوى ژيان؛ شەككەر: شەكر؛ گولاب: گولاو.

پوختەى مانا:

ئەو بەيتە وەك وەرەمىكە بۆ سەركۆنەكارىك كە گوتبىتى: ئەم ھاوارەى پى ناوى بچۆ
لاى بژيشكان، بە تۆزە شەربەتتيك چاكت دەكەنەوھ. مەلا دەلى:
ئەو ھەموو برينەى كە لە جەرگ و دلمە و ھەموو برينىكيكيش پرە لە تير و سەرە
تير و نەھاتوونە دەر، چۆن بە شەربەت و گولاو و شەكراو و قەنداو چارى دەكرى؟
كابر بە خوا ئاوى حەياتيشم بە گەروددا كەن تازە من خۆش نابمەوھ؛ كارم كراوھ
و دەرەم كارىيە.

۴ گەر دوو سەد پەيكەن د نىقا دل بوان دى خوەش بوان
ھەر دەما كەو كەب بدينا نەجم و پەروين بى حىجاب

ماناى وشەكان:

گەر: ئەگەر، پەيكەن: سەرەتير؛ نىف: ناوھند؛ بوان: بيان؛ خۆش: چاك؛ دەم: كات؛
كەو كەب: ئەستىرە؛ نەجم: ئەستىرە؛ پەروين: ھيشووى ئەستىرەى كۆ؛ حىجاب:
رۆوپۆش، لەمپەر.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گەر ده‌لیم ده‌ردی من به‌وانه نییه به بژیشک و هه‌تار و لو‌قمانان عیلاجی بکری و
ئاوی هه‌یاتیش ده‌هانام نایه، مانای ئه‌وه نییه که ئیتر پێگه‌ی چاره به ته‌واوی به‌ستراوه
و درگای هومیدی چا بوونم لی داخراوه. نه‌خیر، ئه‌گەر من به بی پهرده و رووپۆش
چاوم به به‌ژن و بالای ئه‌و سووره‌گوله‌ی خۆم روون بباوه و خشل و پرپره و سسله‌کانی
به‌ژنیم بدیتبا — که هه‌روه‌ک ئه‌ستیره و هیشووی کۆ، له ئاسمانی جوانی ئه‌ودا
ده‌ده‌هوشینه‌وه — لیم روونه ئه‌گەر دووسه‌د سه‌ره‌تیریشیم ده‌نیوه‌راستی دل
هه‌له‌چه‌قیبا، ده‌سته‌وله‌جی برینیان کویر ئه‌بوونه‌وه و گوشته‌زوونیان ده‌هیناوه و
هه‌له‌مم لی ده‌برا و وه‌ک گوێزی ئازام لی ده‌هاته‌وه.

۵ زوهره و عیقدا سوهره‌یا که ششفی بوون ئه‌و د شه‌رق
سایه‌یا به‌ختی مه‌ دایئ مال سه‌ر پهرده و نیقاب

مانای وشه‌کان:

زوهره: ئه‌ستیره‌یه‌کی زۆر گه‌شی گه‌رۆکه؛ عیقدا: گه‌ردن‌به‌ند؛ سوهره‌یا: گه‌له
ئه‌ستیره‌ی کۆ؛ که ششفی: دیارده؛ شه‌رق: خۆر‌هه‌لات؛ سایه: سیبه‌ر؛ به‌خت: ئیقبال؛
دایئ: که‌وته سه‌ری؛ مال سه‌ر: له سه‌ری مایه‌وه؛ په‌رده: له‌مپه‌ر؛ نیقاب: رووپۆش.

بوخته‌ی مانا:

من که ده‌لیم ئه‌گەر یارم به بی‌پهرده و ئاشکرا دیتبا، هه‌مم له دل ده‌بران، مانای ئه‌وه
نییه که یار خۆی له من پۆشیوه. نه‌خیر، یار هه‌میشه و له هه‌موو شوێنان حازر و
به‌رچاوه. به‌لام ئه‌وه به‌ختی ره‌شی منه که نه‌یهیناوه و بۆته له‌مپه‌ر له نیوان من و
یاردا. ئه‌ستیره‌ی زوهره و گردن‌به‌ندی گه‌له ئه‌ستیره‌ی کۆ — که مرازم له خشله‌کانی
به‌ژنیه‌تی — له ئاسمانی بالای یاردا، له‌و لایه‌وه که رۆژی رۆخساری لی هه‌لدی، دیار و
ترووسکه‌دارن؛ به‌لام به‌ختی ره‌شم وه‌ک هه‌ورێکی ره‌ش داوه‌ستاوه و سیبه‌ری کردۆته
نیوان و ناتوانم ببینم.

«ئه‌وه‌دی» ش ده‌لی: دۆست پتر له خۆم نزیکي خۆمه؛ به‌لام ئه‌وه منم که له‌و

دوورم. چى بکهه؟ کى وا هه یه حالى بکهه؟ که دۆست له تهنیستمه وهیه و من لیى
ته ریکم!!

ع واژگوون دهوړى نوما من چه رخ و بايى له وه له بان
که وه که بان سه یرا موخالیف گرت و تیکه له کر حیساب

مانای وشه کان:

واژگوون: به راوه ژوو؛ دهوړ: گهړ؛ نوما: نواندى؛ چه رخ: ئاسمان؛ چه رخ: سووردان؛
چه رخ: ئامرازى هه لپیچان؛ با: باو؛ با: سووړ و خول؛ با: په وشت؛ له وه له بان: لۆله پ،
قهره قهره؛ که وه که بان: ته ستیره؛ سه یر: گهړیان؛ موخالیف: پیچه وانه؛ تیکه له: ئالۆز؛
تیکه له: لیکدراو؛ حیساب: ژماره.

پوخته ی مانا:

له به دبختی و کلۆلى من، سووړى گهردوون پیچه وانه و به راوه ژوو بۆته وه. باوى
لۆله په کان به بارى ئااسایدايه. ئه ستیره کان _ که من به ختى خۆم لیوه ده دیتن _
هه مووی ریگه یان تیک داوه و به ته وای سه رم لی شیواوه و حیساب و میسابم له
دهست ده رچوو.

Y ئیک که تن شه مس و زوحه له ئیرو د بورجا عه قهره یی
سه یف چوو ده ستی مریخی مولکى دل له وه بوو خه راب

مانای وشه کان:

ئیک که تن: یه کدیگیر بوون؛ شه مس: خوړ؛ زوحه له: ئه ستیره یه کى گهړۆکه و به
نه حس ناسراوه؛ بورج: مه نزلگه ی مانگ و پۆژ له ئاسماندا؛ عه قهره ب: دوویشک؛
عه قهره ب: چه ند ئه ستیره یه کن له ئاسمان که له دووره وه وه ک دوویشکیک دینه
به رچاو. هه روه ها مه نزلگه یه کى ئاسمان بۆ مانگ و پۆژ له حیسابى ئه ستیره ناس و

نجووم گه‌راند؛ سه‌یف: شیر، شمشیر؛ مریخ: ته‌ستیره‌یه‌کی گه‌رۆکه. ته‌ستیره‌ناسانی قه‌دیم به‌ خوای شهر و ئاژاوه و خوین‌پرشتیان ده‌زانی و شکله‌که‌یان وه‌ها ده‌هاته به‌رچاو که کیردیکی له‌ده‌ستایه‌ دلۆپه‌ خوینی لی ده‌تکی؛ له‌و: بۆیه؛ مولک: مال؛ خه‌راب: ویران و خاپوور.

پوخته‌ی مانا:

بۆ چاره‌ره‌شی من، ته‌مڕۆ خۆر و زووحه‌ل، ده‌ناو بورجی عه‌قره‌بدا گه‌بشتوونه‌ته‌یه‌ک؛ که به‌ هه‌موو حیسابان به‌لگه‌ی نه‌گه‌ته‌ی و به‌دبه‌ختیه‌ی. مریخ که کیردیکی له‌ ده‌ستا بوو، ده‌بووه‌ مایه‌ی خوین‌پژان له‌ جیهاندا. ئیستا بۆ کلۆلی و نه‌گه‌ته‌ی من، کیرده‌که‌ی به‌ شیر گۆرپوه‌ته‌وه‌. مالی دلم بۆیه به‌یه‌کجاری ویرانه‌.

Ⓐ له‌و ته‌نه‌زول کر مریخی نه‌وبه‌ چوو ده‌ورا زووحه‌ل
چوو ته‌ره‌ف میه‌را سوپیه‌ری نه‌زولی عه‌ردان عه‌زاب

مانای وشه‌کان:

له‌و: بۆیه؛ ته‌نه‌زول: هاتنه‌ خوار؛ ته‌نه‌زول: بۆ سه‌لماندن؛ نه‌وبه‌: نۆره؛ ده‌ور: باو؛ ته‌ره‌ف: لا؛ میه‌ر: خۆر؛ میه‌ر: خۆشه‌ویستی؛ سوپیه‌ر: ئاسمان؛ نه‌زولی: دابه‌زی؛ عه‌رد: سه‌رزهمین؛ عه‌زاب: ئازار.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر له‌ به‌ختی ره‌شی منه‌وه‌ بوو که مریخی خودای خوین‌پژێ و ئاژاوه، له‌ پله‌ی فیزی خۆی دابه‌زی و سه‌لماندی که زووحه‌لی نه‌حسیش ده‌ورێکی ده‌نه‌گه‌ته‌ی مندا هه‌بی و له‌م کاره‌ساته‌دا هاریکاری مریخ بی. له‌و لایشه‌وه‌ خۆر _ که جیگه‌ی هومید و هانایانه و پشتم به‌ مه‌حه‌به‌ته‌ی ته‌و قایمه‌ _ له‌ ئاسماندا خۆی لی خسته‌مه‌ لایه‌که‌وه‌ و لام لی ناکاته‌وه‌ و سه‌رئه‌نجام هه‌رچی ده‌رد و ئازار و ناخۆشی بوو ڕووی کرده‌ سه‌رزهمین و ولاتانی گش ته‌نییه‌وه‌.

٩ لەو ب شەش بورجان عوتارىد ژاڤتابى دوور بوو
لئى زوحەل بوو موشتەرى ئافىتە چەرخى ئىنقلاب

ماناى وشەكان:

عوتارىد: ئەستىرەيەكى گەرۆكە، بە حىسابى نجوومگەرانى پىشوو لە ئاسمانى دووھەمدا دەخولیتەو؛ ئاڤتاب: خۆر، كە بەو حىسابەى پىشوو لە ئاسمانى چوارەما دەگەرئى؛ زوحەل: ئەستىرەيەكى گەرۆكە بە شوومى مەشھوورە؛ موشتەرى: ئەستىرەيەكى گەرۆكە، ئەستىرەناسانى قەدىم دەيانگوت لە ئاسمانى شەشەمدا خول ئەخوا؛ موشتەرى: كړيار؛ چەرخ: ئاسمان؛ ئىنقلاب: ھەلگەرانەو و ژيړ و ژوور بوون.

پوختەى مانا:

بەختى من كەوتۆتە پەشايەو. بۆيە وا دەبينم كە عوتارىد بە شەش مەنزىل لە خۆر دوور كەوتۆتەو. خۆ ديارە ئەگەر ئەم دوانە لىك نزيك بن، مژدەى خۆشى و شادييان پىوھيە. جا كە عوتارىد دوور كەوتۆتەو لە خۆر، زوحەلى نەحس و نەگبەتبار لە خۆر بۆتە كړيار و بە نزيك بوونەو خۆر و زوحەلە ئازاوە كەوتۆتە ئاسمانەو و مايەى بەختەومەرى خەلكى زەمىن بەراوہ ژوو بوونەتەو و ھەموو شتىك لە بارى خۆى ترازاوە.

١٠ شەووشى نەزما نجوومان ھەيئەتا چەرخ و بورووج
لەو ل وەزەك دەر نەتيتن ماھ و زوھرە و ئاڤتاب

ماناى وشەكان:

شەووشى: شىواوى، ئالۆزى؛ نەزم: رىك و پىكى؛ ھەيئەت: بىچم و تەرز؛ ھەيئەت: زانستى ئەستىرەگەرى؛ چەرخ: ئاسمان؛ بورووج: گەلە بورج؛ بورج: مەنزىلگەى مانگ و خۆر لە ئاسمانا؛ لەو: بۆيە؛ وەزە: بار، ھالەت؛ دەر نەتيتن: نايەتە دەرەو؛ ماھ: مانگ؛ زوھرە: ئەستىرەيەكى گەریدەيە؛ ئاڤتاب: خۆر.

پوختەى مانا:

ليزگەى ھۆنراوہى رىك و پىكى ئەستىرەكان شىواو و ئالۆزە. بىچم و تەرزى بورجەكان

لە ئاسماندا _بەرانبەر بە زانستی ئەستێرەناسین_ ھیچی لە جیگە ی خۆیدا نەماوە و شیرازەیان لەبەر یەک ھەلۆ ھاوھە. ھەر لەمەش پرایە کە لە بەرچاوی من مانگ و زوھرە و خۆریش _کە جاران لە جیگە یەکی دیارییەو ھەلدەھاتن_ ئیستا پێگەیان گۆریو.

II موقەلیب من دی مەنازیل ڤاژی ئەو سەیری دکن
یەک ب یەک خوون ژێ دبارن ئاتەش و لەمەع و شەھاب

مانای وشەکان:

موقەلیب: وەرگەراو؛ مەنازیل: گەلە مەنزل؛ مەنزل: قوناغی ئەستێرە؛ ڤاژی: بەراو ھاوھە؛ سەیر: گەراو؛ خوون: خوین؛ ژێ: لێ؛ ئاتەش: ئاگر؛ لەمەع: ترووسکە؛ شەھاب: پریشکە ی ئەستێرە.

پوختە ی مانا:

من وام دیت کە مەنزلگە ی ئەستێران بارەوباربوون. گەراو ئەستێران بە پێچەوانە ی پێشوون. لە ھەموو ئەستێرە یەک ھەروا خوین و ترووسکە و پریشکە دا دەبارن.

III زوھرە چەنگی ئەف سوازدی ئەف ژێ چەنگ ئافیتە چەنگ
خۆش لە پێ قانونی وی گوھ دە تو قانون و روباب

مانای وشەکان:

ئەستێرە ی زوھرە: لە بەرچاوی ئەستێرەناسانی کۆندا لە بیجمی کێژۆلە یە کدا بوو کە سەما دەکا و چەنگ دەژەنی؛ چەنگ و قانون و روباب: سێ ئامرازی مووسیقان.

پوختە ی مانا:

زوھرە ی چەنگ ژەن کە ئەو شەر و کیشە و خوین دابارین و ئاگر پێژان و ئاورینگ ھێنای ئەستێرەانە ی دیت، پەنجە ی ھاویشتە چەنگەو و ھەوایەکی غەریب و خەمباری لێ دا. دەسا تۆش ئە ی کلۆلی داغدار! پەپرەوی لە پێ و شوینی زوھرە بکە و گوێ لە دەنگی خۆشی قانون و روباب بگرە تا کلۆلی دلت پتر جۆش بدات.

ئهز دبیم ئاخرزه مانه دئ قیامهت رابتن
لهو شهفا تارى کشاندی و نهیشت ئه سوهد غوراب

مانای وشهکان:

ئهز دبیم: من ده لیم؛ ئاخرزه مان: برانهوی دنیا؛ قیامهت: ههستانهوی پاش مهرگ؛
رابتن: رابی؛ لهو: بویه؛ شهفا تارى: شهوی تاریک؛ کشاندی: کیشای؛ نهیشت:
نیشتهوه؛ ئه سوهد: رهش؛ غوراب: قالاو.

بوختهی مانا:

من ده لیم ده می برانهوی دنیا داهاتوو و بی گومان قیامهتمان لی راده بی. هه بویه شه
که تاریکایی شه وه نهنگمان به سهردا کشاوه و ده لی قهله ره شه مان به سهر وه
نیشتوته وه و بالهکانی به سهرماندا شوپ کردوته وه و ناهیلی له هیچ لایه که وه چاومان
به پرووناکی بکهویت.

خوش ل من عالم سیاه ما ستیر و کهوکه ب قهت نه مان
ئهز ژ فئ پوژی دترسام ئاخری زوو کر شتاب

مانای وشهکان:

عالم: دنیا و هه رچی تییدایه؛ سیاه: رهش؛ ستیر: ئه ستیره؛ قهت: هه رگیز؛ ئهز: من؛
ژ فئ: لهوی؛ ئاخری: سهره نجام؛ کر: کردی؛ شتاب: پهله.

بوختهی مانا:

هاواره له من! دنیای پرووناک و خوشی جارن، لیم رهش هه لگه راوه و له تاریکاییه وه
پیتچراوه. هه رچه ندی ده پروانم قهت ئه ستیره یه که له ئاسماندا نابینم که دلی خۆمی پی
خوش کهم. ده میک بوو له وه دترسام که تووشی ئه و پوژه ره شه بم. ئه و سهره نجام
تووش بووم و ئه و پوژی لی دترسام به پهله و هه له داوان هات.

١٥ ئەف نه ئەو ئیقلیمه یا شه مس و که واکیب تی ب سەیر
ئەز نه وی عەردی دینم یا کو لی ئەو ماھتاب

مانای وشەکان:

ئەف: ئەم؛ ئیقلیم: مەلبەند؛ یا: ئەوی؛ شه مس: خۆر؛ که واکیب: گەلەستێرە؛ تی: تێدا؛ سەیر: گەرانی؛ ئەز: من؛ وی: ئەو؛ عەرد: زەمین؛ کو: که؛ ماھتاب: مانگەشەو، تریفه.

پوختە ی مانا:

ئەو مەلبەندە ی ئیستا منی تیام، باوەر ناکەم ئەو مەلبەندە که ی جاران بی که به پۆژ، خۆر و به شەو، ئەستێرە لە ئاسمانە کهیدا لە هات وچۆ و گەراندای بوون. من هیچ ئەو سەرزەوییه ی جارانم وە بەر چاوی ئەو که تریفه ی مانگ، پووناکی دە کردەو.

١٦ جین و تەییارە ک مە دی وەربوو د من وندا کرم
دامە بەر پەنجە و کولابان هەلفراندەم وە ک عوقاب

مانای وشەکان:

جن: جندۆکه؛ تەییار: فرێندە ی لەزەبەر؛ مە دی: ئیمە دیتمان؛ وەربوو: تی ورووکا؛ وندا: گوم؛ کرم: کردم؛ پەنجە: چرێنووک؛ کولاب: قولاب؛ عوقاب: هەلۆ.

پوختە ی مانا:

منی وا داماو و سەرگەردان لە ناو تاریکایی ئەنگوست لەچاوا بە خۆم نەزانیبوو. دیتم لەپر و نەکاویک جندۆکه یەکی زۆر فرێندە خۆی لوور کردمێ و تێم ورووکا و بەر چرێنووک و چنگالی خۆی دام و وە ک هەلۆ بردمی و گومی کردم و خۆم لی ون بوو.

١٧ سۆفلەوی ئینام و ئافیتیم زەمینا زولمەتی
لی کو هشیارم گەلۆ یان خەونە من دیتی ب خواب

مانای وشەکان:

سوفلەوی: بە جنۆکە و شەیتانان دەلێن کە گواپە خەلکی دنیای خوارەوێن و پەستن؛
سوفلەوی: سەر بەرەوخوار؛ ئینام: ھینامی؛ ئاقیتیم: ھاویشتمیە؛ زولمەت: تاریکایی؛ لی:
بەلام؛ ھوشیار: بەئاگا؛ گەلۆ: خزمینە، ھەیاران؛ من دیتی: من دیتووێم؛ خواب: خەو.

پوختە ی مانا:

ئەو جنۆکە بالدارە کە دەمن پۆھات، لە ناو چنگورکی خۆیدا دایپۆشیم و بردمی
سەر بەرەو ژێر ھینامی و ھاویشتمیە ناو ولاتی تاریکستانەوێ. بەلام نازانم ئاخۆ ئەوێ
من دیوێم، خەوێ و من لە خەوا وام بەسەر ھاتووێ یاخۆ لە ئاگاداری و بیداریدام؟ لێم
روون نییە. تۆ بلیی خەون بێ و بیدار بوونەوێ بە شویندا بێ؟!

دیوئ مەلعوون و موفاق ئی خودی پرووڕەش کری

۱۸

ما ب بالا ھەلکشیتن عاقیبەت چی بت سەلاب

مانای وشەکان:

دیو: نەوعی جنۆکە ی بێ فەر و بەگەر و بەھیزە کە عیفریتیشی پێ دەلێن؛ دیو: لێرەدا
مەبەست نەفسە؛ مەلعوون: نەحەلتی؛ موفاق: دووڕوو؛ خودی: خودا؛ ما: ئیمە؛ ما: بۆچی
دەبێ، سەبەب چییە؛ بالا: بەرز، بالان؛ سەلاب: چوارمیخە؛ سەلاب: سەختی و پەرقی.

پوختە ی مانا:

دیو نەفسی نەحەلتی و دووڕوو، ئەو نەفسە بەدکاری کە خوا پرووی پەش کردوو و
بە زولمەتی کردوو، چۆن دەبواپە ئەم ھەلە دەستخاوی ئیمە بە فریو ھەلفرێنی و ئەو
کەتەمان بە سەر بێنی؟ جا کە من لە بێئاگاییدا ئەوێم بە سەر ھاتوو، دەبێ ئاخر و
عاقیبەتە کە چۆنم چوارمیخە بکێشی و بە کام عەرزێ سەخت و پەقەندادات؟!

ئەرەمەن تەعلیمی دابوو، ئەببەزی دەست تی ھەبوو

۱۹

پور ب فی تەعلیم و رای ھاتبوو، چووبوو، خیتاب

مانای وشه‌کان:

ئه‌هره‌مه‌ن: شه‌یتان؛ ته‌علیم: فیرکردن؛ ئه‌یه‌ز: سپی؛ ئه‌یه‌ز: ناوی جندۆکه‌یه‌کی به‌دکاره‌ که دۆستی نزیکه‌ی شه‌یتانه‌ و پادشای گه‌وره‌ی جندۆکه‌انه؛ پور: زۆر؛ را: ته‌گبیر؛ خیتاب: وت‌ووێژ.

پوخته‌ی مانا:

نه‌وسی به‌دکارم که منی به‌و ده‌رده‌ بردوو، کاره‌که‌ی له‌ خۆیه‌وه‌ نه‌کردوو؛ شه‌یتان و پادشای جندۆکه‌ به‌دکاره‌کان ده‌میک بوو خه‌ریک بوون نه‌وسم له‌ خشته‌ به‌رن و ده‌گژ منی ڕاکهن. زۆریان وت‌ووێژ له‌ نێواندا له‌سه‌ر ئه‌م مه‌به‌سته‌ هاتبوو، چووبوو تا پیک‌هاتبوون و نه‌فسی منیان ته‌علیم دا‌بوو که چیم ده‌گه‌ل بکا و ئه‌ویش ده‌رسی ئه‌وانی له‌ من ده‌کار کرد.

٢٠ سه‌رسه‌ری^١ عیله‌ت نزانى سىحر يا ئه‌یه‌ز دکت

پور غه‌له‌ت ئه‌رزان مه‌ دى ده‌رحه‌ق خوه‌ ئه‌و عالىجه‌ناب

مانای وشه‌کان:

سه‌رسه‌ری: به‌ سووک و هاسان گرتن و گوێ نه‌دان؛ عیله‌ت: هۆ؛ سىحر: جادوو؛ ئه‌یه‌ز: پادشای جندۆکه‌ی به‌دکار؛ پور: زۆر؛ غه‌له‌ت: هه‌له‌؛ ئه‌رزان: که‌م‌نرخ؛ عالىجه‌ناب: پایه‌به‌رز.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه‌ هه‌رچی به‌ سه‌رمان هاتوو، خه‌تای خۆمان بوو. له‌ باره‌گای ئه‌و یاره‌ پایه‌به‌رزهدا جیگه‌مان بۆ دیاری کرابوو؛ به‌لام ئیمه‌ قه‌درمان نه‌زانى و لاما‌ن وا بوو ئیلتیفاتى که‌مه‌ و که‌وتبووینه‌ گله‌ و گازنده‌. ئه‌م دوو دلی و به‌نرخ نه‌زانینه‌ی بوونمان له‌سایه‌ی ئه‌ودا، ئیمه‌ی له‌ ڕیگه‌ ده‌برد و گه‌یشته‌ینه‌ حالیک که‌ شه‌یتان و جندۆکه‌ زه‌فه‌رمان پێ به‌رن.

١. هه‌ر چوار نوسخه‌ی به‌رده‌ستم «سوپه‌ری» یا «سپه‌ری»یان نووسیوه‌؛ واتا جندۆکه‌ی جوانکه‌له‌ی دل‌ڕاکیش.

٢١ ٺاھ ٺھيامين ويسالئ وھھ ڪوو خوھش بوورين و چوون
ٺھو شھرابا عھيش و نؤشئ مال پئشبه ر من سھراب

ماناي وشھکان:

ٺاھ: ٺاڻ و داڻ؛ ٺھيام: ڀڙڙان؛ ويسال: پئڪ گھيشتن؛ وھھڪوو: ڀھ ڪووڪھ؛ خوھش: به
ڀھلھ؛ بوورين: ڀاڀران؛ چوون: ڀڙيشتن؛ شھراب: بادھ؛ عھيش: ڙيان؛ نؤش:
خواردنھوھ؛ ما: مايھوھ؛ سھراب: تراويلڪھ.

پوختھي مانا:

ٺاڻ و داڻم بؤ ٺھو ڀڙڙانھي ڪھ لھ يارھوھ نزيڪ بووم و لھ خؤشيه ڪدا ڀامدھ بوارد ڪھ
قھدرم نھزاني. داڻھ ڪھم ٺھو خؤشگوزھرائي و عھيش و نؤشھي ٺھودھم، ٺئسٽا ڪھ وھڪ
تراويلڪھ يھڪ دئٽھ بهر چاوم و ڪھ بؤي دھچم، به ناھومئدي دووچار دھبم و نھماوھ.
ڀھ ڪوو لھو ڀڙڙھ خؤشانھي تھمھنم ڪھ چھند به ڀھلھ ڀاڀردن و لھبھين چوون.

٢٢ شھربھ تا شيرين لھبان زھھرا ھھلاھيل بوو د ناڻ
لھوب نارئ فيرقھ تي ٺاخر ل من دل ڪر ڪھباب

ماناي وشھکان:

شھربھت: خؤشاو؛ لھب: لئو؛ ڙھھر: زھھر؛ ھھلاھيل: گيايھ ڪھ شيرھي زؤر ڪوشندھي
ھھيھ؛ ناڻ: ناو؛ نار: ٺاگر؛ فيرقھت: جودايئ؛ ڪھباب: بريان.

پوختھي مانا:

وا ديارھ ٺھو شھربھتھي ڪھ من لھ لئو شيرينانھوھ پئيم گھيشٽ و خواردمھوھ، ڙھھري
ھھلايلي تيڊا بوو؛ بؤيھ ٺاخر و عاقيبھتھ ڪھي وام به سھرھات ڪھ تووشئ دھردئ
جودايئ بووم و به ٺاگري دووري لھ يار، دلھم ڀڙا و بوو به برياني.

٢٣ ھودھودھڪ خؤش تھبع من ئيرو دقئ ھھروھڪ نھسيم
داب بال دلبھر ھنارا بانيا ديسا جھواب

مانای وشەکان:

هۆدھود: پەپوو سلیمانە؛ خوش تەبع: مرخ خوش؛ نەسیم: شنبە؛ ب بال: بۆ کن؛
 ھنارا: بناردایە؛ بانیا: بیھێنایە؛ دیسا: ھەمیسان؛ جەواب: وەرەم.

پوختە ی مانا:

ئەوپەرێ ئاواتم ئەوێه کە ئەمڕۆ پەپوو سلیمانە یەکی خوش گەتولفت و قسەرەوان و
 قالب سووک، کە لە پەوتا وەک سروە ی بەیان نەرم و نیان و خوشروو بی، دەستم
 بکەوتایە و بماناردایە تە لای یارم و راسپیری و دەردی دلی خۆم بەودا بناردایە و لەو
 سەرشەو وەرەمی یاری بۆ بەینامایەو.

۲۴ عەرزی حالی من بگۆتایی ب عینوانی ئەدەب
 ئاستان بکرا زیارەت چەتر و سەیوان و تەناب

مانای وشەکان:

عەرز: شاندن؛ حال: چلۆنایەتی؛ عەرزی حال: باسی چلۆنیەتی؛ عینوان: دام و
 دەستوور؛ ئەدەب: ژیری؛ ئاستان: دەرگانه؛ زیارەت: دیدەنی؛ زیارەت: ماچ کردن؛
 تەناب: پستە چادر.

پوختە ی مانا:

ئەو قاسیدە سووک بال و خوشرەوتە، بگەییایە سەراوپەردە و چادر و پەشمالی یارم و زۆر
 بە ژیری و عاقلانە، سەردەرانە و لاشیانە ی دەرگانه کە ی و چەتر و سەیوان و پستە ی
 پەشمالە کە ی ماچ بکردایە و ئەوسا باسی کەسای و بی کەسی منی بۆ بکردایە.

۲۵ دا د چەشمان من وەرینا خاکی ھەر وەک تووتیا
 یا حەیب پی لی نہایی بانیا وی ئەو توراب

مانای وشەکان:

دا: ھەتا؛ چەشمان: چاوان؛ وەرینا: کردبا، کیشابا؛ تووتیا: دەرمانیکی چاوانە، چاو

پوون و گەش دە کاتەو: یا: ئەوێ: **هەیب**: خۆشەویست؛ **نهای**: ناویە؛ **بانیا**: بیهێنابا؛
توراب: گۆل.

پوخته‌ی مانا:

ئەو پاسپاردەیه دوای ماچ کردنی دەرک و لاشیپانە و سەیان و چەتر و رسته چادر و
 دوای گەیانندی پاسپیری و باس کردنی کەساسی من، لەو خاکەیی کە یار پێخوستی
 کردوو، تۆزێکی بۆ من بە دیاری بیهێنابایەو کە من وەک تۆتیا دەچاوەکانی خۆم
 بکێشایا و چاوم گەش و پووناک ببوونایەتەو.

٢٤ هەر کەسێ رابی د بەحسێ جارە کێ مەهدەر بکت
 خەیری هەفتی حەج د دێرت بەلکوو بیهتر ئەو سەواب

مانای وشەکان:

رابی: هەستی؛ **بەحس**: باس؛ **مەهدەر**: تکا؛ **خەیر**: چاکە؛ **هەفتی**: حەفتا؛ **حەج**: چوونی
 مالی خودا؛ **ددێرت**: دەبییت؛ **بەلکوو**: تەنانت؛ **بیهتر**: زیاتر؛ **سەواب**: پاداشی چاکە.

پوخته‌ی مانا:

من ئەوندە کەساس و بێچارە و مستەحەقی بەزەیی، ئەگەر کەسیک هەستی و بچی
 لە لای یار باسی کەساسی و کلۆلی من بکا و تکاشی لی بکا کە ئاوێکی بەخێرم لی
 بداتەو، لێم پوونە وەک حەفتا حەجی کردبێ وایە و تەنانت دەتوانم بلیم کە
 خێرە کەیی لە حەفتا حەجیش زیاترە.

٢٥ وەعدە دابوو دێ شەهیدکم وێ ب شیرێ خۆی شەریف
 مانەبی ئیرو پەشیمان ئەو ژ تەدبیرا سەواب

مانای وشەکان:

وەعدە: بەلێن؛ **دێ**: دەبی؛ **وێ**: ئەوێ؛ **شەریف**: پیرۆز و بەرێز؛ **مانەبی**: نەکا بیی؛
تەدبیر: تەگبیر؛ **سەواب**: راست و دروست.

بوخته‌ی مانا:

دهمه‌وی ئه‌و که‌سه‌ی ئه‌و خیره ده‌کا و بۆم ده‌بیته تکاکار له لای یار، وه‌بیری به‌ینیه‌وه که یار وه‌ختی خۆی به‌لینی دابوو، فهرموو‌بووی مه‌لای به‌ شیرێ پیرۆزی خۆم ده‌کوژم و دیاریشه‌ کوژراوی ده‌ست و شیرێ ئه‌و یاره‌م ده‌ره‌جه‌ی شه‌هیدانی هه‌یه. نه‌کا به‌ هیچ باران له‌و به‌لینه‌ خۆش و ته‌گبیره‌ راست و دروسته‌ی خۆی په‌شیمان بیته‌وه. تکا بکه‌ن که ئه‌و به‌لینه‌ به‌جێ به‌ینێ و له‌و شه‌هید بوونه‌ بێ‌به‌شم نه‌کات.

٢٨ شهرحی حالی من «مه‌لا» ناره‌ت به‌یازێ هێ ته‌مام

فی سه‌وادێ گه‌رچه‌ هه‌رده‌م ژێ برن سه‌د ئینتخاب

مانای وشه‌کان:

شهرحی حال: ژینامه؛ ناره‌ت: ناروات؛ به‌یاز: سپیایه‌تی؛ به‌یاز: ده‌فته‌ری شیعران؛ به‌یاز: پاک‌نووس؛ سه‌ودا: ره‌شایی؛ سه‌ودا: پیش‌نووس؛ هه‌رده‌م: هه‌موو کات و سات؛ ژێ: له‌و؛ برن: بردن؛ ئینتخاب: هه‌لبژاردن؛ ئینتخاب: لی‌ره به‌ مانا هه‌لبژاردیه.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌ی مه‌لا! باس‌وخواسی عیشق و دل‌داری و سووتان و برژانت هه‌رگیز به‌ ته‌واوه‌تی پاک‌نووس ناکرێ؛ چونکه‌ فریای پاک‌نووسینه‌وه‌ ناکه‌وی و هه‌ر پیش‌نووسه‌که‌ی دایم و ده‌ره‌م ده‌ستاوده‌ست ده‌کا و له‌ هه‌موو سات و کاتاندا به‌ سه‌تان هه‌لبژاردی لێ به‌رێ ده‌کرێ.

راست و چەپ

۱ لەو سەحەر جەولان ددت بایى سەبايى راست و چەپ
سووسەن و سونبول ب مەستى يىن سەمايى راست و چەپ

ماناى وشەکان:

لەو: لەبەر ئەو، بۆيە؛ جەولان: ھات و چوو؛ ددت: دەدات؛ باى سەبا: شەنبەى بەيان؛
سووسەن: سويسنە؛ سونبول: گولى سمل؛ مەست: سەرخۆش؛ يىن سەمايى: وەسەما
کەون، بېرەقسىن.

پوختەى مانا:

بەسک و کەزى و پەرچۆکەى ئەو نازنە دەرپەنە، لە بۆنخۆشیدا برەوبەرى سويسنە و
سملن؛ چۆنکە بوونەتە ھاوساى لاجانگ و ھەنيەى وەک مانگى ئەو شۆخە. دەگەل
ئەو ھەشا کە بۆنخۆشن، مەستى جوانچاکى لاجانگ و ھەنيەشن. شەنبەى بەيان کە
دەنگو، دەيەوئ ئەو بەسک و کەزىانە کەوا مەستى جوانى لاجانگ، بە راست و
چەپەدا بختە سەما و ھات و چوو و ئەویش لەو ديمەنە کەيفى خۆى تەخت کات و
نيازى تەريشى ھەيە. وەک:

۲ دا ژ مەحرابا دو نووان سەجدە بەت ئەسوودە جەجەر
دل ب ميزان ماھى ئەو ئەبرو نومايى راست و چەپ

ماناى وشەکان:

دا: ھەتاکوو؛ ژ مەحرابا: لە مەحرابى؛ مەحراب: بەو کەوانەيە دەلێن کە لە لای
پرووگەى ناو مەزگەوت دەدیوار کراوە و مەلا لەوێوە پێش نوێژى بۆ خەلک دەکا؛ نوون:

يه كيكه له پيته كانى ئهلف و بيتكه كه هينديك له نووسه رانى پيشوو وهك كه وانپك هه لاي نه خسته وه. نوون نوخته يه كي هه يه؛ زور له شاعيران برؤى ماشقه و گراوى خويان به نوون شهباندوو و خالى ناو كه وانى برؤيان به نوخته كه ناو بردوو؛ **سه جده**: سهر له سهر زه وين دانان بو ريز لي نانى ئافه ريده گار و ده سه لاتداران؛ **بهت**: ببات؛ **ئه سه وه**: رهش؛ **حه جهر**: بهرد؛ **نيز** له ئه سه وه ده جهر، ئه وه بهرده ره شه يه كه ده مالى كابه گيراوه و خه لك «حَجَرُ الْأَسْوَدُ» ي پي ده لين. ئه وه بهرده پيروز و مباره كه؛ حاجيه كان له سه ريانه ماچي كهن، ئه گينا حه جه كه يان رپك نايه. ئه گهر حاجي له بهر ئاپوره ي خه لك نه تواني ده مي بگاته ئه وه بهرده ره شه، ده بي هيچ نه بي ده ستى پانه وپان نيشاني بهرده كه بدا و ئه وسا له پي ده ستى خوي ماچ بكا. ههر بويه شه كه ده بي له باتي پشتي ده ستى حاجيان، كه تازه له حه ج دينه وه به ري ده ستيان ماچ بكرى. وانا ئه وه جيگه يه ماچ كهن كه نيشان بهرده كه دراوه.

نيزى مه لا لي ره دا خالى ناو كه وانى برؤى سه لمايه كه له لاي ئه وه له بهرده ره شه بريقه داره كه ي مالى كابه پيروز تر بووه؛ **ميزان**: ته رازوو؛ **ميزان**: بور جيكه له ئاسمان؛ **ميزان**: رپك و به رانه ر؛ **ماهي نهو**: مانگي يه كشه وه؛ **ئه بروو**: برؤ؛ **نومايي**: خو بنويئي، بيته به رچاوه.

پوخته ي مانا:

سروه ي به ره به يان _ كه بسك و پرچوكه ي ئه وه نازدارى باوانه ي رژاند و خستنيه جوولان و هات وچو _ مه به ستى ئه مه بوو ئه وه بسك و پرچوكانه كه به سه ره هنيه و روخسارى ياردا په رز و بلاو ببوون و ببوونه هه وريك كه به ري رۆژ و مانگي پرومته و هه نيه يان گرتبوو، لادرين. ئه وسا برؤكانى يار _ كه وهك كه وانى نوون و پيله ي خهت خو شه هه ره له زه بهر كهن _ خاله ره شه كانى ناو كه وانى برؤ _ كه بوونه ته نوخته ي هه ره جوان و دلرفين _ به لادانى بسك و كه زيه كان ده ركهن و بينه بهر چاوى عاشقان. به لي برؤكانى يار، له ته رز و بيچمدا وهك نوون؛ به لام له باريكي و خو شه ويستيدا وهك مانگي يه كشه وهن كه به ئاسمانى سامالى هه نيه وه گيرساونه وه. ئه وه دوو مانگه يه كشه وه يه ش هه ري كه خاليكي ره شي بريقه دارى گرتوته ناو كه وانى خويه وه و ده كرئ بله ين ئه ستيره ي هاو رين. جا لادانى ئه وه بسكانه له راست و چه په وه له لايه ن بسكانه وه كارى كي واى كردوو كه دل چاوى به وه دوو برؤ ميحرا بيه روون

بیته وه و له خویشیانا سوژدهی شوکر بهر وه و خاله په شانه بهرې که له ناو که وانه ی برودا جیگیرن و هیچ چه پیکیان د بهر بهر ده په شه پیروزه که ی کابه دا نییه.

۳ دل ژ بسکا فلفلین بوو فر ددا خالا سیاھ
شه هپه ری زولفا شه پالی دال دایی راست و چه پ

مانای وشه کان:

فلفل: ئیسیوه؛ **فلفلی:** وه ک ئیسوت په ش و تیژی زمان سووتین. زور له شاعیرانی پیشوو بسکی په ش و خالی په شی ماشقه ی خویان به فلفلی ش بهاندوه؛ **فلفلی:** مووی هالاو و به ئالقه داویستاو و مۆنچ دار؛ **فر:** فرین و بال گرتنه وه؛ **فردان:** بهر وه شتیک فرین؛ **شه هپه ر:** شابال؛ **شه پال:** جوانی خوین شیرین و په زاسووک؛ **دال:** پیتیکی خواری نیوه ئالقه یه له ئه لف و بیتکه دا.

پوخته ی مانا:

دل که زور له میژ بوو دیل و زنجیر کراوی داوی بسکی په شی ئالقه و مۆنچ داری وه و نازداره بوو، کاتی سروی به یان ئهنگووت و بسکه کانی له سره پروو لادا و میحرابی برو و خالی په شی مبارک دهر که وتن، هلی به دهر فته زانی، خوی له زیندانی بسکان رزگار کرد؛ وزاقی خوی دا؛ فر که ی کرد خوی بگه یه نیته بهر دالده ی خالی په شی ناو که وانه ی میحرابی برویان و له پهنای ئه واند ا به سیته وه و به سوژده بردن بو وه و خالانه شوکری رزگار بوون بکا؛ به لام ئاواته که ی بو پیک نه هات! سهری زولفی یار - که وه ک شابالی پهری وانه - که وتن شوین دیل و یه خسیری پاکردووی خویان و له راسته و چوپه وه له په نگی پیتی دال بو ی چه مانه وه و به ئالقه ئابلوقه یان دا و نه یانه یشت له ئایین و هر گه ری و پروگه بگو ری؛ گورجی گرتیان و خستیانه وه گرتو خانه که ی پیشووی.

۴ عالمه ک ویرانی زولفین ته ژ په نگی عه نه ری
چه رخ و په روازی دده ن جاره ک ل بایی راست و چه پ

مانای وشه‌کان:

عالم: جگه له خوا هه‌موو شت؛ عالم: خه‌لکی سه‌ر دنیا؛ عالمه‌ک: عاله‌میک، واتا خه‌لک و هه‌شاماتیکی زۆر؛ ویران: کاول، خراپ؛ زولفین: که‌زیه‌کان؛ ته: تۆ؛ ژ په‌نگی: له گویتی، وه‌کوو؛ عه‌نبه‌ر: ماکیکی په‌شی بۆنخۆشه له ورگی جوړه ماسیه‌کدا دپته به‌رهه‌م؛ چه‌رخ: سوو‌ردان؛ په‌رواز: هه‌لفرین؛ جاره‌ک: هه‌لیک؛ ل بای: له به‌ریا.

پوخته‌ی مانا:

هه‌رچهند جارێک که بای بسکان ئه‌و که‌زی و په‌رچه‌مه په‌شانه‌ی تۆ _ که له په‌نگ و بۆن و به‌رامه‌دا له عه‌نبه‌ر ده‌که‌ن _ ده‌جوولین و ده‌خاته سه‌ماوه و له چه‌پ و راسته‌وه پ‌ایانده‌ژیت و بالیان پ‌ی ده‌گرێ و سوو‌ریان پ‌ی ده‌دا، هه‌شاماتیکی زۆر و زوربه له تاوتوویی دیمه‌نی جوانیت، مال و یران و خانه‌خه‌راب ده‌بن و ئاگریان ت‌ی ده‌چی و ده‌بنه پووش و په‌لاشیک، به‌ ده‌م باوه سوو‌ر ده‌خۆن و بال ده‌گرنه‌وه و به‌ راسته و چه‌په‌دا ده‌که‌ون.

Δ خه‌نجهر و تیر و ته‌به‌ر بارین شو‌به‌ به‌رق و برووسک
میسریان لامیع ژ ئه‌لماسان ددای پ‌است و چه‌پ

مانای وشه‌کان:

ته‌به‌ر: بیور، ته‌ور؛ بارین: دابارین؛ شهبی: وه‌کی؛ به‌رق: هه‌وره‌تریشه‌؛ برووسک: برووسکه؛ میسری: شیرێ ده‌سکاری میسریان؛ لامیع: ورشه‌دار؛ ئه‌لماس: به‌ردیکی به‌نرخه؛ ددای: ده‌یدای، لپی ده‌دا.

پوخته‌ی مانا:

برۆکانی یارم به‌و شیره میسریانه ده‌مینن که وه‌ستاکاری زۆر ده‌ست په‌نگین هه‌لیانده‌خه‌نه‌وه و هینده به‌ نرخ و خۆشه‌ویستن که بالچوو‌غه‌یان به‌ ئه‌لماس ده‌پازینه‌وه. یاخۆ وه‌ک شیریک وانه که وه‌ستاکاری میسر، ده‌م و دوو‌خیان له ئه‌لماس دا‌پ‌ژتوو و هه‌روا له دوو‌روه بریقه و گرشی دی.

جا کاتی که شنه با بسکی له رانده وه و برۆ ده رکهوتن، هه شاماتی دلداران هه ستیان کرد که پێژنه بارانی خه نجهر و تیر و تهوریان به سهردا دهباری و ورشه ی برۆی تازه ساویان، به شیریک زانی که له میسر کراوه و له ئەلماس دارژاوه و له راست و له چۆپه وه گرتوونییه بهر و له بریسکه و ورشه دا نوومی کردوون و وهک بریسکه ی ئاسمان هه لیانده پروو کینێ و ده یانکاته قهره برووت.

ع تهرک و عیقد و شوراب و نه ترک و بهرگ و وه رهق
ههر ب لهرز و جهزبه یێن یاقووتی تایێ راست و چهپ

مانای وشه کان:

تهیر: بالنده؛ تهیرک: خشلکی ژنانه یه که وهک کۆتر ده چی و له زیڕ ده کری؛ عیقد: گهردانه، گهردن بهند؛ شوراب: گولینگه و پلپله و لهرزانه؛ نه ترک: گۆبه روک؛ بهرگ و وه رهق: خشلی زیڕن له شکلی گه لا و پرپره و په رهنگ؛ لهرز: له رین؛ جهزبه: کیشان؛ جهزبه: حالات لیها تنی ده رویشان که ئیمه جهزم بوونی پێ ئەلین؛ یاقووت: بهردیکی بهنرخه ی رهنگ ئاله؛ تا: هه ودا و لیزگه.

پوخته ی مانا:

کاتی بای بهیان زولفی یاری به راست و چهپدا هه ژاند و چاو و برۆ و هه نیه و لاجانگ و کولم و خالی ئەو یاره شه پاله ی خسته بهر چاو، نهک ههر ئیمه ی دلدار و گیرۆده ی ئەوینی ئەو نازداره تووشی شیواوی و مال و یرانی و حال لی هاتن بووین، بگره خشله بی گیانه کانی گهردن و به روک و جلکه کانیشی - که زیڕ و بهردی به قیمهت و ئاوریشمن - ده گهل راژانی بسکان به دهم باوه، ئەوانیش کهوتنه راژان و سه ماوه و ئەوانیش وهک ئیمه ی ئەویندار و بریندار، ئارام و ئۆقره یان لی هه لگیراوه و جهزمه یان لی هاتوو. بهروانه له خشله کانی که بریه تین له: کۆتری زیڕ، گهردانه ی یاقووت، گۆبه روک، لاسه ره و گول و په رهنگی گواره، ته نانهت ئەو هه ودا ئاوریشمانه ش که گهردن بهند و خشلی دیکه ی پێ هۆندراونه وه، گولینگه و لهرزانه کانیشی له تاوی دیمه نی روخساری ده له رینه وه و به راسته و چۆپه دا تل ده خۆن و ئیختیار یان له دهس ده رچوووه.

۷ بشكوپن بهندا گريبانى ژ رهنگى كهوكه بان
بهرق و تيرؤژين ژ خورشيدى فهدايى راست و چهپ

ماناى وشهكان:

بشكوپن: هه لپشكوتن، دهميان كردهوه؛ بهندا گريبانى: دوگمى بهركؤژه؛ ژ رهنگى:
هه وهكوو؛ كهوكه ب: ئهستيره؛ بهرق: درهوشين؛ تيرؤژ: تيشك؛ خورشيد: خور؛
فهدايى: دايهوه.

بوختهى مانا:

يهخهى كراس داخرابوو، زولف و كهزيش به سهر سنگ و بهرؤكد هاتبوو،
دايانپؤشيبوو. دوگمهكانى يهخه، له ناو ئهوه رهشايى كهزيانهدا دهترووسكانهوه؛ دهتگوت
ئهستيرمن و له شهوى تهواو تاريكدا زربوه. زربويانه. له راستيشدا ئيمى دلدارى
كلؤل و ههژار كهوتبووينه شهوهزهنكى ئهنگوستلهچاو؛ ههه چاوهنوار بووين له
سووچيكهوه رووناكايى هوميدىك بهدى بكهين. خواوراستان سروهى سهباى سالحان
ئهنگوت؛ زولفى له راست و چهپهوه لادان. يهخه و بهرؤكى راتلهكاند و دهرزى و
دوگمى بهرؤكى ترازاند؛ پؤژى رووناك له ئاسؤى بهروى وه دهركهوت و تيشكى
لاجانگ و كولمه و ههنيانيش له چهپ و راستهوه ئاراسته بوون و له پاش شهوى
ناهوميدى، پؤژى هوميد و خؤشيان ههلات و ههژارانى چاوهنوار خهلات كران.

۸ كهوكه ب و قهوسى قوزهح، لوئلوئى بهندا حهيدهرى
تين تهوفا زولف و خالين دلروبايى راست و چهپ

ماناى وشهكان:

كهوكه ب: ئهستيره؛ قهوس: كهوان؛ قوزهح: بلقى سهر ئاو؛ قهوسى قوزهح:
پهلكهزپرينه، كؤلكهزپرينه؛ لوئلو: مروارى؛ بهندا حهيدهرى: خشلئىكى ژنانه كه
بريهتبيه له ليزگه ليرهيهك له نيوهى كلاو و سهريپچى سهر دهرى و بؤهش ئهوه

ناوہی لیٰ نراوہ چؤنکە ھەوہ لچار لە ناو ھۆزی ھەیدەرانیووی کورددا بۆتە باو. ئیستا لە ناو کوردەکاندا بەژێرچەنە و لاسەرە ی لیرە و زیڕیش ھەر دەلێن بەندا ھەیدەری؛ کە زۆر جارن جەواھیراتیش کراوہتە نیوانی لیرەکان؛ تین: دین؛ تەواف: لە دەورەگەرانی و سووردان؛ زولف: کەزی؛ خالین: خالان؛ دلروبا: دلرپین.

پوختە ی مانا:

ئیمە ھەر وەک گوتمان، عالم کە بە مانا ھەموو ئافەریدە یە کە، ھەیران و سەرگەردانی ئەو جوانییەن کە یار ھیناویەتە بەر بار و بەر کار. ئیتر کار لەو دەرچووہ کە ئیمە ی گیاندار ی دلدار و ھەزار گرفتاری بین و بپێتەوہ. نەخیر، تەنانت خشلەکانی بەریشی شیت و مال و یران و سەرگەردانی ئەو جوانییەن. تۆ لە کاتی ھەنگووتنی شنبای بە یانا وەرە و بپوانە کە چۆن گیرە و لاسەرە و گەردانەکانی — کە لە زیڕ و جەواھیراتن و بە پەنگی پەلکەزێپنە لە ھەوت و یتە دەنوین — دەوری سەری زولف و خالان دەگەرپن و دەیانەوی ئەو زولفە پەشانە، کە وەک پەردە ی مالی کابەن و ئەو خالانە، کە جوانتر و پیرۆزتر لە بەردە پەشە کە ی حاجیانن، زیارەت بکەن.

۹ دل دخوونت زولف و خالان دیم و بالاین ژ نوور
ھەر ب قانون موژدە یا غەیبی ژ نای پاست و جەپ

مانای وشەکان:

دخوونت: بانگ دەکا؛ دیم: پرومەت و کولمە؛ بالا: بەژن؛ نوور: پرووناکی؛ قانون: دام و دەستوور؛ قانون: ئامراز یکی مووسیقایە؛ موژدە: مزگینی؛ غەیب: نادیار؛ نای: بلویر.

پوختە ی مانا:

ئەگەر بیت و بە دلکی پروون و وشیارەوہ گوێ لە ئاوازە و لۆرە ی بلویر بگرین و بتوانین وەک پێویستە تیی بگەین، تی دەگەین کە بلویر لە دنیا ی نادیارەوہ لە پاست و چەمانەوہ مزگینی بە دلان دەدا و بانگیان لی دەکا کە ھەر دلک بە ئاواتەوہ یە

تووشی به‌خته‌وه‌ری بیټ، با ئالووده و گیرۆده‌ی ئهو زولف و خاله و پروومهت و به‌ژن و بالایه بیټ که له نووری خودا دروست کراون.

١٠ زه‌نگییان جه‌وشه‌ن فه‌به‌ستن پیشبه‌ری جووقا حه‌به‌ش
دابرستن یه‌ک ب یه‌ک چون به‌ر لیوایی راست و چه‌پ

مانای وشه‌کان:

زه‌نگی: تیره‌یه‌ک له قوله‌پ‌ه‌شه‌کانن که له لای زه‌نگباروه هاتوون. زه‌نگی له شیعی شاعیرانی کۆندا هه‌میشه نیشانه‌ی دل‌پ‌ه‌قی و بی‌به‌زه‌یه‌تییه؛ جه‌وشه‌ن: زری^١؛ فه‌به‌ستن: دایانه‌ست، له خۆیان شه‌ته‌ک دا؛ پیشبه‌ر: پرووبه‌روو؛ جووق: ده‌سته، تیپی له‌شکر؛ دابرستن: دار‌ژانه، هه‌لیانکرده؛ لیوا: ئالا؛ حه‌به‌ش: واتا خه‌لکی حه‌به‌شه که ئه‌وانیش تیره‌یه‌ک له قوله‌پ‌ه‌شه‌کانن.

پوخته‌ی مانا:

که‌زی و بسکه‌کانی یارم له‌پ‌ه‌شی و دووره‌به‌زه‌بییدا به‌ دوو له‌شکر له‌ زه‌نگی و حه‌به‌شان ده‌شبه‌ین که پێک هاتبن و بۆ شه‌ر و پێکدادان به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک، وه‌ک تیپێک له‌ لای راسته‌وه و جووقه‌یه‌ک له‌ لای چه‌په‌وه‌ ریزیان به‌ستبێ، وا بوو. کاتی شه‌با له‌راندینییه‌وه، وه‌ک ئه‌وه ده‌چوو که ئهو دوو له‌شکره دل‌پ‌ه‌قه، دابر‌ژینه یه‌کتری؛ هه‌ر لایه‌ش که به‌ ئالقه و مۆنج بوون، وه‌ک زرییان ده‌به‌ر کردبێ ده‌هاته به‌رچاو. هه‌ر له‌شکره بۆ ئهو هێر شه‌ خۆیان دا به‌ر ئالای گه‌ردنی کیل تا به‌ فه‌رمانی سه‌رکرده‌ی هه‌موو نازداران ده‌گ‌ژ یه‌ک راپچن.

١١ جینگ- جینگا بشکوان ئاواز و ده‌نگی زه‌ر گوان
سه‌د مه‌لایک گۆه‌ ددن به‌ر وی نه‌وایی راست و چه‌پ

١. جه‌وشه‌ن له‌ په‌گه‌زدا کوردیه و گه‌وچن بووه؛ واتا به‌ ئالقه چن‌دراو. له‌ پاشان عه‌ره‌ب وه‌ریانگرتووه و «گ» یان کردۆته «ج» و «چ» یان کردۆته «ش» و به‌ مالی خۆیان زانیوه. «هه‌ژار»

ماناى وشەكان:

چىنگ-چىنگ: جىرىنگە و زىرىنگە؛ بشكۆ: دوگمە، لىرەدا نىياز لەرزانهيە؛ ئاواز و دەنگ: خرىنگە و ھۆر؛ زەرگۆ: گوى زىپىن، مەنگۆلە و خرىنگە؛ مەلايك: فرشتەى خودا؛ گوھ: گوى؛ نەوا: دەنگ و سەدا.

پوختەى مانا:

دوو لەشكرى زولفان لە راست و چەپەو بە ئالاقە و مۆنج زىريان لە خۇيان شەتەك داوہ و چوونە بەر ئالاوہ و بە دەم باوہ تىك چىراون. ئەو شەپە مارشى شەپشى دەوئ. شەق و ھۆرى ترازانى دوگمە و زىرىنگە و جىرىنگەى لەرزانهكان و خرىنگە و ھۆرى گۆبەرۆكى زەردى زىپىن — كە ئەوانىش بە دەم شەنەو دەلەرزانهو — بىووە مارشى ئەو تىك چىراون و پىك ھەلپىزانە. جا وەرە و تماشە كە چەند خۆشە زولف و كەزى بەو دىمەنە لەبار و دلتەزىنەو، لە سەر كولم و لاجانگى وەك رۆژ و مانگ بلەزىنەو و خرىنگە و ھۆرى سسلە و پلپلە و لەرزانه و خرىنگە و مەنگۆلە و چىپەى ترازانى دوگمەكانى بەروئ بىتە گوى! نەك ئىمە بۆ گوى گرتن و سەير كردنى ئەو دىمەن و ئەو دەنگە گىانپەرورە مەنە دەكەين، بەلكو فرىشتەكانى خوداش كپ و مات گوئيان بۆ بىستنى ئەو دەنگە و دىتنى ئەم رەنگە ھەلخستووہ و ھاتوونە تماشايە.

۱۲ لەو ژ عىشقا وئ دنالن بازن و بەرگ و وەرەق

جەزبەيا دل من ژ رەمزا وان گەھايى راست و چەپ

ماناى وشەكان:

لەو: لەبەر ئەو، بۆيە؛ بازن: مەچەك بەند؛ بەرگ: پەلك؛ وەرەق: گەلا، نىياز لە بەرگ و وەرەق ئەو پەرەنگ و پىرپىرانەيە كە لە شكلى گەلادار دروست كراون و وەخو خراون؛ جەزبە: جەزمە و حال لى ھاتنى دەرويشانە؛ رەمز: نىشانە و بەلگە؛ وان: ئەوان؛ گەھايى: گەشتى.

بوخته‌ی مانا:

من که خرمه‌ی بازنه و مه‌چه‌ک‌به‌ند و زرین‌گه‌ی پرپره و پهره‌نگم له قۆل و بازن و به‌رۆکی یاره‌وه بیست و به‌دل‌وداو گوپی دلم دایه، تیگه‌یشتیم که ئه‌و بی‌گیانانه‌ش دلیان داوه به‌و دل‌به‌ره خوین‌شیرینه و ئه‌وانیش وه‌ک هه‌موو دل‌داریکی دلسووتاو له ئه‌وینی ئه‌و جوانه ده‌نالین. ناله‌ی ئه‌وان بۆ من بوو به‌دنده‌ریک که منیش تووشی جه‌زمه لی‌هاتن و له هۆش چوون بيم و دهردی دل‌داری، له راست و چۆپه‌وه بمگرته ناو خۆی و دهره‌تانم لی‌ ببرئ.

۱۳ زوهره و عیقدا سوره‌یایی د شه‌رقی که‌ششفین

له‌یله‌تول‌قه‌درئ ژ مه‌غریب په‌رده دایئ راست و چه‌پ

مانای وشه‌کان:

زوهره: ئه‌ستیره‌یه‌کی گه‌ڕیده‌ی زۆر گه‌شه؛ عیقدا: گه‌ردانه؛ سوره‌ییا: هیش‌وه ئه‌ستیره‌ی کۆ؛ شه‌رق: خۆره‌لات؛ که‌ششفی: که‌شف بوو، دیاری دا؛ له‌یله‌تول‌قه‌در: شه‌وی هه‌ره پیرۆزه له‌ لایه‌ن موسولمانانه‌وه که له‌و شه‌وه‌دا قورئان بۆ پی‌غه‌مبه‌ر به‌ خه‌لات هاتوو و په‌رستنی خودا له‌و شه‌وه‌دا خیری نوێژ و پۆژووی هه‌زار مانگی هه‌یه؛ مه‌غریب: خۆرنشین؛ په‌رده: له‌مپه‌ر؛ دایئ: پێیدا دا.

بوخته‌ی مانا:

گه‌ردنی یارم له‌ سپیایه‌تی و ڕووناکی‌داندا وه‌ک ئه‌ستیره‌ی زوهره‌یه. گه‌ردن‌به‌نده مروارییه‌که‌ی ملی، وه‌ک هیش‌وو ئه‌ستیره‌ی کۆیه که له‌ده‌وری زوهره هه‌لا‌بئ. ئه‌و گه‌ردن و گه‌ردانه‌یه له‌ لای پۆژی ڕوخساره‌وه ـ واته‌ ئه‌و جیگه‌ی پۆژی لی‌ هه‌لدئ ـ هاتنه به‌رچاو. به‌لام شه‌وه‌زنگی زولفه‌کانی، له‌و شوێنه‌وه که تیشکی ڕوخسار ده‌پۆته‌وه و به‌ خۆرنشین هه‌ساو ده‌کرئ ـ که‌ ئه‌و شه‌وی زولفانه‌ش هه‌یچ چه‌پیکی ده‌به‌ر له‌یله‌تول‌قه‌دردا نییه به‌ سه‌ر گه‌ردندا په‌رژو‌بلاو بوون و له‌ راست و چه‌په‌وه په‌رده‌یه‌کی ره‌شیان له‌ به‌ر زوهره و پیرۆی گه‌ردن و گه‌ردانه‌گرت‌ه‌وه و دیمه‌نه‌که‌یان له‌ به‌رچاو ون کردین.

زوهره پهنهنگی ماه و خورشیدی ژ بالا وی نوما
لهو دو کهوکهب چوونه فیڤا ئیستیوایی راست و چهپ

مانای وشهکان:

رهنگی: هه وه کوو؛ ماه و خورشید: مانگ و خۆر؛ بالا: بهژن، لای سهروو؛ نما:
نواندی، دیاری دا؛ لهو: بۆیه؛ کهوکهب: ئهستیره؛ فیڤا: دهگهل؛ ئیستیوا: خهتی
گریمانهیی ناوقه دی گۆی زهوی.

پوختهی مانا:

له لای سهرووی بهژنی یارهوه ههنبیهی وهک مانگ و کولمهیی وهک خۆر و گهردنی
ساف و سپی و بی گهرد و گهشه داری وه کوو زوهره خۆیان نواند. ئهم پیکهوه
درهوشانهوهی ئهو سی پووناکیدهرانه، بوو به هۆی ئهوه که دوو ئهستیره- نیاز له دوو
ئهستیره، یان لاجانگی یارن یان جووته مهکی هه نرن- راست و یستان و خهتی
ناوه پاستیان له چهپ و راستهوه گرته بهر.

بیته ئه یوانی ژ خهلوئی حۆریا قودسی سرشت
سه دهه زاران حۆری قودسی تین لیکایی راست و چهپ

مانای وشهکان:

ئهیوان: هه یوان و بهربیتلایی؛ خهلو: بهتال؛ خهلو: جیگهی تهنبایی؛ حۆری: کیژی
بهههشت؛ قودسی: مباره کی خودایی؛ حۆری قودسی: کیژه جوانه کهی ناو بهههشت؛
تین: دین؛ لیکا: تووش بوون و دیدنهیی.

پوختهی مانا:

ئه گهر بیت و جاریک له جاران ئهو جوان چاکهیی یاری من- که یه کیکه لهو کیژه
بهههشتییانه که له پاکی دروست کراون و ئاکاری پیروژ و مباره کن- له گۆشهیی
تهنبایی ده رکهوی و بیته بهر هه یوان و سه یوانی ماله گهوره، نهک هه ئیمه ئاپورهی
دلداران، بگره به سه تان هه زار له کیژه کانی ناو بهههشتی خوداش، به سینه باز له

به‌هه‌شت باز ده‌دهن بۆ ئه‌وه بی‌نه دیدنه‌ی یاری ئیمه و له راسته و چۆپه ده‌وری لی ده‌دهن.

١٤ ما «مه‌لای» ئه‌ز له‌بی له‌عل ئابی حه‌یوان بت نه‌سیب
قودسیان راگرتییین ده‌ستی دوعایی راست و چه‌پ

مانای وشه‌کان:

ما: تۆ بلی، ئاخۆ ئه‌بی؛ ئه‌ز: له؛ له‌ب: لیو؛ له‌عل: به‌ردیکی به‌قیمه‌ته که زۆر له شاعیران به لیوی یاریان شهباندووه؛ ئاب: ئاو؛ حه‌یوان: ژیان؛ بت: بی‌یت؛ نه‌سیب: به‌ش؛ قودسی: ئه‌و فرشتانه‌ی که له ئاسماندان؛ راگرتییین: رایان گرتووه (یان: راگریدیین واتا: بلندیان کردووه)؛ دوعا: نزا و پارانه‌وه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌ونده به زه‌لیلی و هه‌ژاری له‌به‌ر خودا پارامه‌ته‌وه که جارێک له عومراتمدا ئه‌و لی‌وه ناسک و له‌عل ره‌نگانه رامووسم و ئاوی ژیان و نه‌مردنیان لی هه‌لمژم؛ که مه‌لائیکه‌ته‌کانی ئاسمانیش به‌زه‌بیان به منی کلۆلدا هاتۆته‌وه. ئه‌وانیش هه‌موو بۆ یاریده‌ی من، ده‌ستی نزیان به‌رز کردۆته‌وه و له راسته و چۆپه‌وه بۆم ده‌پارێنه‌وه که نزام ره‌وا بی. هۆی مه‌لا! تۆ بلی خوا ئه‌و ئاواته‌ت پێک به‌یینی و جارێک له‌و لی‌وه سوور و ئاله- که وه‌ک یاقووت و لاله- مژیک بمژم و به‌و ئاوی حه‌یاته‌ی که له لیوی ئه‌ودایه منیش له مردن رزگارم بی و بیمه خدری زینده‌یه‌ک؟

چه پ و راست

۱ نیرگزین شهنګ دهمهستن چه پ و راست
ساقیان جام د دهستن چه پ و راست

مانای وشهکان:

نیرگز: نهرګس؛ شهنګ: شوخ؛ مهست: سهرخوش؛ ساقی: مهیگیر؛ جام: پیاله.

پوخته ی مانا:

چاوهکانی یارم- که وهک نهرګسی شوخ و شهنګن- چ چاوی راست و چ چاوی چهپی، مهست و خومارن. پیاو له دیتنیان مهست و سهرخوش دهن و به راسته و چهپه دا دهکهون. دوو چاوهکانت وهک دوو مهیگیری شوخ و شهنګ و چهلهنگ، به راسته و چهپه دا مهی دهگیرن و سهرخوش و کهلهلامان دهکهن.

۲ راست و چه پ تین جګهر و سینه کولاب
عهرعهرین شهنګ د لهستن چه پ و راست

مانای وشهکان:

تین: دین؛ جګهر: جهرګ؛ سینه: سینګ؛ کولاب: قولاب؛ عهرعهر: داریکی نازاده و زور راست و پهنګ هلهدهچی، شاعیران بهژنی یاری پی دهشوبهینن. لهستن: کورت کراوی وشه ی لهیستن، واتا: رهقس و سهما کردن و خو بادان به لار و لهنجهوه.

پوخته ی مانا:

له وهختیکدا کیژه قهد باریکهکان- که بهژن و بالایان وهک داری عهرعهر شهنګ و شل و شوخن- دهستیان به رهقس و سهماکردن کرد و به راسته و به چهپه دا خوینان

باده‌دا و ده‌له‌رانه‌وه، جه‌رگ و سینه و هه‌ناوی عاشقان وه‌ک وه به‌ر بارانی تیران که‌ون،
وا بوون و به‌راسته و چه‌په‌دا ده‌که‌وته‌ مه‌یدانه‌وه. مژۆلیان وه‌ک قولاپ له‌ جه‌رگان
گیرکه‌ن، وا بوون.

٣ توخ و عالا کو خویا بوون ژعه‌جه‌م
عه‌ره‌بان تیپ شکه‌ستن چه‌پ و راست

مانای وشه‌کان:

توخ: نیشانه‌ی سه‌رکرده‌یی مغولان بووه، بریه‌تی له‌ چه‌پکیک مووی یالی ئه‌سپ که
بنه‌که‌ی ده‌ زی‌ر گیراوه؛ عالا: ئالا؛ خویا: ئاشکرا؛ تیپ: ده‌سته‌ی له‌شکر؛ شکه‌ستن:
شکان؛ عه‌ره‌ب: له‌ راوێژی شاعیراندا به‌ شتی په‌نگ په‌ش ده‌لێن. زۆریان زولفی
په‌شی یاریان به‌ عه‌ره‌ب شه‌بهندووه. هه‌روه‌ها عه‌جه‌م له‌ شیعری شاعیراندا به‌ په‌مزی
سپییه‌تی داندراوه.

پوخته‌ی مانا:

وا دیاره مه‌لا ده‌یه‌وئ بلی: یار به‌ ده‌ستی سپی و ناسکی، زولفی له‌ سه‌ر پروو لاداوه.
په‌نگه‌ نیازی له‌ توخ شانه‌ یان که‌زی به‌ندی زی‌ر و نیازی له‌ ئالا سه‌رپۆشی په‌نگاوپه‌نگ
بێ. واتا: یار به‌ ده‌سته سپییه‌کانی که‌ زولفه‌ په‌شه‌کانی له‌ سه‌ر پروو لادا و شانه‌ی زی‌ری
ده‌ بسکان گیراند، ده‌سته-ده‌سته‌ی زولفان به‌ سه‌ریه‌کدا شکان و چین-چین بوون.

٤ به‌ر فه‌ شه‌رقی د سه‌حه‌ر وه‌ستاین
هیندووین پۆژه‌به‌رستن چه‌پ و راست

مانای وشه‌کان:

به‌ر فه‌ شه‌رقی: پروو به‌ پۆژه‌ه‌لات؛ سه‌حه‌ر: به‌یانی زوو؛ هیندوو: خه‌لکی هیند؛ زۆر له
شاعیرانی کۆن، خالی په‌ش و بسک و زولفی یاری خۆیان به‌ هیندوو شه‌بهندووه؛ چۆنکه‌ به
لای ئه‌وانه‌وه هیندوو کافرن و کافریش به‌ په‌نگی په‌ش، که‌ نووری ئیمانی تیدا نییه، ناسراوه.

پوختهی مانا:

له بهر به یاندا ئەو زولف و بسکه پەشانهی یارم که به لای راست و لای چەپی
 روخساریدا هاتبوون، هەر دەتکوت لەو هیندیانهن که پۆژ دەپەرستن و به یانیان
 بهرەو پۆژ دەبن و کێنووشی بۆ دەبن. چونکه روخساری یار وەک پۆژه و لاجانگی
 وەک سپیایی به یانی پیش تاوهه لاتە و ئەو بسکانه وەک هیندووی پۆژپەرست، پەش و
 کافری بێ بهزهیین دهگه‌ل عاشقان.

۵ قه‌یسه‌ری پروومی ل سه‌رحه‌ددی فه‌ره‌نگ
 تۆق و زنجیره‌ به‌ستن چه‌پ و راست

مانای وشه‌کان:

قه‌یسه‌ر: له‌قه‌بی ئیمپراتووری رۆم. رۆم: سهرزه‌مینى تورکیای ئیستا؛ سه‌رحه‌د:
 سنوور؛ فه‌ره‌نگ: فه‌رانسه یان ئوروپا به‌ گشتی؛ تۆق: ئالقەى ئاسنین؛ فه‌به‌ستن:
 به‌ستنیه‌وه.

پوختهی مانا:

بسک و که‌زی یارم که به زنجیره چین به چین و ئالقە_ ئالقە ده‌وری روخساری سپی
 و ناسکیان داوه، به‌وه ده‌شبه‌یندری که قه‌یسه‌ری رۆمی ده‌وری ولاتی فه‌ره‌نگانی به
 زنجیره و ئالقەى له‌شکر ده‌وره‌ دا‌ی.

۶ هه‌ردوو ده‌ستین خوه‌ چه‌مايل شه‌فه‌کئ
 مه‌ ژ بۆ یاری د خۆستن چه‌پ و راست

مانای وشه‌کان:

ده‌ستین: ده‌ستان، دوو ده‌ست؛ چه‌مايل: به‌ندی شمشیر و به‌ندی نوشته که ده‌مل
 ده‌کړئ و به‌ته‌نیشدا دینه‌ خوار؛ شه‌فه‌کی: شه‌ویک.

پوختەى مانا:

ئىمە ھەموو ئاۋات و نىازمان ھەر ئەۋە بوۋە كە تەنيا شەۋىك لە ژيانماندا ھەردووك دەست و باسكمان لە گەردنى يار ۋەك ھەمايەل ھالابا و لە راست و چەپەۋە بە خۆمانەۋە كوشىبا.

۷ فە (فەھ) «مەلى» سورپەرىيا خۆرى سرشت
سەد مەلەك دەست ب دەستن چەپ و راست

ماناى وشەكان:

فە: ئەۋە؛ فەھ: عەجەبا؛ مەلى: مەلا؛ سور: دلکیش و رۆح سووك؛ پەرى: جندۆكەى
جوان؛ خۆرى: كىژى بەھەشتى چاۋرەش؛ سرشت: رسكان.

پوختەى مانا:

ئەۋە (يان: سەيرە) مەلا تۆ ناتۋانى دەستەملان بوۋنى بخۋازى! ئەۋ پەرىيە دلکیشەى
كە ۋەك خۆرى بەھەشت خولقاۋە، ھەمىشە سەد خزمەتكارى كچى پاكى ۋەك
فرىشتەى خودا، دەستيان بە دەستىيەۋەيەتى؛ لە راست و چەپەۋە پاسەۋانى لى
دەكەن و چاۋى لى خافل ناكەن تا ۋە گىر تۆ كەۋى و دەستەملانى بىي.

گوئباران

آ گەر ژوئ حۆرى سرشتئ عيشوويه ک ئيزهار بت
دى بيت نارئ خهليلوللاھ و دووژەھ سار بت

مانای وشەکان:

گەر: ئەگەر؛ ژوئ: لەو مێوینە؛ حۆرى سرشت: وەک حۆرى پەسکاو؛ عيشووه: ناز و
غەمزە؛ ئيزهار: دیاری دان؛ دئ: بئشک؛ بیت: دەبیئت؛ نار: ئاگر؛ خەلیل: دۆست؛
خەلیلوللا: دۆستی خودا. نیاز برائیم پێغەمبەرە؛ دووژەھ: جەهەننەم؛ سار: سارد؛ بت:
ببئ.

پوختەى مانا:

ئەگەر ژيانمان جەهەننەم بئ، یان وەک برائیمی پێغەمبەر دە ناو ئاگر هاوئێژابین، بەو
مەرجه ئەو حۆرییە جوان چاکە بە نازەوێ گۆشەیه کی چاومان بۆ دەرخوا و لیتمان بپروانی،
ئاگر بە دەردی ئاگرە کەى برائیم دەچئ و تەنانەت جەهەننەمیش بئ، بئشک سارد و
سپ هەلدەگەرئ.

مەلا لەو شیعردا باسی برائیم پێغەمبەرمان بێر دەخاتەوێ کە نەمروود بە تاوانی
بتشکاندن خستییە ناو ئاگرەوێ و خودا فەرمانی بە ئاگر دا کە سارد و سەلامت بە و
ئازاری مەدە! دەئئ: منی دلدار خۆم و دلە کەم کەوتووینە ناو ئاگرئ ئەوینیکەوێ کە
هیچ لە ئاگرئ نەمروود و بگرە لە ئاگرئ جەهەننەمیش کەمتر نییە. جا ئەگەر خواى
کردبا ئەو نازدارى باوانە بەو چاوانەى، بە نازیکەوێ لئى پروانیام، لئیم پروونە ئاگر و
گرپەى دلى منیش بە دەردی ئاگرە کەى برائیم سارد دەبۆوێ؛ بەلکە ئەگەر
جەهەننەمیشم لە دلدا بوايە تینی دادەمرکا.

۲ وەر ژ بەر پەردى يەدى بەيزا بە موعجيز يىتە دەر
شەمس و کەوکەب دېھلین عالەم تڑى ئەنوار بت

مانای وشەکان:

وەر: وە ئەگەر؛ ژ بەر: لە پشت، لە بن؛ پەردى: پەردەپرا؛ يەدى بەيزا: دەستى سپى؛
موعجيز: ئەوى كەسى تر نىيەتى؛ شەمس: خۆر؛ کەوکەب: ئەستىرە؛ دېھلین:
هەلدین؛ عالەم: ھەموو دنیا جگە لە خوا؛ تڑى: پىر؛ ئەنوار: رۆشنايىگەل.

پوختەى مانا:

مەلا دەيەوى دەستى ھەزرەتى مووسامان وەبىر بېنیتەو ھە مۆجات بوو ھەرگا
ناو بەتە باخەلى و دەريھيناو تەو، لە سپياھتيدا شۆقى داو تەو.
گوتمان ئەگەر لى پروانىبام ئاگرى دلەم دادەمرد؛ خو ئەگەریش دەستە سپى و
ناسکەكەى _ کە چەپىكى دەبەر دەستە مۆجاتەكەى مووسادا نىيە _ لەو دىو پەردەو
دەرىنى و پىشانى دىناى بدا، وەك ھەموو ئەستىرە و خۆر، وىکرا ھەلاتبن و پرووناكايى
بدەن، ئاوا ھەموو دنیا پىر دەبى لە پرووناكى و شۆق دانەو.

۳ وەر ژ ەكسا خەمريان قەوسى قەزەح دەت ياسەمين
دى گول و رەيحان بيارن، تىك و تىك گولزار بت

مانای وشەکان:

ەكس: تىشك دانەو؛ خەمرى: پارچە قوماشىكى سوورە كە ژنان پىرچى سەر توپليانى
پى گرى دەدەن؛ خەمرى: ئەو پەرچووكانەيە كە بەسەر توپلدا دىن و لە ناو پراستى
ھەنيەدا ھەلدە پاچرىن؛ قەوسى قەزەح: كۆلكەزىپىنە؛ دەت: بدات؛ ياسەمين: گولى
ياسەمەنە كە زۆر سپى و زۆر بۇنخۆش و زۆر ناسكە؛ دى: بىشك؛ تىك و تىك:
سەرلەبەر، گشت لە گشت؛ گولزار: گولجار؛ بت: بىيت.

پوختەى مانا:

ئەگەر پوخسارى يارم - كە وەك سەرپەرى گۈلى ياسەمەنە، سېى و ناسكە و لە بۇنخۇشيدا لەو زياترە - تيشك بداتە دەسرۆكەى سوورى لە ھەنيە گريدراوى، يان تيشك بداتە ئەو پەرچووكانەى كە بە سەر توپليدا ھاتوون و لە رەشييان دەبريقيئەو، ئەوسا تيشك بداتەو و تيشكەكە بگەرپتەو بۆ سەر گۇناى يار - كە وەك پەرى سوورە گولە - ئەوندە روشنايى رەنگاورەنگ پەيدا دەبن كە كۆلكەزپرنەى لى دروست دەبى. كۆلكەزپرنەش نيشانەى پاش بارانە و بارانەش ھۆى شين بوونى گيا و گول و رېحانە. كە وا بوو ھەر كە يار پرووى نيشان بدا و خەمرى و پەرچووكان پرووناك بكات و ئەوانيش تيشكى بگەرپننەو، ھەموو دنيا سەرلەبەرى دەبیتەو گولجاپ و لە ھەموو شويتان گول و رېحانە بە بارە و خۇشى و گەشى دادەبارى.

۴ شەمەى دى جان دت ژ شەوقى يیتە بەر سوبحى نەفەس
نارت ئاخىر گەر ب موویەك بەحس زولفا يار بت

ماناى وشەكان:

شەمع: مۆم؛ دى: بىشك؛ جان: گيان؛ دەت: بدات؛ يیتە بەر: بچتەو بەر؛ سوبحى: سبەينى؛ نەفەس: ھەناسە؛ نارت: ناگاتە؛ ئاخىر: دوايى؛ گەر: ئەگەر؛ بەحس: ليدوان؛ زولف: كەزى.

پوختەى مانا:

ئەگەر ھەر لە ھەوەلى شەوپرا دەس بىرى بە باسى تاقە موویەك لە زولفى يار، شەو خەلاس دەبى، بەرەبەيان ھەناسە دەدات و رۆژ دەبیتەو، مۆم دەتویتەو و دەكوژیتەو؛ بەلام تاريقى جوانى و دريژى ئەو تەنيا موو ھەر دريژەى پى دەدرى و بە كەس ناپرپتەو.

ھەر لەم مانايەدا شاعىرىكى فارس گوتوويە: رۆژى قيامەت كە دەلین دريژنيەكەى ھەزار سالە، چى دەگەل دلى پر لە گازندەى ئیمەى پى دەكرى؟! ئەوا سەرى زولفى

تۆ به داستانی دل‌داری ئیمه کورت بۆته‌وه.^۱

«نالی» خۆشمان، چهند خۆشی فهرمووه که ده‌لی:

هەر به‌ر چه‌م و پێشانیه فیکری شه‌و و رۆژم

هەر گه‌ردن و زولفه ئەمه‌لی دوور و درێژم

سێلسیلا به‌حسی ژ خوونا دل به‌ر ئان زولفا بچین

دێ خه‌تا بت نافێ میسک ئه‌ر نافه‌یی تاتار بت

مانای وشه‌کان:

سێلسیله: زنجیر و زنجیره؛ **ژ خوونا:** له خوێنی؛ **به‌ر ئان:** له‌سه‌ر ئه‌و؛ **بچین:** چینه‌دار؛ **خه‌تا:** غه‌له‌ت؛ **ناف:** ناو، ئیسیم؛ **میسک:** نه‌وعێک ئاسک هه‌یه که له هه‌لاتن و ماندوو‌بوونی زۆره‌وه خوین ده‌ناوکییه‌وه ده‌تزی و خوینه‌که ره‌ش هه‌لده‌گه‌رێ و وشک ده‌به‌یته‌وه و وه‌ک ده‌ناو کیسه‌یه‌کدا بچ، به‌ ناوکییه‌وه ته‌که‌ته‌کی دێ و له‌ دواییدا له‌ غاردا‌ندا لێی ده‌که‌وێت. ئه‌و خوینه‌ وشک هه‌لاتوو‌هه‌تریکی زۆر بۆنخۆشه‌ و ناوی لێ نراوه‌ میسک یان موشک. جا وا زانراوه‌ که ئاسکی ده‌شته‌کانی چین و خه‌تا و تاتارستان، میسکی هه‌ره‌چاکیان لێ به‌ره‌م دێت؛ **ئه‌ر:** ئه‌گه‌ر؛ **نافه:** ناوکی ئاسکی میسک؛ **خه‌تا:** ناوه‌ بۆ مه‌له‌بنده‌کانی باکووری چین که ئیستا بریه‌تییه‌ له‌ مه‌نچۆری و مه‌غولستان و تورکستانی رۆژه‌لاتیی؛ **تاتار:** ناوی عه‌شایریکی تورکه که به‌ ولاته‌که‌شیان هه‌ر تاتاریا ده‌لین.

تییینی: مه‌لا له‌و به‌یتهدا گاله‌ی کردوو‌ه! زۆر له‌ وشه‌کانی هه‌لده‌گرن دووجار مانا بکری‌ن؛ **خه‌تا:** هه‌م ولاتی خه‌تا، هه‌م غه‌له‌ت؛ **چین:** هه‌م ولاتی چین، هه‌م چین له‌سه‌ر چین که‌وتن و به‌ سه‌ریه‌کدا شکانی مووی که‌زی.

۱. حافظیش نزیک له‌و هه‌وايه ده‌لی:

کوته‌ نکند بحث سر زلف تو حافظ پیوسته‌ شد این سلسله تا روز قیامت

بوخته‌ی مانا:

خوینی دلی دلداران که له تاوی که‌زیه ره‌شه پرچینه چین له‌سه‌ر چینه‌که‌ی ئەو نازداره هه‌لقولاوه و پ‌ژاوه و به‌و تاله زولفانه‌وه به‌نده، ئەونده له سایه‌ی زولفی تۆوه بۆنی خۆش بووه که هه‌ر که‌سیک باسی میسکی ناو ناوکی ئاسکی چین و خه‌تا و تاتار بکا و بلێ ئەو خوینی دله و ئەو میسکی ئاسکه وه‌ک یه‌کن، غه‌له‌ت ده‌کا و به‌هه‌له‌دا چووه. بۆنی خوینی دل‌مان به‌هه‌وا‌ی زولفت هه‌زار قات له‌ بۆنی خوینی وشک‌هه‌لاتووی ناوکی ئاسکی میسک خۆشتره.

ع ته‌وقی گه‌رده‌ن هه‌لقه‌یی زونناری زولفا یاری من
دئ کلێتا که‌لبی عشقی هه‌لقه‌یا زوننار بت

مانای وشه‌کان:

ته‌وق: قه‌لاده‌ی مل؛ هه‌لقه: تالقه؛ زوننار: که‌مه‌ربه‌ندی ئاوریشمی خاچ‌په‌رستان؛ کلێت: کلێل، هاچهر؛ که‌لب: سه‌گ.

تییینی: له‌م به‌یته‌دا مه‌لا داستانی شیخی سه‌نعانمان بیر ده‌خاته‌وه که‌ بۆ کچیکی خاچ‌په‌رست ده‌ستی له‌ دین هه‌لگرت؛ قورئانی سووتاند؛ شه‌رابی خوارد‌ه‌وه؛ زونناری به‌ست و بوو به‌ به‌رازه‌وانی مالی دل‌به‌ری.

مه‌لا ده‌گه‌ل ئەوه‌شدا که‌ وه‌فا و ئەمه‌گی شیخی سه‌نعانی به‌رانبه‌ر به‌ گ‌ره‌ی ئەوین به‌ لاوه‌ په‌سنده، خۆی له‌ ئەوینداریدا ئەمه‌گدارتر نیشان ده‌دا و ده‌لی من خۆم به‌ سه‌گی ئاستانه‌ی دل‌به‌ر ده‌زانم و ئاواتم ئەوه‌یه قه‌لاده‌ی ملم و قفل و ئاغزوونه‌که‌ی له‌ ئالقه‌یه‌کی زونناری به‌ژنی یار بی. جا چونکه‌ پرچ و که‌زی یاری من له‌ ناو قه‌دی هه‌لاوه و ئیحتیاج به‌ که‌مه‌ربه‌ندی ئاوریشم نییه و هه‌ر زولفه‌ پر چینه‌که‌ی جیگه‌ی زونناری پر کردۆته‌وه، من ئالقه‌ی زولفیم به‌ نه‌سیب ده‌بی. ئەگه‌ر راستیشت ده‌وی قفل و کلێلی قه‌لاده‌ی سه‌گی ئاستانه‌ی عیشقی هه‌ر ده‌بی ئالقه‌ی زولف بی. .
زۆر له‌ سۆفییان دۆعیان کردوو هه‌ خودایه‌ وا پکه‌ی وه‌ک سه‌گ وه‌فادار بم.

بوختهی مانا:

با تۆقی گەردەنم ئالقەی زونناری زولفی یارم بێ. ئاخر هەر دەبی قفلی قەلادەیی سەیی
عیشقی ئالقەیی ئەو زونارە بێ کە زولفییه تی. «مەحوی» دەلی:
دەگەل دەستی مەلا ریک ناکەوێ زونناری زولفی یار
وە کوو شیخ ئیختیاری مەزەبی تەرسا نە کەم چیکەم؟
مەولەوێ تاوێ گەوزیش فەرموویە:

بێ تەناب زولف مەحبوب نە گەردەن حەیفەن وە قابز گیان تەسلیم کەردەن

عەقدی ئیحرامی د عیشقیدا کو پیری عیشق بەست

دێ چ غەم گەر خەرقە رەهەنی خانەیی خەممار بت^۱

مانای وشەکان:

عەقد: نیەت هیئەت؛ ئیحرام: رۆژانی جەنگەیی حەج کە حەجاج جلکی خۆیان فری
دەدەن و پەشتەمال و فۆتە دەبەر دەکەن؛ پیری عیشق: مامۆستا و رێبەری عاشقان،
یان: ئەوێ لە ئیشقیدا پیر بوو؛ بەست: دابەست؛ دێ: ئیدی، ئیتر؛ چ غەم: قەیدی
چییه، چ دەبی؛ خەرقە: بالاپۆشی پر پینەیی دەرویشان؛ رەهەن: بارمەتە؛ خانە: مال و
دوکان؛ خەممار: بادەفرۆش.

بوختهی مانا:

مەلا دەیهوێ تەریقەتی خۆی لە تەریقەتی وشکە سۆفییه روالەت بێنەکان جیا کاتەو؛
دەلی: ئەوان دەچنە حەج، نیەتی ئیحرام دادەبەستن، بۆ ئەو دەوری مالی کابە بدەن
جلکەکانیان دادەکەن و تووپی هەلدەدەن. ئیمەش بە شوین پیری تەریقەتی عیشقدا
حەجی خۆمان هەیه. کابەیی ئیمە مالی یار نییه، بەلکوو خودی یارە و یارە کەش لە
هەموو جیگا هەیه و لە هەموو ئاقارانەو دیارە... لە حەجی خۆماندا، ئەگەر پیری
تەریقەت نیەتی ئیحرام دادەبەستی و ئیمەش پەڕەوی لی دەکەین، هەموو شتیکیان

۱. ئاخر حافز دەلی:

گر مَرید راه عشقی فکر بدنامی مکن شیخ صنعان خرقه رهن خانهی خمار داشت

ته‌نا‌هت دنیا و قیامه‌ت و ئاواتی به‌هه‌شت و ترسی جه‌هه‌ننه‌میشمان توو‌ره‌له‌ده‌دین و ته‌نیا و ته‌نیا یارمان له‌بیره و یار ده‌په‌رستین و هیچی تر. جا له وه‌ختی وادا که خه‌رقه‌و مه‌رقه‌ فری ده‌دری و تازه نامانگه‌ره‌که، چی ئه‌بی ئه‌گه‌ر ئه‌و خه‌رقه‌یه له دوو‌کانی شه‌راب‌فرۆشدا له گریوی شه‌راب داندرا‌یی؟! بگه‌ر له‌وه چاتره که به‌خو‌پایی فری بده‌ین. ناشی لۆمه‌ی شیخی سه‌نعان یا من یان هه‌ر ئه‌وینداریکی راستی دیکه بکری که چون جبه به‌زوننار ده‌گۆرینه‌وه. به‌لای ئیمه‌وه یار له‌هه‌موو شوینیکه و هه‌موو شت نوینه‌ری یاره.

حافزی شیرازی - که یه‌کیک بووه له‌ده‌سته‌ی ئه‌و دلدارانه‌- ده‌لی: له‌مه‌یخانه‌ی زه‌رده‌شتیان نووری خودا ده‌بینم.^۱

آ گه‌زمه‌یه‌ک قه‌وسێ شه‌فین عاشق به‌نی‌فا دل که‌فت
دی ژ جان ده‌ستان بشووت خاسما که‌فان نووبار بت

مانای وشه‌کان:

گه‌زمه: سه‌ره‌تیری چه‌قویی؛ قه‌وس: که‌وان؛ شه‌فین: ده‌شه‌ویدا؛ شه‌فین: چه‌ماو؛ نیف: ناوه‌پاست؛ که‌فت: بکه‌وی؛ دی: بی‌شک؛ ژ جان: له‌گیان؛ ده‌ستان بشووت: ده‌ستان ده‌شوا؛ خاسما: خو‌به‌تایبه‌تی، مه‌خسووسه‌ن؛ که‌فان: که‌وان؛ نووبار: هه‌وه‌لجار؛ نووبار: کچیکی تازه مه‌مکی خر‌کردوو.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌وینی راسته‌قانی (عیشقی حه‌قیقی) کاریک به‌سه‌ر ئه‌ویندار دینی که‌ ئه‌وه هیچ هۆش و دینی لی ده‌ستینی، بگه‌ر هه‌ر خودی خو‌شی له‌بیر نامینی و ده‌بیته زیندووینیکی مردوو یان مردووینیکی زیندوو. ئه‌وانه‌ی به‌ئاگری ئه‌م ئه‌وینه‌وه نه‌تلاونه‌وه، نازان خه‌به‌ر چییه... ئه‌گه‌ر سه‌ره‌تیریکی عیشقی له‌برۆیه‌کی که‌وانی چه‌ماوه‌دا، له‌نیوه‌شه‌ویکا ناوه‌ندی دلی دلداریک بییکی، ئه‌و دله‌ ده‌س‌به‌جی ده‌ست

له گیانی خوئی دهشوا. خو نه خوازه و به تاییه تی که نهو تیره له کهوانی برؤی
کیژولیکی تازه مه مک خر کردوو دهر چی و نهو هه وه لجاریش بی که دله کهی کردوته
نیشانه. چونکه هه وهل نیگای پیک گه یشتنی دلدار و دلبر، هه رگیز شوینه واری کویر
نابیتته وه. نهو هه وهل تیری نیگایه له هه موو برینگه ریک کاریگه رتره و لای عاشق
پیروژترین شته. «مه وله وی تاوه گه وزی» ده فهرموی:

بی زام خه دهنگ موزه ی مه هرووان نهنگن وه سارای قیامت لوان
واتا به بی برینی تیری مژولی ماروخساران، شهرم و شووره ییه رۆشتن بو دهشتی
قیامت.

۹ وهر ژ قه وسه ینان ب میزان بیتته دهر جۆته ک خه دهنگ
دی جگهر بت پاره-پاره، سینه تارومار بت

مانای وشه کان:

وهر: وه نه گهر؛ ژ قه وسه ینان: له دوو کهوانان؛ ب میزان: به ریک و پیک؛ جۆته ک: جووتیک؛
خه دهنگ: تیر؛ جگهر: جهرگ؛ بت: ده بیت؛ پاره-پاره: لهت-لهت؛ تارومار: تهرت و توونا.

پوخته ی مانا:

گوتمان نه گهر سهره تیریک له کهوانی برؤوه وه ناوهندی دل کهوی، دل دهست له گیان
دهشوا. تیریک له کهوانه وه، واتا نه گهر گوشه ی تاکه چاو یکمان بداتی. نه دی نه گهر یار
چاومان پی هه لینی و به هه ردووک چاوه مهسته کانی لیمان بروانی، نه وسا دوو تیر به ره و
هه ناومان دین و نیشانهش نه پیکن. چونکه میزان کراون و سیهره پی گیراون. نهو کاته
جگه له وه دل دهست له گیان دهشوا، هه جهرگیش لهت-لهت ده بی و هه سینگ و
هه رچی له بن سهرپۆشی سنگدایه داده فته تی و تهرت و توونا ده بی.

۱۰ خوون ژ میلاکی ب دهر با خه نه ره ی گهر بیتته دهر
بوو شه هیدی عیشقی ئیدی دی ژ کوو هشیار بت

ماناى وشەكان:

خوون: خوین؛ **مىلاک:** جەرگ و ھەناو؛ **دەرب:** لیدان؛ **شەھید:** کوژراوى ڕیگەى راست، یان: کوژراوى خۆشەویس؛ **ئیدی:** ئیتر؛ **ژ کوو:** لە کوئ؛ **ھشیار:** لەسەر ھۆش.

پوختەى مانا:

ئەوانەى بە دەردى ئەوین دووچار نەبوون و ئاگایان لە حالى من نییە، لۆمەم دەکەن کە بۆجى ھۆشت لەسەر خۆت نییە؟ بۆ وراو دەکەى؟ بۆ باسى زوننار و شەراب و مەراب دەکەى؟ کورە ئاخر کەسیکی بە خەنجەرى تازەساوى گۆشەى برۆ و مژۆلى دلبەریکی وا نازدار جەرگ و ھەناوى کەوتبیتە دەشتەو و بووبیتە شەھیدی ڕیگای ئەوین، چۆن دەتانهوئ ھۆشى دنیای دەسەردا بمینى و وەک ئیوھى بىخەبەر پیتان خۆشە، بتاندوینى؟!

|| دى ژ وان لەعلان شفايى دل ب قانون تەلبە کت

دا ئیشارەت خۆش بکن ھەرچى کەسى بیمار بت

ماناى وشەكان:

دى: لازمە، وا باشە؛ **ژ وان:** لە ئەوان؛ **لەعل:** گەوھەریکی ڕەنگ ئالە شاعیران لیوى ئالى گەشى یاریان پى شەھاندوو؛ **شفا:** لە نەخۆشى چاک بوونەو؛ **قانون:** ڕیوشوین؛ **تەلبە:** داوا؛ **کت:** بکات؛ **ئیشارەت:** دوان بە دەست یان بە چاؤ؛ **خۆش:** ساغ؛ **بکن:** بکەنەو؛ **بیمار:** نەخۆش و لەش بەبار.

تییینی: نابى ئەو شەمان لە بیر بچى کە «ئەبوعەلى سینا» یان «ئیبینوسینا» بۆ بژیشى لە ھەموو کەس بەناوبانگتر بوو و بە نمونەى حەکیمی ھەرەگەرە ناوى ھاتوو. ئەبوعەلى سینا سى کتییى بە ناوى: «ئیشارەت»، «قانون» و «شفا» نووسیو. مەلا ناوى ئەو کتیبانەشى بردوو و ھەر یەک لەو ناوانە دووجار دەبى مانایان لیدریتەو.

پوختەى مانا:

ئیمە کە تا ئیستا ھەر باسى تیر وە دل کەوتن و جەرگ لەت بوون و ھەناو بەخەنجەر دەرھاتمان کرد، نابى لامان وا بى کە دلبەر ھەر وازى لە جزیادان و کوشتن و ڕینە و

دلخویشی به دیمه نی زام و برینه. نه خیر یار ههروه ک دهر دمان بۆ دهنیری، دهرمانیشی له لایه. نهو بریندار و لهش به باره ی که باری گرانى دلدارى لهسه ر شانه و بارى هه ژارى لهسه ر لیوانه و هینده دهر دى گرانه که به کتیه کانی نه بوو عه لى سینا (ئیشاره ت و شفا و قانون) چارى نایه، چاریان وا لای جووته لیوى ئالى به رهنگى لاله وه. بزه یه کى نهو لیوانه، دهرمانى هه موو دهر دانه. هه ر که سه ی دهر ده داره، با له به ر نهو لیوانه بپارێته وه تا لهش ساغى به سه ر بگرێته وه و له هه موو که س چاکتر بێته وه.

۱۲ بولبولی مه جرووحی عیشقی تاقه تا خاران نههن
دئ کولافا ریشی سینه بشکوه ک بی خار بت

مانای وشه کان:

مه جرووح: زامدار؛ کولاف: چنگور کى بالنده ی راو که ر؛ ریش: زام؛ بشکو: خۆنچه گول، یان: گولوو کى دارى به ریی؛ خار: درک؛ تاقه ت: تابشت؛ نههن: نییه.

بوخته ی مانا:

دهست له لۆمه م هه لگرن. بولبولیکی که دلی زامدارى تیری نهوینه، هینده دلناسک بووه که تاقه تی تیراچوونی درووی سه رکۆنه و لۆمه ی نه غیارى پیوه نه ماوه. به لکوو نه گه ر خۆنچه گولیکی بی درکیشی وه سینگ که وئ، وه ک به چنگۆر کى بالداریکی گۆشتخۆر لیى درابن، دهر ووشی. واتا گولیشی ویکه وئ بریندار ده بی.^۱

۱۳ هه ر دلئ بازى سیفه ت دئ سه یدئ ته یهوو نک وه بی
فه رر و په روازئ هوما یئ و په نجه یئ شنقار بت

مانای وشه کان:

۱. لیژدها چیرۆکی مه نسووری هه لاجمان بیر ده خاته وه که خه لک به رد و تیریان تی ده گرت. جونه یدی به غدادی _ که هه وال و هاوده ردی بوو _ خۆنچه گولیکی پێدا دا، هاوارى کرد. گوته یان: بۆ تیر نانالی، چۆن له گول ده نالی. گوته ی گولیک دۆست پێدا بدا له هه زار تیر و شیرى بی خه به ران به ژانتره. «هه زار»

بازی: بازی راوی؛ سیفەت: ره‌وشت و ئاکار؛ دئ: بئ‌شک؛ سەید: نچیر؛ تەیهوو: سوپسکە؛ نک: کن؛ وه: ئیوه؛ فەرر: شکۆ و گەورەیی؛ پەرواز: فڕین؛ هوما: پیرۆزە، بالدارى به‌خته‌وه‌رى؛ شنقار: شەمقار، کە وه‌ک باز دەچێ و لە باز گەورەتر و بەهێز و گۆرترە و لە راو، چابک‌ترە.

پوخته‌ی مانا:

هەر دلێکی کە ئاکاری لە ناو خەڵکا وه‌ک ئاکاری بازە دەناو مەلاندای و چاوی لە بەره‌ژوور چوونە و بەرزەفەر و بەدەمارە و ڕێگەى خۆى باش شارەزایە، هەز و منە دەکا کە تەنانت بۆ سوپسکە‌یه‌کى ئاستانه‌ی تۆش ببێتە نچیر؛ هەر ئەوندە لە تۆ نزیک بێ و جارێک چاوی پێت بکەوێ؛ چۆنکە دەزانێ نچیری بەردەستی تۆ هەتتا ئەگەر سوپسکە‌یه‌کیش بێ، شکۆ و پایە‌به‌رزى پیرۆزەى پیرۆز و هێز و گۆر و چابکی شەمقاری وه‌گەر دەکەوێ.

۱۴ یار دئ حاکم بتن قەولێ ره‌قیبان گۆه‌نەدەت
شاهێ مولکێ دلبەرێ دئ فاعیلەک موختار بت

مانای وشەکان:

بتن: ببێ؛ دئ: دەبێ؛ قەول: گەفت؛ ره‌قیب: چاونه‌زیر و شۆفار؛ گۆه: گۆپچکە؛ نەدەت: نەدات؛ فاعیلەک موختار: خاوەن دەسەلاتی بێ پرس‌ورا کە هەرچی بیه‌وێ، بیکا و کەس نەتوانێ چۆن و بۆچی بێ بلی.

پوخته‌ی مانا:

شکایەتم لەوانە نییه کە لای یار خراپەم دەلێن. بۆرە گله‌ییم لە یارە کە بۆچی ڕێگا دەدا لای ئەو خراپی من بلین. ئەو یارە کە هەر خۆی حاکمە و دەبێ حاکمی مولکی دلبەری کاران بە کەیفی خۆی بکا و گوێ نەداتە بۆلە و شەیتانی کردنی کەس.

۱۵ دل ب زولمی ناسوژی غه‌نج و خه‌ت و خال د دل
خه‌یر خواهین ده‌وله‌تی میری ژ وان گوهدار بت

مانای وشه‌کان:

ناسوژی: ناسووتی؛ غه‌نج: ناز؛ خه‌ت و خال: خال و میل؛ خه‌یر خواه: چاکه‌خواز؛
گوهدار: گویدیر.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر گازنده‌م هه‌یه و خۆم ناو ناوه‌ دلسووتاوی ئه‌وینی، مانای ئه‌وه‌ نییه‌ زولم و
ناهه‌قییه‌ کم لی کرابی؛ نه‌خیر، دلی من که‌ پره‌ له‌ ناز و خه‌یالی خه‌ت و خالی دل‌به‌ر و
ئه‌وانه‌ش هه‌مووی خیر و خۆشین، ئاگر و سووتان ناتوانی پروو بکاته‌ دلمه‌وه‌ له‌به‌ر
ئه‌وان. به‌لام خۆ دیاره‌ ناز و جوانی ئه‌و که‌ خه‌یالیان له‌ دلمایه‌، پایه‌داریی ئه‌و جوانیه‌
ده‌خوازن و بۆ خونکاری مولکی عیشق خیرخوازن. با گوی له‌وان بگری و ئه‌و دله‌ی که‌
هیلانه‌ی ناز و خۆشه‌ویستی خه‌ت و خالی ئه‌وه‌، تۆزیک بلاوینیته‌وه‌.

۱۶ ته‌یری دل بی توعمه‌کی (ته‌مه‌کی) نایته‌ ده‌ست شه‌هزاده‌یان
قووش‌چی شاهی د ده‌ستی دی د بی‌ئازار بت

مانای وشه‌کان:

ته‌یر: بالدار، مه‌ل؛ توعمه‌: چیژه‌؛ ته‌مه‌: ته‌ماح؛ قووش: باشوکه‌؛ قووش‌چی: بازه‌وان؛
دی: لازمه‌، پێویسته‌؛ د بی‌ئازار بت: بی‌ئازار بی.

بوخته‌ی مانا:

شازاده‌ و نه‌جیم‌زاده‌کان له‌ راوکردنی مه‌لاندای و شوینیان وایه‌ که‌ ته‌ماح وه‌به‌ر
مه‌لان ده‌نین و چی‌شکه‌یان ده‌ده‌نی تا بکه‌ونه‌ داویانه‌وه‌ و راویان بکه‌ن. بازه‌وانی
شازادان — که‌ باز یان شاهینی له‌ سه‌ر ده‌سته‌ — ده‌بی مه‌لی راو‌کراو ئازار نه‌دات و به‌
نه‌ژاکاوی بیداته‌ ده‌ست ئاگاه‌کی خۆی.

جا که‌ من و دلم به‌ خۆشی خۆمان بووینه‌ نیچیری خه‌ت و خال و ئال‌ووالای تۆ،

پێویستە تۆش لە ڕێوشوین کەنار نەگری؛ تەماحیکمان ۋەبەر بنیی؛ تامی دەمی
دلمان بە گفتیکی شیرین خۆش بکە. کاریک بکە ی کە ئازار نەبینین و بە دەستی
نەزانانە ۋە نەژاکیین.

١٧ بەندەیی باخۆی بقیّت دئی مەیلی سیم و زەر نەکت
دا عەتایا پادشاھان بئەھد و ئەژمار بت

مانای وشەکان:

بەندە: کۆیلە؛ باخۆی: خودا، خودان؛ دئی: پێویستە؛ سیم و زەر: زیو و زیڕ؛ عەتا:
بەخشش؛ پادشاھ: خونکار؛ ھەد: سنوور؛ ئەژمار: ژمارە.

پوختە ی مانا:

ۋا دیارە مەلا لە ۋەندە داواپەشی لە یار پەشیمان بۆتە ۋە. دەلی: من کۆیلەم؛ کۆیلەش
ئەگەر خودا یان خودانی خۆی بوی، نابێ زیڕ و زیو و دنیا و خۆشی خۆی لێ داوا کا.
چونکە ئەو دەمە بۆ خۆشەویستیە خایسەکە ی شەریک پەیدا دەکا. ئەگەر کۆیلە
ھیچی داوا نەکرد و ھەر بۆ ڕەزای خواھەنی کاری کرد و چیتری نەگرتە بەر چاۋ، لە
لای خونکاری خواھەنی، زۆر بەرپێز دەبێ و بەخششی لە سنوور و ھەژمار بەدەری
بەسەردا دەبارینێ و لە خەم و پەژارە ی دەردینێ.

١٨ سار دبت دل ما ب سەد جەور و جەفایان زەررە یەک
عیشق تەبەت نارە ھنگی دئی بچت دژوار بت

مانای وشەکان:

سار: سارد؛ دبت: دەبی؛ ما: مەگەر؛ زەررە: تۆزقال؛ تەبەت: مزاج و تەبیات؛ نار:
ئاگر؛ ھنگی: ھەرچەندە؛ دئی بچت: خەریک بێ، بەردەوام بێ و پێوہ بچی؛ دژوار:
چەتوون و سەخت.

پوختەى مانا:

جا ئەوێ گوتیشم ئازار دەبینم، جا ئەوێ پاراشمەوێ کە گوێ بۆ شۆفار و چاونەزێران
مەگرە، بەلام ئایا ئەگەر سەد ئەوندەش ئازار و دەرد بچێژم، مەگر دلم لە ئەوین
سارد دەبێتەوێ؟ نەخێر تۆزقالتیکیش چییە سارد نابێتەوێ؛ چونکە مەزاجی ئەوین
ئاگرینە و بلیسەى ئاگر هەتا بچێ و بەردەوام بێ، بەرزتر و بەتینتر و دامرکانی
دژوارتر دەبێ.

۱۹ لەشکرى عالم مەگر یە کسەر تە دوژمن بن «مەلا»

غەم بە موویە ک ناکشینى گەر تە دل بەر یار بت

مانای وشەکان:

مەگر: گریمان، فەرزەن؛ یە کسەر: سەرلەبەر، بەگشتی؛ تە: لە تۆ؛ غەم: کەسەر؛
ناکشینى: ناکیشى؛ تە: تۆ.

پوختەى مانا:

مەلا گلەیی کردن لە لۆمە کەران و لە جەور و ئازار کێشان شتێکی زیاده. تۆ کە دلت
داوێ بەو دل بەرە، گریمان تەواوی هۆردووی دنیا بێتە دوژمنت؛ تۆ لە خۆشی
ئەویندارییه کەت قەت بە قەد تۆزقالتیکیش خەم ناخۆی و کەسەر هەلناگری. پیاو یاری
واى هەبێ چۆن گوێ بە دەرد و ئازار دەدات؟
«مەحوی» دەفەرموی:

لەسەر تۆم دوژمنە دنیا قەزیە مانیعولجەمعه

کە تەرکی تۆ نە کەم تەرکی هەموو دنیا نە کەم چیکەم

ئىكسىرى ئەوين

۱ قەلبى مە شوبە زىپى ژ فەيزا تە جەلا گرت
ما رووسىيە ھو سىفر سىفەت رەنگى سەفا (سەدا) گرت

ماناى وشەكان:

قەلب: دل: قەلب: قەلب و بەدەل: شوبە: ۋەك: فەيز: بەرەكەت: جەلا: مەشتومال:
سىفر: مەس: سەفا: سافى و پۇشنى: سەدا: ژەنگ: ما: ئايا: ما: مایەوہ.

بوختەى مانا:

دلى ئىمەى قەلب و دەغەزدار — كە ۋەكوو مىسى ژەنگاۋى لە ژىر بارى گوناھاندا رەش
ھەلگەراۋو — ئىمەى توۋشى پوۋرەشى كىرەبوو. لە ئاۋرۇيدانى پېر بەرەكەتى تۇرا، ۋەكوو
زىپى مەشتومال كراۋى لى ھات. يان: ئاخۇقەت پوۋى داۋە شتىكى مىس ئاسايى
رەش ھەلگەراۋ بىيىتە زىپى ساف؟ بەلى دلى مىن ئەو مىس ئاسايىە بوو كە لە بەرەكەتى
تۆۋە كراۋە بە زىپى بى خەۋش.

۲ تەشپىھى ب جەدوھل مە د نىف ئاتەشنى عىشقى
دل قەلبى حەقىقەت بىت و ئىكسىرى ھەما گرت

ماناى وشەكان:

تەشپىھ: ۋىچوون: جەدوھل: جۇگەلەى بچووك: نىف: ناۋەند: ئاتەش: ئاگر: قەلب:
ۋەرگەرەن: حەقىقەت: راستىنە: ھەما: بە ھاسانى، ھەروەھا.

بوخته‌ی مانا:

ئیمه ده‌ناو ئاگری ئه‌ویندا توائنه‌وه و وه‌ک ئاوی ناو جوگه‌ ره‌وان بووین و دل‌مان، که وه‌ک
مسی ژه‌نگاوی و ره‌ش وا بوو، وه‌ر گه‌را به‌ تئاوه‌یه‌کی بی‌خه‌وش و ئه‌وسا به‌ هاسانی ئیکسیری
ئاوردانه‌وه و به‌زه‌یی تۆی وه‌ر گرت و کرا به‌ زیری ساف و دوور له‌ قه‌لبی و ده‌غه‌لی.

۳ سالیکی کییه؟ هاتی ژ مه‌جازی ب حه‌قیقه‌ت

سوورته‌ نه‌شوناسیی و ب مه‌عنا نه‌ فه‌نا گرت

مانای وشه‌کان:

سالیکی: پرپر، پرپوار؛ هاتی: هاتوو؛ مه‌جازی: رواله‌تی؛ سوورته‌ت: شکل؛ مه‌عنا:
ئاوه‌رۆک؛ فه‌نا: له‌ ناو چوون، تیدا چوون.

بوخته‌ی مانا:

پرپه‌وانی پرپه‌ی خوداناسین کین؟ ئه‌وانه‌ن که به‌ ئه‌وینی دنیاویه‌وه گیرۆده‌ بوون و له‌
جوانیه‌یه‌کی که خوا به‌ دل‌به‌رانی داوه، که‌وتوونه‌ته‌ سه‌ر ئه‌وینی ئه‌و جوانیده‌ره‌ و بوونه
دل‌داری خودا و ئه‌وسا به‌ ته‌واوی له‌ ناو ئه‌وینی خوایدا تئاونه‌وه و هه‌روه‌ک نه‌بووین
وايان به‌سه‌ر هاتوو؛ که ده‌لین «فه‌نا فیلا» بوون. به‌لام ئه‌و که‌سانه‌ی که هه‌ر به‌ ده‌م
ده‌لین خواناسین، که چی نه‌ خودایان له‌ شکلی جواناندا دیوه و نه‌ به‌ باتین (باطن)
که‌یشتوونه‌ تئاونه‌وه له‌ ئه‌وینی خوایدا به‌ پرپه‌و حیساب ناکری‌ن.

۴ ته‌نه‌ نه‌ ل من لامیعێ حوسنا ته‌ شه‌فه‌ق دا

عالم ب خوه‌ وی حوسن و جه‌مالی دخوهدا گرت

مانای وشه‌کان:

لامیع: بریقه‌ده‌ر؛ حوسن: جوانی؛ شه‌فه‌ق: پروناکی که‌ناره‌ی ئاسمان؛ شه‌فه‌ق:
به‌زه‌یی؛ عالم: جگه‌ له‌ خوا هه‌موو شتیک.

پوخته‌ی مانا:

من وتم له به‌ره‌که‌تی تۆ مسی ره‌ش و ژه‌نگاوی بووم، بوومه‌ی زێری ساف. گوتم سوؤفی به‌راستی که‌سیکه‌ تۆ له‌ رووی دلبه‌راندا به‌دی ده‌کا و ده‌بیته‌ عاشقی خۆت و له‌ تۆدا ده‌توێته‌وه. ئه‌مه‌ ئه‌وه‌ ناگه‌یه‌نج که‌ هه‌ر من هه‌ستم به‌ جوانی تۆ کردبێ و به‌س. هه‌رچی هه‌یه‌ و ئافه‌ریده‌ی تۆیه‌، وه‌کوو من بریقه‌ی جوانی تۆی دیوه‌ و جوانی و دله‌رفینی تۆ هه‌موو دنیای داگرتوو و تۆی که‌ به‌زه‌ت به‌ که‌سیکه‌دا بیت، له‌ ئه‌وینی رواله‌ته‌وه‌ ده‌یخه‌یه‌ سه‌ر ئه‌وینی راستینی خواپه‌رستی و ده‌یتاوێنییه‌وه‌.

٥ ته‌یغوونی د ده‌ستی ته‌ زه‌هی ده‌وله‌ت و ئیقبال

هه‌رچی ته‌ بری دامی د تۆرا خوه‌ هوما گرت

مانای وشه‌کان:

ته‌یغوون: وادیاره‌ مه‌لیکی ده‌شتی بی که‌ راو ده‌کری؛ به‌لام من له‌ فه‌ره‌ه‌نگاندا نه‌مدیته‌وه‌. وا بیر ده‌بهم ته‌یه‌وو بی که‌ به‌ سوێسکه‌ ده‌لێن؛ زه‌هی: های له‌و، ئای چه‌ند؛ ده‌وله‌ت: به‌خت؛ ئیقبال: رووداو، به‌خت؛ تۆر: تۆر، داوی به‌گه‌وی هه‌راو؛ هوما: پیروژه‌، مه‌لیکی ئه‌فسانه‌یه‌ و گوايه‌ سیبه‌ر له‌ هه‌رکه‌س بکا ده‌بیته‌ فه‌رمانه‌وا.

پوخته‌ی مانا:

سوێسکه‌ بکه‌وێته‌ ناو ده‌ستی تۆ، ده‌بی به‌ به‌خت و سه‌رکه‌وتنی خۆی بنازی. هه‌رچی به‌ داوی تۆ بگیری و بکه‌وێته‌ تۆری تۆوه‌، خۆی به‌ هوما ده‌زانی. ده‌یسا چ له‌وه‌ خۆشتره‌ پیاو گیرۆده‌ی داوی تۆ بی.

٦ جانی خوه‌ مه‌ کر دانه‌یی دافا کو فه‌دایی

ئاوه‌وسیفه‌ت ئه‌و پێ حه‌سییا راهی خه‌تا گرت

٧ عه‌نقا نه‌ شکارا که‌سه‌ داقان تو بچین فه‌ر

دافا کول عه‌نقا تو فه‌دی بادێ هه‌وا گرت

مانای وشه‌کان:

جان: گیان؛ دانه: دهنک؛ فه‌دایی: نراوه‌وه؛ ټاهوو: ټاسک، مامز؛ حه‌سییا: هه‌ستی کرد؛
خه‌تا: هه‌له؛ خه‌تا: مه‌لبه‌ندیکه؛ عه‌نقا: سیمورغ؛ شکار: ږاو؛ بچین‌فه‌ر: هه‌لبچنه‌وه،
کۆکه‌ره‌وه؛ بادى‌هه‌وا: خۆږایی و هیچ.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه به تاسه‌وه ویستمان گیانمان به‌و دانه و داوه‌وه بکه‌ین که نراوه‌ته‌وه و ببینه
نیچیری تۆ و به به‌ختی خۆمان بنازین. به‌لام به داخه‌وه گیانمان وه‌ک ټاسکی سل، به
بی‌ئه‌وه بزانی‌ئو ده‌داو که‌وتنه‌ چهند مایه‌ی به‌خته‌وه‌ری و شانازییه، هه‌ر هه‌ستی به
داو کرد، ږه‌ویییه‌وه و خۆی گه‌یاند هه‌لبه‌ندی خه‌تا و ږیگه‌ی هه‌له‌ی گرت هه‌ر و له‌قه‌ی
له به‌ختی خۆی دا. ئیمه به هه‌له‌ چوو‌بووین که به خه‌یالی خۆمان ده‌توانین ببینه
نیچیری به‌رده‌ستی تۆ. واتا ئیمه داومان ده‌نایه‌وه که ئه‌و به‌خته‌وه‌رییه‌مان ده‌سکه‌وئ؛
به‌لام زۆر به هه‌له‌ چوو‌بوین. هاتنه‌ ناو تۆږی تۆ، وه‌ک ئه‌وه وایه که ئیمه سیمورغ به‌ داو
بگرین. ده‌یسا داو و به‌هانه کۆکه‌ره‌وه! سیمورغ بۆ تۆ ناگیری و هه‌ر که‌س داو بۆ سیمورغ
بنیته‌وه، هه‌ر باب‌ه‌ده‌ست و ده‌م‌له‌پوش ده‌بی. خودا ئه‌گه‌ر بۆخۆی ئیراده نه‌کا به‌نده‌ی له
خۆی نزیك بکاته‌وه، هه‌موو فی‌ل و ټاواتی به‌نده به خۆږایی ده‌چی.

هه‌ر که‌س سه‌حه‌رئ تالبي تشته‌ک ب چه‌مه‌ن هات

هن سووسه‌ن و هن سونبول و هن زولفی دوتا گرت

مانای وشه‌کان:

هه‌ر که‌س: هه‌موو که‌س؛ سه‌حه‌ر: به‌ره‌به‌یان؛ تالب: داخواز؛ تشته‌: شته، چته؛
چه‌مه‌ن: می‌رگ، چیمه‌ن؛ سووسه‌ن و سونبول: سويسنه و سمل، دوو گولن؛ زولف:
که‌زی؛ دوتا: دوو لایه‌نه.

پوخته‌ی مانا:

به‌خته‌وه‌ری و به‌ش و به‌هره له خواوه‌یه. هه‌موو که‌س له سه‌ره‌تادا، له به‌ره‌به‌یانی

ههبوون و ژیندا به ئاواتی شتیكهوه كه تاسهی گیانی بشکینئ، پروویان کرده میڤرگ و چیمهنی دنیاوه. هیندیکیان سوپسنه و هیندیک سملیان چنی و هیندیک دهستیان له دوو لاوه به کهزی یارهوه گیرساوه.

«نالی» شاعیری گهوارهمان لهم بارهوه دهلی:

سههم و نهسیب نهسلیه، باسی گیا و گول نییه

تووتنه خهرجی سووتنه، مؤدنه ماچی لهب دهکا

9 دهستی مه سهحه رگرت و برین سهیری حهیبی

فیلحال رهقیبی ژ حهسه دله رزه و تا رگرت

مانای وشه:

سهیر: گهراڤان و تهماشا؛ حهیب: خۆشهویست؛ فیلحال: دهستهولهجی؛ رهقیب:

چاونهزیر؛ حهسه: ئیرهیی؛ له رزه و تا: نۆبهتی، یاو و له رز.

بوختهی مانا:

یاری خۆشهویست لهو به ره به یانهدا به زهی به منا هاتهوه؛ لاواندمیهوه؛ دهستی گرم و

بردمیه گهراڤان و تماشای گولان. دوژمنی چاونهزیر هه ره که ئهمهی دیت، له داخان و له

بهغیلی و ئیرهیی، نۆبهتی هاتی و دهله رزی.¹

10 ئهوه که بکی خهرامان کو د کۆزی ل قه بوو هات

شاهینئ قهزایی ب تهغافول ژ خوه راگرت

مانای وشه:

که بک: کهوه؛ خهرامان: به له نجه ولار؛ کۆز: حه شارگه؛ قه بوو: قاسپه؛ قهزا: حوکمی

خودا؛ تهغافول: خۆ گیل کردن.

1. لیزهدا مهلا چیرۆکی ئادهم و ههوا مان دهخاتهوه بیر که خودا به ههشتی یی دان و شهبتان فریوی دان و تووشی نه گبهتی ژبانی سهر دنیای کردن؛ که ئهم مه بهسته له شیعره کانی دواییدا پتر روشن ده بیتهوه. «ههزار»

پوخته‌ی مانا:

ئەو کەوێ کە لە خۆشی نزیک بوونەوێ لە خۆشەویست، کەوتبوو لەنجەولار کردن و دەحەشارگەدا دەیقاسپاند و تەواو خۆی لەبەر کردبوو، پەنجەیی قەزا — وەک شاھێن کە دەکەوێ ڕۆ دەبێ — ڕۆی بۆیە و گرتی و بردی.

١١ زینهار کەسێ دەست بێت ئەرقەمێ سەرۆی

بێ عیشوویی لەعلان نە ب تەسلیمی ژها گرت

مانای وشەکان:

زینهار: دەغیلە؛ ئەرقەم: ماری جنجیر؛ سەرۆ: داری سەول؛ عیشووە: ئیشارەتی بە نازەو؛ تەسلیم: خۆ بە دەستەوێ دان؛ ژها: هەژدیها.

پوخته‌ی مانا:

دەغیلە هۆشتان لە خۆتان بێ. هەرکەسێک بە هەر پایەیه‌ک بگات، ناشێ لە خۆی بایی بێت و جگە لە خۆ تەسلیم کردن بە یار و چاوەنۆڕی کردنی فەرمان لە لێوێ لەعلەکانی، هیچ کاریک ئەنجام بدات. ئەو کەسەیی دەستی دەگاتە زولفی یار — کە وەک ماری جنجیر لەو بەژن و بالای وەک سەولەیی هالاولە — ئەگەر بە بێ ئاگاداری و ئیشارەتی لێوی یار بێ، وەک ئەوێ وایە کە خۆی گیرۆدەیی هەژدیها کردبێ. تێبینی: لێرەدا شاعیر یادێک لە مارەکەیی بەهەشت دەکا، کە شەیتان کردییە جاشی خۆی و بابەدەمی پێ فریودا.

١٢ سەبرێ بەرێ شیرینە وێ ئوستادی خەبەردا

لەو دل مە ب تەحلی و غەمان خوررەم و شا گرت

مانای وشەکان:

سەبر: پشووڵەسەر خۆیی؛ لەو: بۆیە؛ تەحلی: تالی؛ خوررەم: خۆش؛ شا: شاد.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه‌ی که ده‌ستمان گه‌یشتبووه زولفی یار و له‌باخچه‌دا ده‌ستی گرتبووین و سه‌یرانی
بێ ده‌کردین، قه‌دری ئه‌و نیعمه‌ته‌مان نه‌زانی و له‌خۆمان بایی بووین و ملمان له
نافه‌رمانی نا و بێ ئه‌وه‌ گوێ بده‌ینه‌ ڕێ و شوینیک که یار بۆی دیاری کردبووین،
بزوو‌تینه‌وه، له‌جیاتێ زولف - که وه‌ک مار له‌ به‌ژنی یار هه‌لابوو - بێته‌ به‌رده‌ستمان،
بووینه‌ گیرۆده‌ی هه‌ژدیهای ده‌رد و به‌لایان. به‌لام به‌فه‌رمووده‌ی مامۆستا، سه‌بر و
پشوو له‌سه‌رخۆیی - با تالیش بێ - به‌ری شیرین ئه‌دات. وا بۆیه‌ ئیمه‌ش دلی خۆمان به
تالی و خه‌مانه‌وه‌ خۆش کردوو و چاوه‌نۆڕی ئه‌و به‌ره‌ شیرینه‌ین که داری سه‌بر
بیدات.

١١٣ هه‌ر نه‌شته‌ر و شوکین کو هه‌بیبی مه‌ ل دل دا
من یه‌ک ب یه‌ک و تیک ل ده‌ردی خۆه‌ شیفه‌ گرت

مانای وشه‌کان:

نه‌شته‌ر: تیخی برین درپین؛ شوک: درک و چقل؛ تیک: هه‌مووی به‌ تیکراییی.

پوخته‌ی مانا:

به‌هومیدی ئه‌و ده‌مه‌ی که داری پشوو له‌سه‌رخۆیی به‌ری شیرینم بۆ بدات، وا من هه‌ر
نه‌شته‌ر و درکیک که له‌لایه‌ن یاری خۆشه‌ویسته‌وه‌ چه‌قاوه‌ته‌ دلمه‌وه‌، به‌مایه‌ی
خۆشبوونه‌وه‌ و چاک بوونی دواڕۆژی ده‌زانم.

١١٤ عاشق ژ غه‌مێ سایه‌یی وی جامی ته‌له‌ب کر
پور عه‌قلی ددی‌رت مه‌ ژ قسمی حوکه‌ما گرت

مانای وشه‌کان:

عاشق: ئه‌ویندار؛ سایه‌: په‌نا، په‌سیو؛ وی جام: ئه‌و پیاله‌یه‌ی؛ پور: زۆر؛ ددی‌رت: وه‌دی
دی‌تی؛ حوکه‌ما: هۆزنان.

ئەو عاشقە پەنای لەو پیاڵەى غەمەپەنە داوا کرد و ھانای پێ برد. لێت ڤوون بێ زۆر ئاقل و زانایە و ئیمە ئەو دەرسەمان لە شارەزایان و ھۆزانان وەرگرتووہ. خەم خواردن لە ڕیگەى عیشقدا دل ڤر دەکا لە عەقل و زانایی.

مانای وشه کان:

تنی: به تهنیا؛ گه زمه: تیر؛ که فان: کهوانی تیر هاویشتن؛ ته با: پیکه وه.

یوخته‌ی مانا:

ئەو خەمەى كە ئىمە بە دل وىستوومانە و خۇمان داوۋە ژىر پەنايەو، لە چەند لاو
دەورى داوین. تىرى مژۇل لە لاى كەوانى برۇيانەو بۇمان دادەبارن. جا نەك ھەر
ئەوندە، بگرە كاكۇل و كەزىش بە جووتە دلمايان لە ناو كەمەندا شەتەك داو.

۱۶ دیوانه هه‌ری تیتته دقئ سسله و به‌ندی
کو موسته‌حه‌قه خوسره‌وی خوبان ب جه‌زا گرت

مانای وشه کان:

دیوانه: شیت؛ **هری**: بی‌گومان، چاری ناچار؛ **تیتہ**: دیتہ؛ **دقی**: دہنیو ٺہو؛ **سسلہ**:
 زرتنجیر، سسلہ؛ **بہند**: بہستن؛ **موسستہ** **حہقہ**: ٲہوایہ تی؛ **خوسرہو**: ٲاتشا؛ **خووب**: جوانی
 چاک؛ **جہزا**: سزا، جزا.

یوخته‌ی مانا:

ئەو كەسەى شىتتى دەستى ئەوینە، بىگومان دەبى لەشى گيان و دلى بخرىتە ناو ئەو زنجىرەى زولفانەو و شەتەك درى. سەردارى جوانچاكان، سزای ئەوانەى لە ئەوینى ئەودا شىت بوون، لە زنجىر شەتەكدانى داناو!

په یوه سته دو فیږس ژ مهرا دابه رزین دل
زولفان به چهپ و راستی ل ئو غلمه جه ما گرت

مانای وشه کان:

په یوه سته: پیکه وه نووساو؛ په یوه سته: هه می شه؛ فیږس: ئازا له شهړ و کوشتاردا؛
دابه رزین: راسان، هه لکو تانه سهر؛ ئو غلمه: تیکه ل به یه ک بوونی شهړ که ران؛ جه م:
ته نیشت، کن؛ جه ما: کۆ، تۆ په ل.

پوخته ی مانا:

دوو برؤی په یوه ست و پیکه وه نووساو، یاخۆ به بی وچان دوو برؤکانی - که له دلدار
کوشتن زۆر ئازاو به کارن - هه لیان کرده سهر منی دیوانه ی دلداریی که بمگرن و به
سزای خۆم بگه یهنن و له ناو زنجیری که زی و بسکاندا بمبه ستنه وه. که زیه کانیش له
راسته و چه په وه هاتنه نزیک بسکانه وه و له گرتنی مندا یاریده یان ده دان و له و ناوه دا
په له قازه و خۆ راپسکانی من و هیږشی ئه وان، مهیدانی جهنگی مه غلووبه ی پیکه ی نابوو.

قهوسئ دو هیلالان کو ل سهر بورجی ئه سه د بت
بوو شوهره د عامی عه مه ل ئه نگوشتی نوما گرت

مانای وشه کان:

قهوس: که وان؛ هیلال: مانگی یه که شه وه؛ ئه سه د: شیر؛ بورجی ئه سه د: چهند
ئه سته یه که که له دوو ره وه و هک شکلی شیر دیارن و پینجه مین قوناغی مانگانه ی
خۆره؛ شوهره: ناو کردوو؛ عامی: مه رد می ره مه کی؛ عه مه ل: کار؛ ئه نگوشت: قامک؛
ئه نگوشتی نوما: به ئیشاره ی قامک نیشان دان.

پوخته ی مانا:

ئهم بگړه و بهرده و هیږش و راسانی برؤیان و په لاماردانی زولفانه، بۆ شه ته کدانی دلی
منی دلدار له زنجیردا - که وه ک مهیدانی جهنگی مه غلووبه وا بوو - کاریکی ئه وونده
سهر سووړین و سهیر بوو که مه رد می ره مه کیشی هی نابوو سهیرانی. به لام عه جایبه که

له گرتنی مندا نه‌بوو؛ له‌وه‌دا بوو که ده‌یاندیت که‌وانه‌ی دوو مانگی یه‌کشه‌وه پیکه‌وه له بورجی ته‌سه‌دا خویان نیشان داوه. چونکه بورجی ته‌سه‌د مه‌زلگای رۆژه نه‌مانگ. دوو مانگی یه‌کشه‌وه‌ش هه‌رگیز به‌یه‌که‌وه له‌ئاسۆ نه‌بینراون. ئەم ڕووداوه هه‌موو مه‌ردمی سه‌رسام کړدبوو؛ به‌قامک ئیشاره‌تیا ن بۆ ده‌کرد.

مه‌به‌ستی شاعیر له‌بورجی ته‌سه‌د ناو چاوانه. «آسَد» به‌حیسایی ته‌بجهد شیست‌وپینچه. «جبین» یش که به‌عه‌ره‌بی به‌توئیل ده‌لین، به‌و حیسابه‌شیست‌وپینچه. هه‌روه‌ها «ه‌نی»: ه‌نی، که به‌کوردی به‌توئیل ده‌لین، دیسان شیست‌وپینچه. که‌وا بوو پوخته‌ی ماناکه ته‌مه‌یه: دوو برۆی که‌وانی که‌وه‌ک مانگی یه‌کشه‌وه له‌سه‌ر توئیلی یاری نازه‌نین دیاری ده‌دا، خه‌لک هه‌موو حیکایه‌تی له‌ت بوونی مانگیان وه‌بیر هاته‌وه که به‌موعجیزه‌ی پێغه‌مبه‌ر له‌ئیشاره‌تی قامکیه‌وه له‌ت بوو. بۆیه‌ئو دیداره‌ناوبانگی به‌ناو خه‌لکا بلاو بۆته‌وه.

شیعرا ته‌«مه‌لا» سیه‌ری شه‌که‌رریزه به‌موعجیز
زانم ژ له‌بی له‌علی ته‌ئه‌ف له‌فز و ئەدا گرت

مانای وشه‌کان:

سیحر: جادوو؛ شه‌که‌رریز: شه‌که‌ره‌لپێژ؛ موعجیز: مۆجزات؛ زانم: ده‌زانم؛ له‌فز: ئەو قسه‌ی له‌ده‌م ده‌رده‌چی؛ ئەدا: ده‌رپینی وشه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌ی مه‌لا! شیعری تۆ مोजزات ده‌کا و سیه‌ریکه‌ شه‌کری لی ده‌باری. ده‌زانم شیعری وا، له‌وزه‌ی خۆتی ته‌نه‌دا نییه. له‌خۆشی و یادی لیوی ئالی وه‌ک لال، ئەو قسانه‌ت بۆ هاته‌وه. دیاره‌ئیشاره‌تیکیشی بۆ ئەو ئایه‌ته‌تیدایه‌که‌فه‌رموویه: «وا ده‌بی ده‌رپینی وته، کاری سیه‌راوی ده‌کا.»

شاعیری خوا لی خوشبوو «سالم» ده‌لی:

هه‌موو ئەشعاری دووشینم به‌یادی لیوی نووشین بوو

ده‌چه‌سپا ئیو به‌سه‌ر یه‌کدا حیکایه‌ت به‌س که‌شیرین بوو

يار ئاگاداره

۱ مەحبوب ب دل بت مە ب ئەقراز چ حاجەت؟
عەنقا ب خوە بێتن فر و پەرواز چ حاجەت؟

مانای وشەکان:

مەحبوب: خۆشەویست؛ ئەقراز: ھەوراز؛ ئەقراز: ھاواراز؛ حاجەت: نیاز؛ عەنقا: سیمورغ؛ پەرواز: ھەلفرین؛ پەرواز: بال لێک کردنەوہ.

پوختەى مانا:

یاری خۆشەویست لە ناو دلدا جیگیر بوو؛ پێی ناوی بۆی بڕوانمە بەرزایی ئاسمان. یان: بە ھەوراز و ڕێگەى دژواردا بۆی بگەرێم. سیمورغێک کە ئاواتی من بوو بێبینم، خۆی ھاتۆتە لام؛ ئێتر کارم بەوہ نییە ھەلوەدای دیتنى بم و بال بگرمەوہ.

۲ نەى دوورە حیبیى مە چ فەریاد و فغان کین
وئ گوھل زەمیرا دلە ئاواز چ حاجەت؟

مانای وشەکان:

فەریاد: ھاوار؛ فغان: ھەرا و داد؛ کین: بکەین؛ گوھ: گۆی؛ زەمیر: دل، وەشارتووی دەروون؛ ئاواز: بانگ.

پوختەى مانا:

یاری مە لە ئێمەوہ دوور نییە؛ ئێتر ھەرا و ھاواری بۆ لێ بکەین. ئەو وەشارتووی ناو دەروونمانی گۆی لێیە؛ بۆچی بە قەو بانگی کەین.

۳ گۆ سوخته! مورادا خوه ژ من تهلبه كه ئيرۆ
من گۆ ژ كهريم تهلبه و داخواز چ حاجهت؟

ماناي وشه كان:

گۆ: گوتى؛ سوخته: تازه فه قيله؛ موراد: نيازى دل؛ تهلبه: داوا، تهلبه؛ ئيرۆ: ئه مړۆ؛
كهريم: دلاوا، به خشنده؛ داخواز: مه به ست و نياز.

بوخته ي مانا:

گوتى: ئه ي تازه شاگرد! چيت گهره كه داواى بكه تا بۆت پيڅ بېنم. گوتم: له دلاوايان
داوا كردنى شت پيويست نيه. به خشنده به بى داوا لى كردن نيازى هه ژاران پيڅ
ديتن.

نزيك بهم شيعره، «مه وله وى» چهند شيرينى فهرمووه:

يا خه ليل ده خيل كى عاده ت كه رده ن توشه وه ده رمال كه ريمان به رده ن
مه لا دهيه وى بلى: خوايه هه رچه نده فهرمووته ليم بپارينه وه و چيتان ده وى بخوازن،
به لام تو كه له وه شار تووى دلمان ئاگادارى، پيويست ناكا ئيمه بليين. تو خوت زاناش
و به خشنده شى.

۴ من ناله ره فيقن غهم و ته حلينه موسا حيب
فه رياد ئه نيسى منه ده مساز چ حاجهت؟

ماناي وشه كان:

ته حلى: تالى؛ موسا حيب: هاوړى؛ ئه نيس: خه مړه وىن؛ ده مساز: هاو ده م.

بوخته ي مانا:

رهنگه هينديك لؤمهم بكه ن كه بۆچى به ته نيا ده ژيم و گۆشه گيرم و هه وال و هاوړيم
نين. ئه ي نازانن من ناله هاوالمه و په ژاره و تالى هاوړيمه و هاوار هاو ده نكمه. ئيتـر
كارم به پياوى هاو ده م چيه؟

٥ دلدان و نه‌وازش چنه دوشنام به‌سن من
پر دهرد و جه‌فا حورمه‌ت و ئيعزاز چ حاجه‌ت؟

مانای وشه‌کان:

نه‌وازش: لاواندنه‌وه؛ چنه: چين؛ دوشنام: جوین؛ پر: زۆر؛ جه‌فا: ئازار؛ ئيعزاز: به
گه‌وره‌گرتن.

پوخته‌ی مانا:

من هیچ چاوم له‌وه نیه که‌س بملاوینیته‌وه و دل‌م‌بداته‌وه؛ چونکه خۆم به‌که‌متر له‌وه
ده‌زانم که‌س بملاوینیته‌وه. به‌جینو پی‌دانی‌ش به‌سه‌رکریمه‌وه، هه‌ر زۆره. که‌سیکی
که‌وه‌ک من له‌دهرد و ئازار دارمال بی، کوا‌کاری به‌حورمه‌ت‌گرتن و قه‌در‌لینان
ده‌میت‌ی. هه‌موو ته‌مه‌نم به‌هه‌ژاری و خا‌که‌ساری رابراوه و هه‌ر‌گیز وه‌به‌ر‌چاوان نه‌هاتووم.
وه‌هاش فی‌ری ئه‌م ژیا‌نه‌به‌ژانه‌بووم که‌هه‌ر‌گیز ئاره‌زوو نا‌که‌م به‌ژیا‌نیکی تری بگۆر‌مه‌وه.

٦ سو‌حه‌ت به‌مه‌ی و چه‌نگی حبیبی مه‌بفیتن
فه‌ریاد و فغانی مه‌نه‌به‌س ساز چ حاجه‌ت؟

مانای وشه‌کان:

سو‌حه‌ت: هه‌واله‌تی، هاوده‌می؛ چه‌نگ: ئامرازیکی مووسیقایه. بفیتن: بیه‌وی؛ مه‌نه
به‌س: ئیمه‌ی به‌سه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر یار له‌کۆری به‌زمدا _ که‌مه‌ی و مووزیکی بۆ ئاماده‌یه _ ڕیگه‌ی من بدات بچمه
لای، گریان و هاواری من جیگه‌ی ساز و چه‌نگی بۆ پر ده‌کاته‌وه و له‌به‌ر‌سۆزی
ده‌روونی من ده‌نگی مووزیک ده‌رناچی.

٧ رازین مه‌چ حاجه‌ت وه‌کوو غه‌مماز بزنان
ئه‌شکین مه‌به‌سن دیده‌یی غه‌مماز چ حاجه‌ت؟

مانای وشەکان:

راز: نەینی دل؛ غەمماز: چاوداگر، ئەوانە ی بۆ ئاشکرا کردنی سوپی خەلک چاو لە یە کتر دادەگرن؛ ئەشک: فرمیسک؛ دیدە: چاو.

بوختە ی مانا:

ئەوانە ی لە ئازاوە دەگەرین و دەیانەوی بە چاوداگرتن رازی من دەخەلک بگەیهنن، با هیچ خۆیان ماندوو نەکن. فرمیسکی چاوی من شایەتیم لی دەدەن کە من ئەویندارم. هیچ ئیحتیاج بە ئیشارە ی چاوی چاوداگران نییە.

۸ هەر لەحزە چ حاجەت کو ب نازان بکوژی من

جانا ژ خوە قوربانئ تە مە ناز چ حاجەت؟

مانای وشەکان:

لەحزە: چاوترووکانیک؛ لەحز: تماشای؛ جانا: گیانە؛ ژ خوە: خۆبەخۆ، لە خۆمەووە؛ تە: تۆ.

بوختە ی مانا:

چ پێویستە هەموو سات و کاتان بەروانی پی لە نازەووە من بکوژی؟ گیانە ئەووە ئاشکرایە کە من بوومەتە قوربانئ تۆ؛ بە بی ناز کردنیش. ئیتر نازی بۆ چییە؟ واتا: مردوو مردوو؛ تازە کاری بە چەک نییە کە بکوژریت.

۹ تا چەند بە هیجرا خوە تۆ من تەجرەبە ئینی؟

زێرئ ژ خوە خالیس محەک و گاز چ حاجەت؟

مانای وشەکان:

هیجر: دووری؛ ئینی: دینی؛ خالیس: بی خەوش؛ محەک: بەردی ئەزموونی زێر.

بوختە ی مانا:

تا کە ی و تا چەند تۆ من بە دوور خستەووە لە دیداری خۆت دەئەزمووی تا بزانی لە

دلداریدا چەند بە ئەمەگم و چەند لە بەر دەردی خۆراگرم؟ کە لیشت ڤوونە من وەک
زێڤی بی خەوش لە دلداریدا۔ بی عەبیم. زێڤی ساف ئیحتیاجی بە لە محەک دان و
بە گاز لی ھەلکراندن نییە.

١٤ . حاجەت نییە جانا یەدی بەیزا ب دەر ئانین
ئینکار دیندا نەبت ئیعجاز چ حاجەت؟

مانای وشەکان:

یەد: دەست؛ بەیزا: سپی؛ بەدەر ئانین: دەرھێنان؛ ئیعجاز: مۆجزات.

بوختە ی مانا:

گیانە کەم پێویست نییە تۆش وەک مووسا بە موعجیزە دەستی بە سپیەتی لە گیرفانی
دەرھینا تا فیرعەونی پێ لە ئینکار کردن بگێڕێتەو، موعجیزە بۆ من بکە ی و دەستی
سپیت دەرخە ی. چونکە من ڤروای تەواوم هیناوە و هیچ گومانم لە دلدا نەماوە و هیچ
کارم بە مۆجزە نواندن نییە تا بێمە خاوەن باوەر.

١٥ . ئەسراری ئەزەل دی د ئەبەد بێنە زوھووری
ئەنجامی سەرئەنجامی ژ ئاغاز چ حاجەت؟

مانای وشەکان:

ئەسرار: نەینییەکان؛ ئەزەل: ھەرە پێشوو؛ ئەبەد: ھەرە پاشین؛ زھوور: دیاری دان،
ئاشکرا بوون؛ ئەنجام: پێکھێنان؛ سەرئەنجام: ئاخری کار؛ ئاغاز: دەس پێکردن،
سەرەتا؛ دی: حەتمەن دەبێ.

بوختە ی مانا:

نەینییەکانی ھەوێل کە خوا ڤریاری داون، بی گومان لە دوا ڤوژدا ھەر دینە دی. پیاو
ناشی ھەر لە سەرەتاوە لای وا بی دەبی بەسەرھاتی خۆی لە دوا ڤوژدا یان لە پاش
مەرگ بزانییت.

نیازی شاعیر ئەوەیە کە خودا بۆ بەنده و ژیاڵی دنیا و قیامەتی برپاری خۆی داوە.
ماندوو بوونی بەنده بۆ زانیی چارەنووسی خۆی بەر لە هاتنی، بێ سود و بەهرەیه.

١٢ گەر لوعلوئی مەنسوور (منشور) ژ نەزمی تە دخوازی
وەر شیعی «مەلای» بین تە بە شیراز چ حاجەت

مانای وشەکان:

لوعلو: مرواری؛ مەنسوور: پەرژ و بلاو، نەسمراو؛ مەنسوور: پەخشان، بەرانبەر بە
شیعر؛ نەزم: هۆندنهوه؛ نەزم: شیعر؛ مەلای: مەلای؛ شیراز: شاریکە لە ئێران زیدی
سەعدی و حافز و گەلیک لە شاعیرانی ترە.

پوختەى مانا:

ئەگەر تۆ دەتەوێ مرواری هێشتا نەسمراوت لە هۆنراوەدا دەس کەوێ، وەرە بروانە
شیعی مەلای؛ ئێتر کارت بە سەر شیراز و بوێژانییەوه چیه؟

هونه ر مه رجه

آ کەس ب دادا مه نه پرست گله و داد چ کت؟
ته نه بت دادره سه ک بیهوده فەریاد چ کت؟

مانای وشەکان:

گله: شکایهت؛ داد: هاوار؛ داد: عه دالهت.

پوختهی مانا:

ئه گهر هیچ کەسیک به دادمان نه گا و لیتمان نه پرستیتهوه، شکایهت و هاوار چی ده کا؟
تۆ ئه گهر فریاره سیکت نه بی، هاواری بی فایده چیت بۆ ده کا؟

۲ ب شرینی نه گههت دهست ئه گهر روستهم بت
دی به بازوو و ملان شوبههتی فەرهاد چ کت؟

مانای وشەکان:

شرین: شیرن، به رانبه ری تال؛ شیرین: کیژه ئه رمه نییه ک بوو، ببوه ژنی خوسره وی
په روێز، پاشای ئێران؛ نه گههت: نه گات؛ روستهم: پاله وانی چیرۆکی ئێرانی؛ بازوو:
باسک؛ مل: شان؛ شوبههت: وه کوو؛ فەرهاد: کوردیکی که له هورێ به ردتاشی مله ور بوو،
دلی چوو بووه سه ر شیرین.

پوختهی مانا:

ئه گهر خوا بریار بدا کار پێک بیته، به باری نه رمیی و به بی تالی چیژتنیش به ئاوات
ده گه یه نی. به لام ئه گهر بریاری خوای له سه ر نه بی، کار به زۆره ملی پێک نایه. نه ک
هر فەرهاد به زۆری شان و باهو و باسکی به هیژی بگره ئه گهر روستهمیش بوایه _ که

له‌و پاله‌وانتر بووه. هیشتان دهستی نه‌ده‌گه‌یشته یاره شیرینه‌که‌ی که شیرین بووه.

۳ فاعیل‌ه‌ک لازمه‌ دا فیعل و ئه‌سه‌ر په‌یدا بت
 گهر تو‌ه‌دداد نه‌بت کووره‌یی‌ه‌دداد چ‌کت؟

مانای وشه‌کان:

فاعیل: کرگار؛ لازم: پیوست؛ فیعل: کر؛ ئه‌سه‌ر: شوینه‌وار؛ په‌یدا: ئاشکرا؛ ه‌دداد: ئاسنگهر؛ تو: هیچ.

پوخته‌ی مانا:

شاعیر ده‌یه‌وی تیمان بگه‌یه‌نی که ئه‌گهر ده‌لی: «تا خوا نه‌یدا زۆری بازوو به‌کار نایه»، مانای وانییه‌ تو هیچ نه‌که‌ی خوا ده‌یدات. نه‌خیر ئه‌شی تو زۆر ته‌قه‌لا بده‌ی و هه‌موو هیزی خۆت بو به‌دییه‌نانی ئاوات بخه‌یه‌ کار؛ ئه‌وسا چاوه‌نۆری به‌زه‌ی خوا بی که به‌ ئاوات بگه‌یه‌نیت.

ده‌لی: ده‌بی کارکه‌ریک هه‌بی تا کار و کرده‌وه‌ی بیته‌ به‌ر چاو. ئه‌گهر هیچ ئاسنگهریک نه‌بیته‌ که ئاسن بوکتی و بیکاته‌ ئامراز، ته‌نیا کووره‌ی ئاسنگهر چی پی ده‌کری؟ ده‌بی یه‌کیک نیلی بدا و ئاسنی تیدا سوور کاته‌وه.

۴ مومکینه‌ک دی هه‌بتن داکوو ته‌له‌ب حاصل بت
 سه‌ید و نیچیر کو نه‌بت تووله‌یی سه‌یاد چ‌کت؟

مانای وشه‌کان:

مومکین: شیاوی وه‌دی هاتن، ره‌وا؛ دی: ده‌بی؛ هه‌بتن: هه‌بیته‌؛ دا: تا؛ ته‌له‌ب: نیاز؛ حاصل: په‌یدا؛ سه‌ید: نیچیر؛ نیچیر: راو؛ تووله: سه‌گی چکۆله‌ی راوی؛ سه‌یاد: نیچیروان.

پوخته‌ی مانا:

ئهم قه‌سیده‌یه‌ ری و شوینیک بو بیر و پروای مرۆ به‌رانبه‌ر به‌ کاروبار و نه‌وی بوون و به‌رز بوونی له‌ دنیا و قیامه‌تا داده‌تی و پیمان ده‌لی: مرۆ ده‌بی خوا بناسی و هاواری

به‌ریته به‌رئ و به ته‌مای ئه‌و بی. ئه‌گه‌ر خوا فریاره‌س نه‌بی، هیچ کاریک ناچیته‌ سه‌ر. خوا که‌یفی لی بی به بی زه‌حمه‌تی زۆریش به‌ ئاوات ده‌گه‌یه‌نی. نابێ ئه‌وی ده‌تداتی هه‌ر له‌ زۆری بازووی خۆتی بزانی. ناشی لات وا بی تا کار نه‌که‌ی ده‌تداتی. خوا فهرمویه: «هه‌رچی بۆی نه‌کوشتی، پێی ناگه‌ی». ئه‌مجار ده‌بی بۆ کاریک هه‌م کوشتی بکه‌ی و هه‌م په‌نا به‌خوا به‌ری که‌ بۆت پێک بینیت؛ که‌ له‌وانه‌ بی پێک بیت. نه‌ک شتی مه‌حال داوا که‌ی و شوینی که‌وی. ئه‌گه‌ر راوکه‌ر نه‌بی و نیچیر نه‌بی، توله‌قه‌ندی ده‌بی به‌ ته‌مای گرتنی چی بیت؟

هه‌ر گل و سه‌نگ دبتن زیر ب ته‌دبیرئ هه‌کیم
قایلییه‌ت کو نه‌بت هیکمه‌تی ئوستاد چ کت؟

مانای وشه‌کان:

هه‌کیم: زۆر زانا و هیکمه‌ت زان؛ قایلییه‌ت: شیاوی؛ ئوستاد: مامۆستا.

بوخته‌ی مانا:

ده‌بی بۆ پێکهاتی ئاوات، خوا پشتیوان بی؛ خۆشت زۆر ماندوو که‌ی؛ ئاره‌زووی وات هه‌بی که‌ مه‌حال نه‌بی. ده‌بی خۆشت ئه‌ونده‌ لێهاتوو بی که‌ شیاوی پێکهاتی ئه‌و ئاواته‌ بی. ئه‌وا وه‌ک بیستوو مانه، زانای وا هه‌ن له‌ گل و به‌رد، زیر ده‌رده‌خه‌ن. به‌لام ئه‌گه‌ر گله‌که‌ یان به‌رده‌که‌ له‌و ته‌رزه‌ نه‌بن که‌ زیریان لی په‌یدا ده‌بی، زانایی مامۆستای زانا به‌ هه‌یچی ده‌چی. ده‌بی شیاوی فیربوونیش بیت.

کان ب گه‌وه‌هر چ بکت گه‌وه‌هر ئه‌گه‌ر پاکی نه‌بت
تو به‌سیره‌ت ته‌ نه‌بت سیره‌تی ئه‌جداد چ کت؟

مانای وشه‌کان:

کان: کانگا؛ گه‌وه‌هر: گه‌واهیرات؛ گه‌وه‌هر: جه‌وه‌هر و هونه‌ر؛ تو: هه‌یچ؛ به‌سیره‌ت: بینایی؛ سیره‌ت: ره‌وشت؛ سیره‌ت: ژینامه؛ ئه‌جداد: باپیران.

پوخته‌ی مانا:

سهره‌رای هومید به خوا و کۆششی خۆت و شیای و قابیلیه‌تت بۆ گه‌یشتن به مرار،
ئه‌شی پاک و بی‌خلته‌ش بیت. نه‌ک به ته‌ما بی که له سایه‌ی جیبه‌رزی باب و
باپیرانه‌وه ده‌توانی به ده‌ره‌جه‌یه‌ک بگهی. ئه‌گهر گه‌وه‌هر بۆ خۆی ساف و بی‌غه‌وش
نه‌بیت کانگاکه‌ی چۆنی ساف ده‌کا؟ ئه‌گهر خۆت هیزی بینایی دلت نه‌بی ره‌وشت و
ژیانی باپیران چت بۆ ناکا.

Y زیڤ و زیوه‌ر دکرن جه‌لبی قلوبان حاشا
حوسن و سور زاتی نه‌بت قامه‌تی مه‌یاد چ کت؟

مانای وشه‌کان:

زیوه‌ر: خشل؛ جه‌لب: هینان؛ قلوب: دلان؛ حاشا: نه‌خیر هه‌رگیز؛ حوسن: جوانی؛
سور: دلکیشی؛ زاتی: خۆیی؛ قامه‌ت: به‌ژن؛ مه‌یاد: به‌لاروله‌نجه.

پوخته‌ی مانا:

هومید به خوا، قابیلیه‌ت و دلسافی، پیویستن؛ له ته‌ریقه‌تدا نه‌جیایه‌تی کار ناکا.
هه‌روه‌هاش به ره‌واله‌ت خۆ نیشان‌دان و به‌پیش و پرچ و جبه و ته‌زب‌یح‌یش هیچ نا‌کری.
کیژیک که بۆخۆی جوان نه‌بیت به زیڤ و خشل وه‌خۆ خستن ناتوانی به‌ره‌و خۆی راکیشی.

A عاشقی مه‌ستی ب عیشقی نییه حاجه‌ت ب مه‌یی
واریدئ وارید و ئه‌حوال ب ئه‌ورادی چ کت؟

مانای وشه‌کان:

عاشق: ئه‌ویندار؛ مه‌ی: باده؛ وارید: شاره‌زا؛ وارید: به‌ ئاو گه‌یشتوو؛ وارید: ئازا و
نه‌ترس؛ ئه‌وراد: کۆمه‌لی ویرد؛ ویرد: دۆعای بن لیوان.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وانه‌ی گه‌یشتوونه‌ته سه‌رچاوه‌ی ئاوی مراد و شاره‌زای حال‌وبالی ته‌ریقه‌تن، کاریان

به ویرد و دۆعا خویندنی بن لیوان نییه. ئه وکسهی به بادهی ئهوین سهرخۆشه، کاری به شهرباب خواردنهوه نییه. مهبهست ئهوهیه ویرد خویندن و له بن لیوانهوه بۆلهبۆل کردن، وهک مهی خواردنهوه بۆ مهست بوونه. جا کهسێ که ئاوا مهستی ئهوین بوو، نیازی به شهرباب چیه؟!

٩ ته غهرهز فیککه تنایهک وهلییهک مورشید بت
سالیکی و تالبی ئیرشادی ب بهغداد چ کت؟

مانای وشهکان:

غهرهز: مهبهست؛ فیک که تن: تووش بوون؛ وهلی: پیاوی خوا؛ مورشید: ڕێشاندهر، شارهزای کار؛ سالیکی: ڕیبوار؛ ئیرشاد: ڕێشاندان.

بوختهی مانا:

تۆ ئه گهر مهبهست گه یشتن به پیریکی دهستگیر و ڕێشاندهر هه بی، ده بی بۆی هه لوه دا بی و داوای بکهی. ئیتر کارت به شوین و جی هه واری مه شایخانی به ناوبانگ نه بی. بۆ نموونه لات وا نه بی به غدا _ که جینگهی گه یلانییه _ دهر دت دهر مان ده کا.

١٠ جهده ئو سهعی و تهلهب یی ئه سه رهک سافی نه هن
تو نه بی په رده نشین چاکر و قه وواد چ کت؟

مانای وشهکان:

جهده: کۆشش؛ سهعی: دواکه وتن و تهقه لا؛ تهلهب: خواستن؛ ئه سه ر: نیشانه؛ نه هن: نین؛ تو: هیچ؛ په رده نشین: مهبهست له پیاوی گه وریه که په رده دار و دهر که وان و له شکریان هه بی؛ چاکر: نۆکه ر؛ قه وواد: قایدان؛ قاید: سه رکرده ی له شکر.

بوختهی مانا:

له کۆشش و تهقالادا بۆ دۆزینه وهی پیر، تا نیشانی ته ووات دهس نه کهوێ، ناشی خۆت

ده‌گریوی کهس بنیی. هه‌روا سه‌ربه‌خۆ هه‌ر کهس وتی پیری ته‌ریقه‌تم، باوه‌ر مه‌که! نیشانی هه‌یه. جا هه‌ر وه‌ک په‌رده‌دار و سه‌ر کرده‌ی له‌شکر نیشانه‌ی بوونی فهرمان‌په‌وایه‌کن که له‌ پشت په‌رده‌وه‌یه، ئاکار و ره‌وشتی پیریش نیشانه‌ی راستی و ناراستیه‌تی. ئه‌گه‌ر میر نه‌بی نۆکه‌ر و سه‌ر کرده‌ بو هه‌ن؟ چ ده‌که‌ن؟

II چ ئه‌سه‌ر دئ ل به‌رئ خاره بکت قه‌تره‌یی ئاب

قه‌له‌می مه‌ ب دو-سئ قه‌تره‌یی زوه‌ها د چ کت؟

III دئ ژ حق جازیه‌یه‌ک دل بگرت وه‌رنه «مه‌لا»

ژ ئه‌زل گه‌ر تو هیدایه‌ت نه‌بت ئیرشاد چ کت؟

مانای وشه‌کان:

به‌ر: به‌رد؛ خاره: زۆر سه‌خت؛ قه‌تره: تنۆک؛ ئاب: ئاو؛ زوه‌ها: وشک؛ د: دئ، ده‌بی.

پوخته‌ی مانای ئه‌و دوو به‌یته:

مه‌لای جه‌زیری دوا‌ی ئه‌وه که‌رئ و شوین بو هه‌له‌وه‌دا‌ی خواناسین و سو‌فیا‌یه‌تی دیاری ده‌کا و چه‌ند مه‌نزلیکی له‌به‌ر داده‌نی که ده‌بی: به‌ ته‌مای خوا ده‌س پئ بکا، شیای ئه‌و کاره‌بی، دلساف و بی‌خه‌وش بی، به‌ باب و با‌پیران نه‌نازئ، لای وانه‌بی به‌رگی ده‌رویشی به‌هره‌ی بو ده‌دا، به‌ دنیا‌دا بگه‌رئ تا ده‌گاته‌ پیری ده‌ستگیر و هه‌روه‌ها نیشانه‌ی خواناسی له‌ پیردا ببینی، ئه‌وسا هومیدی هه‌بی که له‌ پله‌ی سو‌فیاندای جیگه‌ی ده‌کریته‌وه؛ دیسان باده‌داته‌وه سه‌ر بی ئیختیاریه‌که‌ی به‌نده و ده‌لی: ئه‌گه‌ر خودا هه‌ر له‌ ره‌ژی بنا‌وانه‌وه‌ بریاری نه‌دای که‌ تۆ له‌ ره‌زی خواناسان ده‌بی، من پیت بلیم و نه‌لیم، تۆ زۆریش خۆت ماندوو‌که‌ی، هه‌ر ناگه‌یه‌ مرا‌ز. به‌ بی به‌زه‌یی و ئیراده‌ی خوا، ئه‌و په‌ندانه و ره‌ی و شوینانه، وه‌ک تنۆکه‌ ئاوێکه‌ که‌ وه‌به‌ردی ره‌ق بکه‌وی. قه‌له‌می من به‌ دو-سئ تنۆکه‌ی وشک، کوا ده‌توانئ هه‌چ کاریک بکات؟ پئویسته‌ کیشه‌ریک له‌ لایه‌ن خوا‌وه‌ دلت رابکیشئ؛ ئه‌وسا ئه‌م ره‌یگه‌یه‌ بگریه‌ به‌ر و بیبه‌یته سه‌ر.

بەشى ئىمە

آ ئەوۋەل كۈ يارى دامە يەك زەررە يەك عىنايەت
قىسمەت مە خەمر و جامە د دەفتەرا ھىدايەت

ماناى وشەكان:

كو: كە؛ دامە: دای بە ئىمە؛ يەك زەررە يەك: تاقە تۆز كالىك؛ عىنايەت:
بەسەر كرنەۋە؛ قىسمەت: بەش؛ خەمر: شەراب؛ جام: پىالە.

پوختەى مانا:

ھەر لە سەرەتاۋە كە يار تۈزۈك ئىمەى بەسەر كرنەۋە و ئىمەى خويىندەۋە، لە ناو
سىيىي و پەراۋى شارەزاينى رېگەدا، بەشى ئىمەى شەراب و پىالەى بەزەيى خۇى
دىارى كرد. واتا ئىمەى مەستى بادەى ئەوينى خۇى كرد و لە رۆژى ئەزەلەۋە بە
مەستىي خولقاين.

۲ حوسن و جەمالى جانان نادىرتن تو پايان
ھەرچى نەبت بىدايەت ئەسلا نەھن نىھايەت

ماناى وشەكان:

حوسن: جوانى ھەندام؛ جەمال: جوانى لە بىچم و لە ئاكارىشدا؛ جانان: يار، دلبەر؛
جانان: گيانان؛ نادىرتن: نىيەتى؛ تو پايان: ھىچ برانەۋە يەك؛ بىدايەت: سەرەتا،
دەسپىك؛ ئەسلا: بە ھىچ جۇرۈك؛ نىھايەت: دوايى.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وینی ئیمه هه‌میشه له گهرم و گوریدا‌یه. چونکه ئیمه که ئیژین عاشقی فلانه کیژین، عاشقی رۆحین. واتا عاشقی ئه‌و که‌سه‌ین که رۆحی ئه‌وی داوه و خوای تیدا به‌دی ده‌که‌ین. جا که وا بوو چونکه خوای ئه‌زه‌لی له‌به‌رچاوه و هه‌رچی ده‌سپیکرانی نه‌بی، دوا‌یی هاتن و پرانه‌وه‌شی نییه، عیشقی مه‌هه‌رگیز دوا‌یی نایه و کاری ته‌نیا به‌ جوانی رۆخسار نییه و یار هه‌میشه له‌به‌ر چاومان هه‌ر ئه‌و جوانه‌یه که هه‌وه‌ل رۆژ دیتوو‌مانه.

۳ فه‌یزا عولووم‌ی حیکمه‌ت جاما سه‌ده‌ف کو گیرا
مه‌ ژ ده‌ستی موبه‌جان دیت ب مه‌سحه‌ف و ب ئایه‌ت

مانای وشه‌کان:

فه‌یز: سه‌ررێژ کردن؛ عولووم: زانستان؛ حیکمه‌ت: زانستی راست و بی گری؛ موبه‌چه: به‌چه‌که‌مه‌لای زه‌رده‌شتی، بریه‌تییه له‌ شاگرد مه‌یخانه‌چی؛ مه‌سحه‌ف: قورئان.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه‌ی که له هه‌موو جوانیه‌که‌دا هه‌ر خودا به‌دی ده‌که‌ین و هیچ شتیکی ترمان وه‌به‌ر چاو نایه، له مه‌یخانه‌دا _ که شاگرد مه‌یخانه‌چییه جوانه‌کان پیاله‌ی له سه‌ده‌فی پرشه‌رابیان ده‌گیرا _ له شه‌راه‌که‌یاندای ده‌ماندی که حیکمه‌تی خواناسینی لی هه‌لده‌پرژێ و ئه‌و زانستانه‌مان پێ ده‌لی که له قورئان و ئایه‌تدا هه‌یه. یان: سویند به‌ قورئان و ئایه‌ت که له شه‌رابی مه‌یخانه‌دا تیشکی خودا ده‌بینین. حافظی نه‌مریش له‌و باره‌وه ده‌لی:

له مه‌یخانه‌ی موغاندا رۆشنی خوا دیته به‌رچاوم

چلۆن تیشکی له چۆن شو‌تتیک ده‌بینم؟ سه‌یره، سوور ماوم!

۱. در خرابات مغان نور خدا می‌بینم وین عجب بین که چه نوری ز کجا می‌بینم؟!
ماموستا هه‌ژار هه‌ر له پێشه‌کی ئه‌م کتێبه، ئاوا به‌رگی کوردی ده‌به‌ر ئه‌و به‌یته کردووه:

له مه‌یخانه‌ی مه‌جووسان رۆشنی خوا هاته به‌رچاوم

ده‌ به‌روانه چتۆ تیشکی له کویدا خۆی نیشان داوم؟!

عارف ھەتا نەنۆشی ژ دەستی مەیفروۆشی
غائب نەبوو ژ ھۆشی پەیدا نە کر ویلايەت

مانای وشەکان:

عارف: خواناسی بەراست؛ ھەتا: ھەتا؛ ویلايەت: شیخایەتی.

بوختە ی مانا:

کەس ناتوانی سەر بەخۆ بە بی ئەو لە لای پیری تەریقەت فیزی پێ و شوینی راستین
ببی، پێ بگات. بۆ ئەو کەسە ی کە پێواری پێگە ی خوداناسینی بەراستی، پێویستە
شەرابی ئەوینی خودا، لە دەستی پیری تەریقەت بخواتەو و بە تەواوی خۆی لە بیر
بچیتەو و خۆپەرستی بتوێتەو؛ ئەوسا ھومیدی ھەبی کە بکەوێتە پلە ی دۆستانی
خوداوە.

گوناھ و زوھد و تامات ھلناگرت خەرابات
کەسی ب قی دەری رەت دفی بکت ریعایەت

مانای وشەکان:

زوھد: تەڕکەدنایی؛ تامات: وێنە و قسە ی ھەلەق-مەلەق کردن؛ خەرابات: مەیخانە؛
قی دەری: بەو لایەدا؛ رەت: بروت؛ ریعایەت: ھۆش پێو بوون، موراات.

بوختە ی مانا:

لەو مەیخانە ی ئەوینی خودایەدا نە پێگە بۆ قسە ی دوور لە مانای حال لی ھاتوان ھەبە، نە
سەرکێز کردن و خۆ لە خۆشی دوور کردن باویەتی. لەویدا ھەرچی ھەبە سەرخۆشی و
دلخۆشییە. خۆ بە کز و کەنفەت نیشان دان و قسە ی لایەلا کردن، گوناھن لەویدا. ھەرکەس
دەبەوێ پێگە ی تی بکەوێ، دەبی ئاگای لە دام و دەستوور بی و مورااتی ئەدەب بکا.

عیشقی ژ ھەردو چەشمان ئەووەل د دل ئەسەر کر
لی زەررە-زەررە ئاخر سۆتن کر و سیرایەت

مانای وشه‌کان:

چه‌شم: چاو؛ لئ: به‌لام؛ زه‌رره: که‌مووسکه، قورساییی میرووله‌ی وردی زه‌رد؛ سو‌تن: سووتان؛ سیرایه‌ت: گیرۆیی، ته‌نینه‌وه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وین له‌ سه‌ره‌تا، له‌ پێگه‌ی هه‌ردوو‌ک چاوانه‌وه‌ که‌وته‌ دل و شوینی تیدا کرده‌وه. به‌لام هه‌روا هیدی-هیدی و تۆزه-تۆزه، گه‌ری ده‌ دل به‌ردا و سووتاندی و سووتانه‌که‌ش ته‌نیه‌وه‌ بۆ ده‌روون و هه‌ناوان.

Y «شاکی‌السّلاح» هه‌رده‌م ب کوشتنا «مه‌لئ» هات

گازنده‌یان ژ کئ کئ بکم شکایه‌ت؟!

مانای وشه‌کان:

شاکی‌السّلاح: پێ چه‌ک؛ هه‌رده‌م: هه‌مووده‌مان؛ گازنده: گله‌یی؛ ژ کئ: له‌ کئ.

پوخته‌ی مانا:

یاری من _ که‌ ته‌نیا هه‌ر ئه‌و ده‌ناسم و هه‌موو هاوار و هانام هه‌ر ده‌به‌مه‌ به‌ر ئه‌و- هه‌موو ده‌مان به‌ بێ وچان، به‌ پێ چه‌کیی، واتا: به‌ مژۆلان، به‌ چاوان، به‌ برۆیان، به‌ پوخسار، به‌ قه‌د و بالا و زولف و خالان _ که‌ چه‌کی هه‌ره‌ به‌ کارن - دیته‌ کوشتنی مه‌لا؛ که‌ خۆم بيم. ده‌یسا ئه‌گه‌ر فه‌رمانپه‌وا و په‌ناده‌ر بۆ خۆی ئازارم بدا، من له‌ لای کئ گله‌ بکه‌م؟ شکایه‌تم به‌رمه‌ به‌ر کئ؟ هه‌ر خۆی ده‌بێ دادی من له‌ خۆی بستینی!

A جاماد ده‌ستی شاهید ژه‌نگی ژ دل دشو‌تن

پیری موغان ژ رهندان وه‌ه- وه‌ه دگر ریوایه‌ت

۱. سه‌عدی ده‌فه‌رموئ:

از دشمنان برند شکایت به‌ دوستان چون دوست دشمن است شکایت کجا بریم

مانای وشه کان:

شاهید: یار، گراوی؛ دشۆتن: دهشوا؛ رهند: لهزاراوهی عارفاندا به کهسیک دهلین که تیکهل به خوا بووه و جگه له خوا گوئ به هیچ شت له دنیا و قیامهت_ نادا؛ ریوایهت: گێڕانهوهی قسه.

بوختهی مانا:

له پیری موغان- که نیاز پیری تهریقته- بیستوومه. ئهویش لهوانهوه که تهواو تیکهل به خوا بوون و هیچیان جگه له خوا له بیر نییه، وای گێڕاوهتهوه: که ژهنگی دل تهنیا بهو پیاله مه به دهشۆریتهوه که له دهستی یار وهرده گیرئ.

9 ئهتواری عیشق و مهستی، ئهسراری بوتپهرستی

تهقیریرئ سهد ریوایهت ناکهت ل بو کیفایهت

مانای وشه کان:

ئهتوار: تهوران؛ تهور: حالهت؛ بوت: بت، نیاز دل بهره؛ تهقیریر: گێڕانهوه و باس کردن؛ کیفایهت: بهس.

بوختهی مانا:

حالاتی ئهوینداری و سهرخۆشیمان بهو ئهوینه و نهینیهکانی یارپهرستن، به گێڕانهوهی سهد داستانیش تهواو نابئ و بو تیگه یاندنی بی ئاگیان، بهش ناکا.

10 «لِیَطْمَنَنَّ قَلْبِي عَيْنُ الْيَقِينِ» دهخشست

«عَيْنُ الْإِيمَانِ» دفیتن کافی نهن درایهت

مانای وشه کان:

لیطمئن: تا خاترجه م بی؛ قلبی: دل؛ عینُ الیقین: بی گومانایی و برۆای تهواو؛ عینُ العیان: دیداری بی پهردهو به ئاشکرا؛ کافی: بهس؛ نهن: نین؛ درایهت: زانست.

پوخته‌ی مانا:

له قورئانا ده‌فهرمووی: برابیم پیغه‌مبه‌ر گوئی: خودایا نیشانم ده چلۆن مردوو زیندوو ده‌که‌یته‌وه. خوا فهرمووی: بۆچی باوه‌رت نه‌کردوو ده‌که‌ پنی‌م ده‌کری؟ گوئی: به‌لێ باوه‌رم کردوو و ده‌زانم مردوو پێ زیندوو ده‌کریته‌وه؛ به‌لام ده‌مه‌وێ نیشانم ده‌ی تا دلم ئاو بخواته‌وه و خاترجه‌م بم. خوا فهرمووی: چوار مه‌لان له‌به‌ریه‌ک هه‌لوه‌شین و له‌سه‌ر هه‌ر کیویک پاژیکیان لی دانێ و ئه‌وسا بانگیان که‌ به‌غار به‌ره‌و خۆت دینه‌وه. شاعیر ده‌گه‌ل وه‌بیر هی‌نانه‌وه‌ی ئه‌م ئایه‌ته، پیمان ده‌لێ: نه‌هینییه‌کانی دلداری و یارپه‌رستن، هه‌ر به‌وه‌نده‌ پیک‌نایه‌ که‌ بلێی ده‌زانم؛ یان وا ریوایه‌ت کراوه و باوه‌رم کردوو؛ نه‌خیر خودا به‌ ئاشکرا دیتن و ده‌گه‌ل خودا تیکه‌ل بوونه‌ که‌ دل خاترجه‌م ده‌کا و ئه‌م حاله‌ته‌ش هه‌ر بۆ خواناسه‌ به‌راسته‌کان ده‌ست ئه‌دا.

میری و پادشاهی موویه‌ک ل نک «مه‌لای»

نادم ب مولکی‌ عالم یه‌ک زه‌ره‌یه‌ک عینایه‌ت

مانای وشه‌کان:

موویه‌ک: تالیک موو؛ ل نک: له‌کن؛ عالم: هه‌موو شت جگه‌ له‌ خوا.

پوخته‌ی مانا:

هه‌موو دنیا و هه‌رچی خوا دروستی کردوو، له‌ لای من تۆز کالیک له‌ به‌سه‌ر کردنه‌وه و لاوانده‌وه‌ی یار ناهینێ. میری خونکاری دنیایی له‌ کن منی مه‌لا، نرخی تالیک مووی نییه و به‌هیچی ناکرم.

گران ناز

١ عەرعر خەراما ب قەدد و قامەت
یەك بووسە دا مە ب سەد قیامەت

مانای وشەکان:

خەرام: لارولەنجە؛ قەدد و قامەت: بەژن و بالا؛ بووسە: ماچ؛ قیامەت: رۆژی زیندوو بوونەوه.

پوختەى مانا:

ئەو یارە جوانە کە بەژن و بالای وەك دارى عەرعر، راست و بێ گرییه و لارولەنجە دەکا، تا ماچیکى دامى، ئەوندەى جزیا و ئازار بێ چیشتم کە بارتەقای دەرد و ئازارى سەد رۆژی قیامەت و ترس و لەرزە کە یەتى.

٢ یەك بووسە بەخشی ئەووەل ب ئیحسان
ئاخەر ل من کر جورم و غەرامەت

مانای وشەکان:

ئىحسان: چاکە؛ جورم: گوناھ؛ غەرامەت: تاوان.

پوختەى مانا:

ماچى دامى و سەر لە ھەوێلەوہ لام وابوو ھەر چاکەم دەگەل دەکا و ھىچى تر. بەلام دەرکەوت کە زۆرم تاوان بژاردەوہ و کەوتمە بەر سزای گوناھکارانەوہ و لە رێگەى ئەویندا بە دووى ئەو ماچەدا ھەزاران تالى و زەبوونیم کیشا.

۳ ژ ه‌نگ و زه‌رقی دل دا بشو‌تن
جاما سه‌دهف بین رهند و که‌رامه‌ت

مانای وشه‌کان:

زه‌رق: ریا، مه‌رای؛ بشو‌تن: بشوات؛ بین: بهینه؛ رهند: زور باش؛ که‌رامه‌ت: قه‌در و ریز.

پوخته‌ی مانا:

مه‌یگیر ئەو پیا‌له سه‌ده‌فیه پر لهو مه‌یه‌ی که هم جوان و باشه و هم مرؤ ده‌باته پله‌ی قه‌در و حورمه‌ته‌وه، بینه و بمانده‌ری؛ تا ژ ه‌نگی دل و نه‌نگی دو‌رووی و مونا‌فیی له دل‌مان بشواته‌وه.

۴ ژ ه‌ردو چه‌شمین ته‌ی مه‌ست و خون‌ریز
نو‌ورا دو چه‌شمان کی دی سه‌لامه‌ت؟

مانای وشه‌کان:

چه‌شم: چاو؛ ته: تۆ؛ خون‌ریز: خوین‌ریژ؛ نو‌ور: رۆش‌نایی؛ سه‌لامه‌ت: دو‌ور له نه‌خۆشی.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌ی یار! ئه‌ی روونا‌کایی دوو چاو‌ه‌کانم! کی هه‌یه له دنیا‌دا له ده‌ست ئەو دوو چاو‌ه مه‌ست و عاشق کوژه‌ی تۆ به سه‌لامه‌ت ده‌رچی؟

۵ ل ده‌رد و ئیشان په‌یکان و نیشان
مه ژ ه‌ردو چه‌شمان کفشن عه‌لامه‌ت

مانای وشه‌کان:

ده‌رد: نه‌خۆشی؛ ئیش: ژان؛ په‌یکان: سه‌ره‌تیر؛ ئیش: پیوه‌دان؛ کفش: دیاری، که‌شف؛ عه‌لامه‌ت: نیشانه.

پوختەى مانا:

ئەو بە پەيكان پىكانە و ئەو پىوھدانەى كە دوو چاوە مەستەكانت تووشى منيان كرددووە
ئەوندە كاريگەر بوون كە لە ھەموو گيانى مندا شویتيان كرددووە و برين و جى
پىوھدان، نيشانەى كارى چاوى تۆمان بۆ ديارى دەكا.

ع ريسوايى عيشقى تەنھا نە ئەز بووم
كەس دى زەمانان حوب بى مەلامەت؟

ماناى وشەكان:

ريسوا: ناوزراو؛ ئەز: من؛ حوب: خۆشەويستى، دلدارى؛ مەلامەت: سەرکۆنە.

پوختەى مانا:

ھەر تەنيا من نەبووم كە لەسەر دلدارى ناوم بزرى و لۆمەم بكرى؛ ھىچ كەس لە ھىچ
دەورە و زەمانىكدا دلدارى بى سەرکۆنە و لۆمەى نەديتووە.

٧ دو سەجدە فەرزن فيلحال بين بەر
دەما خويا بن ئەو قەدد و قامەت

ماناى وشەكان:

سوجدە: سوژدە، بۆ كرێنۆش سەر نانە زەوى؛ فەرز: ھەرە پىويست؛ فيلحال:
دەسبەجى؛ خويا: ئاشكرا.

پوختەى مانا:

ھەرگا ئەو بەژن و بالايەى يارمان بۆ دەرکەوى و خۆمان لى ئاشكرا بکا، لە سەرمان
فەرزە دوو سەجدەى بۆ بەرين. سەجدەيەك بۆ پەرستنى ئەو كە شياوى پەرستنە؛
سەجدەيەك لە شوكرانەى ديتنى بەژن و بالاكەى.

۸ دا عه‌یی ره‌ندان نه‌کی به بادی
«نُفُوسُ قَوْمٍ بِهَا تَسَامَتْ»

مانای وشه‌کان:

دا: وشه‌یه‌که بۆ وشیار کردنه‌وه، ده‌غیله؛ ره‌ندان: ئه‌و سه‌رخۆشانه‌ی گوێ به‌ دام و ده‌ستوور ناده‌ن؛ نه‌کی: نه‌که‌ی؛ به‌ بادی: به‌ باده‌یی، به‌ شه‌راب خواردن، یان: به‌ بادا بده‌ی؛ نُفُوس: گیانان؛ قَوْم: کۆمه‌ل؛ بها: به‌وی؛ تَسَامَتْ: به‌رز ه‌وه بوو.

پوخته‌ی مانا:

ده‌غیله نه‌که‌ی عه‌یب له‌ ره‌ندان بگری که شه‌رابی دلدارانه‌یان خواردۆته‌وه و سه‌رخۆشی ئه‌وینن و به‌ لۆمه و له‌قه‌مه‌وه عه‌یب و عاریان به‌ بادا بده‌ی و به‌ گوێی خه‌لکی رابگه‌یه‌نی. چونکه ئه‌و باده‌یه‌ی ئه‌وان خواردوو یانه‌ته‌وه گیانی زۆر له‌ کۆمه‌ل و پیاوچاکانی پێ به‌رز بۆته‌وه.

۹ «مه‌لا» ل عومری بی فه‌یده بووری
کیشاب زور ئان قه‌هر و نه‌دامه‌ت

مانای وشه‌کان:

بووری: رابرا؛ زور: زیاد؛ زور: زۆری؛ قه‌هر: خه‌م و خه‌فه‌ت؛ نه‌دامه‌ت: په‌شیمانی.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا داخی گرانی هه‌ر ئه‌وه‌یه که ته‌مه‌نی بی‌به‌هره رابرا و دنیا به‌ زۆری تووشی ئه‌و هه‌موو خه‌م‌خواردن و په‌شیمانیی له‌ کرده‌وه‌ی رابردووی کردووه.

رهنجی بیوه‌ر

۱ عومری زایع بوو مه بی دلبره عه‌به‌س (عبث)

وهی ته‌فئی عومری مه بووری بهر عه‌به‌س

مانای وشه‌کان:

عومر: ته‌مهن؛ زایع: خه‌سار؛ مه: ئیمه؛ عه‌به‌س: فیڤو؛ وهی: هه‌ی مخابن؛ تئی: له‌و؛

بووری: ږاږد؛ بهر: سهر.

پوخته‌ی مانا:

ته‌مه‌نمان به بی‌یار به خه‌سار چوو. داخم بوئو ژيانه‌مان که به فیڤو مان دا.

«خه‌ییام» هم مه‌به‌سته‌ی له چوارخسته‌کیه‌کدا هی‌ناوه و ده‌لی:

حه‌یفم له دلئی دی که به بی سووتمانه دل‌داری تی‌یا نه‌کردووه هی‌لانه

هه‌ر ږوژی که بی دلبر و بی دل‌داری بی‌نرخه، ږو‌پو‌وچه، زیانی ژيانه^۱

۲ دل‌ته‌مانه‌ت دا به‌نائه‌هلان نه‌دی

لی ب‌نائه‌هلان مه‌دا گه‌وه‌ره‌ر عه‌به‌س

مانای وشه‌کان:

دا: ها، وشه‌ی خه‌به‌ردار کردنه؛ نائه‌هل: نابابه‌ت؛ لی: به‌لام.

۱. ای وای بر آن دل که در او سوزی نیست سودازدهی مهر دل‌افروزی نیست
روزی که تو بی یار بسر خواهی بُرد ضایع‌تر از آن روز، تو را روزی نیست

بوختهی مانا:

هر گیز نه کی دلی خوت بدهیه سهر پی نه زان و نه گونجاوان. جا که پهنندی تو نه دهم، له
عیبره تیکه وهیه که خوم گرتوومه. من گه وهه ری عومرم دا بهوانهی که شیاوی نه بوون.

۳ دا دسهیرا عیشقی بی دلبر نه چی
لی دبت سهیرا ته بی دلبر عبهس

مانای وشه کان:

سهیر: رۆیشتن؛ عیشق؛ ئهوین؛ لی دبت: لی ده بیته وه.

بوختهی مانا:

ده خيله به بی دلبر به ریگای عیشقیدا مهبه ریوار. چونکه ریواری بی دلبر،
رۆیشتنه کی به فیرو دهروات. واتا که سیک که به بی پیری شارها لای وای به خودا
دهگا، ههرچی دهیکا بههره ی بۆ نادات و به ئاواتی ناگات.

۴ پور دپه ی وهسلنی مه سهعی و جه هده دا
جه هده و سهعی مه هاتن دهر عبهس

مانای وشه کان:

پور: زور؛ دپه ی: له شوین؛ وهسل: پیک گه یشتن؛ سهعی: کۆشش؛ جه هده: ته قالا؛
هاتن دهر: دهر چوون.

بوختهی مانا:

نیمه بۆ گه یشتن به یار زورمان کۆشش کرد. هه مووی به فیرو چوو؛ هیچمان بۆ نه کرا.

۵ ئاه وی کوشتم ب دهر با خه نجهری
ما د میلاکی درهت خه نجهر عبهس؟

مانای وشه کان:

وی کوشتم: ئه و کوشتمی؛ دهر ب: زمیر؛ ما: چۆن؟، که ی؟؛ میلاک: جهرگ و ههناو؛ درهت: دمر و.

بوختهی مانا:

من که وتم کۆششم به فیڕۆ چوو، راست نییه. ئاخ و داخمه له ئیشی ئەو زهبری خهنجهره‌ی که یار ده‌جهرگ و هه‌ناوانی گیراوم. مه‌گهر ئەو خه‌نجهر لێدانه کهم کاریکه که من له ده‌ستی یار پی‌م گه‌یشتوو؟ دیاره کاره‌که‌م بێ به‌هره نه‌بووه.

٤ دل ژ ده‌ربا کاشوان بوو پاره‌پار
گۆی د مه‌یدانی دبت سه‌د که‌ر عه‌به‌س؟

مانای وشه‌کان:

کاشۆ: شeq، گۆچانی گه‌مه‌ی گۆیین؛ پاره‌پار: له‌ت و په‌ت؛ که‌ر: که‌رت، له‌ت.

بوختهی مانا:

دلم وه‌گ گۆ، له مه‌یداندا به زه‌بری شeq و گۆچانی دل‌بهر، له‌ت و په‌ت بووه. جا چۆن دل به خۆرای ده‌بیته سه‌د پارچه؟ دیاره یار به‌زه‌ی به دل‌ما هاتوو. بۆیه به‌ر کاشۆی داوه و له‌ت و کو‌تی کردوو و ئەو سه‌د پارچه بوونه‌ی دلم، به خۆرای نه‌بووه.

٥ مه‌ه‌ده‌را وئ سوخته‌ئ ئیرو بکن
ئه‌ز دی‌یزم نابت ئەف مه‌ه‌ده‌ر عه‌به‌س

مانای وشه‌کان:

مه‌ه‌ده‌ر: تکا؛ سوخته: تازه فه‌قیله، یان: سووتاو؛ ئیرو: ئەمرۆ؛ ئەز: من؛ نابت: نابیت؛ ئەف: ئەو.

بوختهی مانا:

وه‌رن ئەی خیرۆمه‌ندان! ئەمرۆ کۆ بینه‌وه بۆ تکا کردن ده‌رباره‌ی منی سووتاوی ئەوین و تازه شاگردی پێگه‌ی یار ناسین. من ده‌لیم تکا‌ی ئیوه به فیڕۆ ناچی و یار به‌زه‌ی پی‌مدا دیت.

۸ کفشه مه‌عنا کی ل له‌وحی سیم دی
نوقته یی میسک و خه‌تی عه‌مبه‌ر عه‌به‌س

مانای وشه‌کان:

کفش: دیار، که‌شف؛ مه‌عنا: واته؛ له‌وح: ته‌ته‌له؛ سیم: زیو؛ نوقته: خال؛ میسک و
عه‌مبه‌ر: دوو بۆنخۆشی ره‌نگ ره‌شن.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لین تکا بی‌به‌هره‌یه بۆ تۆ؛ که به‌خت ره‌شیت و یار وه‌ک زیوی بی‌خه‌وشه. کی
ده‌توانی بلێ له‌سه‌ر ته‌ته‌له‌ی زیوین، خال و خه‌تی ره‌ش خه‌سار بووه؛ به‌لکوو جوانتری
ده‌کا. یار که‌ پاک و بی‌خه‌وشه، ئه‌گه‌ر منی‌کی به‌خت‌ره‌ش وه‌ک ره‌شایی خه‌ت و خالی
عه‌نبه‌رین و میسک ئاسایی، له‌ لای خۆی جی بکاته‌وه چی تیا‌یه؟
یاخۆ: ئه‌گه‌ر خالی وه‌ک میسک بچیته‌ سه‌ر خه‌تی «عه‌مبه‌ر»، ده‌بیته «عه‌مبه‌ر» و
ئه‌وسا غه‌مم لا ده‌چی.

۹ دا «مه‌لا» هوشیار بی لی پور که‌سان
سینه پور لیدانه سه‌نگ و به‌ر عه‌به‌س

مانای وشه‌کان:

دا: ها، ده‌غیله؛ لی: به‌لام، یان: له‌و؛ پور که‌سان: زۆر که‌س؛ سینه: سینگ و به‌ر؛
سه‌نگ: به‌رد؛ به‌ر: به‌رد.

پوخته‌ی مانا:

هۆی مه‌لا! ده‌غیله وشیاری خۆت به؛ لات وا نه‌بی کۆششت به‌ فیرو ناچی. زۆر که‌س
زۆریان له‌و رێگه‌دا به‌رد له‌ سنگی خۆیان داوه و هی‌چیان بۆ به‌ هی‌ج نه‌کراوه. پیاو ده‌بی
ته‌نیا چاوی له‌ به‌زه‌ی خوا بی و نابێ لای وا بی به‌ سه‌رمایه‌ی کۆشش پی ده‌گا.

يار بېينه

آ نامی عه‌نبه‌رشکه‌نی بیت ژ عه‌نبه‌ر مه‌که به‌حس (ب‌حث)
بل ژ وی سلسله‌و ژولفی موعه‌نبه‌ر مه‌که به‌حس

مانای وشه‌کان:

نام: ناو؛ شکه‌ن: شکین؛ به‌حس: دوان؛ بل: بی‌جگه؛ سلسله: زنجیر؛ موعه‌نبه‌ر:
عه‌نبه‌راوی.

پوخته‌ی مانا:

تا که‌زی و پرچی به زنجیره‌ی عه‌نبه‌راوی یار له خه‌یال‌دایه، له به‌رچاوه. به‌راستی
بازاری عه‌نبه‌ری له بره‌و خستوو. جگه له‌و نابی باس بکری. عه‌نبه‌ر ده‌بی خوی ون
کا له شهرمان.

آ فه‌که لی‌فی و ژ نی‌فی بفه‌رین قه‌ند و نه‌بات
ژ له‌بی له‌علی شه‌که‌ری‌ژ و ژ شه‌که‌ر مه‌که به‌حس

مانای وشه‌کان:

فه‌که: بکه‌رموه؛ نیف: نیوان؛ بفه‌رین: داوهرینه؛ شه‌که‌ری‌ژ: شه‌کردابی‌ژ، یان: وته شه‌کر.

پوخته‌ی مانا:

بزه‌یه‌کت بیته سهر لیوان و لیوت لیک بکه‌وه و قه‌ند و نه‌بات له لیوی شه‌کردابی‌ژ،
(یان: شه‌کری‌ژ) داوهرینه‌نم ناو‌وه و هه‌رگیز باسی شه‌کری ده‌سکردی بنیاده‌م
مه‌که! چونکه‌نم به‌رانبه‌ر به شه‌کری لیوی تو _ که به ره‌نگی له‌علی‌ناله _ نه‌ک هه‌ر
بی‌تامة، تالیشه.

۳ ب سهر ئه‌نگوشتی عه‌قیقی بده شه‌هکاسی ره‌حقیق
ئابئی حه‌یوانی ته‌ چین نافیی ژ که‌وسهر مه‌که‌ به‌حس

مانای وشه‌کان:

ئه‌نگوشت: قامک، تلی؛ عه‌قیق: گه‌وه‌هریکی ږه‌نگ ئاله؛ ره‌حقیق: مه‌ی؛ ئابی حه‌یوان:
ئاوی حه‌یاتئ؛ چین: ولاتی چین؛ که‌وسهر: سهر‌چاوه‌یه‌که‌ له‌ به‌هه‌شت.

پوخته‌ی مانا:

یاره‌ جوانه‌که‌م! تۆ به‌و قامکه‌ یاقیقییه‌ت فینجانی مه‌ی به‌خشی به‌هر‌که‌س، ئیتر
ئاوی حه‌یاتت داوه‌تی و پئویست ناکا وه‌ک ئه‌سکه‌نده‌ر به‌ شوینیدا هه‌تا ولاتی چین
بروا و ده‌ستیشی نه‌که‌وئ. نه‌ک ههر ئه‌ونده‌ بگره‌ نابیی له‌ به‌رانبه‌ر ئه‌و فینجانه‌ مه‌یه‌ی
تۆدا باسی ئاوی که‌وسهری به‌هه‌شتیش بکریت.

۴ زهری ئین شه‌هله‌ و دوردانه‌ ببن شاهیدی به‌زم
ژ گه‌نمره‌نگ و سیه‌چه‌رده‌ و ئه‌سمه‌ر مه‌که‌ به‌حس

مانای وشه‌کان:

زهری: سپی پپستی ئامال زه‌رد؛ شه‌هله‌: شه‌هلا، چاوکال؛ شاهید: دل‌به‌ر؛ شاهید:
حازر.

پوخته‌ی مانا:

من که‌ ده‌لیم تا زولف و لئو و په‌نجه‌ی فینجان له‌ سهری تۆ هه‌بی نابیی باسی عه‌نبه‌ر و
قه‌ند و ئاوی حه‌یات و که‌وسهر بکری، وه‌ک ئه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ کو‌ږیکی به‌زم و ئاهه‌نگدا،
جوانچاکی وه‌ک ده‌نکه‌ دو‌ږ و چاوکال به‌زمگێږ بن و کچانی ږه‌ش پپست و گه‌نمره‌نگ
و ږه‌شتاله‌ش خۆ بنوینن؛ که‌ هیچ نموودیان نابیی و ناشی باسیان بکری.

۵ دئ بیشاره‌ت ب ئیشاره‌ت ژ نه‌یی بێته‌ سیماع
تو ژ نابیی د شه‌مایی بکه‌ باوه‌ر مه‌که‌ به‌حس

مانای وشەکان:

بیشارەت: مزگین؛ نهی: بلوێر؛ سیماع: شنهفتن؛ سه‌ما: ھەڵپەرکی.

پوختە ی مانا:

مژدە ی گەشتن بە مۆراد، گەرە که له گەرووی بلوێر ھوہ بەرگۆی بکەوی. تۆ له کۆری سه‌ما و بەزەمدا، بە لۆرینه‌وہ ی بلوێر باوہر بکە که دل دەزڕینگینیتەوہ و له باس و خواس واز بێنە! ھەر وە ک «مەولەوی پۆمی» له سەرەتای مەسنەویدا فەرموویە:
گۆی له بلوێر بگەرە بیری لیکەوہ
شیوہ نی دەردی جودایی لای ئەوہ^۱

ع وئ نیھالی ب دەر ئاغووش و بدئ جانی شرین
شاخی عومری ب خوہ بەرژئی و ژ قەیسەر مە که بەحس

مانای وشەکان:

نیھال: نەمام؛ ئاغوش: ھامیز؛ شاخ: لک؛ ژئی: لەو.

پوختە ی مانا:

ئەو نەمامە دەباوہش بگری و گیانی شیرینی له پێگەدا بدە ی و له ھەموو درێژایی تەمەندا لکیک لەو نەمامە بۆ خۆت تەرخان کە ی، ئیتر ناشی له بەرانبەر تا ناوی قەیسەر بگوتری. چونکە تۆ که بەو بەھرە یە بگە ی له ھەموو قەیسەرەکان بەختەوہرتی.

Y ئایەتی حوسنی موفەسسەل که ژ کەششافی جەمال
علمی عیشقی بکە تەفسیر و ژ دەفتەر مە که بەحس

مانای وشەکان:

ئایەت: پاژیک له سوورەتی قورئان؛ ئایەت: نیشانە؛ حوسن: جوانی؛ موفەسسەل:

۱. بشنو این نی چون حکایت می‌کند از جدایی‌ها شکایت می‌کند

شى كراوه؛ كه ششاف: دۆزه ره وه؛ كه ششاف: ته فسيريكي قورئانه؛ ته فسير: رافه؛
دهفتهر: كتيب، پهراو.

پوختهى مانا:

كاكى ئهويندارى خودا! تو بۆ رۆشن كردنه وهى جوانى خودا كاريكت به دهفتهر و
كتيب و تهفسيران نيه. تو كه جوانى خودات ديت، خوت دهتوانى زانستى ئهوين شى
بكهيه وه و له هه موو تهفسيران باشتري به خه لك تى بگهيه نى.

8 رازى دههرى ژ سپهرى تو نزانى ب جه دهل

حيكمه تى داوهره تو ژ حيكمه تى داوهر مه كه به حس

ماناى وشه كان:

راز: نهينى؛ دههر: زه مانه؛ سپهر: ئاسمان؛ جه دهل: دهمه قاله؛ حيكمه ت: زانستى
هيژا؛ داوهر: ناوى خوايه.

پوختهى مانا:

به دهمه قاله و كتيب خويندنه وه و روانينه ئاسمان، نهينيه گرينگه كانى زه مانه پروون
نابنه وه. حيكمه تى خودا ئه وه نيه كه مه مانان په پى بهرين. تو له باسى حيكمه تى
خودا گه پى.

9 ئابى حه يوان ته دفيتن تو بيه هه مره هى خوزر

جامى جه م بين و ژ دارا و سكه ندهر مه كه به حس

ماناى وشه كان:

ئابى حه يوان: ئاوى حه ياتى؛ دفيتن: دهوى؛ هه مره ه: هاوړى؛ خوزر (خضر): سهوز؛
خزر: خدر، ناوى يه كييك له پياوانى خودايه كه ده لىن ئاوى حه ياتى خواردۆته وه و
هه رگيز نامرى و هه ر به سهوزى واتا به لاوه تى دهمينيته وه؛ جامى جه م: ناوى
ئاوينه يه كه له ئه فسانه دا كه جه مشيد تى روانيوه و هه موو شتيكى تيدا ديوه؛ دارا:

خونکاری ئىران بوو و لە سالی ۳۳۳ بەر لە زایین، لەبەر ئەسکەندەری خونکاری یۆنان بەزیوہ.

پوختەى مانا:

تۆ دەتەوئ ئاوی ژيانى ھەمیشەیت دەس کەوئ کە گەشتن بە خودایە؛ دەبئ پیریکى دەستگیری خدر ئاسایی بکە یە ھاوړئ و ړئ نیشاندر. ئەوسا جامى جەمت دیتە بەرچاو؛ ھەموو شتیک دەبینی. ئەگینا باس لە ئەسکەندەر و دارا و چیرۆکی کۆن، ھیچ بە ھەرت بۆ نادات.

۱۰ ژ ئەزەل عاقیبتە ئی کار کو مەعلووم نەبت

جامی مەى نووش و ژ تەقدیرئ موقەددەر مە کە بەحس

مانای وشەکان:

ئەزەل: ھەرە زوو؛ عاقیبت: بنەتا، دواىی؛ تەقدیر: لیکدانەوہ؛ موقەددەر: ویستی خودا.

پوختەى مانا:

ھەر لە ڕۆژى بناوانەوہ کە تی نەگە یەنراوین دواييمان بە چى دەگا و چارەنووسمان چییە، چاک وایە پیالەى بادەى ئەوین بخۆینەوہ و سەرخۆشى ئەوین بین و لەوہ نەکۆلینەوہ کە یار چى ٻړیار داوہ بۆمان. ھەرچى خۆى دایناوہ دەبئ پئی شاد و شوکۆر بین.

۱۱ دلئ یارئ مە نەبوو نەرم ب سەد ئابئ گری

ژ دلئ دلبەرى ما و بەرى مەرمەر مە کە بەحس

مانای وشەکان:

گری: گریان؛ بەر: بەرد.

بوخته ی مانا:

دلی یاره که مان به فرمیسکی زوری سهد جار گریان نه رم نه بوو. تۆ ناشی دلی ره قی یاری ئیمه ده گهل ره قایی به ردی مه رمه ردا به راورد بکه ی و لئی بدویی.

١٢ تیر سهد تیئه جه گهر سینه ل بهر مایه چه بهر
ژ دل و جه رگی کول و سینه یی کهر-که ره مه که به حس

مانای وشه کان:

تیئه: دین؛ جگهر: جه رگ؛ سینه: سینگ؛ چه بهر: سه نگهر؛ کول: بریندار؛ کهر-که ره: لهت-لهت.

بوخته ی مانا:

له سهر کولمه و له مژوله کانی یاره وه به سه-سه د تیر به ره و جه رگم دین. ته نیا سه نگهر و مه تالم سنگی بی تین و تاومه. ده سا ئیتر خۆت ده زانی برینی جه رگ و دلی بریندار و سینگی لهت-لهت کراوم ههر باسی نا کرئ که چۆن.

١٣ شیرئ ته لماسی کشینت تو ژ لامیع ده خه بهر
فه کرت حوققه یی یاقووت ژ گه وه ره مه که به حس

مانای وشه کان:

لامیع: برووسکه ده ره؛ لامیع: ترووسکه ی هه ور؛ فه کرت: بکریته وه.

بوخته ی مانا:

له کاتیکا که یار قامکی سپی و ترووسکه دارئ بۆ سه رکۆنه ی ئه ویندار راده دیئ، تۆ لات وایه برووسکه ی هه ور دیاری داوه. ئه گهر لیو ببزیوئ و ددانی بهر چاو که وئ-که ده می وه ک قوتووئ له یاقووته-ناشی تۆ باسی گه وه ره بکه ی. چونکه گه وه ره له بهرانبه ره دم و ددانی یاردا هیچ بره ویکی نییه.

ژ شەفەق زوھرە خویا بت تو بنی پەروینان
جەبەھەت ئەو بنومیت تو ژ مەھ و خاوەر مە کە بەحس

مانای وشەکان:

شەفەق: کەنارەى سوورى ئاسمان لە ئیوارەدا؛ خویا: ئاشکرا؛ بنی: بروانە؛ پەروین: ئەستیرەى پیرۆ؛ جەبەھەت: تویل؛ بنومیت: بنوینى؛ مەھ: مانگ؛ خاوەر: رۆژھەلات.

پوختەى مانا:

لاجانگى یار _ کە سپیە و نزیک شەوى پرچە و تیشکی سوورى رومەتى داوھتەو و لە زوھرە جوانترە _ دیارى بدات، تۆ چۆن دەبی بروانیە جوانی ئەستیرەى پیرۆ؟ ھەنیەى یار خۆى بنوینى کى راي دەکەوئ باسی خۆر و خۆرھەلات و مانگ بکات؟

ل روئ یارئ دو مەھ نەو مە قران دینە دمەست
تو ژ سەیرا قەمەرئ تالع و ئەختەر مە کە بەحس

مانای وشەکان:

نەو: نوئ؛ قران: نزیکى؛ قەمەر: مانگ؛ تالع: ھەلاتوو؛ ئەختەر: ئەستیرە. شیاوی باسە: ئیبراھیم پێغەمبەر ئەستیرە و مانگ و رۆژى دیو، لای وا بوو خودای ئەون. کە دیتوونى ئاوا دەبن، گوتووێ ئاوابووم خۆش ناوئ و داھینەریان خودای منە.

پوختەى مانا:

تۆ چیتە باس لە ھەلاتنى مانگ و ئەستیران دەکەى و بە بەلگەیان دادەنێى؟ وەرە سەیرى من کە! من دوو مانگى تازە ھەلاتوو یەکشەوھى مەست و سیوھنگیم لە نزیک یەکەوھ لە پرووى یاردا دیوھ کە ئاوا بوونیان بۆ نییە و گومانم نەماوھ کە یار شیاوی پەرستەنە و کارم بە باسى مانگ و ئەستیرە نەداوھ. ئەستیرەناسان دەلین: ئەگەر دوو ئەستیرەى بەودم لیک نزیک بن، دنیا بەختەوھەر دەبی. مەلا دەلی نەک دوو ئەستیرە، من دوو مانگم لە نزیک یەکەوھ دیوھ کە مایەى ئەو پەرى بەختیاریمە.

۱۶ پور ژ دیم و خهت و خالان ته خه‌به‌ر دایه «مه‌لا»
نه‌زه‌ری وهر بده به‌ژنی ژ موفه‌سسهر مه‌که به‌حس

مانای وشه‌کان:

دیم: روخسار؛ وهر: وهره؛ به‌ژن: قه‌د و بالا؛ موفه‌سسهر: رافه‌کراو.

پوخته‌ی مانا:

هۆ مه‌لا! تۆ زۆر به‌ ته‌واوی ده‌باره‌ی په‌سنی روخسار و خه‌ت‌وخالی یار دواوی. ده‌وره
چاو‌یکیش له‌و به‌ژن و بالا شه‌نگ و چه‌له‌نگه‌ بکه‌ و ئیتر ئه‌وپه‌ری شیرینکاری خودات
بۆ ده‌رده‌که‌وئ و نیازت به‌وه‌ نامینی که‌ ده‌باره‌ی داهینانی بی‌وینه‌ی خودا مانای
کتیبات بۆ لیک‌ده‌نه‌وه‌.

بازاری جیهان

آ تو سه هر گه ب ته ماشا وهره بازاریِ حودووس (حُدوث)
 لی ته بی فایده ئازار نه دت خاریِ حودووس
 ۲ دا ژ دل غونچه له به ک نازک و تهر دانه بژی ری
 ب ته به سسوم ب ته را بیته ژ گولزارِ حودووس

مانای وشه کان:

حودووس: پهیدا بوون، فایله سووفان به دنیا ده لئین «حُدوث»، چونکه خوی نه بووه و
 خوا سازی داوه: حودووس: رووداو؛ حودووس: کارسات؛ لی: به لام؛ خار: درک؛ دانه:
 تاقانه، بی وینه؛ ب ته را: ده گهل تۆ؛ ته به سسوم: بزه.

پوخته ی مانا:

له دهمی بهر به یانیکدا وهره بازاری دنیا بۆ تماشایه. به لام هؤشت هه بی بی بههره
 ئازارت نه دا درکی! هه تا بتوانی به دلی خۆت یه کیکی جوانی بی وینه ی تهر و ناسک
 — که لیوی خونچه ئاسا تنگ و پرنگ ئاله — له گهل تا بی و له گولزار بهره و پرووی تۆ
 بزه ی بیته.

۳ سه د گریه من د دلن له و کو چه پ و راست دکر
 شاهی حوسنی قیده می زولفی گریهداریِ حودووس

مانای وشه کان:

له و: له بهر ئه وه؛ حوسن: جوانی؛ قیده م: ههر هه بوو، بهرانبه ری پهیدا کراو.

۱. عوسمان تونچ: «دا ژ بل غونچه له به ک نازک و تهر نه بژی ری». کیشی ئهم بی گریه.

بوخته‌ی مانا:

له‌و ساوه که پادشای جوانی خودایی _ که نه‌و جوانیه هه‌ر هه‌بووه و پیشینه‌ی نیه _
زولفی یارمی به لای راست و چه‌پدا خستوو و هه‌ریه‌ک له‌و که‌زیانه هه‌زار چین و
گری‌ی تی که‌وتوو، منی هه‌زار به سه‌د جی، دل پر له‌و گری‌م و هاوارمه له‌و ده‌ست زه‌مانه
و به‌و حاله‌ش هه‌ر شاد و رازیم.

۴ بل ژ سولتانی قیده‌م من ب تو یق‌رار نه‌هن
که‌ر لکا بامه نه‌هن (نه‌هن) متقه‌ب و بزماری حودووس

مانای وشه‌کان:

بل: به‌جگه؛ سولتان: ده‌ست‌لات‌دار؛ تو: هیچ؛ کاب: گو‌یزنگ؛ نه‌هن: دانین؛ نه‌هن:
نین؛ متقه‌ب: مه‌تکه‌و، ئامرازی کون کردن.

بوخته‌ی مانا:

من که دل‌م داوه به‌و جوانیه‌ی یار و سه‌تان گری‌م که‌وتۆته دل له‌ دیتنی زولفی
چین-چین و پر گری، هه‌ر بۆیه که به‌ جوانی خوی ده‌زانم و لام وایه به‌ر له‌ په‌یدا
بوونی دنیا هه‌ر بووه و گو‌رانی به‌سه‌ردا نایه. ئه‌ینا هه‌رگیز جگه له‌ خوا، دل‌م ناده‌م به
هیچ شتی‌ک که‌ر ووده‌دا و په‌یدا ده‌بی. ته‌نانه‌ت ئه‌که‌ر گو‌یزنگم به‌ مه‌تکه‌و کون-کون
بکه‌ن و بزماریشی لی داکوتن، دل‌داری خوام و هیچی تر. جوانی خودا له‌ رووی
سه‌لمادا ده‌بینم.

۵ دل د ده‌ریایی قیده‌م قافه ب سابت‌قه‌ده‌می
که‌رچی دایم ل سه‌ری فه‌رقه‌مه مینشاری حودووس

مانای وشه‌کان:

قیده‌م: هه‌ربوو؛ قه‌ده‌م: پا؛ قاف: ده‌یانگوت چیا‌یه که‌ ده‌وری دنیای داوه و بنی
له‌ده‌ریادایه؛ فه‌رق: ته‌پله‌سه‌ر؛ مینشار: هه‌ره، مشار.

پوختەى مانا:

دلم له دەريای ئەوينى ئەو جوانىيە خودانوينەدا وەك كىوى قاف خۆى داکوتاو و پى داگرە. ئەگەر بىت و بە مشارى کارەسات و پرووداوەکانى سەر دنیا _ کە لام ھىچە _ تەپلەسەريشم شەق بکەن، نە دەلەرزم نە لە ئەوين دەس ھەلدەگرم.

ع بەلکوو دیوار ب گۆھ بن ب خودى کى ب خودى

ب تو رەنگى نە کرى ئەشکەرە ئەسرارى خودووس

مانای وشەکان:

بەلکوو: بەشکەم؛ خودى: خودا؛ ئەشکەرە: ئاشکرا.

پوختەى مانا:

مەلا زۆرت پى لى ھەلیناوە! نەکەى بۆ خاترى خودا، دیسان بۆ خاترى خودا، بە ھىچ باراندا نەپینىيەکانى پرووداوە و نەپینىيەکانى دنیاىە ئاشکرا نەکەى! نەکا ئەو دیوارە خاوەن گوى بى و لى نەزانان قسەى دلت لى ببیسن.

Y لەمەيەك گەر ژ کەنارى قیدەمى پەرتەوى دەت

دى ژ بەر وى سەعەتى مەحو بن ئەنوارى خودووس

مانای وشەکان:

لەمە: ترووسکە؛ پەرتەو: تیشک؛ سەعەت: دەم، کەمترین وەخت، سەعات؛ مەحو بن: لە بەین بچن؛ ئەنوار: رۆشناکيان.

پوختەى مانا:

ئەو دلدارەى گەشتۆتە بارەگای یار، نابى بە ھىچ جۆر ئەوى لە یارى دەزانى، نەك لای خەلك، بگرە لای خۆشى بیدركينى. چونکە تەنانەتى ئەگەر ھەر تەنیا ترووسکەيەكیش لە خەرمانەى تیشكى جوانى یارى ئەزەلى _ کە خودايە _ بداتە سەر ئەم دنیاىە، ھەرچەند تیشک و رۆشناکى لە دنیاىە، لە تاوى ئەو، دەستەولەجى لە ناو دەچن.

۸ وى ب سهد په نجه رهيان دايه شو عا قیده می
گونبه دی عیشقی ل سهر کورسیی ده و واری حودووس

مانای وشه کان:

وی: ټو؛ شو عا: تیشک؛ ده و و ا ر: خولخوله، زور به سو وړانه وه.

پوخته ی مانا:

ټو نه نهنییه ی که من ده لیم نابی و ناشی بیدرکینم و خه لکی لی ټاگدار بکه م، نهینی
له نیوان خودا و دلداره کانی خودایه که بریه تین له ټه ولیا. و ا تا به فهرمووده ی
سه عدی:

بولبول ده و هره فتری ټه وین به له په پوولان

نووزت نه یه باش ه لبرووزیت و بسووزیت^۱

نه ک لام و ا بی که تیشکی هه میسه بووی (ټه زه لیه ت) ی خودا به رپیوار و نادیاره؛
نه خیر، ټو رښناکیه له سته تان رږچنه و ده لاقه وه له م گونبه زه خولخوله و سهر لی
سوړماوه ی دنیای نه هه تا سهری داوه و به هزار جور دیته به رچاو. پروانییه گیاندار
یان بی گیان، هرچی ټافه ریده هه یه، نیشاندهری ټو تیشکه یه. ته ناته جوانی
دل به ران، زور به ټاشکرا ټو جوانی خوداییه پیشان ټه دات.

۹ تو حودووسی وه مه بین قه نج نه زهر کی جاره ک

ل ټه ساسی قیده می دانییه دی واری حودووس

۱۰ هه ره ټه سلای خوه و ته رتبیی قیاسی ژی که

گهر نرانی چیه یه ک جار به ری داری حودووس

مانای وشه کان:

وه: ټاو؛ قه نج: باش؛ نه زهر: روانین، تماشا؛ ټه ساس: هیم؛ دانییه: داندراوه، یان:

۱. ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

داىناۋە؛ ھەرە: بىچۇ؛ تەرتىبى قىياسى: بە بەراۋرد كىردىن، ھەر شتە لە شوپىن خۇ دانان.

بوختەى ماناى ھەردووك بەيت:

تۆ ناشى ھەروا بە سەرچلى پروانى و بىر نەكەيتەۋە! ئەگەر باش ھەر لەم دىنايە و چى تىدايە، بە زىتى و وردى پروانى، باشت بۇ پروون دەيتەۋە كە ھىمى دىنا و پرواداۋە كانى كە پروو دەدا، لەسەر خواستى ئەو خودايە كە ھەر بوۋە و ھەر دەبى؛ دامەزراۋە و خۇبەخۇ پەيدا نەبوۋگە. جا ئەگەر ھەتا سەرچاۋە پىدا بىچى و بەراۋەردىكى ورد بىكەيت و بە باشى ھەر شتەى ھەيە بەرىيەۋە سەر بىنچىنەكەى، ئەوسا بۇت پروون دەيتەۋە بەرى دارى دىناى فانى لە چى و لە كۆپۈە ھاتوۋە و سەرەتاي بە چىيەۋە بەندە.

ئاتەشى عىشقى شىبى زىر وجودى ھەل كەت^۱
ھەيە مومكىن نەفرت زەبىھەقى فەررارى ھودووس

ماناى وشەكان:

ئاتەش: ئاگر؛ ھەل: تۈانەۋە؛ شىبى: ۋەك؛ زىبەق: جىۋە؛ فەررار: زۇر بزۇز و دانەسەكناۋ.

بوختەى مانا:

ھەروەك چۇن زىر لە بۇتەدا، لەسەر ئاگر دەتۈيتەۋە، ئىمەش بە تىنى ئەۋىنى يارى خۇمان تۈاۋىنەۋە و خشت و خالى خۇشەۋىستىيى دىنايىمان _ كە ۋەك جىۋە بۇ ھىچ كەسى ئۇقرە ناگرى و لە ناۋ دەستاندا را دەكا _ لە كۆل كەۋت. ديارە تىنى ئاگرىكى زىرى پى بىتاۋىتەۋە، جىۋە ھەر خۇى لەبەر ناگرى.

«ئالى» دەر بارەى دەس لە دىنا بەردان بۇ دلبەرەكەى فەر موۋىە:

بۇ تۆ كە بىكر و تازە ۋە كوۋو خۇرى جەننەتى

قەيدى چىيە عەجوزەيى دىنا بىدەم تەلاق؟

۱. ئەحمەد زىنگى و سەلمان دىلوفان ئەم لەتەبەيتەيان وا نوۋسىۋە:

«ئاتەشى عىشقى وجودى ھەل دىكت شوبەھەتى زەر»

۱۲ «الله الله» کو دعوومری خۆه تو جاره‌ک نه‌بهی

چ سه‌دا تیتته ژ وی گونبه‌دی ده‌واری حودووس

۱۳ تو ژ بهر به‌رده‌یی وه‌همی وه‌ره دهر تا بهی

چ نه‌وا تیتته ب سه‌د نه‌غمه ژ نه‌و تارێ حودووس

مانای وشه‌کان:

الله الله: وشه‌ی سه‌یر مانه‌ واتا: زۆر سه‌یره؛ تو جاره‌ک: هیچ جاران؛ نه‌بهی: نه‌بیسی، نه‌ت‌بیست؛ وه‌هم: خه‌یالی پووچ؛ نه‌وا: ئاواز؛ نه‌غمه: هه‌وای مووزیک.

پوخته‌ی مانا:

کابرای بێ خه‌به‌ر له‌ دهر‌دی دلی ئه‌ویندارانی جوانی خودایی! زۆر پیم سه‌یره که له‌ به‌ر سوو‌ر‌خواردنت له‌ ناو ئه‌م گونبه‌زه سوو‌ر‌ده‌رده‌ا _ که دنیا‌یه و هیچ مان و به‌قای بۆ نییه _ وا که وتوو‌یه ناو گێژی خه‌یالا ته‌وه، گوێچکه‌ی دلت کپ و که‌ره و هیچی به‌که‌لک نابیسێ. وه‌ره دهر له‌ ناو خه‌یالات! ببیسه‌ چه‌ند هه‌وا و ده‌نگی هه‌مه‌جۆر، که حیکایه‌ت له‌ گه‌وره‌یی و جوانی بێ‌وینیه‌ی یار ده‌کا و له‌ ژێ که‌مانچه‌ی دنیا‌یه دیتته به‌ر گوێ. من ده‌یبیسم تۆ نابیسێ؟ به‌راستی زۆرم به‌زه‌یی به‌ تۆدا دی و سه‌یر ماوم.

۱۴ حال و موسته‌قبه‌ل و مازی د خوه‌دا تیک یه‌کن

سوبح مه‌وجوو‌ده ب عه‌ینی خوه‌ د ئیقارێ حودووس

مانای وشه‌کان:

حال: ئیسته؛ موسته‌قبه‌ل: داهاتوو؛ مازی: رابردوو؛ تیک: تیکرا؛ عه‌ینی خوه: بێ زیاد و که‌م، ته‌واو پ‌ه‌پ‌ر.

پوخته‌ی مانا:

له‌و شوێنه‌دا که ئیمه‌ی دل‌دار گه‌یوینی، داهاتوو و رابردوو و ئیستای تیدا نه‌ماوه. به‌ره‌به‌یان و ئیواره و دره‌نگ و زوو، له‌ به‌ر‌چاوی له‌ دل‌داری بێ‌ئاگیان هه‌یه. لای

ئیمه بهیان و ئیوار هه ره یه کیکه و له باره گای یار، حیسابی کات و سات و بهیان و ئیوار یک نییه.^۱

راست و چهپ گاف و سهعت هه ره لمه ئه ودا تینت
زولفه قاری قیده می حهیده ری کهرراری حودووس

مانای وشه کان:

گاف: کات؛ سهعت: دهم؛ زولفه قار: شیره دوو دۆخه بهناوبانگه کهی ئیمام عه لی؛
حهیده ر: شیر؛ کهررار: ئهوی زۆر باده داته وه سه ر دوژمن، چه رخی؛ حهیده ری
کهررار: نازناوی ئیمام عه لی بووه.

بوخته ی مانا:

ئهوانه ی تانه ی نه زانی له چاوی دلایان په ریوه و به ره و خودا سه ر ده که ون، قسه کانیان
دوو توّمهن و به کتر ناگرن. به دهردی سه عدی گوته نی:

گا یه کجار بالانشینم گا پشتی پای خۆم نابینم!^۲

دهمیک له گه شه ی سه رخۆشی به به ختی خۆیان ده نازن؛ کاریان به دنیا و قیامهت و
به ههشت و دۆزه قیش نییه؛ له هه موو شت بالاترن. دهمیک دینه ریکی هه ردی و
دهردی دلایان له زهمانه دهس پی ده کا؛ هه ژارانه ده یکه ن به نووزه و کرووزه و خۆ به
گوناهار ده زانن و ده ترسن نازیان بشیوی.

جا که مه لا له شیعره کانی پیشوویدا ده گه ل سه رچاوه تیکه له و له نه یینی تایبه تی
شارهزا بووه و زپری قاله و جیوه ی دنیای له لا بایه، له م به یانه ی ئاینده دا جوړی تر خۆ
نیشان ده دا و به ئاخوه پیمان ده لی:

ههروهک چۆن ئیمامی عه لی به شیره کهی ده که وته جهسته ی دوژمنان، دنیاش له
راست و چۆپه وه ئاوا دل و گیانی منی وه بهر شیر ی به لا داوه.

۱. پیغه مبه ری خوا فهرموویه: «له کن خودا، به یانی و ئیواره نییه؛» وا دیاره مه لا ئیشاره ی به و
فهرمووده یه کردووه. «هه ژار»

۲. گهی بر تارک اعلا نشینم زمانی پشت پای خود نبینم

۱۶ راست و ئه فراز و نشووفی مه بوارن یه ک و یه ک
لی تنی وی ل مه بوو دائیره بهرواری جودووس

مانای وشه کان:

راست: دهشتایی؛ ئه فراز و نشووف: هه وراز و نشیو؛ بوارن: بوورین؛ یه ک و یه ک:
یه کی-یه کی؛ دائیره: جه غز؛ بهروار: گه وه، ږینگه له قه دی چیا.

بوخته ی مانا:

هیچ هه وراز و نشیوم هه لئه بواردووه که پیااندا ږانه بوورم. تنیا گه وه ی دنیا ماوه که
وه ک جه غز، ده ناویدا هه لئه خوولیم و قه تیس ماوم.

۱۷ دئ ل قه لېن مه چ ده ت لامیعه یا ئیسلامی
کو ل جانئ خوه مه خه ف به سستییه زونناری جودووس

مانای وشه کان:

لامیعه: ترووسکه ده ر؛ خه ف: به نه ینی؛ زوننار: پشتیندی گاوانه.

بوخته ی مانا:

ده سا ئیمه ی که به ږواله ت ئیسلامین و له بنه وه زونناری دنیا په رستیمان له پشتایه،
چون به ئاوات و ته ما بین که وه بهر تیشکی بی گری ئیسلامه تی راست بکه وین؟

۱۸ رهنگ و ژهنگی هه ده سی نه قشئ جودووسی مه د دل
بده بهر رهندشئ عیشقئ ئه وه قه سساری جودووس

مانای وشه کان:

هه ده س: ږووداو؛ رهنده ش: ږهنده، چلک بهر؛ قه سسار: گازر.

بوخته ی مانا:

له ږووداووه کاره ساته کانی دنیا دلمان ژهنگی هه لئناوه و ږهنگی زور خراب گؤږاوه. چار

ھەر ئەوھەبە بە دەس ئەوینی بستیڤرین کە بۆمان خاویڤن کاتەوھ. ئەوین بۆ دل وەک گازرە بۆ پارچەبە چلکڤن و گەمار.

۱۹ جان ل سەر دەستئ ڤهائی د ڤا جاناندا
رووح سەف-سەف کو فەوستانە د بازارئ حودووس

مانای وشەکان:

ڤهائی: داندراوھ؛ جانان: یار و دلەبر؛ فەوستان: ڤاوەستان.

پوختەبە مانا:

لە کاتیکا ھەموو گیانیک دەبەوئ لە بازارئ جیھاندا بمیڤتەوھ و ڤرە بە ڤرە لئ ڤاویستان،
من گیانم و لە سەر دەستم کە لە ڤیگەبە یاردا بیدەم و خۆم لە دنیا ڤرگار بکەم.

۲۰ دئ ژ غەفلەت برەتن سایە زەوالئ ئەب دل
روونەنئ دا تو ئەمانەت ل سیها دارئ حودووس

مانای وشەکان:

دئ: ویدەچئ، ڤەنگە؛ غەفلەت: نەکاو؛ برەتن: ڤروات؛ زەوال: لادانی ڤۆژ لە ناوھندی
ئاسمان؛ روونەنئ: دامەنیشە؛ ئەمانەت: خاترجەمی، دەغیلە؛ سیها: سیبەر.

پوختەبە مانا:

دلی سەرچل و سەرەڤ! لەوانەبە لە نەخافل سیبەری جەنگەبە نیوھڤۆی ژبانئ
دنیا بیت ڤەوئ و بکەو بیە ئاسۆی ڤۆژپەڤی بەرەو نەمان. دەغیلە ھەرگیز خاترجەم لە
بن سیبەری دنیا دا ڤۆمەنیشە.

۲۱ تو ژ فەسلئ ھەرە ئەسلئ کو دقئ دەیرئ خەراب
دا نەبی مەرکەبئ جەھلئ تو د بن بارئ حودووس

مانای وشه‌کان:

فه‌سل: جیایی؛ ته‌سل: ره‌گه‌ز؛ ده‌یر: نوێژگهی ره‌به‌نانی خاچ‌په‌رست؛ خه‌راب: ویران؛ مه‌رکه‌ب: ئه‌وی سواریی ده‌دا، باره‌به‌ر.

بوخته‌ی مانا:

تا له‌م دنیا ویران و به‌قورێ گیراوه‌ بێ‌ده‌ره‌تان و گیرۆده‌ی، وه‌ک باره‌به‌ر له‌ ژێر باری نه‌زانیدای! باده‌روه‌ سه‌ر ره‌گه‌ز و سه‌رچاوه‌ت و واز له‌م جیابوونه‌وه‌یه‌ت به‌ هه‌وی دنیاوه‌ به‌ینه‌ تا له‌ بن بار قوتار ببی.

۲۲ دا‌نیگاری‌ خو‌ه‌ ب‌ سه‌د ره‌نگی بی‌نی ئی‌رۆ
وه‌ره‌ جاره‌ک بکه‌ سه‌یری تو د‌ئه‌تواری‌ حودووس

مانای وشه‌کان:

نیگار: جوانی دل‌به‌ر؛ سه‌یر: تماشا؛ سه‌یر: گه‌شت و گه‌ران؛ ته‌ور: بار، حالت؛ ئه‌توار: جهمعی توور: کێویکه‌ له‌ ساری سینا.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌م دنیا‌یه‌ هه‌رچه‌نده‌ زۆر خراپیشه‌ و به‌ خه‌رابه‌ دیته‌ حیساب، به‌لام باری زۆر له‌باریشی تێدایه‌ و چیا‌ی تووریش — که‌ مووسا له‌وێ ده‌گه‌ڵ خودا ده‌ئاخاوت — له‌م جیهانه‌ب. تۆ گه‌ره‌کته‌ یاری خۆت ئه‌م‌پۆ به‌ سه‌ت په‌نگ بێته‌ به‌رچاو، خۆت ئاماده‌ی گه‌شتیک‌ی مووسا ئاسا که‌و بگه‌ره‌ تووری سینایه‌.

۲۳ تو‌ب‌ حالێ‌ مه‌ دزانی‌ چی‌یه‌ هه‌ر له‌حزه‌ «مه‌لا»
مه‌ د‌دل‌ تیت‌ و ده‌رت‌ خه‌نجه‌ری‌ غه‌ددارێ‌ غه‌ددارێ‌ حودووس

مانای وشه‌کان:

له‌حزه‌: چاو‌تروو‌کانیک؛ غه‌ددار: بێ‌ئهمه‌گ و به‌لێن‌ شکین.

بوخته‌ی مانا:

مه‌لا! گه‌ره‌کمه‌ پیت‌ بلێم‌ من‌ چۆنم‌ و ده‌ردم‌ چه‌نده‌. له‌ هه‌ر چاو‌تروو‌کانیکدا، خه‌نجه‌ری‌ دنیا‌ی بێ‌ به‌لێن‌ ده‌ناو‌ دلما‌ دیت‌ و ده‌چیت؛ تیی‌ ده‌چه‌قیت‌ و ده‌رده‌چی.

سهولئى ناز

۱ شمشادى خه رام و سه روى غه نناج
جانان دبرت ب عيشوه تاراج

ماناي وشه كان:

شمشاد: دارى شمشال؛ سه رو: دارى سهول؛ خه رام: له نجه ولار؛ غه نناج: زور به ناز؛
عيشوه: غه مزه و ناز؛ تاراج: تالان.

پوخته ي مانا:

ئهو به ژنه به لاروله نجه و زور به نازِه _ كه له سهول و شمشال ده كا _ به سيله ي
چاودا گرتن و نازفروشتن گه له گيان به تالان ده بات.

۲ من دى سه حهرئ د خوابئ مه ستي
بيدنگ ته زه روى لالئ دورراج

ماناي وشه كان:

خواب: خه؛ ته زه رو: بالدارئكى پنوك-پنوكى كلك دريژه؛ دورراج: پور.

پوخته ي مانا:

من له به ره به يانيكدا _ كه هيشتان پور و ته زه رويش لال و پال بوون و بو خويندن
وه خو نه كه وتبوون _ يارم ديت كه هيشتان خه والويى شهو به رى نه دابوو.

۳ بشكفت ژ غونچه نيرگزا مه ست
بوو فهرق ژ سه رقه ديفنه ديباج

۴ جه بهت كه شفى ژ سوبحنى سادق
نوورى كو فهدال سهر شهبي داج

ماناي وشه كان:

فهرق: جيايي، فهرق: ته پله سهر؛ قه ديفه: پارچه ي مه خمر؛ قه ديفه: گوليكه؛ ديبا:
پارچه ي ثاوريشم؛ جه بهت: توئل؛ سوبحنى سادق: به ياني روون؛ نوور: رووشنايي؛
نوور: گول؛ داج: تاريك.

بوخته ي مانا:

يار كه مه ستي خه والو بوو، چاوه كانى _ كه وهك دوو نيرگزي مه ستن _ به رووي
گولزاردا هه لينا. پارچه ي ثاوريشمي سهر پوشي له سهر ناوچاوانى لادا. له خووشي نهو
ديمه نه ي نهو، نيرگز چاوي داچراند و له خونچه ييه وه بوو به گول. گول قه ديفه ي
رهنگ ثاليش بو لاسايي نهو روخساره و بو ديداري، خو ي له سهر پوشي گه لاي شين
رزگار كرد و هه موو لاد به ژني رامين. رووناكي و سافي هه نيه ي يار كه دهر كه وت،
تاريكايي شه وه هنگي له بهر رهوي و به ياني رووني وه دهر خست.

۵ ئەلماسى نومانە شو بهى مىسرى
دانين جه گهرى مه دل كر ئاماج
۶ نه سـرـين و بنه فشـه ته ووزانـدن
ماوهرد دره شانده شووشه ي عاج
۷ جوهرتى حه به شان ب تورفه تولعه ين
ئانى قه دهره ك ژ ئەسپه هان باج

ماناي وشه كان:

نومانه: نوانديان؛ مىسرى: شيرى مىسرى كه به تيژ و جه وه ردار به ناوبانگه؛ دانين:
دايانگرت، هاتنى؛ ئاماج: نيشانه؛ ئەسرين: گوليكي زور سپيه؛ ته ووزانـدن: رازانـدنه وه
و ريك و پيك كردن؛ ماوهرد: گولاو؛ ره شانـدن: پرژانـدن؛ شووشه: گولاودان؛ عاج:

ئىسكى ددانى فيل؛ جوھت: جووت؛ ھبەش: خەلكى ھبەشە؛ تورفە تولعەين: چاوترووكانىك؛ تورفە: جوان و لەبەردلان؛ ھەين: چاۋ؛ ئانى: ھيناي.

پوختەى مانا:

دیمەنىكم دیتە بەرچاۋ:

مەلا دواى نوپۇزى بەيانى _ كە دنيا زۆر مات و كىشە _ لە مزگەوت دەرگەوتوۋە؛ گەشتىك دەكا. بە گيان و دل چاۋى دل و گيانى بەرەو شانشىنى كۆشكى سەلماي گراۋى دەرۋانن. لەپر پەنجەرەى ھەيوانى روو بە باخچە دەرگىتەوۋە. يار خۇيەتى؛ چاۋى ھىستان مەستى خەوۋە. بەژن و بالاي بەرز و تەرزى تل دەدا؛ دەرلەيتەوۋە. چاۋىك بە گولاندا دەرگىپى و بزەيەك دیتە سەر لىۋى. كارەكەرىك ئاۋىنە و شانە و گولۋدان و كل و كلتورى بۇ دىنى و لەسەر كورسى رووبەرۋى دايدەمەزىنى كە خانم خۇى ۋەپازىنى و لە داھىنانى پەلگەى شۆر، دلى دنيا بشۆرىنى و بشۆىنى. كەزى دادىن. لە لادانىان، لاجانگى سىي دەنۋىنى. بە سىنگ و بەرۆك و كەمەر، چەند لىزگە لە برۆيان دادىنى. كلاۋىپىكى پر پەرەنگ لەسەر دەنى. بە سىنگ و بەرۆك و كەمەر، چەند لىزگە لە زىر و گەوھەر سەربەرز و بەختەوۋەر دەكا. لە ۋىنەدانى ئاۋىنە، خۇيشى عاشقى خۇى دەبى. جا ۋاۋەيلا لە مەلاى دل برىندارى ئەويندارى دوورە ھومىد و ھەزارى پاك و بىگەرد! لەم كاتەدا چى بە سەر دىت؟ سەرچاۋەى شىعر دەجۆشى؛ فىچقە دەكا. مەرگەف و قاقەز و قەلەمى ناۋى. ئەشكى سوور و تاى بژانگ و پەرەى دل ھەيە. دەبا بزانىن لەم سى بەيتەدا، ئەو دەلى چى؟

برۆ _ كە ۋەك شىرى مىسرى بەكەۋانەن _ بە مشتومالى سەرپەنجەى، ۋەك ئەلماسى تىژيان لى ھات. دلمى كەردە نىشانەيان؛ جەرگىشمان پارەپارە كرد. لاجانگى سىي زىۋىن و كەزىە رەش و بۇنخۇشەكەى، خۇنچەى نەسرین و ۋەنەۋشەى پى گەشاۋە و پىشكوۋتن و بۇ دىدارى دەستىكىان بە خۇدا ھىنا و پازانەوۋە. گولۋدانى عاج، لە تاۋى لاجانگ و مەچەكى سىي و بۇنى خۇشى بسكى خاۋى، لىكاۋى لە دەم دەپرژا. كل فرۇشانى ئىسفەھان _ كە بە كل چاكى ناۋدارن _ لەۋە ترسان چاۋى رەشى بىسورمەى يار _ كە بازارى كلە سوبحانىش دەشكىنى _ برەۋى سەۋدايان بەرى. ملان بۇ خولامى چەماند و بوۋنە باجدەرى چاۋانى و لە چاوترووكانىكا سەرەنەيان گەيانە لاي ئەو دوو

حه‌به‌شییه مه‌ستانه. ئه‌گینا نه که‌زیه‌کانی کاریان به‌عه‌تر و گولاوله و نه چاوله مه‌سته‌کانیشی کلیان ده‌وی. بۆنی خۆشی خوداداده‌ی، بسکی خاوی و په‌نگی له‌ئه‌زهل دارژاوی جووته‌چاوی، هیچ کاریکیان به‌ده‌سکردی به‌نده‌ی خوداوه به‌ند نییه.

٨ سیمما کو نومانه‌مال ه‌ش سیم
سیماب ژ خه‌جله‌مایه ره‌جراج
٩ میرئاتی سکه‌نده‌ری ل پێشه
«بَحْرٌ وَلَهَا الْعُكُوسُ أَمْوَاجٌ»
١٠ دۆرا قه‌مه‌ری ژ به‌ر شه‌فه‌ق دا
کو سپێده‌ل فه‌رقی سه‌ر نه‌ا تاج

مانای وشه‌کان:

سیمما: که‌سم؛ ه‌ش: ه‌وش؛ سیم: زیو؛ سیماب: جیوه؛ خه‌جله: شه‌رمه‌زاری؛ ره‌جراج: به‌له‌رزه؛ میرئات: ئاوینه؛ سکه‌نده‌ر: دنیاگریکی به‌ناوه، ده‌لێن ئاوینه‌یه‌کی هه‌بووه هه‌موو دنیاى نیشان داوه؛ عکوس: وینه‌دانه‌وه؛ امواج: شه‌پۆلگه‌ل؛ دۆر: ده‌وره؛ شه‌فه‌ق: رۆشنایی ئاسۆ له‌ ئیواره‌دا؛ سپێده: به‌ربه‌یان؛ نه‌ا: داینا.

پوخته‌ی مانا:

که‌سم و بیچمه‌ په‌زاسووک و پا‌زاوه‌که‌ی که‌ دیاری دا، زیو له‌ تاوان له‌ ه‌وش چوو؛ سپی هه‌لگه‌را. جیوه له‌ شه‌رمی له‌رینی به‌ژن و بالای، له‌ په‌وت و لاروله‌نجه‌دا، له‌رزى لێ هات. ئاوینه‌ که‌ وینه‌ی جوانی بێ‌وینه‌ی هه‌موو دنیاى ئە‌دايه‌وه، دلی که‌وته‌ شه‌پۆل دان و شه‌پۆلی جوانی ده‌ویدا ببوو تو‌فان و فه‌رتنه‌. سپیایه‌تی به‌ربه‌یان به‌ دیمه‌نی ئه‌و ناسکه‌ سپییه، له‌ خۆشیان به‌ سوپاسه‌وه‌ قه‌ده‌می وه‌ک تانج نایه‌ سه‌ر. ته‌نانه‌ت رووناکیی ئاسۆی ئیوارانیش له‌ عه‌یبه‌تان پۆژ و شه‌وی لێ گۆرا‌بوو؛ چوو‌بوو ده‌وری مانگی دا‌بوو؛ که‌ هیچ نه‌بی که‌مووسکه‌یه‌ک وه‌ک روخساری یار ده‌نوینی.

مه‌به‌ستی مه‌لا ئه‌وه‌یه‌ بریق‌ه‌ی کلاوزی‌په‌که‌ له‌ ده‌وری سه‌روسیمای یار وه‌کوو رووناکی ئاسۆ له‌ ده‌وری مانگی چاره‌ده‌دا دێته‌ به‌رچاو.

- ۱۱ چهرخه، فلهک و مهلهک دبازن
 «شَـمَسٌ و کواکِبٌ و اَبـراج»
 ۱۲ زوهره ب قيراني قابي قهوسهين
 «والنَّجْمُ اِذَا هَوَى بِمِـدراج»
 ۱۳ دهنگي مهلهکان زمينه زهم زهم
 ئهرواح ژ عيشقي تينه ميعراج

مانای وشهکان:

چهرخ: ئاسمان؛ چهرخ: کۆری ههلهپرکي؛ فلهک: ئاسمان؛ فلهک: زهمانه؛ مهلهک: فرشته؛ بازين: سهما کردن، لهيزتن؛ شهمس: خۆر؛ کهواکب: ئهستیره گهل؛ ئهبراج: رېبازه کانی ئهستيران؛ قيران: نزیک بوونه وه؛ قاب: ئهندازه؛ قابه قهوسهين: ئهندازهی ژئ کهوانیک (یان: ئهندازهی دوو دهست له په نجه تا هانیشک)؛ نهجم: ئهستیره کۆی پیرۆ؛ ههوی: داکهوت؛ مدراج: پله پله؛ زميهتن: گاله گال کردن؛ زهم زهم: ویره ویر، زهم زهمه؛ زهم زهم: بۆسه؛ زهم زم: گوره و ههرا؛ تينه: دینه؛ معراج: بهر وه سهر کهوتن.

پوختهی مانا:

مهلاي ئيمه که له بۆتهی ئهوينی خوداناسیندا قال کراوه و پالیئوراه، له پر دلی داده خورپی و هۆشی گیانی له سهیری جوانی سهلمایه که پاژیکي زۆر وردیله له دهريای جوانی خودایه راده پهری و خورهی سهرچاوهی دیته گوی؛ حالی لی دی. هه موو نهینی پشت پهردهی خاک و ئاوی ئهم زهمینهی دیته بهرچاو. چی بیینی؟ نهک هه ره ئه وه له جوانی خودای جوانی دهر به سهلماکهی ئه وه سهرخۆشه و دلی ده جۆشی، بگره هه رد و ئاسمان و هه رچی له ناویاندا هه یه، که ووتونه خۆشی و زهم زهمه و هه له پرکي و به زم و دیلانه. فهرموویه تی:

کۆری هه له پرکي و سوور دانه؛ ئاسمان و فریشته کان و رۆژ و ئهستیره و برجه کان سهما ده کهن. زوهره به دهم هه له پرکي وه نزیک بۆته وه له پیرۆ. ئهستیره ی کۆش به سهما وه پله پله به ره وه ئه وه به یانه جوانه داده که وئ. پۆل پۆل فریشته لیک کۆن و هه رایانه،

گاله‌یانه، ناله‌یانه، هه‌لده‌په‌رن، داده‌په‌رن، به‌ویره‌ویر، به‌ده‌نگی‌قه‌و، په‌سندی‌ئه‌و
جوانییه‌ده‌دن. هه‌موو گیانیکی به‌خته‌وهر به‌ره‌و تیشکی جوانی‌خودا، بۆ سه‌رکه‌وتن
مله‌ده‌که‌ن. گه‌ره‌کیانه‌زووی‌بگه‌نێ و سه‌یری‌بکه‌ن.

«سه‌عدی»ش له‌م باره‌دا ده‌لێ:

گه‌لای‌شینی‌داران له‌کن‌پیاوی‌وشیار له‌په‌سنی‌خودا هه‌ر په‌له‌ی‌ده‌فته‌ریکه‌^۱
شیاوی‌باسه: مه‌لا له‌م چه‌ند به‌یتانه‌دا، میعراجی‌پیغه‌مبه‌ریشمان بۆ‌باس‌ده‌کا‌که
چۆن له‌گه‌رانه‌وه‌یدا و گێرانه‌وه‌ی‌ئه‌و سه‌فه‌ره‌ی، کافر‌باوه‌ریان‌نه‌ده‌کرد و عوتبه‌ی
کوری‌ئه‌بووله‌هه‌بی‌مامیشی‌زۆر‌بی‌عه‌ده‌بانه‌دواندی و گو‌تی: «ب‌پروات‌به‌ئه‌ستیره‌و
خوا‌ی‌ئه‌ستیرانی‌ش‌نه‌ماوه‌». خودا‌سووره‌ی «نه‌جم»ی‌نارد و له‌سه‌ر‌پاستیی
پ‌ووداوه‌که‌ی‌ئه‌و سه‌فه‌ره‌، هه‌ر به‌ئه‌ستیره‌سو‌پندی‌خوارد و فه‌رمووی:

«سو‌پند‌به‌پیرۆ‌له‌و‌کاته‌دا‌داده‌که‌وێ و به‌ره‌به‌یان‌ئاوا‌ده‌بی. ئه‌و‌هه‌واله‌و‌نه‌گوم‌بووه
نه‌گوم‌پایه‌. له‌خۆیه‌وه‌قسه‌ناکا. هه‌رچی‌ده‌ی‌لێ له‌خواوه‌یه‌و‌فریشته‌ی‌زۆر‌توانا‌و
به‌هیز‌فیری‌ده‌کا... ئه‌و‌فریشته‌وه‌حی‌به‌ره‌. له‌ئاسۆگ‌خۆ‌ی‌نیشان‌داوه‌و‌له
پاشانی‌ش‌به‌ئه‌ندازه‌ی‌ژیکه‌وانی‌ک و نزیکت‌ریش، خۆ‌ی‌لێ‌نزیک‌کردۆته‌وه‌و‌فه‌رمانی
ئیمه‌ی‌پێ‌داوه‌.»

مه‌لای‌خواناس‌که‌له‌حالاتی‌جه‌زمه‌دا‌زۆر‌نه‌پینی‌گرینگی‌ئاشکرا‌کردوون. سوور
ده‌زانێ‌له‌وانه‌یه‌و‌شکه‌سو‌فی—که‌سه‌ریان‌له‌هیچ‌ده‌رناچێ—پ‌روا‌نه‌که‌ن؛ به‌بزه‌ی‌پ‌ر
به‌زه‌یه‌یه‌وه‌فه‌رمویه‌تی:

۱۲۴ دل‌به‌حه‌ره‌ئو‌سه‌ده‌ه‌زار‌مه‌وجن
زاهید‌چ‌خه‌به‌ر‌ژ‌به‌حرئ‌مه‌وواج؟

مانای‌وشه‌کان:

زاهید: ته‌رکه‌دنیا، لێره‌دا‌مه‌به‌ست‌وشکه‌سو‌فییه؛ مه‌وواج: زۆر‌به‌شه‌پۆل.

پوختەى مانا:

دلى منى پىگەيشتووى تىگەيشتوو وەك دەريايە و لە سەد ھەزار لايەنەوہ شەپۆل دەدات. وشكەسۆفى _كە لەسەر خۆل مەلە دەكا_ خەبەرى لە دەريا چييه؟! «نالى» دەلى:

بروانە وشكەسۆفى و پرەقسى بە ھەلھەلە ديسان لە بەحرى وشكى ھەوا كەوتە پى مەلە

۱۵ بوورى و ب غەنجەكى «مەلا» كوشت

ئەو غونجەلەبا دەلال و غەنناج

ماناى وشەكان:

بوورى: رابرد؛ غەنج: ناز؛ دەلال: بە عەرەبى نازە و بە كوردى جوانچاكە؛ غەنناج: زۆر بەناز.

پوختەى مانا:

ديارە مەلا بە ئەمەگە. چاكەى سەلما لەبىر ناكە كە بەو ديدارەى بەيانەى، لانەى دلى شيواندووہ و گەياندووہ تە ئەو حالەى كە زۆر نەيىنى گرىنگى بۆ دەرکەوئ. دەلى: ئەو يارە دەم بىچكە لانەى ليونالەى لەبەردلانە، لەو تولجى بەرەبەيانە، بەنازەوہ ھات رابرد و مەلاى ھەزارى لە گيان كرد.

سەرۆه‌ری جوانان

۱ دل ژ عیلاجی کو ب دەرکەت میزاج
دئ ژ لەبێ نووش عەتا بت عیلاج

مانای وشەکان:

عیلاج: دەرمان؛ عیلاج: چارە؛ نووش: ڕەواقی ھەنگوین؛ عەتا: بەخشین.

پوختە ی مانا:

دلیک کە نەخۆشیی بگاتە دەرەجە یەک کە بە هیچ کەس دەرمان نەکریت، لە لیکێ ڕەواق ئاسایی لیوی تەنکی یار چارە ی دیت.

۲ ئایینە یی جامی جیھان بینئ جەم
بادە یی لەعلینە د جاما زوجاج

مانای وشەکان:

جام: پیالە؛ جام: شووشە؛ جام: ئاوێنە؛ جیھان بین: دنیابین؛ جەم: نازناوی پاشایەکی کۆنی ئێرانە کە گواپە پیالە یەکی ھەبوو ھەموو دنیای تیدا دیوہ؛ بادە: مەی؛ زوجاج: شووشە.

پوختە ی مانا:

بادە ی ئال بە ڕەنگی لال کە دەناو پیالە ی شووشە بکری؛ دەبیته پیالە کە ی جەم کە خۆرەوہ ی ھەموو شتی دنیای فراوانی دیتە بەرچاو.

۳ ژاڤی حەیاتئ ب مەدا شەربە تەک
زیندە کرین ما ژ عەدوو را نەشاج

مانای وشه کان:

ژاڤی: له ئاوی، عه دوو: دوژمن؛ نه شاج: گریان و شیوهن.

پوخته ی مانا:

مردبووم؛ یارم له ئاوی ژیان — که مه یه ک بوو، لیک ی وه ک ره واقی خۆی تیدا بوو — که شهر به تیک ی ده ر خوارد دام، زیندوو بوومه وه و گریان و شین و قورپیوان هه ر بو دوژمنان مایه وه.

٤ به ند کرم گه رچی شوبه فیل بووم

سیمبه ری ساعید و بازوو ژ عاج

مانای وشه کان:

ساعید: قۆل؛ بازوو: باسک.

پوخته ی مانا:

منیک که به لای خۆمه وه له هیز و پیز و توانادا خۆم به هاوتای فیل ده زانی، که چی نه ندام زیویکی قۆل و باسک سپیواشی به رهنگی ددانی فیل، گرفتاری خۆی کردم و به ند و پیوه ندی کردم.

«نالی» ده لی:

ئه لا ئه ی ئاسکی ناسک به باسک شکاندت گه ردنی سه د شیری شه رزه

٥ ئه خته ری ئیقبال و مه هی بورجی به خت

میهری سپیهری که مه ر و ته خت و تاج

٦ کووس کو هه نگافت ب شاهی ل ته خت

پادشه هان نه قدی ره وان دان خه راج

٧ خوسره وی شیرینی ل ده ربه ندی حوسن

سیمبه ران لازمه لی موهر و باج

ماناى وشهكان:

ئەختەر: ئەستېرە؛ ئىقبال: بەخت؛ مېھر: خۆر؛ مېھر: خۆشەويستى؛ سېپەر: ئاسمان؛
كووس: تەپل؛ ھەنگافتن: ليدان؛ رەوان: رەواج؛ رەوان: گيان؛ خوسرەو: پاشا؛
شیرين: جوان و لەبەر دلان؛ شیرين: ژنى خوسرەوى پەرويز كە فەرھاد لە سوپى
مرد. لە دەر بەندىك كۆشكى ھەبوو كە جيگەى ئىستا شارىكە لە كوردستان، بە ناو
«قەسرى شیرين»؛ موھر: مۆر.

بوختەى مانا:

يارە جوانكېلانى كەى من بەراستى دەكرى بە پادشای ھەموو جوانانى سەرزمين
دابندرى. ئەستېرەى بەودم و پیت و مانگی بورجى بەختەوهرى، بوونە كەمەرى
زېرپنى و تەختى لەسەر رۆنىشتنى. خۆر لە ئاسمان بە ئاواتە وەك تانچ لە سەر سەرى
ئەو بى. يارى من كە گەيشتە سەر تەختى پادشايەتى جوانان و لە خۆشيان تەپليان
بۆ كوتا، پادشايانى دنيا تىكرا ئامادەىي خويان شاندا كە نەغدىنەى گيانى خويانى بە
شاباش و باج بۆ بەرن. ئەو جوان و لەبەردلانە كە لە دەر بەندى جوانيدا ھەر بۆ خۆيەتى
و ھىچ كەس نا، پيويستە ناسك ئەندامان بە دەستىي، گەلنامەى خولامى و بەندەىي بۆ
مۆركەن و سەرانە و پىتاكى پى بەدن.

▲ سەككەىي شيعرا مە بە ناڤى تە ھات

لەو ب عەيارى د جھان دا رەواج

مانا:

شيعرى ئىمە _ كە سەكەى بە ناوى تۆوہ ليدراوہ _ بۆيە بە عەيار تەواوى لە ھەموو دنيا
ناسراوہ و پەرە و برەوى وا زۆرە.

۹ ئابى رەوان من دىە شيعرا «مەلا»

«يَنكُرُ لِلْمَاءِ لِسُوءِ الْمِزَاجِ»

مانای وشەکان:

من ديه: من دیتوومە؛ یُنْكَرُ: ئینکار دەکری؛ للماء: بۆ ئاو؛ لِسوءِ المزاج: لەبەر
بەدمیزاجی.

پوختە ی مانا:

من دەبینم شیعری مەلا بە رەوانی وەک ئاوی کانێ رەوانە و هەتا بۆلێی خۆش و جوانە،
کێ دلی لە ئاو ببیژی دياره بۆخۆی لە پالەخۆیدا نەخۆشە و هیچ تاوانیکێ ئاو نییە.

مه ی چاره یه

۱ ديسا ژ نوو بئ حاله دل ساقی وهرين جاما زوجاج
موشتاقي خه مرا ئاله دل لی خوش ئانی بت میزاج^۱

مانای وشه کان:

ژ نوو: سهرله نوئ؛ وهرين: بهينه؛ زوجاج: شووشه؛ موشتاقي: به تاسه؛ خه مر: باده؛
خوش: ساغ؛ ئانی: دهسبه جي؛ میزاج: ته بیات.

پوخته ی مانا:

مه یگیر! بهو پیاله بلوورینه ی خۆت سا باده یه کم بۆ بینه و سهرله نوئ دل بئ حاله و
ئاره زووی باده ی ئال ده کا. هه ر بمگاتی، دهسبه جي دل و ته بیاتم ئازا و ساغ و خوش
ده بنه وه.

۲ ساقی کو دیم مه هوهش بتن کاکول ژ شیفا رهش بتن
قه رقهف بلا تاتهش بتن ئەم دئ ب وی دل کین عیلاج

مانای وشه کان:

دیم: روخسار؛ مه هوهش: مانگ ئاسایی؛ شیفا رهش: شهوی تاریکی ئەنگوسته چاو؛
قه رقهف: باده.

پوخته ی مانا:

ئەگەر مه یگیر وه ک مانگ جوان بئ و کاکۆلی وه کوو شهوزهنگ، رهشی تۆخ بئ، با ئەو مه یه ی

۱. عوسمان تونج: «دئ خوش بت و چی بت میزاج»

دهمانداتی وهک ئاگر جهرگ سوتین بی؛ گوی نادهینی و دهردی دلمان دهرمان دهکا.

۳ دا ئەم ب وی دل حە ی بکین پی سینه داغ و کە ی بکین
سەد مەنزەلانی پی تە ی بکین ئەو دی د سەیری کەت رەواج

مانای وشەکان:

حە ی: زیندوو؛ کە ی: داغ؛ تە ی: پیچانەو؛ سە ی: رۆشتن؛ کەت: دەکا؛ رەواج: برەو.

بوختە ی مانا:

مە یگێڕ! باده ی ئاگرینمان پی ببەخشە تا دلمان زیندوو کاتەو؛ سینه و هەناومان داغ بکا. مە ی دەستی تۆ بۆ رێڕەوان دندەرە و بیخۆینەو دەتوانین سەد مەنزەل بێرین و نەو هەستین.

۴ بی نوور و ناری موحبەتی بی نەقش و سونعی قودرەتی
ناچین مەقامی وەسلەتی «نور لَنَا وَاللَّيْلُ داج»

مانای وشەکان:

نار: ئاگر؛ موحبەت: خۆشەویستی؛ مەقام: جیگە؛ وەسلەت: پێک گەشتن؛ لانا: بۆ ئێمە؛ لە یل: شەو؛ داج: تاریک.

بوختە ی مانا:

شەو تاریکە؛ سەر دەرناکەین؛ نازانین بەرەو کوێ دەچین. ئەگەر پووناکایی و گری ئەوین و نەخشی دەسکردی توانایی خوی مەزن رێگەمان بۆ رۆشن نەکات، هەرگیز ناگەینە ئەو پایە کە بە بارەگای یار بگەین.

۵ ئەف ناری سیقالا دلە دائیم ل وی قالا دلە
نەورووز و سەر سالا دلە وەقتی هەیتن ئەو سیراج

مانای وشہکان:

سیقال: مشت و مال؛ قال: گالہ و ہہرا؛ ہلیتن: سیراج: چرا؛ سیراج: برہتہ تی لہ خور.

پوختہی مانا:

ئاگری ئہوین و خوشہ ویستی کہ دلی من ہمیشہ بوی دہ گالی و لہ تاسہی ئہوا
دہنالی، تہواو دل مشت و مال دہکا و ہہرگا خوری ئہوینی یار تیشک بخاتہ دلہوہ، لئی
دہبیتہ جیژنی نہوروز و سہرسالی دل.

عہتتاب نوورا بادہیی رہنگین نہکی سہججادیہ
دووری ژوی شہہزادیہ دوردانہ یا گہردن ژعاج

مانای وشہکان:

سہججادیہ: بہرمالی نویژ، دووگرد؛ دوردانہ: گہوہہری تاقانہ.

پوختہی مانا:

ئہی رپرہوی رینگہی ئہوین! باش بزانیہ تا دووگردت لہ ناو شہرابدا رہنگ نہکہی،
ناگہیتہ لای ئہو شازادی کہ گہوہہری تاقانہیہ و گہردنی سپیہ وہکوو عاج.
»مہحوی« لہو بارہوہ دہلی:

بہ نووری بادہ کہشفی زولمہتی تہقوا نہکہم چ بکہم؟
بہ شہمعیکی وہہا چارہی شہویکی وانہکہم چ بکہم؟

»حافر« دہلی:

ئہگہر پیرت گوتی دووگرد دہمہی ہلکیشہ، بیکیشہ!
بہ فہرمانی بکہ! خوی شازایہ و رینگہ ناگورپی^۱

دوردانہ یا گہردن بلوور رہیحان ل سہر وہردین د جوور
ہہیہہی بہ مہستی تینہ دوور خالال نک فہرقی ب تاج

۱. بہ می سجادیہ رنگین کُن گرت پیر مغان گوید کہ سالک بی خبر نبود ز راہورسم منزلہا

مانای وشه کان:

وهرد: گول؛ جوور: گولی گولاوی؛ ل نک: له کن.

پوخته ی مانا:

ئو گه وهره تاقانه ی گهر دن بلوورینه که ریخانه ی بسکه کانی که وتوونه سهر گولی گولاو و ئو بسکه ریخانیانه شی که مهستی جوانی خاوه نیانن، هر له پهستا دینه دهوره ی ئو خالی سهر هه نیه جوانه ی که بهرانبهر به نیوانی سهر دیار ئه دا و نه خشیکه له بن تاجه که ی.

مه بهستی مه لا ئه وه یه یار بسکه کانی لاجانگی له سهر گوناوه لا ده خا و به ره و سهر هه لیانده ویزنی و له نزیک خالی سهر تویلی، به کلاوه که ی به ندیان ده کات.

۸ میهرا ته پور ئه بتهر کرین خالان ژ بهر بسکان دهرین
زولفا موسه لسهل عه بهرین چین-چین ژ چینی تیته باج

مانای وشه کان:

میهر: ئه وین؛ ئه بتهر: بی پیت؛ موسه لسهل: به زنجیره کراو.

پوخته ی مانا:

له ری خۆشه ویستی تودا دهر دیکمان به سهر هاتووه، به هره و پیتمان له دهس داوه. ده سا به زه ییه کت هه بی! خاله کانت - که ژیر بسکه کانت که وتوون- دهر بهینه و بیاننویته. ئو که زیانهت - که به زنجیرهت هۆنیون و به بهرامه بازاری عه بهر ده شکینن، با دهر که ون؛ خه لکی چینی پنی بزائن. ئه گهر چی میشکی خوتایهش لای خۆیانه، دهسته-دهسته دینه لات و باج بو ئو که زیانهت دینن.

۹ ته نهانه کوردستان ددن شیراز و یهنگ و وان ددن
ههریه ک ل سهر چه هفان ددن ژ ئه سه به هان تیتن خه راج

پوخته‌ی مانا:

جگه له خه‌لکی کوردستان - که شانازی به جوانی کچی کورد ده‌که‌ن - خه‌لکی تریش له شیراز و یه‌نگ (؟) و وان و ئیسفه‌هان و شوینی تریش، باج بو‌ئه و جوانییته دهنیرن و چی بفهرمووی له‌سه‌ر چاوان پینکی دینن.^۱

یا چه‌هفتین به‌له‌ک قه‌وسین هه‌له‌ک چه‌رخ‌وفه‌له‌ک غالب مه‌له‌ک
«فی حُبِّها عُمَری دَلک» «وَالْحُبُّ یَجْری فی عُجَاج»

مانای وشه‌کان:

چه‌هف: چاو؛ هه‌له‌ک: هیلاک و خه‌ته‌ر؛ هه‌له‌ک: خواره‌وه‌بوو؛ چه‌رخ‌وفه‌له‌ک: هه‌له‌په‌رکێ به‌کۆز؛ غالب: به‌شی هه‌ره‌زۆر؛ مه‌له‌ک: په‌ری و فرشته؛ فی حُبِّها: له‌ئه‌وینیدا؛ عُمَری: ته‌مه‌نم؛ دَلک: له‌سه‌ر ئاوا بوونه؛ وَالْحُبُّ: ئه‌وینیش؛ تجری: ده‌پروا؛ فی عُجَاج: له‌گێژه‌لووکه‌دا.

پوخته‌ی مانا:

له‌و کۆری هه‌له‌په‌رکییه‌دا - که به‌شی زۆر له‌سه‌ماکه‌ر و سوورده‌ران وه‌ک فریشته و په‌ری ده‌چن - چاوی به‌له‌ک و برۆی که‌وانی پیاوکۆژی ئه‌و نازداره، ده‌ردی داومی. له‌ئه‌وینی ئه‌و چاوانه ته‌مه‌نم له‌ئاوابوونه و هیشتان گه‌مییه‌ی ئاواتانم ده‌به‌ر گێژه‌لووکه‌دایه و زۆر چه‌توونه گه‌رده‌لوول تیکی نه‌شکینی.

II شاهید هه‌زار ره‌نگ خه‌مملین ره‌قس و سه‌ما پێ که‌مملین
ئیرۆ «مه‌لا» ئه‌م سه‌د دلین ساقی وه‌رین جاما زواج

مانای وشه‌کان:

شاهید: دل‌به‌ر؛ خه‌مملین: خۆیان رازانده‌وه؛ که‌مملین: بێ که‌مایه‌سی بوون.

۱. له فارسی کۆندا «یه‌نگ» به‌مانای: ۱. پێ و په‌وش ۲. پێ چاره‌هاتووه؛ به‌لام وه‌ک ناوی شوین، له‌هیچ قامووسیکدا نییه. تۆ بیژی «یه‌زد» بووبی؛ که‌شاریکی گه‌وره‌یه‌له‌په‌ژه‌هلاتی ئه‌سفهان؟

بوختەى مانا:

لەم بەزم و ئاھەنگ و کۆزى سەمايەدا، دلبەران بە ھەزار تەرز خۆيان جوان پازاندبوو و
کۆرە کە ھىچ کەمايەسى تىدا نەبوو. مەلا! ئىمە ئەمڕۆ دلمان لە سەد جىوہ لەت_لەت
بووہ. مەيگىر! وەرە و پيالەى بلۆرىنت بىنە تا وەخۆين و برىنى دلمان دەرمان بکەين.
«نالى» دەلى:

بۆچى نەگريم سەد کەرەتم دل دەشکينى

مەى بۆ نەپرژى شيشە لە سەد لاوہ شکاوہ

پازداریی

۱ پور مه که ئیسرافئ د قه تلئ موباح
«سَفَكُ دَمِ الْعَاشِقِ مَا لَا يُبَاحُ»
۲ سینه ب دهستی خوه موباره ک فه که
«تَعْرِفَ كَمُ فِی کَبْدِی مِنْ جِرَاحِ»

مانای وشه کان:

ئیسراف: له راده دهر کردن؛ موباح: نهیئ درکینراو؛ موباح: رهوا و حه لال؛ سَفَكُ: پړاندن؛ دَم: خوین؛ ما: شتی که؛ لایبَاح: دروست نییه و رهوا نابئ. تَعْرِف: ده زانی؛ کَم: چهند؛ فِی: له؛ کَبْدِی: جهرگم؛ جِرَاح: برینان.

بوخته ی مانای ئه و دوو به یته:

کوشتنی دلداره کانت له ئەندازه دهر کردووه. که دهشته وئ ههر بیانکوژی، وا به کۆمه ل مه یانکوژه و وا مه که به زۆریکاری و هه ژار کوشتن، ناوت دهرچی! چونکه هیندیک وایان له ناودا، وا له ئه ویندا سووتاوه ههرینا گیانی دهرده چی و خوینه کهشی ناخه نه گهردنی تۆوه. بۆ نموونه من خۆم ده لیم: به دهستی موباره کی خۆت سینه م شهق که و له هه ناوانم پروهانه! تا بزانی که چهند برینی کاریگهر له جهرگمدا و مزگیانی مه رگم پی ده ده ن. من ههر له سوپی تۆ، گیان ده ده م و که سیش نالی خوینی به ناههق پړاوه و کهس گوناح ناخاته سه ر تۆ.

«سه عدی» له و کوشت و کوشتاره تۆله ی ده وئ. به عه ره بی گوتوو یه:

ده لئین رامووسانی کچی جوان خه تایه ئەدی پشتنی خوینی عاشق ره وایه؟!۱

۱. يَقُولُونَ لَكُمُ الْغَائِيَاتِ مُحَرَّمٌ أَسْفَكُ دِمَاءَ الْعَاشِقِينَ مُبَاحٌ

واتا: ئەم حەقىقەت بەم حەقىقەت!

۳ دل ژ ھه وایا ته د فکرین دھوور

«فِي لُجَجَ بَيْنَ هُبُوبِ الرِّيحِ»

۴ عیشق کو گہہا کئی وہ ل عہقلیٰ خواہ ما؟

(یان: عیشق گہا کی وو ل عہقلیٰ خواہ ما؟)

«يَفْتِكُ بِالْعَاشِقِ حُسْنَ الْمَلَحِ»

مانای وشه کان:

هه‌وا: ئه‌وین؛ **هور:** ورد؛ **لُجَج:** لوججه گهل؛ **لوججه:** قوول‌ترین به‌شی ئاوی ده‌ریا؛

ہُبُوب: ہلکے لکڑنی ہا، ریاہ: ہاگہل؛ گہہا: گہیشٹ؛ یفتکی: بیئہمان دہکوڑی؛

حوسن: جوانی، باشی؛ **ملاح:** بای گهمیه ئارۆ؛ **ملاح:** جوانچاکان.

یوخته‌ی مانا:

منیک که خۆم به خاوهن ئاوهز ده‌زانی و ده‌مگوت دلم کانگای بیرى زیرانه‌یه، له‌وه‌تا

ببومە دلدارت، خۆم و دلم وه کوو گهمیهی بادهوانی که له ناوهندی دهريادا قهتیس

ماہی و لہ ہمہ مو لا بای گہر دہ لوول دہوری دابی و رایتہ کینی و بیرہ تینی و نزیک بی

تیکی بشکینی، هومیڊم له مان براوه.

هه ره که سی تریش که وه ک من له نه وینداریدا بگا و کالی و تالی به جی بیلیت، وه ک

ئەو گەمىيە لىقەوماۋەي لى دىت. تەننەت ئەگەر باش، باش و بە ئارەرزوۋى گەمىيەوان

بیت، له گټږاوی دلداریدا بی گومان له بهر په ک ده چی. څاخ له دهس نه وینی جوانان!

دلدار کوڑی بیے ٹامانن.

دے دو سیہ ہسورمہ یی چہ ہقین خوہ کت

خاکئی رہی یاری سہ باہر سہ باح^۱

۱. دہشگونجی، تہم لہ تہ بہ تہ فارسی بی: «خاک رہ یار، صبا ہر صباح»

ع تۆز و غوبارى سەھەرى بەر چەمەن
«قَدْ نَشَرَ الطَّيْبَ وَبِالْمِسْكِ فَبَاحٌ»

ماناى وشەكان:

سەبا: شنەى باى رۆژھەلات؛ سەباح: شەوەكى؛ چەمەن: مېرگ و چىمەن؛ قد: لىرەدا
ماناى تەواو؛ نَشَرَ: بلاوى كردهوہ؛ فَبَاح: بۆنى دا.

بوختەى مانا:

سروہ و شنەى بەيانان _ كە لە رۆژھەلات ھەلدەكا _ ھەموو رۆژى بە خاكى بەرپىي
يارەكەم، چاوەكانى خۆى دەپژى. تۆزى پالاي يارە بالا بەرزەكەى من، بۆنى خۆشى دا
بە مېرگ و باغى گولان و بۆنى مىسكىش نىسكىك لەو تۆزەى تىدايە كە ھىندە بەرامە
خۆشە.

Y فېرس و رمباز گەھان يەك ب تير
«أَحْمَدُ فِي الْبَيْنِ قَتِيلُ الرِّمَاحِ (قَتِيلَ الرِّمَاحِ)»

ماناى وشەكان:

فېرس: ئازاى سوارچاك؛ أَحْمَدُ: سوپاس و تارىف دەكەم؛ بەين: نيوان؛ بەين:
دوووركەوتنەوہ، ھىجران؛ قَتِيلُ: كوژراو؛ رِمَاح: رِمبگەل.

بوختەى مانا:

بە نازەوہ چاوە مەستەكانى لىك نا. پىلوەكانى لە دوولاوہ بە تير و رِمبى بژۇلان ھاتنە
سەريەك و تىك گيران. لەو ناوہدا ئەحمەدى بى سووچ و تاوان بە نووكى ئەو بژانگانەى
لە رِمب دريژتر و تىژتر، شەھيد كرا!
ئەمجار ئەگەر «قَتِيلُ» بى، وانا: سوپاس و ئافەرين دەكەم لەو كەسەى كە ھەر دوور
بە دوور كوشتەى ئەو مژۇلانەيە.

۸ «بوسه‌زنان هر که بر آن آستان»
«مَکْن مِّنْ جَبْهَتِهِ لَا بَرَّاح»

مانای وشه‌کان:

بوسه زنان: به ماچ کردن؛ بر: لوسه؛ آستان: پیشده‌رگا؛ مکن: بوی لوا؛ من: له؛
جبهه: سهردار و سهرور؛ جبهه: سهرده‌رانه؛ لا: نا؛ برّاح: لاکه‌وتن، جی‌هیشتن.

پوخته‌ی مانا:

هرکی هر جاریک بوی بلوی سهر له دهر‌گانه‌ی یار بسوی و سهرداری مال ریگه‌ی
بدا سهرده‌رانه‌که پامووسی، تازه ههر‌گیز لا ناکه‌وی و هه‌تا هه‌تایه له ژبانی
به‌خته‌وه‌ریدا پاده‌بویری.

۹ «حَلَّ لَهُ الْقَتْلُ بِشَرِّعِ الْهُوَى
مَنْ كَشَفَ السِّرَّ وَبِالسِّرِّ بَاح»

مانای وشه‌کان:

حل: ره‌وایه؛ قتل: کوشتن؛ شرع: ده‌ستور؛ هو: نه‌وین؛ من: که‌سی؛ کشف:
په‌یدای کرد؛ سر: نه‌ینی؛ باح: در‌کاندی.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا! تو بوج ثم نه‌ینییه‌ت ناشکرا کرد که ماچیک له دهر‌گانه‌ی یار هو‌ی ههرمان و
سهرچاوه‌ی ههموو خوشییانه؟ به شهریعه‌تی دلداران ههرکی به نه‌ینییه‌ک بزانی و
ناشکرای کا، کوشتنی ره‌وایه.

«حافر» ده‌لی:

وتی نه‌و یاره که سهر داری قه‌ناره‌ی شاد کرد

سوچی گه‌وره‌ی نه‌وه بوو پازی نه‌ینی در‌کاند^۱

۱. گفت آن یار کز او گشت سر دار بلند جرمش آن بود که آسرار هویدا می‌کرد

١٠٠ حوسنی ئه‌دایا ته «مه‌لا» هه‌ر کێ دی
«صَحَّ لَهُ إِنَّكَ عَيْنُ الْفَصَاح»

مانای وشه‌کان:

حوسن: باشی و جوانی؛ ئه‌دا: پێک هێنان؛ صَحَّ: به‌ راست گه‌را؛ له‌: بۆ ئه‌و؛ انک: تو؛
عین: سه‌روه‌ر، سه‌ردار؛ الْفَصَاح: قسه‌په‌وانگهل.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا! هه‌ر که‌سێ کرده و هونه‌رتی چاو پێ بکه‌وێ و بزانی چه‌ند جوان و په‌وان شیعر
ده‌لێی، بێ گومان بۆی ده‌رده‌که‌وێ که‌ تو سه‌روه‌ر و سه‌رداری زمان ته‌ر و پاراوانی.
«نالی» ده‌لێ:

نالی عه‌جەب به‌ قودره‌ت و حیکمه‌ت ئه‌دای ده‌کا

مه‌عنایی زۆر و گه‌وره‌ به‌ له‌فزی که‌م و بچوووک

حوسنا موقه ددهس

آ حەیف د قەیدا خاک و گل بت عارفی چالاکی رووح
دل موجه رره د بت کو پهرته و دته ژ نوورا پاکی رووح

مانای وشەکان:

حەیف: مخابن؛ قەید: بەند، زنجیر؛ گل: حەری، قور؛ چالاکی: چوست؛ موجه رره د:
پووتە وەبوو؛ پهرته و: تیشک.

پوختە ی مانا:

زۆر حەیفە گیانی چاکی بزۆز و چالاکی خودا ناس لە ناو بەندی قور و خاکی لەشی
سەر زەوی بمینی. پێویستە ئەو بەند و کۆتە ی فری بدا تا سەر لە نوێ گیانی پاکی وەبەر
تیشکی جوانی خۆی تاک کەوێ.

آ قەیدی خاک و گل نەبت دا بی حیجاب و پەردە بی
میسلی بەدری جارنان تیخت خوسووفی خاکی رووح

مانای وشەکان:

حیجاب: پەردە، لەمپەر؛ جارنان: هیندی جارن؛ تیخت: بخاتە؛ خسووف: مانگ
گیران.

پوختە ی مانا:

وا باشە گیان ئازاد بی و هیچ لەمپەر و بەندی خاک و قوری لە بەر و لە سەر نەمین.
چۆنکە تا دیل و یەخسیری ناو ئەو کەلاکە خاکە یە، چاری ناچار بیا وەک مانگی
چاردەش وا بی. تووشی گیرانی هەر دەبی و خاک دە یگری.

شیایو باسه: گیرانی مانگی ئاسمانیش هەر له سۆنگهی زه‌مینی خاک و ئاوییه که ده‌بیته له‌مپهر له نیوان مانگ و رۆژدا و سیبه‌ری ده‌که‌وێته سه‌ر مانگ.

۳ شه‌معی سه‌ر نوور نادرته گهر ئه‌وه نه‌کت په‌ره‌یزی دل
زه‌وقی جاما عیشقی ناکته گهر نه‌کت ئیمساکی رووح

مانای وشه‌کان:

شه‌مع: مۆم، شه‌م؛ په‌ره‌یز: پارێز؛ زه‌وق: چێژه؛ ئیمساک: خۆراگرتن له خورادن و...

پوخته‌ی مانا:

مۆم ئه‌گهر له ناوه‌رۆکدا پیس و خۆلاوی بێت، هه‌لنای و رووناکی نادات. رپه‌روی رینگهی عیرفانیشت هه‌ر وه‌هایه. ئه‌گهر به‌ دل پارێز له خلت و خاشی دنیایی نه‌کا، هه‌رگیز رووناکی جوانی خودا، له سه‌ری خۆیدا نابینی. هه‌تا عارف خۆی له هه‌موو له‌زه‌ت و خۆشییان دوور نه‌گرێ و له‌م دنیا به‌ واز نه‌هێنێ، له‌ باده‌ی ئه‌وینی خودا چێژه ناکات.

۴ دل ب تایه‌ک نێرگزان ده‌ نازکه‌ک ته‌رونده‌ ده‌
گول دکن ته‌شبهی خاران هه‌ر خه‌س و خاشاکی رووح

مانای وشه‌کان:

تا: چل، قل؛ ته‌رونده‌: نۆبه‌ره، تازه‌ پشکووتوو؛ خار: چقل؛ خه‌س و خاشاک: زبل‌وزال، پرپووش.

پوخته‌ی مانا:

رپه‌واری سه‌ر رینگهی عیرفان، له‌ دوا‌ی ئه‌وه که له‌ خۆشی و شادی دنیا ده‌ست به‌ر ئه‌دا و دل و گیانی به‌ پارێز و خۆراگرتن ته‌میس و بێ‌خلته‌ ده‌کا، ئه‌وساش ده‌بی له‌ هه‌لبژاردنی یاری ده‌ستگیردا په‌له‌ نه‌کا و فریوی ر‌واله‌ت نه‌خوا. که‌سیک که‌ ده‌ستی بگاته‌ باغی گولان و رینگهی بده‌ن گولیک بۆ خۆی هه‌لبژیڕێ، با تیگه‌رێ و چلیک

نەرگزی ناسکی تازە پشکووتووی نۆبەرە ی بێ ھاوتا بکاتە ھی خۆ. ئیتر وە ک ئەوانە نەبێ
کە ڕووحیان لە زبڵ و زالدای و چقلانیش بە گۆل دەزانن.

۵ جامی عیشقی پاکێ رووحانی تەھوورا باتینە
ئێ نەنووشی ھەر وەھا ھەتا ئەبەد ناپاکێ رووح

مانای وشەکان:

تەھوور: خاویڤ و خاویڤنکەر وە؛ باتین: دەر وون؛ نووشین: وە خواردن.

پوختە ی مانا:

بادە ی ئەوینی پاکی خوداناسی _ کە تایبەتی گیانپاکانە _ دل و دەر وون لە پیسییەتی
دەشتاوە. ھەر کەس لەو بادە نەنۆشی، ھەزار سالیڤ تیبکۆشی گیانی بۆ ھەتا ھەتایە
گەمار و چلکەن دەمینی.

۶ ھەیتە تا کەیف و کەمی بێ کەیفە کەیفە عارفە
دێ بمینت گەر نەبت ناچار بێ تەریاکێ رووح

مانای وشەکان:

ھەیتە: تەرز، ڕوالەتی؛ کەیف: چۆنیەتی؛ کەمی: چەندی؛ کەیف: ئارەزوو؛ دێ
بمینت: ھەر دەمینی؛ تەریاک: دەرمانی دژی ژەھر.

پوختە ی مانا:

چۆنیی خودا و تەرز و بیچم و چەندایەتی ڕەوشت و ئاکارەکانی (سیفاتی) ھەرچی
باس دەکری و دەگوتری، لە راستیدا ھیچی دەگەل راستەقانی تەواو یە کتر ناگرنەو. ھەر
کەسێ ھەر لە ئەندازە ی ئاوەز و بیرکردنەو ی خۆی بۆی چوو. دل و گیانی
پێڕەوانی ڕیگە ی عیرفان، بەو چەند و چۆن لیکدانەو ی ئاکار و تەرز و دیمەنی خودای
مەزن، ژان لە گیان و دل پەشتیو و سەر سووڕماون. ھەرگا یار، یاری کردن و چاوی دلایان
لە دینی دیداری گەش بوو، لەو دلە تەپیی و دوودلییە ی تووشیان بوو _ کە وە ک

مارانگه‌زته پیچ ده‌خۆن- رزگار ده‌بن. کئی به‌ خوا بگا، تیده‌گا که بو‌ ئه‌و یاره‌ تا‌قانه، نه‌ چۆنی هه‌یه‌ و نه‌ چه‌ندی. خۆی و سیف‌ه‌ت و ئیراده‌ی هه‌ر یه‌که‌ و خۆی سه‌رچاوه‌یه‌ و لێک جیا نین.

۷ دئ به‌ گولزارا جه‌مالا سه‌بزه‌پووشان وی چ کت؟
ئێ دمیه‌ریدا نه‌بت دل پاره‌-پاره‌، چاکێ رووح

مانای وشه‌کان:

جه‌مال: جوانی؛ سه‌بزه‌پووش: لیره‌دا بریه‌تییه‌ له‌و که‌سانه‌ی ده‌گه‌ل خودا تیکه‌لاون و هه‌رگیز سیس و پیر نابن و له‌ ناو ناچن؛ میهر: ئه‌وین؛ چاک: دادراو.

بوخته‌ی مانا:

که‌سیکی له‌ دل‌داریی پاکدا دلی له‌ت- له‌ت نه‌بووبیت و پارچه‌ی گیانی دانه‌درایی، قه‌ت پێی نابێ بچته‌ ناو باغی گولانی ئه‌و جوانانه‌ی که‌ تا هه‌تا به‌ ئه‌وینی یار زیندوون و سیسی و کزی و هه‌له‌وه‌رینیان نایه‌ته‌ پێ.

۸ به‌ر ژ جان ده‌رراکه‌ یه‌که‌ ره‌وشه‌ن‌تر و والا دقیت
سووره‌تی حوسنا موقه‌دده‌س دا بکت ئیدراکی رووح

مانای وشه‌کان:

به‌ر: پێشتر؛ ده‌رراکه‌: زۆر زوو له‌ شت گه‌یشتوو، زۆر له‌سه‌ر هه‌ست؛ والا: به‌رز، هه‌ژا؛ سووره‌ت: شکل؛ موقه‌دده‌س: پیرۆز؛ ئیدراک: پێ‌زانین.

بوخته‌ی مانا:

هه‌ر ئه‌وین‌داریکی خودا که‌ به‌نیاز بێ به‌ دیداری یار شاد بێ، پێویسته‌ سه‌ره‌رای گیانی

۱. ناوی هه‌زه‌ره‌تی «خضر» که‌ کورد ده‌لێن: «خدر» وانا هه‌میشه‌ سه‌وز و دوور له‌ سیس بوون و وشک بوون.

خاوين، ھۆش و بىر و تىگەيىنكى زۆر لە پلەي بەرزا ھەبىت تا تووشى ھەلەمووت
نەبى و ھەلنەدېرى. ئەوسا دەكرى بە دیدارى ئەو جوانىيە ھەرەپىرۆزە، گيانى شاد بى
و لە بەندى خەمان ئازاد بى.

۹ گەر خەبەردارى ژ سىررا «كُنت كُنا» گۆھ بدیر
دا ب سەد تەورى بەیان كەت مەعنى «لولاك» ئى رووح

مانای وشەكان:

كُنت: بووم؛ كەنز: گەنجینە؛ گۆھ: گوی؛ تەور: جۆر؛ لولاك: تۆ نەباي.
دوو فەرموودەي پىرۆز (ھەدىسى قودسى) ھەيە پىغەمبەر لە زوان خوداوە
فەرموویەتی: من گەنجینەي نەپتى بووم؛ ئەم جیھانەم ھەر بۆیە کردووە بناسریم.
جاریكى تریش فەرموویە: گەر تۆ نەباي، ئەم ئاسمانانە و جیھانەم ساز نەدەدا.
ئەگەر ئیمە بە روالەت بىنى و سەرچلى لەو دوو فەرموودە بېوانىن، وا ئەزانىن پىچەوانە
و دژ بە یەكن. ئەم سازدانە بۆ کامیانە؟ بۆ ناساندنى خودایە؟ یان بۆ ریزنان لە
پىغەمبەر؟ بەلام ئەگەر سەرنج بدەين، زوو تىدەگەين ھەردووک لا لكی داریكن و
ناوئاخنى تاباریكن. با بزانی چۆن:

خا وىستوویە خەلك درووس كا، بیناسن. پىغەمبەرى ھەلبژاردوون و ناردوونى مرۆ
ئامۆزگارى بكەن كە بیناسن. موخەممەدیش «د.» بەرانبەر بە فەرموودەي خۆي (من
ببوومە پىغەمبەر و ھىشتان بابەدەم لیتە بوو)، پىشینیەي پىغەمبەرانە و لە دواي
ھەمووانیش ھاتووە. خودا گيانى موخەممەدى بەر لە ھەرشت وەدى ھیتا. واتا ماك و
ھەويىنى سازدانى دنیا موخەممەدە. بوونى پىغەمبەر و جیھان وەك دوو شەنگلە
بەرەكەتن كە لىك جیا ناكړتەوہ.^۱

۱. «شىخى خانى» لە پىشەكى «مەم و زین» دا لەو بارەوہ فەرموویەتی:

گەنجینەي گەوھەرى وەشیراو پاش پەردەي کردە دیتە بەرچاو
چى جوان و بەنرخى ئەم جیھانەن بە جوانى خودای مەزن نیشانەن
ئەم چەند كر و كارى بى-بژارە وىستی لە سەرى ھەبن ژمارە ←

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گهر له مانای نه‌یینی «گه‌نجینه بووم» ئاگاداری، ده‌گوێ بگره و بزانه گیان چۆن به سه‌ده‌ ته‌رز و جوړ مانای «گهر تۆ نه‌بای» ت پێ ده‌لی!

لامیع سیررا ته‌جه‌للی سه‌ر ل تووړی دل ده‌ده‌ت
زه‌بت ناکت وی مه‌جالێ سه‌ده‌ هزار ئه‌فلاکێ رووح

مانای وشه‌کان:

لامیع: ترووسکه‌ده‌ره‌؛ ته‌جه‌للی: خو‌شاندان؛ زه‌بت: راگرتن و گرتن؛ مه‌جال: وه‌خت، ده‌مه‌؛ ئه‌فلاک: ئاسمانان.

پوخته‌ی مانا:

هه‌روه‌ک مووسا له‌ کێوی توور له‌ خوا پاراوه‌ بیهینی، خودا فه‌رمووی: تۆ نامیه‌ینی؛ به‌لام به‌روانه‌ ئه‌و کێوه‌ ئه‌گهر خۆی له‌ جێی خۆیدا گرت، سا ئه‌وسا که‌ تۆش ده‌میه‌ینی. وه‌ختی خودا خۆی نیسانی چیا که‌ دا، له‌به‌ریه‌ک چوو؛ مووسا به‌ بیهۆشی که‌وت. ئه‌گهر تیشکی جوانی خودا خۆی بۆ دل ئاشکرا بکا، گیان خۆی ناگرێ. ئه‌گهر

هینای ته‌ته‌له‌ و بنووسی دانا	→ پێش هه‌ر شتی کارسازی زانا
زانای یه‌که‌مه‌ و نه‌ لیک جیا نه‌	خۆی ئێکه‌م و ئه‌م یه‌که‌م گیانه‌
هه‌ر سێ وه‌کوو سێ گرێی لکیکن	به‌ روا له‌ که‌ سینه‌، هه‌ر یه‌کیکن
پێغه‌مبه‌ری ئێمه‌ هاته‌ به‌ره‌م	دای جوانی نه‌مه‌ر برووسکه‌یه‌ک له‌م
بۆ هه‌ر شتی بۆته‌ پنج و ریشه‌	ئه‌و تیشکی خودایه‌ بۆ هه‌میشه‌
چه‌ند تیره‌ و هۆز له‌ یه‌ک جیا بوون	گیانان له‌ گیانی ئه‌و په‌یا بوون
چی ماون و هه‌رچی چوونه‌ ناو له‌ش	هی به‌خته‌مه‌ره‌ و به‌ره‌ی به‌خته‌مه‌ش
گش هاتن و بوون له‌ بوونی ئه‌و بوون	سه‌رپاکی له‌ تیشکی روونی ئه‌و بوون
ئه‌و سه‌روه‌ری هۆزی سه‌روه‌ران بوو	هه‌شتا نه‌ زه‌وی نه‌ عاسمان بوو
بۆ وی بوو فرشته‌ سه‌رنه‌وی بوون	عاسمان و زه‌وی له‌به‌ر ئه‌وی بوون
پێخویه‌کی قوڕ بوو باوه‌ ئاده‌م	پێغه‌مبه‌ری بوو له‌ لای خودا ئه‌م
تیشکی له‌ دلی ره‌شی مه‌ گێرا	ئه‌و په‌نجه‌ره‌یه‌ و خودا ده‌وێرا

سهدهزار ئاسمانیش له ههموو لاهه بیگرن، وهک کپوی تووری بهسهر دی.

|| ههردوو ئیلانین ته دی من تهوقی گهردهن کر مودام
دا مه ههر بیتن ته بهسوم وهک گولا زه حاککی رووح

مانای وشهکان:

ئیلان: مار؛ تهوق: بهندی به ئالقه؛ مودام: ههمیشه؛ زه حاک: زۆر به پیکهین؛
زه حاک: گولی جوان پشکووتوو.

بوختهی مانا:

مه لا له پاش ئه وه ههموو ئامۆژگاریانهی خواناسانه و دهنگ و باسانهی چۆنیهتی به خوا
گه یشتن و تیگه یشتن له مانای ئایهت و هه دیس، بۆ و چانیک باده داته وه سهر دنیا و
دیسان پروو ده کاته سه لمای دلپفینی و ده فهرموی:
چهند خۆشه پیاو دیلی تۆ بی و خه لکیش بهو کاره بزنان که تۆ یه خسیر و دیلی خۆت
پرست کردوو. جا بۆ ئه مه من که ههردوو پرچی وهک ماری پره شتم دیت، کردممه
تۆقی گهردم تا لای ههموو کهس شانازی بهو به خته وه ریبه بکه م و ههمیشه وهک
گول گهش ببه و له خۆشیانا ههر بخهنم و بزهم له سهر لیو لا نه چی.

|| جه وهه ری حوسنی ئه دا ته نها دبت مهقبوولی تهبع؟
گهر نه سه یقه ل دت ب نوری عیشق وهک هه کاککی رووح

مانای وشهکان:

جه وهه ر: گه وهه ر، عه سل، لی ره دا به مانا هونه ره؛ سه یقه ل: مشت و مال؛ هه کاک: ئه وی
شت ده رنی تا ژهنگی لی بکاته وه.

بوختهی مانا:

شیر و گفتی من بۆیه له چاو قسهی خه لکی تر زۆر له بهردلانه و خه لک پیاو خۆشه،
چۆنکه گیانم که به تیشکی ئه وین قاله، زمان و دل و می شکمی به خاوتنی راهینه وه

وه‌کوو ژه‌نگرن ژه‌نگاوی مشت‌ومال ده‌کا. ئەویش مشت‌ومالی داوڤ؛ بۆیه‌ وا خو‌ش و له‌بارن.

۱۳ دئ بۆی ئەنداز و تهرزئ کی دبیت سحرئ هه‌لال
گهر نه‌ بالا ته‌بع بت وه‌ک په‌هله‌وان چالاکی رووح

مانای وشه‌کان:

دی: لیره‌دا به‌ مانا ده‌نا؛ سحرئ هه‌لال: بریه‌تییه‌ له‌ شیعرو ووتاری زۆر باش.

پوخته‌ی مانا:

ده‌نا کئ ده‌توانئ به‌م تهرزو به‌و ئەندازه‌ زۆره‌ سحرئ هه‌لالی به‌ ده‌مدا بئ. ئەوه‌ کاری که‌سیکه‌ که‌ گیانی وه‌ک پاله‌وانی زۆر چوست و به‌کار، مرخی شیعری به‌ پایه‌ و پله‌ی به‌رزه‌وه‌ تیگه‌یاندبئ.

«نالی» ده‌لی:

فارس و تورک و عه‌ره‌ب هه‌رسیم به‌ دفته‌ر گرتووه‌
نالی ئەمه‌رۆ خاوه‌نی سی مولکه‌ دیوانی هه‌یه‌

۱۴ دل ب رم ئافیهت و وی لی بار کر قه‌وسئ شه‌فین (چه‌فین)
دئ بدت به‌ر گه‌زمه‌یان بئ سووچ ئەو سه‌ففاکی رووح

مانای وشه‌کان:

رم: رمب؛ ئافیهت: هاویشته‌؛ بار کر: ئاماده‌ی کرد؛ شه‌فین: به‌ ره‌نگی شه‌و؛ گه‌زمه‌: تیر؛ چه‌فین: چه‌ماو.

پوخته‌ی مانا:

ئهو یاره‌ عاشق کوژ و خوینریژه‌، به‌ رمبی مژۆلان جه‌رگی هه‌نگاو تووم و ئیستا به‌وه‌ نه‌وه‌ستاوه‌؛ دوو برۆ که‌وانییه‌کانی — که‌ چه‌ماون و ره‌شن وه‌ک شه‌وی زۆر تاریک — ئاراسته‌ی گیانم کراوه‌ و ده‌یه‌وی ئەو بئ گوناوه‌ش هه‌ر بئ تاوان به‌رتیران دات.

شەھسەوار ئىرۆ كەمەند ئافىھتە قەلبى «مەلى»
بەند ناکت غەيرى فیتراکا تە سەد فیتراكى رووھ

مانای وشەكان:

فیتراک: بەن سامۆرتە.

پوختەى مانا:

ئەمرو زۆر لەوانەى كە لە مەيدانى جوانى و دل بەريدا سوارچاك دەژمىردىن، ويستيان
دلى من بخەنە ناو كەمەندى خۆيانەو و لە تۆم بستىن. بەلام خەيالىيان خاوە؛ من
بەوانە ناگيريم و گيانى من تەنيا بە بەن سامۆرتەى پشت زىنى ئەسپى تۆ نەبى لە هيچ
بەنديكى ديكەدا ئۆقرە ناگریت و ناگيرى.

«سەدى» دەلى:

ئەگەر تۆ پراو بكەى وەحشى بە خوشى دەبنە نيچيرت

ھەموو گيانىك گرفتار بوونى تۆى بۆ بەختەوەر بوونە^۱

۱. اگر به صيد روى وحشى از تو نگرزد كه در كمند تو راحت بود گرفتارى

کلیلی دَل

۱ عیشقی کو بدن به یه ک_دو ئه رواج
به یوه سته دقئ به ههف بن ئه شباح

مانای وشه کان:

به یه ک دو: به یه کتری؛ په یوه سته: پیکه وه لکاو؛ په یوه سته: هه می شه؛ به هه ف:
پیکه وه؛ ئه شباح: شه به حگه ل؛ شه به ح: تارمایی، ئه و ته رز و شکله ی که گیان له پاش
دهر چوون له له ش، به خۆیه وه ده گری که له شیش نییه و ههروه ک له شه دنیا ییه که
ده چئ؛ شه به ح: ئه و زنجیره ی لاقی دیلی پی ده به ستن.

پوخته ی مانا:

ئه گهر گیانان له بهر باره گای خودادا ئه وین پیکتر بگۆر نه وه و به ته ما بن هه ر ئه وینداری
یه کتر بن، زۆر پیو یسته تارمایی گیان هه لگ ریشیان هۆگر به یه کتر ببن و بۆ هه می شه
خۆیان به زنجیری ئه وین به یه که وه به سته وه و هه ر گیز لیک جیا نه بنه وه و ته واو هه ر
وه ک تیکه لاوی له ش و گیانی ده ورانی ژیا نی سه ر دنیا، لیک درابن.

۲ جان و جه سه دان کو ئیتتیحادن
«وَأَلْمَاءُ لَهُ الْمِزَاجُ بِالرَّاحِ»

مانای وشه کان:

جه سه د: له ش؛ ماء: ئاو؛ له: بۆ ئه و؛ مزاج: تیکه لاوی؛ راح: باده، مه ی.

پوخته ی مانا:

تیکه لاوی له ش و گیانی ئه ویندارانی به راستی و ده روون خاوی و داوینپاک، تا له پرووی

خاک بوون چوڻ بووه، دواي دهرچووني گيان له رکهي لهشي خاکيش ههر وا دهبڼ. ټيکهلي گيان و تارمايي گيان هه لگري نه وينداران، وهک ليکداني مهی و ټاوه که تازه به هيچ ټاوايه ک له بهريه ک هه لټاوږدرين.

۳ وه سلا ته ل جان و دل حه ياته
«مَنْ ذَاقَ مَرَارَةَ الْقَوَى طَاح»

ماناي وشه کان:

مَنْ: که سي؛ ذاق: چه شتي؛ مَراره: تالي؛ نَوِي: دووري، هيجر؛ تاح: به هيلاک چوو؛

پوخته ي مانا:

نزيکي و گه يشتن به تو مايهي ژياني گيان و دل. که سيک تالايي دووري تو ي تام کردبي، گومانت نه بي مردووه.

۴ ته نهانه د سينه من خه دهنگن
«مِنْ لَحْظِكَ فِي الْقُلُوبِ أَرْمَاح»

ماناي وشه کان:

خه دهنگ: تير، لحظ: چاو؛ تماشا؛ قلوب: دلان؛ أرماح: ږمگه ل.

پوخته ي مانا:

نهک ههر من گرفتاري تو م و سينگم ږه له تيري نيگاي لاتيلي چاوه کانت. ږمي تيږي مژولانت _ که له ته ماشا کردنا دل ده پيکن _ زور دلي وهک دلي منيان هه نجنپوه.

۵ به روڼ ژ شهفه ق سه هر خويا بوون
«لَا بَدَعَ وَ فِيهِ مِنْكَ مَصْبَاح»

مانای وشه‌کان:

په‌روین: کۆ ئه‌ستیره‌ی پیرو؛ شه‌فه‌ق: لی‌رده‌ا به‌ مانا کوردیه‌یه‌، واتا شه‌به‌قی
 پرووناکایی به‌یان؛ خویا: ئاشکرا؛ لا‌بدع: تازه‌یه‌ک نییه‌، واتا شتی‌که‌ ئاسایی؛ فیه: له‌ودایه؛
 منک: له‌ تو؛ مصباح: چرا.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر ئه‌ستیره‌ی کۆ، به‌ره‌و پرووناکی به‌ربه‌یان هاتن و خۆیان ئاشکرا کرد، هیچ
 ئااسایی نییه‌؛ چونکه‌ روخساری تۆ به‌ شه‌واره‌ی خستبوون و به‌ تیشکی چراوه
 هاتن.

عَ «لَوْ مِستَ مِنَ الهوى كَبانٍ
 لاِ بدعَ وَ قَدْ تَميدُ ارواح»^۱

مانای وشه‌کان:

له‌و: ئه‌گه‌ر؛ مست: راژای، له‌ریته‌وه؛ من‌الهوى: له‌به‌ر شنه‌با؛ کبان: وه‌ک نۆنه‌مامی
 دارى بان که دارێکی زۆر شه‌نگ و شو‌خه؛ قد: لی‌رده‌ا خۆ دیاریشه؛ تميد: ده‌له‌ری و
 ده‌هه‌ژێ.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر ده‌بینم که له‌به‌ر شنه‌بایه‌ک به‌ژن و بالات به‌ نازه‌وه به‌م لا و ئه‌و لادا را‌ده‌ژێ، به‌
 ئااسایی نابینم؛ چونکه‌ تۆ وه‌ک ئیمه‌ له‌ش نی. له‌ نازکیدا گیانیکی و گیانیش دیاره‌ به‌
 هاسانی، شنه‌بایه‌ک ده‌یله‌ری‌تی.

۱. به‌یتیکی نیوه‌ فارسی، نیوه‌ عه‌ره‌بی لی‌ره‌ که‌وتوه‌:

«هَر شام و سَحَر به‌ دَسْت خویان مِن خَمَرِنَا تَدْرُ أَقداح»

واتا: هه‌موو ئێواران و به‌ربه‌یانیک، جوامیران، له‌ شه‌رابی ئیمه‌ کاسه‌کانیان پر ده‌بن.

٧ سەییاح مە دین د خەلوە ئیرو
ئەللاھ کو چ خەلوە ئوو چ سەییاح؟

مانای وشەکان:

سەییاح: «سائح» گەل؛ سائح: پینچ مانا دەدا: ڕەبەنیک بۆ خواپەرستی ڕوو بکاتە چیا و چۆلان، ئاوی ڕەوان، وتار نەخشین، گەڕیدە بە ولاتاندا، ڕۆژوہوان؛ مە دین: ئیمە دیمان؛ خەلوە: کونجی تەنیاپی.

پوختە ی مانا:

ئەمڕۆ لە کونجی تەنیاپی بە چاوی دل سەیرم دەکرد: ڕەبەنانی خواپەرست و دەم بە ڕۆژووی نوێژ و ڕۆژوو پاک و مڕۆی دنیاگەڕی زمان شیرین و دەمپاراو، کە گشتیان وەک من دلدار ی دیداری یاری نازدار بوون، دەستە-دەستە وەک ئاوی ڕەوانی ناو جۆ، بە بزە ی ھومیدوارییەو ھەر دەھاتن و تیدەپەڕین. ئای خودایە لەو کونجە خامۆشە چیم دیت!

٨ «اِفْتَحْ بِلِقَاكَ قُفْلَ قَلْبِي
فَالْقَلْبُ لَهُ لِقَاكَ مِفْتَاح»

مانای وشەکان:

اِفْتَحْ: وەکە؛ لِقَا: تووش ھاتن؛ قُفْل: قفل؛ قَلْبِي: دل؛ لَه: بۆ ئەو؛ لِقَاكَ: تووش ھاتنت؛ مِفْتَاح: کلیل.

پوختە ی مانا:

دلەم بە جارێک داخراوە و تەنیا بە تۆ گەیشتن و دیداری تۆ دەتوانی بۆم بکاتەوہ.

٩ بەرقی کو فەدا ژ بەر نیقابی

«فَاللَامِعُ مِنْ سَنَاهُ قَدْ لَاح»

١٠ قەوس وقەزەخان نومان ژ بالا

«وَالْعَبْرُ مِنْ شَذَاهُ قَدْ فَاح»

١١ نایینه دلّی «مه‌لا» جه‌لا دا
«مِنْ طَلَعَتِه فَقْدَ صَفَا الرَّاحَ»

مانای وشه‌کان:

به‌رق: برووسکه؛ فه‌دا: دی، دایه‌وه؛ نیقاب: پروپۆش؛ لامع: ترووسکه‌ده‌ر؛ سنا:
رۆشناکی؛ لاح: دیاری دا؛ قه‌وس و قه‌زه‌ح: په‌لکه‌ره‌نگینه؛ شَنا: بۆن و به‌رامه؛ فاح:
بلاوه‌وه بوو؛ جه‌لا: مشت و مال؛ طلعه: دیتن، هاتنه‌ده‌ر؛ صفا: پالاوته‌بوو؛ راح: باده.

بوخته‌ی مانا:

دیاره پارانه‌وه‌ی مه‌لا قبول بووه. بۆیه ده‌لی:

برووسکیکی زۆر به‌ترووسکه له‌و دیو په‌رده‌ی پیواره‌وه چه‌خماغه‌ی دا. پێژنه‌ی به‌زه‌یی
له‌ دوو هات و دایباراند؛ که‌ی که‌م ئیسته‌ی که‌م، دلّی سیس و تینووی ژاری هه‌زاران کز
و نزاری دووره‌هومید و بیچاره‌ی ئیمه‌گه‌لی ئه‌وینداران، پاراو بوون و گه‌شانه‌وه. له‌و
هه‌موو ئال و والایه‌ی ئه‌و بالایه، په‌لکه‌ره‌نگینه وه‌دی هات. عه‌نبه‌ر _ که‌ بۆن و به‌رامه‌ی
ئه‌و به‌ژن و بالا نه‌مامه‌ی به‌رکه‌وتبوو _ بۆنخۆشیی بلاو کرده‌وه. دلّی مه‌لا که‌ تا ئه‌وسا
وه‌ک ئاوێنه‌ی ژه‌نگاوی ره‌ش هه‌لگه‌راو بوو، به‌ نه‌نمی پریشکه‌ی هه‌وری به‌زه‌یی
خاوین بۆوه. گیانی که‌ له‌ خشت و خالی دنیا، وه‌ک باده‌ی پرتله‌ و خلته‌ شلوی ببوو،
به‌و دیمه‌نه‌ دل‌پێنه‌ و پالیوراوه، هیند روونه باده‌ی نموونه‌ش نایگاتی.

نالەي دڻ

آ ٿاهي ڙ دهردي دل دکت ههرچي کو دی ٿازاري چهرخ^۱
دهربلي ل نيڻا دل ددهت لاميع سيفهت نوباري چهرخ

ماناي وشهکان:

ٿازار: ڙان؛ چهرخ: زهمانه؛ دهرې: زهير؛ لاميع سيفهت: وهڪ برووسڪه؛ نوبار: جوړه
كهوانيك بووه كه چهند سهره تيري ويڪرا دهر کردووه.

پوخته ي مانا:

ههر كهس وهڪ من ڙاني دهستي زهمانه ي پهستي چيشتي، ناچاره دهردي دل بكا و
ٿاخ هه لڪيشي. كهواني دهستي زهمانه، تيران داويته دلي من؛ به زهريكي هيند
دهست وبرد، دهلي برووسڪه ليم ددها.

آ تين سينه يان په يکان نهين ٿامانجي وان تيران ٿه مين
داما به لاي دهر كه مين ههر گوشه دورماداري چهرخ

ماناي وشهکان:

په يکان: سهره تير؛ نهين: به نهيني؛ ٿه مين: ٿيمين؛ دام: داو؛ دهر كه مين: له بوسه دا؛
دورمادار: دهوراندوور.

پوخته ي مانا:

زهمانه له ههر گوشه و كه نارن، بوسه ي به لاي بو داناوين و دهوري داوين. سهره تيران

۱. هه موو نوسخه کان «ههرچي نهدي ٿازاري چهرخ» يان نووسيوه.

به‌ره‌و سینگمان ده‌هاوژۆ و ئیمه نیشانه‌ی تیرانین.

٣ بیرا خوه تینن غه‌نجه‌یان عاشق دنیف ئه‌شکه‌نجه‌یان
 ئافیتته دل به‌ره‌نجه‌یان هه‌رده‌م ژ نو شونقاری چه‌رخ

مانای وشه‌کان:

غه‌نجه: ناز؛ ئه‌شکه‌نجه: ئازار؛ ئافیتته: ده‌هاوژۆ؛ شونقار: شمعار؛ جوژیک بازی زۆر چنگال تیز و به‌هیزه.

پوخته‌ی مانا:

له‌ جه‌مگه‌ی ئازاردانی‌کدا که له‌ زه‌مانه‌ی ده‌بینین، سه‌بووریمان هه‌ر به‌وه‌ دیت که نازی یارمان دیتته بیر و ئازارمان له‌سه‌ر سووک ده‌بی. به‌لام زه‌مان لێ ناگه‌رێ ئاسووده‌ بین. هه‌ر ده‌میک سه‌ره‌له‌نوێ دلمان ده‌خاته به‌ر په‌نجه‌ی ده‌رد و ئازاردان؛ که وه‌ک شمعار نیچیر ده‌گرێ، هه‌لیده‌درێ.

٤ کوو فان له‌تيفان گولعيزار شۆنا گولان روستينه‌ خار
 له‌و تین ژ بولبول ئاه و زار نیفا جیهی گولزاری چه‌رخ

مانای وشه‌کان:

کوو: له‌ کوێ؛ له‌تيف: نه‌رم و ناسک؛ عيزار: لاجانگ؛ روستينه: رواون.

پوخته‌ی مانا:

کوان نه‌رم و ناسکانی لاجانگ وه‌کوو په‌ره‌ی گولان؟ به‌ داخه‌وه له‌ شوین گولان، دپ‌ک رواون. بۆیه بولبول له‌ شوینی چۆلی گولاندا، له‌ چنگ دنیا گریان و ئاخ و ئۆخیانه.

٥ سه‌د بازی‌یان ئه‌ف حيله‌باز تینت ب حيله‌ کارساز
 گه‌ه‌گه‌ه کو نازه و گه‌ه‌ نیاز سه‌حار و پ‌ر مه‌ککاری چه‌رخ

مانای وشهکان:

بازی: عۆین؛ گهه: جار، گا؛ سهحار: زۆر جادووگهر؛ مهككار: زۆر به گزی.

پوختهی مانا:

ئهم زهمانه ههتا بلیی جادووگهریکی بهفیله. به ناز و قهمزه و عیشوه بی، به نیاز و نووزه و کزی بی، کاری خۆی پیک دیتی و سهتان فیللی له بن سهردايه.

هه رچی بخوونت سوچه تی ئاخر د جاما شه ربه تی
زه هه را هه لاهیل دی ده تی دا دل نه دن ئازاری چه رخ

مانای وشهکان:

بخوونت: بانگ بکا؛ سوچه ت: هاوده می؛ هه لاهیل: گیایه که که شیره که ی ژههریکی زۆر کوشنده یه.

پوختهی مانا:

هه رکێ به ده نگییه وه بچی و دل به زهمانه خۆش بکا، زیان ده کا. له جه نگیه ی دۆستایه تیدا که شه ربه تی ئه داته ده ست، ژههری هه لایلی تیدایه و ده یه وی دهرمانخواردی کا. ده غیل نه که ن باوه ر به زهمانه که ن و دلی خۆتانی بده نی!
«مُحی الدین عه ره بی» ده لی:

که یارم دیتی مهستم، دهستی بهستم، دامیه بهر شیران

به لی هاوپیا له بی چه زیا سزای جزای به دوودا دیت^۱

ئهف ئه ره رها ژههری ددان من ژێ د دل دانن سینان
مال بههری فهرقی دوزمنان بیت و برهت مینشاری چه رخ

۱. سَبَحْتُ غَدِيرَهَا شَجَاعاً أَسْوَدَا لَتَّخِيفَ مِنْ يَقِفُ بِذَاكَ الْأَسْوَدَا

مانای وشه‌کان:

ئه‌رره: هه‌ره، مشار؛ ژئی: له‌و؛ سینان: نووکه رېمب؛ مینشار: مشار.

بوخته‌ی مانا:

زهمانه وه‌ک مشاریکه ددانه‌کانی به ژه‌هر ئاو درابن. من زۆر نووکه رېمبم له ده‌ست دنیا له دلدایه. با ئه‌و مشاره ژه‌هراوییه، هه‌ر به‌شی دوژمنانمان بێت و له سه‌ر ته‌پله‌سه‌ری ئه‌وان بێت و بچیت.

8 دوژمن ژ جان تالان بتن ئه‌و خوه‌هه‌رۆ نالان بتن
میلاک و دل کالان بتن لی بێت و ره‌ت غه‌دداری چهرخ

مانای وشه‌کان:

تالان: پور؛ هه‌رۆ: هه‌موو پوژیک؛ نالان: به‌نالیه؛ میلاک: سی و جه‌رگ و دل؛ غه‌ددار: قه‌داره، قوله شیریکی دم ساتوورییه؛ کالان: به‌رگی شیر و خه‌نجه‌ر.

بوخته‌ی مانا:

ده‌با سه‌ره‌رای مشاری ژه‌هراوی، قه‌داره‌ی زهمانه‌ی غه‌ددار، دل و هه‌ناوی دوژمنان کالانی بی. یاخوا گیانیان به تالان چی و هه‌موو ده‌مان بنالین.

9 داف کوهنه‌خانی میسلێ ده‌یر چه‌ندین که‌واکیب تینه‌سه‌یر
به‌یکان بدافئ شو به‌ئ ته‌یر هه‌رژئی دیارن ناری چهرخ

مانای وشه‌کان:

داف: ده‌ئه‌و؛ کوهنه: کۆن؛ خان: کاروانسه‌را؛ ده‌یر: شوینی ربه‌نان؛ سه‌یر: تماشا؛ سه‌یر: رویشتن؛ شو به‌ئ: وه‌کوو؛ نار: ئاگر.

بوخته‌ی مانا:

ده‌و کۆنه‌خانه‌دا _ که‌وه‌ک ده‌یری ربه‌نانه _ چه‌ند و چه‌ند جار ئه‌ستیره‌دین و

دەروانن و بەجیی دێلن؛ ئەو ھەر لەسەر پەوشتی پیسی خۆیەتی. پەیکان دەگریته
ئەستێرانیشت، کە وەک چۆلە کە راویان کا. لەم زەمانە ھەمیشە ئاگر بارانە، دنیا دۆزەقی
یارانە.

۱ شەمسێ ب شەمسێ جام ب جام . ھەتتا د کە دەواری تەمام
ئاتەش درێژە ھەر مودام ئەف گونبەدێ دەواری چەرخ

مانای وشەکان:

شەمس: بریەتیپە لە مەیی؛ شەمس: دۆزمنی زۆر سەخت؛ شەمس: ھەلتۆزاندن و بار
نەبردن، چەمووشی؛ مودام: مەیی.

پوختەیی مانا:

زەمانە وەک مەگێڕپێکی دل پیسە. بە نیازی دۆزمنایەتی، پێک لەسەر پێک بادە بۆ
خەلک تێدەکا. بە ھەمووانی دەچەشنی و بەو مەییە دەیانمرین. بادەکەیی ئەو
ئاگریکە بۆ گیانی وەخۆرەووەکان. لەو گونبەزە خولخولەییە ئاور دەرژیت.

۱۱ ئاگر د ئاب و گل دکت قەلبان ژ قەلبان ھیل دکت
میتقەب د جان و دل دکت دائم ئەفستەن کاری چەرخ

مانای وشەکان:

ھیل دکت: ھەلدەکا؛ ھیل دکت: ھەلدەپچرێ؛ میتقەب: مەتکەو، مەتە، ئامرازی دار
کۆلین؛ ئەفستەن: ئەوێ.

پوختەیی مانا:

ئاگر دەخاتە ئاو لەشی مرۆ، کە لە ئاو و گلە. دلان توووشی یەک دەکا و پێکیان
دادەگیرسینی و لێکیان ھەلدەپچرێ. گیان و دلان کون-کون دەکا. ھەمیشە کاری،
ئەو کارە نالەبارانە.

۱۲ چندی کو خوبان بین رہزم من ژئ دلدانن گہزم
 ٹامانجی وان رہمزان ٹہزم سہرعہسکہری سہیاری چہرخ

مانای وشہکان:

خووب: جوان چاک؛ رہزم: جہنگ؛ من ژئ: من لہو؛ گہزم: تیر؛ رہمز: نشانی
 نہینی؛ ٹہز: من؛ سہرعہسکہر: فرماندہ؛ سہیاری: گہرؤک.

پوختہی مانا:

ہرچہندی جوان چاکان دلایان لہ دہردی زہمانہ دہرہنجی و دہیانہوی بہگژیدا چن،
 منی کلؤل بہر دہکہوم. لہ وتاری بہتیکولیان تی گہیشتووم کہ من کراوم بہ ٹامانج و
 منیان بہ سہرکردہی بہلای زہمانہ داناوہ. ہر بؤیہ منی بیچارہ دایم دلہم بہ تیر و
 تانہی جوانان بریندارہ.

۱۳ من پورشہفان حہتتا سہحہر دانینہ ری سہمع و بہسہر
 ٹہو ماہرو ماییتہ دہر تا بیمہ نہوبہتداری چہرخ

مانای وشہکان:

سہمع: گوی؛ بہسہر: چاو؛ نہوبہتدار: جہزایہرچی، کیشکگر.

پوختہی مانا:

گہلیک شہوان تا بہیانی لہ دہورہی یانہی ٹہو یارہ، گوی لہسہر ہہست و چہمہرام
 کہ بہشکوو بہختم بہینی ٹہو ٲوو مانگہ سہر لہ پہنجرہ دہرینی و دوا بہ ٲؤژرہشیی
 من بینی. ٹہگہر زہمانہش _خوا نہکا_ نیازی وا بی بہرد و زیکی سارد و گہرمی لہ
 ری دانی، خؤم بکہمہ بہلاگہردانی بالاکہی.
 «کوردی» دہلی:

چاوہ کہم زانیوتہ بؤچی خہو لہ چاوم ناکہوی

چونکہ من پیشخزمہتم، پیشخزمہتان نانون شہوی

١٤ کەس دی ل له وحن سینه قەت نەقشە ک فەهاتی بی غەلەت
هەر دەم ژ نوو یەک تازەخەت تاقیتە دەر پەرگاری چەرخی

مانای وشەکان:

لهوح: تەتەلە؛ وه هاتی: ئاوا هاتوو؛ ئاقیتە: دەهاوێتە؛ پەرگار: جەغزکیش، جەغزینگ.

پوختە ی مانا:

هەرچی دەرد و ئازاری بەشی دلدارانە، بە پەرگاری دەستی زەمانە لە تەتەلە ی سینه ی
من نەخش کراوە و هەموو دەم و کاتیک خەتیکێ تازە دیتە سەر خەتان و هەرگیز
نووسەری بەلایان، بۆ جارێکیش هەلە ناکا هەلمبویڕی.

«ئەنوەری» دەلی:

هەر بەلایی کە لە عاسمانەوه دی

بەر لە هەمووان دەلی کوا مالی فلان^١

١٥ ما ژ هەسرەتا شیرین لەبان خەو تیتە چەهقان قەت شەبان
فەریاد دەر بەر کەوکەبان پرسێ بکە ژ بیداری چەرخی

مانای وشەکان:

ما: بۆچی، مەگەر؛ فەریاد: هاوار؛ دەر بەر: لە پیش؛ بیدار: نەخەوتوو.

پوختە ی مانا:

من کە و تم شەوان هەتا رۆژ ناخەوم و دل و چاوم بریووەتە ئەو سەرسەرایە ی یار تیدا،
مانای وا نییە دەتوانم بنووم و ناووم. بۆچی مەگەر لە عەزەرت و ئاواتی دینی لیوانی
شیرینی وەکوو هەنگوینی، خەو تخوون چاوان دەکەوی؟ هەیهات منی دلدار شەو هەتا
رۆژ هەر هاوارمە و نالەم گە یووەتە ئاسمان و ئەستێرەشم لە خەو کردوون. ئەگەر بڕوا بە

١. هەر بلایی کز آسمان آید بر سر هر کسی قضا باشد
نارسیده به ارض می پرسد منزل «انوری» کجا باشد

من ناکه‌ی، باسم له زه‌مان بپرسه که شه‌و و رۆژ له خولدایه و خه‌وی نایه و ئازارم ناگری؛ تا بزانی که هه‌رگیز منی نه‌دیوه له خه‌ودا بم.
«سه‌عدی» ده‌لی:

دریژی شه‌و له برژانگم بپرسه که هیچ تاوان به سه‌ر یه کدا نه‌هاتوون^۱

۱۶ فان ره‌هه‌وین هیممه‌ت بوله‌ند به‌ردانه مه‌یدانی سه‌مه‌ند
سه‌رگه‌شته‌ین هه‌تتا ب چه‌ند ئه‌و ره‌کبی مه‌شه‌لداری چه‌رخ

مانای وشه‌کان:

ره‌هه‌رو: ریفنگ؛ سه‌مه‌ند؛ ئه‌سپ یان مایی شی؛ سه‌رگه‌شته: سه‌رگه‌ردان؛ ره‌کب:
ده‌سته‌ی سواران؛ مه‌شه‌لدار: گر‌هه‌لگر.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و رپیواره به‌جی و پایه‌بلندانه که ئه‌ستیره‌ن له‌و ئاسمانه، به‌ ئه‌سپی شی له مه‌یدان هات‌و‌چووینه، وه‌ک ده‌سته سوارانیک ده‌چن که له شه‌ودا به‌ره‌و به‌زم و ئاهه‌نگ ده‌چن و چۆله‌چرایان له سه‌ر شانه. به‌لام له چوون و هاتندا سه‌رگه‌ردان؛ نازان به‌ره‌و کوئ ده‌رۆن؛ بۆ هه‌لدین؟ بۆ ئاوا ده‌بن؟ که‌ی دوایی به‌م ئاهه‌نگه دی که ناومان ناوه زه‌مانه.

«خه‌ییام» ده‌لی:

له‌م جه‌غزه که شوینی هات‌و‌چۆی هه‌مووانه
بی ژیر و سه‌ره و دوور له پۆان و سووانه
کی زانی له کویوه هاتووه و کویوه ده‌چی
هۆزان و نه‌زان وه‌ک یه‌که، سه‌رگه‌ردانه!^۲

-
۱. درازنای شب از چشم دردمندان پرس
۲. در دایره‌ای که آمد و رفتن ماست
عزیز من که شبی یا هزار سالستی
کس می‌نزد دمی در این معنی، راست
او را نه بدایت نه نهایت پیداست
کاین آمدن از کجا و رفتن به کجاست

گافه ک ژ دهنگی زهنگلان ئهیمه ن چ پروونین مه نزلان
هه ی هه ی دبینن مه حمیلان فه ریاده هه ر قه تتاری چه رخ

مانای وشه کان:

گاف: تاوکی که؛ زهنگل: زهنگوله؛ ئهیمه ن: هیمن؛ پروونین: دانیشین؛ مه حمیل:
که ژاوه؛ قه تتار: قه تار، گه له باره بهر پیکه وه له کارواندا.

بوخته ی مانا:

له بهر دهنگی زهنگی کاروانی بارکردن به ره و ئه و دنیا، که زه مانه سازی داوه و که ژاوه
له دووی که ژاوه دپته بهر چاو و هه روا ههیدی بارکردنه، کوا ده توانین بـا بۆ که مه
تاوکیش بـیـ به ئارامی و خاترجه می له م دنیا به پال دهینه وه و دانیشین و قاچ
راکیشین؟!
«حافز» ده لی:

چلۆن پیم وا بی ئاسووده ده ژیم تا سه ر ده گه ل یاران

ده بیسم زهنگی کاروان بانگ ده کا زوو لی بئین باران^۱

«خه پیام» ده لی:

هه ر بینه به ره و هه لـخول و هات و چۆیه

گوئی هه لـخه هه موو دهنگی بژی و رۆرۆیه

خه رمانی ژیا نه سووره، گه ردوون سه رکار

رۆکردن و پیوانی مه یه له و کۆیه^۲

پور من ژ قئی چه رخێ «مه لا» کیشانه ئافات و به لا

ئه به له هه دبێنم وی هه لا هه رچی ژ دل بت یاری چه رخ

۱. مرا در منزل جانان چه امن عیش؟ چون هر دم جَرس فریاد می دارد که بر بنیدید محمل ها

۲. آرند یکی و دیگری بر بایند بر هیچ کسی راز همی نگشایند

ما را ز قضا جز این قدر ننمایند پیمانه ی عمر ماست می پیمایند

مانای وشه‌کان:

تافات: زیانگهل؛ ته‌بله‌ه: گه‌وج، که‌م‌ئاوه‌ز؛ هه‌لا: هوی؛ هه‌ل: وه‌خت.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا! هه‌ر من خۆم ده‌یزانم ئەم دنیا‌یه چهند بی‌فه‌ر و ئازاردەر و بی‌به‌قایه. زۆرم زیان
له‌ ده‌س دیوه و فره‌م جه‌زربه‌ی چه‌شیوه. با پیت بلیم: له‌ کات و ساتی ژياندا هه‌ر
که‌س به‌ دل ببیتته‌ دۆستی زه‌مانه، زۆر بی‌ئاوه‌ز و نه‌زانه.

شەپالا شەنگ

آ دلبەرئ ئىرۆ سەھەر ئافىتە جەرگى من دو دۆخ
يەك ل سىنە يەك د دلدا لەو ژ من تىن ئاخ و ئۆخ

ماناى وشەكان:

دۆخ: راستايى تير؛ دۆخ: كوتەكى دۆق، سەر بە بزمار؛ ئۆخ: ھاوارى ئىشان؛ ئۆخەي: چ خۆشە.

بوختەي مانا:

يارى نازدار ئەمرو لە بەرەبەياندا كە چاوى ھاتنە بەرچاوم، لە دوو لاوہ بەرتيرى مژۇلى داوم. لە لايەك سىنەي پىكاوم، لايەك دلى وەبەرداوم. جا بۆيە ھەر ئاخ و ئۆخمە. بۆ ھى بەرسىنەم كەوتوو، دەلیم ئاخ دلمى نەپىكا. بۆ ئەو ەيش دلمى گرتوو، دەلیم ئۆخەي بە ئاواتى خۆم گەيىشتم.

۲ ئاخ و ئۆخىن من ژ دل تىن لى ژ بەر تىرا قزل تىن؟
يان ژ كوئانين د كول تىن ژى دزىت ھەر خوون و زۆخ؟

ماناى وشەكان:

لى: بەلام؛ قزل: سوور؛ كوئان: كوان و برىن؛ كول: بەژان؛ دزىت: دەدەلىنى؛ زۆخ: زووخاو.

بوختەي مانا:

بەلى دلم ھەر بەدل ئاخ و ئۆخىيەتى. ئاخۆ لەبەر سەرەتيرە كە بە خوینی منى بىبايەخ سوور بوون؟ يان لە برىنى زۆر بەژانە كە بە دايم خوین و زووخا دەدەلىنى و

ترسی هه‌یه تیری تیزی بژانگی یار، شه‌لال و ژه‌نگاوی بکا؟

۳ خووَن ژ دَل جوْ-جوْ ره‌وان تئِ وه‌ک عه‌قیق و ئه‌رغه‌وان تئِ
لئِ ژ ده‌ست سه‌لوا جه‌وان تئِ ئه‌و شه‌پالا شه‌نگ و شوْخ
(یان: سه‌لوا ره‌وان تئِ)

مانای وشه‌کان:

ره‌وان: جاری، دانه‌وه‌ستاو؛ عه‌قیق: یاقیق؛ ئه‌رغه‌وان: گولیکی ئالی داره؛ سه‌لو:
سه‌ول، سه‌رو؛ سه‌لوا ره‌وان: بریه‌تییه له به‌ژن و بالای شوْخ؛ جه‌وان: ته‌ر و تازه
پیگه‌یشتوو؛ شه‌پال: خونچیلانه‌ی خوین‌شیرین.

بوخته‌ی مانا:

جوْگه-جوْگه خوینم له‌به‌ر دلی ده‌روا. خوینی من نه‌ده‌بوو جوان با؛ به‌لام چۆنکه به
ده‌ستی سه‌لما رژاوه-که به‌ژنی وه‌ک داری سه‌ولی تازه‌نه‌مام، پیکه و تا خوا حه‌زکا
خونچیلانه و په‌زاسووک و خوین‌شیرینه-خوینه‌که‌شمی جوان کردوو. هه‌ر تنۆکه‌ی
به‌ره‌نگی ده‌نکه یاقیقه یان وه‌ک گولی ئه‌رخه‌وانه.

۴ ئه‌و شه‌پالا شوْخ و شه‌نگه کافر، رۆم و فه‌ره‌نگه
دامه‌به‌ر جوْته‌ک خه‌ده‌نگه زالمئِ کوشتم ب دۆخ

مانای وشه‌کان:

کافر: بریه‌تییه له بی‌به‌زه‌یی و دل‌ره‌ق؛ رۆم و فه‌ره‌نگ: له زاراوه‌ی شاعیراندا به‌سپی
پستی زۆر جوان ده‌لین؛ خه‌ده‌نگ: تیر؛ دۆخ: زه‌لیلی و زه‌بوونی.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌و نازداره‌ی له‌به‌ردله‌ی شوْخ و شه‌نگه، چه‌ند به‌دیمن سپی و نه‌رمه، هینده‌ش دلی
ره‌ق و سه‌خته و به‌زه‌یی پیمدا نه‌هات و له دوو لاوه دامییه به‌ر شیرێ بژانگ و زۆر به
زه‌لیلی کوشتمی.

«نالی» ده لئ:

ده خيلت بم! نه خيلي يا پوتابي و هه شیرين و سینه نهرم و دلره ق؟!

۵ زالمیی کو شتم شه پالی ناز کئی غه نجی ده لالی
 بون حجابا زولف و خالی ئیده ک و عالا و توخ
 ۶ نه ترک و تاین ب ریشی ئی دزیرن پیغه ویشی
 من دو فیرس دین د پیشی مروهت و ئینساف یوخ

مانای وشه کان:

قهنج: په سندن و بی خهوش؛ **دهلال:** دلگر و جوان؛ **حجاب:** په رده؛ **ئیده ک:** سوخمه؛
عالا: بریه تییه له پارچه ی رهنگینی توپل بیج؛ **توخ:** جوققه؛ **توخ:** لیک هالان و پیچان
 و بهر و ژوور و قیت هه لگه رانه وهی موو له ناوه راستی ناوچاواندا که وه ک جوققه ی
 پادشایانی لی دیت؛ **توخ:** بهو جوققه یان ده گوت که له مووی ئه سپ پیک ده هینرا و له
 جیاتی میدال ده درا به پیاوونی ئازای هه لئزارده، له سهریانی دن؛ **نه تره ک:** مانگوله ی
 بهر له رزانه؛ **تا:** هه ودا؛ **ریشی:** ریشوو؛ **ویشی:** هیشوو؛ **فیرس:** سوارچاک،
 سوو که له سوار؛ مروهت: پیاوهرتی؛ **یوخ:** نییه.

بوخته ی مانای ئه و دوو به یته:

ئه و خونچيله خوین شیرینه ی دنیا په سنده ی جوان چاکه، زور به زورداران ه کو شتمی؛
 چونکه هه ر نه متوانی به دل سهیری خهت و خالی بکه م. ده سمال و هه نیه پیچه که ی،
 مووی پیشه سه ری پیچراوی بهر و ژوور هه لگه راوه که ی، لاگیره ی پیچه سه ره که ی،
 هه ودا ی بهریشووی ده سمالی که هیشووی زپریان پیوه بوون، بوونه په رده له نیوان
 چاوی به تاسه م و دینی که زی و خاله کانی وه ک ده مه ویست. پیشاو پیش هه ر
 چاوه کانیم دیت که به مهستی وه ک دوو سوارچاک هیرشبه رن بۆ سه ر دوژمن. به
 سیله و گو شه روانیمیان و بی بهزه بی و لی راوه ستان، گیان و دلایان شه قار کردم. داد
 و هاوار له دهس ئه و چاوه مه ستانه! نه پیاوهرتیان ده گه ل کردم نه هیچ ئینسافیشیان
 هه بوو؛ ئه گه ر ئینسافیان هه بوایه، یه کجاره کی ده یان کو شتم.

۷ لهو هه‌رفتم ئه‌ز ژ مه‌یلێ شوبه‌ه‌تێ سه‌هلێ و سه‌یلێ
موجه‌ت و عیشقا ده‌یلێ ئه‌ز کرم یه‌کسه‌ر پلۆخ

مانای وشه‌کان:

هه‌رفتم: تیک‌پوو‌خام، تیک‌ته‌پیم؛ مه‌یل: ئاره‌زوو؛ سه‌هل: گ‌ل و خۆلێک که وه‌ک
په‌مل سیلاو ده‌یبا؛ له‌یلێ: گراوییه‌که‌ی قه‌یسی عامیری؛ ئه‌ز کرم: منی کرد؛
یه‌کسه‌ر: به‌ته‌واوی؛ پلۆخ: پۆلوه‌ ئاگری زۆر گه‌ش؛ پلۆخ: داپه‌لۆخوا، ته‌واو رزیو.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر له ترسی زۆرداری و دووره‌ئینسافی چاوانییه‌تی که قه‌لای ئاره‌زووی دیتنیم
تیک‌ته‌پیوه. بوومه‌ ئه‌و خۆله‌ نه‌رمیله‌ی که لافاو وه‌به‌ر خۆی ده‌دا و به‌ دار و به‌ردیدا
ده‌دا. ئه‌گه‌ر قه‌یس له‌ ئه‌وینی له‌ یلایه‌دا پێداگر بوو، ناگاته‌ من. من له‌ ئه‌وینی له‌ یلای
خۆم له‌سه‌ر هه‌تا پێ ئاگرم و به‌ سووتانه‌وه‌ گرشه‌مه‌ و هه‌ربینا هه‌ر داپه‌لۆخام.

۸ ده‌ست نه‌ه‌یلم ئه‌ز ژ دینی شوبه‌ه‌ی فره‌اد و شرینی
وه‌ر ژ به‌ر عیشق و ئه‌فینی من درێ چت ئه‌ف کلۆخ

مانای وشه‌کان:

نه‌ه‌یلم: هه‌لناگرم، به‌رناده‌م؛ دین: دیتن و تماشا؛ فره‌اد: ئه‌وینداره‌ به‌ ناوبانگه‌که‌ی
شیرین که چیا‌ی بیستوونی تاشی؛ وه‌ر: ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر؛ کلۆخ: که‌لله‌سه‌ر.

پوخته‌ی مانا:

به‌لام نابێ که‌س لای وا بێ من به‌م سووتان و کوژران و ئاو‌بردنه‌، وازم له‌ دیداری یار
ه‌یناوه‌. تا ه‌یزم هه‌بێ و بۆم بلوێ ده‌چمه‌ سه‌رسوێ و بۆ دیداری یار ده‌پوانم. من له‌
ئه‌وینی شیرینی ئه‌و شیرینه‌ _ که له‌ گیانم شیرین‌تره‌ _ ئه‌و فره‌اده‌م که دل له‌ ئه‌وین
به‌ر ناده‌م. ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر سه‌ریشم له‌و پێگه‌دا بدۆرێم و وه‌کو فره‌اد، به‌ ده‌ستی
خۆم دوا‌یی به‌ ژیا‌نی خۆم بێنم.

۹ سۈجىتە چەرخ و سەما تىن ۋەك «مەلا» سەد موبتەلا تىن
زەمزەم و ئافا حەياتىن موشتەرى سەد شەيخ و شۇخ

ماناى وشەكان:

سۈجىتە: كۆپى دۆستانە؛ سۈجىتە: باس؛ چەرخ: سوور؛ سەما: ھەلپەركى؛ موبتەلا:
گىرۋدە؛ حەيا: شەرم؛ حەيات: ژيان؛ زەمزەم: ئاۋىكە لە مەككە و پىرۋزە؛ زەمزەم:
ۋىرەۋىر؛ موشتەرى: كپيار.

پوختەى مانا:

لە كۆپىكدا كە نازداران دىنە سەما و گەپى دىلان دەبىتە كۆز و بادەى ۋەكوو ئاۋى
ژيانى تاهەتايى و پىرۋز ۋەك ئاۋى زەمزەمە و چۆرەچۆپى زەمزەمەى دى و تىۋكەى
شەرم لە سەر روۋى شەرمىن و نەرمىنان ديارە، بە سەتان لە پىر و لاۋان، ۋەك مەلا،
گىرۋدە دەبن و بە دل لە خودا دەخۋازن لەو كۆرەدا پىگە بدرىن.

چ داوہ تہ

آ ہہیہیا رەقس و سەمایا تە چ خوہش بەستیہ چەرخ
کو د بورجی ب سەما تیتە ل سەر دەستی خوہ بەرخ

مانای وشەکان:

سەما: ھەلپەرکی؛ سەما: ئاسمان؛ چەرخ: کۆز؛ چەرخ: خولدان بە گەرمی، چەرخ بەستن.

بوختە ی مانا:

کۆر و کۆزی بەزم و سەمای کە تۆی تێدای و ئەو ھەوا و ھوریا و بەھ – بەھ و ماشەللا
لەو جوانییە گوتنە ی ئەو کەسانە ی لە سەمادا تۆ دەبینن، وای کۆر گەرم داھیناوە،
دەنگی گالە و تینی ئەوینی دلداران، لە ئاسمان دەنگی دایەوہ. بورجی بەرخ
(خاکەلیوہ) – کە خۆر لەودا لە ھەموو دەمان گەشتەر – بە پۆژەوہ لە خۆشیان ھەر
ھەلدەبەزێ و بە چوارپەلان سەما دەکا.

۲ سوفیڤن ھەر د تەوافی حەجەرولئەسوودە قەسەد

گول و سونبول ب سەما تین حەمیان زەمزەم و چەرخ

مانای وشەکان:

تەواف: لەدەرە گەپان؛ حەجەر: بەرد؛ ئەسوود: پەش؛ حەجەرولئەسوود: بەردی
پەشی حاجیان کە دەدیواری کابە گیراوە و ماچی دەگەن تا حەجە کەیان بەرکەوێ؛
حەمی: ھەموو.

بوختە ی مانا:

ھەر و پۆل-پۆل، شیخ و سوڤی، بۆ زیارەت و پامووسانی خالی پەشت، لە کابە ی پرووت

له دهوړی سهرت ده گهړین. له کاتیکا کهزیه و بسکت، له بهر شنه‌ی هه‌ناسه‌ی ساردی دلداران — وهک لقی گول و سونبولان که سروه‌ی به‌یان لیږی ده‌دا — ده‌لهرین و دین و ده‌چن، هه‌جیان هه‌ر له‌بیر نامینځی و ټیکرا ده‌یکه‌ن به زه‌مزمه و چه‌رخ و خول دان.

٣ نه‌قشې ته‌لماسی له‌ته‌لماسی بنځی گرتیبه‌ه‌رف
خه‌تی یاقووتی له‌یاقووتی شکیناندیبه‌نه‌رخ

مانای وشه‌کان:

ته‌لماس: گه‌وه‌ریکی سپی و پروونی هه‌ره به‌نرخه؛ بنځی: بړوانه؛ ه‌رف: په‌خنه و ټیراد؛ یاقووت: گه‌وه‌ریکی په‌نگ ناله؛ نه‌رخ: بای، نرخ.

پوخته‌ی مانا:

پیستی سپی و تیشکده‌ری پړوخساری یار — که بؤ جوانی به‌ته‌لماس ده‌شبه‌پندری — بړوانه تانه ده‌ته‌لماس ده‌گری و کردوویه‌ته گه‌پجاری خوځی. چونکه نه‌و نه‌وهک ته‌لماسه هه‌ر ساکار بیت؛ ده‌ستی خودا، به‌چه‌ندین په‌نگ په‌نگاندوویه. نه‌و سووراییه‌ی که خوا له‌لیو و کولمی نه‌و خه‌تی داوه و له‌چاو خه‌تان وهک خه‌تی یاقووتی وایه، نرخي یاقووت و ته‌لماسی شکاندووه.^١

٤ که‌رخین هم د قیامی مه‌ژ دل په‌رده دراند
عارفی وه‌قتم و مه‌عرووف بلا بیته‌ژ که‌رخ

مانای وشه‌کان:

که‌رخین: ته‌زین؛ که‌رخین: وه‌ره‌زبووین؛ قیام: پړاوستان، هه‌ستان؛ عارف: پیری ته‌ریقه‌ت، خواناس؛ مه‌عرووف: به‌ناوبانگ؛ که‌رخ: گه‌ره‌کیکه له‌به‌غدا، شیخ مه‌عرووفی که‌رخي — که له‌ته‌ولیای به‌ناوبانگ بووه — له‌وږی ژیاوه و هه‌ر له‌و که‌رخه‌شدا نیژراوه.

١. له‌ناو هه‌ره‌بان خه‌ت خو‌شیک به‌ناوی «یاقوت مُستعصمی» زور به‌ناوبانگه. هم له‌ته‌به‌یته‌ثامازه‌یه‌ک به‌ویشی تیدایه که‌گوايه خه‌تی لیوی وه‌کوو یاقووتی یار، نرخي خه‌تی یاقووتی موسته‌عسیمی شکاندووه.

پوخته‌ی مانا:

ئيمه زور راويستاوين و راستى پله و پايه‌ى خومان له خواناسين دهرنه‌برپوه. پهرده‌يه‌كم گرتبؤوه كه كهس له تيكه‌لاو بوونى گيان و دلم ده‌گه‌ل يار خه‌به‌ردار نه‌بيت؛ نه‌ك نااڭايان و به‌دكارن ئينكار بكهن. به‌لام كه لهم ويستانه‌دا، ئيستا هه‌ستم به‌تەزین و له‌به‌ر سه‌ركؤنه نه‌به‌زين كردوو و ئه‌وين پيم ده‌لى خوم ده‌رخه‌م، ئه‌درکينم كه من ئه‌مپرو ئه‌و عارف و خوداناسه‌م له دنيا‌دا تاكم نيه‌و له ناو جه‌رگه‌ى گيان‌پاكاندا به‌ناوبانگه‌م. ئه‌گه‌ر يه‌كى وه‌كوو مه‌عرووفى كه‌رخى به‌ناوبانگ، ئه‌مپرو زيندوو بايه‌ته‌وه و به‌ها‌تايه‌ته‌ سه‌ر دنيا، ئوبالى بو له مل ده‌دام كه هه‌رچى ده‌يليم ته‌واوه.

۵ دابناسى خه‌ته‌رين رى تو نه‌بى غافلى رى

ديجله‌يه لى دهرن بر برى (به‌ربرى) پيل و به‌ر و مه‌رخ

ماناى وشه‌كان:

ديجله: زينه‌گه‌وره به‌ناوبانگه‌كه؛ لى: له‌ويدا، تيدا؛ به‌ر: سنگ؛ بر: برست و توانا؛ پيل: شه‌پول؛ پيل: فيل؛ به‌ر: به‌رد؛ مه‌رخ: بو‌دېر و كه‌نده‌لان، ئاو‌دېر.

پوخته‌ی مانا:

كاوراي رېبوار له ريگه‌ى خوداناسيندا كه ئه‌ته‌وى بگه‌يه كاروانى ئيمه‌ى دلخوش به‌ئوينداريمان! لات و نه‌بى هيج دژواريت نايه‌ته‌ رى و گه‌يشتن به‌ديدارى يار زور هاسانه. ئه‌م كاره وه‌ك له ده‌جله‌دانه، له هه‌ره‌تى ته‌وزم و سه‌رپيژ كردندا؛ به‌ر شه‌پولى واده‌كه‌وى توانا و برست له فيل ده‌برى. گاشه‌ى لووس و زه‌لامت زور دينه به‌رى كه نه‌ديته تى هه‌لده‌نگوى؛ له‌پر سه‌ره‌نگرى ده‌بى. پريه له كه‌ندال و ئاو‌دېر؛ تى ده‌كه‌وى و نوقم ئه‌وى و گيژت ئه‌دا و ئه‌تخنكىنى. ده‌غيلت بم! تا نه‌زانى مه‌له‌وانى له زه‌برى و ده‌توانى له‌و خه‌ته‌رانه خو ده‌ربازكه‌ى، مل لى مه‌نى و خوى لى مه‌ده!

۶ پيرى شه‌عه‌اره د شيعرى و «مه‌لى» شال فروش

تو نيشان من مه‌ده فه‌رخى كول نك من بويه فه‌رخ

مانای وشه‌کان:

شه‌عار: کوین‌چن؛ شه‌عار: هه‌رزه‌ویژی کۆلانگه‌پ؛ شال: پارچه‌ی په‌شمینه؛ فره‌خی: فره‌پروخی شاعیری ده‌باره‌ی غه‌زنه‌وییان؛ فره‌خ: جووجه‌له.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا ئه‌م‌پۆ له‌ بازاری هونه‌ری شیعر و شاعیری، کالای په‌شمینه ده‌فرۆشی؛ تۆ ناشی له‌ به‌رانبه‌ریدا ناوی فره‌پروخی به‌یانی. ئه‌و له‌چاو من، کوین‌فرۆش و هه‌رزه‌ویژیکی هه‌رجایی حیساب ده‌کری. فره‌پروخی به‌رانبه‌ر به‌ من، جووجه‌لیکه‌ زه‌رنه‌قوته و هه‌یشتا تووکی لی نه‌پرواوه.

دهريايه که

آ سیررئ وه حدهت ژ ئه زهل گرتیه هتتا ب ئه بهد
واحید و فهرده ب زاتی خوهِ وی نینن چو عهدهد

مانای وشه کان:

وه حدهت: تاکی و بی شهریکی خودا؛ ئه زهل: هه ربوو؛ ئه بهد: تاهه تا؛ واحید: یه ک؛
فهرده: تاک؛ نینن: نین؛ چو: هیچ؛ عهدهد: هه ژمار.

پوخته ی مانا:

به لگهی پهی بردن به یه کایه تی و بی شهریکی خودا و هه ربوونی و هه رمانی، به پانایی و
رۆشنایی هه ربوویییه که ی و هه رمانی له بهرچاوه. خۆبه خۆ یه ک و ته نه یاه و ژماره
کردن هه لئاگری.

آ د قیده مدا ئه زهل و عهینئ ئه بهد هه ردو یه کن
سه رمه دییه ت وه دخوازت نه ئه زهل بت نه ئه بهد

مانای وشه کان:

قیده م: هه ره پیشینه یی؛ عهین: ته واو خۆی؛ عهین: سه رچاوه؛ سه رمه دییه ت:
هه رمانی بی که م و مه رج.

پوخته ی مانا:

ئه گهر وتمان خودا هه ره پیشوونه یه و خۆی زه مان و جیهانی به ره م هیناوه، ئیتر
پیشینه و دواینه — ئه گهر هه بی — بۆ عه قلی کورتی ئیمه یه و له بازاری یه کایه تی و
هه مه کاره یی خودادا نا کرئ باسی رابردووگ و ئیستا و ئاینده و پاشه رۆژ هه ربکری.

فهرقه واحيد ژ ټه حه د لي د مه قامي سه مه دي
ب حه قيقه ت كويه كن هه ردو چ واحيد چ ټه حه د

ماناي وشه كان:

واحيد: تاك؛ ټه حه د: يه ك؛ مه قام: جيگه؛ سه مه د: بي نياز له هه موو شت و جي نياز
هه موو شت.

پوخته ي مانا:

واحد بو كه سيك ده بيژن كه هيچ كه سي له ټاكاردا تاي ټهو ناكا و له سيفاتدا تاقانه يه.
ټه حه د بو كه سيك ټه گو تر ي كه له چو نايه تي خو يدا (له زاتيدا) بي هه وال و بي
شه ريكه. جا ټه گهر گو تمان واحيد يا خو ټه حه د، هه ر يه كي كه و جياوازي له ناودا نيه.

يه كه ده ريا تو بزان قه نج! چ مه وچ و چ حو باب
د ټه سلدا كو حه مي ټافه چ ټاف و چ جه مه د

ماناي وشه كان:

قه نج: باش، راست؛ حو باب: بلقي سه ر ټاو؛ حه مي: هه موو؛ جه مه د: سه هو ل.

پوخته ي مانا:

زور باش سه رنج ده و تي بگه! ټه گهر ناوي ده ريامان برد، شه پو ل و بلقي سه ر ټاويش
هه ر ده ريا كه ده گري ته وه. سه هو ل و ټاويش هه روه تر، يه ك ره گه زن.

ټاقتابي ټه حه دي هه ت د خو هدا گرتيه كه ون
نه كو و عه وره ك هه يه لي گرتيه جه هفي ن مه ره مه د

ماناي وشه كان:

ټاقتاب: تيشكي هه تاو؛ كه ون: هه رچي ټافه ريده و داهي نراوي نيوان عه رز و ټاسمانه؛
عه ور: هه ور؛ ره مه د: چاو يشه.

پوخته‌ی مانا:

به‌لگه‌ی تاقانه‌یی خودا، وه‌ک خۆر تیشکی هه‌موو دنیای داگرتوووه و له‌رۆژیش
 ئاشکراتره. به‌لام ئیمه‌ی چاویشه‌دار، چاوپرووشین و له‌به‌رچاومان هه‌وریک هاتۆته‌به‌ر
 تیشک و ناتوانین هه‌تاو بینین.

ع حوسنی زاتی بوت و لاتان ژ جه‌مالا سه‌مه‌ده
 ژ میسالا سه‌نه‌می وه‌ه کوو ته‌جه‌لایه سه‌مه‌د

مانای وشه‌کان:

حوسن: جوانی؛ لات: ناوی‌ته؛ سه‌نه‌م: بت؛ ته‌جه‌للا: ئاشکه‌رابوون.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و جوانیه‌ی دل‌پاکیشه‌ری بت‌په‌رستان له‌بتانیدا ده‌بین و بویته‌هۆی بت‌په‌رستیان،
 هه‌ر تیشکی جوانی خودایه‌ داویه‌ته‌وه و داویه‌ته‌وان. ئای چه‌ند سه‌یر و سه‌مه‌ره‌یه! له‌
 هه‌یکه‌لی بتانیشدا، خودا چه‌ند ئاشکرا دیاره.

Y غه‌یرئ ده‌ریا نییه سه‌حرا ب حه‌قیقه‌ت ئه‌مما
 ژ رووی که‌یفه کو ئه‌ف ئافه‌بوی شوبه‌ی زه‌به‌د

مانای وشه‌کان:

که‌یف: چۆنیته‌ی؛ شوبه‌ی: وه‌کی؛ زه‌به‌د: که‌ف.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر راست ده‌وی ساراش هه‌ر ده‌ریایه. به‌لام ته‌رزیک گۆرانی به‌سه‌ر هاتوووه‌ ئاو به‌
 ئاوی ماوه‌ته‌وه و په‌ملی سارا، که‌فیکه‌ ده‌ریا چنیویه.^۱

۱. شیای باسه: خودا به‌ر له‌وشکانی و به‌ژ، ده‌ریای هیناوه‌ته‌به‌ره‌م. ورده‌ورده‌ تیکولی لئ‌په‌یدا
 بووه و ئاوه‌که‌ی به‌جیی هیشوووه و به‌ژ وه‌کوو که‌ف کردن وایه که‌له‌ده‌ریاوه‌ ده‌رچووبی و توئی
 به‌ستبی و که‌ژ و کۆی لئ‌په‌یدا بووبی. «هه‌ژار»

«كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» نه‌بی غافلئ ژئ

هه‌ر په‌یابه‌ی ژ شئونان د‌کرت فه‌یز و مه‌ده‌د

مانای وشه‌کان:

كُلَّ يَوْمٍ: هه‌موو رۆژئ؛ هُوَ: ئه‌و؛ فِي شَأْنٍ: له‌حالئ‌ک‌دا؛ ژئ: لئئ؛ په‌یابه‌ی: بئ‌پ‌سانه‌وه، به‌د‌وای یه‌کا؛ شئونان: حاله‌تان؛ د‌کرت: ده‌کا؛ فه‌یز: به‌هه‌ره‌گه‌یان‌دن؛ مه‌ده‌د: یاریده‌ و کۆمه‌گ.

بوخته‌ی مانا:

خوا له‌ قورئاندا فه‌رم‌وو‌یه: هه‌ر‌چئ له‌ عه‌رز و ئاسمان‌دان نیازیان له‌ خودا ده‌خوازن. خوا هه‌ر رۆژئ حاله‌ت‌ئ‌یک به‌ خۆوه‌ ده‌گرئ. بۆ ئه‌م حاله‌ت گۆ‌یزانه‌وه‌ ژۆر مانا لئ‌د‌راوه‌ته‌وه‌. ده‌لئ‌ن ده‌رباره‌ی کوشتن و له‌ نه‌بوو زیندوو کردن و رۆژئ پئ‌ دان و لئ‌ خۆش‌بوون و تاوان‌بار ته‌نبئ‌ کردن و تۆبه‌ به‌خشین و چاو پۆشین و لئ‌ک جیا‌کردنه‌وه‌ی یاران و پئ‌ک‌گه‌یشتنی دوورانه. و‌اتا خودا هه‌موو کارئ‌کی له‌ ده‌س دئ‌ و که‌س نابئ‌ نا‌ه‌ومئ‌د بئ‌ و ناشئ‌ له‌ نیاز بۆ باره‌‌گای سستی ب‌کا.

مه‌لا به‌ مریدی رئ‌ ده‌لئ‌: چاو‌ت له‌ به‌زه‌بی خوا بئ‌؛ دلئ‌شت له‌سه‌ر ئا‌گا بئ‌. به‌هه‌ره‌ و یاری‌کاریی خودا بئ‌ پ‌سانه‌وه‌ به‌ره‌و دنیا و خه‌ل‌کی دنیا به‌ر‌پ‌وه‌یه. لئ‌ی بخ‌وازه‌ و مه‌یژه‌ نا‌گا.

گه‌ر د ئ‌اده‌م ب‌د‌یا سیررئ‌ ع‌یلم ئ‌ی‌ب‌ی‌لسئ‌

«حِينَما أَبْصَرُهُ كَبَّرَ حِيناً وَ سَجَدَ»

مانای وشه‌کان:

ئ‌ی‌ب‌ی‌لس: شه‌تان؛ حینما: هه‌ر‌که؛ أَبْصَرُهُ: چاوئ‌ پئ‌ که‌وت؛ كَبَّرَ: ئه‌لا‌ه‌و ئه‌که‌به‌ری گوت؛ حینا: ده‌مئ‌ک؛ سَجَدَ: سوژده‌ی برد.

پوخته ی مانا:

ئه گهر شهیتان نهینیه کانی زانستی بزانیبا، که ئاده م چي ده پالدایه و خودا فیری چي کردوو و بنیاده م چهند له لای خودا دهستی قه دری لی نراوه، ههر که تازه لهشی بابه ده می ده دیت که له قور درووسکراوه، بی خوگرتن له دوا ی به خودا هه لگوتن۔ سوژده ی ده برده بهر ئاده م. به لام نه یزانی و تیداچوو.

١٠ چ زه مان و چ مه کان و چ جهات و چ حدود و

چ مه قادیر و ته فاسیل و حیسابن چ عه ده

١١ چ مونافات و لوزوومن چ قیاس و چ میسال

ئه ف چ ته ولید و چ ته رکیبه چ رووحن چ جه سه د

١٢ سه رب عیجزی ددرت قوه تی ده رراکه یی ما

«رَجَعَ الْعَقْلُ كَلِيلًا وَ مَتَى قَامَ قَعَدٌ»

مانای وشه ی ئه و سی به یته:

زه مان: ده م؛ مه کان: جی؛ جهات: لاگهل؛ حدود: که وشه نان؛ مه قادیر: ئه ندازه گهل؛ ته فاسیل: زۆر دریزه دان؛ حیساب: هه ژمار؛ عه ده: ژماره؛ مونافات: پیچه وانان؛ لوزووم: پیویستی؛ قیاس: به راورد؛ میسال: نموونه؛ ته ولید: به ره م دان؛ ته رکیب: لیکدان و تیکهل کردن؛ جه سه د: لهش؛ ددرت: ده دات؛ ده رراکه: زۆر له سه ره هست و شت زان؛ ما: ئیمه؛ رَجَعَ: گه رایه وه؛ که لیل: کول و پرست برپا؛ مَتَى: کهنگی؛ قَامَ: هه ستا؛ قَعَدٌ: دانیشت.

پوخته ی مانا:

تۆزینه وه و لیکدانه وه و پیوانه ی کات و شوین و جی و هه ژماردن و پیک گرتن و شت له بهریه ک راگرتن و دوان له مه ر به ره م هیان و پاژ له یه کتر کردنه وه و باسی بوون و چۆنیه تی گیان و له شان و ژماردن و بژاردن و «هه ر نابیی و ئه شی» کردنمان، له بهرانبه ر زانستی خودای مه زندا که لکی نییه و به ره نادا. ئاوه ز و هۆشی بنیاده م، تا بیری لی ده کاته وه، سه ری له به ردی ره ق ده دا و هۆشی تیژی زۆر به کولی و که له لایی به ره و خۆی ده گه رپته وه و

هه رگا ویستی هه لَبوِستی، گورجی پۆده نیشیته وه.

۱۳ حیرهت و عیجزه سه ره نجام دبابی نه زهری
«کی به خالق نَظَرِ قاصِرِ مَخْلُوقِ رَسَد؟»

مانای وشه کان:

حیرهت: سه رسوور ماوی؛ عیجز: زه بوونی؛ سه ره نجام: ئاخری؛ باب: درگا، پاژیک له کتیب؛ نه زهر: تماشا؛ خالق: داهینه؛ مخلوق: داهینهراو، درووس کراو؛ قاصِر: کورت؛ رَسَد: ده گا.

بوخته ی مانا:

هه رچهندی لیک ده یه وه و گهو به گهو تیکی که یه وه و بیده یه بهر بیر تیز و بههوی له نهینیه کانی زانستی خودا بزانی، بی بهه ره یه؛ ئه و کاره به چاوی پوالت زور دژواره بزاندی. ئاخیر بیر و پوانینی کورت و نه به گهی درووس کراو که ی ده وه ستاکه ی خوی ده گات؟

۱۴ گوت و گو ی مه عریفه تی چهندی «مه لا» پهیدا کی^۱
گه وهه را مه عریفه تی ناگه یه تی کهس ب خیره د

مانای وشه کان:

مه عریفهت: ناسین؛ خیره د: عه قل و ئاوه ز.

بوخته ی مانا:

مه لا! هه رچهندی بخوینی و له وتووێژ ده باره ی ناسینی خواوه کارامه و زمان پاراو بی، دیسان هیچ دادت بو نادا. کهس به عه قل گه وهه ری خودا ناسینی دهس ناکه وی؛ مه گین خوا کو مه گی بکا.

۱. عوسمان تونج: «گفت و گو چهنده مه لا مه عریفه تی پهیدا که»

جیژنه پیرۆزه

١ عیده وو هه رکهس ژ دیدارا ته لی پیرۆزه عید
ئه ز تنی مه حروومی دیدارم ب سه د مه نزل به عید

مانای وشه کان:

عید: جیژن؛ مه حرووم: بی بهش؛ به عید: دوور.

پوخته ی مانا:

رۆژی جیژنه و هه رکهسیکی تۆ بیینی جیژنی لی پیرۆز ده بی. هه ر منم ته نیا به خت
ره شم و له دینت بی به شم. من له دووری تۆ ده گه ل خو شی، به سه د قوناغ جودام.

٢ هه ر سه حه ر ده نیرم ئه ز جانا ب ئا هانرا ژ دل
«بَارَكْ الْبَارِي بِأَسْعَادٍ عَلَيْهَا يَوْمَ عِيدٍ»

مانای وشه کان:

بارک الباری: خوا موباره کی کا؛ باسعاد: به به خته وه ری؛ علیها: له سه ر ئه و میوینه؛
یوم: رۆژ.

پوخته ی مانا:

گیانه من له ناخ دلمه وه هه موو رۆژیک سه ر له به یان، به هه ناسه سارده کهمدا ولام
ده ده م: خوا به هه موو رۆژی یارم به به خته وه ری و جیژن و شادی و دلخو شی بی.

٣ ده رگه هی لوتفا ته خانم مال مه حروومان فه بی
«انَّ كَلْبًا بِأَسِطًا دَهْرًا ذِرَاعًا بِالْوَصِيدِ»

مانای وشه کان:

خانم: ئەی گه وره ی من؛ خانم: ژنی بهر پێز؛ ما: تۆ بلیتی؛ ان: لێره دا به مانا ئەوا؛ کلب: سهگ؛ باسپ: راخهر؛ دههر: زهمان؛ ذراع: دهست له پهنجه تا هه نیشک؛ وصيد: ژێرده رانه، پێشده رگانه.

خوا له باسی ئەسحابی که هفا فه رموو به: «سه گه کهشیان له بهر ده رگای ئەشکه وته که دا که وتوو و ههردوو چه مۆله ی داداوه.»

بوخته ی مانا:

گه وره م (یان: خانمه جوانه که)! منیش وه کوو گه ماله که ی پیاو چاکانی ناو ئەشکه وت، دێرزه مانه له دیاری بهرده رگانه که ت چاوه نوڤی لاواندنه و هم. تۆ بلیتی جارێک ئەو دهروه له منی ناھومید و دوور بهخت بکریته وه؟

۴ پیره مه رد م عاشقم ئیرۆ مورادا من بیه خش
«یا حبیبی یا مرادی یا منی قلب المرید»

مانای وشه کان:

مراد: جی نیاز؛ مرید: به نیاز؛ منی: ئاوات؛ حبيب: خوشه ویست.

بوخته ی مانا:

پیره میردم، ئەویندارم، چاوی دلّم هه ر له تۆ به خوشه ویسته که ی جی نیازم! تۆ ئەو په ری ئاواتمی. ده سا به زه ییت پیمای بێ و تۆزیکم بلاوینه وه و دیداریکم پێ به خشه.

۵ «فَرَّ عَقْلِي مِنْ لَهْيِي مِثْلَ بَازٍ أَوْ عُقَابٍ»
«ذَابَ رَوْحِي مِثْلَمَا أُنْحَلَّ فِي نَارٍ جَلِيدٍ»

مانای وشه کان:

فَرَّ: رای کرد؛ مِنْ: له؛ لَهْيِي: بلیسه ی من؛ مِثْلَ بَازٍ: وه ک بازیک؛ او: یان؛ عُقَاب: هه لۆ؛ ذَابَ:

توایه‌وه؛ مِئَلما: هەر وه‌کوو؛ انْحَلَّ: له به‌ریه‌ک بلاو بوو، توایه‌وه؛ نار: ئاگر؛ جَلید: سه‌هۆل.

پوخته‌ی مانا:

ئاخر تا گهی دوور بـم له دیداری دهرگات؟ عه‌قلیکم بوو به‌گور، وه‌کوو باز و هه‌لۆ؛ له‌به‌ر
تینی بلیسه‌ی دل و هه‌ناوم، له هیلانه‌که‌ی تهره‌ بوو. ئه‌و گیانه‌ش که له له‌شما بوو،
وه‌ک چۆن سه‌هۆل له‌سه‌ر ئاگر ده‌توێته‌وه، توایه‌وه.

ع «دَمْعُ عَيْنِي مِنْ بُكَائِي مِثْلَ نَهْرٍ فِي سُكُوبٍ»
«نَارُ قَلْبِي مِنْ غَرَامِي فِي ضَرَامٍ فِي الْوَقِيدِ»

مانای وشه‌کان:

دمع: ئه‌سرین؛ عینی: چاوم؛ بُكائِي: گریانم؛ نَهْر: چه‌م؛ سُكُوب: دارپژان؛ نار قَلْبِي:
ئاگری دلم؛ غَرَام: ئه‌وین؛ فِی: له ناو؛ ضَرَام: گرپه؛ وَقِيد: ده‌سته‌چیلهی ئاگر.

پوخته‌ی مانا:

هیند گریام لووزه‌وی فرمیسکی چاوم وه‌ک ئاوی ڕووبار دێته‌ خوار. دل وا به‌ ئه‌وین
سووتاو، ئێژێ گرپه‌ت له‌ پووش و په‌لاش به‌رداوه.

٥ دل ز به‌ر نارِ مه‌جازی «بِالْحَقِيقَةِ» بوو په‌ره‌نگ
«نَارُ قَلْبِي فِي هَوَاهُ مِثْلُ نَارٍ فِي الْحَدِيدِ»

مانای وشه‌کان:

مه‌جازی: داها‌تووی به‌ده‌ل؛ حه‌قیقه‌ت: راست و ڕه‌سه‌ن؛ په‌ره‌نگ: پۆلوو، سکل؛ هَوا:
ئه‌وین، مه‌یل؛ حَدِيد: ئاسن.

پوخته‌ی مانا:

دلم که به‌ر له‌ دل‌داریی سارد و سړ بوو، هه‌ر که ئاوری ئه‌وینی تیدا هه‌لکرا، راست وه‌ک

سکلی گەش و بەگرشەیی بەسەر هات. ئەو ئاگرەیی کە لە ئەوینی یارمە لە دلمدا هەلگراوە، وەک ئاسنی سوورەووە بوو دلمی نەرم و پڕ لەتین کردووە. شیاوی باسە: ئاسن کە لە گەرمان نەرم دەبێ و سوور هەلەدەگەرێ، تینەکەیی زۆر بەتەرۆمە و درەنگیش سارد دەبێتەووە.

۸ «کێ خَلاصَ آز دوزخِ هَجَرِ تو یابَمَ ای جَوَان»

«هَر نَفَسْ دَارَدَ صَلَاء و نَعْرەیی هَل مَن مَزِيد»

مانای وشەکان:

آز: لە؛ یابم: گیرم ئەکەوێ؛ دآرد: هەیهەتی؛ صَلَاء: بانگ و قاو؛ نَعْرە: گۆرە؛ هەل: ئاخۆ؛ مَزید: زیاده.

پوختەیی مانا:

کەیی لە دۆزەقی دووری تۆ ڕزگار دەبم؟ یارە تازە پینگەبووە کەم! کە ئەم دوورییەت هەموو دەمان بە نەعرەتە هاوار دەکا: ئاخۆ لەووە زیاتر هەیهە بیسووتینم؟ لێرەدا مەلا ئیشارەیی بە ئایەتییکی قورئان کردووە کە فەرموویە: ڕۆژی قیامت خوا لە جەهەندەم دەپرسی ئەرێ پڕ بووی؟ دەلێ ئاخۆ پتر هەیهە بۆمی بینن؟!

۹ کێ دزانست مَن ژ رِمبازان دەما ئۆغلمە تین

تینە دل سەدرم ژوان و سینه تینێ سەد جەرید

مانای وشەکان:

ئۆغلمە: جەنگی مەغلۆبە، هێرشێ توند و تیژ؛ جەرید: جلێت، کورتە ڕمب.

پوختەیی مانا:

کێ دەزانێ مَن لە دەستی چاوی مەست چم بەسەر دی؟ بێبەزە کەوتووونە جەستەیی گیانی پڕزانی دلم. بویته کولکی گۆڕ و مەیدانی جلێتبازانی شۆڕەسوار و نیشانی نیشان پیکان بە پەیکانان. هەردەمێ دین و دەچن، سینگم بە ڕمبان کون-کونە و دل

به نوو كى تيرى برژانگ بوته بيزنگ.

۱۰ من ژ سه ففهيان ژ نيښا مه قته لي ر م تينه دل
لي لوان دهستان نيهن خوونا غه زايا ئه ز شه هيد

ماناي وشه كان:

سه ففهيان: دوو پريزان؛ نيښ: ناوه پاست؛ مه قتهل: شه پرگه؛ مه قتهل: بريڼى كارى؛ لي:
به لام؛ نيهن: نين؛ غه ز: په لمار بو سهر دوژمن، خه ز: شه هيد؛ كوژراو له راهى خوا؛
شه هيد: حازر و ټاگدار.

بوخته ي مانا:

كه زيه كانت له دوو لاه به هوى سروهي شنه باوه _ كه تيكه ل به يه كتر دهن و
روخسارتم لي ده شيرنه وه _ وه ك ليك داني دوو پريز له شه پرگه ران ده چي كه په لامارى
يه ك ده دهن. منى بيچاره ي هه ژاري دل بريندار، لهو ناوه دا بي سووچ و تاوان
ده كوژريم. خوينيشم به فيرو ده روا و كهس كوشتنم ناگريته خو و شه هيدى گوژه
نه ناس خوم!

۱۱ موسحه فا حوسن و جه مالى سووره تا خال و خه تان
«ما تلونا غير حرف لا و قرآن مجيد»

ماناي وشه كان:

موسحه ف: كتيب؛ موسحه ف: قورئان؛ حوسن و جه مال: جوانى و خوشيكي؛
سووره ت: به قه دريى و گه وره يى؛ سووره ت: به شيكي سهر به خو له قورئان يان كتيب؛

۱. شياوى باسه: شه پى سه فين كه له سالى ۳۷ ي كوچى، سه فهره مانگ، له دهم فورات، له
نزيكى شارى په ققه ي لاي حه له ب، له سووريا، مابه ينى عه لى و مه عاويه پرووى داوه، له م
به يته دا ئيشاره تيكي بو كراوه. كيشه زوره ناخو كوژراوى ئه و شه پره هه موويان شه هيدن يان نا؟
«هه ژار»

ما: نه؛ تَلونا: خویندمان؛ حرف: پیت؛ لا: نا؛ وَ قُرآنِ مَجید: سویند به قورئانی
جی گه وره و پیروژ.

پوخته ی مانا:

سویند به قورئان، منی دلدارى سهر گهردان، له وه تا هم به ئاواتم له کتییى پر له په ږى
جوانى و دلگری ئه و یاره و به تايبه تى له سوورته تى خهت و خالى سهر ږوومه تى تیر
پروانم. به لام هیشتا جگه له پیتی «نا» م نه خویندوو و ههر وشه ی نام گوئ لى بووه؛
که ئه و نایه ش «لا» ی تیک نانی نیوان دوو برۆکانییه تى.
«نالی» ده لى:

وتم ئایا به زارى خۆت ئه پرسی حالى زارى من
برۆى هتیا به یه ک وه ک شکلى لا یه عنى که یترارم

١٢ گهرچى ههر دايم ژ میهرئ نهینه کا دل به دره من
وهک هیلالى سوبحئ تیم ئه ز جارنان بم ناپه دید

مانای وشه:

میهر: خۆر؛ میهر: ئه وین و خۆشه ویستی؛ نهینه ک: ئاوینه؛ به در: مانگی چارده؛ هیلال:
مانگی یه کسه وه؛ تیم: دیم؛ بم: بېم؛ ناپه دید: نادیار.

پوخته ی مانا:

ههر چه ند هه میشه دله که م وهک ئاوینه ی که تیشکی ږوژ بداته وه، له تیشکی ئه وین
ږوشنه و وهک مانگی شهوی چارده هم ږوونا که و بگره زیاتریش؛ به لام جار- جار که
پرشنگی دیداریم لى لا ده که وئ، ده بمه ئه و مانگه یه کسه وه ی که به یانی بوی پروان.
که ههر نییه و به یه کجاری تواوه ته وه.
«نالی» به یاره که ی ده لى:

ئهی میهری میهره بان وهره سهریامی بامداد
تا مه هروان ببن به هیلالی شهوی محاق

۱۳ ما بله‌علین جانفزا نافئی مه بینت جاره‌کی
«بِالدُّعَا بَلِّغْ تَحِيَّاتِي لِسَلْمَى يَا بَرِيد»

مانای وشه‌کان:

ما: به‌لکوو؛ له‌علین: له‌علان؛ جانفزا: پیت‌ده‌ر به‌گیان؛ بالدُّعَا: به‌نزا و پارانه‌وه؛ بَلِّغْ: بگه‌یه‌نه؛ تَحِيَّاتِي: دروود و سه‌لامه‌کانم؛ لِسَلْمَى: بۆ سه‌لمایه؛ یا بَرِيد: ئه‌ی په‌یکی نامه‌به‌ر.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وه‌ خوایه به‌لکوو سه‌لما جارێک یادیک له‌ من بکا و به‌و دوو لیوه ته‌نک و ئاله یاقیقیانه‌ی _ که گه‌شه‌ی گیان له‌وانرایه _ ناوی مه‌لا بدرکینێ. ده‌ توخوا! په‌یکی نامه‌به‌ر و پرای دروود و سلوان بۆ پێک‌هاتی ئهم ئاواتهم، له‌به‌ر سه‌لما بپاړیوه.

۱۴ تو ژ «مه‌لا» یی هه‌ر بپرس ئه‌سراری عیشقی حه‌ل دکت
فی موعه‌ممایی چ زانن سه‌د مه‌لا و موسته‌عید

مانای وشه‌کان:

حەل‌دکت: هه‌لدینێ؛ موعه‌مما: مه‌ته‌ل؛ موسته‌عید: فه‌قیی له‌سه‌ر ئیجازه، به‌ره‌ژوورتر له‌ سوخته.

پوخته‌ی مانا:

تۆ گه‌ره‌کته نه‌یینیه دژواره‌کانی دلی دلداران بزانی، ئه‌و مه‌ته‌له هه‌ر لای مه‌لای جزیری هه‌لده‌هیندری و که‌سی تر نا. مه‌لایان و خوینده‌وارانی له‌زه‌بر، به‌ سه‌تانیش هه‌چی له‌ هه‌یج لێ نازانن.

۱۵ ئه‌ر ب کوشتن وه‌ر ب هشتن ئه‌مر و فه‌رمانا ته‌ بت
«أَحْمَدُ عَبْدُ رَقِيقٍ وَأَقِفْ بَيْنَ الْعَبِيد»

مانای وشەکان:

عَبْد: کۆیلە؛ رَقِیق: بەنی و کۆیلە؛ رَقِیق: تەنک، باریک، نەرم و نیان؛ واقِف: ھاوستان؛
عَبِيد: کۆیلەگەل.

بوختە ی مانا:

ئەگەر دەتەوێ بمرکۆژی یان دەتەوێ بمهیلێوه، فرمانت چۆنە با وای و بە دل
پازیم. ئەحمەد کۆیلە ی ئالقەبەگویی بەر دەرگاتە. بۆ فرمانت لە ناو کۆیلەکانی دیتدا
هەلوستان و گوی لەمست و لەسەر هەستە.

داد و مه‌دهد

آ نیشه ککه را گهردن ژ عاج دیسا ژ ره‌شتوزین سه‌مه‌د
قه‌وسین ل بالا ف‌ه‌رق و تاج که‌یبه‌ر ره‌شانندن بی‌عه‌ده‌د

مانای وشه‌کان:

نیشه ککه‌ر: قامیشی شه‌کر؛ ره‌شتوز: ره‌شی برقه‌دار؛ سه‌مه‌د: بی‌نیاز و جی‌نیاز؛ ل
بال: له کن؛ ل بالا: له به‌ره‌ژوور؛ که‌یبه‌ر: تیری دهم‌پانی وه‌ک چه‌قؤ.

پوخته‌ی مانا:

به‌ژنی باریک که به راستی و شووشی و شیرینی، بره‌وی قامیشی شه‌کر ده‌شکینی و
گهردنی زهردی سپی‌واش، که عاج له تماشا کردنی راده‌مین، ئه‌وا دیسان له‌و جووته
برؤی سیونگی زؤر ره‌شی بریقه‌داری به‌که‌وانه‌ی که نیوانیان له بلندایی بالایدا، به‌رانبه‌ر
به‌دور کاکؤل و تانجی سه‌ریه‌وه دیار ده‌ده‌ن و ئه‌و که‌وانه‌ ره‌شانه ده‌سکردی وه‌ستای
بی‌هاوتای دنیا‌سازده‌ری بی‌نیازه؛ ده‌ستی به تیره‌بارانی هه‌زاران له دلداران کرد.

آ که‌یبه‌ر ره‌شانندن بی‌حساب میسری کودان سیقال و تاب
سه‌د روستهم و ئه‌فراسیاب کوشتن ل وان که‌ر کر جه‌سه‌د

مانای وشه‌کان:

ره‌شانندن: پرژاندنی؛ سیقال: مشت‌ومال؛ تاب: تیشکه و بریقه؛ که‌ر: له‌ت؛ جه‌سه‌د:
له‌ش.

پوخته‌ی مانا:

جگه له‌وه چاوی مه‌ستی به مژؤلان، تیره‌بارانی دلمی کرد و له هه‌ژمار به‌ده‌ر بؤی

ھاویش، برؤکانی _ که وهک شیرى میسرى تیژ و خوار و جهوهردارن_ وهها
مشت و مال کریا و بریقه داری کردبوون، که نهک ههر منى ههژارى بهسته زمانیان پی
ده کوژرا، ئه گهر پروسته مى دهستان و ئه فراسیایى توورانى وه بهر هاتبا، به قهلتیک
دایده هینان و که لاکیشیان هه نجن ده بوو.

۳ سهد پادشاه و خوسرهوان جان دان ژ عیشقی و رهوان

نه سرین و له بسی ئه رغهوان من دین ل بهژنا سه روقه

۴ من دین ل بهژنا عه رعه رین تایین زه باد و عه نه رین

بایى سه با دا چه نه رین زولف چوونه سهر نوورا سه مه د

مانای وشه کان:

خوسرهو: قهرال، پادشا؛ رهوان: گیان؛ له بس: جلک و شمهک؛ عه رعه ر: داریکی
راست و بلند؛ تا: هه ودا؛ تا: لبار؛ زه باد: بۆنخۆشیکه له جان هوه ریک هه لده وه ری که
وه کوو پشيله ده چی؛ چه نه ر: گهو، ئالقه.

پوخته ی مانا:

من یارم دیت؛ چ ببینم؟ ئه و بالا سه ول و عه رعه ره، به به رگی ئال و والاوه ده تگوت
نه مامى عه رعه ره و به نه سرین و ئه رغهوان گولی کردوو. که زیه کانى ئه توت تاتای
میسکی زه باد و عه نه ریان بهر گرتوو. له و کاته دا بای بسکان هات و ئالقه ی زولفان
چوونه سهر پروومه تی جوانی که تیشکی پرووناکی خودا ده داته وه. جا نهک ههر من، سهد
پادشا و قهرالیش ئه وه ببین له عه زه تان گیان ئه دن و فهاقی په شیان لی ده بری.

۵ زولف چوونه سهر نوورا زولال جاره ک وه ره بایى شیمال

بسکان ژ سهر دیمى فه مال زولفان ژ بهر جۆتى ئه سه د

مانای وشه کان:

زولال: پروون و لووس و رهوان؛ دیم: پوخسار؛ فه مال: بماله وه؛ ئه سه د: شیر.

بوخته‌ی مانا:

بای شه‌مال! ده‌ستم دامینت وهره‌ئه‌و بسکه‌ ره‌شانه‌ی، که‌ نووری روخساری یاریان
داپۆشیوه، لاده و ئه‌گهر ده‌توانی راماله، با ئه‌و چاوانه‌ش ببینم که‌ له‌ کوشتنی دلداران
له‌ جووتیک شیر خه‌ته‌رترن. چونکه‌ من به‌ دل ئاواتمه‌ به‌و چاوه‌ جوانانه‌ بمرم.

ع	سه‌حجار جوته‌ی جادوووان	ئیرۆ ژ ره‌مزا ئه‌بروووان
	دل گرت و دا به‌ر کاشووان	که‌ر کر ل مسکینان که‌به‌د
ی	دل گرت و دا به‌ر خه‌نجه‌ران	کوشتم نیگار و دل به‌ران
	مه‌ ژ ده‌ستی زولما ئه‌سمه‌ران	داد و مه‌ده‌د، داد و مه‌ده‌د

مانای وشه‌کان:

سه‌حجار: جادووگهر، ره‌مز: ئیشاره‌ت؛ کاشو: گۆچانی گه‌مه‌ی شه‌قین؛ ئه‌سمه‌ر: گه‌نم
ره‌نگ.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌و دووچاوه‌ سیه‌راوییه‌یه‌ی _ که‌ وه‌ک دوو جادووگهر وانه‌ _ چاویکیان له‌ برۆیان
داگرت و تییان گه‌یاند که‌ دل‌میان له‌ به‌ر لابه‌ری. برۆی چه‌ماو له‌ چه‌شنی گۆچانی
شه‌قین، دلیان کردم به‌ گوێ مه‌یدان و رفاندیان و که‌ له‌ خه‌نجه‌ریش تیژترن، ئه‌و
بیچاره‌یان هه‌نجنی و له‌ت به‌له‌ت کرد. هاوار له‌ من؛ منی هه‌ژار؛ به‌ر زولمی زۆردار
که‌وتوووم و زۆر کاری من، نازه‌نینیکی دل به‌ر و زه‌رد ئه‌سمه‌ره‌. ئه‌ی خوایه‌ به‌ دادم بگه‌!
نیازم زۆر به‌ یارمه‌تییه‌.

ا	دل به‌ر ژ له‌علین خۆی شه‌فاف	دا من مه‌یا گولگوون و ساف
	ده‌ریایی عیشقی قاف و قاف	به‌یوه‌سته‌ تیتن جه‌زر و مه‌د

مانای وشه‌کان:

شه‌فاف: روونی شووشه‌یی؛ گولگوون: گولپه‌نگ؛ قاف: کیویکه‌ له‌ ده‌ریادا و ده‌وری

هموو دنیای داوه؛ جه زر: کشانه ووی ده ریا؛ مه د: هه لکشانی ده ریا.

پوخته ی مانا:

مه لا دیاره زۆر دۆعای قبول دهب. له پاش ئهو داد و هاواره، دیاره دلایان داوه تهوه؛ که
 فهرموویه: یارم لهو جووته لیوانه ی _ که وهک بلوور پروون و پاک و له ئالیدا له لال ده کهن _
 باده ی گولپهنگی پرووناکی پی چه شاندم و تیی گه یاندم که نه گهر له سهر واز نه بوو، جار _ جار
 دلی ئیشاندم، گوێ نه ده می؛ چونکه ئه وین وهک ده ریا به و هموو دنیای داگرتوو و ده ریاش
 بی جه زر و مه د نابێ. جار یک لیم نزیک ده بیته و جار یکیان ده ستم نایگاتی.

حوسنا مونه ززه بی میسال	سه ردا لیباسی خهت وخال	9
سه رگه شته هه یران ما و لال	ئه حمه د کو دی نوورا سه مه د	
ئه لاله ژ نوورا سه ره مه دی	یه ک قه تره یه ک دا ئه حمه دی	10
شیرینی و ره مزه ک وه دی	مه دهووش ما هه تا ئه به د	

مانای وشه کان:

مونه ززه: پاک و دوور له که مایه سی؛ سه رگه شته: سه رگه ردان؛ هه یران: هه په ساو،
 سه رسوورماو؛ ره مز: ئیشاره، نه پیتی؛ مه دهووش: تاساو.

پوخته ی مانا:

منی دلدار، که ئهو جوانیه پاک و بی عه یب و بی وینه یه به گلینه کانی خۆم دیت و
 سه یری خهت و خالانم کرد _ که بوونه نه خشی روخساری _ به یه کجاری بۆم ده رکهوت
 که وینه ی نووری خودایه لهو روخساره جوانه دایه. ئیتر تاسام؛ سه رم سوورا؛ لال و پال
 بووم. خواجه نووری بی ئاوابوون و سنوورت _ که خۆی نیسانی بهنده دا _ چه ند
 گرینگه! من تنۆکیکم له ده ریا ی نووری هه میشه یی تۆ پی گه ییشت. شیرنایه تی و
 مژده ی نه پیتی وای داومی، که هه تا _ هه تا سه رخۆش و بی هۆشم ده کات.

سه‌فینه‌ی مه‌ی

آ ئاه‌ژ ده‌ستی وی سرئ دل ژ مه‌یی حه‌واله‌ کر^۱
 ههرچی ل من کری «مه‌لا» جامی مه‌یا دوساله کر

بوخته‌ی مانا:

ئه‌ی داخه‌که‌م! هیچ نازانم مه‌به‌ستی نه‌ینی چ بوو. دله ده‌رده‌داره‌که‌ی من، حه‌واله‌ی
 پیاله‌ی مه‌ی کرا. مه‌لا! ههرچی به‌سه‌رت هات، له‌و باده‌ کۆنه‌ی بزانه.
 «حافز» له‌و باره‌وه‌ ده‌لی:

چل ساله‌ ده‌رده‌دارم و وا تازه‌ تی ده‌گه‌م
 چاری هه‌ژاری دل‌به‌جفار مه‌ی دووساله‌ بوو^۲

آ شه‌نگی ب نازئ مه‌ششیها میسک و زه‌بادئ وه‌ششیها
 رووی ما دبن پیانه‌ هیژ زی‌ده‌ ل من ده‌لاله‌ کر

مانای وشه‌کان:

مه‌ششیها: رو‌یشت؛ وه‌ششیها: وه‌شینرا، داوه‌ری، په‌رژوبلاو بۆوه؛ هیژ: هیشتا، هیمان؛
 ده‌لال: ناز؛ ما: ئیمه‌.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌و شه‌نگ و شو‌خه‌ به‌ نازه، هات و رابرد. ره‌وته‌ به‌له‌نجه‌ولاره‌که‌ی، میسک و زه‌بادی

۱. عوسمان تونج: «من ژ خه‌مان ب سه‌د به‌لا دل ل «مه‌لی» حه‌واله‌ کر» ...

ئه‌م شیعه‌ له‌ نوسخه‌ی عوسمان تونجدا، تا کۆتایی، فهرقی زۆره‌.

۲. چل سال رنج و غصه‌ کشیدیم و عاقبت تدبیر ما به‌ دست شراب دوساله‌ بود

دەوہ شاند و بۆنى خۆشى بلاو دەکرد. بۆ پایەنداز لە پىيازى ئىمەى دلدەر، ڤوو بە ئاسمان تخیل بووین و ویستمان بەختەوهرمان بکا و پى له سەر چاوانمان دانیت. بەلام پى له چاوى تەر و سوور نان بۆ بەرى پى ناسکەکەى ئەو ديارە زۆر بوو. بە نازەوہ هیشتا ئىمەى بە تاوانبار دەریتاوە و منەت دەکا.

۳ چىچەک و گول سەحەرگەهان نەستەرەنن د خەرگەهان
تیکى ژ مىسک و ماوهرى ماھى خوناف و ژالە کر

مانای وشەکان:

چىچەک: گول؛ سەحەرگەه: دەمى بەيانى؛ نەستەرەن: جۆرى گولەباغى ئالە؛
خەرگەه: خىوەتى گەورە؛ خەرگەى کەسک: بریەتییه لە ئاسمان؛ خەرگەى مانگ:
خەرمانە؛ ماوهر: گولاو؛ ماھ: هەیف؛ خوناف: شەونم؛ ژالە: شەونم، ئاونگ.

بوختەى مانا:

يارم لە بەرەبەياندا کە ڤوخسارى خۆى نیشان دا، کولمى سوور و لیوى ئالى و لاجانگى ژىرتای دەسمالى و هەنیەى مانگ و کەزى و بسکى، بەرامە بلاوکەرەوہى لەبەر ئەم ئاسمانە شینە و لەسەر ئەم کۆنە زەمینە، دیمەنى دا. هەرچى گول بوون لە خۆشیانى و لە شەرمانى _ کە لە جوانیدا تاي ناکەن _ ئارەقیان کرد. ئاسمانیش بە ئەستیرەوہ، لە عەزەرتى ئەو دیدارە و لە پىرشنگى ئەو ڤوخسارە، تک_تک ئاوى لە لیوان و ئەسرین لە چاوى دەبارى. کە ئەو ئەسرینانە دەرگەل خوەدانى گولاندا تیکەل بوون و شەونم ئەنگووت. بەلام نەک ئاونگى بى بۆن؛ لە نىزىکى ئەو تازەگولە نازدارە، بۆنى مىسک و گولاو و خۆ گرتبوو. بە کوردی لیكى دەینەوہ مەلا دەلى:

لە بەياندا _ کە گول شەونمیان لەسەر بوو _ یار هاتە دەر؛ لە ناو گولان پىاسەى کرد.

۴ دیمى د بسک و خەمریان تاو و لەفین د شەتریان
مانە تەمام کەسک و سوور بەدرە ل دۆرى ھالە کر

ماناى وشه كان:

ديم: روخسار؛ خه مری: پەرچووکه، نیوه پرووبه ندىكى تۇپرى و به گه و؛ له ف: پیچ؛
شه تری: گولینگه ی بان شه ده؛ که سک و سۆر: کۆلکه زیرینه؛ به در: مانگی پر؛ به دره:
به هه لپه و په له؛ به دره: کۆمه لیک له سکە ی زیر و زیو.

بوخته ی مانا:

دیمه نی ئەو دەم و چاوه، له ناو بسک و گیلگیله و گولینگه و دهرزی و لاگیره و
خرینگه و سهریوش و سهریپچ و هه وری و گهردنبه ندان، وهک مانگیک ده هاته بهرچاو
که له شه وى چارده دا بی و په لکه زیرینه بوویته خه رمانه و ده وری لی دابی.

دهور کـرین ژ سـونبولان چیچه ک و بشکۆ و گولان
دل مه ژ رهنگی بولبولان شهبه تی داغی لاله کر

ماناى وشه كان:

دهور: ده وره؛ بشکۆ: بشکۆژ، خونچه؛ شهبه ت: وه کوو؛ لاله: گوله میلاقه.

بوخته ی مانا:

به و که زیانه ی که وهک سونبول بۆنیا ن خۆشه، خونچه ی لیو و گولی کولمی خستۆته
ناو په رزینه وه و دلیم له تاو نه دیتنی، داخ له دلّه و وهک میلاقه رهش بووه جه رگ و
هه ناوی و بوومه هاوده ردی بولبولان له ناله و گریانى به کول.

نالی ده لی:

گریانی به یانانی منه باعيسى خه نده ت

بشکووتنى گول مایه یی لینانی شه واره

پیری موغان ژ شیشه یی دا مه سه فینه کی مه یی
شوکرئ خودئ کو قولزومه ک من ژ خورا قه باله کر

مانای وشه‌کان:

موغ: مه‌لای زه‌رده‌شتی؛ **پیری موغان:** مه‌یخانه‌چی، له زاراوه‌ی عارفاندا به پیری ته‌ریقه‌ت ده‌لێن؛ **سه‌فینه:** گه‌میه، له زاراوه‌ی مه‌یخو‌راندا پیاله‌ی پره؛ **قولزوم:** له بنچینه‌دا ناوی ده‌ریای سووره و چونکه نێزیک به شاری «قوله‌یزمه»ی نزیك سیواسی میسر بووه، ئه‌و ناوه‌ی به سه‌را به‌راوه، به‌لام له شیعرێ شاعیراندا واتای ده‌ریا ده‌دا؛ **قه‌باله:** تاپۆ.

پوخته‌ی مانا:

پیری ته‌ریقه‌ت له باده‌ی دل‌داریی خودا پیاله‌یه‌کی ده‌خوارد من دا. سوپاس بۆ خوا که له سایه‌ی ئه‌و پیاله‌وه ده‌ریایه‌کم وه‌گیر که‌وت. واتا دلم بوو به ده‌ریا له ناسین و ئه‌وینی خودای مه‌زندا.

٧ خزرئ ب ره‌مز و موعجیزی مه‌ست مه‌ دی د دینگزی
هات پیاله‌یه‌ک د ده‌ست ئه‌شکه‌ره سه‌د پیاله کر

مانای وشه‌کان:

خزر: سه‌وز؛ **خزر:** ناوی یه‌کیک له نزیکان به خودایه که مه‌رگی لی دوور که‌وتۆته‌وه. ده‌لێن ناوی ژیا‌نیشی خو‌اردۆته‌وه و هه‌میشه هه‌ر جوان ده‌مینێ؛ **ره‌مز:** نه‌هینی و ئیشاره؛ **موعجیز، موعجیزه:** ئه‌و شته‌ی له عه‌قل و ده‌سه‌لاتی مرۆ به‌دووره؛ **دینگز، دینیز:** ده‌ریا.

پوخته‌ی مانا:

پیری من وه‌ک خدری زینده له ده‌ریای دل‌ما خۆی نو‌اند. ئیمه‌ی دی مه‌ستی ئه‌وینین، پیاله‌یه‌کی له ده‌ستدا بوو؛ به‌و پیاله سه‌د پێکی دامی و سه‌د ئه‌ونده مه‌ستی کردم.^١

١. شیاوی باسه: قورئان باسی مووسا ده‌کا که تووشی یه‌کیک هاتوو زۆر له خۆی زان‌تر بووه و له ده‌ریادا پێکه‌وه بوون؛ تا‌ناخ‌ری چیرۆکه‌که... ده‌لێن ئه‌و پیاوه خدر بوو. مه‌لا لی‌ره ئیشاره‌تیک به‌و باسه‌ی قورئانیش ده‌کات. «هه‌زار»

۸ غونچه له با ژړه ننگ گولۍ ديمۍ ب سير نوما «مهلي»
شوبه تې بولبولان سه حه ر له و مه فغان و ناله كر

ماناي وشه كان:

له ب: ليتو؛ سير: نهينۍ؛ فغان: هاوار.

پوخته ي مانا:

خونچه ليتوه ي بهړه ننگ گوله، به نهينۍ له به ياندا ړوخساري نيشان مه لا دا. هوى
ئه مه يه كه هموو بهړه به يانان، وه ك بولبولان ئيمه گاله و ناله مانه.

حه جی گه وره

آ ده رئ مه یخانه یا عیشقی سه حه ر عارف زیاره ت کر
ب ئایی چه شم و خونئ دل وزوو به ست و ته هاره ت کر

مانای وشه کان:

چه شم: چاو؛ وزوو: ده ستوئژ؛ ته هاره ت: پاک و خاوینی.

بوخته ی مانا:

خواناس (عارف) له به ره به یاندا، ده رگای مه یخانه ی ئه وینی نیشان درا. بۆ ئه وه ی بۆ
ماچ کردنی سه رده رانه و چوونه ناو مه یخانه بشی، گه ره ک بوو پاک و خاوین بی. له سه ر
ده ستووری خواناسان، له خوینی دلدا خۆی ششت و به ئاوی چاو ده ستوئژی گرت.

آ ورین جاما هیلایدا ژ عه کسئ ماهی نه و بیینی
کو خانئ میهر و جه رگئ چه رخ و خوانئ پرووزه غاره ت کر

مانای وشه کان:

وه رین: بهینه؛ هیلالی: له بیچمی مانگی یه کشه وه، (یان: له رهنگی مانگی یه کشه وه)؛
عه کس: گه راندنه وه؛ ماهی نه و: مانگی تازه؛ بیینی: ببینی؛ خان: مال؛ خوان: سفره.

بوخته ی مانا:

مه یگپړ! به و پیا له ی سه ر ده ست – که له شکلی مانگی نوئ دروست کراوه – مه ییکی
زه ردی تیشکده ر وه ک مانگ بیته و بمانده رئ و روخسارتی تیدا بنوینه و برۆکانت له و
باده ی له رهنگ ئاوینه دا تماشا که! که هه رچه ند له گوین مانگی نوئ که وانی و باریک
ده نوینن؛ چۆن پشیوی و ئازاوه یان ناوه ته وه، تیری ئه وان له ماله که وانیانه وه مالی خۆر

و جهرگ و هه‌ناوی ئاسمان و سفره‌ی پۆژووی پۆژوودارانێ تالان کرد و سووتاندنی.
له‌و ساوه تۆ دیاریت داوه، نه‌ پۆژ پهرستن له‌باوه و نه‌ پۆژو له‌بهر مانگ دیتن.

۳ ب میزان قه‌وسێ ماهی نه‌و ل وه‌جه‌ی دلبه‌ری من دی
ژ چه‌شم و گوشه‌یی ئه‌بروو ب دۆر جامی ئیشاره‌ت کر

مانای وشه‌کان:

میزان: ته‌راز، به‌رانبه‌ر؛ میزان: بورجی ته‌رازوو له‌ ئاسمان؛ قه‌وس: که‌وان؛ قه‌وس:
بورجیک له‌ ئاسمان؛ وه‌جه‌: روخسار؛ وه‌جه‌: لا؛ ب دۆر: بۆ ده‌وره‌ی.

پوخته‌ی مانا:

من که‌وانه‌ی برۆی یارم له‌ به‌ر هه‌نیه‌ی به‌دی کردن که‌ وه‌ک مانگی تازه‌هاتوو، له‌
گوشه‌ی ئاسمانی ساودا هاته به‌رچاو. له‌ ته‌رازی و ریک‌وپیتی و که‌وانه‌ی ئه‌و دوو
که‌وانه، بورجی که‌وان له‌ ئاسمانا ده‌گه‌ل ئه‌ستیره‌ی ته‌رازوو شه‌رمه‌نده بوون که‌ گرۆی
لێ بردبوونه‌وه. یاری نازدار به‌ گوشه‌ی برۆ و تیه‌لی چاو هانه‌یان دام که‌ له‌ پیاله‌ نزیک
که‌وم و له‌ تیشکی ئه‌وان له‌ مه‌یدا سه‌رخۆش و دووره‌هۆش بيم.

۴ ب ئه‌بسانان نه‌زه‌ر من چوو ژ چه‌رخێ قه‌وسێ ئه‌بروویان
شوکور خوازین کو چافان کار به‌رعه‌ینی به‌ساره‌ت کر

مانای وشه‌کان:

ئه‌بسا: چاوگه‌ل؛ به‌ساره‌ت: عیلم و زانست؛ نه‌زه‌ر: تماشا؛ چه‌رخ: سوورپاندن، بزواندن؛
چه‌رخ: جه‌غز؛ چافان: چلۆن؛ چافان: چاوگه‌ل؛ عه‌ین: چاو؛ عه‌ین: خودی خۆ، ته‌واو.

پوخته‌ی مانا:

کاتی یارم گوشه‌ی برۆی بزواندن و به‌ تیه‌لی چاو تیی گه‌یاندیم باده‌ وه‌خۆم، چاوم له‌
جه‌غزی برۆکه‌ی هه‌لخلیسکا و چاوه‌ مه‌سته‌کانیم دیتن و به‌وان مه‌ست بووم. سوپاس
بۆ خوا که‌ چاوانم هه‌لیک کاریان له‌ رووی زانینه‌وه‌ تووش هات. سه‌یر ماوم چلۆن ئه‌و
جاره‌ به‌ختی من ئه‌ونده‌ باشی هه‌یناوه‌؟!

ژ بهر دیمێ نيقاب ئافیت و دهستورا تهوافی دا
د سهعیی بهیت و ئیحرامی و من ئهسوهد زیارهت کر

مانای وشهکان:

نیکاب: ڕووبه‌ند؛ دهستور: ئیجازه؛ تهواف: ده‌ده‌وره گه‌ڕان؛ سه‌عی: ڕۆینی به‌په‌له و غاردان به‌ تابه‌تی بۆ حاجیان له‌ هه‌رته‌ی حه‌جدا؛ به‌یت: مال، مالی کابه؛ ئیحرام: ده‌ربه‌ست بوون به‌ چهند شتیک که‌ هه‌رته‌ی حه‌ج مه‌رجه‌ بۆ حاجی؛ ئه‌سوهد: ڕه‌ش، به‌ردی ڕه‌شی حاجیان.

پوخته‌ی مانا:

یار ڕووبه‌ندی له‌سه‌ر ڕوخساری توو‌په‌لدا. ئیجازه‌ی دا که‌ له‌ ده‌وری سه‌ری گه‌ڕیم و دنیا له‌ خۆم هه‌رام که‌م و به‌ره‌مو کابه‌ی ڕوخساری ئه‌و به‌غار بڕۆم. خوا شوکۆر حه‌جم قبووله و خالی وه‌ک به‌رده‌ ڕه‌شه‌که‌ی حاجیان پیرۆز و ڕه‌نگ شه‌وه‌م، زیارهت کرد.

د دیداری هه‌زاران جان نساری مه‌قده‌می یارن
که‌سی جانان ب جان بینت د عیشقی وی تجارهت کر

مانای وشهکان:

نसार: په‌رژ کردن، شاباش؛ مه‌قده‌م: جیگه‌ پێ، پێ و قده‌م؛ تجارهت: قازانج له‌ مامله.

پوخته‌ی مانا:

له‌ ڕیگه‌ی دیداری یاردا هه‌زاران گیان به‌ شاباشی به‌ری پێی که‌م، له‌ قازانجمه. که‌سیک یاری به‌ چاوی گیان – وه‌کوو من دیومه‌ – بینی، له‌ بازاری ئه‌وینی سوودی بی‌هه‌ژمار وه‌گیر دینی.

ب دیناری دنێ زینه‌هار دا یاری خوه‌ نه‌فروشی
که‌سی یووسف فروتی وی د عاله‌مدا خه‌ساره‌ت کر

مانای وشه‌کان:

زینهار: ده‌غیله؛ عالم: دنیا؛ خه‌ساره‌ت: زیان.

پوخته‌ی مانا:

ده‌غیلت بَم نه‌چی هه‌رگیز به‌زیر و مالی دنیا یار وه‌گۆری. که‌سیکی یووسفی میسری
فرۆشت، هه‌ر خۆی له‌دنیا‌دا زیانبار بوو.

٨ تئێ ئه‌و سه‌جده‌یا شوکری ته‌ بر می‌جرا بئێ قه‌وسه‌ینان

کو ده‌لق و شه‌مل و سه‌ججاهه‌ ب فئ ئافئ قه‌ساره‌ت کر

مانای وشه‌کان:

ده‌لق: خه‌رقه‌ی پڕ له‌ پینه‌ی ده‌رویشانه؛ شه‌مل: ئه‌و چاره‌که‌ یان عه‌بایه‌ که‌ ده‌له‌شیان
ده‌هالێن؛ سه‌ججاهه‌: دوو‌گرددی نوێژ؛ قه‌ساره‌ت: شوشتن؛ قه‌سسار: گازر، جل‌شۆر.

پوخته‌ی مانا:

ته‌نیا هه‌ر ئه‌و سوژده‌ و کړنۆشه‌ت به‌کار هاتوو هه‌ر به‌رانبه‌ر به‌ می‌جراوی که‌وانه‌ی برۆی
یار، بۆ سوپاسی دیداره‌که‌ی به‌جیت هێنا و هه‌ر که‌سی‌کیش وه‌ک تۆ خه‌رقه‌ و
به‌ژن‌پۆش و به‌رماله‌که‌ی به‌ ئاوی چاو و خوینی دل نه‌شۆری، به‌ ئاواتی دلی ناگا و
کړنۆشی لئ قبول ناکری.

٩ د به‌حسێ له‌علی له‌ب هه‌ر خام نارت ته‌بعئ ئه‌لماسی

وه‌لئ ته‌ئسیر و فه‌یزی میهرئ ته‌دبیرئ حه‌راره‌ت کر

مانای وشه‌کان:

خام: کال، خاو؛ نارت: ناگاته؛ ته‌ئسیر: کارتیکردن؛ فه‌یز: به‌هره؛ فه‌یز: سه‌رپێژ
کردن؛ میهر: خۆر؛ میهر: ئه‌وین؛ حه‌راره‌ت: گه‌رما.

شیاوی باسه‌: له‌عل و ئه‌لماس دوو گه‌وه‌هه‌رن که‌ ده‌لێن کار تیکردنی پۆژ، به‌ سه‌ه‌تان
سال، له‌ دلی به‌ردا سازیان ده‌دا.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر کال و خاویک ناتوانی مرخی وه‌ک ئەلماس برابی و بتوانی له‌باس کردنی له‌علی لێواندا سهرکه‌وێ. که من ده‌توانم لێی بدویم، تیشکی خۆری ئەوینی به‌سهرپرێژی من، ئەو گهرمایه‌ی داوه به‌دل که بتوانی له‌م دژوارییه‌ سهر ده‌رکا.

د ئیعجازی به‌یانیدا سوخه‌ن گهر بێته ئینسافی
دزانت موخته‌سهر هه‌ر که‌س «مه‌لی» سیحره‌ عیباره‌ت کر

مانای وشه‌کان:

ئیعجاز: شتیک که له‌ توانای که‌سدا نه‌بی؛ سوخه‌ن: وته؛ موخته‌سهر: کورته؛
عیباره‌ت: قسه‌ درکاندن.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گهر خه‌لک هه‌روا که‌میک ئینسافیان بی، باش ده‌زانن مه‌لا له‌و شیعرا نه‌ی خۆیدا، کاریک ده‌کا که به‌هیچ که‌سیک نا‌کری و هه‌رچی له‌ ده‌می ده‌رده‌چی وه‌ک سیحری جادوو گه‌رانه.^۱

۱. شیاوی باسه: مه‌لا له‌م غه‌زه‌له‌یدا شوینی حافزی گرتوو و دوو شیعری خواجه‌ حافز _له‌و کیش و قافیه و مانایه_ له‌ ناو دیوانه‌ که‌یدایه. «هه‌ژار»

شوینی شیعری حافز و له‌و زیاتر، مه‌ولانای رۆمی _چ له‌ بواری مانا و چ له‌ باری کیش و سه‌رواوه_ له‌م دیوانه‌ ته‌واو به‌رچاوه.

هه‌میشه به‌هار

آ خه‌لقۆ ل من کن شیره‌تی ئه‌و دلبه‌را زهر رین که‌مه‌ر
من دی د حالئ غه‌فله‌تی هات دهر ژ بورجئ وه‌ک قه‌مه‌ر

مانای وشه‌کان:

خه‌لقۆ: گه‌لۆ؛ شیره‌ت: ته‌گبیر؛ بورج: مه‌نزلگه‌ی مانگ؛ بورج: باله‌خانه‌ی کۆشک.

بوخته‌ی مانا:

خه‌لکینه ته‌گبیرم چیه؟ چم لی ده‌که‌ن؟ نازانن ئه‌مپۆ چم دی؟ له‌ پر دیتم یار
که‌مبه‌ره‌ی زێڕین له‌ پشت، له‌ باله‌خانه‌ دیاری دا؛ وه‌ک مانگ هه‌لی.

٢ هات‌دهر ژ بورج و په‌نجه‌ران دل گرت و دا به‌ر خه‌نجه‌ران
ئه‌ف ره‌نگه‌ حالئ دلبه‌ران له‌و عاشقان خوون بوون جه‌گه‌ر
٣ قه‌لب و جه‌گه‌ر من بوونه‌ خوین له‌ورا کونوو ده‌ربوون برین
ئه‌ی جان وه‌ره‌ حالم ببین وه‌ر رووح ژ قالب بێته‌ دهر

مانای وشه‌کان:

جه‌گه‌ر: جه‌رگ، که‌زه‌ب؛ رووح: گیان؛ قالب: به‌ده‌ن.

بوخته‌ی مانا:

هه‌ر که‌ په‌نجه‌ره‌ی کردنه‌وه‌ و له‌ دووره‌وه‌ له‌ ژووری باله‌خانه‌یدا خۆی نیشاندام،
ژانیکێ وام له‌ دل وه‌ستا ده‌تگوت به‌ر خه‌نجه‌ر دراوه‌. خوین له‌ جه‌رگ و هه‌ناومه‌وه
هه‌لده‌چۆرا و کۆنه‌برینم کولانه‌وه‌. وه‌ره‌ ئه‌ی گیانی شیرینم تۆ هه‌یج نه‌بی له‌ برینه‌کانم

بروانە کە دەشزانم گیانی ئامانەتى ناو لەش ھەر تۆى لى نزیك کەویەو، خۆى لە لەش رادەپسکینى و بۆ سەیری بەژن و بالای تۆ دیتە دەرى و نایەتەو؛ کە بەراستی دەبیتە مایەى شانازیم.

٤ جانى من ئەر بى سەر جەسەد مەزگین ب ئافاقان رەسەد
عالم ھەمى پى بن ھەسەد ئینسان و جین و جانەوەر

مانای وشەکان:

جەسەد: لەش؛ ئافاق: ئاسۆگەل؛ ئافاق: ھەموو دنیا؛ رەسەد: دەگا؛ عالم: ھەرچى ئافەرىدەيە؛ ھەسەد: ئیرەيى؛ جین: جنۆکە؛ جانەوەر: زیندەوەر.

پوختەى مانا:

يارم _ کە گیانی بەراستم ھەر خۆيەتى _ گەر بىتە سەیری برینان، گیانە سىسەکەى ناو لەشم بۆ دیدارى دیتە دەر و بە يە کجاری لە لانی لەش تەرە دەبى. کە وا بوو یار دیتە سەیری جەندەکە بى گیانەکەى من. بەلام ھەر بگاتە سەرم، لە دنیاى دەبیتە قاو؛ خۆشى و مژدەى دیدارەکەى گش ئاسۆيەک بەرخۆ دەدا. ھەرچى ئافەرىدە ھەنە _ مەرۆ و جنۆکە و زیندەوەر _ ئیرەيى بە لاشەم دەبەن.

٥ عالم ھەمى تىک بوونە سەف سەیرین ل شاھى من بە خەف
ھاتن تەماشای چار تەرەف شاتر خومار (خیمار) تايین دەر
٦ ھات پادشاھى پور سوپاھ قامەت ئەلیف دیم شوبهئى ماھ
داد و مەدەد سەد ئاھ و ئاھ زولفان عەقارب تینە سەر

مانای وشەکان:

سەیرین: رۆانیان؛ شاھى: شادی؛ شاھ: پاتشا؛ خەف: نەپینى؛ شاتر: چوست و مەزبووت؛ شاتر: جلەودارى پاتشایان؛ خومار: مەى گەستە، سەرگىژى سەرخۆشى؛ خیمار: نیوھ رۆوبەندىک؛ سوپاھ: لەشکر؛ قامەت: بەژن؛ عەقارب: گەلە دوویشک.

بوختى مانا:

مه لا به خيال دايانوه كه يار بهزه ي پيدا هات و هاته سه يري كه لاکه برينداره كه ي .
 فهرموويه تي: هه موو دنيا کو بۆتوه و ريزيان له ده ورم بهستوه كه هيچ نه بي به
 دزييه وه ههست به شادي له شه كه م كهن و له و پاتشاي نازدارانهش به سيله چاويك
 بروانن. پياده ي جلّه وداري ئه سپي ئه و مهسته فهرمانر هوايهش، له جوانييه كه ي مه ي
 گهسته يه و پيشي تماشاي گرتووه. كهزيه كانيشي _ كه سهر يان به ئالقه
 هه لگه راونه وه _ وهك دوو پشك له و سهر وه گهف له تماشاكه ر ده كهن. خيماريش
 نيوه ي روخساري داگرتووه. هه ي داد! هه ي خودا كۆمه گيك له دهس ئيره يي
 پاسداري ئه و نازداره و كهزيه ي ئه و بالانه مامه ي كه وهك پيتي ئه لف راسته و تهختي
 هه نييه ي وهك مانگ وايه.

Y	گهستيمه خهلقو عهقره بي	مهستم ژ شهوقا غه بغه بي
	تالع تني مه د كهو كه بي	ئيرؤ عهقارب تينه دهر
A	ئيرؤ عهقارب هاته خوار	چوو نيقي باغي گولعوزار
	ئه و بوغچه يا هه ر لي بوهار	له و بولبولان لي قال و شهر

ماناي وشهكان:

شهوق: مهيل، ئارهزوو؛ شهوق: پرشنگ؛ غه بغه ب: بهرچيله؛ عوزار: لاجانگ؛ بوغچه:
 باخچه؛ بوهار: بههار؛ قال: گاله.

بوختى مانا:

له پرشنگي سپيايه تي ژير چه ناگه ي، چاوم به شهواره كهوت و به بؤني ئارهزوو مهست
 بووم. هؤشم نه بوو، سهري نووكي كهزي و بسكي _ كه وهك كلكي دماره كۆل ببوو
 ئالقه _ پييه وه دام؛ سستي كردم. بۆ چاره نووس كه له فالنامه دهروانم هه ر بورجي
 دوو پشكي ئاسمان له به ختمه.

به لي ئه مړؤ كه يار كهزي به شانه كرد، گه وه كانى هاتنه سهر روومه تي جواني، دهتگوت
 ههزار دماره كۆل كهوتوونه ناو گولزاره وه و لاجانگي وهك گول ناسكي، داپوشرايوو.

بولبولان له پیوار بوونی ئەو گولزاره هەر بهاره، کهوتوونه نالین و گالین و له گهل بهختی رهش شه پړانه.

۹ بی هه د ژ دل نالی و کهیب دهو بوغچه یا رزوانی غهیب
 فان نالیان نینن چو غهیب سوهینه ئەم دل بوو سهقه

مانای وشه کان:

بی هه د: له هه ژمار به دهه؛ بی هه د: بی سزادان؛ کهیب: ماتی و خه مگینی؛ رزوان: به هه شت؛ رزوان: به هه شته وان، ره زه وان؛ غهیب: نادیار؛ سهقه: جه هه ندهم.

بوخته ی مانا:

ناله و گاله ی خه مپارانه ی ئەوینداران، هیند له ئەندازه دهه رچوووه ئەو به هه شتی خودایه شی — کهه رووی یاره — داگرتوووه. به لام نالین بو ئیمه ی دلدار ی بی بهش، سزای نییه و ئاساییه؛ چونکه ئیمه دل مان وهک جه هه ندهم گهرمه و خه لکی جه هه ندهمیش لهو لا ناله یانه و دهنگیان ده گاته ناو به هه شت و هاوار ده کهن که ئیوه فریامان کهون.

۱۰ سۆتن ل من جه رگ و هه ناف وهر دین د هوور گرتی خونا ف
 زولف هاته سه ر لی کر بلا ف بایئ نه سیم وه قتی سه حه ر
 ۱۱ ترسم مو خالیف با ده تی زولفی ن د دۆرا جه بهه تی
 راکت قیام وئ ساعه تی عاله م بیت زیروزه بهر
 ۱۲ زاهیر دیژم په ندگیر دا دل نه دی زولفا حه ریر
 شوبه ی «مه لی» مینی ته سیر گوهدیره قه ولی موعته بهر

مانای وشه کان:

وهرد: گول؛ هور؛ ورد؛ مو خالیف: پیچه وانه؛ جه بهت: توپل؛ زیروزه بهر: ژیر و ژوور؛ راکهت: هه ستینی، په یداکات؛ قیام: هه ستان؛ ساعهت: ره ژوی قیامهت؛ په ند: نامۆز گاری؛ گیر: بگره؛ قهول: گهت؛ موعته بهر: به ئیحتوبار.

بوختە ی مانا:

گولی پوخساری ئەو یارە لە بە یانا وردەشەونمی لە سەر بوو. کەزیه کانی بەسەردا هات و بای بە یان، لە سەر پوخسار پەخشی کردن. سەیری گولانم لە دەس چوو؛ لە تاوانا جەرگ و هەناوم سووتاون. زۆر دەترسم ئەو بای پیچەوانە ی بەختە، کاریک بکا زولفان لە دەوری هەنیهشی بەهالیننی و قیامەت لە دنیا رابیننی و دنیا یە ژێرووور بکا و ئیتر بو دلداری هەژار، هیچ دەردی خۆشیان نەمینن.

کاکی ریبوار! من کە مەلام، دەبی بە پڕوالت پیت بلیم دلت مەدە بە کیزۆلە ی ئاوریشمی دلرفین؛ با وەک من گیرۆدە نەبی. بەلام ئەم ئامۆزگارییە ی من لە دلمەو هەلنەقولیو ه. پەندی بەراستیم ئەو یە دڵ دەگرۆی جوان چاکیک نی و گیرۆدە بە! تا ئامادە ی دلداری یاری مەزن بیت.

مەستی ئەبەدى

۱ جاناز جەمالا تە موقەددەس قەبەسم ئەز
گەر حوور و پەریزادە نەزەر کی تە بەسم ئەز

مانای وشەکان:

موقەددەس: پیرۆز؛ قەبەس: بزوت؛ نەزەر: تماش؛ ئەز: من.

بوختەى مانا:

گیانە من لە خۆمەووە هیچ نیم. من گریکم لە کۆی گری تۆووە ھاتووم. من نە ھۆریم دل
دەیگری، نە لە شوین پەریان دەگەریم. من لە دنیا و قیامەت تماشایەکی تۆم بەسە.

۲ میسلئ مەھئ نەو گەر تە دفئتن مە بیینی
مئزە بکە جامئ تو دیینی چ کەسم ئەز

بوختەى مانا:

راستە من لە دلداریدا ھەندە لاواز و بئەرەنگم کە وەک مانگی یەکشەووەم بەسەر
ھاتووە و دەبێ زۆر ورد بۆم بپروانن تا دەمبینن؛ بەلام تۆ ئەگەر بەنیازی من بیینی،
بپروانە پیالەى مە یەکەى خۆت ببینە! منیش ھەر تۆم. مەروانە پەنگی دنیا ییم؛ منیش
و تۆش ھەر دانەوێ تیشکی جوانی خۆای مەزنین.

۳ یەغما ژ مە جان کر کو تەجەللائی ل دلدا
من پرووحتی د قالب تویی تەنھا قەفەسم ئەز

ماناي وشه كان:

يه غما: تالان؛ ته جه لالا: ئاشكرا بوون؛ قه فەس: ركه.

پوخته ي مانا:

يارى نازدارا! ههركه پرشنگى جوانى تۆ، خۆى بۆ دلم ئاشكرا كرد، گيانه پرواله تيبه كه مى به تالان برد. ئىستا تۆم گيانى شيرىنى و من بوومه قه فەسىك بۆ تۆ.

۴ حوبىا تهيه من رادهه ژىنى كو بنالم
شەب تاب سەحەر نالە ژ رەنگى جەرەسم ئەز

ماناي وشه كان:

راهه ژاندىن؛ راته كاندىن، راژاندىن؛ شەب: شەو؛ جەرەس: زەنگۆلە.

پوخته ي مانا:

وهك دهنگى زەنگ به هۆى دەستىك پەيدا دەبێ كه زەنگۆلە راده ژىنى، نالەى منىش نه به خۆمه؛ ئەوینى تۆ دەمخاته سەر نالە كردن.

۵ من گۆ مه هێ نهو چاشیتى ئەبرووى یاری
گۆ من چ هەدە شو به هێ نه عى فەرەسم ئەز

ماناي وشه كان:

چاشیتى: چه شیت، چه شن، له گوین؛ گۆ: گوتى؛ نه عى: نال؛ فەرەس: ئەسپ، چ نیر چ مى.

پوخته ي مانا:

به مانگى تازە هاتووم گوت: له چه شنى ئەبرۆى یاری. گوتى: رام ناکه وى ئەو پەسنه؛ من وهك نالى ئەسپانم.

«نالى» دەلى:

به سەروم وت كه راست و سەر كەش و بەرزى! كه چى لەرزى

كه فەرقىشم بگاته ئاسمان، به نەدى قەدى يارم

ع ساقی ژ ټه زهل یه ک دو قه ده ح باده به من دا
حه تتا ب ټه به د مه ست و خومار و ته له سم ټه ز

مانای وشه کان:

ټه زهل: رږژی بناوان؛ قه ده ح: پیاله؛ ټه به د: بی پرانه وه؛ ته له س: شل و شه و یق و
خونه گر، مهستی که له لا.

پوخته ی مانا:

هر له رږژی بناواندا مه یگیر یه ک دوو پیاله مه ی دامی؛ تا هه تایه مه ست و
سه رخوش و که له لا ده مینمه وه و ټه غیار بوونه وم بو نییه.

٧ جانا تویی من جان، گولی بی خار گهره م بی
میننه کونه وه ک بولبولی میخنه ت عه به سم ټه ز

مانای وشه کان:

خار: درک؛ میننه ت: سوپاس؛ میخنه ت: مهیننه ت؛ عه به س: بیهوده.

پوخته ی مانا:

گیانه! له وساوو تۆم گیانی، وه ک خییو گولی بی درکم. سوپاس بو خوا که وه ک
بولبول بابه ده ست و رهنج خه سار نیم. چونکه گولی یاری بولبول به چقل ده وری دراوه.

٨ سه د جه ورو جه فا دی ب مه ناچین ژ ده ری ته
یه کسه ر تونه باتی ول ته بعی مه گه سم ټه ز

مانای وشه کان:

نه بات: بلوری شیلای قهند؛ مه گه س: میس.

پوخته ی مانا:

سه د جارانیس جزیام ده ی و بی ټه مه گیم ده گهل بکه ی، له ده رگا که ت لا ناکه وم. تۆ

نه‌باتی و ته‌بیاتی منیش وه ک می‌شه؛ له شیرنایه‌تی ده‌گه‌پریم.
«سه‌عدی» ده‌لی:

دل وه لا نا‌که‌وئ هه‌ر دیته‌وه لات تا ماوه
شانه هه‌نگوین! له وزه‌ی می‌ش نیسه لات لی لا‌دا
«ناری» ده‌لی:

می‌شی خالت نافرئ به‌س باوه‌شینئ که به ناز
چونکه پا‌بنده به شه‌هدی شه‌ککه‌ری گۆ‌نا‌ته‌وه

گه‌ر وه ته‌د‌فیتن ببری سه‌ر بکه‌فه‌رمان
دافئ سه‌عه‌تی سه‌ر ب‌برم خوه‌ش مقه‌سم ئه‌ز
سه‌ر تا ب قه‌ده‌م ئه‌ز بسۆژم شوبه‌ئ «مه‌لا»یی
په‌روانه‌سیفه‌ت سو‌ه‌تم و بی‌سه‌وت و حیسم ئه‌ز

مانای وشه‌کان:

سه‌عه‌ت: ده‌م؛ مقه‌س: قه‌یچی؛ سوژین: سووتان؛ حیس: هه‌ست؛ سه‌وت: ده‌نگ.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر دلت وا ده‌خوازئ هه‌ر سه‌رم پێوه نه‌می‌نئ، فه‌رمانت هه‌ر بده به‌خۆم. له سه‌ر
په‌راندنی خۆم‌دا، وه‌ک مقه‌ستم؛ هه‌ر ده‌سته‌جئ ده‌یه‌پریم. ئه‌وسا وه‌ک مۆم — که‌ بۆ
دا‌گری‌س‌اندن هه‌ودای سه‌ری ده‌ق‌رتینن — سه‌ر تا پام بۆ سووتان ده‌بی و د‌ل‌دارانی‌ش به
ده‌ردی په‌پووله ده‌بهم. هه‌روه‌ک خۆمی مه‌لا! له‌چه‌ش‌نی په‌پووله سووتام و هه‌یج
ده‌نگ و هه‌ستیشم نه‌بوو.

١. وێده‌چئ مرازی مامۆستا ئهم به‌یته‌ بووبئ:

گر برانی نرود ور برود باز آید نا‌گزیر است د‌که‌ی حلوا‌یی را

دل دهریایه

١ توورم ب دل و پهیره وئ موسایم ئهز
 ئاته شهپه رس و نوورئ ته جه لایم ئهز
 ٢ باری ز «وَعَلَمُ» کو خه به ردار کرین
 ئیرؤ تو بزان ئاده می ئه سمایم ئهز

مانای وشه کان:

باری: خودا؛ عَلم: فیری کرد؛ ئه سماء: ناوان؛ ئه سما: هه ره بهرز.

پوخته ی مانا:

له قورئانیدا هاتوو: «خو به فریشته کانی فهرموو: من جئ نشین له سه ر زه مین ناودیر ده کم. گوتیان: ئاخر له سه ر دنیا، کاری خراب وه دی دینئ و خوین ده پژیئ. ئیمه ش په سندی تۆ ده ده بین و به پیروزی تۆ هه لده لیین... فهرمووی ئه وی من ده یزانم، ئیوه سه رتان لئ ده رناچئ. خو ناوی هه موو شتیکی فیری ئاده م کرد. له پاشان له بهر فرشتانی رانا و فهرمووی: ئه گه ر لاتان وایه راستن، ناوی ئه م شتانه بلین! گوتیان: خوایه، پاکی هه ر بۆ تۆ ره وایه. هه رچی بۆ خۆت فیрман نه که ی، لئی نازانین. زانا و هه مه کاره خۆتی. فهرمووی: ئاده م! ناوی ئه وانه یان پئ بلئ. کاتی ئاده م ناوه کانی له لای فریشته کان درکاند؛ خودا فهرمووی: نه موت پیتان، من نادیارئ ئاسمانان و سه رزه ویشم ئاگا لیه و ده یانزانم و هه رچی ئاشکرای بکه ن و هه رچی گوم و نه ییتانه ده یزانم؟»

مه لا ده لئ: له شوین مووسام، که له گه ل خوا گفتوگو که م و بیدینم. له لایه کیش وه ک چیا ی توور، نووری خوا خۆی نیشان داوم. وه ک مووسا، به ره و ئاگر چووم و بۆ

تاوئیک ئاگرپه‌رست بووم که چی هه‌رخۆم نووری خودام. له‌وساوه که خوای بانی سه‌ر، هه‌موو ناوی فی‌ری بابه‌ده‌م کردوو؛ من ئه‌م‌رۆ ئه‌شی بزانی که جی‌به‌رزتر ئاده‌میی.

۳ ئینشائی علوومی له‌دونی چونکی مه‌ زانی
زانی ب حه‌قیقه‌ت کو چ ئینشایم ئه‌ز

مانای وشه‌کان:

ئینشاء: ئیجاد؛ علوومی له‌دونی: زانسته تایبه‌ته‌کانی خودا.

پوخته‌ی مانا:

چۆنکه خودا زانسته تایبه‌ته‌کانی - که هه‌ر نزیکانی خۆی لی‌ شاره‌زا ده‌کا - تیگه‌یاندم؛ ئه‌وسا له‌ راستیدا، به‌ خۆم زانی که من چلۆن ئیجادیکم.

۴ هه‌رفین ره‌قه‌می له‌وحی وجودا مه‌ بخوان
دا‌قه‌نج بزانی کو چ ئیملایم ئه‌ز

مانای وشه‌کان:

ره‌قه‌م: ژماره‌؛ له‌وح: ته‌ته‌له‌؛ ئیملا: نووسینه‌وه‌ی گوتراو.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر تۆ به‌و پایه‌ بگه‌ی که بتوانی له‌ سه‌ر ته‌ته‌له‌ی فه‌رمانی دێرینه‌ی خودا، ژماره‌ و ناوان وه‌خوێنی؛ ئه‌وسا باش بۆت ده‌رده‌که‌وی که من چۆن له‌ رووی سیایی نزیکانی خودای گه‌وره‌، نووسراومه‌وه‌.

۵ زاهیر تو په‌ریشانیی حالی مه‌ نه‌بین
مه‌جمووعی د‌زاتی‌ خو‌ه و تو‌غرایم ئه‌ز

مانای وشهکان:

زاهیر: ڕۆالهت؛ پهریشانی: ٻلاوی و پهشیوی؛ نهیین: مهروانه؛ مهجمووع: کۆ؛ توغرا: شیوه خه تیککی قیچه لقیچه، پادشایان ناوی خۆیان پێ ده کرده مۆر بۆ سه سکه و فه رمان.

پوختهی مانا:

نابێ تۆ له وه ٻروانی که به ڕۆالهت، پهریشان و حال پهشیوم. له راستیدا، وه کوو مۆری پادشایان، هه رچهند به دیمهن تیک هالاو و وشهکانی لیک ٻلاون، به لام جوان و پهر له مانان؛ منیش هه ر وام.

«حه ریق» له باسی شیخی خۆیدا ده لێ:

هه م حازر و هه م غایب و هه م جهمع و پهریشان
ئه م جهمعه نه قیزهینه له تۆ بوو به ٻیوايه

«حافر» ده لێ:

له مه یخانان گه دام ئه م ما له مه ستیدا وه ره سه یرم
ستیره م وان له بهر دهستان و نازم پهر به عاسمانه^۱

عَ عالم چیه ئیعراب و حرووف و کهلیمات
ئه و نوقته د نه فسا خوه و مه عنایم ئه ز

مانای وشهکان:

ئیعراب: سه ر و ژێر و ٻۆر؛ کهلیمات: وشه گه ل؛ نوقته: خال.

پوختهی مانا:

هه موو دنیا، به سه ر و به ر و ژوور و ژێر و هه موو وشه و هه موو پیتییک - که بوونه ناو بۆ ئافه ریدانی خودا - له خالیکه وه دامه زران که ئه ویش بوونی خودایه. ده سا من

۱. گدای میکدهام لیک وقت مستی بین! که ناز بر فلک و حکم بر ستاره کنم

دهرچووم له پیت و سهر و ژیران. من ههرخۆم، ئیستا بوومه‌ته‌ ئه‌و نوخته‌یه‌ و مانای
نوقته‌ش له‌ مندایه‌.

مه‌لا لیڤه‌دا، وه‌کوو زۆر له‌ سوڤیه‌کانی میژوویی، وا تیکه‌ل به‌ خودا بووه‌؛ که‌ جیاوازی
له‌ ناو خۆی وه‌ک ئافه‌ریده‌یه‌ک و خودای سازده‌ری نه‌دیوه‌.

٥ سهد نیل و فورات تین و درهن قه‌لبی مه‌دا^١

پی‌ ناحه‌سه‌هین قولزم و ده‌ریایم ئه‌ز

مانای وشه‌کان:

نیل: چه‌می گه‌وره‌ی میسر؛ فورات: ڕووباری به‌ناوبانگی هه‌والی دیجله‌؛ تین و درهن:
دین و ده‌رۆن.

پوخته‌ی مانا:

سه‌تان ڕووبار به‌ پرای نیل و فورات، له‌ زانست و به‌هره‌ی خوایی به‌ ناو دلما
تیده‌په‌رن. من که‌ بۆ خۆم بوومه‌ ده‌ریا، هه‌ست پی‌ ناکه‌م.

٦ تو ژ نوسخه‌یی ته‌وحیدی مه‌خوون ئایه‌تی نه‌فی

بی‌ ئاله‌تی ئیسه‌باتی کو ئیلایم ئه‌ز

مانای وشه‌کان:

نوسخه‌: وه‌نووسرا؛ ته‌وحید: به‌ تاک زانین؛ نه‌فی: دان‌پیدا نه‌هیتان؛ ئاله‌ت: ئامراز؛
ئیه‌سات: وه‌راست گه‌راندن؛ ئیللا: بی‌جگه‌.

١. سه‌لمان دلوفان و زفنگی: «سهد نیل وه‌تین و ددرن قه‌لبی مه‌»؛ به‌لام کی‌شی ته‌واو نییه‌.

پوختەى مانا:

ئەى كەسىكى ئەو نووسراوھ دەخویتییهوھ و «لا اله الا الله» یه و مانای وایه هیچ شت نییه كه بۆ پەرستن ڕهوا بێ؛ جگه له خوا. ناوی شت و كهس زیاده. هەر بێجگه له خوا هیچ مه‌لى و ئەو بێجگه‌یه‌ش بزانه خۆم ده‌گرێته‌وه.^۱

۹ سەد نه‌قل و ڕیوایەت دەمه‌یا سافیه‌ موویه‌كه‌

ئیرۆ كوژ پیرى خوه‌ ب فتوايم ئەز

مانای وشەکان:

نه‌قل: ڕاگوێزان؛ ڕیوایەت: گیرانه‌وه؛ فتوا دان: ئیجازه‌دان.

پوختەى مانا:

ئەوه‌ى كه‌ ده‌لێن وا نووسراوھ و وا گوتراوھ و ده‌بێ وا بكړى و وا نه‌كړى، له‌ كن سوڤى _كه‌ ده‌گه‌ل خودا تێكه‌له‌_ وه‌ك موو وایه‌ كه‌ له‌ ناو بادەى بێ خلتە دیارى بدا. من هەرچى ده‌یلێم و ده‌يكه‌م، به‌ فتواى پیرى ده‌ستگیر ڕیم دراوه‌.

۱۰ به‌یوه‌سته‌ تو هەر بانگی مه‌ كى شوبه‌ته‌ى نایى

بى‌ یار و مه‌ى و سازى مه‌ گو‌نایم ئەز

پوختەى مانا:

كاوړاى مه‌لاى زانسته‌ ڕواله‌تییه‌كان! ئەگه‌ر قورگت وه‌ك بـلوړ بـلووړـیتـه‌وه‌ و گازیـم بكه‌ى كه‌ بێم و بـمه‌ په‌یره‌وت، بـێ به‌هره‌یه‌. من پێم گو‌توو‌ى كه‌ ناچمه‌ ناو كو‌ړیكه‌وه‌ باده‌ و ساز و یارى به‌نازى لى‌ نه‌بێت.

۱. زۆر له‌ سوڤیان، وه‌ك «بایه‌زیدى به‌ستامى» و «موحیه‌ددین ئینولعه‌ره‌بى» و «مه‌نسور هه‌للاج» و گه‌لیك وه‌ك ئەوان، وه‌ها تێكه‌ل به‌ خودا ده‌بوون، كه‌ ده‌یانگوت خوا ئیمه‌یه‌ و ئیمه‌ خوداین و هەر یه‌كین و نه‌ لێك جوداین. هه‌للاج ده‌لى: من خودام و خوا له‌ بالا پۆشه‌كه‌مدا. موحیه‌ددین عه‌ره‌بى ده‌لى: هه‌رچه‌ند په‌سنى خودا ئەده‌م په‌سنى خۆمه‌... «هه‌زار»

١١ هه‌رچی ته‌ بقیتن ژ مه‌ وه‌ر جان بخۆییتن
جانا بکه‌ فه‌روار فه‌وه‌ستایم ئه‌ه‌ز

مانای وشه‌کان:

وه‌ر: ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر؛ فه‌روار: فه‌رمان؛ فه‌وه‌ستان: هه‌له‌وه‌ستان.

بوخته‌ی مانا:

یاره‌ جوانه‌ تاقانه‌که‌م! هه‌رچییه‌ که‌م لێ داوا بکه‌ی، گیانی‌ش ده‌گه‌ل، بو‌ فه‌رمانت
هه‌له‌وه‌ستایم و ئاماده‌م که‌ پێکی بێنم.

١٢ سه‌د شیش د دلدا نه‌ ژ میهری مه‌ «مه‌لا»یی
له‌وه‌ه‌ر ب فغان میسلێ نه‌ی و نایم ئه‌ه‌ز

بوخته‌ی مانا:

ئیمه‌ی مه‌لا، دل‌مان به‌ ئاگری ئه‌وین ده‌برژینری. له‌ سه‌د لاوه‌ له‌ شیشی مژۆل دراوه‌.
کزه‌ و چزه‌ و هه‌له‌چزانم، وه‌ک بلویر ده‌نگ ئه‌داته‌وه‌ و هاواریه‌تی.
«ناری» ده‌لی:

پوووت وه‌کوو ئاگر، موژه‌ت وه‌ک شیش و ئه‌برۆت قیمه‌کیش
میره‌وه‌حه‌ت زولف و که‌بابه‌ت جه‌رگی پاره‌ی «ناری»یه

عیشقی مه جازی

آ عاشق ئەر جاره ک ژ بالا لی بدهت بهرقا مه جاز

(یان: موجاز)

دئ ل نک ساحیدلان ههتا ئه بهد بت سهر فیراز

مانای وشه کان:

بالا: بهژن؛ بالا: بهره ووژوور؛ بهرق: برووسکه؛ مه جاز: ناره گهزی؛ موجاز: مه ره خهس
کراو؛ سهر فیراز: سهر بلنده.

بوخته ی مانا:

ههرکه جاریک برووسکه یه ک له دلداریی، وه بهر دلی ههرکهس کهوئ؛ تا هه تایه، له
کۆری دل پروونا کاندایه پێگه دهری و سهر بلنده.

۲ کهشفی ئه سراری سیفاتان بی مهحه بیهت نابتن

سووره تی ئه سما دفیتن دا بکین ژئ فههم پاز

مانای وشه کان:

کهشف: پێزانین؛ سوورهت: وینه ی دیاردی؛ ئه سما: ناوان؛ فههم: تی گه یشتن؛ پاز:
نهینی.

بوخته ی مانا:

ههتا گیانیک تامی ئه وینی نه چیژئ وزه ی نابی که له پازی نهینی باره گای خودا، هیچ
بوژی و هیچ تی بگا. گهره که ئاکاری خودا و وینه ی رهوشت و سیفاتی، بیه بهر چاو و
دهربخری. ئه وساده کری بیژن خودامان ناسیوه. یه کیک له سیفاتی خودا،

خوشیکیه. پیاو هه تا ریز له جوانی و دلراکیشانی جوانانی سهر دنیا نه گری، چووزانی جوانیه که ی خدا مانای چیه؟! خوا بو ناوی خوئی ناوه جوان؟ جاری دهبی لهو جوانانه، که بهر تیشکی جوانی خدا که وتوون، دل بو دلاری رابیننی و ناماده بی تا له جوانی خواش حالی بی.

«جه لاله ددین پۆمی» ده لی:

ئهو مه لایه ی له دلاری بی خه به ره

گاجو و تیکه، میزه ری زلی له سه ره

۳ لامیعا حوسن و جه مالی دی ژ عیلمی بیته عهین

عیشق دا ژئ هلبتن کی دی حه قیقه ت بی مه جاز

مانای وشه کان:

لامیع: بریقه ده ره؛ عهین: خودی شت؛ هلبتن: هه لبیت.

پوخته ی مانا:

پیویسته هه ست به بریقه ی جوانی کردن، له چاو راگو یزری و بیته دل و گیان بیچیژی و لپی تی بگا. هه روا دیتنی دووراودوور و پی زانینی به کار نایه. دلاری جوانی دنیایی، که ناو نراوه؛ ئه وینی به ده ل (عیشقی مه جازی) وه ک ئه و به رده ستی به وایه که ناگری پی هه لده که ن. تا ئه و نه بی و پزیسکی لی نه بیته وه، بلیسه ی ناگریش نییه.

۴ حوسن و حوب بی یه کدو نابن دی بکن شاه و گه دا

نوور ناده ت شوعله یا مه حموودی بی شه معا ئه یاز

مانای وشه کان:

حوب: خو شه ویستی؛ مه حموود: سولتان مه حموودی غه زنه وی که ده لین دلی خوئی داوه به خولامیکی که ناوی «ئه یاز» بووه.

پوختهی مانا:

تینی جوانی و خۆشه‌ویستی، لیک جیاواز ناکرێنه‌وه. له بازاری دلداریدا، شاو گه‌دا، دینه‌ پیزی یه‌ک. ئه‌وینی به‌گرپه‌ی مه‌حموود، له‌ چۆله‌چرای رووی ئه‌یازی هه‌لگیرساوه‌ و له‌و باره‌گای ئه‌وینه‌دا، ئه‌یاز له‌ مه‌حمووی ئاغای به‌ریزتره‌.

Δ مه‌عنیا عیشقی دزانی ئایه‌تا حوسنی بخوون
دا تو هه‌رفین موحبه‌تی یه‌ک-یه‌ک ژ هه‌ف کی ئیمتیاز

پوختهی مانا:

ئه‌گه‌ر له‌ مانای ئه‌وینی ده‌گه‌رپی، ده‌بی ئایه‌تی جوانی بزانی و بیشیخوینی و زۆری خۆ تیدا سه‌رراست بکه‌ی، تا بتوانی پیته‌کانی خۆشه‌ویستی شی که‌یته‌وه‌ و پله‌پله‌ی ئه‌وینداریت بۆ ده‌رکه‌وی.

ع کی خه‌به‌ردار بت ژ عیشقی که‌ی ژ به‌ر وه‌ستا گرت
گه‌رچی راه‌ ئه‌ز زه‌رره‌- زه‌رره‌ سینه‌سووز و جانگوداز

مانای وشه‌کان:

وه‌ستا: وه‌ستان، وچان؛ راه‌: پێگه‌؛ زه‌رره‌: تۆسقال؛ سووز: سووتمان؛ گوداز: تانه‌وه‌.

پوختهی مانا:

کێ له‌ ئه‌وین ئاگادار بیت، هه‌رگیز له‌ پێی دلداریدا، وچان و پشوو نازانی. با پێگه‌شی هه‌موو تۆز و تۆسقالیک، سینگ‌سووتین و گیان‌تاوین بیت.

Υ عاشقان بی گاف له‌و کالین ژ دل تین شوبه‌ی ره‌عد
وان ژ بالا لی دبارن وه‌ک برووسکان ره‌مز و ناز

مانای وشه‌کان:

بی گاف: بی وه‌خت؛ ره‌مز و ناز: ئیشاره‌ت و ناز.

پوخته‌ی مانا:

دلداران وهخت و بی‌وهخت بۆیه وهک ههور دهنالن و حالیان نییه، چونکه له بهژن و بالاوه تیری چاوان، وهک له دووی ههوره‌تریشقه‌ی به‌پژنه، بۆیان ده‌باری.

٨ ئافهرین سه‌د ئافهرین هه‌ی من ژ وانرا ئافهرین
ئێ ژ تیرین دلبه‌ران دایم د دل په‌یکان و گاز

مانای وشه‌کان:

په‌یکان: سه‌ره‌تیر؛ گاز: قه‌یچی، قرتین.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر ئه‌وانه هونه‌رمه‌ند و دلپه‌سندن، که دلیان به‌گازی ئه‌وینێ قرتینراوه و سه‌ره‌تیریان تی چه‌قاوه. سه‌د ئافه‌ریم بۆ ئه‌وانه و ئافه‌رینم پیشکesh به‌و دل‌به‌ئوین‌گازانه.

٩ گۆه ده‌ ئاوازی نه‌یی وه‌قتی سه‌ما تین موغبه‌چه
فه‌همی رازی گه‌ر دکی چاوا دنالن چه‌نگ و ساز

پوخته‌ی مانا:

وه‌ره‌ سو‌فی! له‌و کاته که به‌زمه له‌ مه‌یخانه‌دا و به‌چه‌گا‌ور مه‌ی ده‌گیرن و به‌ده‌م سه‌ماوه سو‌ور ده‌ده‌ن، ئه‌گه‌ر هه‌یج له‌ نه‌ینیی ئه‌وین گه‌یه‌نرابی، ده‌زانی که ده‌نگی چه‌نگ و لیدانی بلویر و سازان چیت پی ده‌لین.

١٠ ئه‌و دلی من وه‌ک که‌بووته‌ر نابتن که‌س لۆمه‌ که‌ت
له‌و دفی تووری وه‌دا که‌فتی مه‌ دین سه‌د شاه‌باز

مانای وشه‌کان:

که‌فتی: که‌وتوو؛ شاه‌باز: بازی سپی؛ که‌بووته‌ر: کو‌تر؛ له‌و: چونکه‌.

پوختەى مانا:

بۇ كەس ناشى سەركۈنەى دلى من بكا؛ كە چۆن كەوتۇتە تۆرەو. دلم وەك كۆترىكى
بى ھىز، لە تۆرى ئەوینىك گىرە كە سەد شاپاز لەو تۆرەدا گىرۋەدەن و كەوتوونە
پەلەقازەو.

- ۱۱ وەر دلو داچىن تەماشایا جوانانین چەمەن
۱۲ وى ھلانى سەر ب ناز و سايەبان دایى نیاز
زولف و سونبول موشكبووى و بسک و سووسەن سۆرشىرىن
سەروبالا سەبزپووش و کل نیشان و غونچەباز
۱۳ نىرگىزىن قامەت زومەررەد سەرگران ھاتن خەرام
چار ئەترافان ب رەف-رەف لى ب مەش تىن سى و قاز
۱۴ دل ب كى دەم ئەز ژ وان ھەرىكە ب غەنجان دل دىن
دلروبائىن، جانفزاين، دلبرەين عاشق گوداز

ماناى وشەكان:

وەر: وەرە؛ دلو: ھەى دل؛ چىن: بچىن؛ چەمەن: مىرگ، چىمەن؛ ھلانى: ھەلىھىناو؛
سورشىرىن: دلکىش و رەزاشىرىن؛ باز: ئاوالە؛ زومەررەد: گەوھەرىكى سەوزە؛
خەرام: لەنجە؛ رەف-رەف: پۇل-پۇل؛ غەنج: ناز؛ دلروبا: دلرپىن؛ جانفزا:
گيانگەشىن؛ گوداز: توانەو؛ نیشان: خال.

پوختەى مانا:

ئەى دل وەرە بچىنە سەىرى مىرگولان! تازەگولان سەرىان بە ناز ھەلىھىناو و
خۇيان وە بن سىبەر داو. گولى سمل، بۇنى مىسک و غەنبەر دەدەن. وەك
بۇنى زولفى يارەكەم. سويسنە لە رەزاسووكىدا و لە بۇن و بەرامەى خۇشدا،
وەك بسكى ئەو شۇخە دەچى. دارى سەول سەوزەپۇشە. وەك بەژنى يار كە
جلكى سەوز دەبەر كا. بەلام ئەوندەيان فەرە، كە بالاي يار، خالى ھەيە.
وەك كلەسوبحانى دەچى و خونچەى دەمى پشكوتووە؛ كە لە بالاي سەولا

نييه. گولى نيرگز كه لاسكيان وهك زومه پرده ده، له سهوزايى، وهك چاوى مهستى ياره كه م به سرخوشى و به له نجه ولار، خو ده نوين. له هر چوار لاه، پۇل-پۇلى قاز و قورينگ، دينه سهيرانى ميرگولان و له ناوياندا دين و ده چن. هر چى ده بيبينم به ناز و دلر فينه و گيان گه شي نه و نه ويندار ده توينيت هوه؛ تيمام كاميان په سنده كم و خووى پى بگرم و بيكه مه خه مره ويني خوم؟

۱۵ عه قدئ ئيحرامى ده ما دلبر خويابى فهرزى عهين
سه جده كه بهر وان دوو برهان ناگرت جيه سه د نماز

ماناى وشه كان:

عه قد: بهستن؛ ئيحرام: كه وتنه ناو هه ره تى حه جه وه كه زور شت له پياو حه رامه؛
بره: برؤ؛ فهرزى عهين: هه ره پيوست؛ نماز: نويز.

پوخته مانا:

مه لا كه په سنى ميرگولان له جهنگه ي به هارا ده دا و دلخوشى دل ده داته وه كه پيكه وه برؤنه سهيرى گولان و هؤگرى به هينديكيان بگرئ، دلى بيرى ده خاته وه كه نه ويندارى به راستى، ناشى به جگه له ياره كه ي، دل بدا به هيچ شتى تر؛ بويه ده لئ:

خو بى بهش كردن له زورشت له كاتى زياره تى كابه ي پيرو ز و بهر زى دلداران، وهك نويز له سر پياو واجبه و سوژده بردن به ره و ميحرا بى برؤى يارئ هينده به جئ و جئ گه وره يه كه سه د نويزى به ره و ميحرا بى مزگه وتان، جئى ناگرن.

۱۶ عيده و ميرئ مه ئيرو ده رگه هئ لوتفى فه كر
گو «مه لا» هنگى بخوازى دئ ب دم به س تو بخواز

مانای وشه کان:

ھنگی: ئه وندھی.

پوختهی مانا:

جیژنهیه و ئه و سهروه ره ی من، ئه مپو دهرگای ئیلتیفات و لاواندنه وه ی خسته
سهرپشت. فهرمووی مه لا! ههرچی نیازیکی تو هه ته، لییم بخوازه؛ تو چیت ئاواته،
ده تده می.^۱

۱. خوا له قورئانا فهرموویه: «بهنده ی من! ئه گهر لیت پرسن: خودا چونه؟ من نزیکم؛ به دهنگ ئه و
که سه وه ده چم که هانام دینیتته به ری. ده با هاوارم بکه نی و بروای ته وایان به من بی. شایه ت
شاره زای ری بین». «ههزار»

كوژراوى چاو

۱ ژړه عا نير گزين تهى مهست و خونريز
زه مان بوو عه هدى جهنگ نه نكيزى چه نكيز

ماناى وشه كان:

ړه عا: نهرم و شل؛ ړه عا: توند و بزوز؛ ړه عا: جوان؛ عه هدى: دهوران؛ جهنگ نه نكيز:
شهره لايستين؛ چه نكيز: خانه خويندې به نوابانگه كهى مه غول (۱۱۶۲ تا ۱۲۲۷ ز.) كه
هر له چينه وه تا سهر كه نارهى دهرىاي ړه شى، خسته ژير چوكى خويه وه.

پوختهى مانا:

له سونگهى نيرگرى مهستى دوو چاوى تـو- كه خوينى هوگران دهرژن- زه مانى
بى نه مانى خويندې دهورى چه نكيزمان وه بىر ديتى. ده بى كى بى، به تيرى
چاوه كانت، نهنگواييت و ده بى كى بى، كه لهم كوشتاره بى نامانه سهر دهر كا؟!
«حريق» ده لى:

قرانى عاشقانه، كهس نه ما دهر چيت و سهر دهر كا

مه گهر بؤ موفيسى وه ك من كه بى قران و په ناباتم

۲ ته جانى من دقيت تهى جانى عالم؟
ژ من بستين ب له علين خوى شه كه رريز

ماناى وشه كان:

دقيت: دهوى؛ شه كه رريز: شه كرپرين.

پوختەى مانا:

تۆكە گيانى ھەموو ئافەرىدەكانى، كەنگى بەزەت بە مندا دى و بەو لىوۋە ئالى ياقىقى و شىرىنە شەكرىژانەت، فەرمان دەدەى كە بە گيان دەبەرت مەرم؟ دە تۆخوا دلم مەشكىنە و خۆت دوايى بە ژىنم بىنە.

۳ دو ەنەبەر بۆل شمشادى ب مەستى

قەبەستىن لەو ھەوا بوو ەنەبەرئامىز

ماناى وشەكان:

قەبەستىن: بەستىنەو؛ لەو: بۆيە؛ ئامىز: تىكەلاو.

پوختەى مانا:

پرچەكانت لە دوو لاو- كە ھەمىشە بۆنى خۆشيان لى بلاو- لە جوانى بەژن و گەردنت مەستى شەشدانگ، لە دەورى لاجانگ دەھەژان و بەم لا و بەو لادا دەكەوتن. لە بەژنى راست و بى گرىي ۋەك دارى شمشالت بەستىن، چۆنكە مەستىن. كەچى ھىستان پاناوھستىن و بزۆزن. كە پادەژىن بۆنى ەنەبەر بلاو دەبى. بۆيە ھەوا لە دەورى تۆ بە بۆنى خۆش ھەلازناو.

۴ ژ ئاخا ئاستانى مستەكى بىن

ل داغاندا بىيىنم خوەش سەبا تىز

ماناى وشەكان:

ئاخ: خاك؛ ئاستان: سەردەرانە، بارەگا؛ تىز: بەپەلە؛ خوەش: ساغ.

پوختەى مانا:

ئەى سروەبا! زۆر داخدار و برىندارم. تۆ خوا كە دىي، لە پىي خۇتا، لە خاكى بەر دەرگاي يارم، مشتە خۆلىكىم بۆ بىنە! دەرمانى ھەر ئەو ۋە يەكاويەك ھەموو برىنم سارىژ دەكا و بلۆقم دەپوچىننەو.

۵ تنی فەرهاد دزانست لەز زەتی عیشق
کووی جان دایە شیرینی، نە پەرویز

مانای وشەکان:

لەز زەت: خۆشی؛ پەرویز: نازناوی خوسرەوی پادشای ئێرانی میردی شیرینی بەناوبانگە.

پوختە ی مانا:

حەز لێ کردوویی خوسرەوم بۆ شیرینی، بە دل نییە. وەک پێویستە دەردی دلی نەچیشتوو. تەنیا فەرهاد تامی ئەوینی چەشیوە و خۆشی دیوە؛ کە گیانی شیرینی خۆی دا بە شیرینە دل بەندە کە ی.

«سالم» دەلی:

بە ئیمای دیدەیی مەعشوقە عاشق کیو لە بن دیتی
لە لای «سالم» کەندە ی بیستون موژگانی شیرین بوو

۶ تەب وتابی هەزار ئەشکەنجە دا دل
ژ شیرازی نیگاہی مەستی تەب ریز

مانای وشەکان:

تەب: تا؛ تاب: یاو، هەلچۆقان؛ ئەشکەنجە: ئازار؛ شیراز: ناوی شارێکە؛ شیرازە: کەنارە؛ شیرازە: بەندی بنەکتیب؛ تەبریز: ناوی شارێکە؛ تەبریز: نۆبەتی ریز، نۆبەتی پەرین؛ نیگاہ: روانین.

پوختە ی مانا:

روانیی چاوی مەستی یار - کە دەرمانی گش دەردانە و بە سیلە ی چاو، یاو و تا چا دەکاتەو - بۆ من پێچەوانە ی هینا. هەر کە تیلە ی چاوی دامی، هەزار ئازاری دا بە دل. دلم وەک نۆبەتیداران هەلدەچۆقی و هەلدەبزوقی.

٧ ئیلاهی نیرگزا مهی مهست و نازک
ژ دهستی خوار و بهدخاهان پیاریز

مانای وشهکان:

ئیلاهی: ئهی خوایه؛ خوار: ناراست؛ بهدخاه: دلپیس.

پوختهی مانا:

ئهی خودایه! ئهو یاره‌ی من - که وهک چله‌نیرگز شک و تورته و چاوی گرووی له
نیرگسی مهست برده‌وه - بیپاریزه و وا مه که خوار و بیفه‌پان، بۆ چاوپنی تماشای کهن.

٨ کولی تیت ئهو قه‌بابی ئاسمانی
له‌تیفا شه‌نگ و نازک وهک به‌لازیز

مانای وشهکان:

کولی تیت: چه‌نده‌ی لی دیت؛ قه‌با: که‌وا؛ ئاسمانی: به‌ره‌نگی ئاسمان؛ به‌لازیز:
که‌زیزه.

پوختهی مانا:

ئهی خودایه! ئهو که‌وایه‌ ره‌نگ ئاییه‌ی، چه‌نده‌ جوان لی دموه‌شیتته‌وه! نه‌رمه، شه‌نگه، له‌شی
ناسکه و هه‌روه‌ک گوله‌که‌زیزه‌ی دهمه‌وبه‌هاره، که سه‌ره‌پای دیمه‌نی جوان، موژده‌ی نه‌مانی
ده‌می زستانی خه‌مان و هاتنی هه‌ره‌تی خوشیی و دیمه‌نی جوانی به‌هاری به‌پتویه.

٩ سه‌واشه‌ک ریته‌ته دیسا عاله‌ما دل
ب جادووویی دوچه‌شمی فیتنه‌ئه‌نگیز

مانای وشهکان:

سه‌واش: شه‌ر و هه‌را؛ ریته‌ته: رژیته‌یه؛ عاله‌م: جیهان؛ فیتنه: گوم‌پایی، ئاژاوه؛ ئه‌نگیز:
هه‌لایسین، هو.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌و چاوه‌ سیحربازانه‌ی، که دنیا له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وان پر له‌ ئاژاوه‌ و هه‌رایه‌، ئه‌وا دیسا
خۆیان نواند و به‌ جیهانی رواله‌تیه‌وه‌ نه‌وه‌ستاون. دنیای دلی خاوه‌ن دلانیشیان تیک
دا و پریان کرد له‌ پشیوتینی و ریگه‌ی چاره‌یان لی گوم کرد.
«نالی» ده‌لی:

وه‌ره‌ تا عاله‌می قه‌لبت نیشان دهم
که‌ وافه‌ق‌ری غینایه‌ و مردنی ژین

١٤ «مه‌لا» جانێ ته‌ چاوان به‌هله‌وان کر
ل تایێ خه‌م‌رییان زولفا دلاویز

مانای وشه‌کان:

په‌هله‌وان: پاله‌وان، ته‌نافباز؛ خه‌مری: بسکۆله‌؛ دلاویز: دل پتوه‌ هه‌لاوه‌سراو؛ ئاویز:
هه‌لاوه‌سین.

بوخته‌ی مانا:

مه‌لای دلدار! سه‌رم له‌ کارت سوورماوه‌. تو له‌ لایه‌ک، دلت به‌ تای که‌زیه‌کانی
گیرۆده‌یه‌ و هه‌لواسراوه‌، له‌و لاشه‌وه‌، گیانت هه‌ر وه‌ک هونه‌رمه‌ندانی ته‌نافباز، له‌ سه‌ر
تای بسکۆله‌کانی دین و ده‌چن. چۆن ناترسی؟

١٥ ژ حوسنا بی‌نیشان نادێ نیشانه‌ک
«نیشانی» گه‌ر ژ دل نه‌کراته‌ په‌ره‌یز

مانای وشه‌کان:

بی‌نیشان: نادیار؛ نیشانی: نازناوی مه‌لایه‌ له‌ شیعردا.

پوختەى مانا:

جوانى يارم وټنەى نىيە و وەك ھىچ جوانىيە كى تر ناچى و كەم كەس ھەيە ئەم جوانىيە، بە چاو بىيىنى. تۆش ئەى نىشانى بوټز! بۆيە توانىوتە بىيىنى و پەسنى بدهى، چۆنكە لە خۆت و لە گيان و دل، دەستت بەردا و جگە لە يار، پارټزت لە ھەموو شت كرد.

١٢ خەباسەت تەبەعە ژەھلى سەگ سرشتە

يەقین ئەو كەر ژ جانان لەو دكەت بيز

١٣ مەبين ئەو گەر ب سوورەت ئادەمىنە

ھەمى دارن ژ ئىنگر پاكىرى پيز

ماناى وشەكان:

خەباسەت: پىسى؛ ژەھلى: لە ئەھلى، لە رەگەزى؛ جانان: دلەبر؛ بيز: خۇپاريزى، قيز؛ سوورەت: شەكل، بىچم؛ ئىنگر: ئاگر.

پوختەى مانا:

تۆ تا دل نەدەى بە يارىك، نابى بە پياو. ئەو كەسانەى دەلین دلداریی خراپە و بە بیزەوہ لىی دەروانن، وەك كەرannen؛ ھىچ تى ناگەن. دەروون پىسن؛ وەك سەگ بە گلاويان بزانه! تۆ مەروانە كە لە بىچما وەك مەرۆنە؛ گشتیان دارى قەلاشكەرین بو سووتاندن پيز كراون.

شهو و پوژ

آ تۆ دزانی ب خودی من تو خیالی شهب و پوژ
ب خه یالا خوه مه دام من تول بالی شهب و پوژ

مانای وشه کان:

مه دام: هه میشه؛ بال: دل؛ ل بال: له کن؛ شهب و پوژ: شهو و پوژ.

بوخته ی مانا:

ئه ی یار! سوینده کهم به خودا، واتا سوینده کهم هه به خۆت. خۆت ده زانی که شهو و پوژ، هه بیر له تۆ ده کهمه وه؛ تۆ له خه یالم دهر ناچی. به بیرى خۆم، هه میشه له ناو دلمدای و شهو و پوژ هه له لای خۆمى و له دیدارت بیبهش نابم.

۲ هه ب میزان دهرشینى جه گهرى تیر و خه ده نگ

ژ نه سه ق ساعیقه مه ژ قه وسى هیلالی شهب و پوژ

مانای وشه کان:

دره شینى: ده پرژینى؛ نه سه ق: ته رتیب و ته کووزى؛ ساعیقه: برووسکه؛ قه وس: که وان؛ هیلالی: له بیچمى مانگى یه کشه وه.

بوخته ی مانا:

خوا فره موویه: «هه موو شتیک له خوداوه ئەندازەى بۆ داندراوه و به ته کووزى و پیک و پیکى، دیته به رهه م».

مه لا ده لى: ئە گهر برووسکه له هه وره و ئە گهر تیر له که وان پادى و ئە گهر نیوه جه غزۆ که ی مانگ، بۆ وهخت و کات ناسینه وه و بۆ پرووناکی دیته به رچاو، تۆ به

میزان به‌وپه‌ری پیک‌وپیکیه‌وه و بی هه‌لبواردن، به بی هیچ جار هه‌له‌کردن، جه‌رگی منت وه به‌ر تیری بژانگ داوه و له که‌وانه‌ی مانگی یه‌کشه‌وه‌ی برۆرا، ئه‌و تیرانه‌م داده‌رژینه سهر جگه‌ری و شه‌و و رۆژیشیان بۆ نییه.

۳ میسلئ گۆیین ته‌ ره‌وان نال ژ دلی میسکین تین
ئهم نزانین تۆ چرا ههر وه دنالی شهب و رۆز

مانای وشه‌کان:

گۆیین: بالنده‌یتکه شه‌و هه‌تا رۆژ ده‌نالینئ و بیده‌نگ نابئ و ههر لات وایه له‌به‌ر خۆیه‌وه ده‌لئ: نا، نا؛ ره‌وان: به‌ دوو یه‌کدا هاتنی بی پسانه‌وه؛ چرا: بۆچی، له‌به‌ر چی؛ میسکین: هه‌زار.

بوخته‌ی مانا:

مه‌لا ئه‌ی دلدارئ هه‌زار! چیته وه‌کوو گۆیین، ههر ده‌نگی ناله و نا- ناکه‌ت له‌ دلی بیچاره ده‌بیستری. ئه‌گه‌ر گۆیین ههر له‌ شه‌ودا ده‌نالینئ، دلی تۆ به‌ شه‌و و به‌ رۆژ ناله‌یه‌تی و پشوو نادا.

۴ ته‌ ب فه‌ریاد و فغانان ب خوه بولبول که‌ر (که‌ر) کر
«الله الله» ژ چ ده‌ردی وه دکالی شهب و رۆز

مانای وشه‌کان:

فه‌ریاد و فغان: داد و هاوار؛ که‌ر: گوی‌کپ؛ که‌ر: مات و بیده‌نگ؛ کالین: له‌به‌ر ده‌رد هاوار کردن.

بوخته‌ی مانا:

ده‌مانگوت بولبول له‌ خویندن چه‌قه‌سرۆیه و بیده‌نگ نابئ؛ به‌لام تۆی دل‌برینداری تیری به‌ژانی دلداریی، به‌ هاوار و گاله و ناله‌ت کاریکت کرد، که‌ ته‌نانه‌ت ههر خۆی بولبول وازی له‌ خویندن هیناوه و که‌ر و مات و دوژ داماووه و له‌ به‌ر هاواری زۆری تۆ،

گویى کهر بووه؛ که شهو و رۆژ، نایرپیه‌وه. ده‌بی دهردت چهند گران بی؟ هه‌رخودا بۆ
خۆی ده‌یزانی! راستی سه‌یره! راستی سه‌یره!

Δ داکوو دل‌به‌ر قه‌ده‌مى لى بنه‌هد ره‌وشه‌ن کت
له‌و تو خوونى وه ژ چه‌هقان فه‌ دمالى شهب و رۆژ

مانای وشه‌کان:

قه‌ده‌م: پى؛ بنه‌هد: دابنى؛ له‌و: بۆیه؛ فه‌مالین: مالینه‌وه.

پوخته‌ی مانا:

تۆ شهو و رۆژ، هه‌ر خه‌ریکی خوین له‌ چاوانت ده‌مالى. به‌ خه‌یالى که جارىک یار، به‌
لاتا بى و بتلاوینى و پى له‌سه‌ر چاوانت دانى و بیته‌ ره‌وشنى و سۆمای چاوه
کویره‌کانت. که له‌ سوێ دیداریکی ئەو، تانه‌یان په‌ریوه‌ته‌ سه‌ر. جا ناشه‌وى یار پى له
خوین بنى و ئەم لاقه‌ ناسک و خاوینه‌ی خویناوى بیت!

ع ته‌ تنى زه‌وق و سه‌فا کرب سه‌یبن دل‌برى‌را
سه‌رنخوون گه‌ه شوپى نوون گه‌ه وه‌کوو دالى شهب و رۆژ

مانای وشه‌کان:

سه‌: سه‌گ؛ گاه: جار؛ شوب: وه‌کوو؛ نوون: ماسى؛ نوون: پیتی «ن». له‌ ئەلفوبیته‌که‌دا
که قه‌دیم به‌راوه‌ژووى ئیستایان ده‌نووسى؛ دال: دالاش؛ دال: پیتی «د» له
ئەلفوبیته‌که‌دا؛ «ن» و «د»: ده‌بیته، ند؛ ند: واتا هاوتا و هه‌وال.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا! ئە‌گه‌ر خۆشى له‌ ژياندا ده‌س بکه‌وى، هه‌ر ئەو سایه‌ که ده‌گه‌ل سه‌گى به‌ر
ده‌رگای یارى دل‌به‌ر، که‌وتبوویه به‌زم و کایه. جارىک لاسای ماسى گرتووت ده‌کرده‌وه
و خۆت وه‌ک «ن» هه‌لده‌گێراوه و جارىک وه‌ک «د» بالت ئە‌گرت و به‌ره‌و ئەو
سه‌رنخوون ده‌هاتییه‌ خوارى و ئە‌ویش په‌لامارى ئە‌داى و به‌و کایه‌ ده‌گه‌ل کردنه،

خۆت کرده ههوال و هاوتای.

«نالی» دهلی:

هەر له حزه دهلیم من سه گی ده رگام و ره قییش
دیته سهروچاوم که منیش سه گ مه گه سیکم
گرتوویه سه گت چاکم و لای تۆمه وه دیتی
یه عنی وه ره نالی که منیش دادره سیکم

۷ فتوه یا پیری «مهلا» یان تو ب ئیلهامی نه بی

فی مه یی هەر وه دنووشی ب ههلالی شهب و رۆز

مانای وشه کان:

فتوی: ئیجازه دان؛ ئیلهام: خستنه دله وه؛ نه بی: پیغه مبه ره؛ نه بی: که سی که له نادیار
پیاو ئاگادار ده کا، پیشگو؛ ههلال: رهوا؛ نوشین: وه خواردن.

بوخته ی مانا:

مه لا چیته؟ ده تبینم به شهو و به رۆژ به بی وچان، مه ی دنووشی و لات ره وایه! ئاخۆ
لات وایه نه خووشی و به فتوای شه رعی پیغه مبه ره، که مه ی بو دهرمان ههلاله،
ده خوێته وه؟ یان پیره ده ستگیره که ت پێگهی داوی بخۆیه وه؟

ئاۋىنەى دىل

۱ شاھىدى جىلۋەنوما قودسىيى فەيرووزە لىياس
ھەرچى رەنگى تە نىشان دەت تۆ نىشانى خۆ بناس

ماناى وشەكان:

شاھىد: دلېر؛ جىلۋە: خۆ ئاشكرا كردن؛ قودسى: پىرۆز؛ فەيرووزە: پىرۆزە.

پوختەى مانا:

پىغەمبەرى خوا(د) فەرموويە: «ھەر كەسىكى خۆى نەناسى، خواش ناناسى». مەلا دەلى: تۆ مەگەرى و چاۋ مەگىرە كە دلېەرت دە لىياسى رەنگ پىرۆزە و ئاسمانى يان بە ھەر رەنگىكى دىكە، خۆت نىشان دا، دەبىتە مايەى ناسىن و شارەزايىت. تۆ ھەر خۆت يەك لەو رەنگانەى، كە يارت خۆى پى دەنۆيتى. كە وا بوو تۆ خۆت بناسە! ئەوساكە يارت ناسىوہ.

۲ حوسن بى ئايىنەى عىشقى تەجەللى نادت
عىشقى مەحموودى د مەعنا نەمەكى حوسنا ئەياس

ماناى وشەكان:

ئايىنە: نەينك؛ مەحموود: پەسند؛ مەحموود: مەبەست مەحموودى غەزنەۋى؛ نەم: تەراپى، نەم؛ نەمەك: خوى؛ ئەياس: ھەياسى خاس، دلېەرى مەحموودى غەزنەۋى.

پوختەى مانا:

ئەگەر تۆ خۆت باش نەناسى و دلت ئەۋندە پاك نەبى لە ئەۋىن، كە ۋەك ئاۋىنە بنۆيتى و بۆ يار، دەۋپرا بېروانى، ھەرگىز چاۋى دىل و گىانت بە جوانىى دلېەر ناكەۋى. ئاۋىنەى

دلى دلداره كه دلبرى تيدا دياره. دل و دلدار و دلداريش، تنۆكىكن له دەرياي پر
له شه پۇلى خو ئاشكرا كردنى يار. ئەوينى پاك و پەسندى سولتان مەحمودى
غەزنەوى، شەيەك بوو له دەرياي جوانى ھەياسى خاسى دلبرى. (يان: چىژەى
خۆشى دلدارىيەكەى، ئەو دل بە ھەياس دانە بوو كه خوئ و تامىكى تى گەپرى.)

۳ ھەرچى رەنگى تە بڤىتن خوھ بىنى لىلاھ
نەزەرئ وەر بدە كاسى چ خۆش ئاينەيە كاس

ماناى وشەكان:

للە: بۆ خوا؛ نەزەر: روانىن؛ كاس: پىالە، كاسە.

بوختەى مانا:

دەغىلە بۆ خوات پى دەلیم، كه دەتەوئ خۆت بىنى داخۆ له كام پلەداى و بە كام
رەنگى، چاو لەو لا و لەم لا مەگىرە! بروانە پىالەى پر لە مەى، ئەوينى پاك و
بى خەوشت، بروانە خۆت، كه خۆشت وەكوو ئاوینە، وینەى يارت تيدا ديارە و ئەوسا
تیدەگەى چ رەنگى و سەنگت له بارەگای ياردا چەندە. ئەى نامەخوا، پىالە چۆن
ئاوینەيەكى وینەدەرە!

۴ تو شەرابى ب غەرابى ب نەھەنگان دە دەمى
دئ كىفایەت ب چ رەنگى مە بكن كووزە و تاس

ماناى وشەكان:

غەراب: جۆرى كەشتى باركیش؛ غەراب: مەشكە؛ غەراب: دۆلچەى گەورە؛ غەراب:
پىالەى زىوینى مەيخۆران، غەررابە؛ قەررابە: كووپەى گەورە؛ كووزە: گۆزە، جەررە؛
تاس: زەرک.

بوختەى مانا:

مەيگىر! تۆ ئیمە ناناسى. ئیمە له دەرياي ئەویندا، بووینە نەھەنگ؛ بە زەرک و پىالەى

چکوله سهرخۆش نابین؛ تینوایه تیشمان ناشکینئ. ئەشی باده بۆ نه‌هه‌نگان بکریته ناو
گه‌می‌ه‌ی باریی ئەوسا به‌نیاز بی مه‌ست ببین و به‌نیاز بگه‌ین.
بوژیکی فارس ده‌لی:

تینوایه‌تیم به‌تاس و زهرک چاری ناکرئ
مه‌یگه‌پر به‌گۆزه‌ باده‌پرێزه به‌قورگما^۱

۵ رهمز و رازین نه‌ی و نایئ کو سه‌ماعینه‌هه‌می
ژ محالاته‌ب عه‌قلی خوه‌ بزانی ژ قیاس

مانای وشه‌کان:

رهمز: ئیشاره؛ سه‌ماع: بیستن؛ محال: نامومکین، نه‌شیاو؛ قیاس: به‌راورد کردن.
قیاس له‌ زانستی مه‌نتیقدا، مه‌به‌ستیکه‌ چهند لای جیا-جیای هه‌یه. ئەگه‌ر
یه‌کیکیان سه‌لمیتر؛ خوانه‌خواهی ئەوی تریش ده‌سه‌لمیترئ. بۆ نموونه، ئەگه‌ر
گوتمان: جیهان گۆرانی به‌ سهر دیت، هه‌رچی گۆرانی به‌ سهر بیت، دیاره‌ درووست
کراویکه. که‌ وا بوو ناچارین بیژین دنیا تازه‌ په‌یدا بووه‌ و هه‌ر له‌ پیشوورا وا نه‌بووه‌.

پوخته‌ی مانا:

ئاوه‌ز له‌ ناسینی یاردا، بیچاره‌یه‌ و بیکاره‌یه. ئەوی له‌و باره‌ ده‌بیسی، له‌ ڕیگه‌ی گوێوه‌
دیته‌ دل. بیستنی ده‌نگی بلوێرئ، چلۆنایی قامیشت بۆ دیاری ناکا. تۆ ناتوانی له‌
بیستنی به‌لگه‌ی تاقانه‌یی یارت، یار وه‌ک پێویسته‌، بناسی و بزانی به‌راستی چۆنه‌.
به‌راورد کردن لیڤه‌دا، لنگی شه‌له‌ و چاوی کوێره‌. گه‌ره‌ک واز له‌ بیستن بینی و بۆ
خۆت ئەوه‌نده‌ بکۆشی تا یار ڕووبه‌روو ده‌بینی. هه‌ردووک پیاڵه‌ی بیستن و به‌راوه‌رد
کردن، ده‌س بۆ مه‌به‌! به‌ ده‌فری گه‌وره‌ی وه‌ک گه‌می، باده‌ی یارناسین په‌یدا که‌!

۱. «فرووگی به‌ستامی» یه‌ ده‌لی:

این تشنگی به‌جام و قدح طی نمی‌شود با ساقیان بگوی که‌ می‌در سبو کنند

ع وی دکت مهغله ته هه ده ل حه ریفان ب جه ده ل
ب دو جامان فه دخون سیره تی ئه بیه ز وه سواس

مانای وشه کان:

مهغله ته: هه له کاری، به هه له بر دن؛ حه ریف: هاو پیشه و هاو ده م؛ جه ده ل: ده م له ده م نان، کیشه ی به ده م؛ فه دخۆن: ده خۆنه وه؛ ئه بیه ز: سپی؛ وه سواس: دوو دلی. ده لێن شه یتانیککی سپی، کاری دوو دلی و گومانه که بیخاته ناو دلی خاوه ن باوه ران.

پوخته ی مانا:

ئهو که سانه ی گه ره کیانه که به مه نتیق و فه لسه فه و به بیستن و به راورد کردنی خۆیان، چۆنیه تی یارمان بۆ ده رخه ن و به و دوو پیاله گێژمان که ن و هۆشمان به رن، وه ک ئهو شه یتانه سپیه وان که تووشی هه له ی گومان و ته له ی دوو دلیمان ده که ن. بوونی خودا، ده لیل و به لگه ی پێ ناوی و ئه وانه ی له و باره ده دوین، ده نگه ی بلوێریان بیستوه و بلوێر و بلوێرژه نیشیان هه ر نه دیوه و ناشی بینن. لنگیان داره و ناتوانن ئه م رێگه سه خت و دژواره له پێش به رن.

Y ده ستگیر ئ ته نه بت خزری عینایه ت ل قیده م
ناگه هێ ئابی حه یاتی ب دو عه سکه ر ئه لیا س

مانای وشه کان:

خدر و ئه لیا س: دوو پیای خوان تا ئاخ ره زه مان ده مێنن. خدر به سه ر به ژ را ده گا و ئه لیا س چاو دیری ده ریا به. ده لێن خدر ئای خوار دۆ ته وه و به سه ر چاو ه که ی ده زانی ت؛ عه سکه ر: کۆمای خه لک؛ ئه لیا س: هه ی نا هو می دی؛ عینایه ت: مشو ور خۆری، ناگاداری.

پوخته ی مانا:

ئه گه ر هه ر له رۆژه که ی بنا وان، خدری لا واند نه وه ی خودا، ده ست نه گر ئ و رێگه ی سه ر چاو ه ی ژیا نی هه رمانت پێ نیشان نه دات، تۆ له سۆنگه ی ده م ده مان ئ و قسه به زۆرانی

دانى كۆمى به‌راوردكه‌ران و بیسه‌رانى قسه و باسان، هه‌ر تاسان و ناھومیدیت بۆ ده‌مینى.

٨ تو بنی ماهی نه‌و و ده‌ستى قه‌زایی هه‌ی و هه‌ی
نه‌ ل زه‌رعى فه‌له‌کى به‌لکه‌ ل عومرى مه‌یه‌ داس

مانای وشه‌کان:

بنی: بنۆره؛ قه‌زا: فه‌رمانى پیک هاتووی خودا؛ هه‌ی و هه‌ی: بى وچان و پسانه‌وه؛
زه‌رع: چيندراو.

بوخته‌ی مانا:

تۆ له‌ مانگی نوێ بڕوانه‌ که‌ له‌ ده‌ست قه‌زا و قه‌ده‌ردا بۆته‌ داسیک جگه‌ له‌ چينگه‌ی
ئاسمانى ته‌مه‌نى مه‌ش دره‌و ده‌کا.
«حافز» ده‌لى:

له‌ داسۆکه‌ی مانگی یه‌کشه‌وه‌م ده‌روانى له‌ چينگه‌ی شینی ئاسمانى؛ پووش و پارى
ته‌مه‌نى خۆم و کاتى دروینه‌ی وه‌بیرم هاته‌وه.^١

٩ تۆرکى خونریز و خومارى مه‌ ب یه‌ک غه‌مه‌یه‌کى
زوه‌دى چل‌ساله‌ ل من زیر و زه‌به‌ر کر ژئه‌ساس

مانای وشه‌کان:

تۆرک: له‌ زاراوه‌ی شاعیراندا بى‌به‌زه‌یه؛ غه‌مه‌: عاشیره‌ت وه‌ چه‌م؛ زوه‌د: ته‌رکه‌
دنیاى؛ زیر و زه‌به‌ر: ژیر و ژوور؛ ئه‌ساس: هیم.

بوخته‌ی مانا:

چل‌سالان هه‌ر چله‌م کیشا و خۆم له‌ دنیا دوورخسته‌وه‌. به‌ تیلهى بى‌به‌زه‌ییانه‌ی
چاوى یاره‌ چاومه‌سته‌که‌م، هه‌ر له‌ بناغه‌وه‌ هه‌له‌ته‌کا و ژيروژوور بوو.

١. مزرع سبز فلک دیدم و داس مه‌ نو یادم از کشته‌ی خویش آمد و هنگام درو

مەبەستی مەلا ئەمەیه: پێرەو نابێ ھەر لای وا بێ یار لە باری بەزەبیدایە. ئەو یارە ی ئەو- کە خودایە- دەگەڵ دڵۆقانی و بەزەش، توورەیی و قەھری لە لایە. لەوانەیە ھەموو ژیا ئێک لە تاعەتا بەخت کە ی و بەر توورەیی خودا کەوی و بەدبەخت بێ. ھەر ئەو خواپەیی کە بۆ «لووت» بەزەو خۆشییە، بۆ گەلە نافەرمانە کە ی، تووشیی و نەگبەتی دەنیری. وەک لە قورئانی پیرۆزدا، سەبارەت بە سزادانی ھاوشاریانی لووت فەرموویە: «ھەر کە فەرمانی ئیمە ھات، سەر وومان خستە ژێرەو (ژێر ژوور بوون) ئەوساش بە گزموولە قورپی وشکەو وەبووی تێک تەپاوی پێزکراوی نیشانەدار، بە گەل بەردبارانمان کردن.»

١٠ ژ لەبێ لەعلێ شە کەربار قە نە کر پرسا «مەلی»
میسری یان گەزمە ڕەشاندن کو کشاندن ئەلماس

مانای وشەکان:

قە: ھەرگیز، قەت؛ مە: ئیمە؛ لی: بەلام؛ مەلی: مەلا؛ میسری: شیرمی میسری کە جەوھەردار و نایابن؛ کشاندن: کێشانی.

پوختەمانا:

ھەر کارێک یار کەیفی لی بێ، چۆنچۆنی و بۆچی و لەبەرچی، مافی کەس نییە بپرسێ. ئەوین پرس بە کەس ناکا و ھەر بۆ خۆی ھەمەکارە. دەپروانە ھەرگیز بەو دوو لیوہ ئالە شە کربارە ی ھیشتا حالی نەپرسیوین. بەلام کەوانە ی دوو برۆی کە لە شیرمی میسری دەکەن و لە تیخی ئەلماس تیزترن؛ جەرگیان بپرس؛ تیرەبارانی دلمیان کرد.

زوننار بهس

۱ دل یه که دئ عیشق یه ک بت عاشقان یه ک یار بهس
قیبله دئ یه ک بت قولووبان دلبره ک دلداز بهس

پوخته ی مانا:

خوا زور له ئەندامی ئیمه ی، وه ک دهست و پا و چاو و گو ی و لیو، جووت دروست کرد. به لام دلمان هه ر یه کیکه. به وه دا ده بی تیگه یین، بیر و هوش و ئەوین و خودا ناسینمان، که به دلمان سپی راه، پیویسته له سه ر تاقانیک ساغ بیته وه. دل یه که ئەوینیش یه ک بی، دلبر یه ک بی، پرووگه یه ک بی و هه ر دلە ی دلبر یکی بی و بلاو نه بی. جا بزاین من به رانبه ر به و ئامۆژگارییه چۆنم کرد؟

۲ من د به ندا زولفه کی دل دا ب دهستی پیری عیشق
له و د عیشقیدا کو به ست ئیحرام یه ک زوننار بهس

پوخته ی مانا:

له تا که به ندیخانه یه کدا- که پرچی پرپیچی یاره- دلم گیرا. خۆم به ئەوینیکی پاک و بی وینه و تاقانه ئەسپارد. دلبرم فه رمانی دامی، بۆ زیاره تی پرووی- که ته نیا پرووگه ی پیروزم هه ر ئەوه- ئاماده ی ئیحرام به ستن بم. ئەگه ر ئیحرامی حاجیان فۆته یه و له دوو پارچه یه، فه رمووی: تۆ له تای بسکی من، زونناریک به بهستی، به سه ته.

۳ ته رح و ته رزی بوونه زوننار و چه لپیا یه ک ب یه ک
له و مه زوننار و چه لپیا یه ک تنی یه کجار بهس

مانای وشه کان:

ته رح: بیچم؛ ته رز: دیمه نی ریک؛ ته رز: جۆر؛ چه لیا: خاچ.

پوخته ی مانا:

که زی یارم، جاریک له که مبه ری ده هالین و ده بنه زوننار؛ جار-جارهش به سهر یه کدا دین و له وینه ی خاچیک ده نوین. ئیمه ی گیرۆده ی ئه وینی ئه و تاقانه، که ده بینین زوننار و خاچی زولفانی هه ر یه کیکن، هه رکامیکیان به رستین، ده زانین یه کتا به رستین و به یه کجاره هه ر بۆ یه کیک ئه ویندارین.

هن ژ نک دیرئ فه تین قه ستا که نشتی هن دکن

نه ی ژ وانم نه ی ژ وانم من ده رئ خه ممار به س

مانای وشه کان:

هن: هیندیک؛ ژ نک: له کن؛ که نشت: نوێژگه ی جووله کان؛ خه ممار: باده فروش.

پوخته ی مانا:

من لام وایه، یار له هه موو جیه که هیه. خوا فه رموو یه: «پوو ده کوئ کهن، خوا له ویه.» ئه وانه ی ره به نی دیرن و هات وچۆی کلیسا ده کهن، ئه وانهش که ده لین جووین و سهر له که نشته کان ده ده ن، ده گهل ئه وانه ی له ده رکی مه یخانه دا بوونه سیپال، گشت له گشت پروویان ده یاره و یار له هه موو شوینان دیاره. جا ئیمه بۆ یار به رستن، له بهر ده رگای باده فروش، لا ناکه وین و به سمانه.

گه رچی تین ره قس و سه مایه هه ر سه حه ر سه د نه ی شه کهر

من د به زما سوپ شیرینان ئه و شیرین ره قسار به س

پوخته ی مانا:

هه رچه نده هه موو به ره به یانان، سه تان جوانی به ژن زراوی شه کراوی، وه ک قامیشی شلکی شه کر، له کۆری سه ما ده له رن و دل و چاوان به زۆر به ره و خۆیان ده بهن، به لام

له ناو ئاههنگی رهزاشیرین و رۆح سووکاندا، تهنیا دلم گیرۆدهی ئەو شوخه بهلهنجهولاره و شیرین رهوت و رهفتارهیه.

ع وهه چ والاگه وههرن هاتن لیباسی جیسم و جان
من ژ وان خووری سرشتان ئەو پهری پڕوخسار بهس

مانای وشهکان:

وهه: ئای، په کوو؛ والا: جی بلند و بهوهج؛ جیسم: لهش؛ خووری: کیزی بهههشتی؛
خوور: سپی چاوپهش.

بوختهی مانا:

من زۆر گیانی جی بلند و په گهزپاکم دینه بهرچاو، که هاتوونه ته ناو بهرگی خوین و په گی لهشی ژیانی دنیاوی. که هه موویان له جوانیدا، سه رسوپینن و په ک-په ک و بهه -به هیان دهوئ. من له ناو ئەو گه له خووری و ئەو پهری و فریشتانه دا، ئەم یاره م هه لێژاردوو و دلی خۆم پێ سپاردوو و جیا لهو کهسم ناگه ره که.

Y چهوجه سحرئ سامیری نینن کو زولفا رهش بکت
چهشم بهندا دلرو بایان کاکولا عه ییار بهس

مانای وشهکان:

چهوجه: نیاز؛ سامیری: خه لکی سامره؛ سامیره: پاته ختی ولاتیکی جوان بووه؛ له شوین شاری «نابلوس» ی ئیستادا. وه ختی مووسا له کاتی گوم بوونی خوئی و په پهرهوانی له بیابانی سینادا، به رهو چیای توور بهرئ بوو که له گه ل خوادا بدوئ، یربعام ناویک که خه لکی ئەو سامره یه بوو، له زپری زهنهیری ژنان، کوته له گوێلکی ساز کرد و جادووی لئ کرد. له دواوه فووی پیدا ده کرد، بۆی ده بۆراند. گوتی: ئەمه بپهرستن! واز له مووسا و خواکهی بینن. زۆر جووله کهی له مووسا هه لگه رانده وه. جا له زاراوهی شاعیراندا، سامیری به جادوگهری هه ره زانا ناسراوه. چهشم بهند: چاوه بهست؛ عه ییار:

ئەسپی ئارام نەگر و سەرھەلگر؛ **عەبیار**: نازناوی ئەو ئازایانە بوو کە وەک سوارانی ئەورووپای چەرخیەکانی ناوەرەست بوون؛ **عەبیار**: فیلباز و چاوبەست و پیاوخیەلتین.

بوختەیی مانا:

کەزێە پرەشەکانی یارم، ئەگەر وازی بچیتە سەر جادوو کردن، ھەزار سامیری بە پوولیک. ئەو کاکۆلە عەبیارانەیی، بۆ چاوبەستی ئەو جوانانەش - کە دل لە عالەم دەرفینن - کیفایەتە.

۸ بولبولان سەد گول د چافن چاف ل سەد گول دی دکن
من د باغی گولعوزاران یەک گول و گولنار بەس

بوختەیی مانا:

من کەیفم بە بولبول نایە و لام وایە هیچ لە دلداریی نەزانیوە. لە کاتیکا کە دەروانییە سەد گولان، چاو لە سەتی دیش دەگیرێ. من لەم باغی جیھانەدا - کە لاجانگ وەک گولی زۆرن - تاقە گولیکم ھەلبژارد. تەر و تازە و گول بەدەمە و گول لە زاری دەبارن.

۹ من د باغی گولفرۆشان دی عەجەب پرەسمەک غەریب
خارتەبعان گول ددەستن گولپەرستان خار بەس

بوختەیی مانا:

دەباغی گولفرۆشاندا، ئەوی من دیم کەس نەیبینی. بە راستی سەمەرە و سەیرە. ئەو کەسانەیی وەک درک وان، دەسکە گولیان بە دەستەووە. ئەوانەش کە گولپەرستن، ھەر درکیان بە نەسیب دەبی.

۱۰ ئەو جەفا چوو دەر ژ ھەد زولما تە بر ھەتتا ب چەند؟^۱
رەحمەکی جارەک نەکی ھەی زالم ئەف ئازار بەس

۱. بیجگە عوسمان تونج، باقی «ھەتتا ب چین» یان نووسیوە.

پوخته‌ی مانا:

تا که‌ی وا‌نازارم ده‌ده‌ی، ئە‌ی نازداره‌ زۆرداره‌ که‌م؟ ده‌سا جارێک به‌زه‌ییت به‌ منی
هه‌ژارا با بێته‌وه‌ و ئە‌و نازاردان و سزایه‌ بې‌رێته‌وه‌.

II غه‌رقی ده‌ریایی گوناھین ته‌شنه‌یی لوتفا هه‌قین
ره‌حه‌مه‌تی ئامورزگار و شه‌فقه‌یی غه‌ففار به‌س

مانای وشه‌کان:

ته‌شنه‌: تینوو؛ لوتف: نه‌رمی؛ هه‌ق: خودا؛ ره‌حه‌مه‌ت: به‌زه‌یی؛ ئامورزگار:
گوناح‌به‌خش؛ شه‌فقه‌: رحم و دلنه‌رمی؛ غه‌ففار: زۆر به‌خشنده‌ی گوناھ.

پوخته‌ی مانا:

له‌ ده‌ریای گوناح خنکاوم، تینووی لاواندنه‌وه‌ی خودام. به‌زه‌ و روحمی خوا‌ی
به‌خشنده‌ بو من به‌سه‌.

II ئە‌هلای دنیایی سه‌راسه‌ر دژمنی من بن «مه‌لا»
پشته‌ می‌ری من عه‌لی بی، هه‌یده‌ری که‌رار به‌س

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر خه‌لکی هه‌موو دنیا دوژمنم بن، گوی ناده‌می. ئیمام عه‌لی، هه‌یده‌ری که‌راره‌
پشتیوانمه‌، بو من به‌سه‌ و چاوم له‌ هه‌یج که‌س ناترسی.

گولا گەش

۱ ئىرۆ مەلا سەراپا لەو تىك بوومە ئاتەش
من دى سەحەر خەرامان نەيشە كەرا شرین مەش

مانای وشەكان:

سەراپا: لە سەر تا پى؛ ئاتەش: ئاگر؛ خەرامان: بەلەنجەولار؛ مەش: پەوت.

پوختەى مانا:

ئەمپۆ مەلا گرەم گرت؛ سەرتاپام بوو بە ئاگر. دەزانى بۆ؟ بەيانى بەژنى زراوى يارم كە
بەلەنجەولار، دەهات و ھەر شیرنايى لى دەربارى ھاتە بەرچاو.

۲ يارەب چ تورفە مپۆە ئەف رەنگە مەى دىبەخشت
شيعرا مە تى پەريشان، نەزما مە تى موشەووەش

مانای وشەكان:

يارەب: ئەى خودا؛ تورفە: جوان و ناياب؛ رەنگ: جۆر؛ نەزم: ھۆنراو؛ موشەووەش:
تيكەل-پيکەل.

پوختەى مانا:

ئەى خودايە چۆن مپۆەيەكت درووس كرد! ئەوندە جوان و بە تام و بە بەرامە، كە ئەو
بادەى لى ساز بوو و من نۆشيوومە و ئەوندەى لە ھۆش دەربردووم و مەستى كردووم،
كە شيعرم تيكەل-پيکەلە و ھۆنراووم پەرژ و بلاون.

۳ دلگەشتە من ژ دىرى، ناچم كە نيشتەيى قەت
مىحرايى وى ب من پرا وەردا بچينە «لالەش»

مانای وشه‌کان:

دلگه‌شته: دل‌بیزاو؛ دیر: مالی ره‌به‌نانی خاچ‌په‌رست؛ که‌نیشته: نو‌یژگهی جووله‌کان؛
لاله‌ش: ږووگه‌و شوینی هه‌ره‌پیرۆزی یه‌زیدییه‌کان.

بوخته‌ی مانا:

دل‌م له‌ دیران بیزاوه و ږووش ناکه‌مه که‌نیشته‌ی جوو. من له‌ کوئ بم، ده‌زانم یارم
له‌وێیه و په‌رستنی له‌ هه‌موو شوینان ږه‌وایه. من ږووم ده‌میحرابی ږووی نه‌وه. نه‌گه‌ر
بجیته‌ لاله‌شیش، من سوژده له‌ لاله‌ش ده‌بهم. جا نه‌گه‌ر میحرابی ږووی له‌ لاله‌شه،
وه‌ره تا بجینه لاله‌ش.

۴ مه‌حبووب وه‌ک ستیره‌ گوڤه‌ند و عیش‌قبازی
تیکل بچین سه‌مای هشیار و مه‌ست و سه‌رخو‌ه‌ش

مانای وشه‌کان:

مه‌حبووب: خۆشه‌ویست؛ گوڤه‌ند: زه‌ماوه‌ند و به‌زم و ئاهه‌نگ؛ تیکل: تیکه‌لاو؛ سه‌ما:
ئاسمان؛ سه‌ما: هه‌له‌په‌رکی.

بوخته‌ی مانا:

سه‌یرانه، به‌زمه، ئاهه‌نگه، هه‌ر کیژیک له‌و گوڤه‌نده‌دا، جوانه، دل‌ڤینه، شه‌نگه. کۆږی
داوه‌ت وه‌ک ئاسمان دیته‌ به‌رچاوم؛ که‌ ږ له‌ نه‌ستیره‌ی گه‌شه. وه‌خته، وه‌ختی
دل‌داریه. وه‌ختی هه‌له‌په‌رکی و یارییه. که‌س نه‌وه‌ستی؛ نه‌وی خۆی له‌ لا وشیاره و
نه‌وی مه‌ست و سه‌رخۆشی چاوی یارانه، با تیکه‌ل بین و ده‌س بگرین و له‌و سه‌مایه‌دا
به‌شدار بین.

«حافز» ده‌لی:

چۆن هه‌وا‌ینکه له‌ بلو‌یرژه‌نه‌وه؟! وه‌سه‌مای خستوه مه‌ست و نه‌غیار^۱

۱. چه‌ره بود این که زد در پرده مطرب؟! که می‌رقصند با هم مست و هوشیار

Δ حەيوان ل کوو دمينت ئەم موفتيي زەمانين
بيتن ژ دەستی ساقی جاما زولالی بی غەش

مانای وشەکان:

حەيوان: زیندەوهری جگە لە ئیسان؛ حەيوان: زیندووێهتی؛ ل کوو: لە کوێ؛ ئەم:
ئیمه؛ موفتی: فتوادەر؛ زولال: پروون و پەوان.

پوختهی مانا:

ئەوی لەو کۆر و بەزمەدا بە وشپاری خۆی راگرێ، مەژنییه و لە حەيوانیش نزم تره. کێ
دەلێ مەي لە وەختی وادا حەرامه؟ وا من که موفتی زەمانەم، فتوا دەدەم بخۆنەوه! با بادهی
پەوانی پاک و بی خلتە و تلته، لە دەستی ناسکی مەيگێر وەرگرن و لێ پانەوہستن.

ع وەر گۆدە چەنگ و نای شیرین کو بین سەمای
جامی بنۆشە قێران چ سادە و چ زەرکەش

مانای وشەکان:

قێران: پێرا، دەگەل؛ زەرکەش: زێرکفت کراو؛ وەر: وەرە.

پوختهی مانا:

کاوارای وشکە سوڤی! وەرە لەو کاتەدا ئەو جوان و شیرینانە دینە کۆرێ، گوێ لە
دەنگی چەنگ و شمشالان راگرە و دەگەل جوانان، پیالە فێرکە و گوێ مەدەرێ مەي
ساکارە یان پەنگینە؛ پیالە گلین و سەنگینە یان بلوورین و پەنگینە.

Υ تالە کو تیت و فورسەت موهلەت ل نک حەرامه
من عومری نووچی نینە وەر ساقیۆ بلەز خوہش

مانای وشەکان:

تالە: بەخت و تالە؛ فرسەت: هەل؛ موهلەت: ماوہ، مۆلەت؛ نووچ: پیغەمبەرێک بووہ

تەمەنى پالى وه هەزار سالەوه داوه؛ لەز: پەلە؛ خوش: زوو؛ ساقىۆ: ھۆى مەيگىر.

پوختەى مانا:

ھەرگا ھەليک لە تەمەنتدا ھەلکەوت کە بەختە کەت چاکى ھىنا، گەرە کە گوردى خۆت بگرى و دەرڤەت لە دەستە خۆت نەدەى. ئىستا بۆ من ئەم دەرڤەتە ھەلکەوتوو، کە رېم دەم کۆرە کەوتوو. نارەوايە خۆ بگرم و لە دەستى بدەم. خۆ تەمەنى نوحيم نىيە؛ کە لام وا بى ھەلى دىکەش ھەلدە کەون. ھاكا مردم؛ دەمەيگىر! دەستم دامەنت زوو بە! وەرە و خوش برۆ بادەم بۆ تىکە!

▲ نەيشە کەرا شيرين قەد مە ژ دەست تە مەى دڤيټن

دا سينە پى جەلا دين رەوشەن بکين دلى رەش

ماناى وشەکان:

جەلادان: ژەنگ لى سڤينەو؛ رەش: تاريک.

پوختەى مانا:

ھەرئ ھەى مەيگىر بېژن وبالا شيرين و جوان! بەو دەستە ناسکانەى خۆت، مەيمان دەيە! تا سينگى پرخەم و کولى، پى لە دەردان بڤينەو. تا ئەو دلەى کە لە داخى زەمانە رەش ھەلگەراو و ڤووناكى تيدا نەماو، تيشکدار و پڤر لە ڤووناكى بکەينەو.

۹ جاميد چ کن ب حوسنى کو وان نەزەر ل خوارە

خەر تەبەتە تين د ئەبلەھ چ نيرگيز و چ کەربەش؟

۱۰ کۆرە خوە ناسڤيرت جارە ک ب دەست دەليان

ئەبلەھ چ کت تەوافى نابيتن بەرئ رەش؟

۱۱ بيزى دکت ژ قەنجان ژ رەمز و ناز و غەنجان

قەدرئ گولان چ زانت کەربەش دڤيت کەرئ رەش

مانای وشەکان:

جامد: وشک ھەلاتوو، ڕەق و تەق؛ نەزەر: ڕوانین؛ خوار: ژێروو؛ خەر: کەر؛ تەبەت: میجاز، تەبیات؛ ئەبلەھ: دە ھەنگ، ناتینگە یشتوو؛ کەربەش: کەرکۆل، گیاییکە کەر زۆری ھەز لێ دەکا؛ کۆر: کویر؛ دەلیل: شارەزا، چاوساغ؛ بەری رەش: بەردی ڕەشی حاجیان؛ قەنج: جوان و باش.

پوختە ی مانا:

وشکەسۆفی میشک و شکی نەگە یشتوو دەبەنگی تێنەگە یشتوو، وا ئەزانن ھەر لە ڕووی جوانان بڕوانن، دنیا و قیامەتیان دەدۆڕێ و نە وەک تووشی نەزەر ببن، سەریان دەبەر خۆیان ناو و لە نەویایەتی دەڕوانن و ھەر دەیانبینی سەرشۆڕن. ئەوانە خوا لێی گۆڕیون؛ نازانن تماشای جوانی، ڕوانین لە تیشکی خودایە. بێزیان لە ناز و نیمناز و لەنجەولاری نازداران دیت. ئای کە شیتن! لە لای ئەوان - کە لە میزاجی کەراندان - نیرگز و کەرکۆل ھەر یەکە و بۆ لەو ڕە و بگرە کەرکۆلیان لە نیرگز پێ خۆشترە. وشکەسۆفی وەک کویر وایە و دەشیەوێ لە مالی کابە بوخلیتەو؛ بەلام شارەزا و چاوساغی دەگەل نییە و پەیداش ناکا. نازانم لە ڕامووسانی بەردی ڕەش - کە وەک خالی لەیلای منە - چۆن سل نابێ. یان بێ چاوساغ چۆن دەیبینی؟

فەیزا مە شوبھێ نیلە ئەم دەجلە و فوراتین ۱۲

گەر شە یخ وەر ئیمامە فێرا یەمن کەشاکەش

مانای وشەکان:

فەیز: بەھرە؛ فەیز: سەرپێژکردن؛ دەجلە و فورات: دوو چۆمی گەورەن؛ شە یخ: پیری سەر بەرمال؛ ئیمام: پێشەرەو؛ فێرا: دەگەل، پێرا؛ کەشاکەش: کیشە کیش.

پوختە ی مانا:

ئەو سۆفیە سەرزوولکەنە ی ڕووگرژانە، کە بوونە شیخی بەرمال و خۆیان بە پیشەنگ

ده‌زانن، هه‌ره‌ش له بره‌ناکه‌نه‌وه و تلپاتی ته‌پیش نازانن؛ دین ده‌گهل من کیشه ده‌که‌ن. وه‌ک تنۆکه‌ئاویکم دینه به‌رچاوان که شان له شانی ده‌ریا ده‌ن. ئیمه وه‌ک نیل و فورات و پرووباری ده‌جله‌ین له زانست و به‌هره‌مان لی سه‌ره‌پژ ده‌کا. نازانم به‌و چۆره-چۆره، چیان ده‌گهل ئیمه پی ده‌کری؟!

۱۳ شو‌خا کو نه‌ز د به‌ندی دل گرتیه که‌مه‌ندی

له‌تیفه زوهره‌سیما، نه‌بروو هیلالی مه‌هوه‌ش

۱۴ بره‌ین ژ قه‌وسی قودره‌ت نیشانه کر «نیشانی»

لامع ژ به‌ر ده‌بارن چ یه‌نگیه‌ک وه په‌روه‌ش

مانای وشه‌کان:

له‌تیف: نه‌رم و ناسک؛ سیما: دیمه‌نی روخسار؛ مه‌هوه‌ش: له چه‌شنی مانگ؛ قودره‌ت: توانایی؛ لامع: ترووسکه‌دار؛ یه‌نگی: جوړیک تیر؛ وه‌ش: وه‌شاندن، بلاوکرده‌وه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و یاره شو‌خ و نازداره‌ی که من که‌وتوومه که‌مه‌ندی و له به‌ندی ئه‌ودا گیرۆده‌م، زوان خۆشه؛ نه‌رم و نیان و ناسکه؛ وه‌ک نه‌ستیره‌ی زوهره گه‌شه؛ برۆی مانگی یه‌کشه‌وه‌یه؛ هه‌نیه‌ی وه‌ک مانگی چارده‌یه. برۆکانی که توانایی خودای مه‌زن راپیک‌پشاون، به که‌وانی «نیشانی» یان تیره‌باران کرد. ئای له‌و تیرانه‌ی ده‌بارن، چه‌ند تیژ و برووسکه‌دارن و په‌روه‌شینن و ریشه‌ی بریندار ده‌ردیتن.

۱۵ نه‌لله‌ه‌ل من حوباته چ شه‌که‌کر و نه‌باته

ژ نو‌فه دی جوان بم به‌ین بکم گولا گه‌ش

مانای وشه‌کان:

اللهه: نامه‌خوا؛ حوب: خۆشه‌ویستی؛ به‌ین: بۆن.

پوختەى مانا:

ئەى نامەخو! ئەوینی تۆ بۆ من وەك شەكر و نەباتى تىكەل بە ئاوى ھەياتە. تۆ
گولیکى تازە و گەشى و زۆر بۇنخۇشى. ھەر جارىك بۇنىكت بکەم، ھەرچەند پىرم،
سەرلەنوی جحیل دەبمەو و بۆ ئەوین، تیپەلدەچمەو.

شههیدی تهوین

۱ شهیی قهدرئ ل مه رهوشه ن که تو رووحی وهره خواهش
مه ژ نو خواهش که ل سهر چه هقی شههیدین خواه بمهش

مانای وشهکان:

شهیی قهدرئ: له یله تولقه در؛ رووح: گیان؛ رووح: فرشته ی وه حی بهر؛ رووح: وه حی؛
ژ نو: سهر له نوی؛ بمهش: برؤ؛ ب مهش: به رویشتن.
دهرباره ی شهوی قه دره وه، سووره تیکی قورئان هه یه؛ خوا فهرموویه: «له شهوی قه در،
قورئانمان نارد ه خواری. چی ئه زانی که له یله تولقه در چییه؟! شهوی قه در، له هه زار
مانگان باشته ره. لهو شه وه دا، فریشته و فهرمانی خودا دهرباره ی هه موو مه بهستان به
ئیزنی خوا، دهنیردرینه خواری. ئه و شه وه دوور له ئازاره؛ تا سپیده دهرده که وی.»

پوخته ی مانا:

ئه ی یار! تو گیانی، فریشته ی راسپیروای خوا و گیانپهروه ری. ئه مشه و وه ک
له یله تولقه در موباره که. ئه ی خووش هاتی و به هاتنت، دیسانه وه گه شاینه وه. وهره پات
له سهر چاوانی کوژراوانی چاوه کانی خوٚت دابنئ و چهند هه نگاو یک به سهر ئه و
چاوانه دا برؤ با پله و پایه ی شههیدمان به نه سیب بی.

۲ مال من کی نه زهره ک لوتفی ژ دل غه مزه نیهان
برشین ی جه گهری ریش ژ قه وسین خواه ب وهش

مانای وشهکان:

ما: به لکوو؛ ما: ئازه روومه؛ لوتف: به زه یی و ئیلتفات؛ نیهان: به نه ینی؛ ریش: بریندار؛

وہش: وہشاندن، چاندن، پرژاندن.

پوختہی مانا:

دہی بہلکوو بیتہ دلتهوہ، پەنامہ کی نیوہ ئاورپکم لی وہدہی. لہ کەوانی برؤیانر، جەرگ و ھەناوی زامارم، بہر تیران دہی و سەرہتیری لی بچینی و بہ ئارہزووم بگہیی.

۳ سەحەرئ جوملە شەھیدین تە ب رم ئافیہتی
ئى ژمارینە یە کایە ک مەحەمی شەشسەدوشەش

مانای وشەکان:

جوملە: ھەموو، تیکرایی؛ رم: پمب؛ ئافیہت: ھاویشت؛ حەمی: ھەموو.

پوختہی مانا:

ئەوانەى کوزراوى تۆن و بەرەبەیان بە رمبى بژانگ کوشتووتن و بوونە شەھیدی ئەوینى، لەسەر ژماردن ئیمە بە تیکرایی، ھەموو دەبنە شەشسەد و شەش. پستەى «ب دل د عشقى فداء» کە واتا: لە ئەوینداریدا وا سوتابوون، کە بە ئاواتى دلى خو، خۆیان بە قوربان کردوو. لەسەر ژمارەى ئەبجەدى دەبیتە شەشسەد و شەش.^۱

۴ لی شەھیدین تە ب ئەژمارئ ب خەنجەر کوشتی
ھى نەچوو خوون ژ برینان سەدوھەفتادودوو لەش

مانای وشەکان:

خەنجەر: تیخی بەرپشتیند؛ لیرەدا مەبەست لە خەنجەر برینی لۆمە کردنە؛ ھى: ھیشتا.

۱. من وای بۆ چووم. لام وایە نیازی وا بووہ کە ھەر یەک لەو کوزراوانە بە دل فیدای ئەوینى بوون. وێشەدەچى من نەمزانیبى و نیازی مەلا، لەو باسى شەشسەد و شەش، رازو نەینیبیەکی تر بى. «ھەزار»

بوخته‌ی مانا:

به‌لام سه‌ره‌رای ئه‌وانه‌ی به‌رمبی بژۆل پیکراون و له‌رای تۆدا گیانیان داوه، هیندیک
کوژراوی تریش بوون که به‌خه‌نجه‌ری سه‌رکۆنه، یان به‌خه‌نجه‌ری عه‌زهرت و ئاواتی
تۆ، شه‌هید بوون و هه‌یشتان خوینیان له‌برینان نه‌تکاوته‌وه. ژماره‌یان به‌له‌ش، سه‌د و
حه‌فتا و دوون^۱!

۵ جه‌نگی هیندی دکرن فیرس و رمبازی عه‌ره‌ب
توڤ و عالا دفره‌نگینه که‌مانداری حه‌به‌ش

مانای وشه‌کان:

فیرس: سوارچاک؛ توڤ: جوقه‌ی سه‌ری فه‌رمانه‌وا؛ عالا: ئالا؛ دفره‌نگینه: هی
فه‌ره‌نگن.
له‌زاراوه‌ی شاعیراندا، «هیندی» بۆ خالی ره‌ش ده‌لێن. «رمبازی عه‌ره‌ب»، مژۆلن.
پرچیش به‌«ره‌شی حه‌به‌شی» ده‌شبه‌ینن.

بوخته‌ی مانا:

به‌ژنی یارم، له‌گه‌ری زه‌ماوه‌ندی‌دا، ده‌رییه‌وه. برۆکانی وه‌ک که‌وانداری حه‌به‌شی،
ئاماده‌ی تیر پێ‌هاویشتن بوون. چاوه‌کانی وه‌ک سوارچاکانی ئازا، به‌رمبی
مژۆلانه‌وه‌هه‌رش دینن. خالی ره‌شی سه‌ر گۆنایان دا‌بووه‌ به‌ری و له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی
کام ره‌شترن، ببووه‌ شه‌ریان. کاکۆلی هه‌لگه‌راوه‌وه‌ و بسکانی که‌وه‌کوو ئالای
جه‌نگ ده‌شه‌کاوه، به‌ره‌به‌ری ئه‌و ئاوریشمه‌ نایابه‌ بوون، که‌له‌ولاتی فه‌ره‌نگان به‌
دیاری دینن.

۱. لی‌ره‌شدا من، هه‌ر هاوارم بۆ ئه‌بجه‌ده‌که‌ بردووه؛ که‌مه‌لایان له‌قه‌دیمدا، زۆر جاریان ده‌کار
هه‌تاوه. نی‌ورسته‌ی «نوسلۆک» به‌پێی ئه‌بجه‌د، ده‌بێته‌ سه‌ت‌وحه‌فتاودوو. واتا: ئه‌وانه‌ی ناشی بوون،
تازه‌هاتبوونه‌ ناو‌ریزی پر‌ه‌ه‌وانی خودانا‌سین، له‌تامه‌زرۆیی دیدارت، گیانیان ده‌رچوو. لی‌ره‌شدا هه‌یج
دوو‌ر نییه‌ به‌هه‌له‌ چووبه‌یتم و ره‌نگه‌ نیازی شتیکی جیا‌واز بووبیت. «هه‌زار»

ع تۆ بنی پرووم و عەجەم کوشتنە زەنگی د کەمین
 ھانە ھەرتیتە پەیاپەیی ژ تەرەف پرووم خوەش و خوەش
 (یان: رەوم)

مانای وشەکان:

بنی: بنۆرە؛ زەنگی: رەشی ئەفریقایی؛ ھانە: کۆمەگ؛ پەیاپەیی: یەک لەدوو یەک، بی
 پسانەوہ: رەوم: شلکەیی گۆی، جیگەیی گوارە.

پوختەیی مانا:

لە ناو کوردەواری خۆمان، بۆ شەری زۆر گەورە دەلین: وەک شەری رۆم و عەجەمە.
 تۆ بروانە لەو سەربادانەیی یارەکەم، لە دیلانا، کەزیەکانی لە سەر پروومەت ویک
 دەکەون، دەلێی شەری نیوان رۆم و عەجەمە پرووی داو و لەشکریان گەشتوونە یەک
 و لە ھەردوو لای گوارانەوہ، کۆمەگ بۆ ھەردوو لایان دی و ھیچ پسانەوہ و سانەوہ،
 بەرچاو نایە. خالی رەشیش - کە دەلێی بەچکەزەنگییەکی بەستەزمانە - لە ترسان
 خۆی پەنا داو و لەبەر کەزیان داپۆشراو و ئەویش وەک ئیمەیی ئەویندار، ئەگەر
 نەش کوژرابی چاکە.

۷ دا مە شەھزادە ب دەستی خوە موبارەک قەدەحەک
 نە غوبارەک ژ خوماریی و نە توندی و نە غەش
 ۸ دو قەدەح مەیی ب نیشانی د درت رەنگ ب رەنگ
 نیرگزا نازک و رەعنا و گولا تازەبە گەش

مانای وشەکان:

موبارەک: پیروۆز، بەووم؛ قەدەح: پیالە؛ غوبار: تۆز؛ خومار: سەریشەیی دواي مەستی؛
 توندی: تیزیی، توورەیی؛ غەش: خەوش؛ رەعنا: نەرم و شل و بزۆز و جوان.

پوختەیی مانا:

یارەکەم - کە لە چاو جوانان شازادەییە - بە دەستی موبارەکی خۆی، پیالەییەکی داوە

دهستم؛ که به دهستی پیروز ببوو. زۆریش ږوی ده‌گه‌لما خۆش بوو. گهردی دهردی
سه‌رخۆشانی لی دیار نه‌بوو. نه‌رم و نیان، ده‌یدواندم. نه‌توورپه‌یی نه‌فریو دان بوو. دوو
جار پیاله‌که‌می پر کرد. به‌لام له‌چی؟ له‌دوو جوړ باده‌ی ږه‌نگاوږه‌نگ. له‌باده‌ی چاوه
مه‌سته‌که‌ی، وه‌ک نیرگری تازه‌پشکووت و له‌مه‌ی ږوانینی کولمه‌که‌ی، که‌وه‌کوو
گولی گه‌ش ده‌چوو. له‌و ساوه‌من سه‌رخۆشیکم نه‌ده‌ترسم له‌خوماری و نه‌لام وایه
ئه‌و مه‌یه‌ی دراوه‌به‌من، خه‌وشی تیدا و چۆنهی تال و تیژی ده‌دا.

۹ غالباً ئه‌هلێ زه‌مانی ما «مه‌لا» ئاده‌مین؟
فه‌نه‌مایین ژ که‌ری مه‌ی ره‌ش و گایێ ته‌یی به‌ش

مانای وشه‌کان:

غالبه‌ن: زۆربه‌ و پراپی؛ ما: بۆچی، مه‌گه‌ر؛ فه‌نه‌مایین: نه‌ماونه‌وه؛ به‌ش: هه‌یوانی
توێل سپی.

بوخته‌ی مانا:

زۆربه‌ی خه‌لکی ئهم زه‌مانه، مه‌گه‌ر لات وایه ئینسانن؟ نه‌خیر له‌بیچما وه‌ک مرۆن؛
به‌لام له‌عه‌قل و که‌مالدا، له‌که‌ره‌ږه‌شه‌که‌ی ئیمه‌ و گا‌هه‌نییه‌سپییه‌که‌ی ئیوه‌به‌
جی ماون.

۱۰ عارفین ئه‌هلێ به‌سیره‌ت ژ نه‌سه‌ق مه‌ردومی چه‌شم
سورمه‌بۆشن د به‌یازی و قه‌بابی خوه‌یی ږه‌ش

مانای وشه‌کان:

ئه‌هلێ به‌سیره‌ت: ئه‌وانه‌ی دلیان ږووناکه‌ و خوا ده‌بینن؛ نه‌سه‌ق: هه‌روه‌ک، له‌
چه‌شنی؛ مه‌ردومی چه‌شم: گلینه‌ی چاو؛ سورمه‌: کل؛ به‌یاز: سپییه‌تی؛ قه‌با: که‌وا.

بوخته‌ی مانا:

وا دیاره‌پیوانی گه‌وره‌ی ته‌ریقه‌ت، له‌ږۆژگارانی مه‌لادا، کراس سپی و که‌وا ږه‌ش

بوون. بۆ سوننه تیش، کلیان ده چاویان کیشاوه. مه لا په سنیان ددها و ده لی:
 ئه و خواناسه دل روونانه که به دل خودا ده بینن، له کراسی سپی و کهوای رهش و
 سورمه له چاو کیشاندا، وه ک گلینه و بیبیلهی چاو دینه بهر چاو؛ ئه ویش به سورمه
 پێژراوه و کهوای رهشی ده بهردایه و له ناو سپیاییدا ده ژی.

رەقسى مەستانە

۱ سەلوا سەھى قەد خەمملى ھو كەمملى مەستانە رەقس (رەقس)

وەر سوچبەتئى گەر قايبلى دى بىت و رەت شاھانە رەقس

ماناى وشەكان:

سەلو: سەول، سەرو؛ سەھى: راست و بى گرى؛ خەمملى: رازايەو؛ كەمملى: بى
كەمايەسى بوو؛ سوچبەت: ھەوالەتى؛ قايبلى: شياو؛ رەت: دەرۋات.

پوختەى مانا:

بەژنى وەك دارى سەولنى راست، رازايەو. ئىتر گۆۋەندى مەستانە، زۆر تەواو. ئەگەر
خۆت بە شياوى كۆپى ئەو جىژن و بەزمە دەزانى، وەرە تىۋى. ئەو داوۋەتە شاھانەيە و
شاى رەقسانە.

۲ مەستانە مەستان نۆشەنۆش قەرەف د جامان ھاتە جۆش

ما دى بىمىنت كەس ل ھۆش ۋەقتى كو بىن دوردانە رەقس

ماناى وشەكان:

نۆش: خواردنەو؛ نۆشانۆش: بە گىانت خۆش بى؛ قەرەف: بادە؛ دوردانە: گەۋھەرى
تاقانەى بى ھاۋاتا؛ ما: مەگەر.

پوختەى مانا:

گوى بگرە! مەستان - مەستانە؛ ھەر دەنگى نۆشانۆشپانە. بادە دەناو پىلاندا ھاتۆتە
جۆش و دەھەژى. لە كاتىكا كە مەيگىپى ۋەك مروارى بى ھاۋاتا، بادە بگىپى، مەگەر
ھىچ كەسى ۋا ھەيە، ھۆشى بە لاۋە بىمىنى؟ ئەگەر مەستى بادەش نەبى، بەو دىمەنە

سەرخۇش و بېھۇش دەپى.

۳ سۈجەت ب سازان ھاتە ساز پى مەۋۋوجى دەريايى ناز
دا دل ژ نوو بايى مەجاز وى كەشتى سوككانە رەقس

ماناى وشەكان:

مەۋۋوجى: شەپۇلى دا؛ كەشتى: گەمىيە؛ سوككان: ئامرازى دارىن يان ئاسنىن لە
كەشتى كە شارەزايى رېگا بەۋە؛ مەجاز: بەدەل؛ مۇجاز: دروست.

پوختەى مانا:

كۆپى بەزم، بە دەنگى سازان سازدرا. دەريايى ناز، كەۋتە شەپۇل دان. ئەو كۆرە ۋەك
گەمى ۋايە؛ بە ناو دەريايى نازدا دەپرا. سوككانە كەش ھەلپەركىيە. جا ھەر ۋەك گەمىيە
باى باشى دەپى ھەپى بۇ ئاۋۇتن، دلدارىي لەباتى بايە و گەمىيە كە بەرپۆۋە دەبا.

۴ مەحبۇوب بىيەينى كەۋكەبن رەقسا كو تى دلبر ھەبن
سەد جان گرانى من ھەبن باقىمە رى ئەرزانە رەقس

ماناى وشەكان:

بىيەينى: ھەر تەۋاۋ ۋەك؛ تى: تىدا؛ گرانى: بەنرخ و خۇشەۋىست؛ ئەرزان: ھەرزان،
كەم نىرخ.

پوختەى مانا:

ئەو جوانە خۇشەۋىستانە، ھەر ۋەك ئەستىرەى بەر ئاسمان ھەر لە دوور
دەدرەۋشىنەۋە. ئەو گۆۋەندەى جوانى ۋا دلبرەى لى بىت. ئەگەر سەد گىيانى شىرىنم
دەبەردايى و بىھاۋىمە سەر رېگەى كۆزى ھەلپەركى، لام ۋايە ھىچم نەداۋە و ئەو
شاپاشەم زۆر بە بى نىرخ دەزانم.

۵ كرىشمە و رازا بەرى عارف قە نابن لى دەرى

ه‌تتا د نیفائاگری ئه‌و خه‌ف نه‌بت په‌روانه ره‌قس
(یان: خو‌ف نه‌بت)

مانای وشه‌کان:

کرشمه: ناز؛ به‌ری: ساده و ئاسایی؛ ڤه نابن: ناکرینه‌وه؛ ده‌ری: ده‌رگا؛ خه‌ف: ون و
وه‌شیراو؛ خو‌ف: ترس.

بوخته‌ی مانا:

راسته ئه‌وینی مه‌جازی، ده‌رگایه‌که به‌ره‌و ئه‌وینی راستینه‌ی خوداناسی؛ به‌لام ئه‌وینی
مه‌جازیش مه‌رجی هه‌یه. ئه‌گه‌ر ته‌نیا به‌ نازیک و به‌ رازونیاژیکي سه‌رچل، لات وا بی
وه‌های گه‌یاندووی که ده‌رگای ئه‌وینی خودات لی داناخری، به‌ هه‌له‌ چووی. عارف
ده‌بی له ئه‌وینی مه‌جازیدا، وه‌ک په‌پووله خو‌ی بخاته ناو گر‌ه‌وه و بسووتی و له به‌ین
بچی؛ ئه‌وسا شیاوی ئه‌وینی خوای مه‌زن ده‌بی.

ع په‌روانه‌یی شه‌معا‌گه‌شین زولفین وه‌ نازک راوه‌شین
شه‌وکین د دلدا پی‌ خوه‌شین مه‌ ژ په‌نجه‌یین شیرانه ره‌قس

مانای وشه‌کان:

شه‌وک: د‌رک؛ پی‌ خوه‌شین: پی‌ شادین.

بوخته‌ی مانا:

ئیمه‌ بۆ سووتان، ئاماده‌ین. وه‌ک په‌روانه‌ین له ئه‌ویندا؛ له ده‌وره‌ی ږوومه‌تی گه‌شت.
ئاماده‌ین گر‌مان تی به‌ری. بۆ خو‌ش بوونی ئه‌و ئاگره‌ی که ئیمه‌ی پی‌ ده‌سووتینی،
که‌زیه هه‌ودا ناسکه‌کانت راوه‌شیننه و باوشینی که! گه‌شتر بی. دل‌مان هه‌رچه‌ند پریه
له‌ د‌رکی ئازارت، به‌لام ئیمه‌ پی‌ دل‌شادین. له‌و گۆوه‌نده که تۆی تیدای، ده‌زانم منی
پی‌ ده‌مرم و خو‌م له به‌ر چاوت ناگرم. ده‌زانم من وه‌ک له ناو چه‌مۆله‌ی شیردا سه‌ما
بکه‌م وایه. به‌لام ئه‌گه‌ر بشمرم، قوربانی تۆ بم، ئه‌وه ئه‌وپه‌ری ئاواتمه‌.

٧ عالا و تایین قەرمزین ئەسلان د بەردا بەررزین
نیرگز د باغان تەووزین نەیشە ککەران نیشانە رەقس

مانای وشەکان:

عالا: ئالا، مەبەست لێرە لڤکە ی سەرودە سمالییەتی؛ تا: ھەودا؛ ئەسلان: شیر؛
بەررزین: شالوویان ھینا؛ تەووزین: رازانەوہ.

پوختە ی مانا:

لڤکە ی شۆری شەدە و دەسمال، ھەودای گولینگە ی سوور و ئال، بوونە نەخش لەو
روخسارە. چاوی مەستی دلداری کوژی، وە ک شیر ی پەلاماردەرن. بۆ لاسایی بەژنی
جوانت، نیرگز لە باغ و چیمەنان، زۆر جوان خۆیان رازاندەوہ. نەمامی قامیشی
شەکریش، بە دەم باوہ دین و دەچن؛ لاسای لەرینی بەژنی تۆ دەکەنەوہ؛ کە
دەرەقسی.

٨ وەقتی خویا بن ئەرغەوان گولچچە ک و تەرحین جەوان
فیرا نەبی سەلوا رەوان عارف ل فەرقي جانە رەقس

مانای وشەکان:

خویا: ئاشکرا؛ گولچچە ک: گولی پشکووتوو؛ تەرح: لک؛ جەوان: تەرپوتازە؛ فیرا:
دەگەل؛ فەرقي: جودایی.

پوختە ی مانا:

لە ھەرەتی بەھارەدا، کە ئەرخەوان دینە بەرچاو، گول دەپشکوون، لکی ناسک و
شلوول، بە دەم باوہ دین و دەچن. ئەگەر ئەو بەژن و بالایی یاری نازدار- کە وە ک
سەول راست و شەنگە- خۆی دەرئەخا، رپەرەوی رپگە ی خواناسی، دەبی سەمای گیان
لە لەش جودابوون، واتا: ھەر وە ک پەلەقاژە و ھەلبەزینی مەلی تازە سەر لی ھەلقرتا،
رەچاو بکا.

۹ ئیرۆ شه‌که‌رخه‌ندی برین ده‌ستی سپی‌زه‌ندی برین
 دیساب گۆڤه‌ندی برین ده‌ردی «مه‌لی» ده‌رمانه ره‌قس

مانای وشه‌کان:

شه‌که‌رخه‌ند: بزه‌شیرین؛ برین: بردینی؛ زه‌ند: باسک.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌م‌رۆ یاری لیۆبه‌بزه و خه‌نده‌شیرین، به‌و ده‌ست و باسکه‌ناسکانه و سپی و جوانه‌ی،
 دیسان بردینییه‌گۆوه‌ندی. ده‌ردی ئیمه‌ده‌رمانه‌که‌ی هه‌ر سه‌مايه و هیچی‌تر نا. (یان:
 بۆ ده‌ردی دلی مه‌لا، ره‌قس و هه‌له‌په‌رکی، ده‌رمانه.)

وه سلى گيان

۱ مه ژ بل حوسن و جه مالى چ غهره ز (غَرَض)؟

بى جه مالى ژ پيالى چ غهره ز؟

ماناي وشه كان:

بل: جگه؛ غهره ز: مهبست و نياز.

پوخته ي مانا:

ئيمه جگه له تماشاي جواني و ديمه ني لهباري ياران، هيچ ئاواني ترمان نيه. ئه گهر سهرى به ژن و بالاي پيك و جواني مه يگير نه بى، كارمان به پياله ي مه ي چيه؟!

۲ گهر نه نه شبهي دوو برهين ته بتن

مه د عيدان ب هلالى چ غهره ز؟

پوخته ي مانا:

ئه گهر بويه نه بى كه هلال وهك برؤكاني تۆ ده چى و جيژنه مان به ديتنيه تى، ههرگيز بؤيم نه ده روانى. جيژنى من ههر ئه و سايه يه كه مانگي يه كشه وه ده بينم و برؤى تۆم بير ده خاته وه.

شاعيريك نايناسم ده لى:

وه ره سه رسوانه و گو شيكى برؤتمان شان ده! كۆمه لى رؤزو و گران، چاوه نواري جيژن. «مه وله وى» فهرموويه:

ههر مانگى نه و بو حال م په شيوه ن

هيلالش شيوه ي ئه برؤى تۆش پيوه ن

۳ گهر نه قهستا دل و جانئ مه دکت
مه ژ وئ شوخ و شه پالی چ غهره ز؟

مانای وشه کان:

شوخ: شهنګ؛ شه پال: ره زاشیرن و خونچیلانه.

پوخته ی مانا:

ئه گهر بۆمان پروون نه بوايه که ئه و شوخ و نازهنینه، ره زاسووک و خوین شیرینه، لی برآوه که گیان و دلّمان بر فیتی و ژینمان به تیری دلداریی دوايي بیئی، ئیمه بۆ شوینی ده که وتین؟ ئیمه ئه گهر به ئه وینی به کوشت بچین، ئه و په ری به خته وه ریمان.

۴ گهر نه رووحئ مه د پی دل بره تن
مه ژ وئ قهنج و ده لالی چ غهره ز؟

مانای وشه کان:

قهنج: دل په سند؛ ده لال: جوانی نازدار و ره زاشیرین؛ په ی: شوین؛ بره تن: پروات.

پوخته ی مانا:

گوتمان دلبر، به لام نابئ هر به دل بردن رازی بی و گیانمان نه با. ئه گهر له دواي دل بردنی، گیانی شمان ده گهل خوی نه با، هیچ ئاوات و ئاره زوومان له و شوخ و جوان و شیرین و نازهنینه بۆ پیک نه هات.

۵ گهر نه بیسمئ ته موعه مما بن حرووف^۱
مه ب شکلی خهت و خالی چ غهره ز؟

۱. کیشی ئه م له ته به یته کپیکی زیاده؛ که چی هه موو نوسخه کان هر وایان هیناوه؛ عوسمان تونچ نه بی «نه ب ئیسمئ ته موعه مما بن حرف» ی نووسیوه و ته وای کردووه.

مانای وشه‌کان:

بیسمی: به ناوی، به ئیسمی؛ موعه‌ما: مه‌ته‌لی دژوار؛ حرووف: پیت‌گه‌لی ئەلف و بیته‌که؛ حروف: که‌ناران؛ شکل: تەرح، وینه.

پوخته‌ی مانا:

له قورئاندا، چەند پیتیک لەسەر سوورەتان، دەبیندری؛ وه‌ک: ا، ل، م، ق، ک، ه، ع، ص، ن، ط، ی، س و ... ئەو که‌سانه‌ی قورئانیان مانا کردووه، له باره‌ی ئەو پیتانه‌وه، گه‌لیک شتیان درک‌اندووه. ده‌لین ئەوانه هه‌ریه‌کیک نیشانه‌ی ناویکی خودان. هیندیکیان ڕوو ده‌ پیغه‌مبه‌ره و هه‌ر پیغه‌مبه‌ر خۆی زانیویه. واتا: بۆ ئیمه‌ی که‌م زانا، ئەو پیتانه، وه‌ک مه‌ته‌لۆکه‌ی دژوار وان و خوا و پیغه‌مبه‌ری خوا نه‌بی، که‌س به‌ ته‌واوی نازانی. مه‌به‌ست چ بووه؟^۱

مه‌لا ده‌لی: من هه‌ر بۆیه ده‌روانمه‌ خه‌ت‌وخالان و له دیداری یار ده‌نۆرم. له که‌زی به‌ شکلی لام و چاوی له‌سەر بیجمی صاد و میمی دهم و ئەلفی قه‌د و خالی نوخته و برۆی وه‌ک نوون، ورد ده‌بمه‌وه. ده‌زانم هه‌ریه‌ک نیشانه‌ی یه‌کیک له‌ ناوه‌کانی تۆن. ده‌مه‌وێ ئەو مه‌ته‌لۆکه‌ هه‌لبینم و به‌و ناوانه‌ تۆ بدوینم؛ ئەگینا من هیچ کاریکم به‌و خه‌ت و خالانه‌ نییه.

«نالی» ده‌لی:

له‌بت میم و قه‌دت ئەلف و زولف چیم

ده‌زانی به‌و سی‌انه‌ تالیبی چیم

ع نه‌کوو شه‌رمه‌نده ژ رووی ته‌ بو

ئاftاب بی زه‌والی چ غه‌ره‌ز؟

مانای وشه‌کان:

شه‌رمه‌نده: فه‌یت‌کار؛ ته‌ بو: تۆ بوایه؛ ئاftاب: خۆر؛ زه‌وال: لاکه‌وتنی ڕۆژ به‌رمو

۱. بۆ ئەو باسه، ڕوانه‌ ته‌فسیره‌کان؛ لی‌ره‌دا بۆ درێژه‌دانی، مه‌ودا نییه. «هه‌زار»

ئیواره له ناوه‌پراستی ئاسمان.

بوخته‌ی مانا:

خۆر ئه‌گهر له‌پرووی تۆ- که له‌و جوانترو ڕووناکتره- به‌ شه‌رمدا نه‌که‌وتایه، له‌ ناوه‌پراستی ئاسمانی لای نه‌ده‌دا و به‌ره‌و ئیوار و ئاوا بوون نه‌ده‌پۆشت.

٧ قه‌ستی وه‌حده‌ت د‌کرت رووح ب رووح

وه‌ر نه‌ عاشق ژ و‌یسالی چ غه‌ره‌ز؟

مانای وشه‌کان:

قه‌ست: نیاز؛ وه‌حده‌ت: یه‌کیه‌تی؛ و‌یسال: پێک‌که‌یشتن.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گهر ئیمه‌ی دل‌داری ژار، ئاواته‌خوازی ئه‌و کاته‌ین که‌ دووری له‌ ناو هه‌ل‌گیرئ و به‌ دۆست ب‌گه‌ین، به‌و ته‌مایه‌ نین که‌ به‌ له‌ش به‌ یه‌ک ب‌گه‌ین. ده‌مانه‌وئ گیان له‌ گه‌ل گیاندا تیکه‌ل بئ و گیانی ئیمه‌ ده‌گه‌ل گیانی یاردا، بینه‌ یه‌ک و هه‌ر‌گیز جودا نه‌بینه‌وه.

٨ د شه‌بی قه‌درئ ته‌جه‌للا تو ب‌کی

مه‌ل به‌ی مووم و شه‌مالئ چ غه‌ره‌ز؟

مانای وشه‌کان:

ته‌جه‌للا: خۆ ئاشکرا کردن؛ شه‌مال: مۆمی داگیرساو.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گهر له‌ شه‌وی قه‌در (له‌یله‌تولقه‌در)دا، تۆ تیشکی خۆت بۆ ئیمه‌ ئاشکرا ب‌که‌ی، کارمان به‌ مۆم و چوله‌چرا ده‌بی چی بئ؟

۹ نه جه مالا ته ته جه للی بکرت
مه ژ خوبان ب جه مالی چ غه ره ز؟

مانای وشه کان:

خووب: جوان؛ ته جه للی: خو ده رخستن.

پوخته ی مانا:

ئه گهر ئیمه، تماشای جوان چاکان ده کهین، تیشکی جوانی بی هاوتای تو له پووی
ئه واندا ده بینین. ئه گینا ئیمه و جوانی چی و تماشای پوو پاکان له چی؟

۱۰ نه ژ له علین ته «مه لا» به حس بکت
مه ژ فئ به حس و سوئالی چ غه ره ز؟

پوخته ی مانا:

مه لا که پرسیاران ده کا و باس و خواس داده مه زینئ، هر ده یه وئ سهر و بنی
قسه کانی به باسی جوانی لیوی یار- که به رهنگی لاله و ئاله- دواپی بینئ. ئه گینا
هیچ به پرس و باس کاری نییه.

عنه بهر بار

۱ دیسال به درې کاتبی کیشا ژ نوو ژهنگارې خهت (خط)
 نووره ره شاندي واهيبي دهر گهر دشي پهر گارې خهت

مانای وشه کان:

کاتب: نووسهر؛ کیشا: کیشای، پرسمی کرد؛ ژهنگار: سهوز؛ ژهنگار: تیشکی مانگ و
 پژ؛ ژهنگار: باده؛ ژهنگار: توند و تیژ و سووتین؛ واهب: ناوی خواجه، وانا به خشنده؛
 دهر گهر دشي: له گهړاني؛ پهر گار: جه غزینگ.

پوخته ی مانا:

ئووا دیسان دهستی توانای خودای مهزن، خهتی سهوزی سهوزهی گهندهمووی به
 بریقهی به پهر گاری قودرهتی خوی، له کهناری مانگی چاردهی ههنیهی یارم، جی
 کردهوه. گهندهمووی چی؟! ههمووی پړشناکی و نووره؛ له دهوری مانگی ههنیهی و
 خوری پرووی دیاری دهدهن و ناکرې ههر ناوی بنین خهت.

۲ حهرفین ژ قودرهت نوقته پوپ مادرې ههوزا لهعل و دوپ
 نهف رهنگ کی دیوه به سور قودرهت نمون زهنگارې خهت

مانای وشه کان:

حهرف: پیت؛ حهرف: کهنار؛ قودرهت: توانایی؛ پوپ: زور؛ مادر: دهوره؛ ههوز: جی
 ئاو؛ دوپ: مرواری؛ سور: دلکیشی؛ نمون: نوین، نیشاندهر.

پوخته ی مانا:

ئووه خهته سهوزهی، که وتمان سهوزه گهندهمووی لاجانگ و کهناری ژیر چه ناگیه و

دهوری له مانگ و رۆژ داوه و ئیژی به پەرگار کیشراوه، پر کران له خالی پەش که لهو سپیایه تی ئاسۆی پۆشنی جهغزی دهوری ږوو، دهرهوشین و هیندیکی دیش لهو خالانه، بۆ تالانی دلی دلدار، په‌پیوونه که‌نار و دهوری ده‌می ته‌نگی که ده‌لیی چه‌وزۆکه‌ی لال (له‌عل) و په‌ر له‌ دورپی ددانان. ده‌ کئی شتی هینده‌ جوان و دل‌فیتی دیوه؟ کئی ده‌توانی په‌خنه له‌و خه‌تکیشه‌ بگری که‌ ئه‌و خه‌ته‌ گهنده‌مووه‌ پر له‌ خالانه و ئه‌و خالانه‌ی ده‌وری لیوی یاری به‌ په‌رگاری قودره‌تی خۆی بۆ کیشاوین.

۳ ئه‌وچیچه‌ کین شه‌تری شیبه‌ت ئه‌فعی سیفه‌ت قه‌لبی مه‌ میه‌ت
سه‌لوا ژ بالایی وه‌ ریه‌ت ئه‌ف په‌رده‌یا گولناری خه‌ت

مانای وشه‌کان:

شه‌تری: گولینگه؛ شیبه‌ت: وه‌کی، له‌ چه‌شنی؛ ئه‌فعی: مار؛ میه‌ت: مژی؛ سه‌لوا: هه‌نگوین؛ سه‌لوا: خه‌مه‌ه‌وین؛ سه‌لوا: شیلقه‌ (مه‌لیکه). خوا له‌ بیابانی سینادا، گه‌زۆ و شیلقه‌ی بۆ جووه‌کانی هه‌والی چه‌زهره‌تی مووسا باراندوو. له‌ قورئاندا فه‌رموویه‌تی: «هه‌ورمان نارد هه‌ر سه‌رتان نسیو لی بکا. هه‌روا گه‌زۆ و شیلقه‌شمان بۆ ناردنه‌ خوار»؛ بالا: به‌ژن؛ بالا: سه‌روو، ژووروو؛ ریه‌ت: ږژت.

بوخته‌ی مانا:

چاوم به‌ سه‌لمایه‌ که‌وت. سایه‌ی سووری گول‌هه‌ناری ږارا و خه‌ت‌خه‌تی ده‌به‌ردا. گولینگه‌ی سه‌ر و شه‌ده‌که‌ی هاتبوونه‌ خوار؛ که‌ به‌ دیمه‌ن له‌ گول ده‌چوون. به‌لام بۆ پێوه‌دانی دل، ببوونه‌ ماری پێوه‌ده‌ر. ئه‌و شیرینه‌ی وه‌ک هه‌نگوینه‌ و ئه‌و خه‌مه‌ه‌وینه‌ بێ وینه‌- که‌ بالای ده‌هات و ده‌چوو- هه‌ر ده‌تگوت به‌زه‌ی خودا له‌و بالای، بۆ ئیمه‌ی له‌ مووساییه‌کانی ئاواره‌ی ده‌شتی سینایه‌، بۆ دیتنی به‌ژنی ږیکی تینووتر و بێ‌تین و هیز و تاوتر بووین. گه‌زۆی دیداری یارمانی بۆ باراندین و به‌ سیبه‌ری ئه‌و بالای، تین و تاوی گه‌رمایی دلی تاران‌دین.

۴ نه‌قش و نیگارین دلبه‌ران ده‌رجین ژ ره‌مزین ئه‌سمه‌ران
هه‌رتین ژده‌ست نه‌یشه‌ که‌هران مه‌ ژ گولشه‌نی فه‌رخاری خه‌ت

مانای وشه‌کان:

نیگار: بوت، دل‌به‌ر، یار؛ نیگار: خه‌نهی ده‌ست و پیی جوانان؛ نیگار: نه‌خش؛ ده‌رج: رویشتن؛ ده‌رج: تۆمار؛ ده‌رج: چوونه‌ناو؛ دورج: قوتووی جه‌واهیرات؛ فه‌رخار: مه‌له‌بندی جوانچاکان؛ فه‌رخار: بتخانه و دیر؛ فه‌رخار: رازاوه و جوان.

بوخته‌ی مانا:

وادیاره مه‌لا ئه‌و سێ شیعره پیشه‌کییانه‌ی، ده‌رباره‌ی جوانی خه‌تی مووی له‌ ده‌وری روخساری یار و باسی پیروزی دیداری، هه‌ر بۆیه‌ بوو پیمان بلی: نامه‌یه‌کم ئه‌م‌پ‌رۆ به‌ ده‌ستی کیژیکی به‌ژن‌زراو به‌ ده‌س گه‌یشته‌ که سه‌لما بۆ خۆی نووسیبووی و تیییدا دلی دابوومه‌وه و فه‌رمووبووی نامه‌ی تریشت بۆ ده‌نووسم.

له‌ مه‌له‌بندی جوانانه‌وه، که بۆ من وه‌ک بوتخانه‌یه‌ بۆ بت‌په‌رست، له‌ ناو باغچه‌ رازاوه‌که‌ی، نامه‌یه‌کم بۆ نووسرابوو. کیژیکی بالانه‌مامی وه‌ک قامیشی شه‌کر راست و شیرین و پر له‌ له‌نجه‌ولار، نامه‌ی که پیچ‌رابۆوه‌ - وه‌کوو تۆمار - دایه‌ ده‌ستم. تۆماری چی؟ قوتوولکه‌ی جه‌واهیرات بوو! به‌و ده‌سته‌ سپی و ناسکانه‌ی نه‌خشانده‌بووی؛ که له‌ پیروزی و قۆزیدا، نه‌ک هه‌ر دل‌دار، دل‌به‌رانیش ده‌یانپه‌رست. ئه‌و خه‌ته‌ی له‌وی درابوو، گشتی ده‌تگوت چاوی ره‌شی جوانه‌کانی گه‌نم‌په‌نگه‌، له‌ پال یه‌کتر ریز کراون و پرن له‌ رازی دل‌داری، مژدیکی بۆ من تیدا بوو؛ که: نامه‌ی منت هه‌ر بۆ دین. دلت خو‌وش بی... ئه‌ی من چیم کرد؟

مه‌ ژ ده‌سخه‌تا ته‌رحین شه‌لال خال و خه‌تین نوورا زه‌لال
دانی د س‌ندوو‌قان ل بال مالی مه‌ سه‌د قینتاری خه‌ت

مانای وشه‌کان:

ته‌رح: لکی شلک و نه‌مام؛ شه‌لال: خه‌مه‌وین؛ شه‌لال: لقی باریکی لووسی که‌م‌گه‌لا؛ دانی: دانا؛ ل بال: له‌ کن؛ بال: دل؛ مالی مه‌: مالیمه‌وه؛ قینتار: وه‌زنیکه‌ به‌رانبه‌ر به‌ دوسه‌ت‌وپه‌نج‌اوشه‌ش کیلو و چوارسه‌د گره‌م.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه هاتین ئه‌و ده‌سخه‌ته خه‌مه‌په‌ینه‌ی که کرابوو به تۆماریک، وه‌ک لکه‌دار، یان نه‌مامیک ده‌بیندرا که له‌گه‌لا پرووت کرابی و له‌ناویدا، نوخته و خه‌تی یاری تیدا - که وه‌ک له‌پرووناکی و نووری خودا نه‌خشراپی، وا بوو - نامانه‌ ناو سندوو‌قخانه‌ی دلمانه‌وه و له‌گۆشه‌ی دلد، هه‌لمانگرت و نه‌مانویست له‌لامان لا چی. دوا‌ی هاتنی ئه‌و نامه‌یه، سه‌د قینتار کتیبی ده‌سخه‌ت، که به‌ر دلم که‌وتبوون و له‌به‌رم بوون، به‌کتیبه‌وه و به‌زانستی ناو دلمه‌وه، هه‌مووم یه‌کجاری مالییه‌وه و جگه‌له‌و خه‌ته‌پیرۆزه، هه‌چی نه‌ما و گشتی له‌بیرم چوونه‌وه.

ع به‌رگین گولا ره‌یحانیی کاتب نمووچه‌ک دانیی
که‌س دی ب وئ شیرانیی دهر سه‌نعه‌تی جه‌بیار خه‌ت

مانای وشه‌کان:

به‌رگ: په‌لک؛ ره‌یحانی: وه‌ک ریحانه، جۆره‌خه‌تیکه؛ نمووچه‌ک: نموونه‌یه‌کی پچوو‌ک؛ شیرانی: شیرنایه‌تی؛ سه‌نعه‌ت: ده‌سکرد؛ جه‌بیار: قه‌ره‌بوودهر؛ جه‌بیار: شکسته‌به‌ند؛ جه‌بیار: به‌رزئ که ده‌ست پیی راناگات؛ جه‌بیار: ده‌سه‌لاتداری سه‌ربه‌خۆ. جه‌بیار: ناویکی خوایه.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و قاقه‌زه‌ی که خه‌تی ده‌ستی یاری له‌سه‌ر دیار بوو، په‌یکی گول بوو به‌شیوه‌خه‌تی ره‌یحانی و به‌رامه‌ی گول و ریحانه‌ی بلاو ده‌کرد. جوانی و خۆشی خه‌تی ده‌ستی - که ده‌بووه شکسته‌به‌ندی دلشکاوان - له‌ناو خه‌تان، هه‌نده‌ته‌رز و پایه‌به‌رز بوو، ده‌ستی هه‌چ بنیاده‌میکی نه‌ده‌گه‌یه. به‌لام هونه‌ری خۆی نه‌بوو، نموونه‌ی کاری خه‌تخۆشی ئه‌زه‌لی بوو. خوا سیمای پوخساری یاری به‌جوانترین خه‌ت، خه‌ت داوه. ئه‌ویش له‌به‌ر ئاوینه‌دا روانیویه‌ته‌خه‌تی توانایی خودایی و توانیویه‌تی نموونه‌ییکی زۆر گچکه‌ی له‌سه‌ر قاقه‌ز نیشان بدا. ئه‌و شیرنایه‌تی و جوانییه‌ی، له‌و نامه‌یه‌ده‌بیندرا، دیاره‌کاری خوا‌ی جه‌بیاره‌ و له‌به‌ری نووسراوه‌ته‌وه.

٧	رېحان و سونبول تی هه نه	سه د چیچه ک و گول تی هه نه
	زه رباف و بولبول تی هه نه	ئه و به غچه یا گولزاری خه ت
٨	گولچیچه ک و نه قشین غه ریب	نه سرین و ره یحانی عه جیب
	لی راست و چه پ بووین سه لیب	جه دوه ل که شین زونناری خه ت

مانای وشه کان:

زه رباف: زه رده زیره، قه ناری؛ سه لیب: خاچ؛ جه دوه ل: جو گه ئاو، چه مه ک؛ جه دوه ل: خه ت دانی خانه-خانه؛ جه دوه ل: جه غزی به جه غزینگ کیشر او.

بوخته ی مانا:

هه ر وه ک رېحانه و سونبولی زولفه کانی خه تی رېحانی و بوئخووشی، گولی پشکو تووی سهر چلی گهش و ئالی به رهنگی کولمه و لیتوانی، نامه که یان وه ک گولزاری روخساری پازاندو ته وه. ته نانه ت له خویننه وه یدا، خو په ی ئاوی چه م ده بیسم. دهنگی قه ناری و بولبولان که وه ک ئیمه دلیان له په ری گولانه، دیته بهر گوینی گیان و دلان. خه ته کان هیندی وه ک زولفی، تیک په ریون و وینه ی خاچن؛ هیندیکیان وه ک تاله که زی که مبه رگری له وینه ی زوننار ده نوینن. گشتی هانه ی هه ستم ده دهن، که وه کوو شیخی سه نعنایی، چه لپیا و خاچ بپه رستم و له پی یار، زوننار ببه ستم. ده یسا ئه گه ر ده لیم نامه، نامه خوا له رووی خه تی خوا هه لگیراوه. بی گومانم، باش ده زانم ده سکر دی بهنده وا نایه.

٩	ئیرۆ سه حه ر توغرانیشان	ئیعراب و هه رفین زه رفشان
	هاتن دگه ل بایئ سه بان	مه ژ جانبی دلدارئ خه ت
	(یان: بایئ سیبان)	
١٠	ئیرۆ به راتا ئه حمه دی	توغرانیشان زه ر کهش مه دی
	خه تتی هوما یوون کی وه دی	شیرین و مه عناداری خه ت

مانای وشه کان:

توغرا: مۆری تایبه تی سولتanan؛ ئیعراب: به یانی مه به ست؛ ئیعراب: بزاوی سه رپیتان؛
 حه رف: که نار و پیت؛ زه رفشان: زیڕ وه شین؛ سه با: ئاره زوو، تاسه؛ سه با: شنه ی
 رۆژه لاتێ؛ سه با: دل به ری؛ سیبا: مندالی؛ سه ب: عاشق و دلدار؛ به رات: خه لات؛
 به رات: خه لاتنامه ی پایه به رزان؛ به رات: نازناوی شه وی نیمه ی شابان که شه ویکی زۆر
 پیرۆزه و خوا رۆزی تیدا به ش ده کا؛ خه تی هوما یوون: ده سخه تی سولتان.

بوخته ی مانا:

ئه مڕۆ له به ره به یاندا، ده گه ل ههنگووتنی سروه، به دهستی کیژیکی جوانی ته پوتازه،
 نامه یه ک که هه موو عومرم بۆی به تاسه و ئاره زوو بووم، گه ییه دهستم. نامه ی خه لات و
 به رات بوو، له شه وی جیژنی به راتا، له لایه ن پیغه مبه ره وه (د) بۆ هاوناوی - که
 ئه حمه ده - ناردرا بوو؛ مۆری سولتانی جوانانی لێ درابوو؛ به زی رکفت نه خشی نرابوو؛
 هه موو بزاو و مه به ست و پیت هه کانی خوین هریان زی رهوشان ده کرد. کێ بی خه تی
 تایبه تی هه یج سولتانیکی دنیا یی، وا شیرین و پر له مانا و جوان و رهوانی دیتبی؟
 خه نی له خۆم؛ خه لات کرام!

«الله» د بهر قالوو به لی دا یه غمه کت قه لی «مه لی»
 ئافیته چه رخێ جه ده وه لی ئەف رهنگه عه نه رهبارێ خه ت

مانای وشه کان:

د بهر: له پیش؛ قالوو به لی (به لا): گوتیان ئاری؛ (خوا که گیانی دروست کردن، بهر له
 چوونه لهش لێ پرسین: ئایا من خودای ئیوه نیم؟ ئه و گیانانه ی پاک خولقا بوون،
 گوتیان: ئاری تۆ خوا ی ئیمه ی. ئه وانه ش که پیس گوورابوون و ده بوو به کافری بمرن،
 گوتیان: نا تۆ خوا ی ئیمه نیت؛ چه رخ: سووران، خول.

بوخته ی مانا:

گیرۆ ده ییم به دوا ی بسکی سه لمایه، کاری خوا یه و له دهسته لاتمدا نییه. بهر له و

رۆژهی که خوا گیانان درووس بکا، پریاری دا من له ناو جهغزی دلدارى ئەو کیژەدا،
 سەرگەردان و گێژ و وێ، بسووپمەوه و به دەوری خۆمدا خول بخۆم. بەلێ بۆن و
 عەنبەری کهزی دلەبریشم، خەتیکى دەستی خودایه؛ که فەرمانی گرتنی منی تێدایه.
 «نالی» دەلێ:

بێ فایدهیه مەنێ من ئێستاکه له گریان
 بو عاشقی بیچاره زوو ئەم ئاوه پێژاوه

شه پۆلى خوین

آ خوون کو ژ دل ب مهوج بیت نهشکې رهوان مه تینه خهت (خط)
(یان: نهشکې رهوان مه تین ب شهت)
نیل ژ دیده یان دزیست که فتمه نافې شوبهې بهت

مانای وشه کان:

نه شک: نه سرین؛ رهوان: گیان؛ رهوان: جاری؛ نیل: خم؛ نیل: پروواری میسر؛ بهت: مراوی.

پوخته ی مانا:

دهریای دلّم که ده که ویتته فره تهنه و شه پۆل ده دا؛ فرمیسکی پروون له سهرچاوه ی
چاوی گیانمه وه سهرده کا و ریز ده به ستی و پاله په ستوی یه کتر ده دا و له چاوانمه وه
هه لده پړژی و پروواری نیل، دروست ده بی و من له و ناوه، وه ک مراوی به سهر ئاوه وه
خول ده خوّم.

۲ کاتبی نه قشئ قودره تی زیر په شاندى سهر خه تی
نه رزن و دیم و جه بهه تی پی نه قشانند و کر نوقه ت
۳ جه بهه ت و دیمی نه قشانند میسک و زه بادئ لی فه شانند
نووری ژ زولمه تی په شانند تازه کشاندى خه ت ب خه ت

مانای وشه کان:

ره شانند: پرژاند؛ خه ت: سنوور؛ سهر خه ت: سهر سنوور؛ نه رزن: چه ناگه، نه رزینگ؛
جه بهه ت: توپل؛ تازه: زور جوان و په سند.

بوخته‌ی مانا:

وینه‌کیش و نووسه‌ری قودره‌تی خودا، بۆ نموونه‌ی ده‌سکردی جوانی هه‌ره‌ جوان، یاره‌که‌ی درووس کرد. هه‌روه‌ک پرووپه‌ره‌کانی قورئان، به‌ زیر‌کفت دهنه‌خشپنرین، ئه‌ویش ده‌وری پوخساری یاری دل‌به‌رمی، به‌ زه‌رداری له‌ سه‌ر سپی، پازانده‌وه. له‌ ناو تاریکایی خه‌ستی که‌زی و پۆری، تیشکی پرووناکی لاجانگی په‌ریشان کرد. تیشکی تاوئ له‌ سیله‌ی پرای که‌زی، به‌ پرژاوی هاته‌ به‌رچاو. چه‌ناگه‌ و هه‌نیه‌ و کولمه‌که‌ی، له‌ گزمووله‌ی زۆر بچووکی میسک و زه‌باد، شوینی سنووری بۆ دانان و له‌و ناوه‌دا، خه‌ت‌وخالی به‌ جوانترین وینه‌رشت و هه‌زاران دل‌داری پی‌ کوشت.

۴ حوور و فرشته‌ کئ وه‌ دین نازک و خووب و سوپ‌شیرین
دیمی نموونه‌ به‌ربکین سووره‌تی چین‌نوما غله‌ت

مانای وشه‌کان:

خووب: جوان‌چاک؛ سوپ: دل‌کیشی؛ به‌ربکین: له‌به‌ری درووس که‌ین؛ غله‌ت: هه‌له‌.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌وانه‌ی حوور و فریشته‌یان دیوه، با بێن بلین: که‌ی جوانی وه‌ک سه‌لما هه‌بووه؟ کئ ئه‌ونده‌ ناسک و جوان و خوین‌شیرین و دل‌گیر ده‌بی؟ ئه‌گه‌ر له‌به‌ر پرووی سه‌لماوه‌ وینه‌یه‌ک هه‌لگیرینه‌وه، وینه‌کانی «مانی» نه‌ققاش^۱ له‌به‌رانبه‌ر وینه‌ی ئه‌ودا، پرییه‌ له‌ خه‌له‌ت‌وپه‌له‌ت.

۵ شیعی «مه‌لی» کو وه‌ک ره‌وان دایه‌ته‌ جانی مه‌روڤان
پور مه‌ل به‌رگئ ئه‌رغه‌وان دینه‌ غه‌زهل ل نک شه‌ته‌ت

مانای وشه‌کان:

ره‌وان: گیان؛ جان: گیان؛ مه‌روڤ: مرۆ، بنیاده‌م؛ شه‌ته‌ت: دوور له‌ راستی.

۱. پیغه‌مبه‌ری چینی که‌ مۆجزاتی، وینه‌کیشانی بی‌هاوتا بوو.

پوخته‌ی مانا:

شیعری مه‌لا، وه‌ک گیانی وانه؛ زۆری دل‌مردووی بی‌ئاگای وه‌گیان هینا و فییری
دل‌داری کردن و خستنییه سهر پێی خواناسی. زۆر غه‌زه‌ل و شیعری وا ههن، زۆر به‌پێز
و زۆر پرمانان. وێژه‌وانان، له‌ په‌لکی ئه‌رخه‌وان په‌نگا ده‌ینووسنه‌وه و به‌ دیاری دیدهن
به‌ یه‌کتر؛ به‌لام گشتیان له‌ به‌رائه‌ر شیعری مه‌لا، پر هه‌له‌ و له‌ ری لاده‌رن.

کوانی غەلەت

١ مەى نەنۆشى شەىخى سەنعانى غەلەت (غَلَط)
 ئەو نەچوو نىف ئەرمەنستانى غەلەت
 ٢ مىسلئى مووسا وى تەجەللایا تە دى
 ئى تو دى كانى خەتا هانى غەلەت

مانای وشەکان:

کانى: کوانى؛ هانى: کێهه، کامه؛ غەلەت (غَلَط): هەلە.

بوختەى مانا:

شیخی سەنعانى، چیرۆكى له كتيبي «مَنْطِقُ الطَّيْرِ»ى عەتاردا هاتووە. شیخیكى سەر بەرمال بوو و زۆر مريد و دەرووشى بوون. رۆژىك سەرى هەلگرتوو، رووى كردۆتە هەرمەنستان. چاوى بە كیژىك كەوتوو و عاشق بوو. كیژە هەرمەنى گوتوو بە مەرجه دەبم بە یارت، لە دینی ئىسلام واز بێنى؛ پەرى قورئان بسووتینی؛ زونار لە پشتت ببهستی؛ مەستی بكەى؛ ببى بە بەرازەوانى من. شیخی دلدار، هەموو مەرجه كانى یارى بە گيان و دل پىك هێناو. تا رۆژىكیان شیخی چازان واز لە بەرازان دەهینی و رۆژى ئیمان، تیشكەى دەداتەو دەل و كول دەیگرئ و دیتەو سەر دەقى پێشوو. كیژى دل بەر، كە بە دل گیرۆدەى شیخە، شوین نچیری خۆى دەكەوئ و بازى دلدارى خودایى راوى دەكا و دەىكا بە قەرەواشی شیخ.

مەلا دەلى: شیخی سەنعان، كە گەییە ئەرمەنستان و بادەى لە دەستى چاومەستان فر کرد، هەلە نەبوو. هەروەك مووسا لە چپای توورا، خودا نوورى خۆى نیشان دا؛ خوا لە روخسارى ئەو كیژە هەرمەنییەدا دیارى داو و شیخ بە تیری خوا پێکراو. دەىسا خەلەت لە کویداىە.

۳ وئ نهدی بهژنا ته و دایی قیاس
حیکمه تی له و چوو یه بورهانی غه له ت

مانای وشه کان:

وئ: ئه وی؛ قیاس: بهراورد؛ حیکمه ت: زانینی شت له ئه ندازه ی توانای مرؤ؛ بورهان:
به لگه و ده لیل.

بوخته ی مانا:

ئهو که سه ی چاوی به به ژنت رۆشن نه بووه و تۆی نه دیوه و هر له ئه ندازه ی عه قلی
خۆی، له تۆ ده دوئ و به به لگه هینانه وه ی زۆر و بهراورد کردن ده گه ل شت، لای وایه
ده زانی چۆنی، زۆر هه له یه و تا نه تبینن نازانن چیی. خوا فهرمویه: «هیچ شتیک وه ک
خودا نییه.»

۴ سه توه تا له یلی یه قین مه جنوون ته پاند
وه رنه قه یس ناکه ت بیابانی غه له ت

مانای وشه کان:

سه توه ت: ده ست به سه راگرتنی زۆره کی؛ مه جنوون: شیت؛ نازناوی قه یسی عامیری
که عاشقی له یلی بووه و بۆی شیت بووه و پرووی کردۆته بیابان و سه رگه ردانی دلی
بووه؛ ته پاند: تووش کرد؛ وه رنه: ئه گینا.

بوخته ی مانا:

ده ستی زۆرداری دلداریی له یلایه بوو که مه جنوونی تووشی تووشی و خه مباری کرد؛
ئه گینا قه یسی مال و یران نه ده که وته بیابان و به شیت ناوی ده رنه ده چوو.

۵ وه ک «نیشانی» نه قش و نیشانه ک ته دی
ئێ کو نیشانه ک ته دی کانی غه له ت

مانای وشه‌کان:

نیشانی: نازناوی مه‌لایه؛ نیشانه: دروشم؛ کانی: کوانی.

پوخته‌ی مانا:

مه‌جنوونیش هه‌روه‌کوو مه‌لا، نیشانیکی له جوانی تۆ ئەی خودایه! له رووی له‌یلایه‌دا دیوه. هه‌رکەس هه‌لوهدای نیشانه‌ی جوانی تۆ بی، هه‌رگیز ڕیگه‌ی خه‌له‌تی هه‌لنه‌بژاردوه.

ع ئەز گه‌هام ئافا هه‌یاتێ خه‌ف ژ دل

خوزر قازی چووێه هه‌یوانی غه‌له‌ت

مانای وشه‌کان:

گه‌هام: گه‌یشتم؛ خه‌ف: نه‌یانی؛ خوزر: خدری زینده؛ قازی: به‌راوه‌ژوو؛ هه‌یوان: ئاوی هه‌یاتێ.

پوخته‌ی مانا:

من بی‌ئهوێ که‌س بزانی، له‌ ڕیگه‌ی دلی خۆمه‌وه، تووشی ئاوی هه‌یاتێ بووم. دیاره‌ خدر، که‌ له‌ دنیا بۆی گه‌راوه، به‌راوه‌ژووێ لی تیگه‌یوه و هه‌له‌ بووه.

٧ شانشینێن نازکان زایع مه‌کون

دا نه‌بیانی دل ب قی خانێ غه‌له‌ت

مانای وشه‌کان:

شانشین: باله‌خانه، ته‌ختی پادشا؛ زایع: گوم؛ مه‌کون: مه‌که؛ دا: تا؛ نه‌بیانی: نه‌به‌ستی؛ خان: کاروانسه‌را.

پوخته‌ی مانا:

چاوت له‌ دیداری یارت مه‌ترووکینه و ئاوڕ مه‌ده‌ سه‌ر دنیا‌یه! ئە‌گینا وه‌ک ئه‌وه‌ت لی

دئ کہ شانشینی نازداران بهجئ دئلی و دلی ده گروئی کاروانسہ رایہ کی ویران و بوگہن
دہ بهستی.

۸ ئه لله ئه لله چہ رخ و دؤلابی دئی
نوقتہ قہت ناکت د دہورانی غہلہت
۹ روزو شہب ہر سہیرئ دیدارا تہ تین
ناکرن ئہو دہور و سہیرانی غہلہت
۱۰ ھوون نہ بین مہ ششاتی خہف دانیہ
ہم مقیران کرد خال و نیشانی غہلہت

مانای وشہکان:

دؤلاب: خہرہک؛ سہیر: تماشا؛ سہیر: گہران؛ مہ ششاتہ: بہ شانہ کەر، بووک پرازیئہوہ؛
دانیہ: دایناوہ؛ ھوون: ئیوہ؛ نہ بین: نہ لین.

بوختہی مانا:

ئہی نامہ خوا خہرہک و چہرخی دنیایہ، چہند تہ کووز و پیک و پییک دہ سوور پتہوہ و
ہر گیز بہ قہت نوختہ یہ کیش، ھلہ نابج. ئہی خودایہ! ئہو شہو و پوژہی کہ دادین،
دینہ سہیرانی جوانی تۆو لہو بہ شوین یہ کدا ھاتنہ یان، ھەر گیز ھلہ یہک پروو نادا.
ئہی ئہوانہی لاتان وایہ شت دہ زانن! نہ چن بلین بہ رانبہر بہ یہک کردنی خال و
روخساری جوانان لہ دنیا، پرازیکہ و دہستی و ہستاکار نہ یگہ یوہ تی و بؤ خوی، لہ خۆوہ
پسکاوہ. خوا یہک ھہ یہ کہ ھەر شتہی لہ شوینی خۆیدا داناوہ و زانایہ کہ ھەر گیز
ھلہ ناکات.

۱۱ دئ ب سہر جانی مہ موروہت دامہ ئیخ
بشکووین بہ ندا گریانی غہلہت

مانای وشه کان:

دئ: دهسا؛ ب سهر: له سهر؛ موروته: پیاوهرتی؛ دامه ئیخ: دامه خه؛ بشکوو: قوچیه؛
گریبان: یاخه، پیسیر.

پوختهی مانا:

دهسا ئهی یار! به زهت پیماندا بێتهوه و پیاوهرتیمان ده گهل بکه. قوچیهی یه خهت
جاریک - ههرچهند به ههلهش بێ - له پرووی چاوی دلداران دامه خه! با سه یرت کهن و
سه بووری به دیدارت په یدا بکهن.

١٢ سهر نه بی بهر کوفری زولفی عاقیبهت

ئه ز دترسم لی ژ ئیمانی غه لهت

پوختهی مانا:

کابرای دلدار! ته گهر سه رت به رانه بهر به کوفری زولفی رهشی دل بهر دانه نویتی، زۆر
ترست له ئیمانت بێ که له ریگهی خواناسین به ههله چوو بیت.

١٣ په هنیا فی چه رخ و دولابی دئی

نیسه به تا ئه ربابی عیرفانی غه لهت

١٤ نوسخه یی عالم همی عینوانه که

نوقته یه ک نابت د عینوانی غه لهت

مانای وشه کان:

په هنی: پانایی، هه راوی؛ دئی: دنیا؛ نیسه بهت: له گویره ی؛ ئه رباب: خاوه نان؛ عینوان:
ناوونیشان.

پوختهی مانا:

پانایی و هه راوی دنیا و چه رخ و خه ره کی ئاسمانان - که زانایان ده یکه ن به به لگهی
بوونی خوا - له لای ئه وانه ی خواناسی به راستینه، به لگه یه کی زۆر هه لیه. هه رچی له

سیایی دنیادا، ئافهریده جی کراوه، به تیکراییی درۆشمیکی بچووکی خوداناسینه و لهو درۆشمهشدا هیچ هه له پرووی نه داوه.

١٥ قولوزم و بایین موخالیف تی پورن

دا نه که لشیین داری سوککانی غه لهت

١٦ دا بـزانی په هله وانی موویه کئ

دهست نه دی لילהی میزانی غه لهت

مانای وشه کان:

قولوزم: ده ریا، بای موخالیف: بای پیچه وانه؛ تی: تیدا؛ نه که لشیین: نه قه لشیین؛ سوککان: ئامرازی گهمیه ئازۆتن؛ په هله وان: ته نافباز؛ میزان: ئامرازی راسته وپاسته کردن.

پوختهی مانا:

ئه ی پرپهوی ریگهی خواناسینی به راست! باش بزانه که تۆ له ناو ده ریادای و بای پیچه وانهش زۆر هه یه. ده بی زۆر ئاگات له خۆت بی. نه چی له خۆت بایی بی و خۆت به ته نافباز بزانی و پروات وا بی که ده توانی گهمیه ی ئاوات، به بی وهستا، لهو ده ریایه دا ده رانی و تووشی هه له وه له نایه ی. ده غیلت بم نه که ی به ئه ندازه ی موویه ک، دهست بو ئامرازی گهمیه که ی ئه م ناوی ده ریایهت به ری. بترسه داری سوککانی، له وانه یه قه لش به ری و له گێژاودا سه ر ده رنه که ی.

١٧ وئ ددهستی من گولاگهش پور خوناڤ

حه یف بولبول چوو گولستانئ غه لهت

مانای وشه کان:

پور: تژی، پر: خوناڤ: ئاونگ.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌وی رپرّه‌وی عیرفانه و ده‌یه‌وی یاری بینه‌ی، با بیته لام. من ده‌زانم یار له کوی و
چۆن ده‌بیندری.

دل‌م به بۆلبول ده‌سووتی، که بۆ دیتنی گۆل ده‌چیتنه ناو باغچۆلان. گۆلی گه‌شی پر له
ئاو‌نگ، وا له ناو له‌پی مندايه و ئه‌و به هه‌له‌ چۆته جیی تر.

ه‌یژ سه‌ه‌وا خامه‌یی بوو وه‌رنه‌ من

ئه‌ف غه‌له‌ت نا‌کرد دیوانی غه‌له‌ت

مانای وشه‌کان:

ه‌یژ: ه‌یشتا؛ سه‌هو: هه‌له؛ خامه: قه‌له‌م؛ نا‌کر: نه‌ده‌کرد؛ دیوان: باره‌گای گه‌وران؛
دیوان: کتییی شیعران.

پوخته‌ی مانا:

من که ئه‌م رازه‌م ده‌بر‌ی و له دیوانه‌که‌مدا نووسیم، گه‌یشتوومه گۆلی گه‌شی پر له
ئاو‌نگ. هه‌له له قه‌له‌مه‌که‌م بوو. ده‌نا من که زۆر شاره‌زای دام‌وده‌ستووری باره‌گای
یاره تاقانه‌که‌ی خۆم، قه‌ت ئه‌و هه‌له‌م لی‌ی روو نادا که رازی دل بدر‌کینم.

وی ل سه‌ر به‌ژنا ته ئه‌ف سه‌یوان فه‌ دا

وه‌رنه‌ نادا رۆژ سه‌یوانی غه‌له‌ت

مانای وشه‌کان:

سه‌یوان: هه‌رچی سی‌به‌ر ئه‌دا، چه‌تر، که‌پر؛ فه‌دا: هه‌لی دا؛ وه‌رنه: ئه‌گینا.

پوخته‌ی مانا:

رۆژ که هه‌موو رووناکییه و ناشی سی‌به‌ر له هیج لا خۆی له به‌ر بگری، رینگه ده‌دا
سی‌به‌ر هه‌بی تا به‌ژنی تۆ له گه‌رمایه‌ بپاریژی. واتا هه‌له له رۆژه‌وه‌ رووی نه‌داوه؛ پیی
سپ‌راوه‌ وا بکا.

۲۰ گهھ دل و گهھ جان دبن تورکین ته تین
ناکرن یه غما و تالانئ غهلهت

مانای وشه کان:

گهھ: جار؛ تورک: مهبهست چاوه؛ یه غما: تالان.

پوخته ی مانا:

تورکی چاوت، دینه تالان. جارئ گیان و جارئ دلمان لی ده سینن، دهیرفینن. تاقه جارئ کیش نه ماندی واز بهینن و ههله یه ک له کاریاندا بی.

۲۱ مه شره بی تورکان فورات و نیل کر
ته شنه له ب چوو تهرفی عوممانئ غهلهت

مانای وشه کان:

مه شره ب: جیگهی وه خواردن؛ تورک: لیره دا به مانا زۆر کاره و له وانه شه هه مهبهست
تورک زمان بی که زۆر سالان نیل و فورات هی ئه وان بوو.

پوخته ی مانا:

باس لیږده دا له سهر به شی خوداداوه. تورکی دلهرق له سهر نیل و فوراتئ ئاو
ده خوئه وه و ئه وانه ش که لیویان وشکی تینگییه؛ به ههله ده چنه سهر لیوی ده ریای
عومانی تال و سویر بۆ ئاو خواردن.
«نالی» ده لی:

سه هم و نه سبب ئه سلیه باسی گیا و گل نیه

تووته خه رچی سووته مؤدنه ماچی له ب ده کا!

۲۲ پیرئ حیکمهت بین ل و یفقا مه شره بان
که س نه دی مه ی رېهته فینجانی غهلهت

مانای وشه‌کان:

ویفق: به‌پیی، به‌گویره‌ی؛ مه‌شره‌ب: ته‌بیات و واز؛ ریته‌ت: پرته‌ی.

پوخته‌ی مانا:

پیری مه‌یخانه‌که‌ی ئیمه- که زور و ردبین و زانایه- له‌و ساوه مه‌یمان ده‌داتی، بۆ هه‌ر که‌سه‌ی به‌رانبه‌ر به‌ ته‌بیاته‌که‌ی، باده‌ ده‌دا. که‌س نه‌یدیوه قه‌ت به‌ هه‌له، مه‌ی ده‌فینجانیک برپژئی و مه‌یه‌که ده‌گه‌ل ته‌بیاتی خۆره‌وه‌که‌دا نه‌سازیت.

۳۳ راسه‌یه‌ک قانون سهراسه‌ر نینه‌ته‌ی

خوهه‌ری و پینچین، په‌ریشانی غه‌له‌ت

۳۴ پاک‌ته‌بع و قوه‌ته‌ک مه‌وزوون دفت

دا نه‌ده‌ت سه‌نه‌ت ب ئیدمانی غه‌له‌ت

مانای وشه‌کان:

خوهه‌ری: خواری، لاری؛ په‌ریشانی: بلاوی؛ مه‌وزوون: ریک‌وپیک؛ ئیدمان: خۆ پی‌گرتن.

پوخته‌ی مانا:

پیری مه‌یخانه‌که‌ی ئیمه- که باسم کرد- دام‌وده‌ستووریک‌ی وه‌های له مه‌یخانه‌دا داناوه که هه‌رگیز خواری و بلاوی و پینچ و لاری، له که‌سه‌وه هه‌ل‌نادات. ئه‌م قانون و زا‌کوونه‌شی، نیشانه‌ی هیممه‌تی به‌رز و توانایی و هی‌زی زۆریه‌تی؛ که هه‌رگیز قازانج و سوودی پیشه‌که‌ی خۆی، ده‌پیناو هۆگر گرتن و خۆ پی‌گرتنی چه‌ل‌ومل، نادۆرینی و هه‌له‌ ناکا.

۲۵ مه‌ردومین چه‌ه‌قین مه‌ لی عه‌کسا خوه‌ دی

وه‌ک «نیشانی» مال نیشانی غه‌له‌ت

مانای وشه کان:

مهردوم: بیبیلهی چاو؛ مه لی: ئیمه لهو؛ عه کس: رهنگدانهوه؛ نیشانی: نازناوی مهلا؛
نیشان: خال.

پوختهی مانا:

مه لای دلدار که ده پروانییه پوخساری یار، له ئاوینه پرووناکتر بوو. شکلی بیبیلهی
چاوی خۆی، له پوخساری یارا ده دیت. وای زانی خالی سهر گۆناس. به غه لهت چوو.
«حه مدی» ده لی:

بازاری ده هره قیمه تی نه شیا به جیگه یه

میشی گه ییشه پرووی نینگاری له خال نه چی

ئاگرى پەوان

۱ بى لەيى لەل «مەلا» من ژ مەيا ناب چ ھەز (حَظ)؟
سوحبەتا تى نەبتن يار ب ھەرحال چ ھەز؟

ماناي وشەكان:

ناب: بى خەوش؛ ھەز: بەش، بەھرە؛ سوحبەت: كۆپى ھەوالان.

بوختەي مانا:

ئەگەر ئەو لىوھ ئالە، پەنگ لالەم لى ديار نەبى، من چ دلخۆشىم بە مەي بى؟ جا با ئەو
بادەش بى خەوش و زۆر ناياب بى. ئەگەر يارم لە كۆپى ياراندا نەبى، با ئەو كۆپە
بەھەشتىش بى، من ھىچ خۆشى لى نابىنم.

«نالى» دەلى:

شەرابى لەلى روممانى لە نالى ھەرامە بى مەزەي ماچىكى لىوان

«سەعدى» دەلى:

ھىندە گىل نىم فىر نەبووبم چى ھەرامە و چى ھەلال
مەي لە گەل تۇدا ھەلالە و بى تۆ ئاوم لى ھەرام^۱

۲ قەدەھەك بادە ب دەستى خوە ل قەلبى مە برىژ
عاشقى سووختە بى ئاتەشى سەيىال چ ھەز؟

ماناي وشەكان:

سووختە: سووتاو؛ ئاتەش: ئاگر؛ سەيىال: پەوان، جارى.

۱. من آن نيم كه حلال از حرام نشناسم شراب با تو حلال است و آب بى تو حرام

پوختەى مانا:

گرم گرت لە ئەوینی تۆ؛ دلم ھەموو بۆتە پشکۆ. لەو مەيە زۆر مەستی ھینەى کە وەک ئاگر، بەلام ئاگرێکى ڕەوان، ھەر پرىشک و ئاورىنگى لى دەبیتهو، پيالەيەک ئەگەر نەريژيە ناو دل، کول وکۆم دانامرکیتەو.

۳ نە کوو وەک تەیر ژ موژینی تە ببارن پەیکان

(یان: ژ رەمزین تە)

ژ برینین د دلی شوبهتێ غىربال چ ھەز؟

مانای وشەکان:

تەیر: بالدار، وێشدهچى نیازى تەرنەبابیلە بى، کە لەشکرى ئەبرەھەى پادشای یەمەنیان سەنگباران کرد؛ تەیرۆک: تەرزە؛ موژینی تە: مژۆلانى تۆ؛ رەمز: ئىشارەت؛ غىربال: بێژنگ، قەلبىر.

پوختەى مانا:

ئەگەر لە مژۆلە کانتەو، بە فرمانت، پەیکان وەک تەرزە نەبارن بۆ سەر دلم و بە دەردى پەیرەووەکانى ئەبرەھەى یەمەنى نەبەن و ھەموو ئازای وەک بێژنگى کون-کون نەکەن، ئەو دلە بەھرەى چى ھەيە؟

۴ ھەز و لەززەت مە ب عومرئ خوە د عىشقا تە نەدى

ھەم ب فان دەرد و غەمان زیدە تو ئىسال چ ھەز؟

مانای وشەکان:

ھەز: بەخت؛ لەززەت: خوێش؛ ئىسال: ئەمسال.

پوختەى مانا:

لە ھەموو تەمەنى خۆمدا، لە ئەوینی بالاکەى تۆ، ھىچ بەختم نەبەيێنا و خوێشیم ھەر نەدیت. ڕۆژ دەگەل ڕۆژ ھەم و دەردم پتر دەبى. دەبى ئەمسال بەختى کلۆل چىم بۆ بکا؟

«نالی» ده‌لی:

هه‌موو پوژی له تاو هیجرانی ئەمسال
تەمەننای مردنی پێراره بێ تو

۵ حوسن و سوپ زاتی نەبت، جەزبە ل دل دەت مەحبوب
مە ژ زولف و خەت و خال و قەدی مەییال چ حەز؟

مانای وشەکان:

زاتی: دەخۆیەتی خۆدا؛ جەزبە: ڕاکێشان؛ مەحبوب: خۆشەویست؛ مەییال: بەلەرە.

پوختە ی مانا:

ئەگەر یار وەک بە ڕوو جوانە، لە دەوورنیشدا جوان نەبێ و بە دلکێشی دلمان بەرەو
خۆی نەکێشی، تەنیا زولف و خەت و خال و بەژنی زراوی بەهرە ی چییە؟

۶ عیلمی عیشقی بوت و لاتان ب ڕیوایەت نابت
قەدەرە ک حال کو نەبت شوبهەتی هەر قال چ حەز؟

مانای وشەکان:

لات: ناوی بێتیک بوو و لێرەدا هەر مانای بت دەگەینێ؛ ڕیوایەت: گێڕانەوه‌ی باس؛
قەدەر: ئەندازە؛ حال: زانستی دەروونی؛ قال: گەفتی سەرزمانی.

پوختە ی مانا:

دل دان بە بت، پەرستنی جوانانی وەک بت، بە گێڕانەوه‌ی سەرھاتی فلان و فیسارە دلدار
بەهرە نادا. گەرە ک بە ئەندازە ی وتار، لە دەروون و هەناویشدا هەست بە ئەوینداری
بکەیت؛ تا تی‌بگە ی حالی عاشق؛ نە ک هەر هیندە کە تو له خەلکت بیستوو.

۷ بە دەوی پاک چ کەت فەسحەتی مەیدان کو نەبت
موسەمیع گو نەدرت، موتریب و قەووال چ حەز؟

ماناى وشەكان:

بەدەۋى: چۆلپەرست، سەحرانشىن؛ پاك: سوارچاكى ھونەرمەندى بىۋەتتە؛
فەسەت: گوشادى؛ موستەمىع: بىسەر؛ گۆنەدرت: گویدىر نەبى؛ موترىب: بەزمگىر؛
قەۋۋال: زۆربىز، خۇشبىز؛ قەۋۋال: بەۋمەلا گچكە يەزىدىيانە دەلەن كە بە مالانەۋە
دەگەرپەن و گۆرانى دىنى دەلەن و كرىي زمانىان دەستەن.

بوختەى مانا:

ئەسپى ەەرەب زۆر كەحىل و نەجىمزادەن. سوارچاكى زۆر چالاكىشان لە ناو ھەيە.
مەيدانى ئەسپ غاردانى ئەگەر نەبى، سوار چۆن ھونەرى خۇي دەرخا؟ با بەزمگىر، با
قەۋۋال زۆرىش بزەن؛ ئەگەر كەس گوئىيان لى نەگرى، كام بەەرە و بەشيان پى دەگا؟

دورپى ناسوفتە دىۋىزم زەبى لەل «مەلا»

گەر رەۋانبەخش نەبەت نەزمى كەرولال چەز؟

ماناى وشەكان:

دور: مروارى درشت؛ سوفتە: سواۋ، سماۋ؛ نەزم: ھۆنراۋ.

بوختەى مانا:

مەلا! شىعەرت دەربارەى لىۋى ئالى يار، ۋەك مروارى سەرمۇر و دەستلى نەدراۋە.
بەلام ئەگەر ھۆنراۋەكەت گىيانى بىسەر نەبزوئى و گىيان ۋە بەر وشكەسۇفيانى
دوورەلدارى نەھىنى، قسە بۇ كەرولال دەكەى؛ كە ھىچ بەەرە ناگەيەنى.
شاعىرىك نايناسم دەلى:

خەلكىي ھەموو كەپن، منى خەۋدیتە بى زوان

توانام نىيە بلىم و بلىم؛ نايىيەن ئەۋان

موبته لای زولف

۱ سەر ددت ئابی کهوسه ری زه مزه مه و سه مایی زولف (زیلف)

سایه نومی خاوه ری سیدره یی موبته های زولف

مانای وشه کان:

سه رددت: سەر ده گه یه نیته؛ کهوسه ر: چاوه کانیه که له به ههشت؛ زه مزه مه: ئاویکی پیروزه له مه کهه؛ زه مزه مه: دهنگی سه بر و ویره ویر؛ سه ما: ئاسمان؛ سه ما: هه لپه رک؛ سایه: سیبه ر؛ خاوه ر: خۆره لات؛ زولف: نزیکه؛ زولف: پیشکه وتن؛ زولف: قه در و حورمه ت؛ زولف: به شیک له شه وی لای به یان؛ زیلف: باغچه؛ سیدر: داری کنار؛ سیدره تولمونه ها: دار کناری ئه و بهر، دار کناریک له لای راستی عهرشی خوداوه یه.

پوخته ی مانا:

به ژنی یارم وه ک داره کناره که ی دهسته راستی عهرشی خوایه و هه موو بهرزایی دنیایی به زاندوو. لک و پۆپی که بریه تین له پۆر و کهزی و بسکانی، که به ده م بای بسکانه وه سه ما ده کهن، سیبه ر له رۆژه لات ده دن. واتا: له و جی که روخساری یار دهنوینی و خۆیان نزیک ده که نه وه، تا سهریان ده گاته سه ر لیوکه چاوه ی، ئاوی کهوسه ره و خوره و زه مزه می کهوسه ری و له خۆشیانا تانه ده زه مزه می ده گری. پرچی ره شی، نموونه یه ک له تاریکی نیوه شه وی لای به یانه. رووی وه کوو باغچه ی به هه شته و ئه و بسکه ی به سه ما کردن له و باغچه دا، دیت و ده چی. خۆی زۆر به قه در ده زانی و له هه ر شت به خته وهر تر و له پیشتره.

۲ سایه نومی جبهه تی نه قش و خه تی ژ قودره تی

نوقته و حه رف و جه زمه تی بال و په رین هومی زولف

مانای وشهکان:

جه بهت: ههنيه؛ نه قش: نه خش؛ حه رف: پیت؛ جه زمه: زه نه؛ هوما: مه لیکی پیروژه
که ده لین سیبهر له ههر که سیک بکا، ده بیته خونکار و پاشا.

پوخته ی مانا:

هه نیه و رو خساری یاری من، به دهستی قودره تی خودا نه خشینراوه و خهت دراوه.
پره له پیتی نوورانی. نوونی بهروه ژووری برۆی، صادی چاوی، ئهلفی که پۆی، میمی
دهمی، لهم لا و لهو لاش به نوخته و زه نهی ورده خال، دهوره دراوه. بۆ ئهوهی به تینی
تاوی، ئهو تازه خهت دراوانه، کال نه بنهوه، بسکی - که وهک شابالی پیروژه وایه - سیبهر
لهو به هه شته دهکا.

۳ بال و پهرین سیفهت هوما سایه ل جه بهه تی نوما
خه مری و لهف دچن سهما یه ک ب یه ک ئه و لبایی زولف

مانای وشهکان:

خه مری: پهر چوو که؛ لهف: پیچراو؛ لب: له کن، ده گهل.

پوخته ی مانا:

پرچه کانی به تیکرایی، بلاوی و بادراوی و بسکی، وهک شابالی پیروژی مهلی
پیروژهن. کاتی له بهر با ده لهرن، سیبهر سهر توئی له ده خهن و له خو شی ئه و
به هه شته یه دینه سهما.

۴ نه ترک و بهرگ و شه تریان ره قسه ژ رهنگی خه مریان
باز و عوقاب و قومریان سهیره سهحر ته بایی زولف

مانای وشهکان:

نه ترک: مانگۆله ی بنی له رزانه؛ بهرگ: پهرهنگی زیروینه ی گهلا؛ شهتری: گولینگهی سهر؛
عوقاب: هه لو؛ قومی: یاکهریم؛ ته بایی: ناشتی؛ تهبا: ده گهل؛ ژرهنگ: وه کوو، له چه شن.

پوخته ی مانا:

که سروه و شنه ی بای به یان لهو پرچ و بسکانه ده دا، وهره سه یری چلۆن به زم و گۆوه ندیکه! ههروهک په رچووکه و بسکانی - که دهله رین - خشله کانی، به گولینگه و مانگۆله و له رزانه کانی و ئه و زیرانه ی که له وینه ی باز و هه لۆ و قومرییان، دهله رنه وه و له خوشیانا سه ما ئه که ن.

هه ر مه ژ بورجی سونبوله په نجه د سینه و دلـه
دوو و دراز و موشـکیله قیسسه یی مـاجه رایـی زولـف

مانای وشه کان:

بورج: کۆشک؛ **بورج:** مه نزلگه ی ئه ستیره له ئاسمان؛ **سونبوله:** گولی ده غل؛ **سونبوله:** شکلی بورجیکه له ئاسمان که شه شه مین بورجی ساله؛ به دیمه ن چه ند ئه ستیره به کن به تیکرایی وینه ی کیژه عازه ویک ده دن. وهک فریشته دوو بالیشی لی پرواوه. به ده ستیکی داوینی به لادا ده کا. زۆر له زانای ئه ستیره ناس ناویان ناوه «عه زرا» واتا کیژی شوو نه کردوو؛ دراز: دريژ؛ **موشکیل:** دژوار؛ **قیسسه:** چیرۆک؛ **ماجه را:** پرواوا.

پوخته ی مانا:

ئه و کیژه تازه عازه به ی لهو شانشین و کۆشکه دا - که له ئاسمانی جوانیدا، وینه ی بورجی سونبوله یه و پرچه کانی وهک دوو شابالی فریشته له سه ر تا پایان گرتوو - داوینی به لادا ده کا؛ وا ده زانم خه ریکی کوشتنی منه. زۆر ده ترسم وهک بابه ده م، دلی بۆ گۆله گه نمه که ی به هه شتی خوا به هه له ی برد، دله هه ژاره که ی منیش، بۆ سه یری پرچی بادراوی، رکه ی سینه هه لته کینی و بیته ده ری. ئه وسا به بی دل بکوژریم. لهو ترسانه، من هه میشه دهستم به سینه و دلمه وه و دله ته پیم وی که وتوو. چیرۆکی من و کهزه ی یار، وهک دريژی کهزه یه کانی و تیکه هالقانی تابه کانی، پر له گری و ئالۆزاوه و زۆر دژواره باس کردنی.

شاعیریک نایناسم ده لی:

له شهوی پرچه که تا گازی دل دوایی نه هات
له گلهی بهختی ره شم رۆزی قیامت چ ده کا؟!

ع بهستنه زولفی دهر که مین حهلقه ب حهلقه چین ب چین
یه غمه دکن دلان نهین تینه یه قین خه تای زولف
(یان: نینه یه قین)

مانای وشه کان:

که مین: بۆسه؛ یه غمه؛ یه غما، تالان؛ خه تا: هه له؛ خه تا: ولاتی خه تایه که به ئاسکی
میسک به ناوبانگه.

پوختهی مانا:

ناهق نییه هه میشه دهستم له سهر دلم بی، له ترسانا. ئالقه- ئالقه و چین له سهر
چین، که زیه کانی بوونه داو له ریگهی دلان و دهیانگرن و دهیانکه نه مالی تالان. له
هه موو لا به داوه وه، بۆسه بۆ دل داندراوه. ناشتوانین خه تای ئه و کاره بخهینه سهر
پرچه کانی. ئه وان وه ک ئاسکی خه تایه باره میسک هه لده پرژن. دلی هه ژار چۆن به و
بۆن و به رامه خۆشه گیژ نه بن و نه که ونه داوه وه.
«نالی» ده لی:

زولفت له قه دتدا که په ریشان و بلاوه

ئه مپۆ له منی شیفته ئالۆز و به داوه

Y رۆم و عه جه م ژ ههر ته ره ف جه نگ و سه واشه وان ب خه ف
هیندی و زهنگی سه ف ب سه ف هاتنه بهر لیوایی زولف

مانای وشه کان:

سه واش: شه ر و پیک هه لپرژان؛ زهنگی: قوله ره شه؛ لیوا: ئالا.

پوخته‌ی مانا:

له هه‌ردووک لا، پیزی په‌رچووکه و بسکانی - که به دهم باوه ده‌له‌رن - وه‌ک له‌شکری
 رۆم و عه‌جه‌م، تیک به‌ربن و پیکدا بده‌ن، له سه‌روو تووشی‌یه‌ک ده‌بن. ورده‌خاله
 ره‌شه‌کانی - که ده‌لایی ره‌شی زه‌نگین و له فلفی هیندی ده‌چن - له بن ئالای
 پرچه‌کاندا، په‌ناگرته و خۆ وه‌شارتوون.

هه‌رده‌م و هه‌ر سه‌عه‌ت ژ نوو پیتته‌ د سینه‌ نار و دوو
 سه‌بر و قه‌راری من ژ کوو عاشق و موبته‌لایی زولف

مانای وشه‌کان:

پیت: گرپه و بلیسه؛ نار: ناگر؛ دوو: دووکه‌ل؛ موبته‌لا: گیرۆده.

پوخته‌ی مانا:

من وا گیرۆده و دل‌داری پرچی یارم، وا له تاوان، بی‌وچان و بی‌ئارام و بی‌قه‌رارم؛ که
 هیچ ئاگام له خۆ نییه. ئاگر به‌ربۆته هه‌ناوم. وا سوتاوم هه‌میشه و هه‌موو دهم له نوێ،
 گر و گرپه‌ی دلی ژارم، له سینه‌وه دپته ده‌ری و دووکه‌لی هه‌ناسه‌م به‌رزه.

زولفی سیاه‌ی بی‌وه‌فا قه‌ت مه‌ نه‌دی ژ وێ سه‌فا
 کوشتمه‌ ئه‌ز ب سه‌د جه‌فا ئاه‌ ژ ده‌ست جه‌فایی زولف
 زوور و فه‌قیر و موبته‌لا زاهید و سوؤفی و مه‌لا
 کوشتنه‌ ئه‌و ب سه‌د به‌لا که‌س نه‌که‌فت به‌لایی زولف

مانای وشه‌کان:

وه‌فا: ئه‌مه‌گ؛ قه‌ت: هه‌رگیز؛ سه‌فا: خۆشی و ئاشتیی؛ جه‌فا: ئازار؛ زوور: زویر، وه‌ره‌ز و
 نارعه‌ت.

پوخته‌ی مانا:

ئیمه‌ هینده به‌و که‌زیه ره‌شه هه‌لده‌لین، ئه‌ونده خۆشمان گه‌ره‌که، که‌چی ئه‌و

نامانلاویتی و سەد بەلامان بە سەر دیتی. هەرگیز خوشیمان لی نەدی و هەر ئازاری
 دلمان دەدات. ئیمە ی دلدار، زویر و هەژار، کە بە هەزار سۆفی و مەلا و تەرکەدنیا مان
 تێدایە، بەو کەزیانەوێ گێڕۆدەین و کوشتە ی ئەو کەزیە رەشانهین. ئاخ لە دەست
 ئازاری زولفی! داخ لە دەست بی ئەمە گییە کە ی!

فینجانا سدهدف

آ ئیرو ژ شه هکاسا سوړئ مهی هاته فینجانا سدهدف
میننهت کو دیسا دیم دوړئ دا من مه یا حوسنا خوه خهف

مانای وشه کان:

شه هکاسه: شاکاشی؛ میننهت: سوپاس؛ دیم دوړ: پرومرواری.

بوخته ی مانا:

زور له خودا منه تبارم که یاره پرومرواریه کهم، دیسان له باده ی دلگری و جوانی - که
خودای گه وړه پنی داوه - به نه پنی، به شاکاشی کرده ناو سدهدفی دلم. بهو باده ی
دیداری یاره، له مه یخوره وه مه ست ترم.

آ خهف دامه جاما که وسه ری شیرین قهد و له بشه که ری
بایی سه با دا چه نبه ری هاتن سه ما شه تری و له ف

مانای وشه کان:

چه نبر: ئالقه؛ شه تری: گولینگ؛ له ف: پیچراو.

بوخته ی مانا:

باده ی دیدار - که یار منی پی سهرخوش کرد - باده نه بوو، پیالیک له ئاوی که وسه ری
به هه شتی بوو که لهو بالاته رز و جوان و لیو قه ی تانه شه کرینانه وه پیم گه ی یشته. لهو
کاته دا له به ختی من، شنه ئه نگووت؛ گولینگه ی سهر و میزه ری و بسکوله
پیچ دراوه که ی که و تنه سه ما و به دهم باوه ئالقه یان دا و راده هه ژان.

۳	شە تری و زولف و بەلگ و پەر	ھەمیان ل دیم دەعوا و شەر
	ئیلان ل سەلوئ بوونە گەر	عەقرب خویان ئەز ھەر تەرەف
۴	عەقرب نەن ئەو سونبولن	بوو عەنبەرن داڤا دلن
	نیشان ژ میسک و فلفلن	وان سینەیی من کر ھەدەف

مانای وشەکان:

بەلگ: گەلا، خشلی لە شکل گەلادار؛ پەر: خشلی لە گوین گەلاگولان؛ ئیلان: مار؛ گەر: گەرەن.

بوختەى مانا:

ئۆخەى چەند دیمەنێ جوانم ھاتە بەرچاو. گولیک و کەزى و پەرەنگى خشلەکانى، تیکپرایى دەلەرینەو. قەف-قەف کەزى پەرەنگانى، وەک مار، لەو بەژن و بالایە ھالابوون و دەبزووتنەو. سەرى بسکى ھەلقرتاوى ھەلگەراو بەرەو بەرەوژوور، لاسای کلکە دوویشکانیان دەکردەو و لە ھەموو لاو دەبێنران. بە ھەلەچووم؛ دوویشکى چى؟ ئەو بسکە لە سونبولن؛ بۆن عەنبەرن؛ داوى دلن. ناو و نیشانیان بېرسى، لە پەرەشیدا میسک و لە تیزیدا ئیسۆتن؛ کە ئەویش پەرەشە. ئەو ھەمووانە: کەزى و بسک و خشلەکانى، دلیان کردبوومە نیشانە.

۵	دا سینە جوھتێ تیر خوەشە	قەوسێ ھیلالی تۆزەرەشە
	یەک تیر پور کوشتن لەشە	خوونێ د جەرھان دایە کەف
۶	من خوون ب جو تیتن ژ دل	ئەو بازىی بى تۆر و سل
	دا کەفتە نیف تۆرا قزل	قومرى نەهشتن پەرەف ب پەرەف
۷	پەرەف-پەرەف نەهشتن زاغ-زاغ	دانین ل دل من داغ-داغ
	دى کى بمینت ساغ-ساغ	وەستانە لەشکر سەف ب سەف

مانای وشەکان:

خۆش: تیزپۆ؛ تووزرەش: پەرەشى بریقەدار؛ جەرھ: برین؛ کەف: خەستای سابوون و

ئەسپۆن و... کەف: لە پی دەست؛ سل: سرک و قوشقی، سل: قزل: سوور؛ رەف:
پۆل: زاغ: قالاو؛ داغ: بە ئاسنی گەرم چزاو؛ داغ: کیو.

پوختە مانا:

لە کەوانە مانگی یەکشەوێ برۆیان، جووتە تیریکی زۆر بە پرتا و هاتنە سینەم. ئەوا
دل خوین دەدەلێنێ و بە جۆگە لە بەری دەروا. ئەگەر بۆ من دوو تیر هاتن،
هەریەکیکیان هەزار کەسی پێ کوژراو و لەشی لە خویندا گەوزاندوون و کەفی
خوینی ئەو دلدارە کوژراوانە و بە لە پی سووری گەشی یارەوێ. چاوی یارم وەک
ئەو بازەن، کە نە تۆر خۆی لەبەر دەگرێ نە لە سرکی و سلیانیشی بۆ هیچ کەس
دەستەمۆ دەبێ. دلدار یار، لە هەموو توخم و تۆپیک بوون. زۆری وەک من،
هەزارۆکە دل بریندار و خویناوی؛ زۆریش لەوانە دنیایی، دەبنە دلدارو دلیان
لەراست ئەوینی پاک رەش و برشە. وانا هیندی کمان بەستەزمان، وەک قومی تۆق
لە گەرداندا و هاوارمان دەکرد یاکەریم. هیندی کیش وەک قەلەرەشە، دیدار شووم و
دەمبەقەر و گرانجان بوون. بازی چاوی ئەو یارە بەلەک چاوەمان، بەر لە هەر شت
ئیمە ی گیرۆدە ی تۆرە کە ی، کە بە خوینی دلما سوور بوو، پۆل-پۆل کوشت و هەر
تاقیشی لێ نەهیشتن. ئەوجار نۆرە ی راو کردنی قالاوان هات. قەل بە قەلی
هەلبژاردن و بە دەستی مەرگی ئەسپاردن. بۆ کلۆلیم، تەنیا هەر منی هیشتەو؛ بەو
دلە بریندارە و بەو هەلبواردن لە کوشتنە، داخی دلە چەند داخی تری هاتە سەر و
داغ وەک کیو، بە سەر یە کدا هات. ئاخر ئەگەر کلۆلی و بەدبەختی نەبێ، کێ لەبەر
ئەو چاوە بازە و ئەو هەموو تیری کەوانە ی جووتە برۆ و مژۆلانە ی، وەک من
ساغی ساغ دەمێنێ؟! جگە لە چاو و برۆیان، ئاخر کەزێ کانیشی هەن؛ کە هەتا با
لییان بدا، پیکدا دین و دلدار دەبەر پێدا دەچن. دەبروانە هەر ئیستا کە ریز-ریز
بەرانبەر بە یە کتر راویستاون...

سەف-سەف مە دین هیندی و زەنگ
خەف وان رەشاندن دل خەدەنگ
چەنگیز هات تەیمووری لەنگ
تەشبیهی تیرین خان شەرەف

مانای وشهکان:

چهنگیز: له بهشی «زی» دا باس کرا؛ تهیمووری لهنگ: (۷۳۶-۸۰۷ کۆچی) بهرانبه ر به (۱۳۳۶-۱۴۰۵ زایینی) له شاری کهش، لای سهمه رقه ند هاته دنیا. ته مه نی ۲۴ سال بوو که به خوینریژ ناوی دهر کرد. له پرووسیا موسکۆشی گرت. شاری بهغدا ی ویران کرد (۱۳۸۶ ز.). له سالی ۱۴۰۲ ی زایینی سولتان بایه زیدی دووهه می عوسمانیانی، له لای ئەنکارا، به دیل گرت. سه مه رقه ند پایته ختی بوو؛ خان شه ره ف: کوپری خان ئەبدال، میری جزیری بۆتانی که شه ره فخان ی بدلیسی له سالی ۱۰۰۵ ی کۆچی، زۆر به ئازایی و خیرخوازی و ئیماندار ی، به و خان شه ره فه دا هه لده لئ و چند پرووپه ری له شه ره فنا مه که ی بۆ ته رخان ده کات. مه لای جزیری رۆژگاری ئەو خانه، له جزیر ژیاوه و له مزگه وتی ده سکردی ئەودا، ده رسی عیلمی گو تۆ ته وه و هه ر له و مزگه وته ش نیژراوه؛ هیندی: شیر ی ده سکاری هیند.

بوخته ی مانا:

که زیه کانی له دوو لاهه، به رانبه ر به یه ک و یستابوون. له و ناوه دا، برۆ دیار بوون له شیر ی هیندی براتر. خالت ده دین زۆر له قوله زه نگیان ره شتر. شنه بای بسکان هه لیکرد. هه ردووک له شکری که زیانی، وه ک له شکری ته یموور لهنگ و چه نگیزخانی، بی ر و حمانه گه ی نه یه کتر. تیر بۆ دلی من دابارین. به لام زۆر تیری نادیا ری، که له تیژی و کاریگه ریدا ده تگوت تیری خان شه ره فن که به دوژمنیه وه ده نی.

تیره ک ژ قه وسئ مال زراف	تی دل قه وی تافیژه ناف
خوون تی پوری ته شبیه ئاف	فه ریاد و ئەفغان سه د ئەسه ف
جان دئ نه دت ئەو مال خه راب	هه ر سینه یی جۆ ته ک غو راب
تیدا برن په نجه و کولاب	وئ جان د ده ست وئ پرووح د کهف

مانای وشهکان:

مال: گو شادی ناو که وان؛ زراف: باریک؛ قه وی: توند، به هیز؛ تافی ره: ده هاویژی؛ ئەسه ف: داخ و حه یف؛ کولاب: قولاب.

بوخته‌ی مانا:

تیریکی خان شه‌رفییانه‌ی مژولانی، له مالی که‌وانی ناسکی برۆکانی، به ته‌وژم وه دلم که‌وت و له ناوه‌راسته‌که‌ی چه‌قی. خوین سهری کرد؛ وه‌ک ئاوی ره‌وان، ره‌وان بوو. ئەو دله مال ویرانه‌ی من، چه‌ند بی‌به‌خت و چه‌ند گیان‌سه‌خته؛ جگه له تیژی مژولیش، له دوو لاوه بسکه‌کانی - که وه‌ک قالاون به ره‌شی - په‌نجه و قولاپیان له سینهی سهر دلم گیره و گیانم به‌دل ئاماده‌یه خۆی به ده‌ست ئەو دوانه‌وه دا و گیانی له سهر داناوه؛ ئاماده‌یه و به تاسه‌یه که به قوربانی تیری که‌ن. به‌لام دلم به‌م هه‌موو برینه‌شه‌وه و به‌و هه‌موو خوین له‌به‌رچوونه‌ش، ههر وا ماوه و ههر گیان به ده‌سته‌وه نادا.

جانی «مه‌لی» رووحا «مه‌لی» نوورا ژ قودره‌ت نوقته لی
 ره‌مزه‌ک نه‌ین دا من وه‌لی نالی ژ به‌ر وه‌ک نای و ده‌ف

بوخته‌ی مانا:

گیانه‌ی راستینه‌که‌ی مه‌لا - که ئەو گیانه ئامانه‌تییه‌ش ههر له‌ورایه - نیشانیکی له نووری توانایی به‌رزی به نه‌ینی نیشانی گیانی مه‌لا دا؛ که تنۆکیک و نوخته‌یه‌ک له ده‌ریا و په‌راوی گه‌وره‌ی خواناسی بوو. وا له‌و ساوه گیانی مه‌لا، وه‌ک بلوێر ده‌ستی به ناله کردووه و وه‌کوو ده‌فه‌ی ده‌سی ده‌رویشان، که‌وتۆته دله‌ته‌پیوه و ههر ته‌په له دلییه‌وه دیت.

تانه له گول

١ نازکا من د سه مایې ب سهرته نگوشتی عه قیق
 دا مه ئیرۆ د سهرایې قه ده حه ک تازه ره حیق
 ٢ مه ژ ده ست و یه دی به یزا قه ده حه ک سافی فه خوار
 «شَعَشَعَانِي كَنَجْمِ بَسَنَاهُ وَ بَرِيقُ»

مانای وشه کان:

ئه نگوشت: ئه نگووست، تلی؛ سهر: کۆشک و سهرسهر؛ ره حیق: مه ی؛ تازه: له نه وعی
 ههره باش؛ یه دی به یزا: دهستی سپی، یه ک له مؤجزاتی مووسا، دهستیک له ناو
 باخهل نان و به سپییه تی دهره یان بوو؛ شَعَشَعَانِي: رۆح سووک و خوش دیمه ن؛
 شَعَشَعَان: شهراییک که ئاوی تیکهل کرابی؛ نه جم: گیا؛ نه جم: ئه ستیره؛ سه نا:
 رۆشنایی؛ به ریق: ترووسکه دهر.

پوخته ی مانا:

یاره ناسک و نازداره کهم، ئه مپۆ له کۆشکه که ی خۆیدا، له کاتی سه ما و هه لپه رکێ،
 پیاله یه ک باده ی زۆر توند و بێ خلتی و تلتی تی کرد و به سهرپه نجه سوورکانی، که
 یاقیقیا ن به زاندوو و به و ده ست و په نجه ناسکانه ی وه ک دهستی سپی مووسایه و به
 موجزات ده ژمیردری، به منی به خشی. خواردمه وه؛ چۆن باده یه ک بوو؟ ره وان،
 بێ خلتی، دیمه ن جوان، له ئه ندازه ده گهل ئاوا تیکهل کراو. له ره ووناکی و بریقه دا، وه کوو
 ئه ستیره دهره وشا.

٣ سیرری له علی له بی جانیه خش نزانێ تو ب به حس
 «أَعِدِ التَّظْرَةَ يَانَاظِرُ فَالْسِرُّ دَقِيقُ»

مانای وشه کان:

اَعْدُ: دووپاتهی بکهوه؛ نظره: روانین؛ ناظر: به کیشه و دمه قاله؛ دَقِيقُ: باریک، ورد.

بوختهی مانا:

کابرای به دهم داتمه زرانده قسه و باس! دهر بارهی ئه و لیوه تهنکهی - که گیان به مردوو دهبه خشی - لیم پروونه چی لی نازانی. دیسان تماشای که ره وه! دیسان زور لی وردبهر وه! رازی تهنکایی لیوانی و نهینی پچووکیی زاری، له وزه ی باس لیوه کردنی سه رزازه کی زور به دهره.

«نالی» ده لی:

به حسی سیرری دهه نی نوقته به نوقته بگه ری

سه ری موی نییه بی نوکته له دیوانمدا

٤ ب له بی له علی شه که رخه نده شکینا شه که ره ک

«إِنَّا بِالْوَعْدِ لَوَاثِقٌ فَلَهَا الْوَعْدُ وَثِيقٌ»

مانای وشه کان:

وهعد: پهیمان؛ لَوَاثِقُ: به باوه و خاترجه؛ فَلَهَا: بۆ ئه وههیه؛ وَثِيقُ: قایم و پتهو.

بوختهی مانا:

یار بهو لیوه تهنک و جوانه ی - که وه کوو دهنکی لال ئاله و له کاتی پیکه نینیدا، شه کری له لیوان دهرباری - ئه مړۆ شه کری بۆ من شکاند و به لینی دیداری دامی. دلم خۆشه؛ چونکه دهیناسم. به لینی ناشکینی و له پهیمان پیکه نینانیدا، زور پتهوه.

٥ د ریا دورری مورا دی مه سه ری دانیه ری

«خُضْتُ فِي الْبَحْرِ وَلَا زَوْرَقَ وَالْبَحْرُ عَمِيقٌ»

مانای وشەکان:

خُصَّتْ: خۆم تێ خست، چوومە ناو؛ فی الْبَحْرِ: لە دەریا؛ وَ لَا: نەیش؛ زَوْرَق: بەلەم؛ عمیق: قوول.

پوختە ی مانا:

هەلۆەدا بووم کە مرواری مرادان وە دەس خۆم بخەم. سەرم لەو ڕێگەیە دانا. خۆم هاویشته ناو دەریاوە. هیچ بەلەمیشم پێ نەبوو؛ دەریاش بە گێژ و بێ پە ی بوو.

ع مه ژ غەفلەت سەحەرێ دی وە دو رەمزان کوشتم
خوێش ب حەققێ خوێ گەهیشتم «أَنَا بِالْقَتْلِ حَقِيقٌ»

مانای وشەکان:

رەمز: ئیشارەت؛ خوێش: زوو؛ أَنَا: من؛ قَتْل: کوشتن؛ حَقِيق: مستەحەق.

پوختە ی مانا:

لە بەری بەیاندای لە پەڕ دە یار هەلەنگووتم. بە دیتنی چاوی کوژرام. زووم تۆلە ی ئەو دینە داو؛ گۆڕی گیانمە؛ کوشتنم بۆ ئەو ڕەوا یە.

٧ قەت نە گۆ قەتلە دکم بێ گونە ه و مەزلوو مە
«رَشَقْتَنِي بِنِبَالٍ وَ رَمْتَنِي بِرَمِيْقٍ»

مانای وشەکان:

رَشَقْتَنِي: هاویشتی یە من؛ نِبَال: تیر گەل؛ رَمْتَنِي: پێ یەوێ نام، بۆ ی فرێدام؛ رَمِيْق: سوو کە تماشا.

پوختە ی مانا:

هیچ بەزە یی پێما نەهات؛ نە یگوت بێ سووچ و تاوانە؛ بۆ بیکوژم. بێ سی و دوو، بەر بارانی

تیری دام و به گۆشه‌ی چاو، سه‌یری کردم. تا گیان بۆ دیتنی چاوی له قالبی له‌ش
بیته ده‌ری.

٨ تیر و رم هه‌ردو ل دلدان ل جه‌گه‌ر چه‌سپان کر
ئه‌و ژ خوونا مه‌ نه‌رشتی تلی یین سوهری عه‌قیق

مانای وشه‌کان:

چه‌سپان: لکاو، پێوه نووساو؛ تلی: قامک؛ سوهر: سوور.

پوخته‌ی مانا:

بژۆلی له پێلوه‌کانی سه‌ر و ژێروو- که وه‌کوو پمب و تیران وان- له دلدان و
جه‌رگیشمیان پێوه دروو. ئه‌و قامکه سووره ئالانه‌ی له خوینی ئێمه نه‌خشاوه.
نازانم کێ له شاعران گوتوووه:

به‌رگی گۆله یان خوینی دله ناو له‌پی مشت؟

ده‌ینی به‌ ملت عاشقی بیچاره که کوشت

٩ سۆسنین ته‌ی ته‌ر و نازک ل گولان ته‌عنه‌ ددن
«فَبِهَا الْعَنْبَرُ فَائِحٌ وَبِهَا الْمِسْكُ عَبِيقٌ»

مانای وشه‌کان:

فَبِهَا: به‌و؛ فَائِح: بۆنده‌ر؛ عَبِيق: بۆن بلاوکه‌ر.

پوخته‌ی مانا:

بسکه‌ کانت که به‌ سوپسنه‌ی ته‌ر و تازه ده‌شبه‌ینرین، تانه ده‌گولی تر ده‌گرن:
چۆنکه‌ عه‌نبه‌ر له سایه‌ی پرچه‌کانی تۆ، بۆنی هه‌یه و میسکیش به‌رامه‌ی ئه‌وانی له
باخه‌لدا.

١٤ چ ب کوشتن چ ب هشتن تو کو فه رمان بکری
ئه ز ب حوکمی ته خوه شم «أَحْمَدُ عَبْدُ وَ رَقِيقُ»

مانای وشه کان:

عه بد: بهنده؛ ره قیق: بهنده، به نی.

بوخته ی مانا:

من هه پیم خۆشه ده رباره ی من فه رمان بده ی. ناوی منت بیته سه ر لیو، ئیتر
فه رمان به کوشتن یان به هیشتن بی، فره قی نییه؛ هه ر دلخۆشم. ئه حمه د خولامیکی
تۆیه و بهنده ی ئالقه به گویتانه.

«حافز» ده لی:

وه ده ر نریم و سزای زۆر دریم، گرژ نابم
گوناح و کفره وه ر ه ز بوون له شه رعی دلداران^١

١. وفا کنیم و ملامت کشیم و خوش باشیم که در طریقت ما کافر یست رنجیدن

له علين شهفه ق

۱ من دی ژ غه فلهت جام د کهف شاهي نه جف دل کر هه دهف
 رۆژ هات شهرف ستیر بوونه خف هر چار تهرهف نوورا یه قه ق
 زولمهت نه ما سوجهت وهما نوورا شه مالان چوو سه ما
 لی نهو دهما زولف بوون جهما هاتن سه مایه یه ک نه سه ق

مانای وشه کان:

کهف: لهپ؛ شاهي نه جف: ئیمام عه لی؛ هه دهف: ئامانج؛ شهرف: بلندایی؛ ستیر:
 نه ستیره؛ خف: وه شار توو؛ یه قه ق: زۆر سپی؛ زولمهت: تاریکی؛ سوجهت: گفتوگو؛
 سوجهت: کۆ بوونی دۆستانه؛ شه مال: مۆم؛ لی: لهو؛ جهما: کۆم بوو؛ نه سه ق:
 ریک و پیک و ته رتیب.

بوخته ی مانا:

له پر چاوم به یار کهوت. نیشانه ی له دل گرتبوو؛ وه کوو چۆن ئیمامی عه لی، به نیازی
 شه پر کافران، ئاماده ی مهیدانی ده بوو، سه ره پای چاوه مهسته که ی - که ههستی
 عاله میان ده برد - پیاله ی باده ی له ده ستا بوو. لهو کاته دا پرووی نیشان دا؛ نوو ریکی زۆر
 سپی و به هیز، هر چوار قورنه ی دنیای داگرت؛ نه ستیره خۆیان شارده وه. خۆر هاته
 دهر تا لهو سه ره، تماشای کا. تاریکی به جاریک رهوی. ته نانهت گری سه ر مؤمان، بۆ
 تماشای دیداری نهو، هه لکشان تا چوونه ئاسمان. لهو ده مه دا که زیه کان ده وری
 پرویان دا و له خۆشی و جوانی دیمه نی، هه موو زۆر به ریک و پیک، ده ستیان به
 ره قس و سه ما کرد.

۲ وهردان گولاف گرتن خونا ف لی من د ناف سو هتن هه ناف
 من دی ب چاف زولفین بلا ف لی بوونه داف به ندرک ب ناف

نوورا به‌سه‌ر گف‌ت و خه‌به‌ر قه‌ند و شه‌که‌ر زولفان ل سه‌ر
خالین د قه‌ر بافی سه‌حه‌ر دا بیته‌ ده‌ر سو‌ب‌جا ب حه‌ق

مانای وشه‌کان:

وه‌رد: گول؛ خونا‌ف: ئاونگ؛ تا‌ف: تیشک و تینی هه‌تاو؛ دا‌ف: داو؛ بنا‌ف: له‌ ناوه‌ندا؛
به‌سه‌ر: چاو؛ قه‌ر: ره‌ش؛ سو‌ب‌جا ب حه‌ق: فه‌جری سادق، به‌یانی راست.

پوخته‌ی مانا:

گولان به‌ دینی کولمه‌کانی ئاونگی گولایان لی نیش‌ت. به‌لام من له‌ تاو و تینان، به‌
جاریک جه‌رگ و هه‌ناوم به‌ تیشکی پ‌وخساری سووتا. به‌ چاو دیت‌م که‌زیه‌ په‌رژ و
بلاوه‌که‌ی، بوونه‌ داو له‌ ده‌وری گۆنای بۆ راوی دلی دلداران و ئەو پ‌وخساره‌ جوانه‌یان
ده‌نیوان خۆ گرت.

سروه‌ی به‌یان! تۆ خوا وه‌ره‌! زولفان له‌ سه‌ر ورده‌خالی ره‌ش لابه‌ره‌! با ئەوده‌م و لیو
شیرینه‌ی گف‌ت‌خۆشه‌- که‌ پرووناکی چاوانمانه‌- پرووی بۆ ئیمه‌ هه‌لبیته‌وه‌ و سو‌مامان
بیته‌وه‌ چاوان و به‌ختی ره‌شی سه‌رگه‌ردانمان، له‌ تاریکی شه‌وی زولفاندا، تووشی
به‌ربه‌یان بیته‌وه‌ و به‌یانی لاجانگ ببینی.

۳ مه‌ ژ به‌ه‌رییان پ‌ور نالیان شه‌ف تاریان جه‌نگ بوو میان

(یان: مه‌ ژ بوهرییان)

وه‌ر کوشتییان ژوان یه‌نگیان ب وان تللیان خوه‌ش که‌ی گیان
کر شه‌فقه‌ میر ئانی مه‌ بیر به‌ردان مه‌ تیر کر مه‌ ئه‌سیر
نه‌گه‌ا فه‌قیر زولفا ه‌ریر ئافیه‌ته‌ شیر دا پی مه‌حه‌ق

مانای وشه‌کان:

به‌ه‌ر: پرووناکیی زۆر به‌ه‌یز؛ به‌ه‌ر: ترووسکه‌ی برووسکه‌؛ بوهر: پ‌شووپ‌ران؛ وه‌ر: وه‌ره‌،
سه‌یرکه‌؛ تلی: قامک، تبل؛ ئه‌سیر: دیل؛ فه‌قیر: هه‌ژار؛ ه‌ریر: ئاوریشم؛ مه‌حه‌ق: له‌
ناو بردن، مراندن.

بوخته‌ی مانا:

لهو شه‌ده‌دا- که له نیوان ریزه پرچه‌کانی قهوما و له سهر پروو پیکدا هاتن و شه‌وی تاریک له‌مه داهات- ئیمه‌ی دلدار، گشمان هه‌ناسه‌مان سوار بوو؛ له تاو که‌وتین. کوژراوی تیری مژۆلان لهو تاریکییه‌دا گهل به گهل، گیانیان سپارد. وه‌ره سهر که! کوژراوان که بی‌تاوان، به تیری ینگه‌ی کوژراوان و کوشته‌ی مژۆلانی چاون. بۆ خوا شوکور، میری جوانان ئیمه‌شی وه‌بیر هاته‌وه‌و؛ چه‌ند تیریکی ده‌ئیمه‌ش گرت و یه‌خسیری پرچی خۆی کردین. ده‌مانه‌ویست دل و گیانمان به هه‌ودای ئاوریشمی خاوی که‌زیه‌کانی، هه‌لاوه‌سرین. به‌لام کوا بۆ پیاوی هه‌ژار، ده‌ستی دل و دلی گیانی، به هه‌ودای بسکی یار بگات؟ چاری ناچار، ههر به دینی برۆ شیر ئاساییه‌کانی، بهر قه‌لت دراین و ههر نه‌ماین. ده‌سا ئیستاش نه‌چوو به‌چی. یاری نازدار! تۆ ئه‌گه‌ر قرانمان تی‌خه‌ی، په‌کی بازاری خۆت ده‌خه‌ی. هه‌روه‌ک مردنت به ده‌سته، ژيانه‌وه‌ش وا له په‌نجه‌تا. به‌و قامکه‌ باریکانه‌ی خۆت، که‌زیت له سهر پروو لا بده، تا هه‌موو کوژراوی ده‌ردت، پیکه‌وه زیندوو بینه‌وه.

نهر سهری نه‌ی جان به‌ری	ئێ موشته‌ری دیمێ زه‌ری	۴
لازم هه‌ری وی ئه‌ف به‌ری	ئاڤیت سهری گاڤا به‌ری	
تیر ئاورێ موژگین به‌ری	که‌لبێ ده‌رێ نیشان به‌ری	
(یان: ئاورێ)		
ئاڤیته‌رێ سهرما قه‌له‌ق	به‌حر و به‌رێ عیشق و سوپێ	

مانای وشه‌کان:

موشته‌ری: کړیار، مه‌به‌ست دلداره؛ دیم: رۆخسار؛ زه‌ری: سپی ئامال زه‌رد، سه‌وزه رهنگ؛ نه‌بر سهری: سهری خۆی دۆراند؛ نه‌ی جان به‌ری: نه‌ گیانی ده‌ربرد؛ ئاڤیت سهری: سهری هاویشت؛ گاڤا به‌ری: له هه‌نگاوی هه‌وه‌لدا؛ لازم هه‌ری: ههر لازمییه؛ که‌لبێ ده‌رێ: سه‌گی ده‌رگا؛ نیشان به‌ری: دروشمیک هه‌لگری؛ تیر ئاورێ:

تیری ئاگرینی؛ تیر ئاوپری: تیری ئاوردانەو؛ موژگین: بزانگان؛ ئافیھتە ری: ھاویشتە
رێگە؛ قەلەق: لە نارهەتییان بە جوولە و بزووتن.

پوختەى مانا:

ئەو دلدارەى بە ئارەزووی دیتنى ئەو دەموچاو و پوخسارە سەوزەلەى سپی، ئامال بە
زەردى بى گەردى دل تالانکەرى دلبر بى، گەرەك ئەوندە بزانی که لە رێگای
دلدارى و بەیار گەشتن، ھەوێل ھەنگاو دۆراندنى سەر و گیانە و ئەشێ سەرى لەم
رێگەیدا بپروا؛ دەنا ھەنگاویکیش ناپروا. با بۆ نموونەى دلداران، من ببینن؛ چۆنکە ئەو
پەریزادە شۆخەى وا بە دلکێشى و دلبرى خۆى، دەریا و بەژى خستۆتە ژێر
فەرمانەو، سەگى دەویست که پاسى ئەو ھەموو سامانە جوانەى بکا. منى ھەلبژارد
پاسدار بى. سەگى پاس لە دەرکى ھەرکەس، دەبێ داغى خواھەنى لە لەشى دیار بى.
ویستى بە تیری ئاوپرى - که ئاوری لە مژولانى دەپیشکاند - من داغ بکا. خۆ ناشکرێ
ھێندە خۆى نزم کاتەو، دەس لە من دا. تیری ئاورىنى ھاویشتمى. لە جیاتى داغ،
سەرم پەرى و ئیستاش سەرم بە سەرسوورمانەو، لە بەر پێیدا و لەسەر پێدا
ھەلدەبزووێ و نارهەتە کە نیشانەى داغى یارى پێو نییە تا بیکاتە شایەتى شەھید
بوونی خۆى و لە ناو کۆرى کوژراوانى دلداریدا، بە شانازی نیشانى دات.
نازانم کى گوتویە:

رێپەوى ژیر لە بیابانى ئەوین وشیار بە!

سەربەبادان و نەمان مەرجى یەكەم ھەنگاوە

۵

من دى د نەو بى یارى تەو سوندی ب ئەو بىم بى دەرەو

(یان: نەو) (یان: سوندم بە)

من بوو د قەوسى بووی ئەو شیفان مە لەو نایى مە خەو

(یان: نایىمە خەو)

ھێستەر پەوان تین وەك جوان تیر دان ئەوان رەش ئەبروان

دل وەك گوان بەر کاشوان سەر لوتلوان بەرگین وەرەق

مانای وشه‌کان:

د نهو بی: له وهختی کیشک و شهو بیداریدا؛ تهو: ته‌واو؛ نهو: تازه؛ بیم: ده‌بیزم؛ بی: ده‌رهو: بی: درو؛ ده‌قووسی: ده‌رده‌باریکه، سیل و دیق؛ شیشان: شه‌وانه؛ شیشان: شیواند؛ لهو: بویه؛ نای: مه‌خه‌و: خه‌وی ئیمه‌نایه؛ نایمه‌خه‌و: ناکه‌ومه‌خه‌وه‌و؛ هیستر: هسر، فرمیسک، ئه‌سرین؛ جوان: جو‌گه‌لان؛ گوان: گو‌گه‌لی شه‌قین؛ کاشوو: گو‌چانی گه‌مه‌ی گزین؛ لوتلوان: مروارییان؛ به‌رگ: په‌ره؛ وه‌ره‌ق: گه‌لا.

پوخته‌ی مانا:

لیم ده‌پرسن بو هینده زه‌رد و لاواز و په‌ژار و کز و نزاری؟ خواردن و خه‌وت لی: حه‌رامه و هه‌میشه ده‌گری و ده‌باری و گو‌نای زه‌ردت، فرمیسکی پیدا دینه‌ خوار. راستوو ده‌وئ، راستی ده‌لیم و سویند به‌ یار، درو ناکه‌م. شه‌ویک له شه‌وبیداریمدا، که گیان به‌ره‌و باره‌گای یار پاسی ده‌دا و دل‌م سهری له ژیرده‌ران‌ه‌ی ده‌مالی، به‌ ناشکرا و به‌ ته‌واوی، یاری خو‌م هاته‌ به‌رچاوی و نه‌و دیداره‌ بو من نوئ بوو. وا له‌و ساوه، بو ئاره‌زووی دیداری یار جاریکی‌تر، ده‌رده‌باریکه‌م گرتوو. جا هه‌رچی له منی کردوو و ژيانی منی شیواندوه، نه‌و شه‌وه‌ بوو که یارم خو‌ی دا نیشانم. جا چو‌ن من خه‌و ریگه‌ ده‌ده‌م بیته‌ چاوم؟ چو‌ن شه‌و ده‌نووم؟ هه‌ر چاوه‌نۆری دیداری دووباره‌ی نه‌و یاره‌م ده‌بم. له‌و سوپیانه، ئه‌سرین له‌ چاوم په‌وانه. وه‌ک جو‌گه‌لان فرمیسکی روون له‌ سهر لاروومه‌تی زه‌ردم، وه‌ک مرواری له‌ سهر گه‌لای وه‌ریوی پاییزان، ده‌بیندرین.^۱

۱. شیاوی باسه: له‌و نو‌سخانه‌ی که من دیومن، نه‌و شیعره‌ ئاوا نووسراوه:

من دی د نو بی یاری تو	سندسسه او بیم بی درو
من بو د قو سی بوی او	شیشان مه‌لو نایمه‌خو
هیستر روان تین وک جوان	تیردان اوان رش اب‌روان
دل وک گوان برکاش‌وان	سر لوء‌لوان برگین ورق

من بو نه‌وه شتیک له شتیک حالی بیم، ده‌ستیکی که‌مم تی وه‌رداوه؛ به‌لام په‌نگه‌ خوینده‌وار باستر بزانی و سندس که به‌ پارچیک ده‌لین، له‌و شیعره‌دا، جی بکاته‌وه و باستر مانای لی بداته‌وه. «هه‌ژار»

ع به‌ژنا شه‌پال دیمێ ب خال ئیعراب و دال قه‌وسێ هیلال
 نه‌قشێ جه‌لال جاما زه‌لال خه‌مرا جه‌لال سوچه‌ت ب حال
 ئه‌ز ته‌لبه‌یا ئافا حه‌یا تی بووم ته‌یا که‌ز باده‌یا
 جاما خویا بوو عیشووه‌یا یار له‌و په‌یاپه‌ی تین سه‌به‌ق

مانای وشه‌کان:

شه‌پال: خونچيله و دلگر و ره‌زاشیرین؛ ئیعراب: ده‌رپرینی مه‌به‌ست؛ ئیعراب: بزاوی
 سه‌ر پیتان؛ دال: شاره‌زاییکه‌ر؛ دال: پیتی (د)؛ جه‌لال: شکو؛ جه‌لال: ناوی خودا؛
 خه‌مر: باده؛ سوچه‌ت: گفت‌وگو، هه‌واله‌تی؛ حال: ئیستا؛ حال: چلۆنه‌تی باری
 ده‌روون؛ ته‌لبه: داخواز؛ حه‌یا: حه‌یات، ژیان؛ تیا: تیه‌ سه‌رگه‌ردان و پێ گوم کردوو؛
 خویا: ئاشکرا؛ په‌یاپه‌ی: بێ‌په‌رانه‌وه؛ سه‌به‌ق: مله‌کار له‌ کێبه‌رکیندا؛ که‌ز: که، له.

بوخته‌ی مانا:

من هه‌له‌وه‌دای ئاوی ژیان بووم؛ له‌و پێگه‌دا سه‌رگه‌ردان بووم. تا خوا‌ی گه‌وره‌ وێنه‌ی
 جوانی نه‌م‌ری خۆی له‌ رووی سه‌لمادا نیشان دام. ئه‌م وێنه‌ی جوانی خودایه، ئه‌ی
 خودایه‌ چۆن نه‌خشاوه؟! به‌ژن تا بلی پێک‌و‌پێک، ره‌زاشیرین و ئیسک‌سووک،
 ورده‌خال له‌ سه‌ر پروانی و که‌وانه‌ی مانگی یه‌کشه‌وه‌ی برۆکانی و بسکی وه‌کوو دال
 شکاوی، وه‌ک نووسراوی سه‌ر و ژێر و بۆر کراو بێ، زۆر هاسان له‌ دلدارانیان حالی
 ده‌کرد که‌ ئاشکرا نووری خوایه‌ و له‌ روخساری سه‌لمادایه.

ئه‌و دیداره‌ وه‌ک جامیکی پێ له‌ باده‌ی جه‌لالی پۆشن و زولال، که‌ به‌ره‌مه‌ی عیشوه
 و نازی تی کرابوو، سه‌دقات له‌ باده‌ی ئاسایی به‌هێزتر بوو. منی مه‌ست کرد و
 ده‌ستم کرد به‌ گفت‌وگو ده‌گه‌ل یارم. به‌لام گفت‌وگو نه‌ به‌ ده‌م؛ به‌ دل، به‌ گیان، به
 ده‌روونی پێ له‌ ئاگری دلداریی. ده‌مه‌قاله‌ی تیدا نه‌بوو؛ ده‌مه‌حال بوو. بوو به‌ مایه‌ی
 ژیان و مان و هه‌له‌نه‌وه‌رین. هه‌ر بۆیه‌شه‌ که‌ ده‌سته‌-ده‌سته‌ دلداران، مله‌ ده‌که‌ن و
 له‌ غاران. به‌ ئاره‌زوون وه‌ک من به‌ ئاره‌زوو بگه‌ن. وه‌ک من چیژه‌ی باده‌ی دیداری
 یار بکه‌ن.

٧ جانى «مه لى» ژ قالوو به لى به ندم وه لى دهر كاكولى
 به لگين گولى روو هه يكه لى نهو ميسكه لى جاره ك هه لى
 په رده و ستوور دا بى قوسوور بيتن زوهوور ديمى ب نوور
 نوورا غه فوور خالين دهوور جاما ته هوور له علين شه فقه

ماناى وشه كان:

قالوو به لى: گوتيان ثارى، له پيشدا باسما ليوه كرد؛ وه لى: به لام؛ به لگين:
 كه لا يانى؛ هه يكه ل: وشه يه كى له ره كه زدا يونانيه، واتا به ژن بلند، به له نجه ولار،
 بت و كو ته ل؛ تيمسال؛ جيگه ي قوربانى موقه دده س له كليسا؛ هلى: لا درى، لا
 كه وى؛ ستوور: په رده گه ل؛ قوسوور: دريغ، كو تا يى؛ زوهوور: دياردان؛ غه فوور:
 ناوى خوايه به مانا به خشنده ي گوناخ؛ ته هوور: خاوين كه ره وه. خوا فهرموويه:
 باډه ي ته هوور دهر خوردي به هه شتيان دهر دى؛ شه فقه: سوورايى ئاسو له
 ئيواران.

بوخته ي مانا:

سه لما! گيانه شيرينه كه ي مه لا! ههر لهو ساوه خوا گيانه كانى درووس كرد و هيشتا
 دهنو ركه ي ره شى له شى خاكى نه كرد بوون، من گيرودهم. به لام گيرودده ي كاكولت؛
 گيرودده ي نهو ديمه نه تم كه وه ك بت ده په رستري و وه كوو بتى زور جي گه وره، جوان
 كراوه. سه ري كولمه ت، وه كوو په ري سووره گوله. ورده خالت، وه ك هه لوهر پتراوى
 ميسكن. به ئاوات له خوا ده خوازم په رده و له مپهر له نيوانماندا نه مينى. روخسارى
 گهش و رؤشت - كه نموونه ي نوورى خوايه - خوى بنوئى. خاله ورده كانى سهر
 پروت، ليوه كانت - كه وه ك پيالاهى مه ي و باده ي به هه شتيه و رهنكى ئالى لال ئاسايه
 و لهو به رزه سوورايى ئاسوى ئاسمانى جوانى و نازداريت دپته بهر چاو - به چاوى دل،
 تير بينم.

٨ يار هات و مه ست، سوبجا ته له ست من دمست ب دمست دى جام دمست
 كاكول دبه ست تا يه ك فهره ست فيرا شكه ست نيشانه قه ست

ئەو لەبشەکهەر واهاته دەر رابوو ژ بهر تاین د بهر
خالین دقەر زولف چوونه سەر ئەسلان سەحەر لی بوون فەرەق

مانای وشەکان:

سوبحا ئەلەست: بەرەبەیانێ ئەو رۆژەى خودا گيانى دروست کردن؛ دەست ب
دەست: ڕووبەرۆو، لە نزیکەو؛ **فەرەست**: دەرچوو، دەرپەری؛ **نیشان**: خال؛ **قەست**:
ئامانج؛ **رابوو**: هەستا؛ **بەر**: پێش؛ **د بەر**: لە بەردا؛ **قەر**: ڕەش؛ **ئەسلان**: شیر؛ **ئەسلان**:
رەگەزان، بنەرتان؛ **فەرەق**: ترساو، بلاو؛ **فەرەق**: پەیدا بوونی سپیایەتی بەرەبەیان.

پوختەى مانا:

لە رۆژی هەرەبەرپۆه، کە خوا گيانى دروست کردن، زۆر لە نزیک تووشى ئەو
سەلمایەى خۆم بووم. پیاڵە بە دەست هاته دەری. بەلەنجەولار دەستی برد
کاڤۆلەکانى شانە بکا و تیکپەریتى، چەپکە تالیک لەو ناوہ جیا بوونەوہ و خۆیان
گەياندە خالى ڕەشى سەر ڕوومەتى. ئەو لیوشە کرینە شیرینە، کە پەیدا بوو، هەموو
گیان لەبەرى هەستان؛ تەنانەت تالى بسانى - کە دەورى خالانیان دابوو - لەبەر ئەو
نازارە هەستان و چوونەوہ سەر بنکەى خۆیان لەو سەرەدا. بەو تال لە سەر خال لادانە،
شەو نەما و سپیدە دەرچوو.

(یان: کە زولفەکانى هەلاویژنى چاوى کە لە هەیبەت شیرن، بەو بەیانە مەستانە
خۆیان وەدەر خست. شیران لە ترس و عەیبەتان، وا ترسان هەر زراویان چوو.)

یهك و یهك

۱ دلبه را من سهحه ری هات ب توخ و ب یهدهك
سهدهكه بوون د بهری تیک ب سنجاب و وشهك

مانای وشهكان:

توخ: جوقه ی سهر له تۆپه لیک موو؛ یهدهك: سوخمه؛ سنجاب: جانوهه ریكه خزمی
سموره، كهوله كهی زور به نرخه؛ وشهك: وشهگ، جانوهه ریكه خزمی شیر و پشيله و
له تايه فهی گوی پشه شانه. كهوله كهی زور به قیমে ته.

پوخته ی مانا:

یاره كه بهری بهیان هات. كاكۆلی وهك جوقه ی شایان، له سهر دیار بوو. سوخمه یه کی
دهبهردا بوو به سه تان سنجاب و وشهگ به ئاوات بوون كهوئیان لهو سوخمه یه دا بوايه.

۲ یار بوو چوومه بواری ب زیارهت كهفی پا
«قالَ یا عاشِقُ هاتِیكَ یَدی هاتِ یَدَكُ»

مانای وشهكان:

بوار: ریباز؛ كهفی پا: بهری پین؛ قال: گوتی؛ یاعاشیق: ئەی دلدار؛ هاتیک: ئەوه تانی؛
یدی: دهستم؛ هات: بده؛ یدک: دهست.

پوخته ی مانا:

خۆم خسته سهر ریبازه كهی كه ماچی بهری پای بکه. فهرمووی دلدار دهست بده
ههلهتهینم! هانی دهستم، ماچی بکه!

۳ دل و جان ھەردو مە دانئى کو ئىجازەت ژ مە خواست
«قُلْتُ اَسْتَوْدِعُكَ الْبَارِىَ اللّٰهُ مَعَكَ»

مانای وشەکان:

قُلْتُ: گوتم؛ اَسْتَوْدِعُكَ: بە ئامانەت ئەدەم؛ بارى: خودا؛ مَعَكَ: دەگەل تۆ.

پوختەى مانا:

يار كه رابرد، فەرمووێ بە ئىجازەى تۆ ئەوا دەپۆم. گوتم بە خودات دەسپێرم؛ خوات دەگەل بێ.

۴ تە دڤى ساف و زەغەل ژىك ڤەدى تەجرەبەكە
دا عيارى ب تەمامى بنومىتن تە محەك

مانای وشەکان:

ساف: پاک و بێخەوش؛ زەغەل: چرووک؛ ژىك ڤەدى: لىك بکەيهوه؛ عيار: ھەلسەنگان و ناسين؛ محەك: ئامرازى کړاندن؛ ئەو بەردەى چۆنیهى زىڤرى پى دەردەخەن.

پوختەى مانا:

دەتەوئ بىخەوش و چرووک لە يەكترى ھەلاوېرى، پاک و پيسان تاڤى كەو! محەك دەزانئ زىڤر تەواوہ يان چەند مسى تى كراوہ. واتا ئەگەر لات واىە دلدارى راست نيم، بىئەزموو تا بۆت دەرکەوئ چەند پاک و ساغم بۆ ئەوین.

۵ دەورئ زولفا تە موسەلسەل ب نەزەر حەل كۆ نەبت
نەزەرئ سافى دلى سەر ددرت نوقەبى شەك^۱

۱. مەلا لەو بەیتە شیعردا، مەبەستە لىك جياكانى عىلمى حىكمەت و كەلامى داوونە پال يەك. «ھەزار»

مانای وشه‌کان:

دهور: ده‌وره‌دان، سال، خهرمانه‌ی مانگ؛ **دهور:** له زاراوه‌ی زانایانی عیلمی که لامدا دوو مه‌به‌ستی به‌سته به یه‌کن که بی یه‌کتریان ناکری و ئاکام هر ده‌بیته‌وه یه‌ک و پیدا برۆ؛ **موسه‌لسول:** به‌زه‌نجیره؛ **موسه‌لسول (یان: ته‌سه‌لسول):** له زاراوه‌ی زانایاندا چهند کاریک یا چهند مه‌به‌ستیک که به‌یه‌که‌وه لکان و هیچیان به بی‌هیچیان نابن و برانه‌وشیان بۆ نییه؛ **نه‌زه‌ر:** دیتن به‌چاو؛ **نه‌زه‌ر:** له زاراوه‌ی زانستدا چهند مه‌به‌ستیکی ئاشکرا بی‌نییه پال یه‌ک تا نااشکرای پی دهرخه‌ی؛ **شه‌ک:** گومان؛ **نوقته‌ی شه‌ک:** واتا که له ده‌ور و ته‌سه‌لسولدا، پیاو سه‌رگه‌ردان ده‌مینیت و پرڭه‌ی هل کردن ون ده‌کات. به‌خه‌یال و نه‌زه‌ریه، به‌لگه‌یه‌ک ده‌دۆزیتته‌وه که کللی پرزگار بوونه. واتا به‌گومانی ده‌راوی ده‌ره‌تان ره‌چاو ده‌کا؛ **سه‌ر ددرت:** سه‌ر هه‌لده‌دا.

بوخته‌ی مانا:

ده‌وره‌دانی خهرمانه‌ی مانگی روخسارت، که زه‌نجیره‌ی لیکنه‌پساوی که‌زیه‌کانت له که‌زیه‌بی برانه‌وه‌کانت ده‌وری داوه، سه‌ری ئیمه‌ی له ناو ئه‌و جه‌غزه‌بی ده‌رکه‌گیژ کردوو و که‌وتووینه‌بسی دژواری ده‌ور و ته‌سه‌لسول له سه‌ر پرووت. که‌زیت جوانیه‌که‌ی له پرووته؛ جوانی پرووت به‌و پرچانه‌وه هیچیان بی یه‌کتریان ناکری و هه‌تا زۆر لئی بکۆلینه‌وه و له نوخته‌ی خال وردینه‌وه و به‌گومان به‌هۆی خاله‌وه ده‌ره‌تانیک به‌دی بکه‌ین، له شک و گومان ده‌رناچین و له‌وه‌موو به‌چاو دیارانه، ناگه‌ینه‌مه‌به‌ستی نادیار؛ که‌هۆی جوانی له بسک و خال و روودایه. ده‌بی چاوی دل‌مان پروون بی و به‌و پروانینه‌جوانی تۆ. ئه‌وسا سه‌ره‌تای کلافه‌ی گومان و شک، سه‌ر هه‌لده‌دا و ده‌زانین جوانیت له‌چییه و حالی ده‌بین.

«مه‌لا حیسامه‌ددینی سه‌را» ده‌لێ:

به‌سو‌غرای ده‌م و کو‌برایی چاوت مه‌تله‌یتکم بوو

به‌سه‌د ده‌ورو ته‌سه‌لسول هاته‌پیش زولفی په‌ریشانت

ع ٺاهوا من نه ڪو ره نجه ڪ ته ب خاطر بگه هت
به خودی کی لو ڪو ٺه و سه گ ب خودی هاته مه سه ڪ

مانای وشه کان:

خاتر: دل، بیر؛ به خودی کی: تۆ بی و خودا؛ خودی: خوبه خو، له خو به وه؛ مه سک:
گیران؛ مه سه ڪ: له ناچاری قافیه وه هاتووه.

پوخته ی مانا:

ٺاسکه چاوجوان و ناسکه ڪهم! تۆ بی و خودا له منی دلدار - ڪه سه گی بهر دهر کی
خوتم - دل مه گۆره و لیم مه رهنجی و مه لی سه گ هاتووه بۆ راوه ٺاسک. نه خیر ٺهم
سه گهی بهر دهر گات خو ی به ٺاره زوی دلی خو ی کردۆته نیچیری چاوت و گیرۆده ی
داوی جوانیتته.

نازانم ڪام شاعیر ده لی:

سهیری نایینم نیچیر وایتیک به شوین نیچیره وه

سهیری خو ش ٺه و حانه یه نیچیر وه دووی راو ڪهر ڪه وی^۱

٧ ب ٺه ٺینی مه له ڪ و چه رخ و فه له ڪ تینه سه ما
ره وشه نن تیك ب میهری ژ سه ما تاب سه مه ڪ

مانای وشه کان:

میهر: همم رۆژ همم خو شه ویستی و دلداری؛ سه مه ڪ: ماسی، نیاز ٺه و ماسیه یه ڪه
زه مینی له سه ر پشته.

پوخته ی مانا:

سه روبهر ٺاسمان و زهوی و بهرزو نهوی و هرچی له ناویاندا هیه، به فریشته و به

۱. و یدده چی مامۆستا هه ڙار مه بهستی ٺهم به یتهی سه عدی بووی:

غزال اگر به گمند اوفتد عجب نبود عجب فتادن مرد است در گمند غزال

ئاسمان و به عهز زهوه، ته نانهت بهو ماسيه شهوه كه ده لين له ژير عهز زايه، له شوين و شهبهق دانوه وهى خوړى ئهوينى خودايى كه وتوونه سهما و هه لپه ركى و بى نارامن.

نه كوو په يوه سته ب يه ك بن ژ سوړى عيشقى دو رووح
دئ ب ئه شباح ببن واسيل و په يوه سته ب يه ك

ماناي وشه كان:

سوړ: دلگيشى، جازيبه؛ ئه شباح: تارمايگهل؛ ئه شباح: بريه تيبه لهو گيانانهى كه له سهر زهوى كوچ ده كهن و به ديمهن ده چنه ناو له شيكى پروناك كه له له شه گلينه كهى ژيانى سهر زمينيان ده كا؛ واسيل: گه شتوو؛ په يوه سته: هه ميشه؛ په يوه سته: لكاو.

پوختهى مانا:

ئه گهر دوو گيان له سهر دنيا بهر كيشه رى دلدارى نه كه وتبيتن و ئهوين ليكيان پيلوژ نه كا، چوڻ لهو دنيا له پاش كوچ كردن له زهوى، تارمايى ئهوه دوو گيانانه به يه ك ده گهن و هه ميشه پيكه وه ده بن؟!

ژ موسه ماما عه ده د و كه سره تى ئه سما تو مه بين
زه يد و عه مرين مه حه تا چهن د؟ دو نينه يه ك ويه ك

ماناي وشه كان:

موسه ماما: ناوبراو، ناوئراو؛ كه سره ت: زوړى؛ زه يد و عه مر: ناوى پياوى كه س نه ناسن، كه له كتيبى ريز ماناندا بو نموونه باسيان ده كرى.

پوختهى مانا:

له بازاري دلداريدا، من من و تو تويه ك نيه. با له ناوئرانيش جيا بن، بو ناسينه و رزگار بوون له سهر تاسينه. زه يد و عه مر هر يه كيكن؛ مه لى دوانن. ئهوين دووه تى نازانى.

دیاره مه‌لا باسی ناوه زۆره‌کانی خودا ده‌کا که هه‌موویان ناون بۆ تاقه خودایه‌ک.

چ فه‌ساحه‌ت ب مه‌لاحه‌ت وه‌ ددی‌ری تو «مه‌لا»

ئه‌ف ئه‌دایاته‌ د شیعری وه‌ شیرین و ب نه‌مه‌ک

مانای وشه‌کان:

فه‌ساحه‌ت: گفت‌په‌وانیی؛ مه‌لاحه‌ت: مه‌زه‌داری؛ نه‌مه‌ک: خۆی، لیره‌دا بریه‌تییه‌ له‌ تام و دل‌رفینی.

پوخته‌ی مانا:

مه‌لا! به‌راستی له‌ شیعرا گاله‌ ده‌که‌ی! ئه‌و گفت‌ولفت‌په‌وانی و قسه‌ به‌ تام‌وخوپیانه‌ت چلۆن بۆ دین؟ شیعره‌کانت هه‌تا بلێی ریک و شیرن و مه‌زه‌دارن.

پاره‌ی جهرگ

- ۱ «تَعَالَى اللَّهُ» زه‌هی حوسنا موباره‌ک!
ته‌باره‌ک، سه‌د ته‌باره‌ک، سه‌د ته‌باره‌ک
۲ مه‌گهر شیرین ب فئی شیرانیی بوو
«الَا شَمْسُ الْمَلَاَحَهْ قَدْ تُشَارَكُ»

مانای وشه‌کان:

تَعَالَى اللَّهُ: پایه‌به‌رزى بۆ خوا؛ زه‌هی: چ زۆر، عه‌جایب؛ موباره‌ک: پیروژ و به‌پیت؛
ته‌باره‌ک: پیروژى بۆ خوا؛ شیرانی: شیرنایه‌تى؛ ئەلا: ئاگادار به؛ شه‌مس: خۆر؛ قه‌د:
لێره‌دا واتای (ده‌بی؟)؛ تُشَارَكُ: هاوبه‌شى له‌گه‌ل بکری.

بوخته‌ی مانا:

چۆن جوانییه‌که خودای گه‌وره به‌ تۆى داوه؟! ده‌س‌په‌نگینی و پایه‌به‌رزى هه‌ر بۆ
خوایه. هه‌ی ماشه‌للا، سه‌د ماشه‌للا، سه‌د ماشه‌للا! که‌ی شیرینه‌که‌ی که‌ فه‌ره‌اد دلی
دایه، به‌ جوانی و شیرینی تۆ بوو؟ تۆخۆریکی له‌ عاسمانی دلکیشی و مه‌زه‌داریدا. خۆر
له‌ عاسمان هاوتای کوانی؟

- ۳ ژ غونچین بوغچه‌یا وئ گولعوزاری (گولعیزاری)
ژ هه‌ر غونچه‌ د دلدا مایه‌ خارمک

مانای وشه‌کان:

بوغچه: باخچه‌ی گولان؛ عیزار: لاجانگ؛ ما: ئیمه؛ د دلدا مایه؟: ده‌ دلدا ماوه (یان:
ده‌ دلی ئیمه‌دایه).

پوختەى مانا:

لەھەر خونچىكى ناو باغچەى گولى ئەم گول لاجانگەدا، دېكىكى داخ و عەزرەتمان لە دلدایە.

۴ ل تەختى دلبەرئ پروونى ب شاهى

ل تە شاهى موبارەك بت موبارەك

۵ ژ دیدارى موراڊا من بیهخشی

موراڊا من ژ تە دیدارە جارەك

۶ د دل دائى و دیسا دل دسوۆزى

«أَتَحْرِقُ يَا مَلِكَ الْحُسْنِ دَارَكَ؟»

۷ عىزارئ گەر ل من دى تول دل دە

«لَأَنَّ الْقَلْبَ قَدْ يَهُوى عِزارَكَ (عِزارَكَ)»

مانای وشەکان:

شاهی: شادی و دلخۆشی؛ **دسوۆزى:** دەسووتینی؛ **أ:** ئایا؛ **تَحْرِق:** دەسووتینی؛ **یا:** ئەى؛ **ملیک:** خاوەن، پادشا؛ **حُسْن:** جوانی؛ **دَارَكَ:** مالی خۆت؛ **عِزار:** تیری هەردوو قەراغ تیز؛ **عِزار:** سەرکۆنە و لۆمە؛ **عِزار:** لاجانگ، کاکۆل، پروومەت؛ **لان:** چونکە؛ **يَهُوى:** عاشقە بە.

پوختەى مانا:

تۆ سەردارى دلبەرانی و ھەموو دلبەر تۆيان بەگەرە قبوولە. دە بە شادی لە سەر تەختى گەرەبى و سەرورەبى جوانان پۆنیشە! لیت پیرۆز و مبارەك بى. ھەر شاھەكى لە سەر تەختى بەختەوهرى جیگیر دەبى، ھەژاران دەلاوینیت و خیریان بە سەردا بەش دەکا و بەخشش بە بى بەشان دەدا. منى ھەژارى دلدارت ھەموو ئاوات و ئارەزووم دیتنى دیدارى تۆیە. بیکە بە خیر بۆ جارێک خۆتم نیشان دە!

زۆر پیم سه‌یره تۆ له ناو دلما ده‌ژی و که‌چی به‌ر ئاگری ده‌ده‌ی. پاشای جوانی جا وا ده‌بی تۆ مالی خۆت بسووتینی؟! ته‌گه‌ر هه‌ر به‌رپارت داوه به تیری تانه و سه‌رکۆنه یان به په‌یکانی نووک تیژی سه‌ری بسک و مووی کاکۆلت من بکوژی، دله‌که‌م تیره‌باران که؛ چونکه ئه‌وی گیرۆده‌ی لاجانگ و کاکۆلانت، دله‌ شیت و دیوانه و بی ئارامه‌که‌مه.

٨ ته‌ جه‌رگی من ژ دل کر پاره-پاره
«فَجَارَكُ يَا بَدِيعَ الْحُسْنِ جَارَكُ»

مانای وشه‌کان:

ژ دل: هه‌ر به‌ راستی و له ناخی دله‌وه؛ جَارَك: هاوسات؛ جَارَه‌ک: په‌نادانی تۆ؛ جَارَك: په‌نا به‌ر به تۆ؛ بَدِيع: تازه داهاوو؛ حُسْن: جوانی.

بوخته‌ی مانا:

له ته‌هی دلدا ده‌ته‌ویست جه‌رگه‌که‌م پاره-پاره‌که‌ی؛ ته‌وا کردت. ئه‌ی تازه جوانی بی وینه! چۆن تۆ ده‌بی گوێ به‌و فه‌رمووده‌یه نه‌ده‌ی که پیغه‌مبه‌ر فه‌رموویه‌تی: هاوسایه‌که‌ت؛ دیسان هاوسایه‌که‌ت؛ ته‌مجاریش هاوسایه‌که‌ت. خۆت ته‌زانیت جه‌رگ هاوسای دله‌که‌مه و تۆش له دلما. که وا بوو جه‌رگ هاوساته. په‌نام بده! په‌نام به جوانیت هیناوه. خوا فه‌رموویه: «ته‌گه‌ر کافری خوا نه‌ناسیش بیته په‌نات، په‌نای بده!» تۆ چۆن له ژیر په‌نای خۆتا، من و دل و جه‌رگ و هه‌ناوی سووتاوم، په‌نا ناده‌ی؟!

٩ وه‌ره خانم بکوژ به‌سته ب خه‌نجیه‌ر
«مه‌لی» ته‌مما ب ده‌ستی خوه‌ی موباره‌ک

مانای وشه‌کان:

به‌سته: بی‌ترس، به‌ راشکاوی، بی‌سل کردن.

پوخته‌ی مانا:

میر و گه‌وره‌م! (یان: خانمه نازەنینه‌که‌م!) له‌ کوشتنم به‌ خەنجەرەن هیچ سل مه‌که‌؛
خوێنه‌که‌مت لێ‌ هە‌لال بێ. به‌و مه‌رجه‌ی به‌و ده‌سته‌ جوان و پیرۆزه‌ی خۆت
خەنجەرەم لێ‌ داوه‌شینی و دوایی به‌ به‌ده‌ختیم بێنی.

چاوی به لئهك

۱ نازكهك من سههري دي ب جهمالا خوه نهوهك
حوور و ويلدان و پهری بوو نه بهشهر بوو نه مهلهك

مانای وشهكان:

ويلدان: نهو كوپه تازهلاوانه ی له بهههشتان؛ بهشهر: مرؤ.

پوخته ی مانا:

سهر له بهيان جوانيكي ناسك و نازدارم هاته بهر چاو؛ وهك چي ئهچوو؟ سهرگهردانم
بلييم وهك چي. كچؤله چاوره شهكان و لاوه خوین شیرينه كانی بهههشت و پهری و
فريشته، لييم پروونه- به جوانی- نهده گهينه نهو. خو مرؤش ههر باسی مهكه.
«خانی» دهلی:

بهسنت چ بدهم؟ نهونده جوانی

وهك ههرچی بلييم جوانی، وانی

۲ وهر ته ماشاي شههيدین خوه كه جارهك تو بنی
«أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ دو چههفین د بهلهك

مانای وشهكان:

بنی: بنؤره، بنواره، پروانه؛ أَحْسَنَ: چاكهی كرد، جوانی درووس كرد؛ ته بارهك:
گه ورهیی و پیرۆزی بؤ خوا.

پوخته ی مانا:

گه ورهیی و پیرۆزی بؤ خوا، جوانی چؤنی درووس کردوو. تۆ بؤ نهوه كه بزانی چهنده

جوانی، ھەر جاریک وەرە و بنۆرە لە کوژراوانی چاوانت. ئەی نامەخوا و پەنا بە خوا لەو دوو چاوە بەلەکانەت!

٣ سونبولین تەر ل گولان پال ب مەستی ددرن
سوسنن تازە ل نەسرین وەرەقان بوونە ھەلەک

مانای وشەکان:

ددرن: دەدەن؛ وەرەق: پەرە؛ ھەلەک: ئالقە؛ ھەلەک: سەرگردان؛ ھەلەک: بە لادا هاتن و شکان؛ ھەلەک: تەماحی زۆر؛ ھەلەک: تینوەتی گیای بێ باران.

پوختە ی مانا:

کەزی یارم، کە بە سملی تەر دەشبهینرین، بە دینی کولمە سوورەکە، کە وەک پەری گولی ئالە، سەرخۆش بوون و بە مەستی پالیا و گول دا. سوێسنە ی ھەرە پەسند و جوان - کە مەبەست بسکە کانییەتی - لە سەر پەری ھەرە سپی گولی نەسرین - کە نیازم لە لاجانگە - بوونە ئالقە. (یان: لە تاوان تیکشکان و بەو لا و بەم لادا دەکەوتن.)

٤ نازکا من کو ب مەستی د چەمەن هاتی خەرام
ژ ھەسەد چوونە خوسووفی مەھ و میھرێ د فەلەک

مانای وشەکان:

ھەسەد: ئێرەیی؛ خوسووف: قوپان؛ خوسووف: گیرانی مانگ.

پوختە ی مانا:

یاری ناسک و نازداری من، کە لە جوانی خۆی مەست ببوو، بە لەنجەولار ھاتە گولزار و میژگولان. مانگ و خۆر کە دیتیان یارم زۆر جوانتر و لەبارترە لە ھەردووکیان، لە ئاسمان خۆیان شاردەو و بە پەلە ی ئێرەیی گیران.

۵ ئی ژ غه فله ت ته بینت کو دمینیت هه یهات
ته ب چه هفین د به له ک کوشتنه مه زلووم گه له ک
۶ زهر ره یه ک عیشقی گه هاکی و ژ عه قلی خوه نه بر
«کُلْ مَنْ صَادَقَهُ دَاهِيَةٌ الْعِشْقِ هَلْكَ»

مانای وشه کان:

هه یهات: دووره، هه یهوو؛ گه له ک: یه کجار زۆر؛ کُلْ من: هه ره که سیک؛ صَادَقَهُ: تووشی هات؛ داهیه: به لای زل؛ هه له ک: به هیلاک چوو.

پوخته ی مانا:

هه ره کهس له پڕ تۆ بینن، چۆن ده مینن؟ دووره مانن؛ هه یهووی دهوئ. تۆ بهو چاوه به له کانه ت، زۆر بی سوچ و گوناخت به کوشتن داوه. هه ره تۆز قالیک له ئه وینن، وه کام پیاوی ژیر بکهوئ، ئاوه زی له بهر نار فینن؟ هه ره کهس تووشی بوو به تووشی ئه و به لایه - که ناو نراوه دلداریی - ده بن فاتیحای بخوینن.

۷ خوسروئ عیشقی کو روونیشتی ل سه ر ته ختی وجود
«فَتَحَ الْقَلْبُ عَلَى الْفُورِ وَاللَّوْجِ مَلَكٌ»
۸ وه هج عیشق و چ سه لامه ت کو د دوورن ژ یه کئ
«کُلْ مَنْ يَسْلُكُ حُبًّا سُبُلَ النَّارِ سَلَكَ»

مانای وشه کان:

وجود: بوون و هه یه تی؛ فَتَحَ: کرد یه وه؛ فَتَحَ: گرتی؛ قلب: دل؛ عَلَى الْفُورِ: دهسته وله جئ؛ مَلَكٌ: بوو به خاوه ن؛ يَسْلُكُ: ده روا به؛ حُبٌّ: ئه وین؛ سُبُلٌ: رینگایان؛ نار: ناگر؛ سَلَكَ: رۆشت پیتدا.

پوخته ی مانا:

پادشای ئه وین هه ره که گه یه سه ر ته ختی سه ره وه ری دنیا و هه بوون، دهسته وله جئ بوو

به خێوی مولکی گیان و هه موو شاری دلانی گرت.
ئێوه چۆن ده گه ل ئه ویندا باسی مان و ساغی ده که ن؟! هه که سه ی پێگه ی ئه وینی
گرتۆته بهر، خۆی خستۆته ناو ئاگر و له سه ر پۆلوان هه نگاو ده نی.

٩ ئاهێ بێ گاف ژ دل تین مه ژ پیتا د جه گه ر
بهس تو بێ فهیده نه سیحه ت که مه دل بوویه به له ک
١٠ ما ژ عومرێ مه چ مابت وه ره ئیدی قمه را
دا د ئه قتاری وجودی بکرین سه یرێ مه له ک

مانای وشه کان:

گاف: وهخت؛ پیت: بلیسه؛ فهیده: بههره، فایده؛ په ل: پۆلوو، سکل؛ ما: ئهشی؛ قمه را:
وێرای ئیمه، ده گه لمان؛ ئه قتار: مه له به ندگه ل؛ سه یر: رۆیشتن؛ سه یر: تماشا.

پوخته ی مانا:

بۆ جه رگی من وهخت و بێ وهخت نه ماوه. هه موو ده مان له و بلیسه ی که تیا به، دوو که لی
هه ناسه ی به رزه. برا بهس ئامۆژ گاریم که! به ره ی نییه. سه ره رای جه رگی پر له گر،
دلێشم وه ک سکل وایه و هه ر خۆی په نگری ئاگره. هه ودا ی ته مه ن وا هه لده کرێ و بۆ
مردن زۆرم نه ماوه. یاری جوانم! ده سا به زه ییت پێمدا بێ؛ بمخه شوین خۆت؛ با له
هه موو مه له به ندی ئه م دنیا به دا، گه شتیکی فریشه ئاسام به نه سیب بێ.

١١ ده ستیوائێ کو ژ حوسنا ته فه دا لامیعه کێ
«نَظَرُ الشَّمْسِ مِنَ الشَّرْقِ إِلَى الْغَرْبِ دَلْكُ»
١٢ ئافتابی کو نه ته سویرێ ژ حوسنا ته بتن
«نورُهَا فِي نَظَرِي ظُلْمَةُ دَاغٍ وَ حَلَكُ»

مانای وشه کان:

ئێستیواء: راست بوون؛ خه تی ئێستیوا: ئه و هێله به که رۆژ له ناوه ندی ئاسمان بهر خۆی

دهدا؛ فه دا: دایه وه؛ لامعه: برووسکه دار؛ نَظَر: چاو، تماشا؛ مِنْ الشَّرْق: له خۆره لات؛
إِلَى الْغَرْب: بۆ لای رۆژپهڕ؛ دَلَك: به رهو ئاوا بوون چوو؛ نورُها: رۆشنی ئه و خۆره؛ فِی
نَظَرِی: له بهر چاوی من؛ ظُلْمَه: تاریکی؛ داج: شهوی تاریک؛ حه له ک: زۆر تاریک و
پهش.

پوختهی مانا:

له جوانی تۆ، برووسکه یه ک گه یشته خه تی ئیستیوا. خۆری هینده شهرماوی کرد که
چاوهی چاوی له ئالی رۆژه لات ه وه رگیترا و رووی کرده لای خۆرپه ره وه و به ره و
ئاوا بوون راخوشی... ئه و خۆره ی که وینه ی جوانیت نه داته وه، له بهر چاوم ره شه وه ک
شهوی تاریکی ئه نگووسته چاو.

۱۳ ژ هه وا به ند ته کرم شوبهه تی بای د سڤک

چ ژ بسکا ته بییم؟ ئاه ژ بسکا ته چه له ک

۱۴ ئه ز ژ زولفا ته فهرستم مه ته له ب کر له بی له عل

لی د چاها زه قه نی بی سه روپا چوومه هه له ک

مانای وشه کان:

هه وا: ئه وین؛ هه وا: با؛ هه وا: به رزایی، حه وا؛ سڤک: سووک؛ بییم: بیژم؛ چه له ک:
چه له نگ و شۆخ؛ چه له ک: خوارایی سه ری دار گۆچان؛ فهرستم: راپسکام؛ زه قه ن:
چه ند؛ هه له ک: پشووسوار، هیلاک.

پوختهی مانا:

له ئه وینت وا تاسابووم، دامابووم که بۆ کوێ بچم و چم به سه ر دئ. له پڕ به ندی
بسکه کانت ئالقه یان دا له گه ردنم؛ وه ک بایه کی سووک و بی سه نگ، هه لیان بپرم. له
حه وادا، ملم له په له قاژه نا. ئاخ له و بسکه ره شانه ی تۆ! نه ک هه ر من، باشیان - به و
سووکیه - له ناو خۆیاندا گرتوه.

له پریکا خۆم له گه وی به ندی بسکانت راپسکاند و به هه له داوان ده چوومه تماشای لیوه

ئالە کەت. خوت و خافل دەچالسی چەناگەت کەوتەم. وە ک مەلیکی بی بال و پەر،
بی دەست و بی، لەو چالەدا سەرگەردانم و بی پشووم و بەرەو نەمان شوو دەبمەو.
«حافز» دەلی:

دە نەمگوت کە بە پارێز بە لە پرچی یارم؟
باش تەنانت لە گەوی بسکی ئەوا گیراوه!

ب ئومیدا تە هومایی نە «مەلی» تووڕ فەدا
وەر تەماشایی جیهان بویە هەمی توڕ و شەبە ک

مانای وشەکان:

هوما: پیروزی سیبەر پیروزی؛ فەدا: نایەو؛ شەبە ک: توڕی راو.

پوختە ی مانا:

نە هەر مە لا بە هومیدی گرتنی سیبەرە کە ی تو، کە پیروزی سیبەر پیروزی بەودمی،
داوی ناو. وەرە سەیری هەموو دنیا! تەپکە و داو و هەموو عالەم ویلن لە شوین
سیبەری تو. بۆ هەر کوێ دەچی هەر تەپکە و فاقە و دامووسکە دانراو و لە ریتا
نراو تەو.

دل پهره ننگه

- ۱ کو ئیشارهت ب بیشارهت بدرت نه غمه یی چهنگ
 ژ رووی ثایینه یی دل برتن پهرده یی زهنگ
 ۲ فهمی راز ئهر بکری وهر بیهی موژده یی ساز
 چهنگی بی پهرده دیژت نه نهی و نایی ب دهنگ

مانای وشه کان:

بیشارهت: مزگینی؛ نه غمه: ئاواز؛ زهنگ: ژهنگ؛ بیهی: بیسی.

بوخته ی مانا:

هر ئه گهر مزگینییه کی خوش له ئاوازی چهنگه وه چهنگ له دلمان دا، ئاوینه ی دل
 مشت و مال و ژهنگی له سهر راده مالی. ئه گهر له وانه ی که شیایوی راز پی وتن بی و له
 نهینیان حالی بی، وهره گوئی له سازان بگره که چون رازان وهدر دهخن. چهنگ به
 ئاشکرا پیت دهلی چ خه به ره و بلویر و شمشالیش به دهنگ بانگت ئه کهن.

- ۳ وهه کو بی شاهد و مهجوبی ته عومری خوه بواری
 کاره کی رابه بکه وهفته کو ئیواره درهنگ
 ۴ بهری مه قسودی ژ تووی نه گرین مه علومه
 مه ژ دهستی خوه بی کووتاه و ژ پایی خوه بی لهنگ

مانای وشه کان:

شاهد: دلهر؛ بواری: رابوار؛ رابه: ههسته؛ تووی: خیر و خوشی و بهخته وهری؛ تووی:
 داریکه له بههشت، بههشتیه کان دهچنه بنی؛ کووتاه: کورت، کن؛ لهنگ: شهل.

پوخته‌ی مانا:

به داخه‌وه ته‌مه‌نی خۆت بێ یار و دل‌به‌ر گوزه‌راند. هه‌سته چارێکی خۆت بکه و کاریک بکه! ته‌مه‌ن گه‌یه‌وته ئیواره و له دنیا ده‌رچووی... هه‌تا خێوی ئهم ده‌سته کورت و قولانه و ئهم لاقه شهل و گێرانه‌ی، هه‌ر ده‌بی به ته‌ما نه‌بی به‌ر له داری به‌خته‌وه‌ری دابه‌ره‌ی و بیچنیه‌وه.

«خه‌ییام» ده‌لی:

حه‌یفم له دلی دێ که به بێ سووتمانه
دل‌داری تێیا نه‌کردوه هه‌یلانه
هه‌ر پوژی که بێ دل‌به‌ر و بێ دل‌داری
بێ‌نرخه پـروپوچه زیانی ژیا نه^۱

۵ دلی یاری مه‌ نه‌بوو نه‌رم ب سه‌د ئابی گری
ئه‌سه‌ری دێ چ بکه‌ت ئاب ب سه‌د قه‌تره ل سه‌نگ؟
۶ سینه گه‌ه تیت کو بکه‌رت ژ ده‌ربێ عیشقی
مه‌ جه‌گه‌ر شوبه‌ه‌تی بارووته و دل ما‌ه‌په‌ره‌نگ

مانای وشه‌کان:

ئاب: ئاو؛ گری: گریان؛ ئه‌سه‌ر: شوین؛ ده‌رب: زه‌بر؛ په‌ره‌نگ: پۆلوو، سکل.

پوخته‌ی مانا:

زۆر گریام و زۆرم فرمیسک داباراند؛ به‌لام دلی ئه‌و یاره‌ی من به‌ ئاوی چاو نه‌رم نابێ. به‌ردی په‌قه؛ ئاو که‌نگی کاری لی ده‌کا. دیومه وه‌ستای که‌فر تاشین به‌رد ده‌کۆلن، بارووت ده‌که‌نه ناو کولیا و پۆلویه‌کی له سه‌ر داده‌نین. به‌رد ئه‌ته‌قی و به‌ جارێک له‌به‌ریه‌ک ده‌چی. سینگم جار-جار له‌به‌ر زه‌بری خۆشویستنی ئه‌و یاره، به‌ ده‌ردی

سودا‌زده‌ی مه‌ر دل‌افروزی نیست
ضایع‌تر از آن روز تو را روزی نیست

۱. ای وای بر آن دل که در او سوزی نیست
روزی که تو بی باده بسر خواهی بُرد

به‌رده‌که ده‌چی. جهرگم ره‌شه وه‌ک بارووت و وه‌کوو بارووت ناگرگره. دلّه‌که‌شم به
ته‌واوی بویته پۆلوو. چۆن سینگى هه‌زار نه‌ته‌قى و هه‌لنه‌ته‌كى؟!
«بابا هه‌زارى موكرىانى!» ده‌لى:

به‌گريه‌م پىكه‌نى، خه‌نده‌ت به‌شینه
ده‌لى پاش گريه‌ نۆره‌ى پىكه‌نينه!
دلت گهر سه‌ديه‌كى سینگت نه‌رم با
نه‌رم بووى ئىسته‌ بو‌ماچىك له‌سینه

٧ ب چ ره‌نگى مه‌ د دل خه‌ف بيتن گه‌وه‌ه‌رى عىشق
عاشقان موحبه‌ت و ميه‌را زه‌رييان كفشه‌ ژ ره‌نگ
٨ كفشه‌ مه‌جمووع و په‌ريشانىيى حالى مه‌ د دل
ژ سه‌رى زولفا په‌ريشان و ژ بسكا ته‌يه‌ شه‌نگ

مانای وشه‌كان:

كفش: ديار، كه‌شف؛ زه‌رى: سه‌وزه‌ ره‌نگ، سپى پىستى ئامال زه‌رد؛ مه‌جمووع:
تۆپه‌ل؛ په‌ريشان: بلاو.

پوخته‌ى مانا:

گه‌وه‌ه‌رى بى‌وینه‌ى ئه‌وين، چۆن ده‌توانين له‌ ناو دلماندا وه‌شپيرين؟! خۆشه‌ويستى
زه‌ردئه‌سمه‌ر و سه‌وزه‌ ره‌نگان، زه‌ردى ده‌ده‌ن به‌ ره‌نگى دلداره‌كانيان و دليان دزى
گه‌وه‌ه‌رى لى‌ ده‌رده‌كه‌وى. له‌و لايشه‌وه‌ سه‌رى پرچى په‌ريشان و تۆپه‌له‌ مووى بسكى
شه‌نگت، په‌ريشاني و بلاوى دل و ده‌روونمان و تىكه‌لاوى پرايى دلداره‌كانت نيشان
ئه‌ده‌ن.

٩ نه‌ تنى گه‌زمه‌ دبارن مه‌ ژ قه‌وسى دو هيلال
مه‌ ژ موژگانى سيه‌ه‌ تينه‌ جه‌گه‌ر تير و خه‌ده‌نگ

۱۰ ميسلى وئ قەوسى ھىلالى كو دو نوون رەيحانى
كى نیشان دانه ژ شیراز و کىي ئائينه ژ يەنگ

مانای وشەکان:

رەيحانى: وەك ریحان؛ رەيحانى: شیوه خەتیکى زۆر جوانه؛ شیراز و يەنگ: دوو
شارن به کهوانى چاک ناسرابوون.

بوختهی مانا:

جگه له وهی که له کهوانى دوو برۆی - که وەك مانگی يەکشەوئە - تیرمان به سەردا
دەبارن و ئەو کهوانە برۆیانەش لەوانە نین که له شیراز و يەنگەوئە دەیانھینن. نەخیر
ئەوانە به تیشکن وەك مانگی يەکشەوئە دەچن؛ که خەلک دەس له بان چاوان به
خۆشى بۆیان دەروانن. دەگەل تیشک و بەرچاويشدا، وەك دوو نوونی زۆر ھونەرین که
به دەسخەتى رەيحانى نووسرابن و بۆنى ریحانانیش دەدەن! تیری مژۆلەکانى له
رەشى و تیریش، بى بەش نەبوون. لەپەستا تیری ئەوانیش دادەرژینە سەر جگەرمان.

۱۱ ھەر له دۆرا حەجەرئەسوود حەبەشان چەرخ و تەواف

تین وقووفاً عەرەفاتى ب سەما نووبى و زەنگ

۱۲ سەف ب سەف تورک و موغول دۆگوش و ھىندى د کەمین

ب عەجەب ھاتنە جەنگى حەبەش و پرووم و فەرەنگ

۱۳ میر و کرمانج ل ھەولان (ھۆلان) قەدەرەك وەستانە

لى بنیقى ب سەف و تیپی عەرەب ھاتنە جەنگ

مانای وشەکان:

حەجەر: بەرد؛ ئەسوود: رەش؛ چەرخ: خول؛ وقووف: ویستان؛ عەرەفات: جیگە یەكە
له مەككە حاجى وچانى لی دەدەن؛ نووبى: خەلكى «نووبە» كە ولاتیکە له نیوان
میسر و سووداندا؛ زەنگ: خەلكى زەنگبار، قولەرەشە؛ موغول: خەلكى موغولیستان؛
دۆگوش: شەر و كیشە؛ میر: نەجیمزادە؛ کرمانج: لیڕە مەبەست ئاپۆرەى كوردە؛

ههول: ترس؛ هۆل: گهمه‌ى شەقيّن؛ تىپ: دەسته‌سوار.

پوخته‌ى مانا:

هەرگا يارم دیتە دەرى، یا لە پەنجەرەى کۆشکەووە سەر دەردیڤێ و تماشای دەشت و
دەر دەکا و پێزی بسک و کەزىیەکانى بە سروەى با دەهەژین و خال و میلان لە
پروومەت و گەردن و لاجانگەکانیدا دەپۆشن و جاروبارە دیارى دەدەن، دلم دەپوا.
دیمەنى سەیر و سەمەرەم دینە بەر چاو. جارێک دەلیم: خالى سەر پرووی، بەردى
پەشى حاجىیەکانە. بسکەکانى - کە بە پەشى وەک حەبەشى و نووبى و زەنگین - لە
دەورى، چەرخ‌خولیانه و دەلىی حاجین لە تەوافى و لە سەر چىای عەرەفاتى ئەو
بالایە جار دەویستن پشوو دەدەن، جار لە خۇشیان سەما دەکەن. خۆ ئەگەر شەبای
بسکان، تۆزیک بە هیز و گوپ هەلکا و کەزىەکانى بلەریڤێ و بیانخانە سەر دەم و چاوى
و لەسەر هەنیهى بێن و بچن، یەكجاری دلم دەشیوێ و کۆنە شەپى دەولەتانم دیتە
بەر بێر و خەيال و خۆم هەر لە بێر دەچیتەووە. لە لام وایە کەزىەکانى لە دوو لاوە بۆ
کیشە و شەپ و ئازاوە، ئامادەنە. لەشکرى تورک و مغولان لە لایەک و لەشکرى
حەبەشى و رۆم و فەرەنگ لەو ئالییەووە بۆ یەك دین و دەبیته شەپ و پیکدادان. خالە
پەشە ئیسۆتییه‌کەى - کە وەک ئیسۆتى هیند ئەچى، لە پەشى و جەرگبێدا - لە
بۆسەدا ماتەى داووە و دیارى نادا. لاجانگ و بەرچیلەى سپی - کە لە پاکى و پرووناکیدا
وەک بەگزادە و ئاپۆرەى سادەى کوردانن - لەو مەیدانە بۆ سەیری گۆی چەناگەى و
بسکى سەر لى چەماووەوى کاشۆ ئاسا، راویستان و لایان وایە جەنگ بە سەر واندان
نایه؛ بەلام زۆر خەيالان خواوە. پرچەکانى پەرشانى - کە لە بى‌پروحمى و دل‌پەشى،
وەک عەرەبە پەشکە وانە - هێرش دینن و ئەو مەلبەندانەش دەستینن کە بۆ من و
چاوى دلم، جینگەى هومید و ئاوات بوون.

۱۴ ز گوهر غونچه‌گوشایى دگرت دورجى عەقیق
ب شە کەر خەندە زەنى گەر بگریت شە ککەرى تەنگ
(یان: تونگ)

مانای وشەکان:

گوھەر: گەوھەر؛ گوشایی: بکە یەو؛ دورج: قوتووی جەواھیرات؛ خەندە: کەنین؛ زەنی: لێدە؛ بگریت: دەگری؛ تەنگ: بار؛ تەنگی شەکر: بریەتیە لە لێوی دلەبر؛ تونگ: کووپە لەی دەم تەنگ.

بوختە ی مانا:

خونچە ی دەمت، بېشکۆی و ددانە وەک گەوھەرە کانت بېیندرین، یاقیق لەبەر تەریقی خۆی، دەرگای قوتوووە کە ی تێدا یە گالە دەدا؛ تا نە بېینن. ئە گەر بە لێوی شە کرینت، زەر دە خەندە ی شە کربارت بێتە سەر زار، باری شە کر بە دیل دە گری و شە کر لە ناو تونگە ی دەم تەنگ بە زە ی بە خۆیدا دێتەو و بۆ حالی زاری خۆی دە گری و لە غەیبە تان دە تویتەو.

۱۵ وەرە بێ پەردە «مەلا» و ئ غەزە لی بێنە مە قام
هەردە ما بێنە سە ما دە ف ب دە ف و چەنگ ب چەنگ

مانای وشەکان:

پەردە: لەمپەر؛ پەردە: هەوای گۆرانی؛ پەردە: مەودای سەر دەستە ی تار و تەنبوور؛ پەردە: قۆناغ لە تەریقە تدا؛ غەزەل: گۆرانی دلدارانە، بەستە و ھۆنراوێ دلدار؛ مە قام: لاوک و گۆرانی؛ مە قام: کۆر و مە جلیس؛ دە ف: دە فە؛ دە ف: پە لە کردن؛ دە ف: تە نشت.

بوختە ی مانا:

مەلا! وەرە ئەو غەزە لەت بە راشکاوی و بێ وە شارتن، بخە کۆری یارانەو. با بە هەوای گۆرانی یەو و بێخویننەو و با کۆرە کەش دە فە و چەنگی تێدا لێدری. لێم پوونە لەو غەزە لە ی تۆ، دە فە و پە لە دە کەوئ و لە سەر تە نشت، دەس بە سە ما کردن. دە کا و چەنگیش بە دەنگیش و بە چنگ، هەل دە پەری و هەل دە بەزی.

دەرمانی دهردان

۱ گەر بدیا (نه دیا) ئه و سه نه ما سورجه میل
نازلئ ئه رزان نه ده بوو جوهره ئیل

مانای وشه کان:

سه نه م: بت؛ جه میل: جوان؛ نازل: داکه وتوو؛ جوهره ئیل: فریشته ی وه حی.

بوخته ی مانا:

رووی مه لا ده پیغه مبه ره (د) و به سیمای جوانی نوورانی پیغه مبه ری خواداهه لده لئ؛
که پئی ده لئ:

ئه گهر جویرائیل ئه و سیمای جوانه ی له ئاسماناندا بدیبای که بو دلان وه ک بت
جیگه ی په رستنی و ئه و هه موو جوانی و دلکیشیه ت له لا هه یه، دانه ده که وته سه ر
زه مین. هه ر له ئاسمان، له جوانیت ده بوورایه وه. به لام چۆنکه تۆی نه دیبوو زۆر به
ته ما بوو بتبینئ و دل و چاوی به دیدارت رۆشن و شاد و گهش بکا، هاته سه ر
زه وی و لیت گه را و دۆزیتییه وه و به دیدارت به خته وه ره بوو.

یان: ئه گهر به گیان نه دیدیبای که خوا چه ندی دلکیشی و جوانی بهش داوی، بو
دیتنت دانه که وته سه ر عه رزان.

۲ من نه زه ره ک حوسن و جه مالا ته کر

ئایینه یه ک دی م ژ نوورا جه لیل

۳ له و ژ له بی له علی ته جام بو خه جل

باده یی ئه نگووری کوجا سه لسه بیل

مانای وشەکان:

جەلیل: خاوەن شکۆ، یەکیک لە ناوەکانی خواپە؛ خەجل: فەهیت کار و شەرمەزار؛
ئەنگوور: ترێ، ھەنگوور؛ کوجا: لە کوێ؛ سەلسەبیل: ناوی کانپەکی بەھەشتە.

بوختە ی مانا:

لە دەرفەتێک پەروانیمە روخساری جوانت. ئاوی ئەم دی تیشکی خۆدای لێوە دیار بوو.
بۆیە لە تاوی لێوی ئالت پیاڵە بادە لە شەرمان سوور ھەلگەراوە. چۆنکە دەزانێ ئەم لە
کوێ، ئاوی ترێی تێدایە و لێوی یاقیقی تۆ لە کوێ؟ کە لێکاوی لە سەرچاوەی
سەلسەبیلە.

۴ دِل ھەزارن تە دەندێ وەلێ

«لِیس لَنَا عَنكَ مَجَالٌ بَدِيلٌ»

۵ «مَا أَنَا وَحْدِي بَكَ مَنْ مُعْرَمٍ (مُعْرَمٍ)»

«كَمْ لَكَ قَبْلِي شَغَفًا مِنْ قَتِيلٍ»

مانای وشەکان:

دیل: یەخسیر؛ لیس: نیپە؛ لانا: بۆمان؛ عنک: لە تۆ؛ مجال: دەرفەت؛ بدیل: بارتەقا؛
ما: نە؛ انا: من؛ وحدی: تەنیا خۆم؛ بک: بە تۆ؛ من: لە؛ مُعْرَم: شیتێ ئەوین؛ مُعْرَم:
ئەویندار؛ شغف: پەردە ی دل؛ شَغَف: بە ھەلپە لە دلداریدا؛ قَتِيل: کوشتە.

بوختە ی مانا:

یارە جوانە تاقانەکم! دەزانم بەجگە لە منیش ھەزاران دلدارێ تر ھەن کە ئامادەن بە
گیان و دل، خۆ بە قوربانی تۆ بکەن و لەسەر ژێردەرناخت بمرن. ئەوانە ھەموو دیلی
تۆن؛ گیرۆدە ی داوی دلدارین. منیش نەبم، تۆ بە ھەزاران دلدارت لە دەورەپە و
پەکت لەسەر کەس ناکەوێ. بەلام بۆ ئێمە دەلێ چی؟ تۆ ئەو گەوھەرە تاقانە ی کە
وێنە ی تۆ، لەم سەر زەویە تازە نایەتەو بەر چاو. کێ ھەیە وا بە دل و گیان خۆمانی
دەگریو بنیین؟ ھەر تۆمان ھە ی.

- ۶ دارووی دهر دى مه تویی جانى من
«هَلْ بِسَوَى الْوَصْلِ شِفَاءُ الْعَلِيلِ»
- ۷ سهبر و سكوون چوونه مه نيف دهجله دا
لهو ژ دو چهشمان مه دزیت ثابى نیل
- ۸ بهس نه مه سه د چهشمه ژ چهشمان دزیت
«مَزَجُ دَمٍ دَمْعٌ عِوْنِي يَسِيلُ»

مانای وشه کان:

داروو: دهرمان؛ ههل: ناخو؛ بسوی: به غهیرهز؛ وصل: پیک گه یشتن؛ شفاء: خوش
بوون؛ غلیل: نه خوش، دهرده دار؛ سكوون: ئوقره؛ دهجله و نیل: دوو پرووباری گه ورهن؛
نیل: خم، چویت؛ چهشمه: کانى، سهرچاوه؛ مزج: تیکهل؛ دم: خوین؛ دمغ: ئه سرین؛
عیون: چاوان؛ یسیل: رهوان ده بی.

بوخته ی مانا:

بریندار و دهرده دارم؛ سهبر و قهرارم نه ماوه. ههرچی ئارام و ئوقره م بوو، له ناو پرووباری
فرمیسکی وه کوو دهجله ی به ته وژمم، به دم شه پۆلى ئاودا چوو. فرمیسکی پروون، له
چاوانم وشكاوی هات. رهنگی فرمیسکی ئیستاکم چویتین که نیشانه ی شینه بو دل.
جا سووری تیکهل به خوین و وهک قوراوه سووری نیل دهنوین. ههر من وانیم؛ به
سه تان چاو وهک سهرچاوه ئه سرینی خوین ههلده ریژن. سا به زه بیت پیماننا بیت.
دیتنی تو دهرمانی هه موو دهردانه و خوت دهرانی ههر گه یشتن بهو بالایه، چابوون و
شا بوونی تیا به.

- ۹ پور مه نه زه ر داته ژ سه ر تا قه ده م
«قَدْ رَجَعَ الطَّرْفُ وَ عَقْلِي كَلِيلُ»
- ۱۰ میسلئ ته ما بوونه؟ وه یا ما ده بن؟
روژ کو ته جه لایه چ حاجه ت ده لیل؟

مانای وشه‌کان:

رَجَع: گه‌رایه‌وه؛ طرف: چاو؛ کلیل: کول و بی سۆ؛ ما: بۆ؛ ده‌لیل: به‌لگه.

پوخته‌ی مانا:

وا دیاره یار به‌زه‌ی به‌مه‌لای هه‌ژاردا هاتۆته‌وه. خۆی شان‌داوه و مه‌لا تیری تی پوانیوه که فهرموویه: زۆرم پوانییه ئه‌و جوانییه. هه‌ر له‌سه‌ر هه‌تا به‌ری پێم، به‌چاو پێوا؛ به‌لام هیچ تی‌نه‌گه‌یشتم. چاوم به‌کولی و بی‌سۆیی، به‌پووناکیی ئه‌نگووت و له‌پوومه‌تی هه‌لبه‌زییه‌وه و دابه‌زییه‌وه، به‌شه‌که‌تی. ده‌پوانمه‌چی؟ چۆن په‌سنت ده‌م؟ که جوانی و به‌لگه‌ بۆ جوانیت به‌پێنمه‌وه؟ خۆره‌تاو که خۆی نیشان دا، ئیتر به‌لگه‌ بۆ بوونی خۆر، هیچ مانای تیدا نامی‌نی. بۆچی جوان و نازداری وه‌کوو تو هه‌رگیز له‌دنیا دا هه‌بوه؟ یان تازه‌دیته‌سه‌ر زه‌وی؟

«مه‌وله‌وی رۆمی» ده‌لی:

به‌لگه‌یه‌ بۆ بۆنی خوشی گول، گولاو

رۆژی رۆشن شان ده‌دا تیشکی هه‌تاو^۱

۱۱ «قَدْ سَلَبَ الرُّوحَ عَلَى غَفْلَةٍ»

«أَذْهَجَمَ الْقَلْبَ بِطَرَفٍ كَحِيلٍ»

۱۲ گه‌رچی ل به‌ر زه‌رب و جه‌فان فیل بووم

بی مه‌فه‌ر ئه‌ز مات کرم شاه و فیل

مانای وشه‌کان:

سه‌لب: داگیر کردن، زه‌وت؛ غه‌فله‌ت: نه‌خافل، له‌نکاو؛ هَجَم: په‌لاماری دا؛ کَحِيل: به‌سورمه‌پێژراو؛ زه‌رب: زه‌بر؛ جه‌فان: ئازاران؛ شاه: بی‌زه‌له‌ت و به‌دشکل؛ شاه: داشه‌گه‌وره‌که‌ی شه‌تره‌نج؛ فیل: که‌زمان و بی‌رسست؛ فیل: جانه‌وه‌ریکی زه‌لامه؛ فیل: داشیکی گه‌مه‌ی شه‌تره‌نج؛ مه‌فه‌ر: ده‌ره‌تان.

۱. بوی ئهل را از که جویم؟ از گلاب آفتاب آمد دلیل آفتاب

پوخته‌ی مانا:

یار به تیل‌ی چاوه‌کانی - که هه‌ر ده‌لئی به کله سوبحانی پێژراون - له پر دای به سه‌ر دلمدا و له نه‌کاو بیهه‌ست و چرپه‌گیانی دست به سه‌ردا گرت و تالانی کرد. هه‌رچهند من خۆم له به‌رانبه‌ر زه‌بر و ئازاره‌وه وه‌کوو فیل به هیزده‌زانی، له کایه و گهمه‌ی دل‌داری، گیانم دانا و ئه‌و سه‌روه‌ر و شای جوانانه، وه‌های منی - فیل‌ئاسایی - دامالی، که هیچ ده‌ره‌تان نه‌ماوه لئی ده‌رچم و بیر و می‌شکیشم کار ناکا که ته‌گبیریک بۆ خۆم بکه‌م. بۆیه دژومات دامام و له‌و گهمه‌دا مات کراوم.

۱۳ جان ددرم گوشت (گفت) بیه‌ک بووسه ده
لئ بیتن له‌علی شه‌که‌رخا که‌فیل

مانای وشه‌کان:

گوشت: وتی؛ گفت: به‌لین؛ بووسه: ماچ؛ شه‌که‌رخا: شه‌که‌رکۆژ؛ که‌فیل: ده‌سته‌به‌ر.

پوخته‌ی مانا:

یارم فه‌رمووی: خهمی مه‌خۆ! ئه‌گه‌ر گیانت له‌ پێگه‌ی دل‌داری ده‌رچێ، لیوی ئالی شه‌که‌ربارم ده‌سته‌به‌ره و به‌لین ئه‌دا که له‌و دنیا به‌ ماچیک بتخوینیته‌وه. ده‌ی سا من چۆن ئه‌و سه‌ودایه به‌ گیان ناکه‌م؟
«هه‌زار» ده‌لی:

سه‌ر و مال و گیانم دا به‌ ماچیک وتی پێک نایه‌ زۆری من که‌می تو

۱۴ گه‌رچی دنیف هه‌لقه‌یی شیرانم ئه‌ز
«لَیسَ عَلَینَا لَعِیدَانَا سَبِیلُ»

۱۵ زۆر «مه‌لا» فیرقه‌تی ئه‌به‌ره‌ کرین
«إِنَّ مِنَ السَّاعَةِ یَوْمَ الرَّحِیلِ»

مانای وشه کان:

لیسَ عَلَینا: به سهر ئیمه دا نییه؛ عدا: دوژمنان؛ سَبیل: ږیگه؛ زوور: زولم، زؤر؛ زوور: زویری و خه؛ زؤر: گهلیک؛ ئه بتهر: دواپراو و بی پیت؛ ساعه: ږؤژی قیامهت؛ یوم: ږؤژی بهرانبه ری شهو؛ رحیل: بار کردن.

پوخته ی مانا:

زؤر لهو خه لکه که ده بینن زهر د و کز و لانه وازم، وا ده زانن دوژمنان جزایان داوم؛ نه خیر. من له ناو ږیزی دلداران - که هه موو له سایه ی دلیان وه ک شیړی به هه یبهت وان و کهس ناویرئ به دوژمنی توخنیان کهوئ - ترسم له دوژمنان نییه و دوژمنان ږیان ناکه وئ بگه نه من. به لام دهستی زؤری دووری، له په ږوږی کردوومه وه و خوښی له بیر بردوومه وه و پیت و پیزم لی براوه. ږؤژی جیا بوونه وه له یار، پاژیکه له ږؤژی قیامهت؛ که مندالیش له عه یبه تانی پیر ده بن.

باده‌ی ئه‌به‌دی

- ١ شاهیدی قودسی نیشان حوسنه ژ ره‌مزا ئه‌زه‌ل
 دامه‌ب ده‌ستی سوپی جامی مه‌یا له‌مه‌یه‌زه‌ل
 ٢ مه‌ی کو بچت ساغه‌ری هیژ ده‌ست دلبه‌ری
 سوندی ب خالق دخۆم رۆژه د بورجا همه‌ل

مانای وشه‌کان:

قودس: پاکی و پیرۆزی؛ قودسی نیشان: سهر به باره‌گای به‌رز و پیرۆزی خودایی؛
 له‌مه‌یه‌زه‌ل: هه‌رگیز لا نه‌چوو، هه‌میشه‌یی و نه‌مر؛ ساغه‌ر: پیاله؛ سوند: سویند؛
 خالق: درووسکار، داهینه‌ر، مه‌به‌ست خوایه؛ همه‌ل: به‌رخ؛ بورجا همه‌ل: بورجی
 هه‌وه‌ل به‌هاری، خاکه‌لیوه.

پوخته‌ی مانا:

دلبه‌ری من - که له جوانی ئه‌زه‌لی و ئه‌به‌دی خودا، نیشانه‌یه‌کی پیرۆزه - به ده‌ستی
 دل‌راکیشی خۆی، پیاله‌یک باده‌ی باره‌گای دوا نه‌هاتووی خوای مه‌زنی دایه ده‌ستم.
 باده له ناو پیاله‌دا، که هیشتا هه‌ر له ده‌ست یاردا، ده‌توانم سویند به خوا بخۆم که
 رۆژیکه له سه‌ره‌تای به‌هاردایته به‌رچاوان؛ که ئه‌و سه‌رده‌مانه رۆژ له هه‌موو ده‌مان
 که‌شته‌ر.

- ٣ دیم د جامی مه‌دی سوپ د مه‌دامی مه‌دی
 له‌و مه‌ژ مه‌یخانه‌یی گرتییه به‌ر ده‌ر مه‌زه‌ل

١. زه‌نگی و سه‌لمان: «مه‌ی کو بچت ساغه‌ری ده‌ستی وی دلبه‌ری»

۴ ھەر ژ کهفانی ب وەش قەبزە زەرئ گۆشە پرەش
گەزمە ب جووت، تینە دل کەس دمرت بی ئەجەل؟

مانای وشەکان:

مەدام: ھەمیشە؛ مەدام: بادە؛ بوەش: وەشینەر؛ قەبزە: دەسگرە، جی دەست لە شیر و
کەواندا؛ جووت: جووت؛ ئەجەل: وەختی دیاریکراوی مەرگ؛ مەزەل: مەنزەل، جیگەیی ژیان.

پوختە مانا:

دە پیالەدا وینەیی پوخساری یارم دیت. لەو مەیهووە پازی دلپراکیشی خودا، خۆی
نیشان دام. بۆیە ھەر وام لە بەر دەرکی مەیخانەدا، بووم بە سیپال و کردوومەتە مالی
حالی یە کجاریی خۆم.

دایم و دەرھەم لە کەوانی تیرپرژینی دەست وەشیننی برۆکانی، کە زەردە وردە
موووەکانی ناوەرستی، وەک دەستگیرەیی کەوان زەرد و ھەر وەک پەرەتیری لە زێر،
وانە و ئەو تیرانە گۆشە پرەش و بە پرەشای دلی ئیمە ئاو دراون؛ جووت-جووت تیرم
بۆ دەبارن؛ ھەر جارە لە برۆیە کەووە و ھەر جارە لە چاویکەووە. ھەموو تیر لە دل
دەنیشن. کە چی بەو حالەش ھەر دەبزووم و ھیزی نالینم ھەر ماوہ. بۆ نەمردووم؟
چۆنکە خودا ھیشتا لە پۆزیی نەکردووم و ھیچ کەس تا وەختی خۆی نەیە، نامری.
«شیخ پرەزا» دەلی:

دەزانی بۆ لێ دووری تۆ نەمردم
ئەمن سەگ مەرگم و گیان سەخت و دلپەق

۵ حوسن و سورپا سوورەتی کەس ددرت قودرەتی
لەو د ئەسل دوورە ژئ تەعنەیی «لَمَّا أَقْل»^۱

۱. خوا لە قورئاندا دەربارەیی ئیبراھیمەوہ فەرموویە: «کە شەوی لێ تاریک داھات، ئەستێرەیی دیت؛
گوتی ئەمەیی خودای من. کاتی ئەستێرە ئاوا بوو، گوتی: خۆشم لە ئاوابوان نایە. کاتی کە مانگی دیت
ھەلات، گوتی: ئەمەسا خودای من. ھەر کە دیتی مانگ ئاوا بوو، گوتی ئەگەر خودای خۆم شارەزام
نەکات، یەکی دەبم لە گەلی پێلێون بوان. وەختی دیتی وا پۆژ ھەلات، گوتی: ئەمە خودای منە،

مانای وشه‌کان:

سوورەت: شکل و وێنە؛ قودرەت: توانایی؛ ژنی: لی؛ تەعنە: تەوس، تانە؛ لَمَّا أَقْلُ: وەختی ئاوا بوو...

پوخته‌ی مانا:

جوانی و دلکێشی له یاردا، له دەسکردی هەموو داھێنەرێکی جیا له خودا، زۆر بەدوورە. ئەو جوانییە نە وەک ئەستێرە یا مانگە. نە وەک پۆژە کە ئاوا بێ و تانە و تەوسی تێ بگیرێ. جوانی یارم کە وێنەیەک له جوانی خودای مەزنە، پەیدا نەبوو؛ له هەرە پیشینەووە هەبوو و هەر دەشمینی و هەلاتن و ئاوا بوونیشی بۆ نییە.

ع زۆربە وە تێتن عەرەب تیک چەفاندن قەسەب
قەنج ب چەهفان مە دی جەنگ و جیدالا جەمەل^۱

مانای وشەکان:

زۆربە: بەشی هەرە زۆر؛ زۆربە: بەتەوژم؛ عەرەب: له زاراوەی بوژە کوردەکاندا، بە مژۆلی جوانان دەلێن؛ چەفاندن: تیکیان ڕاکرد؛ چەفاندن: چەماندییانەو؛ قەسەب: قامیش؛ قەسەب: ڕمبی بەقەف؛ جەمەل: وشتری نێر.

ئەمە له گشت گەورەترە. وەختی خۆرە کەش ئاوا بوو، گوتی خزمینە بیزانن من بە دوورم لەو شتانەی ئێوە بە شەریکی خوای دەزانن.»

۱. شەری جەمەل بەناوبانگە. دواى کوژانی عوسمانی خەلیفەى سێهەم، تاوان خرایە سەر عەلى، ئایشەى ژنى بیغەمبەر، دەگەڵ تەلحە و زوبەیردا- کە هەردووکیان ئەسحابە بوون- بۆ خوێتەخۆی لە عوسمان، لەشکریان هێنا سەر عەلى. لە بەیانى پۆژى دەى مانگی جیمادى دوهەمی سالى سى و شەشى کۆچى، لە نزیک بەسرا دوو لەشکر پێک هەڵپێژان و تیک چێژان. ئایشە لە کەژاوەدا- کە لە سەر پشتی وشتەر بوو- سەر کردەبى شەرى دەکرد. تەلحە لە مەیدانا کوژا. زوبیر بە پەندى عەلى کرد، لە شەپە کە خۆی کیشاوە؛ لە مەیدان دەرکەوت و کوژا. تا بەرەبەرى ئێوارە، بلیسەى شەپ هەر گەرم بوو. یەک لە چە کدارانى عەلى، بە ناوی مالکی ئەشتەر، خۆی گەیانده بەر کەژاوەکەى ئایشە و پەلى وشتەرەکەى پەى کرد. کەژاوەکە بە لادا هات، عەلى ئایشەى بە دیل گرت. زۆر بە حورمەت ناریدیە بەسرا و بە موحەممەدى برابردا- موحەممەد کۆرى ئەبووبەکر- بەرپێی کردووە مەدینە. لەو شەپە عەلى سەرکەوت و دەستی بە سەر عیراقدا گرت. شەپ بە ناوی وشتەرەکەى ئایشەو ناوی دەرچوو. «هەزار»

پوخته‌ی مانا:

وهختی دهمدی یاری نازدار، به چاوی به‌له‌ک ده‌پروانی و بژانگی دریژ و کورتی، وه‌ک
 ږمب و تیری ږه‌ش ده‌چوون که پیلووی پینکا ده‌هاتن، وام سهرشیوا و که‌وتمه ده‌ریای
 مه‌ترسی و خه‌یالاته‌وه، که شه‌ږی جه‌مه‌ل ده‌بینم و هه‌روا چه‌کداری عه‌ره‌بین به
 ته‌وژم په‌لاماری یه‌کتر ده‌دهن و به‌تیر و به‌ږمب، تیک به‌ر بوون.

٧ شیر و ږمان فیکړان په‌نجه برن تیکران
 له‌و مه‌ دکن ژیکران قیمه دکن دل دگه‌ل

مانای وشه‌کان:

فیکران: تیکړا؛ قیمه: گوشتی هه‌نجانو.

پوخته‌ی مانا:

به چاوی خه‌یال باش دهمدی، که چه‌کداره عه‌ره‌به‌کان، به شیر به‌ږمب، به چنگوړک،
 یه‌کتر ده‌کوژن و ده‌ډرن. هه‌ر بویه‌شه که نه‌و مژۆله ږه‌شانه، لاسای عه‌ره‌ب ده‌که‌نه‌وه.
 نیمه‌گه‌لی دلدارانیان، تیکړا وه‌به‌ر زه‌بر داوه و دلمانیان پی هه‌نجانوه.

٨ نازک و قه‌نجا شه‌پال دل فه‌گه‌رینت مه‌حال
 لی ژ مه‌ دئ دل بیه‌ت دل ل مه‌ دعت موخته‌مه‌ل

مانای وشه‌کان:

محال: نه‌شیواو؛ موخته‌مه‌ل: ویده‌چی، ږیگه‌ی تی‌ده‌چی.

پوخته‌ی مانا:

یاری جوان و خونچیلانه و نه‌رم و ناسک، تازه که دل‌مان ده‌ستینی، ږیی تی‌ناچی
 هه‌رگیز بۆمان وه‌گه‌ږینی؛ به‌لام ږه‌نگه له‌جیاتی نه‌و دل‌بردنه، دل‌مان داتی و توژیک
 دلداریمان بدات.

۹ نیشه‌کەر و دیم‌دورئ دامه‌ب ده‌ستی سوری
 جام و قه‌ده‌ح شوبه‌ی ئاف له‌و مه‌ره‌وان تین غه‌زه‌ل
 ۱۰ گهرجی د چه‌هفتین «أنا» عالم «مه‌لا» کر فه‌نا
 «دونَ فَنَّا بِأَبْکُمْ إِنَّهُ عَبْدٌ أَقْلٌ»

مانای وشه‌کان:

انا: من؛ عالم: هه‌موو ئافه‌ریده‌ی خوا؛ مه‌لا: پر؛ فه‌نا: له‌به‌ین چوو، نه‌بوو؛ فه‌نا: به‌ر
 ده‌رگای هه‌وش؛ باب: ده‌رگا؛ انه: ئه‌و؛ اقل: که‌مترین.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و به‌ژن قامیشه‌شه‌که‌ری لاپروومه‌ت وه‌ک مروارییه، باده‌یه‌کی پر له‌راز و دل‌پاکیشی،
 ده‌ناو پیاله و جامدا دامی. پیاله و جام له‌په‌نگی ئاو بوون. بۆیه‌هه‌لبه‌سته‌کانی من،
 ئه‌م‌پۆ وه‌ک ئاوی په‌وانن. من به‌و مه‌یه‌وا سه‌رخۆش بووم، هه‌موو دنیا له‌به‌رچاوم
 تاوایه‌وه و هه‌ستم نه‌ده‌کرد هه‌ر بشبیت. خۆم وا تیکه‌ل به‌خودا دیت، بانگ‌اوازم ده‌کرد
 «هه‌ر خۆم». به‌لام هه‌رچه‌ند که‌خۆم له‌تۆشدا ده‌بینم، وه‌کی دیکه‌من له‌به‌ر
 ده‌رگانه‌که‌ی تۆدا، سه‌ری نیازم له‌سه‌ر خاکه‌و خۆم به‌که‌مترین و سووکتر به‌نده‌ی
 باره‌گات ده‌زانم.

مه‌نسووره دل

۱	ئیرۆ ژ ره‌مزا دیم دوری	میننهت کو من مه‌سروروه دل
	دل‌به‌ر ب فنجانا سوړی	مه‌ی دا مه و مه‌خمووره دل
۲	ره‌مزه‌ک نه‌ین ئافیته دل	میهری ژ باتن میه‌ته دل
	شه‌هزاده‌یی سوړ پرته‌ته دل	شه‌هکاسه‌یا ف‌ه‌ر‌فووره دل
۳	هۆستایی عیشقی دل هه‌قۆت	سه‌ر تا قه‌ده‌م هنگی دسۆت
	ره‌مزا «أنا الحق» هه‌ر دگۆت	باوه‌ر بکن مه‌نسووره دل

مانای وشه‌کان:

مه‌سرور: شاد؛ مه‌خموور: مه‌ست؛ میه‌ت: مژی؛ پرته‌ت: پ‌ژاندی؛ ف‌ه‌ر‌فوور: کاسه‌ی چینی، ف‌ه‌خ‌فوری؛ هه‌قۆت: فیری کرد؛ هه‌قۆتن: فیر کردن، ته‌علیم؛ هنگی: ئه‌وسا؛ أنا الحق: من خوام؛ مه‌نسوور: سه‌ر‌که‌وتوو؛ مه‌نسوور: حوسین کوری مه‌نسوور که به مه‌نسووری هه‌لل‌اج به‌ناوبانگه. خواناسیک بوو جه‌زمه ده‌یگرت و له وه‌ختی حال لی‌هاتندا، هاواری ده‌کرد: «من خوام». له‌سه‌ر ئه‌و تاوانه‌سالی ۳۰۹ی کۆچی به‌رامبه‌ر به ۹۲۲ی میلادی گرتیان؛ جه‌ز به‌بیان دا و کوشتیان.

بوخته‌ی مانا:

سوپاس بۆ خوا من ئه‌م‌پ‌ۆ زۆر د‌ل‌م شاده. دل‌به‌ری من که شا و شازاده‌ی جوانانه و روخساری وه‌ک مرواریه، له باده‌ی دل‌پ‌فینی خۆی، فینجانیکی بۆ تیکردم. باده‌هه‌ر گه‌یشه‌ د‌ل‌م، له‌ پ‌ازی نه‌ینی و گرینگ، ئاگادار بووم. دل له‌ ده‌روون ئه‌وینی هه‌میشه‌یی مژت؛ وه‌ک شاکاشی گه‌وره‌ی لی‌ هات که پ‌ر بی له‌ مه‌ی ئه‌وینی. ئه‌وجار مامۆستای ئه‌وین هات؛ د‌ل‌می فیری د‌ل‌داری کرد. وا له‌و ساوه‌ دل سه‌رتاپای بۆته‌ ئاگر و گ‌ری به‌رزه و «هه‌ر خۆم خودام» ده‌در‌کینی و بویته‌ هاوده‌نگ ده‌گه‌ل مه‌نسووری

هه‌للاجدا. باوه‌ر بکه‌ن دلم هیچ تاوانی نییه و له ئه‌ویندا سه‌رکه‌وتوو و هه‌رچی بلی،
پێویسته باوه‌ری پێ بکه‌ن.

٤ دل لێ بده‌ت نوورا مه‌یئ وه‌قتی سه‌واش و هه‌یه‌یئ
فه‌هم ئه‌ر بکت وه‌حیا نه‌یئ ژێ دت خه‌به‌ر مه‌ئمووره‌ دل
٥ نوورا ژ قودره‌ت لێ دو نوون ژێرا دنالان ئه‌رغه‌نوون
وه‌ر ئایه‌تا عیشقێ بخوون خوه‌ش نوسخه‌یه‌ک مه‌ستوره‌ دل

مانای وشه‌کان:

سه‌واش: شه‌ر و هه‌را؛ **هه‌یه‌ی:** گو‌په‌-گو‌پی مه‌ستانه؛ **وه‌حی:** ولامی خوا؛ **مه‌ئموور:**
فه‌رمانبه‌ر؛ **ئه‌رغه‌نوون:** ئه‌رگانوون، سازیکه‌ یۆنانی پێشوو سازیان ده‌کرد. **حه‌وت**
لووله‌ی کورت و درێژی هه‌لۆلیان له‌ یه‌کتر ده‌به‌ست؛ **وه‌ک** بלוیر تییان ده‌توو‌راند.
مه‌زامیریشیان پێ ده‌گوت. **سروودی** داود پێغه‌مبه‌ر که‌ ناو نراون مه‌زامیر، وا دیاره
حه‌زه‌رتی داود له‌ لیدانی ئه‌و سازه‌دا زۆر ساز بووه‌. **سازێ** تریش به‌ ناوی ئه‌رغونوون
هه‌یه‌ که‌ وه‌ک ده‌فه‌ی جۆلا ده‌چی و زۆر هه‌ودای تیدایه‌. له‌زاراوه‌ی شاعیراندا، هه‌موو
ساز و ئامرازیکێ موسیقایه‌؛ **نوسخه‌:** نووسراوه‌؛ **مه‌ستور:** خه‌ت‌دراو.

پوخته‌ی مانا:

دل گه‌ر به‌ر تیشکی مه‌ی که‌وئ، له‌ جه‌نگه‌ی مه‌ستی و هه‌و-هه‌وئ، له‌ وه‌حیی
بلویریش بگات، فه‌رمانبه‌ره‌ خه‌به‌ر ده‌دات. **روخساری یار،** تیشکی توانایی خودایه‌. **خوا**
ئه‌گه‌ر سوپندی به‌ نوون خوارد، دوو نوون له‌و روخساره‌دایه‌ که‌ بوونه‌ قاشی برۆیان.
هه‌رچی ساز و به‌ ئاوازن، بۆ برۆی ئاواته‌خوازن و له‌ ته‌هی دلێان ده‌نالان.
وه‌ره‌ سوفی ئایه‌تی ئه‌وین وه‌خوینه‌ و پامه‌می‌نه‌! تا بزاتی که‌ دل نوسخه‌ی خه‌ت‌دراوی
ئایه‌تی تیشکی ڕووی یاره‌ و زۆریش خۆش نووسراوه‌ته‌وه‌.

٦ ته‌فسیرێ سیررا ئایه‌تی عارف دفتن گو‌ه‌ده‌تی
رازا رمووزین قودره‌تی گه‌ر دین بکت مه‌عزووره‌ دل

٧ دل كەعبەيە مەولايە لى نارى كەليم ئىسايە لى
بانگى «انا الله» دايە لى ھەم كەعبە و ھەم توورە دل

مانای وشەكان:

تەفسىر: راو، مانا كەربەنەو، گۆھ دەت: گۆى بداتى؛ رموز: ئىشارەتگەل؛ دىن: شىت،
ليو: مەعزور: عوزر قبول؛ مەولا: بەردەست؛ مەولا: دۆست؛ مەولا: گەرە و خاوم؛ نار:
ئاگر؛ كەليم: دوين؛ كليم الله: نازناوى مووسايە كە خوا دەيدواند؛ انا الله: من خودام.
خوا لە قورئانى پىرۆزدا، روو بە پىغەمبەر فەرموويە: «ئەدى تۆ چىرۆكى مووسات
گەيوەتە لا؟ كە ئاورىكى چاو پى كەوت و بە خىزانە كەى خۆى وت: ئاگرىكم بەدى
كردوو ئەشى بچم بەلكوو سەرە بزوتىكتان بۆ بەيىنم. يان لەسەر ئەو ئاگرەو تووشى
شارەزايەك بىم. وەختى لى نىزىك كەوتەو، بانگى لى كرا: مووسا! من خوداتم
سۆلەكانت دابكەنە، تۆ لە ناو شىوى پىرۆزداى.»

بوختەى مانا:

ئايەتى خوا پەرە لە رازى نەيىنى. خواناسى بەراستى دەوى گويچكەى بداتى و تىبگا
ماناى چىيە؛ ئىشارەت و رازى توانايى خودايى، ئەگەر دل شىت و دىن بكا، نابى
سەر كۆنەى دل بكرى. دل كەبەيە و خوداى تىدا. ئاگرە كەى مووساى بانگ دەكرد، لە
چاوگەى دلدا دايىسا و «من خوداتم» ي بە مووسا گوت. دل ھەم كەبەيە ھەم توورە.

٨ سەد جو و سەد جووبارە تى سەد گولشەن و گولزارە تى
چەندان ژ عىشقى نارەتى (يارەتى) سافى نەزەر دى نوورە دل
٩ سوحبەت كو كامىل بوو برى جارەك ب جايى عەنبەرئى
قەلبى ب ئافى مەجمەرئى خوەش عەنبەر و كافوورە دل

ماناى وشەكان:

گولشەن: گولجار؛ كامىل: بى كەمايەسى؛ برى: برىا، خۆزىا؛ عەنبەر: بۆنخۆشيكە لە
ورگى جورەماسىيە كدا؛ مەجمەر: مقلەى، ئاگردان؛ كافوور: شىرەى دارىكە لە ژاپون و

چىن و ئەندونىزىيا دەروى؛ بۇنى خۇشە و بۇ سەرىشەى به كاردينن و لەشى مردووى
پى دەهەنوون تا نەگەنى. بۇ بۇنخۇشىى، بەسەر ئاگرىشىدا دەكەن.

بوختەى مانا:

ئەو دلەى من، لە پىروۆزى ئەوينەو، بۆتە بەهەشت. پىرە لە جۆگە و رووبار و تىزىيە لە
گول و گولجار و ئەوندەى دلدارى تىدا و ئورى ئەوين ئەوندەى تى ھەلگراو، ئەگەر
بە چاوى روون و پاك لىى بنۆرى، ئاگر نىيە و تىشكى خوايە. خۆزى ھەرگا كۆرى
ياران گەرم دەبى، جارىك لە جياتى عەنبەرى، دلم بخەيە سەر پۇلوان، لە ئاگردانى
مەجلىسدا. تا بزانى چۆن لە عەنبەر و كافوورىش بۇنخۇش ترە.

۱۰	شۆخ و شەپالا لەب ژ قەند	ئەو نازكا وى قەنج و رەند
	وئ دل ژ دل دلدا و خوئند	ئىرو يەقین فەغفورە دل
۱۱	ئەر دل ژ تە مەسرور بىتن	من ژى «مەلى» دەستور بىتن
	دى كىت جىهان بورنور بىتن	لى دائىما رەنجوورە دل

ماناى وشەكان:

قەنج: لەبار؛ رەند: جوان و پەسند؛ خوئند: خوئندىيەو؛ فەغفور: قەرالى مەملەكەتى
چىن؛ دەستور: ئىجازە؛ دىكت: كارىكى وا دەكا؛ رەنجوور: نەخۇش و دەردەدار.

بوختەى مانا:

يارە شۆخ و خونچىلانە و لىو قەندەكەم، ئەو ناسكە جوان و رىك و دل پەسندە، ئەمرو
بە راستى و ھەر بەدل، دلى ھەژارمى خوئندەو و لاواندەو. دلى من ئىستا دەتوانى
بە قەرالى چىنىش بلى: كاوارى ھەتىمچە! چكارەى؟ من ھەمىشە دلم بە دوورى و
بى مەلىت نزار و دەردەدار بوو. بەلام ئىستا كە دلدارىت داوۋەتەو ئەو شادىيەى ھەر
وا بىمىنى و منى مەلاش پىگەى بدەم كە رازى دل بدركىنى، لىم روونە كارى وا دەكا
ھەموو دىنيا پىر بى لە نوور.

زه کات به عهد

- ۱ شه ره به تا لام و بییان نه زب حه یاتی نادم
باده یال له علی ب ئافا زولوماتی نادم
- ۲ حوور و ویلدان و پهری جومله جه ما بن ئیرۆ
موویه کی پی ژ خه تی وی بت و لاتی نادم
- ۳ گهر بدت دهست ته و افای و دهستان بگرم
وی مه جالی ب وقو و فاعه ره فاتی نادم

مانای وشه کان:

شهره بت: شلی نوشین؛ لاموبی: لهب، لیو؛ حه یات: ژیان؛ حه یات: ئاوی ژیان؛
زولومات: تاریکستان؛ (سهرچاوه ی ئاوی حه یاتی له ناو تاریکستاندایه)؛ جومله: به
کۆمه ل، ته و اف: له ده و ره گهران.

پوخته ی مانا:

ته پرای وشه ی نه و لیوانهت، ناده م به ئاوی حه یاتی. چون باده ی ئالی خودایی به ئاوی
تاریکستانی ده گۆرمه وه؟!

هۆری و لاوانی به هه شت و فریشته و پهری کۆوه بن و بیینه سه ودا، من هه موویان به
تیکرایی به تالیک مووی سهر و پۆری نه و بت و لاتهی خۆم ناکرم. نه گهر خودا به ختم
بدا و ده ده وری یارم بگه ریم و له جیاتی به ردی رهش ماچ که م، ریگه م هه بی بکه و مه
سهرپا و پلی و دهسته کانی رابمووسم، پیم له راوه ستانی حاجیان له عه ره فاتی باشترو
به خیرتره .

٤ ټهز و يار گهر شه ټه كې ههر دو هماغوش بېين

له يله تولقه دره مه ټه و شه ف ب بهراتي نادم

٥ جانې شيرين كو زيار را ب خودان ټهز دكرم

نه ب ياري خوه د وه قتي سه كه راتي نادهم

ماناي وشه كان:

٦ ټاغوش: ههميز، ههميز، باوهش؛ له يله تولقه در: شهوه پيروزه كه ي ږه مه زان؛ به رات:

شهوي پازده ي شابان كه ږسق و ږوزي تيدا بهش ده كړي؛ خودان: ساحيب، خاوهن؛

سه كه رات: وه قتي گيانه لاو.

بوخته ي مانا:

گهر من و يار، شهوه كي يه كدي ده باوهش بگړين، شهوي قه دري منه؛ ههر گيز به

به راتي نادهم. يار ټه گهر گياني مني جاري به خاوهن كړبا، له سه ره مه رگ و دهمي

گيان له به دهن دهر چوونا، جگه له و ياره، گيانم به كه سي تر نادهم.

٧ شه به تا زه هري هه لاهيل كو حه بيبې مه ب ده ست

ب گولاب و شه كه ر و قه ند و نه با تي نادم

٨ نه ب قانون كو ئي شاره ت ب شيفايي بكرت

٩ ټهز هيلاكې خوه د عيشقي ب نه جاتي نادم

١٠ ته لبه كر وه سلي ژ دلبه ر مه ب عنواني زه كات

گو تو عه بدې و ب عه بدې خوه زه كاتي نادم

ماناي وشه كان:

١١ قانون: ري وشوين؛ ئي شاره ت: ده س نيشان كردن؛ شيفا: خوش بوونه وه؛ نه جات:

ږزگاري؛ هه روه ها قانون، شيفا، ئي شاره ت و نه جات، ناوي چوار له كتيب ه كاني

١٢ ټه بووعه لي ئينوسيناي به ناوبانگن (٣٧٠ تا ٤٢٨ ي كوچي)؛ عينوان: ناوونيشان؛

عينوان: مه به ست.

بوختەى مانا:

جامى ژەھراوى ھەلاھىل بىي كە يار بىمىداتى، بە گولاو و شەكەر و قەند و نەباتى نادەم. گويم لە رى وشوئىنى حەكىمان نىيە چاكەم كەنەو. لە ئەوئىندا بىرم، چىمە بەسەر رزگارى؟! و تەم: ھۆ جوانى! بەشم كوا لە زەكاتى جوانىت؟ وتى: تۆ عەبدى؛ زەكاتى من بە كۆيلان ناشى.

- ٩ وى ب پەيكنى بىكرىن مات رەقىبى دىسا
ب روخ و فىل و فەرەس ئەز شەھ و ماتى نادم
١٠ د سەمايا سەھەرئ دەست ب كەس دى ئىرو
غەيرى شىرىن قەد و مەوزوون حەرەكاتى نادم
١١ ھاتە دەستى مە درەقسى و دگۆ بل ژ «مەلى»
دەست ب كەس دى د سەمايا كو «مەلا» تى نادم

ماناى وشەكان:

پەيك: پىادەى شەترنج؛ رەقىب: چاوەزەر، ھاوبازى؛ روخ: قەلا، داشىكى گەمەى شەترنجە؛ فەرەس: ئەسپ؛ فىل و فەرەس: دوو داشن لە شەترنجدا؛ شەھ و مات: شامات، واتا، شای شەترنج لە كار كەوت و مرد. (يان: ماتەى دا)؛ مەوزوون: رىك و پىك؛ حەرەكات: بزاو؛ بل: جگە؛ كو مەلا تى: كە مەلای تىدا بىي؛ شامات: شامەگەل؛ شامە: خالى سەررەو.

بوختەى مانا:

چاوەچنۆكى پىس و شوڤار و زمانشەر، كە لە بازارى دلدارى بويە سەربار و چەل و مل، ئەوا ديسان تووشى ماتىي كردم. پىادەى پىيە و دەيەوى بارگىن و فىل و قەلا كەشم لە ناو بەرى و پاشان شاماتم پىي بلئ. من ھەرگىز نابى بدۆرئەم و قەت رىگەى شاماتى نادەم. وا ناكەم لە سەيرى خالان دەگەلما بپتە ھاوبەش. بىارە ئەمرو بەيانى، كۆرى سەما دامەزرىتن. من دەستى خۆم، با ھەركىي بىي، بە جگە لەو بەژن باريكە و لارولەنجە

ریک‌وپیکه و خوین شیرینه، به کهس ناده‌م. ئوخه‌ی شوکور ئه‌وا له‌ ریگه‌ی هه‌له‌په‌رکێ،
یاری شوخ‌م ده‌ستی گرتم و به‌ ده‌م فهرمووی: له‌ ههر کۆری داوه‌تیکدا مه‌لای لی بی،
من جگه‌ له‌و ده‌ستی هه‌یج که‌سی تر ناگرم.

ههر له‌باره‌ی شه‌تره‌نجه‌وه «حه‌ریق» ده‌لی:

هه‌موو عاله‌م ده‌زانێ من که‌ سه‌ودای زولفی تاتاتم
له‌ خانه‌ی کولمدا کۆلم به‌ فهرزی شای روخت ماتم
«کوردی» ده‌لی:

تۆ به‌و دوو ڤوخی خۆته‌وه‌ وه‌ک شاهی و فهرزه
دایم که‌ له‌ پێش ئه‌سه‌به‌ که‌تا وه‌ک نه‌فهرت بم
«هه‌ژار» ده‌لی:

کشوماته‌ جیهان له‌ ژوانی له‌ نوێ
گه‌لاویژ بۆ مه‌ ده‌روانی له‌ سه‌ر سوێ
چریکه‌ی بولبولیک دێ و ده‌زانم
چه‌ی ماچی من و توێ هاته‌ به‌رگوێ

فينجان و جام

- ۱ عیده وو دا عالمی بانگی سہ فای خاس و عام
ماہی نہو ئہ بروو نوماندن چوو ژ بہر عہور و غہمام
- ۲ خوہش ب دؤر جامی ئیشارہت کر ہیلالی ساقیان
ماہتایین زوہرہ سیمما چارده سالی تہمام
- ۳ نامہ تہی کر رووزہیی عیدئ فہ کر فہ سلا مہیی
لی ب زہمزہم تین ب ئاوازی نہیی فینجان و جام

مانای وشہکان:

عہور: ہہور؛ غہمام: ہہور؛ ساقی: مہیگیر؛ ماہتاب: مانگہ شہو، تریفہ؛ تہی: پیچانہوہ؛
رووزہ: روژوو؛ فہسل: کژ، ہہرہت؛ زہمزہم: زہمزہمہ، ویرہویر.

بوختہی مانا:

ئہوا جیژنہ و ہہموو عالم، گہورہ و کچکہ، گش لہ گشتیان بہ دلخوشی مژدہ دہدہن،
کہوا ئہمرؤ مانگی لہنوئ- و ہک برؤی یار- خؤی نیشان دا و پلہلہہوری لہبہر رہوین.
بؤ مہیگیرانیش برؤی یار- کہ لہ مانگی یہ کشہوہ گہلنک جوانترہ- ہاتہ بہرچاو. بہ
گوشہیہ کی نازاویی تبی گہیاندن کہ دیسان بادہ بگیړن. جا ئہ گہر مانگی ئاسمانی،
زہرد و لاواز و باریکہ و ہیچ رووناکاییشی نییہ، مانگی مہیخؤر و مہیگیران، لہ
روخساریکہوہ دیارہ کہ لہ باتی چارده شہوی مانگی، ئہو چارده سالی تہواوہ و روژ لہ
روژی جوانتر دہبی و ئاوا بوون و کہم کردنیشی بؤ نییہ. دیمہنی- بہ تیشک و پروونی-
وہک زوہرہیہ. بہ لام پتر لہ مانگی شہوانی چارده، تریفہی داوہ تہ دنیا. نامہی روژوو
پیچرایہوہ و فری درا. ہہرہتی مہی و ہواردنہ. لہم روژہدا، فینجان و پیالہی
مہیگیران، بہ دہنگ و سہدای بلویران، ہہر خرینگہ و زرینگہ و ویرہویریانہ.

«خه یام» ده لی:

نوخه ی که نه ما باوی خه یالی خالی
 مه یگی پری ده بیسنمه وه به باده ی ئالی
 گیره ی ره مه زان بهر بوو نه وایژن هات
 ده مینی له دم گا و که ران دامالی!

۴ شاهیدین گولره نگی ساقی به لکه نه سرین به شهر
 ئی د له بسی ته رغه وانی نیرگزین عه رعه ر خه رام
 ۵ یارب ته و رووحن موجه سسه م یان میسالی رووحن ته و
 له و ب سیر جامان دبه خشن نازکین شیرین که لام
 ۶ ته و چ عالی گه وه رن هاتن لیباسی جیسم و جان
 عیشوه بین وان شوبهی ئیکسیری دقه لبانن مه قام
 ۷ وه ک «مه لی» گافه ک تنی غائب ژ دیداری نه بم
 وه ر بیم وی ساعه تی لی بن ژ مندا سه د سه لام

مانای وشه کان:

به شهر: به شهره، پیست؛ له بس: بهر گوشمه ک؛ موجه سسه م: هاتوو ته ناو له ش، به چاو
 ده بینری؛ میسال: په یکه ر، کوته ل؛ گه وه ر: ره گه ز؛ گه وه ر: جه واهیر؛ که لام:
 گفت و لفت؛ ئیکسیر: تۆزیکه به سه ر مسیدا که ی ده ی کاته زیر؛ قه لب: دل؛ قه لب:
 چرووک؛ مه قام: جیگه؛ گافه ک: تاویک؛ گافه ک: هه نگاویک؛ وه ر: وه ته گه ر؛ وه ک:
 ده غیله، هوشت بی.

پوخته ی مانا:

ئه ی خوایه! ته و مه یگی پرا نه، به و هه موو شووش و ناسکییه، گیانن ئیمه ده یان بینین، یان

۱. عید آمد و کارها نکو خواهد کرد ساقی می لعل در سبو خواهد کرد
 افسار نماز و پوزه بند روزه عید از سر این خران فرو خواهد کرد

پەیکەرن بۆ نازکی گیان نیشان دان؟ چۆن گەوھەر یکن ئەوانە؟ دەبی لە چی دروست بووبن و چۆنە ھاتوونە ناو لەشی بنیادەمەوہ؟ زمانخۆشن؛ بەناز و ناسک ئەندامن؛ ئەگەر پیالەت دەدەنە دەست، وا دەزانی بە نھینئ ئەو پیالە ھات؛ چونکە ھیند روون و ناسکن نایانبینی. ناز و قەمزەئ ئەوان دەیکەن، دلی قەلبیش وەکوو ئیکسیر دەکا بە زێر. دلماں بویتە مزلیان و لە ناو دلماندا دەرناچن. مەلا ھۆشت لەسەر خۆ بی! نەچی جارێک بۆ تاویکیش، ھەنگاویکیش لە یارت دوور بکەویبەوہ. ئەگەر ھەر تاویک دوور کەوتی، سەلامان بنیرە و بلی: من ئیتەر لە دنیا دەرجووم.

شیاوی باسە: بە عەرەبی لەباتی بلین فاتیحای بۆ فلانە کەس بخوینن؛ دەلین: سەلامی لەسەر بی.

جهزبه يا عيشقى

- ۱ دانه يېن عه نېر ل نه سرينان ره شاندىن خالى خام
سوسنېن نازک ل سهر خالان چه فاندن دالى دام
- ۲ جه بهت و ديمى ل قودرهت لى نفيسى حهر ف و حهر ف
کاکولان تاتال سهر حهر فان کشاندی لام و لام
(يان: «لاملام»)
- ۳ له يله تولقه در و بهراتن زولف و جه بهت سوبحي عيد
ديم وه کوو فه سلا به هاري لى قيامهت قه دد و قام

مانای وشه کان:

دانه: دهنک؛ خام: خاو؛ چه فاندن: لار کردنه وه؛ حهر ف: که نار، لیوار؛ لام: پیتی (ل)؛
قام: به زن؛ قام: هستا؛ لاملام: کهس لومه ناکری؛ قه د: نووشتانه وه.

پوخته ی مانا:

ئهو لا پرومته و لاجانگه ی - که وهک پهړی گولی نه سرین، ناسک و سپین - خالی
رهش و به بهرامه ی وهک عه نېره ی خاوی دانه - دانه لى پرژاوه. بسکه کانی که له
سوېسنه زور تور و زور بوځوڅش ترن، له سهر خالان لار بوونه وه، وېنه ی دال (د) و
بوونه داو له راوگه ی دلان. دهستی هونه ری به هیزی خودای مه زن، چند پیتیکی زور
پیروزی ناو قورئانی وه کوو: صاده کانی چاوی و نوونی برؤ و ئهلفی که پؤ و لامی بسک
و میمی دم و نوخته ی خالان - که دلان ده بن به تالان - له سهر هه نیه و روخساری
یار، له ناوه وه و له که ناران، نه خشانده وه. کاکوله کان له سهرووی ئهو پیتانه وه، به
زوانی حال پیمان ده لېن: دلدار که شیت و هاریش بن، لومه ناکرین. شهوی رهشی
که زیه کانی وهک شهوی له یله تولقه در و بهرات وانه؛ که هم تیشکی جوانی خویان

ده‌ناودايه، هم هم‌موو به‌ره‌که‌ت و پیتی رۆزی دلمان له‌وان‌رایه. ته‌ختی سپی ناو
چه‌وانی، سپیده‌ی جه‌ژنی پی‌رۆزه. رۆخساری جوانتر به‌ه‌اره؛ نه‌خیر، وه‌ک باغی
به‌هه‌شته؛ که هه‌رگیز پاییزی نییه. ئه‌گه‌ر ده‌لین به‌هه‌شت له‌ رۆزی قیامه‌تا
ده‌بیندری، ده‌ له‌و بالا‌یه پر‌وان! که هه‌رگا یار هه‌ل‌ده‌وه‌ستی، قیامه‌ت ده‌کا و هه‌رگا
قه‌د ده‌نوشتی‌نیت‌وه، ئیمه‌ی دل‌دار، قیامه‌ت به‌ چا‌وان ده‌بینین.

٤ ٲهوپهري وهٲتي د سوندوسدا ژ قوندوس بت خويا
بهنده دي شاه و گه دا بت خوسره وي شيرين كه لام
٥ ههر كه سي جاره ك ديه ٲه و زينده ما هتتا ٲه به د
وي نه ديتي ٲه و پهري روو زينده كي لي بت حرام
٦ ههر كه سي جامي ژ دهستي وي بنؤشت نؤش بت
ئي ژ وي دهستي نه نؤشي زهر بت ٲه و لي مه دام

مانای وشه گان:

سوندوس: پارچہ ی ٹاوریشمی بہ زیرِ چنراوی زورِ نایاب؛ **قوندوس:** تاریکیا ی خہستی شہوی؛ **گہدا:** پارسہک؛ **مہدام:** ہمیشہ؛ **مہدام:** بادہ.

پوخته‌ی مانا:

ئەو پەريیە ناسک و نازدارە، دەم کۆل و شیرین وتارە- کە شای سەر تەختی جوانییە-
 بە بەرگی ئال و والاوە- کە لە قوماشی سوندووسە- لە شەوی ئەنگۆست لە چاوا، بێتە
 دەر و خۆی نیشان دا و تیشکی پوخساری لە دنیا پرشنگ بدا، هەموو شاهانی سەر
 زەوی، با خوسرەوی شیرینیش بن، لەبەر دەرکی ئەو دەکەون و لە دامینی ئەو دەنەون
 و دەبنە عەبدیکی سەرکزی و بە گەدایی لە دەرگای شانازی دەکەن. چونکە هەرکەس
 هەر جارێک یارم ببینی، هەرگیز مردن تووشی نابێ و هەرکەس چاوی بەو دیدارە
 روژن نەبێ، خۆشی و ژینی لێ حەرەمە.

هەر ئه‌و بادەى له‌ ده‌ستى ئه‌و ئه‌خورىته‌وه، نۆشى گيانه‌ و به‌ گيان خۆشه‌. به‌ ده‌ستى ئه‌و ژه‌هرىش هه‌ميشه‌ له‌ بادە به‌رپزتره‌. هه‌ركه‌سى له‌ يارم دووره‌ و ده‌يه‌وى بادە

بنوشى، ياخوا بادهى لى بېى به ژههرى مار و سندان و قوززه لقورتى بى.^۱

۷ وان دره قسىدا كو ديم ئاور په ياپهى دانه من
بهرق و تيريزان ل دلدان جه زبه يا عيشقى ره قام
۸ عومره كه دوور بووم ژ جانان كه تمه به ندا فيرقه تى
ناگهان په رده هلانى گو: «مهلا» يم ته سسه لام
(يان: مولاييم ته سسه لام)

ماناى وشه كان:

وان: ئه وان، بۇ ريزگرتن له يه كيك ده گوتري؛ ئاور: ئاگر؛ ئاور: بۇ دواوه روانين، به
تيلهى چاو روانين؛ په ياپهى: به شوين يه كا، خوش-خوش؛ تيريژ: تيشك؛ جه زبه:
كيش؛ ره قام: رفيند رام؛ هلانى: لايبرد، لايجرت؛ مولاييم: هيدى و له سه رخو؛ مه لاييم:
مهلاى من؛ ته سسه لام: سلاوت لى؛ ته سسه لام: ههر نه ماوى.

بوختهى مانا:

له كۆرى گۆبه ند و به زما، يار ديتى و له سه ر يه ك ئاورى وى ده دام و ئاورى ده هه ناوم
به رده دا. برووسكه و تيريژى جوانى، هاتنه دل و كي شه رى ئه وين راى كيشام و ر فاند مى
و من ههر نه مام. دوورى له يار ههر تاويكيش بى، عومريكه. من عومريك بوو
كه و تېوومه ناو زيندانى خه مى دوورى يارى دلېه ند. ئه و رۆژه له و گۆوه نده دا، له پر يار
له په رده ده رها ت؛ له مپه رى جودايى په راند؛ زور به نه رمى پي مى فه رموو: مهلاى منى،
سلاوت لى! ههر به و تۆزه دواندنه ي، ئيتىر من يه كجارى مردم. ئه لفاتيجا.

۱. ده كرى رستهى دووهه ميش ههر بۇ راگه ياندى بى، نه ك سكاللا؛ وانا: ئه وى پيال له ده ستى ئه و
خاتونه نه كرى، هه موو كات وه كوو ژههر بخواته وه، وايه.

نه ترک و بازن

- ۱ رهمزین ته د جانان نه به نه اندازه درازن
ههریه ک ب هه زار رهنګ رهوانی مه دخوازن
- ۲ وان دهر به ل جامی مه وه کی بهرق و برووسکان
تیرئ ته د جانان نه تنی سینه گودازن
- ۳ جانا ژ جه فایا ته و زولمی چ خه بهر دین
کوو تیرئ ژ جه ورا ته د دلدا مه ب گازن
- ۴ په روانه و بولبول ب دلن شوعله یی عیشقی
لی کو تو نه زهر دی ب خوه نه و گولشه نی رازن

مانای وشه کان:

دراز: دریژ؛ رازان: ړاکشان؛ دپازن: ړاده کشین، خو دریژ ده کهن؛ رهوان: گیان؛
رهوان: خوشرې؛ دهرې: زهبر؛ دهرې: ریگه؛ سینه گوداز: سنگ تاوین؛ جهور: زولم،
جهور: له ری کلا بوون؛ جهور: دهنګی بهقه وی ههوره تریشقه؛ گاز: گهزی پیوان و
گهزی ددان؛ گازن: گله و شکایهت؛ گولشه نی راز: باغچه ی پر له نهی نی؛
«گلشن راز»: کتبیکی فارسییه، شیخ محمودی شه بستری سالی ۷۱۷ کؤچی له
هه زار بهیتا دایناوه و هه مووی هه ر باسی عیرفانه.

پوخته ی مانا:

نیشاره تی نهی نی تو، له گیاناندا، له و نه اندازه به دهرچوو که هیچ گیانیک دهریه ری
و گیانمان زور بهر ته سکره له وهی رازی تو ی بچی و جی بیته وه. ههریه ک
له و رازی وا گرینگ به هه زار رهنګ و تهرزه وه خو دهنوینې و دیه وی گیانمان
بستینې و به په له بیبا بو خوی و دهرسی دلداری نهوینی پی رهوان کا و گیان نه و

ئەركە وا گرانەى، زۆردژوارە بۆ هەلگیرى. رازى ئەوين، وەك تیریكن لە برووسكەى ئاسمان دەكەن. تەنیا بەوەندە بەس ناكەن سینه‌مان بتاویننەوه؛ نیشانه‌یان لە گیانمانە. و هەر دەپیتكن. یارە گیانە شیرینەكەم! چۆن پیم دەكەوئ بە گلەیی لە دەست زولمت بنالینم؟ ئەوى منیش ئازار دەدا، هەر رۆحم و بەزەیی تۆیە و من نایزانم. من لە دەس تیران دەنالیم. تیریش گلە لە بەختی خو دەكەن كە تۆ دوورت خستوونەوه و لە دلئ مندا جیگات داون. چیرۆكى من و تیری تۆ، وەك چیرۆكى بولبول و پەپوولە دەچئ. بە روالەت گرى ئەوینئ بلیسەى داوەتە دلیان؛ بەلام بیینە بارى راستى، ئەو هەردوو دلسووتاوانە بوونەتە گولجاری رازان و لە ناو بەهەشتى ئەویندا، دین و دەچن و دلیان بویتە گولشەنى راز؛ پریە لە باسى خوا ناسئ.

۵ پەيوەستە ژ وەسلئ تە دمینم کو سەراسەر^۱
 بشکووز و تەلیسم و وەرەق و نەترک و بازن
 ۶ سوبووحى و قوددووسى و حۆرین د بەهەشتئ
 پەيوەستە شەبئ قەدرئ لىقایا تە دخوازن

مانای وشەکان:

پەيوەستە: هەمیشە، بئ‌نیوان؛ بشکووز: قۆچە؛ تەلیسم: پارچیک خشلى زیوینە دۆعای لە سەر هەلدەكەن تا لە جنۆكە و دپو و درنج بپاریزین؛ وەرەق: گەلا، خشلێكە وەك گەلا دەچئ؛ نەترک: مانگۆلەى لەرزانە؛ باز: دەرزیلەى خشل بە شكلى باز؛ بازن: دەستەوانەى لە زپرو زیو؛ سوبووح: ناویكى خوايە؛ سوبووحى: بەو فریشتانە دەلین كە هەر دەلین سوبووح، سوبووح، واتا: خوايە پاکی هەر بۆ تۆیە؛ قوددووس: ناوی خوايە؛ قوددووسى: ئەو فریشتانەن كە هەمیشە دەلین قوددووس، قوددووس، واتا: خوايە هەر تۆ خاوەنى پیت و پیرۆزیت؛ لىقا: تووش بوون.

۱. زفنگى و سەلمان «پەيوەستە د وەسلئ لەو دمینم کو سەراسەر» یان نووسیوه؛ كە ماناكە دەگۆرئ و گریه‌كیش دەكەوێتە كیشى شیعەرەكەوه. نوسخەى عوسمان تونج بەیتەكەى تیدا نییه.

پوختەى مانا:

يارى نازدار! خۆت لە دلى من بە ئاگای. جیا لە تۆ، ھەموو شتیک لە بەرچاوم
 بێگانەىە. دەمەوى ئەگەر بێگەمى ھىچ شت، ھىچ ئافەرىدەىەک بە گیان، بى گیان، بە
 نھىنى نىوان من و تۆ نەزانى. نامەوى تەنانەت قۆپچە و خشلە زىر و زىوہ کانیش، کە
 تەلیسم و پەلک و خرینگە و مەنگۆلە و دەرزىلە و لەرزانە و بازن و خرخالن و لە
 سەرتاپای تۆ ھالاون، بى بزەن. بە زرىنگە دەنگ دەدەن و لىم تىک دەدەن. بۆیە
 ھەمیشە لە ھاتن بۆ بارەگا و دیدارى تۆ، من دامام و بەش بپروم.
 نازانم کى گوتوویە:

مەلئ بۆ نامە نانوسى، لە نىوانى من و تۆدا
 قەلەم بێگانەىە نابى لە رازى ئىمە ئاگا بى

- ٧ سونبول ب سەما تىن و گولان پەردە دراندن
 بشکفتنە ئال-ئال و ھشىن بوونە تەرازن
 ٨ جووبار دەروانن چەمەنان تەرح جوانن
 مەستانە ب رەف-رەف ل کەناران سى و قازن
 ٩ ھەریەک ب تەماشاکەھى حوسنا تە ژ ھەرجا
 تەشبیھى نىگاران ب جەمالا تە دنazan

مانای وشەکان:

ئال ئال: گولیکى کوپستانە؛ ھشىن: شىن، کەوہ؛ ھشىن: سەوز؛ تەراز: رىک و لەبار و
 بەرانبەر؛ تەرازن: مێرگى بە تەپایى، تەرەزن؛ تەرح: بىچم، لق، چل.

پوختەى مانا:

ئەى دلە! وەرە بپروانە! بەھارە دنیا خەملىوہ. سملان بە دەم شەنباوہ سەمایانە؛
 دەلەرنەوہ. گولى گولاو- کە خونچە بوون و لە شەرمان دەرنەدەچون- لە خۆشيانا
 سەرخۆش بوون؛ پەردەيان دراند. بپروانە چلۆن پشکووتوون. گولى ئال ئال بە ھەزار ئال و
 والاوہ، خۆ دەنوینن. ھەرچى چیمەن و مێرگۆلەن، لە خۆشيانا گەش بوونەوہ و لە

تاسه‌ی دیداری گولان، ئاویان ده‌چاوان تزاوه. ئیسته له‌خۆشی دیمه‌نیان، هه‌موو ده‌میان پر له‌ئاوه و له‌تریقه‌ی خه‌نده‌ی جۆگه‌لان، هیند پیکه‌نین، شین بوونه‌وه. به‌روانه‌ چهند ریک‌وپیکن، تیپی گولان، به‌ته‌کووزی هه‌لوێستان. جۆگه‌ی ئاوان، به‌ره‌وانی و بیچمی چیمه‌ن وا به‌جوانی، کاریکی وای کرد که‌سی و قاز له‌و دیمه‌نه‌گه‌شکه‌ بین و وه‌ک سه‌رخۆشان، بینه‌ ده‌وره‌ی گول و ئاوان و پۆل-پۆل له‌ ده‌وره‌یان گه‌رین. یاری گیانیم! دلی دلم! هه‌م گیان، هه‌م دلم، هه‌م گولم! ئه‌و هه‌موانه‌ چ گولن، چ مه‌لن، چ قل، چ ئه‌و سه‌وزه‌ی له‌ چیمه‌ندا پیده‌که‌نن، گشتیان سه‌ریان ده‌ریتاوه و به‌چاو، به‌دل، ده‌روانن و به‌تاسه‌وه‌ن تۆ بیینن؛ هاتوونه‌ سه‌یری جوانی تۆ. هه‌موو گیاندار و بی‌گیانیک، وه‌ک هه‌موو جوان و دل‌به‌ران، به‌جوانیت شانازی ده‌که‌ن.

١٠ تیران ل مه‌ ده‌ت دۆستی مه‌ تی سینه‌ هه‌ده‌ف کر

نازان ل مه‌ که‌ت یاری مه‌ زاری و نیازن

١١ میحرابی دو ئه‌بروو کو ژ بالاته‌ خویا بن

ده‌ر سه‌جده‌ گه‌هی عیشقی نیازێ مه‌ نه‌مازن

١٢ گه‌ر حوسن و مه‌حه‌به‌ت ب سه‌راپه‌رده‌یی جان بن

گه‌ه شاه و گه‌دا، گه‌ه ب خوه‌ مه‌حموود و ئه‌یازن

١٣ ئه‌ف حوور و په‌ریچه‌ره‌ بت و لاتێ جه‌مالی

ده‌ر سووره‌تی ته‌حقیق «مه‌لا» عه‌ینی مه‌جازن

مانای وشه‌کان:

هه‌ده‌ف: ئامانج؛ زاری: گریان و شیوه‌ن؛ نیاز: پارانه‌وه؛ نه‌ماز: نوێژ؛ نه‌مازه: تایبه‌تی؛

چیهره: روخسار.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر یار تیرمان باویتی، ئیمه‌ سینهی بۆ داده‌که‌ین به‌ نیشانه. ئه‌گه‌ر ئه‌و ده‌سکا به‌ نازان؛ ئیمه‌ به‌ گریان و نیاز و پارانه‌وه ده‌یدوینین. ئه‌گه‌ر تاقی برۆکانی، له‌و بالا‌یه‌ بینه‌ به‌رچاو، سوژده‌ ده‌به‌ین له‌ جیگای سوژده‌ی ئه‌ویندا. نوێژه‌کانمان تایبه‌تین و نوێژ و

نزای دلدارانه. ئه گهر جوانیی ده گهل ئه وینی راستیدا، بکه ونه ناو سه رسه رای گیان و تیکه لاو بن، نه شایه تی له ناو ده مینی و نه پرووتی؛ له بازارپی ئه وینی، سولتان و گه دا ده بنه یه ک و مه حموود و هه یاسیک نییه. هه ر یه ک له وان هه م مه حمووده هه م هه یاسه. چۆنکه تازه له بۆته یه کدا تهاونه وه و جیاوازی له ناو نه ماوه. ئه و جوانانه ی که وه ک حۆری و پوخساریان وه کوو پهریانه و ئه و بته جوان تاشره وانه ی که خه لکیان پی گومرا بووه، ئه گهر به راستی بپروانین و به وردی لی وردبینه وه، پی ده زانین جوانی به ده لن و جوانی راست له پشت په رده ی ئه زه لیه وه تیشکی داونی.

دهینی بووسه

۱ مه لا مه ل گهر دنا دلبر ژ نوو سهد بووسه ماین دهین

مه جالی دئی بخوازم ژئی دبی دهینی ته «فَوْقَ الْعَيْنِ»

۲ ب ره مزاقاب قه وسه یئی ژ وان برهان خه بر دارین

«فَاتِ الْقَوْسَ بَارِيهَا أَلَا يَا رَامِي الْقَوْسَيْنِ»

مانای وشه کان:

مه جال: وهخت؛ دبی: ده بیژی؛ دهین: وام، قهرز؛ فَوْقَ الْعَيْنِ: بالای چه، له سهر چاو؛

قاب قه وسه یین: به ئەندازه ی ژئی که وانیک (پیشتر باسماں کرد)؛ فَات: ده بینه؛ باریها:

تاشه ره که ی؛ الا: هوئی؛ یا: ئەی؛ رامی: هاویژ؛ قه وسه یین: دوو که وان.

بوخته ی مانا:

یار ده یفه رموو ئەگەر له ئەویندا مردی، ماچیکت پی قهرزدار ده بم. تۆ له کۆنه قهرزان

گه ری که نه گه یون! وا سهر له نووی سهد جار له بهر پیتیدا مردووم. ده بی سهد ماچی

گه ردنیم له سهری بی. هه تا ده لیم کوا قهرزه کهت، ده لی قهرزت له سهر چاوان. نالی

له سایه ی گه ردنم؛ دیاره دیسان وای نیازه چیم پی نه گا. ههر له باسی قابه قه وسه یین

له رازی نه یینی برۆی - که ئەندازه ی دوو که وان - ئاگادارین. که وان بده ره ده ست

وه ستا، ئەی تیر به دوو که وان هاویژ!

ههروهک له کوردیدا ده لین: «نان بۆ نانهوا ره وایه و گوشت بۆ قه ساب». له ناو عه ره ب

بۆته مه سهل «که وان بده دهس که وانتاش». واتا ههر یارم ده زانی دلان به تیری

مژۆلان و له که وانی برۆی که وانییه که یه وه بههنگیوی. هه موو تیر هاویژیکی تر با بچنه وه

مالی خویان.

٣ ژ سیررا لامه کان واجب تهنه ززول کر د ئیمکانی
«فَإِنَّ الْعِلْمَ، آيِنَ الْعَيْنِ وَ آيِنَ الْإِيْنِ إِذْ لَا آيِنُ»

مانای وشه کان:

لامه کان: بئ جیگه؛ واجب: پئویست؛ واجب الوجود: خودا، واتا بئ گومان هه ره هیه؛
ئیمکان: شیایی، ئیمکان له زاراوهی فلهسه فهدا، بۆ کرداریک یان شتیکی وا ده بیژن
که له سه ره بوون و نه بوونی په ک نه کهوئ. وه ک بوونی مرؤ و شینایی و جانه وه ره و
دووره گیانی بئ بزووتن. ناوی مومکین له بهرانه ره وشه ی واجییدا ده گوترئ؛ آین: له
کوئ؛ عین: چاو، بهر چاو؛ اذ: که.

پوخته ی مانا:

خودای گه وه ره، له نهیئنی بئ جیگه یی دهستی هه لگرت و خۆی له شیواوان (له
ئیمکانی) دا، نشان داین. وه ک خۆی فهرمووی: «گه نجینیکی نهیئنی بووم، ئافه ریده م
هیئانه گۆر تا بمناسن». ئه گه ره له بهر ئه وه رازه گرینگه نه با، چۆنمان ده توانی بیناسن؟
کوانی زانست؟ کوا سۆمای چاو؟ کوا شتی دیار؟ ته نانه ت «کوا» له کوئ هه بوو؟ که
ئه گه ره خوا دنیای درووس نه کردایه و وهخت و رۆژ و شه و ده می دانه نایه، وشه ی
«کوانی» و «له کویش»، نه ده زانرا چییه. بۆ خوای گه وه ره نه ده م و کات و سات هه یه و
نه جیگه و شوین.

٤ ژ مابهینا دو ئه بروویان په یابه ی به رقی لامیع تین
ب عه یئنی گه ره ببی سافی چ نووره ک سیرفه ئه و مابهین

مانای وشه کان:

مابهین: نیوان؛ مابهین: ده رباری سولتان، هۆده ی چاوه نۆرپی بۆ دیتنی سولتان؛
سیرف: خالیس و پاکی بئ خه وش.

پوخته ی مانا:

له نیوان هه ردوو ئه برۆیان، له سه ریه ک هه ره برووسکه ی پرترووسکه دیاری ده ده ن بۆ من. به

چاوی روون و بی تانه، که بیینی، ده زانی لهو نیوانهیدا نیشانهی کامه نووری پاکه دهنوتینی.

۵ ب دهستوورا ته دا، ویژی ژ فنی نافنی فه ریکم ئه ز
«قَصَفِ الْعَيْنَ نُوْرَ الْعَيْنِ اِلَا يَا زَيْنَ كُلِّ الزَّيْنِ»

مانای وشه کان:

دهستوور: ئیجازه؛ ویژی: ئه ویش؛ ژ فنی نافنی: له نیوانه؛ فه ریکم: بهرچی بکهه، له نیوان
لابهه؛ قَصَفَ: دهسا روون بکهوه؛ نُوْرَ الْعَيْنِ: ئه ی نووری چاوه؛ ئه لا: بریه تییه له:
ده گهل تۆمه؛ یا: ئه ی؛ زَيْنَ: زینهت و جوانی؛ كُلِّ: هه موو، گش.

بوخته ی مانا:

یاری تاقانه ی بی هاوتام! ئه گهر تۆ ئیجازه بدهی و پرگه بدریم بۆ باره گای نزیکانته، من
گهره کمه ئه و نیوانهش که برۆی یاری دنیا یین و له وانهوه تیشکی خۆت نیشاندایم، له
ناو بجیی و چاوم به خۆت- که سولتانی سولتانانی- به بی نیوان و ناو بژی و پهرده و
له مپهر، روون بیته وه. ده زانم ئه و دیتنه ی تۆ، چاوی دلی روونی دهوی و ئه شی تانه ی
له سه ر نه بی. ده سا به زه ییت پیمدا بیت؛ روونا کایی چاوه کانم، چاوی دلم پروون
که ره وه؛ با جوانییه کهت بی پهرده بیت بهر چاوان؛ ئه ی جوانتر له هه موو جوانان و ئه ی
مایه ی جوانی گش جوانیک له عاله مدا!

۶ به هایی عیشووه یه ک له علان مه یه کسه ر «ماملک» به خشی
دل و جان زی ل سه ر دانی و زالم هیژ دبیزت: ده یین

مانای وشه کان:

به ها: نرخ، بایی؛ یه کسه ر: به یه کجاره کی؛ ماملک: هه رچی شکم ده برد، هه رچی
هه مبوو؛ هیژ: هیشتا، هیمان.

بوخته ی مانا:

له نرخ ی نازی لیوانی، به جاریک هه رچی هه مبوو دام.

دل و گيانيش کرا پارسهنگي؛ زالم هر دهلي: کوا وام؟!
«نالي» دهلي:

قيمه تي ماچي دوسه د کيسه يي ساغه و نيمه
غه يري يه ک کيسه يي سه دپاره له گيرفانمدا

۷ «مهلا» هر وي بين هر وي ته گهر هر وي دناسي تو
«هُوَ الْمَعْبُود. هُوَ الْمَشْهُود. بَلْ لَا غَيْرَ فِي الدَّارَيْنِ»

ماناي وشه کان:
هُوَ: ټه؛ مَعْبُود: په رسراو؛ مَشْهُود: ديار و بهرچاو؛ بَلْ: به لکه؛ لا غير: نه شتي تر؛
فِي الدَّارَيْنِ: له هر دووک مالاندا، واتا دنيا و قيامه ت.

پوخته ي مانا:
مه لا له کويي؟ له باره ي کيوه تو ده دويي؟ ته گهر ياري تاقانه ي سهروهري ياران،
دهناسي و تانه له سهر چاوي دلته نيه، هر له و پروانه هر له وي. هر ټه شياوي
په رسته. هر ټه ديار ي بي پيواره. ته نانه ت ټوه ش بزانه که له هر دووک دنيا ياندا،
جگه له خوي، هيچ کهس نيه که بو په رستني بشي.

چیرۆکی جوانیت

١ من دبەر «قالوا بلی» باتن فەویرا بوو ئەفین
 ھێژل سەر عەھدا ئەلەستم تاب رۆژا ئاخیرین
 من دفتی لئ ئەشکەرا کەم جارەکی داغا نھین
 «گفتَم اورا ما دُعاگوێ توایم آی نورعین»
 «أَعْرَضْتَ عَنِّي وَ قَالَتْ مَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ»

مانای وشەکان:

قالوا بلی: باسی کرا؛ فەویرا: دەگەڵ ئەو؛ عەھد: پەیمان؛ عەھدا ئەلەست: پەیمانی ئەو
 رۆژەکی کە خوا گیانی درووس کردن؛ گفتَم: گوتم؛ ما: ئیمە؛ حورعین: کێژە
 چاوپرەشەکی بەهەشت؛ عین: چاوگەورە؛ عین: گاکێوی کە زۆر بە چاوجوان ناسراوە؛
 أَعْرَضْتُ: ڕووی وەرگیرا، ناپەزایەتی نیشان دا؛ عَنِّي: لە من؛ قَالَتْ: گوتی ئەو میوینە؛
 ما: چییە؟ دُعَاءُ الْكَافِرِينَ: نزای خوانەناسان. خوا لە قورئان و تەوویژی جەھەندەمیان
 دەگەڵ پەسەوانی توونی ئاورمان بۆ باس دەکا و دەفەرموێ: «ئەوانەکی لە ناو ئاگران بە
 پاسداری دۆزەق دەلێن: داوامان بۆ لە خوا بکەن رۆژیک لە سزامان سووک کا. پاسدار لە
 وەراما دەلێن: ڕاسپاردەتان لە ئیمەو نەهاتە لا؛ بە بەلگەکی زۆر ئاشکراوە؟ دەلێن بەلێ:
 دەلێن بۆ خۆو دۆعا بکەن! دوعای کافران، جیا لە ڕێ لێ ون کردن، چیتەر ناکا.»

بوختەمانا:

من بەر لەو رۆژەش کە خودا گیانی بۆ لەشان دروست کرد، ببوومە دلداری یارم لە
 دەرووندا. ھەتا ئیستاش، ھەر لەسەر پەیمانم ماوم و نەگۆراوم و تا دواڕۆژی ش ھەر وا
 دەبم. ھەموو ئاواتم ئەمە یە جارێک داخی ناو دڵم ئاشکرا بکەم.
 پێم گوت: ئیمە نزاگۆتین؛ ھۆی چاوپرەشە بەهەشتییە کە! ڕووی لە من وەرگیرا و

گوتی: دۆعای کافر بە چی دەچی؟!

٢ ئەه‌ی شه‌ه‌ی عالیجه‌ناب! «پُر عاجز و پَرَکنده‌ام»
 ئاھ‌ ژ ده‌ست جه‌ورا ئە‌فینێ چ بکرم؟ «مَن بَنده‌ام»
 سه‌بر و تاقه‌ت من نه‌مان لێ «بی‌کس و درمانده‌ام»
 «گر بخوانی وِر برانی بَنده‌ام تا زَنده‌ام»
 «واجِبٌ لِي امْتِثَالُ الامرِ ماذا تَأْمُرُنِ»

مانای وشه‌کان:

عالی: بلند؛ جه‌ناب: لایه‌ن؛ عالیجه‌ناب: وشه‌ی پزگرتنه‌ بۆ گه‌وران، واتا: پایه‌به‌رز؛
 پَرَکنده‌: په‌راکه‌نده‌، په‌ریشان و بلاو؛ ده‌رمانده‌: داماو؛ بخوانی: بانگ‌که‌ی؛ برانی:
 ده‌رکه‌ی؛ واجب: پێویست؛ لی: بۆ من؛ امْتِثَالٌ: به‌جێ هێنان؛ ئە‌مر: فه‌رمان؛ ماذا: چی؛
 تَأْمُرُنِ: ئە‌مر ئە‌فه‌رمووی خانمه‌که‌.

بوخته‌ی مانا:

پادشای پایه‌به‌رزی جوانان! زۆر وه‌ره‌وز و په‌ریشانم. ئاخ چی بکه‌م له‌ ده‌س ئازاری ئە‌و
 دلداریه‌. من کۆیله‌ی تۆم. ئۆقره‌ و ئارامم پێ نه‌ما. یه‌کجار بیکه‌س و داماو. گه‌ر
 ده‌رم که‌ی یان وه‌مخوینی، من هه‌ر کۆیله‌م هه‌تا زیندووم. پێک هێنانی فه‌رمانی تۆ، به‌
 ئە‌رکی پێویست ده‌زانم؛ چۆن ده‌فه‌رمووی تا وا بکه‌م.

٣ سۆه‌تم ئە‌ز پێتا ئە‌فینێ تیک بوو ئە‌م گه‌رد و هه‌با
 «أَنَّ لِي آيَاتٌ صِدْقٍ كَانَ فِي هَذَا النَّبَا»
 حۆریا رۆژا لیکائی، نازکا مه‌خمه‌رقه‌با
 «حَبَّذَا رَوْضَاتُ نَجْدٍ زُرْتُهَا عَهْدَ الصُّبَا»
 «رَوْضَةٌ يَجْزِي عَلَى أَرْجَائِهَا مَاءٌ مَعِينُ»

ماناى وشه كان:

پيت: گر؛ گهر د: تۆز؛ هه با: تۆز هور ديله ی ده وری هه تاو؛ ان لی: ته واو بۆم هه یه؛
 ثایات: نیشانه گهل؛ صدق: راست؛ کان: بوو؛ فی: له ناو؛ هذا: ئەم؛ نبا: خه بهر؛
 لیقا: تووش هاتن؛ مه خمر: پارچیکه؛ حبذا: چهند خۆش بوو، ئای که باش بوو؛
 روضات: باغچه گهل؛ نه جد: زوورک؛ نه جد: ته پۆلکه ی بی گیا؛ نه جد: ناوی ئەو
 گرده یه که قه یسی عامری (مه جنوون) له سه ر ئەو ی دوور به دوور ده پروانییه
 ره شماله کانی هۆبه ی له یلی و گۆرانی پیدا هه لده گوت؛ زرتها: دیدارم لی کرد؛
 عهد: زه مان و چاخ؛ صبا: مندالی؛ یه جری: ره وان ده بی؛ علی: له سه ر؛ ئه رجائها:
 لایه ن گهل؛ ماء: ئاو؛ معین: ره وان.

پوخته ی مانا:

به گری ئەوینن سووتاوم؛ تۆز و خۆلیشم با بردی. درۆ ناکه م؛ شایه تم هه ن.
 هه رچی بوو، دلدار ی کردی. حۆرییه که ی به هه شتی خودا! نازکۆله ی که وا
 مه خمه رم! بیریک له هه ژاریم بکه. ئاخه بی تۆ چۆن ده ربه رم؟ خۆزگه م به ده وری
 مندالی و چوونه نه جدی پر له وه ری. چهند کانی و ئاویشی لی بوون. داخم ئەو
 خۆشییه تیپه ری.

شیاوی باسه: ئەو به یته له شیعره کانی قه یسه بۆ له یلای داناوه. گۆیا ده گهل له یلایه دا
 به مندالی له نه جد، به رخ و کاریان له وه راندوووه.

۴ من ل سه ر به درئ مونیر مه کتوب دییه نه قشئ سه واد
 سه ر به یه ک ثانی دو نووان خه تتی ره یحانی دو صا د
 حادری من سه جده بر له و غه رقی خوونی بوو فوئاد
 «بَر دَرِ بَاغِ وَصَالَشْ هَاتِفِ آواز داد:»
 «هَذِهِ جَنَاتُ عَدْنٍ فَادْخُلُوها خَالِدِينَ»

مانای وشه کان:

سهواد: رهشایی؛ حادری: دهسبهجی، هه ره له جی؛ فوئاد: دل؛ بردر: له بهر دهرکی؛
وصال: پیک گه یشتن؛ هه: ئه مانه؛ جنات: باغات؛ عدن: ئه وه بههشتهی خوا دابووی
به بابه دهه؛ فادخلوها: بچنه ناوییه وه؛ خالدین: هه تاهه تایه.

پوختهی مانا:

له سه ره مانگی چارده شه وهی تریفه دهر، من نه خشیکی ره شم دیوه. دوو نوونی
خه تی ریحانی - که وه ک دوو برۆی یارم ده چوون - گو شه یان دابووه سه ره دوو
صاد؛ که به چاوی یار، ده شبهان - دلیم بوو به گو می خوینی له و دیمه نه و سه رم
خسته سه ره سوژده وه. له وه حانه دا، له دهرکی باغی یاره کهم - که جی ژوان بوو -
دهنگیکی بی ره نگم ده بیست ده یگوت: ئیره بههشتهی ئاده مه بچنه ژوور و لی
دهرمه چن!

ه نائیتن گو هتن ب قال شهرح و به یانی حوسنی تو
دی ب حال و سیڕ بناسن دل فه سانی حوسنی تو
خوهش «مه لا» ئامانجی تیران کر که مانی حوسنی تو
«قصه ی عشق جلال و داستان حسن تو»
«تلك انباء يقول الناس من بعد حين»

مانای وشه کان:

فه سانه: ئه فسانه، چیرۆکی کۆن؛ داستان: سه ره گوروشته؛ تلک: ئه مانه؛ انباء: دهنگ و باسگه ل؛
يقول: ده لی؛ ناس: مه رد م؛ منا: له ئیمه؛ بعد: دوا؛ حین: ماوه یه ک له پرۆژگار.

١. لیره ش ئامازه ی به چهند ئایه تی قورئان کردووه. وه ک: سوورته ی طاه، ئایه تی ٧٦ و سوورته ی
بینه، ئایه تی ٨.

پوخته‌ی مانا:

هەر به گفتی سه‌رزاره‌کی باسی جوانی تۆ ناکرئ. ده‌بی ئه‌هلی دل بزانی چیرۆکی جوانی تۆ چۆنه. ئهم جوانیه‌ی چه‌ند به باشی مه‌لای وه‌به‌ر تیران داوه. چیرۆکی دل‌داری «جه‌لال» له گه‌ل باسی جوانی تۆدا، ده‌بن به باس و خه‌به‌ریک که مه‌ردم له دوارۆژیکا، بۆ یه‌کتری ده‌گێڕنه‌وه.^۱

۱. شیاوی باسه: وه‌خته بلیم بێ گومانم ئهو شیعراوه هی بووژیکی ناو «جه‌لال» بووه. مه‌لا ته‌زمینی کردووه. به‌لام داخه‌که‌م نه‌مزانی ئهو مه‌لا جه‌لاله کێ بوو. جه‌لاله‌ددین رۆمی نه‌بووه. جه‌لاله‌ددین ده‌وانیه‌کی شاعیر هه‌بوو؛ له چه‌رخێ نۆ تا سه‌ره‌تای چه‌رخێ ده‌هه‌م (۸۳۰ تا ۹۰۸) ژیاوه. نازناویشی فانی بووه. سه‌یر ئه‌وه‌یه: له هه‌موو ئهو نوسخانه‌دا که من دیومن، هه‌وه‌ل له‌تی دوامین به‌یتی قه‌سیده‌که، زیاد له هه‌موان، ته‌واو کوردانه نووسراوه. نووسیویانه «عشقا جلال و داستانا». بۆ ئه‌وه‌ی سه‌ له‌ته‌ی مه‌لاش وه‌ک ئهو بجێ، پاشله‌کانیان ده‌گه‌ل ئهو هیناوه‌ته‌وه: به‌یانا، فه‌سانا، که‌مانا. ئه‌مانه هه‌ر ویستوویانه قه‌سیده‌که خروپ هه‌ر هی مه‌لا بێ؛ به‌لام پیاو که مرخ و چێژه‌ی شیعری مه‌لای باش چێژتیی، ده‌زانی شیعری ئهو نییه. «هه‌زار»

که مان کشاندن

- ۱ سه‌نهمی ژ قه‌وسی ئه‌بروو دو هیلالی نه‌و نومانندن
دو که‌مان ل بورجی میزان ب غه‌زب ل من کشاندن
- ۲ نه دو نوون ب خه‌ت موقایل ب به‌دیغ خه‌ت نفیسین
دو هیلالی ده‌ستی قودره‌ت، ب قیرانی یه‌ک نشاندن

مانای وشه‌کان:

سه‌نهم: بت؛ میزان: بورجیکه له ئاسمان، ته‌رازوو؛ میزان: به‌رانبه‌ر؛ غه‌زب: توو‌ره‌یی؛
موقایل: به‌رانبه‌ر، رووبه‌یه‌ک؛ به‌دیغ: تازه‌ی که‌س نه‌دیتوو؛ نشاندن: دیاننا؛ نشاندن:
دانان.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌و یاره جوان و دل‌گره - که هه‌موو جوانیکی دیکه، ده‌یپه‌رستن و بۆته‌تی دل‌دارانی -
برۆکانی هاته به‌رچاو، هه‌ر نه‌ برۆ، وه‌ک دوو مانگی یه‌کشه‌وه بوون له ئاسمانیکدا دیار
بدن. ئه‌و دوو مانگه له‌نویانه - که زۆر له‌بار و میزان بوون - له مزل‌گه‌ی ئه‌و بالایه،
وه‌ک دوو که‌وانی میرغه‌زه‌بی ئه‌ویندار کوژ، له من کیشران (ته‌رازوو کیشانی هه‌یه).
ده‌ستی قودره‌تی خودایه که ئه‌و دوو مانگه یه‌کشه‌وه‌ی له ئاسمانی سافی توپلی
به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک داناوه و نیشانی مه‌ردمی داوه؛ دیاره موجزات قه‌وماوه. له‌به‌ر چاوی
هونه‌رمندانی خه‌ت‌په‌سند، جووتیک نوون بوون. له‌سه‌ر ته‌ته‌له‌ی نووریندا، ده‌ستی
به‌هیزی ئه‌زه‌لی خه‌تی دابوون. نوون ده‌چاوی ئه‌واندا با، له‌و دوو نووانه‌دا نه‌بوون.

- ۳ چ به‌راتی حوسنه یاره‌ب ب نیشانی پادشاهی
ب ته‌ره‌ف دو توو‌ره توغراوه به‌ ماوه‌ری ره‌شاندن

مانای وشه‌کان:

بهرات: خه‌لاتنامه‌ی گه‌وره گهوران، جه‌ژنی پړۆزی به‌ش کردنی؛ تهره‌ف: لا؛ تورپره: پهرچوو‌ک‌ه‌ی بلاو له سهر توپل، که‌ناره، میزه‌به‌ند، پيشووی بانه‌دراوی بلاو؛ توغرا: فه‌رمان، مۆری قیچه‌لفیچی سولتان؛ ماوهر: گولاو.

پوخته‌ی مانا:

ئهی خودایه! ئهو پړوخساره‌ی داوته به‌ یار، چۆن خه‌لات و به‌راتیکه‌ بۆ دلته‌پان و دلداران له دنیا‌دا، که‌ بۆت ناردوون. ئه‌گه‌ر به‌راتی پادشایان، ههر ته‌نیا مۆریکی پیوه، ئهو به‌راته که‌ نیشانه‌ی پاداش و به‌خششی زۆرته و له‌ حیاتی جیژنی به‌راته، له‌ هه‌ردوو لاوه‌ مۆری تۆی - که‌ دوو که‌زی به‌ لادا کراوی به‌ گری و ئالقه و توغرائاسان - پیوه دیاره و ده‌وریان له‌ پهرچوو‌ک‌ه‌ی هه‌نیه‌ی - که‌ له‌ قاقه‌زی مه‌رجانیش سپی‌تر و ناسک‌تره‌ - داوه به‌ جوانیی و له‌باریی و بۆن و به‌رامه‌شیان هینده‌ خوشن ده‌لیی گولاو ده‌پرژینن؛ نه‌ک گولاویان لی پړژایی.

٤ ئه‌لیف و دو لام و هی دین مه‌ د ئایه‌تا جه‌مالی
ژ جه‌گه‌ر مه‌ کر ته‌سه‌للی و ژ سینه‌ ده‌ست فه‌شان‌دن

مانای وشه‌کان:

ته‌سه‌للی: سه‌بووری؛ ده‌ست فه‌شان‌دن: ده‌ست هه‌لته‌کان‌دن، ده‌ست به‌ردان.

پوخته‌ی مانا:

پرووی یاری من، له‌ قورئانی جوانی خوا‌دا، ئایه‌تیکه‌ و نیشانه‌ی جوانیی خودایه. لیم ده‌روانی که‌ پۆکه‌ی وه‌ کوو ئه‌لفیکی راست و شووش و کونه‌که‌ پۆی وه‌ ک «ه» یه‌کی دو‌چاویلکه‌ی ده‌ستی گه‌وره‌ترین خه‌تخۆش. دوو لا بسکه‌ سهر هه‌لگه‌پراوه‌ کانیشی به‌ دوو پیتی «ل» ده‌بین‌دران. ناوی «اله»م خوینده‌وه‌ و له‌ عه‌یبه‌تان وازم له‌ ژیان‌ی خۆم هی‌نا. سه‌بووریم هات؛ که‌ جگه‌رم سووتاو‌ه، چش؛ ده‌ستم له‌ سینه‌شم به‌ردا و ده‌ستم له‌ دنیا‌ش پراوه‌شان‌د و شی‌تی جوانیی خودایی بووم.

شیاوی باسه: هیندیک له بوژانی دی، ده میان به هیی وه کوو زه نه «ه» شهباندووه.
سهید رهشید (شههید) ده لی:

که دوو خالم له راستهی ینفلت دیت
خه میکم گهر هه بوو لیم بوو به سهد خه م

نه تنی ژ قشت و زولفان مه د سینه سهد کولابن
ل جه گهر سیه ه که مانان دووه زار تیر ره شانندن
ع ژ جه گهر «مهلا» پلینگان ب کولاب و چنگ که کر
ئه سهدان ژی په نهجه فیران دل و سینه هه پر شانندن

مانای وشه کان:

قشت: ریزه بسکیک که به پریکی به قه یچی خشتیان ده کهن و له سهر هه نیه دا
دوه وستن؛ کولاب؛ قولاب؛ فیران؛ ده گهل، پیرا؛ هه پر شانندن؛ هه لدراندن، له بهر یه ک
بردن.

بوخته ی مانا:

ده ردی جه رگ و هه ناوی من، دوو سه ره یه و ده سه ره یه. په رچوو که قشتیله کانی و
که زیه کانی به بژانگی سهر به قولاب، تیروپر له جه رگم نیشتن؛ دووه زار تیریان
تی چه قاند. ئه و جار نو ره راوی چاوی دهستی پیکرد. ئه و چاوانه ی بو راوی دل و
هه ناوان پلنگ و شیریان ناگاتی. به مژولان په نهجه یان له سینه و دلم وه کار خست و
قولاپیان لی گیر ده کرد و کوت و پارچه و له تیان ده کرد؛ به راست و چه پیاندا ده برد؛ به
جاریک لیکیان هه لوه شانند و له کاریان خست.
«نیزامی گه نهجه وی» ده لی:

مه ده شوو شه ی دلم به و چاوه مه ستوت

به سه ره خوشی، ده ترسم بیشکینی^۱

۱. دل شیشه و چشمان تو هر گوشه برنش مستند مبادا که به شوخی شکنندش

دهردی دووری

۱ خه شمی ل فه قیران مه که زوو پادشاهی من
پورسی بکه جاره ک ل خه تاء و گونه هی من
۲ تهفتیش ب موو موو بکه ئه ر ئه م ب خه تائین
هینجا نه که بیتن ته وه لاتی ته جیهی من

مانای وشه کان:

خه شم: توو ره یی؛ هینجا: هینگین، ئه وسای؛ وه لات: مه لبه ند؛ جیهی: شوینی.

پوخته ی مانا:

تۆ له جوانیدا پادشای؛ من دلداریکی هه ژارم. بهرگهی توو ره بوونت ناگرم. خۆم به گوناحبار نازانم. لام وا نییه بۆ هه ژاران، دل به جوانی دان گوناح بی. جا ئه گهر له نه زانییه وه کاریکم کرد - که خوا نه کا - گهر دیکی خسته سهر دلت، ههر گوزو گومبهت مه ره نجی! نیوچاوانت گرژ مه که و خوینم بی تاوان مه ریژه! تۆ هیچ نه بی، له تال - تالی کهزی و پرچه کافره دل ره شه کانت - که پرن له میسکی خه تا و دلی منیان بهند کردووه - پرسیک بکه! داخۆ دلی بهند کراوم، هیچ گوناھی لی روو داوه؟ با مووبه موو دلی هه ژار بپشکنن ئه گهر جیا له ئه وینی بالات، هیچ شتیکی دی له لا بوو، ئه و به داویک بخنکینه و منی دل تالانکراویش له دهوهری خۆت، له و ولاتهش که تۆی تیای و بۆته مه لبه ندی دلداران، بتارینه و جیی من بده به یه کی تر.

«نالی» ده لی:

سهری ههر مووی به ده نم ته رزه ته مه ننایکه
گهر دشی توو کی سهرم هیله گی سه ودا ییکه

- ٣ جه ورا ته به هیتین و جه فایا ته په ریتین
 قوربانئی ته بم گوڤه بده جاره ک گله هئی من
- ٤ زانی کو ژ بهر جه وور و جه فایان ئه له مین دل
 ره حمی ب گه دائی خوه که سولتان و شه هئی من
- ٥ سی ساله ژ دهر د و ژ به لایا ته هیلاکین
 حه تتا ب فه له ک ههر درتن ئاه و ئه هئی من
- ٦ ما یه ک نه فه سه ک من دبتن سه بر و قه راره ک
 قه د بی ته و بی ته دبتن میسلئ سه هئی من

مانای وشه کان:

به هیتن: توانه وه؛ په ریتن: په پرتاندن، وردوخاش کردن و له بهین بردن؛ گله ه: شکایهت،
 گازنده، ئه له مین: ئه له م، ئیش و ژان؛ ئه له می: ئیشا؛ به لا؛ به لا؛ گیرۆده یی؛ ئاه و
 ئه ه: ئاخ و ناله.

بوخته ی مانا:

به جزیا دان و ئازاران، تاوان دیتین؛ له بهر یه کت هه لته کاندین و به جاریک ههر
 وردوخاش بووین؛ له بهین چووین. دلی برژاوم پرژانه، ئه وه بوو به ماوه ی سی (یان: سی)
 سال، به دهر دی گرانی دووری گرفتارم، که تاویکیش له دووریتدا لیم به هه زار سال
 ده بووری و خۆت ده زانی ئۆقره و ئارام نه ماوه و هه ناسه ی ساردم له دووریت، وه ک
 بلیسه ی ته ندووری سوور، گهرم و گوڤه و چره دوو که لی هیند به رزه، سه ری گه یوه ته
 ئاسمانان. ئه و به ژن وبالا راسته ی تو- که تانه ی له سه ولئ به ژن ریک و لووس ده گرئ-
 سیبه ریکه ده بی هه بی؛ من سیبه ریم. تو بفه رمووی و نه فه رمووی، تازه هاتووم؛ لا
 ناکه وم. ده سا ئه ی سولتان و شاه ی به راستی من! گوئ مه ده سووچ و گونا ه ی ناراستی
 من. له راست منی ئاواره ی بی دهره تانی گه دای جوانیت، له تاوانده وه واز بینه و به
 لاوانده وه وه مخوینه. دلم خوینه؛ جاریک گله و گازنده کانی بیسه و دادی بده.

- ۷ گر شوبهه تی په روانه د به زمی ته چ سه د گر^۱
سه د ناله هه زار رهنگی وه کی چهنګ و ژیهنی من
- ۸ نوورین قه ده حا خه مر و حه یاتا مه ب سه ر دان
گه ر وئ بده تن ده ست ب ده ست موشته ریهی من
- ۹ یه ک عیشوه «مه لا» یی ب بوها بیته ژ له علان
سه د جان مه هه بن هیژ کو موقه سسیر د به هی من

مانای وشه کان:

گر: گرتی؛ گر: پیت و بلیسه؛ ژیه: ژئ تار؛ سه ر: سه ربه سه ر؛ هی من: هه ی له من؛
بوها: نرخ؛ به هی: نرخ.

پوخته ی مانا:

له به زمیکدا توی تیدا بی، به هه زار ئاههنگ و ههوا، له چهنګ به سینګا کوتان و له شی
لاواز و باریکم- که وه ک ژئ که مان زراوه- گویت له دهنگی وه کی چهنګ و نالینی
بلویری ده بی.

من به خه یالی خاوی خۆم وام داناوه و یار به دهستی ناسکی خوی، له باده ی به
پروونا کایی تیشکی کولمی، پیاله یه ک بداته دهستم، ژیان و ههستم له به رانه ریدا بدهم
و سه ربه سه ر سه ودا سه ر بگری. ئاخ ئه گه ر یار به و سه ودا یه رازی بوایه و دهستی ده نا و
دهستم نایه و بیفه رمووا یه وا سه ری گرت؛ هه ی له به ختم! له ناو هۆزی کرپاراند،
کهس وه کوو من سوودی نه برد.

مه لا ئه و قسانه چین ده یانکه ی؟ که ی یار سه ودا ی وا پر له زیان قبوول ده کا. ئه گه ر
هه ر ته نیا نازیکی به بزه ی لیوه ئاله که ی، به نرخ ی سه د گیان بفرۆشی، هیشتان تۆ
ئه گه ر کرپار بی، له قازانجه و هیمان له و نرخه ی ده یهینی زۆرت که متر پی دراوه و
نرخه ی تۆ کورتی هیناوه.

۱. زفنگی و سه لمان «گه ر شوبهه تی په روانه د به زمی ته چ سه د گر» یان نووسیوه.

دوور ناکه وین

- ۱ ئەز نزانم سەبەبێ یاری چرا دوور کرین
شاهی شیرین دەهەنان ئەم ژ خوە مەهجوور کرین
- ۲ میسلێ گۆی بێ سەر و پا بوومە ل بەر زەرب و شەکان
لەو ب چەوگانێ جەفایا خوە ژ دل هوور کرین

مانای وشەکان:

چرا: بۆچی؛ دەهەن: زار، دەم؛ مەهجوور: تەڕک کراو، دوورەوێ خراو؛ زەرب: زەبر؛
شەک: لیدان بە گۆچانی شەقین؛ چەوگان: گۆچانی شەقین.

پوختەى مانا:

هیچ تێناگەم، چون بوو دڵم تا ئەو پادە خۆی خوینتال کرد کە سەرداری لێوشیرینان
و دەمقەندان، ویستی لای لێ لا بدەم و دوور کەومەوێ؟!
من وەکوو گۆی گرۆفەر بووم؛ دەبەر زەبری گۆچانی دووری دیداری پادەفێنێرام و لێ
دەدرام؛ بەلام هەر مام. ئەوجار ناچار وردی کردم و پێی ریخستم؛ لای وا بوو لە ناوی
بردم. بەلام ئەویش بەهرەى نەدا.

- ۳ دامە سەد جامی فیراقی ژ خوە غائب نەبووین
ژ ویسالی قەدەحەک دامە و مەخموور کرین
- ۴ نووری چەشمی مە کو عالەم مە ب چەشمین تە ددی
ب جەمالا خوە تە وەک دیدەیی بێ نوور کرین
- ۵ نەفەسەک بێ تە مە ناچی نەدژین بێ تە دەمەک
ژ تە هات ئەمری هومايوون تە وە مەئموور کرین

بوخته ى مانا:

سه ت پيالهي ژهراوى دوورى، به گيان و دلّم چه شاند و ديتى من له هؤش ده رناچم و له ده رگاي نهو، نه ديار و به ريوار نابم. له لايئ تره وه بؤم هات: به پرووخوشى بانگى کردم. واي به ديدارى مه ست کردم، خؤم و هه موو شتم له بير چوو. له سه رخوشيان پيلووى چاوم به سهر يه کتردا لکاون و هيئده سست و له ش گرانن، ليک نابنه وه که دووباره بيينمه وه.

ئهى ياره مه سته چاوه کم! توى سؤماي چاوى گيان و دل. هه موو دنيا م هه ر به خؤشى و سؤماي چاويکه وه ديوه، که هه ر خؤت به منت به خشيوه؛ به جوانى تۆ رووناک بووه. ئيستا که جوانيت نه بينم، وه ک چاوى کويتم به سهر دئ. دلّم ده سته کوتئ ده کا و گيانم سهره نگرئ ده بي و ره تان ده دا. گيان و دلى به راستم توى! تۆ هه ناسه ى! به بي هه ناسه چؤن ده ژيم؟ ئه گه ر گه داى ده رکى مالّم، ئه گه ر دلدارئ خوينتالّم، ده سكارى تۆم. فه رمانى پيرؤزى تۆ بوو، که من وا بم. من و گيانم، پاسپارده ى بهر فه رمانى توين؛ گولچنى سهر خه رمانى توين. ئيمه ى فه رمانبه رى کز و زه بوون و ژار و خاکه سهر، هيچکاره نين؛ هه ر خؤتى خؤت!

ع مه دزاني كو تو دئ «عاقبتُ الامر» چ كى
له بئ له علئ شه كه رين ئاه كو مه غروور كرين
٧ زه رره يه ك بووم د هه وايا ته د ويرانه يه كى
ميسلى رؤژئ ب شوعا عا خوه ته مه شه ور كرين
٨ ژ «أنا الحق» ب له بين له عل خه به ردار بوين
ب گولا با سهرئ زولفا خوه ته مه نسوور كرين
(يان: ب كولا با...)

ماناي وشه كان:

عاقبيه ت: ئاكام؛ ئه مر: كار؛ مه غروور: باديه هوا، به فيز؛ مه غروور: فريودراو؛ شوعاع: تيشك و تيريز؛ أنا الحق: من خوام؛ (باسى كرا).

بوخته‌ی مانا:

هه‌ر که دلت کردینه هۆگری جوانی خۆت، دهمانزانی ئاکامی دلداران چۆنه و چۆن تووشی دهردی دل ده‌بین و چلۆن په‌ندیکمان پێ ده‌ده‌ی. به‌لام چی بکه‌م له‌ ده‌ست شیرنایه‌تی لیوی په‌نگ ئال، که به‌دینی فریو درام و له‌ به‌ندی دلدارای خرام و کرامه‌ په‌ندی عاله‌مێ و له‌ ناو پێزی دلداراندا، ناوم برا و ناوم زرا. تۆ به‌ ئه‌وینی لیوانی سه‌لما ناویک، تووشی ئه‌وینی به‌تینی راسته‌قانی خۆت کردم. ده‌گه‌ل نوورتدا تیکه‌ل بووم. گیانم وه‌ک ئه‌و تۆزه‌ ورده‌ی لی هات که له‌ ده‌لاقه‌ی وێران له‌ تیرپێزی رۆژ ده‌هالێ و ده‌بیندری و ناوبانگی به‌ ئه‌وینداریی رۆژ بلاو ده‌بی. له‌ خۆشی ئه‌و تیکه‌ل بوونه، ده‌گه‌ل تیشکت، گیانم له‌ خۆی بابی ببوو؛ خۆی به‌ تۆ ده‌هاته‌ به‌ریبەر؛ هاواری ده‌کرد: «من خودام». به‌ تاوانی درکاندنی نه‌یینی دلی، به‌ره‌و بۆنی گولاوی که‌زیت پراکیشا و به‌ قولایی که‌زیانتدا هه‌لاوه‌سی و به‌ دهردی مه‌نسوور هه‌للای می‌شه‌هورت برد.

٩ مونسه‌ریف ما د بویین ئه‌م به‌ دوسه‌د جاری «مه‌لی»
لی ب وی که‌سر و ئیزافی ڤه‌ خۆ مه‌جروور کرین

پێش گوته‌یک:

له‌ رێزمانی عه‌ره‌بی (نه‌حو) دا، مونسه‌ریف به‌ وشه‌یه‌ک ده‌لێن که‌ بزای سهر و بۆر و ژێر و جووت‌بزای (ته‌نۆین) به‌ پێی پیت و ئامرازی تر، بچته‌ سه‌ری. نامونسه‌ریف بریه‌تییه‌ له‌و چهند شتانه‌ که‌ هه‌ر له‌ باریک ده‌مێن و ئه‌گه‌ر ئیزافه‌ نه‌کرا، بزاه‌کانیان ناگۆریت. ئیزافه‌: به‌ رسته‌یک ده‌لێن له‌ دوو وشه‌ پێک هینراوه‌ و یه‌ک، مانای ئه‌ویکه‌ی تریان ته‌واو ده‌کا. به‌وی هه‌وه‌ل ده‌لێن موزاف، دووه‌میان موزافون‌ئیه‌یه‌. له‌ ده‌ستووری خۆپندنه‌وه‌دا، موزافون‌ئیه‌یه‌ ژێرداره‌ و عاره‌بان پێی ده‌لێن مه‌جروور. موزاف و چهند پیتی دیش هه‌ن، که‌ ناویان ناوێن جار (یان سه‌رفی جه‌ر). ئامرازی جه‌ر، هه‌رگا ده‌که‌ونه‌ سه‌ر ناویک، ناوه‌که‌ ژێر په‌یدا ده‌کا. وشه‌ی «ئه‌حمه‌د» له‌ رێزمانی عه‌ره‌بیدا، ئه‌گه‌ر چی ئیزافه‌ نه‌کری، له‌به‌ر دوو شت له‌ مونسه‌ریفیی بێ‌به‌شه‌: یه‌کیان وه‌زنی وشه‌که‌یه‌، دووه‌م ناوی ئاشکرایه‌ (ئێسمی عه‌له‌م) هه‌لا ناوی: ئه‌حمه‌د بووه‌.

مانای وشه‌کان:

مونسه‌ریف: واز لی هین، وه‌گه‌پاوه‌ جار: هه‌ل؛ جار: پراکیشه‌ر؛ که‌سر: شکان؛ که‌سر: بزاولی ژیر. له‌ دوا‌ی پیتان؛ ئیزافه: زیاده، سه‌ربار؛ ما: بۆچی.

پوخته‌ی مانا:

به‌ دووسه‌ت ئه‌ونده‌ش جزای دل و مه‌ینه‌ت کیشان و ژان و برک و گیان کیشانیش، بۆچی وازمان له‌ دل‌داری تۆ ده‌هینا؟ نه‌خیر. ئیمه‌ بۆیه‌ نه‌هاتووین بگه‌پنه‌وه. ته‌نانه‌ت من، که‌ ناوی پ‌واله‌تم «ئه‌حمه‌د» یشه‌ و ناوه‌که‌شم بۆ هیچ ئامرازیک‌ی کیشان بار ناگۆرئ و دانانه‌وی و نه‌وینی پئ که‌سری شانه‌ به‌لام تۆ که‌ له‌ ئه‌وینیدا هه‌وه‌ل‌جار به‌ ئالقه‌ و چینی تیک‌شکاوی بسک و که‌زی یارت گرتم و ئه‌وینی جوانی دنیا‌ییت کرده‌ سه‌رباری ئه‌وینی راسته‌قینه‌ و به‌ دوو زنجیر له‌ دوو لاوه‌ به‌ندت کردم و پراکیشه‌رام، چاری ناچار منی زه‌بوون، ملم شو‌ر کرد و بۆرم خوارد و تیک‌شکام و دانه‌ویام بۆ تیر و تانه‌ی نا‌اگا و نا‌اشنایان و ملی گیان به‌ دهم په‌ته‌وه، وه‌ک مه‌نسوور له‌ ژیانیش بووم و به‌ کافریشان له‌ قه‌له‌م دام. به‌لام ئیستاش له‌ دل‌داری په‌ژیوان نیم و به‌ هه‌موو ده‌ردیک‌ی شادم و هه‌رگیز وازی لی نا‌هینم و ناوه‌گه‌پیم.

«مه‌حوی» ده‌لی:

هه‌تا حق ناسیره‌ هه‌ر حه‌قمه‌ مه‌نزوور

وه‌کوو مه‌نسوور ئه‌گه‌ر بک‌ریم به‌ دارا

پیتا ئاتەشی

۱	ئیرۆ ژ حوسنا دلبەرئ	دیسا ھەلاک و سەر خوەشین
	رەمزین د وئ شیرین سوپئ	سوھتم ب پیتا ئاتەشین
۲	سوھتم ب بەرقا لامیعە	ئەو نەجم و بەدرا تالیعە
	شەمس سەمایئ رایعە	لەو پەر د شەوقئ شەووەشین
۳	پەر شەووشاندن وئ دلە	زولفین سیاھ سەردان ملە
	تۆرا موخالیف سیلسیلە	سەلوا عەقارب لی مەشین

مانای وشەکان:

پیت: بلیسە؛ ئاتەشین: ئاگرین؛ نەجم: ئەستیرە؛ نەجم: وردیلە گیا؛ تالیع: ھەلاتوو، دەرکەوتوو؛ رایع: چوارەم؛ شەوق: رۆشناکی، ئارەزوو؛ شەووش: ئالۆز، شیواو؛ مل: شان؛ موخالیف: ناتەبا، پیچەوانە؛ مەشین: رۆشتن.

پوختە ی مانا:

ئەمڕۆ دیسان - وەک ھەموو دەم - سەرخۆش و کەلەلا و شەکەت، لە ھێزکەوتووم. جوانیی دلبەر، ھێچ ئاھیککی بۆ نەھێشتووم. ئیشارە و نازی ئەو جوانە پەزاشیرین و دلکێشە، بە گری کولمە ی ئاگرینی، سووتاندمی؛ برژاندمی. سەرەرای ئەو بە گری سووتانە، بە برووسکەش ھەلپرووزام. ئەوی مابوو لێ سووتاندم. یاری من ھەر شتیک نییە، ھەموو شتی جوان ھەر خۆیەتی. چاوەکانی وەک ئەستیرە ی کاروانکوژە، پێ لە کاروانی دلداران ھەلە دەکەن. ھەنێ ی وەک مانگی چاردە یە؛ لەشی ئیمە ی کلۆل و بێ تال و بێ بەش - کە لە کەتان بێرەنگ تر و ھلۆل و بێ پۆ و سووکترە - دادەرزینێ و ئاوی چاومان وەک ئاوی دەریا و دەراوان دەبزوینێ و بەرەو بالای خۆی دەکشینێ. رۆخساری وەکوو پۆژ وایە. لە ئاسمانی بلندی بەژن و بالا پرا - کە سەر لە ئاسمانی

چوارم ده‌سوئ- تیریزئی جگه‌رسووتینی به‌رئ ده‌کا و پرشنگی زۆر به‌ته‌وژمی دیته
چاومان؛ هیچ نابین و سهریشمان لی ده‌شیوئ.

هیشتان زۆر به‌لای دی ماون که له‌و بالایه ده‌یبینم: ریزئی که‌زیه ره‌شه‌کانی له‌ سهر
ملی سپی و جوانی، وا پاڤۆکه‌یان خواردوو، ئالقه-ئالقه دینه به‌رچاو. بۆ دله
به‌دبه‌خته‌که‌ی من، ههریه‌ک پیچه‌وانه‌ی یه‌کتر، بوونه زنجیر له‌ ملی دل و ههریه‌ک بۆ
خۆی راده‌کیشی و چه‌ند گه‌وێکیشیان- تۆرئاسا- مه‌لی دلّم راو ده‌که‌ن و له‌و زیندانه
ره‌ش و بۆنخۆشه‌گه‌و-گه‌وه، به‌ سه‌د داو شه‌ته‌کی ده‌ده‌ن. باسی به‌ژنه نه‌مامه‌که‌ی
ههر ناکرئ! بسکه سهره‌ه‌لگه‌راوه‌کان، له‌و بالایه گیان ده‌گه‌زن؛ پیوه‌ بده‌ن. تۆ ههر
ده‌لئی وینه‌ی دماره‌کۆلانن له‌ میسکی ره‌ش درووس بوون و له‌ به‌دبه‌ختیم وه‌گیان
هاتوون و له‌ سهر داری سه‌ولی بالای، دین و ده‌چن.

٤ سه‌لوا عه‌قاریب لی وه‌ته‌ن ئه‌و نازکا نوورین به‌ده‌ن

قه‌ندئ دریزن گه‌ت و که‌ن بسکان دلی کر باوه‌شین

٥ بسکا سیا ره‌عنايه مه‌ست یه‌کدی ب حه‌یران پی فه‌به‌ست

حه‌میان ب مه‌ستی حه‌لقه به‌ست ده‌ربه‌ندئ ئه‌و زولفا ره‌شین

مانای وشه‌کان:

که‌ن: پیکه‌نین، خه‌نین؛ باوه‌شین: باوه‌شین؛ حه‌یران: سهر‌گه‌ردان؛ حه‌یران: چاو به
رۆشناکی له‌ سو که‌وتن؛ حه‌یر: کۆ بوونه‌وه‌ی ئاو؛ حه‌یر: باغ؛ حه‌یر: نۆبه‌تی، تاوله‌رز؛
وه‌ست: وه‌ستا، نه‌رۆیشت؛ حه‌میان: هه‌موویان، گشتیان.

بوخته‌ی مانا:

مه‌لا! سه‌ول و دوو‌پشکی چی؟ تۆ چی ئه‌لئی؟! یارم به‌ژنی له‌ تیشکی جوانی خودایه و
له‌ ناسکیش ناسکتره. له‌ کاتی‌کا قسان ده‌کا و پنده‌که‌نی، قه‌ند ده‌وه‌رئ. بۆ ده‌رکردنی
دلی مه‌- که‌ وه‌کوو میشی لاساره- بسکی کردۆته باوه‌شین. بسکی شلک و به‌له‌ره و
شو‌خ‌وشه‌نگ، به‌ مه‌ستی له‌ توێل ده‌گه‌ران. له‌ ناو ئه‌و باغی به‌هه‌شته و له‌به‌ر بۆن و
به‌رامه‌ی خو‌ش، رینگه‌ی ده‌رچوونیان گوم کرد و به‌ سهر‌گه‌ردانی مانه‌وه. وه‌ک

نۆبەتدار دەلەرزىن. لە ترسا پالىيان داىە يەك و لە دەورەى يەكتر بە ئالقە ھەلوستان
و سەرخۆشانە ليکتر ھالان و دەستيان کرد بە تالانى دلان و سەيرانى خالان. ئيمە
لەوساوە گيرۆدەى بەندى ئەو کەزىە پەشانەين.

ع	ئيسير کرم زولفا چەلەک	ئەو حۆريا شوبهەت مەلەک
	تيردان ژرەشتوزين ھەلەک	مەجرووحى قەوسى پەرەشين
٧	تيردان ژ قەوسى مال زراف	ئەو گەوھەرا پور شەوق و تاف
	سۆتن ل من جەرگ و ھەناف	لەو تیک ل جەرگى ھەر پەشين
٨	جەرگ و جەسەد تیک سۆھتنە	لەو خەف خەدەنگان نوھتنە
	ژ قەوسى ھيلالى ژيھتونە	حەيرانى ديمە مەھوشين

ماناى وشەکان:

ئيسير: ديل، يەخسير؛ چەلەک: خوارەوہ بوو وەک سەرەگۆچان؛ چەلەک: چەلەنگ و
شۆخ؛ ھەلەک: گۆشەى خوارەوہ بوو؛ ھەلەک: ئالقە؛ ھەلەک: ھيلاک و بە مەترسى؛
تاف: تيشک؛ تاف: تەوژم؛ نوھتن: سمين؛ تونە: ھەر نييە؛ ھەر پەشين: لەبەر يەک
بلاوبوون، پليخانەوہ، داپلۆخين.

پوختەى مانا:

ديلى ئەو پرچى چەلەنگم؛ ئەو فريشتەى شۆخ و شەنگم. تيرى لە برۆى پەشى
بريقەدارەوہ - کە زۆر جى ترس و ھيلاکە - بە کەوانە ھاتنە دلەم. بريندارى ئەو کەوانە
پەرەشپنەم. ئەو گەوھەرە - کە تيرپىژى بەتەوژمن - جەرگ و ھەناوى سووتاندەم.
جەرگم ھەر داپلۆخواوہ و ھيچ کەلکى پتوہ نەماوہ. لەشيشم وەک جەرگم سووتا. ئەو
ھەموو تيرانەم ديتى، ناتوانم خۆم پەنا بدەم؛ چۆنکە تيرەکان نابينم. کەوانى برۆى
باريکە و وەک کەوانى خەلکى دیکە ژيەكى پتوہ ديار نييە. لە روخسارى وەکوو
مانگيش - کە چاوى لى ناتروو کينم و لە جوانيە کەى سەرسوورماوم - مەوداى خو
شارنەوہم نييە.

۹ هم به‌در و هم زه‌ه‌رایه دیم^۱ ژ وی عال‌ه‌ما کو‌برایه دیم
 خوش ده‌ست‌خه‌ت و تو‌غرایه دیم ه‌رفان ژ میسکئی لی نشین
 ۱۰ له‌وحی ژ نوو سیقال بدن ه‌رده‌م ژ نوو فه خال بدن
 دا دل ب به‌کدی پال بدن نو‌قتان ژ زیرابی وه‌شین

مانای وشه‌کان:

زه‌ه‌را: سافی بی‌گه‌رد؛ کو‌برا: ه‌ره‌گه‌وره؛ نشین: نیشانه؛ نشین: دانیش‌توو؛
 له‌وح: ته‌ته‌له؛ سیقال: مشت‌ومال؛ خال: سه‌رپه‌رشتی؛ خال: خاوه‌ن؛ نو‌خته:
 دلۆپه، نوخته؛ نو‌خته: دیاری بۆ بووک؛ زیراب: ئاوه‌زیر، زیری ساف؛ وه‌شین:
 بوه‌شینه.

پوخته‌ی مانا:

پوخساری یار، له مانگی چارده جوان‌تره. مانگ په‌له‌ی ره‌شی تیدا ه‌ن؛ له
 جوانییه‌که‌ی بوونه به‌لا. به‌لام رووی یار، له په‌له‌ی ناشیرین پاکه و ه‌ه‌مووی ه‌ر سافی
 بی‌گه‌رده و له عال‌ه‌می بالادا جوان‌تر دیمه‌نه.
 ده‌سا قوربان! توخوا دیسان سه‌رله‌نوئ ه‌ر وه‌کوو به‌ری، خۆت بۆ دلان وه‌پرازینه!
 ته‌ختی ه‌ه‌نیه‌ت- که وه‌ک ته‌ته‌له‌ی زیوینه- به‌ده‌ست‌پیدا ه‌ینانی خۆت، مشت‌ومال
 که و ه‌ه‌رگیز له به‌خیو کردنی خۆ مه‌بویره! چه‌ند دلۆپیک له ئاوه‌زیر بکه به‌خشی
 ده‌ورو به‌ر؛ تا دلان بۆ ته‌ماشایه پاله‌په‌ستۆی یه‌کتر بدن.

۱۱ زولفا سیا‌ه‌ه‌نبه‌ر بکه خه‌ملی ژ زیری زه‌ر بکه
 زه‌رباف و دیا به‌ر بکه میسک و گولافئی لی ره‌شین
 ۱۲ ماوه‌ر که ته‌رح و بشکوان جیرانی به‌رگ و لوئلوان
 ئه‌وه‌عه‌ره‌ر و سه‌لوا جوان شه‌تری ب مه‌ستی لی خوه‌شین

۱. نو‌سخه‌کانی‌تر: «هم به‌در و هم زه‌ه‌رایه دیم». زو‌ه‌را: ه‌ه‌ساره‌ی زو‌هره.

ماناى وشەكان:

خەمل: خشل؛ زەرباف: پارچەى رايەل زىر؛ دىبا: ھەرىر؛ ماوەر: گولواو؛
تەرح: قەلەگىي شەك؛ تەرح: تىسكى بسكۆلان؛ رەشىن: بىرژىنە؛ بشكۆ:
قۇپچە، خۇنچە؛ بەرگ: گەلا، نىياز ئەو پەرەنگە خشلانەيە كە وەك گەلا ساز
دراون؛ شەترى: گولینگەى سەروپۇر؛ خوشىن: خشەيان ھات؛ خوشىن:
بەخشە-خشە.

بوختەى مانا:

لە خۇ رازاندەو ھەكەتدا، بىرت نەچى كەزىيە رەشە ەنەبەرىنەكانىشت بە خودان كە!
دايان بىنە! خشلى زىرى زەرد لە خۇت دە! زەرى و ھەرىر دەبەر كە! مىسك و گولواو
لە جەكانت بىرژىنە! تىسكى جوانى بسكەكانت و قۇپچەكانى يەخە و بەرۆك - كە
ھەر وەك چلى شەك و شۇخ و غۇنچەى گولان دىنە بەرچاۋ- لە ھاوسايەتى مروارى و
گەلاى خشلى گەردنت دان، با بۇنى گولواو بلاو كەن.
ئۇخەى ئەوا يار نىازى دلەكەى منى پىك ھىنا؛ سەرلەنوۋى خۇى رازاندەو ھە. دە لەو
بەژن و بالا شەك و رىكەى - كە وەك دارى ەرەر و سەولى نۇنەمام، تەرز و جوانە-
وردبەنەو! چۇن رىزە گولینگەكانى خشەيان دى. ئىژى مەستى ئەو جوانىيەن و نالە و
گالەى مەستانەيان دىتە بەر گوى.

۱۳	شەترى وە تائىن سۆر و زەر	بايى نەسىم دايى سەھەر
	ل وى جەبەتەى ھەژيان دۈبەر	لەورا سوکارا بى ھشىن
۱۴	مەشھا سەھەر يارى شەفىق	دا من ب ئەنگۈشتىن ەقىق
	ژ وى بادەيا نوورىن رەحىق	مەخمورى خەمرا بى غەشىن
۱۵	مەخمورى وى جامى ئەزم	يەغما كرى رامى ئەزم
	چاقنىرى پەيغامى ئەزم	پەروانەى شەمعا گەشىن
۱۶	پەروانەى سۆتى كەبەد	دلبەر ژ بەر بورجا ئەسەد
	تير دان ژ رەشتوزىن سەمەد	لەو تىك ژ خونى نەققشىن

مانای وشه‌کان:

مه‌شها: رۆیشت، گه‌را؛ شه‌فیق: دلۆفان و خاوه‌ن به‌زه‌یی؛ نه‌نگوشت: تلی، قامک؛ ره‌حیق: باده؛ یه‌غما: تالان؛ رام: که‌وی؛ رامی: تیره‌هاوێژ؛ رامی: داواکار؛ چاونیر: چاوه‌نوار؛ په‌یغام: ولام؛ که‌به‌د: جهرگ؛ سه‌مه‌د: ناوی خوایه، واتا بی‌نیاز و جی‌نیاز.

بوخته‌ی مانا:

گولینگه و هه‌ودای سوور و زه‌رد، که وه‌به‌ر بای به‌یان که‌وتن، له‌و هه‌نیه پاکه‌ی یاره‌وه، جوتیک شابل - که بسک و که‌زیه‌کانی بوون - هاتنه به‌رچاو؛ وه‌مان زانی رۆژ گیراوه و قیامه‌ت له‌ دلداران داها‌ت. هه‌ر وه‌کوو خودا فه‌رموویه: «رۆژی قیامه‌ت خه‌لکی ده‌بینی سه‌رخۆشن؛ به‌لام مه‌ست نین. جزای خودا زۆر به‌ته‌وژم و به‌ترسه»، هه‌موو دلدار به‌و دیمه‌نه سه‌رخۆش بووین و له‌ سه‌ر هۆش چووین. سپیده بوو که یاری دل‌به‌به‌زه‌یی هات و رابرد. به‌ قامکی وه‌ک یاقیقی خۆی پیاله‌یه‌ک له‌ باده‌ی دامی؛ سه‌رمه‌ستی ئه‌و پیاله‌ منم. تالان‌کراوی تیره‌هاوێژ و که‌وی له‌ به‌رده‌ستی راوکه‌ر منم. چاوه‌نۆری ولام منم. په‌پووله‌ی ده‌وری مۆمی گه‌ش، هه‌ر بۆخۆمم. په‌پووله‌ی جهرگ‌سووتاوم. دل‌به‌ر له‌ سه‌رووی چاوانرا له‌ که‌وانی برۆکانی - که‌ ره‌ش و بریقه‌دار و ده‌سکاری خودای توانان - جهرگمی تیره‌باران کرد. بۆیه له‌ خۆیندا گه‌زواوم.

کوشتم ب قه‌وسێ عه‌به‌ره	شۆخی ژ دل مل دان به‌ره	۱۷
ئێخسته دل سه‌د به‌نجه‌ره	ئه‌ف ره‌نگه‌ ئه‌م میحه‌تکه‌شین	۱۸
میحه‌تکه‌شین رووز و شه‌بی	ده‌ر فیرقه‌تا شیرین‌له‌بی	۱۹
زولماژ به‌رده‌ستی ته‌ بی	ئه‌و عه‌دله‌ ئه‌م پر پی خوه‌شین	۲۰
زولما تو کی پر پی خوه‌شم	سو‌هتی‌دلی هيجرانکه‌شم	
میسلی په‌ره‌نگی ئاته‌شم	رووحه‌ک موجه‌رره‌د بی له‌شین	
من دی سه‌حه‌رگاها ئه‌له‌ست	جامه‌ک ژ که‌وسه‌ر دۆست ده‌ست	
ژی دا «مه‌لی» له‌و مایه‌ مه‌ست	حه‌تا حه‌ياتی (حیسانی) سه‌رخوه‌شین	

مانای وشه‌کان:

میحنه‌ت: مه‌ینه‌ت؛ **میحنه‌تکه‌ش:** مه‌ینه‌ت‌کیش و به‌ئەرك و ئازار؛ **ده‌ر:** له؛ **فیرقه‌ت:** جیایی؛ **عه‌دل:** په‌وا، عه‌داله‌ت؛ **موجه‌ر ده‌د:** پرووت و پرووته‌وه‌کراو؛ **که‌وسەر:** کانیاویکی به‌هه‌شته. خوا به پیغه‌مبه‌ری فه‌رمووه: «ئیمه که‌وسه‌رمان دا به‌تۆ»؛ **ژی:** له‌وی؛ **له‌و:** بۆیه؛ **حه‌یات:** ژیان؛ **حیساب:** پۆزی قیامه‌ت.

پوخته‌ی مانا:

کوشتمی به‌و که‌وانی برۆی؛ ده‌لیی له‌عه‌ن‌به‌ر ساز بووه. ئەو شوخ‌وشه‌نگه‌چه‌له‌نگه، هه‌ر به‌گالته و شوخی کردن، به‌راستی شانی دایه‌به‌ر و به‌دل وه‌به‌ر تیرانی دام و باش پیکرام. سه‌د ده‌لاقه‌ی ده‌دل کردم؛ ئە‌گه‌ر بی‌ئه‌ج‌هل نه‌م‌ردم، مه‌ینه‌ت کی‌شانه‌که‌م هه‌یه. نه‌له‌به‌ر تیران خه‌م ده‌خۆم، شه‌و و پۆژ و ده‌م و ژه‌مان له‌دووری دیداری یاری لی‌وشیرینم، ده‌رده‌دارم و خه‌مبارم.

یاری شیرین! ئە‌گه‌ر ئە‌و هاواره‌ده‌که‌م، لام وا نییه‌تۆ زولمت له‌من کردووه. من ده‌سکردی ده‌ستی خۆتم؛ رامگری یان بمشکینی، وه‌مخوینی یان ئازارم ده‌ی، له‌هه‌زار به‌رد و دارم ده‌ی، مافی خۆته و هه‌موو ئاکارت په‌وايه و عه‌داله‌ت له‌شوین خۆیدایه. هه‌رچی ده‌رباره‌ی من بکری، با ئازار و مه‌ینه‌تیش بی، زۆر پی‌پ‌ازیم و دلشادم. به‌لام گه‌ره‌که‌م پیت بیژم که‌دل‌م له‌دووری دیدار و سووتاووه، بۆته‌په‌نگری ئاگر و هه‌ر گرشه‌ی دیت. سوپاس بۆ تۆ که‌له‌رکه‌ی ئاو و خاکی له‌شی په‌شم، پرووت کردم. بوومه‌وه به‌و گیانه‌پاکه‌ی که‌هیشتا له‌له‌شدا نه‌بووم. له‌به‌یانی ئە‌و پۆژده‌دا، که‌خوا گیانی ئافه‌ریدانی سازدابو، به‌ر له‌وه‌به‌سه‌ر له‌شانیاندا به‌ش بکات، یاری خۆم دیت؛ پیالیکی له‌ئای که‌وسه‌ر له‌ده‌ستا بوو؛ چۆپکی به‌شی من لی‌دا. هه‌ر له‌و ساوه، من مه‌ستی باده‌ی دلداریم. تا ده‌شچمه‌دنای بوون و یه‌کجاری نی‌شته‌جی ده‌بم، هه‌ر به‌مه‌ستی و یارپه‌رستی ده‌میتمه‌وه.

شیاوی باسه: خواناسان لایان وایه‌مرو تا له‌م دنیا به‌ن‌ه‌وا، نه‌که‌وتۆته‌پله‌ی ژیان.

ئاتەش پەرەسین

- ۱ وەرە جانم کوچ نازک وەرەسین
 ژ گول و نهسته زه نان ئەم تەبەسین
 ۲ تو شەهەنشاه بەسی من ژ بوتان
 نه موحیب هەر نه کەس و خاروخەسین
 ۳ ژ خوە خانم فەدی ناکی مە ب تیغ
 تو نه باتی و ل تەبەعی مەگەسین
 ۴ هەر شەفم نه عەرە زه نان تاب سەحەر
 ب سەگئی کوویی تو را هەمنەفەسین
 ۵ بئی تو بیللا نه بووین یەک نه فەسەک
 مە توی رووح و موحەررەد قەفەسین

مانای وشەکان:

وەرەس: گیایەک و گولێکی سوورە بۆ پەنگی سوور دەکار دەکری؛ رەسین:
 گەشتوون؛ موحیب: خۆشەویست؛ خەس: دڕک؛ خاروخەس: پڕو پووش؛ فەدی:
 دەرکەیی؛ مەگەس: میش؛ نه عەرە: نه عەرەتە و هاواری بەقەو؛ نه عەرە زەن: هەرا و
 قاو کەر؛ هەمنەفەس: هەوالی نزیک.

پوختەیی مانا:

گیانە دەوەرە بڕوانە! چەند گولی ناسک گە یونی و خۆ لە بەرچاوان پادەنن. وەرەس و
 گولی گولای و گول نهستەرن، هەریەکە بانگ دەکا که من لە هەمووان تەرز و خونچیلە
 و دلگرتەم. بەلام من لە ناو گولاندا، هەر تۆم بەسە. تۆ لە ناو جەرگەیی جواناندا، شای
 شایانی و لە ناو مەکووی ئەو بتانەیی بت پەرستان گیرۆدەیی بوون، تۆم هەلبژارد و تۆ

به سمی. من زور به رزه فری ده کهم؛ نابم به یاری ناکهس و درک و دالان. گول و بت و پادشایانی سهرزه وی له چاو تو، وه ک خت و خالن.

گه وره ی من! خانمه جوانه که! خوت بو دهر کردنی ئیمه ماندوو مه که! نه ک ههر به دهست هه لته کاندن، به تیخیشه وه بۆمان بیی، دهست بهر نادهین. تو نه باتی و ئیمهش خۆمان وه کوو میشین؛ له شیرنایه تی خۆشمان دی. شهو هه تا پوژ، ههر نه عره ته و هاوارمه و به گیان و به دل دهنالم؛ ده گهل سه گی بهرده گانه کهت هاوالم. سویندم به خوا هه ناسپکمان به بی یادی تو نه داوه. تو گیانمانی و ئیمه بووینه رکه بو تو. به بی تو بی پشوودان و له شیکی پووکی بی گیان.

ۛ جهزبه دل رادهه ژینت ژ مه لهو

د شه فان ناله ژ رهنگی جه ره سین

ۛ مه ژ زولفین د بتان ره شتره بهخت

سه حهران تیت بهری پی نهحه سین

ۛ وه ره مه یخاننه یی شاهید به ره سان

شه معی ته ئه رنه بیسین چ که سین

ۛ مه ژ ناری دیه نوورا ته د دل

لهو ژ عیشقی ته ههر ئاته شه ره سین

ۛ عهینی عیشقین و د دل ئاته شی توور

ژ سهنا بهرقی جه مالی قه به سین

مانای وشه کان:

جهزبه: راکیشان، کیشان؛ رادهه ژینت: راده ژینتی؛ جه رهس: زهنگوله؛ حه سین: پی زانین، ههست پی کردن؛ په ره سان: په رستان؛ بیسین: بنایسین؛ نار: ناگر؛ نوور: رۆشنایی؛ ئاته شه رهس: ناگر په رست؛ عهین: کانی؛ عهین: ههر خو؛ سهنا: رۆشنایی؛ قه بهس: بزووت؛ بت: لیره دا به مانا دل به ره.

پوخته‌ی مانا:

زەنگۆلە تا راینە تلە کێنن ئاواز نادا. منیش کێشەری دلداریی رآمدە ژینیی؛ بۆیە دەنگی نالەم بەرزە.

چارەنووس و بەختەکی من، زۆر زۆر لە پرچی دلبەران پەشتەر و پرگری ترە. دە وەرە ئەو بەختە ڕەشە! بەری بەیان پەڕیت بە لادا تێپەرێ و هەست پێ نەکە! یاری چاومەست! وەرەو سەرێک لە مەیخانە ی ئەوانە ی جوانی پەڕستن، دابنیشە! مەلێ تاریک و تێۆکە. ئەگەر خۆمان نەکەینە مۆم و لەبەر تۆ ناگر دەخۆمان بەر نەدەین، تا تۆ لە بەری دانیشی، دیارە ئێمە زۆر ناکەسین و لە دلداریدا بەدەلین.

ئێمە لە گری ئاگری دلی خۆماندا، ڕۆشناکی تۆمان دیو: بۆیە لەسەر خۆشەویستیت پێمان دەلێن ئاگر پەڕست.

ئێمە خۆمان سەرچاوەی کانی ئەوینین و هەر خۆمان تەواو ئەوینین و ئاگری کێۆکە ی تووری- کە بە مووسای گوت من خودام- لە ناو دلی من دایسێ. من لە برووسکە ی جوانیی تۆ، ئەو بزوتەم کە مووسای بەرەو توور کێشا.

خوا لە قورئان، دەربارە ی برووسکە ی هەور لە شوێنێکدا فەرموویەتی: «نزیکە تیشکی برووسکە ی هەورە کانی خوا دەینێری، سۆما لە چاوان برفینێ.»

١١ تە دقێ داوی بری بت نه‌ه‌دا

ببرم سەر ب دو ئەنگوشت مقەسین

١٢ گەرچی یەکسەر ل روخین (رەخین) فیل سیفەت

راست و چەپ بازی ل سەیری فەرەسین

١٣ ب مەیی سافی بدین خەرقەیی زەرق

ب خەراباتی موغان ئەر برەسین

١٤ ئەم قەدیم بادە دنووشین ژ تەه‌و‌و‌ر

لەو موقیم مەست و خومار و تەلەسین

١٥ مە شەفان جام د کەف و یاری د بەر

هە ی-هە ی و سوحبەت و میری عەسەسین

مانای وشه کان:

داوی بری: دواپراو، له بنه هاتوو؛ نهه: هر ئیستا؛ رهخ: لا، تهرهف؛ روخ: روو؛ روخ: قه لا له شه ترنجدا؛ فیل: داشیکی شه ترنج و جانوه ریکی زه به لاج؛ بازی: کایه، گهمه؛ فرهس: تهسپی سواری و تهسپی شه ترنج؛ زهرق: شین؛ زهرق: فیل و گزی؛ خه رابات: مه یخانه؛ ئهر: ئه گهر؛ بره سین: بگهین؛ ته هوور: پاک و خاوینکهر موه؛ تهلهس: شر و شه پرپو؛ بهر: باوهش؛ عهسهس: جهزایه رچی؛ موقیم: نیشته جی؛ موقیم: هه میسه.

پوخته ی مانا:

گهر ده تهوی ئه و سهره پر گونگه له ی من لیخت و هبی و بیری دلداری له سهردا بنه بر بی، فرمان بده تا به دوو په نجه ی دهستی خوّم، بیپه رینم. له سهری خوّم په راندندا وهک مقه ستم.

گهرچی له گهمه ی ئه فیندا، وهک قه لا، که وتوومه په ر و وهک فیل، کولاوکول بو ی ده چم، به لام ئه مم ههر بویه یه شو فار به کارم نه زانن. ئه گینا من وهک تهسپ وامه. دوو خان ده رۆم، باده ده موه بهر ده رگای ماله که تان.

ههر به و مهرجه ی بگهمه ده رکی مه یخانه و پیری موغان ریگهم بدا بچمه ژووری، ئهم روو پۆشه پرینه یه ی سؤفیانه یه م- که پر له حيله و گزی و دزی و فزی- به باده ی روونی ده فرۆشم.

ئیمه ههر له ئه زه له وه، باده ی پاکی به هه شتیمان خوار دۆته وه و ده خوینه وه. بویه هه میسه مه ستین و شر و ور وهک سیپاله کۆن، له ده رکی مه یخانه که وتووین و نیشته جی بووین. ئیمه ههر چه ند بووینه سهرۆکی دارو غه و ئه شی مه یخوره وه و دلدار لین بترسن، به لام ههر شه و تا به یانی ده گهل خه یالی یارمدا، هه مباوهش و گوړه و ههرای مه ستانه و وتووێژمانه.

۱۶ مه سه راهه رده یی حووران ه مه قام

ژ سیا زولفی بتان ئه ر قهر سین

۱۷ قه لبی ئه عیان دکرت حوب و وجود (وه جوود)

عیشق ئیکسیره و ئهم سیم و مسین

۱۸ مولهیمی غه‌یی وه ئیملادکرت

مه‌دهد و فه‌یز ژ روو حولقودوسین

۱۹ جه‌وه‌ری عالییه عونسور مه «مه‌لا»

یلحه‌قیقه‌ت نه ژ خوار ئوستوقوسین

مانای وشه‌کان:

فه‌رسین: پژگار بین، راپسکین؛ قه‌لب: به‌راوه‌ژوو؛ ئه‌عیان: عه‌ینگه‌ل؛ عه‌ین: شتی دیاری و به‌رچاو؛ حوب: ئه‌وین؛ وجوود: بوونیک که له به‌ر چاو و چاو هه‌ستی پی ده‌کا؛ وه‌جوود: وه‌جدگه‌ل؛ وه‌جد: ئه‌وین و خۆشه‌ویستی و تاسه؛ ئیکسیر: ده‌رمانیکه ده‌یانگوت به‌مس و زیویدا که‌ن ده‌یکا به‌زیر؛ مولهیم: ئه‌وی بیر ده‌خاته دله‌وه؛ ئیملاد: گوتن بۆ نووسینه‌وه؛ رووح: گیان؛ قوددووس: پیرۆز؛ روو حولقودوس: جوبرائیل؛ جه‌وه‌ر: ره‌گه‌ز؛ عالی: بلند و پایه‌به‌رز؛ عونسور: ماک؛ ییلحه‌قیقه‌ت: له‌راستیدا؛ خوار: ژیروو؛ خوار: زه‌بوون؛ ئوستوقوس: وشه‌یه‌کی یونانییه به‌ماکی بنچینه ده‌لین که بریه‌تین له‌خاک و با و ئاگر و ئاو.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر ئیمه له‌ناو داوی که‌زی ره‌شی ئه‌و جوانانه‌ی که له‌دنیا گرتوویانین، پژگار بین؛ ده‌گه‌ینه ئه‌و سه‌ره‌رایه که‌حوژی زۆری تیدایه و له‌ویدا پال ده‌ده‌ینه‌وه. ئه‌وین ئیکسیریکی سه‌یره؛ هه‌ر کانیکی تۆ ده‌بیینی، مه‌سه‌یان زیوه‌یان هه‌رچی، ته‌نانه‌ت دل و گیانی مه‌ش، وه‌رده‌گیرێ و ده‌یکاته‌زیری بی‌خه‌وش. له‌پشت په‌رده‌ی پیواره‌وه ئیله‌هام‌نیرێک وای خه‌به‌ر دا که‌جوبرائیل به‌هه‌رده‌ر و کۆمه‌گ و یاری مه‌لایه. ماکی مه‌لا ره‌گه‌زه‌که‌ی زۆرجی‌به‌رزه و ئه‌گه‌ر به‌راستی تی‌بگه‌ن، له‌خاک و با و ئاگر و ئاو نه‌جیم‌تره؛ چونکه هه‌رکس به‌ئوینی خوا ئاشنا‌بی، ئیتر قاپیلکی گلینی فری ده‌دا و ده‌بیته‌گیانی نوورانی و کاری به‌چوارماک نامین.

ههستی هه‌رشاندن

- 1 پە‌یو‌هسته دو ئه‌برو و ل مه مه‌ج‌بووبی کشاندن
سه‌د گه‌زمه پە‌یا‌پە‌ی ل ئه‌زی خه‌سته ره‌شان‌دن
- 2 تیره‌ک ژ که‌مانی غه‌زه‌بی‌دا جه‌گه‌ری ریش
مل دانه به‌ر و سه‌ر ژ دو گووشان فە‌وه‌شان‌دن
- 3 جو‌هتی ئه‌سه‌دان په‌نجه‌ل سه‌رسینه نه‌اندن
کولاب گه‌اندن دل و هه‌ستی هه‌رشاندن
- 4 بو‌ره‌ین ته‌ ژ قودره‌ت کو نومان گو‌وشه‌یی ئی‌ع‌جاز
پە‌یو‌هسته که‌مانان ل گو‌هان گو‌وشه‌ کشاندن

مانای وشەکان:

پە‌یو‌هسته: پیکه‌وه لکاو، هه‌میشه؛ پە‌یا‌پە‌ی: یه‌ک له‌ دووی یه‌ک؛ غه‌زه‌ب: تو‌وره‌یی؛
ریش: زامار؛ فە‌وه‌شان‌دن: دایو‌ه‌شان‌د؛ نه‌اندن: دایاننا؛ هه‌ستی: ئیسک، پیشه؛ هه‌ستی:
بوون و زیان؛ گو‌وشه: قوژبن، کلکه؛ گو‌ه: گوێ؛ ئی‌ع‌جاز: مۆ‌جزات؛ خه‌سته: نه‌خۆش؛
خه‌سته: شه‌که‌ت.

پوخته‌ی مانا:

یاری دل‌گر و خۆشه‌ویست، دوو برۆ پە‌یو‌هسته‌کانی، ریک و باریک و که‌وانی، به‌ره‌و
خوار بۆ لاجانگی برد. وه‌ک که‌وان له‌ رووم بکیشی، به‌ شوین یه‌کدا و بی‌پسانه‌وه‌ سه‌د
تیری بۆ منی زامار کرده‌ پلار. له‌و ناوه‌دا به‌ تو‌وره‌یی تیریکی له‌و که‌وانه‌وه‌ که‌ له‌
شیری سه‌رپران زۆر به‌سام‌تره‌، له‌ جه‌رگی بریندارم دا. چۆنی پیکا؟ وه‌ک که‌وانداری
ده‌ست راستی نیشانه‌پیک، شانی دابوو به‌ر گۆشه‌ی که‌وانه‌ی برۆ و له‌سه‌ر هه‌ردوو‌ک

گۆشه‌ی گیره‌ی بنه‌تیران، سیره‌ی گرت و دایوه‌شاندمی. راوکه‌ر که نیچیر ده‌پیک،
تازی ده‌نیرئ بۆی بگری؛ به‌لام ئه‌و شیرێ که‌وی هه‌ن - که چاوه‌ مه‌سته‌کانیه‌تی - له
دوای پیکانی جه‌رگی من به‌ په‌یکانان، ئه‌و شیرانه‌ په‌نجه‌یان خسته‌ سه‌ر سینه.
وه‌ک باسما‌ن کرد «آسَد» که‌ عه‌ره‌بان به‌ شیر ده‌لین، به‌ حیسابی ئه‌بجده‌ ۶۵ه.
«عین» که‌ به‌ چاو ده‌لین، ده‌بیته‌ ۱۳۰. که‌ وا بوو، دوو «آسَد» (شیر) ده‌بن به‌ «عین»
(چاو)یک.

- ۵ مه‌ه‌را ته‌ د جانئ خوه‌ ژ دل خه‌ف کربوو دل
دل چوو جه‌گه‌ر و سینه‌ ل سه‌ر جانئ فه‌شاندن
۶ نوونین ته‌ هیلالی ب قیران یه‌ک ژ سو‌را حه‌ق
بی عه‌یب ل دیمئ قه‌له‌ما غه‌یبئ کشاندن
۷ نه‌ققاشئ ئه‌زه‌ل ئیسمن جه‌مالئ کو نفیسی
حه‌رفین ته‌ موجه‌سه‌م ژ سو‌رئ تازه‌ ره‌شاندن
۸ ره‌یحانی و دیوانی و هه‌م سولس و موسه‌لسه‌ل
یه‌ک-یه‌ک وه‌ هه‌زار ره‌نگی ژ حوسنی نه‌ققاشاندن
۹ ئه‌ف ئایه‌تی نوو‌رئ ژ «مه‌لا» را کو نفیسی
کاتب ژ سو‌رئ نو‌قته‌ بزیرابی فشاندن

مانای وشه‌کان:

خه‌ف کربو: شار‌دبوویه‌وه؛ شان‌دن: نار‌دنی؛ موجه‌سه‌م: به‌رز و به‌رچاو؛ ره‌یحانی و
دیوانی و سولس و موسه‌لسه‌ل: چوار شیوه‌ خه‌تی هونه‌رین؛ به‌ مانا وه‌ک ریحان و
ره‌وای مالی پاشایان و سی‌یه‌ک و به‌زنجیره‌ن.

بوخته‌ی مانا:

من مه‌یل و خۆشه‌ویستی تۆم له‌ کونجی قوولئ دلم‌دا وه‌شارت‌بوو. تۆ دلت برد؛
هه‌رچی تیشیدا بوو بردت. گیان وه‌به‌ر تالانئ که‌وت، که‌ له‌ ناو دلم‌ جیگیر بوو.

تهنانهت جیرانهکانی دلشیم هه به ده‌ده‌که‌ی گیانم چوون. جه‌رگم که هاسای دلم بوو، سینگم که نه‌نوی دلم بوو، هیچیان نه‌مان و تیداچون. نه‌و دوو نوونه به‌راوه‌ژووه، له‌چەشنی مانگی یه‌کشه‌وه، له‌لایهن هیزی کیشهری شکل‌نووسه نه‌زه‌لییه‌که، ناوی جوانی، به‌بی هیچ که‌موکووپیه‌ک و که‌مایه‌سییه‌ک له‌رووت کیشران. نه‌و شکل‌نووسه نه‌زه‌لییه، که‌ناوی جوانیی ده‌نووسی، پیتی ناوی تو‌ی به‌زۆپیی و له‌به‌ر چاوی، له‌سه‌رووی جوان‌چاکان نووسی و دل‌کیشی و ره‌زاشیرینی هه‌ره‌په‌سندی لی‌پرژاند. نه‌م جار که‌وته نه‌خشانندی. به‌هه‌موو شیوه‌ی هونه‌ری، بسک و خال و که‌زی و روخسار و لیوه‌کانی، به‌قه‌له‌می قودره‌ت کیشا و نه‌وسا وه‌کوو نه‌خشانندی یه‌که‌مین رووپه‌ری قورئان، به‌زیر‌کفت ده‌وری لی‌دا و هه‌زاران ره‌نگی جۆر-جۆری له‌و به‌ژنه‌دا جی‌کرده‌وه.

ناز و خه شمان

۱	شوځ و شه نگی زوهره رهنگی	دل ژ من بر، دل ژ من
	ئاوړین هه یبته پله نگی	دل ژ من بر، دل ژ من
۲	وئ شه پالی میسک خالی	دیم دورئ گهردهن شه مالی
	جه بهه تا بسکان سه مالی	دل ژ من بر دل ژ من
۳	زولف و خالان نوون ودالان	وان ژ من دل بر ب تالان
	گوشه یی قه وسئ هیلالان	دل ژ من بر، دل ژ من
۴	دیم نه دیرئ بوعه بیرئ	خه مری و گیسو ووه ریرئ
	سینه کر ئامانجی تیرئ	دل ژ من بر، دل ژ من
۵	سور شیرینی نازه نینی	کوشتم و ناکهت یه قینی
	وی ب چه نگالا نه فینی	دل ژ من بر، دل ژ من

مانای وشه کان:

ئاوړ: خپسه، ئاوړ؛ هه یبته: مه ترسی؛ شه مال: مؤم؛ نه دیر: ئاگری سهر کیوان بو
خه بهر دان؛ گیسو: پرچی هوړاو؛ یه قین: باوهر؛ نوون ودال: ند؛ ند: هاوتا و شهریک.

پوخته ی مانا:

یاری جوانی شوځ وشه ننگم وه کوو نه ستیره که ی زوهره، ههر له دوور دهره وشیتوه و
ههرچند ئاوړان وه پیاو ددها، وهک پلنگ چهند به هه یبته، ئاوړی هینده جیگه ی
ترسه. دلی بردم! دلی بردم!

ئو خونچیله ی ره زاسو وکه ی خال له میسکه، روخساری وهک مروارییه و سای
گهردنی وه کوو مؤمی ماله میران، زهره و بهرز و که له گه ته و بسکه کانی له سهر

هه نیه ی له سه مادان. دلی بردم! دلی بردم!

بسک و خال - که وهک یهک رهشن - بۆ کوشتنی من بوونه یهک؛ دلی منیان به تالان برد. گۆشه ی کهوانی برۆیان - که چه شنی مانگی یه کشه وه باریک و له بار و جوانن و

هه موو عالم به تاسه وه لیبی ده روانن - دلایان بردم! دلایان بردم!

بالای وه کوو چیا به رزه. کولمی سووری وه کوو ئاگری سهر چیا، له دوور دیاره و دلداران ئاگادار ده کا، که دهس له دلایان هه لگرن. بسکۆله و کهزی هۆنراوی - که له نهرمی و بریقه دا، وهک حهریرن - سینه یان کرده نیشانه و به گهل تیره بارانیان کرد.

دلایان بردم! دلایان بردم!

ئهو دلکیشه خوین شیرینه ی نازه نینه، باوه ر ناکا که کوشتوومی، به چنگورووکی

ئهوینێ. دلی بردم! دلی بردم!

۶ فەتل و تابان دا غورابان (شورابان) ئەبلەق و جوھتێ شەبابان

دامە بەر پەنجە و کولابان دل ژ من بر، دل ژ من

۷ خوەش خەرامێ ئەز غولامێ نازکێ شیرین کەلامێ

تووتیا ئەیوان مەقامێ دل ژ من بر، دل ژ من

۸ ماھڕۆیی میسک بوئی سوپەلەنگی شیرخوئی

وی ب زولفا شوبهێ گۆیی دل ژ من بر، دل ژ من

۹ ھەردو چەشمان ناز و خەشمان کێ ژ بەر وان عەقل و ھش مان

ساعەتا من دی ب وەشمان دل ژ من بر، دل ژ من

۱۰ ماھتابایی ئاقتابایی دیم ژ رۆژ و شەب نیاقتایی

خوەش ب چەنگال و کولابی دل ژ من بر، دل ژ من

مانای وشەکان:

فەتل: پێچان؛ تاب: با دان؛ غوراب: قالاو؛ ئەبلەق: رەش و سپی؛ ئەبلەق: سەرگەردان؛

ئەبلەق: بەردی مەرمر؛ شیباب: چاوەگە ئاگر؛ شوراب: گۆلینگە ی شۆر؛ غولام:

بەندە، کۆیلە؛ ئەیوان: دیوێ خانی شاھان؛ ئەیوان: ھەیوان، بەربێلائی؛ سوپ: پەوشت؛

خه شم: توورهي؛ هس: هوش؛ وه شم: خال، عهره بان به خالى کوتراو ده لښ.

پوخته ي مانا:

ئهو كه زيه شه وه ره شانه ي - كه وهك بالى قهله ره شهن له ره شيدا - به بادانه وه پيچاني و ده گهل سپايي لاجانگي، وه كوو شه و بهر به يان، هر سپي ورهش ده چوونه وه. جووته گولينگه شوړه كه ي سهر و شه ده ي، جار - جار وه كولمى ده كه ون - كه وه كوو چاوگي ناگره و دلى دلدار ده سووتيني و هر دى، بليسه ي خوش ده ي - كه زيه كاني له لايه ك و جووته گولينگ ده پال وندا، به جووت، په نجه و قولاپيان له من گير كرد و دلميان برد. هه ي دله كه م رو!

من به دل بوومه ته كويله ي لاروله نجه ي وا خوش و دلپفينه كه ي. قسه ي هينده له دم خوشه و گف ولفتي هيند شيرينه كه تهنانت تووتيه كه ي له ديوه خانى، به گيرانه وه ي گفتي يار، دلى بردووم! دلى بردووم!

يارم كه ليم تووره ده ي، ره وشتي وهك شير و پلنگ، دلى ژاري لي ده ترسي. به لام نه گهر بويم تماشاى بكه م، پرووى وهك مانگي له چارده يه و بوني ميسكي ده گهل تريغه كه ي لي دى. ناخ له ده ستى زولفه كاني كه سهر يان وه كوو گوچاني خوار بوته وه. دلى منيان وهك گو برد و هر برديان و ئيسته ش برديان.

دوو چاوى يار، چ له وه ختي نازكرنا، چ له كاتي تووره بووندا، عه قل و هوش له پياو ده ستين؛ دلدار له هوش ده ته كيئن و له سه يري پرووى، راده مينن. من جاريك له و رمانه مدا، خاله كاني سهر كولميد ديت. دليان بردم! دليان بردم!

روخسارى روژى رووناكه، له ژير په رده ي ره شي رووبه نده كهيدا ددره وشي؛ كه وهك شه و روژى گرتووه. له و شه وشدا، هه نييه مانگي، تريغه و گرشه گرشييه تي. بسكه سهر قولاپيه كاني، چنگيان داوه ته هه ناوم. دليان بردووم! دليان بردووم!

سهروى نازى سهر فيرازى شوبه ي زير ره مزا مه جازى ۱۱

دامه بهر چاكووچ و گازى دل ژ من بر، دل ژ من

به ژن و بالا توخ و بالا من كرن فيكرا متالا ۱۲

چپچه کا تہرحین دوالا	دل ژ من بر، دل ژ من
۱۳ میری غازی شیرئ تازی	فیکران من دین ب بازی
کر ل مه ژ غفلت فہ غازی	دل ژ من بر، دل ژ من
۱۴ شیر و خش تن زولف و قشتن	هن فہشارن هن فہهشتن
پہہلهوانان دہست فہمشتن	دل ژ من بر، دل ژ من
۱۵ روہنیا چہہفین «مہلا»یی	ئہو تہجہللایا تہ دایی
یا ژ «تہحمہد» دل رہفایی	دل ژ من بر، دل ژ من

مانای وشہکان:

سہروی ناز: داری سہولی لہ سہولان جوانتر؛ سہرفیراز: سہربلند؛ چاکوچ: چہکوچ؛ غازی: گلہیی؛ غازی: بانگ کردن؛ گاز: کرتین، گاز؛ متالا: توژینہوہ و تیروانین؛ غازی: پہلاماردہر؛ تازی: پروت؛ بازی: کایہ، گہمہ؛ خشت: نیزہی پچووکی ہاویشتنی؛ قشت: مووی سہر ہہنیہی ہہلپاچراو؛ فہہشتن: ہیشتنہوہ؛ پہہلہوان: قارہمان؛ فہمشتن: ہہلمالین؛ روہنیا چہہف: رووناکی چاو؛ روہنیا چہہف: بینایی چاوان، بریتی لہ خودایہ؛ رہفایی: رفاندووہیہ.

بوختہی مانا:

ئہو بہبالا سہولی نازہی کہ لہ ناو داری سہولاندا، ہہلکہوتہیہ و بہ راستی و شووشی دہنازی و سہربلندہ (یان: لہ ناو سہربلیندانا، و ہک سہولی ناز خو دہنویتی و شانازی بہ راستی و ریکی و شلک و باریکی خو دہکا) و لہ ناو ئہو نیشانانہدا- کہ خوا بو ویتنہی دلداری لہ سہر دنیای ہیناونہ پروو- یارم و ہک زیپی بیخہوشہ و جوانانی تر مس و زیویان تیکہلاوہ. لہسہر چہق و لاساریم لہ دلداریدا، بہر کوتکی لؤمانی دام و بہ غازی گازنان دلمی لیجیا کرمہوہ و بردی و بردی!

بہژن و بالای بہ جوقہی کاکولانیہوہ و پلکہ و پلکہی سہرپوشیہوہ، ہاتہ بہر چاو. ملہنا لہ توژینہوہ و تیوہ رامان. لہو ناوہدا، گولی سہرچلی جی بہرز- کہ کولمی بوو- دلی بردم! دلی بردم!

دلہریہکہی ہہر و ہکوو میری ہیرشبہر، بہ ہرووژمہ. بہ شیر ی بروی کشاوی تازہ

ساوى، گهمه ده كړد. له نه كاو بانگى منى كړد و دلمى برد و دله كه م چوو!
كه زى و په رچوو كى سهر هه نيهى، تو ئيزى ټه و شير، ټه م نيزه ن. هينديكيان
وه شير دراوى ژير كلاون و هينديكيشى بو گيانكيشانى دلداران، هيشتونونه وه. به دم
باوه هاتنه لهره، ده تگوت پالوانى نازان دينه مه يدان. ياريش ټه و زه ند و باسكانه،
سپى و ناسكانه هه لمالى. ياخوا خير بى؛ ده بى چى بكا؟ ناكامى ټه و خو سازدانه،
دل بردن بوو. دلمى برد و دلمى برد!

خوايه ټه بينايى چاوان! تو چيت به سهر مه لا هينا؟ تو تيشكت دا له روخسارى ټه و
جوان چاكه. رووناكى جوانى توم ديوه و دلى بردووم. ههر ټه و خو ده رځستنه ي تو بوو،
دلى ټه حمه ديشى رځاند.

ټه حمه د ناوى پيشووى مه لا بووه؛ ټه حمه د ناوى پيغه مبه ره (د). دوور نيه مه به ستي
مه لا، ليره دا پيغه مبه ريش بى و نيازى وا بى: ههر ټه و جوانيه ي كه پيغه مبه رت به ره و
خوت پى راكيشا، ئيستا له رووى سه لما نيشان منت داوه و دلى بردووم. خوشى له
خوم!

خەمرا حەلال

۱	مەخمۇر بوو	مەخمۇر بوو
۲	يا خوور بوو	يا خوور بوو
۳	خال حەبەشە	خال حەبەشە
۴	كافوور بوو	كافوور بوو
۵	كىمخە و قەدىف	كىمخە و قەدىف
۶	فەغفوور بوو	فەغفوور بوو
۷	پور دل گورە	پور دل گورە
۸	عیشقى فوور بوو	عیشقى فوور بوو
۹	دى ئەو زەرى	دى ئەو زەرى
۱۰	پور نوور بوو	پور نوور بوو
۱۱	دا قەرقەفى	دا قەرقەفى
۱۲	ژى دوور بوو	ژى دوور بوو
۱۳	لەو چووم ژ هووش	لەو چووم ژ هووش
۱۴	ئەنگوور بوو	ئەنگوور بوو

ماناى وشەكان:

مەجەر: كاكيشان؛ زەرى: سەوزەپەنگ؛ قەر: رەش؛ تەتەر: تاتار. كە ولاتەكەيان بە

۱. ئەم بەيتە لېرە داكەوتووه:

دېم فەنەرە خال عەنبەرە بۆماوەرە لەبشەككەرە
ئەو مەپەرەست مەشها و مەست جاما دەست فەرفوور بوو

ئاسکی میسک ناسراوه؛ **کیمخه**: کیمخوا؛ پارچه یه کی نایابه؛ **قه دیف**: قه دیفه، مه خمه ر؛ **گور**: بلیسه، گر؛ **فوور**: له کولیندا، وه کول هاتوو؛ **که ری**: پارچه، له ت؛ **زایا**: هه ر له وهی؛ **لازم هه ری**: هه ر پنیویسته؛ **گه له ک**: زۆر، زیاد؛ **فه نه ر**: چرای هه لواسراو؛ **مه شها**: رویشته؛ **مه شها**: جیگه ی ئاره زوو؛ **قه رقه ف**: باده؛ **ئه نگوور**: تری؛ **سوورووش**: جو برایل، فرشته ی وه لامبه ری خودا؛ **خورووش**: هاوار، هه را؛ **زه وق**: چێژه.

پوخته ی مانا:

هه ر وه کوو چۆن خۆر له حاندی پۆله ئه ستیره ی کاکیشان سه رداریکه، یاری منیش له چاو جوانانی سه ر دنیا، وه ک خۆر وایه له نیو جه رگه ی ئه ستیراندا. سه وزه ره نگه؛ وه ک ئه ستیره که ی موشته ری هه ر له دوور ده ده وشیته وه و دل ده کیشی. ئه مرۆ سپیده ی به یان بوو که تووشی بووم. خواجه چم دی؟ خۆری و په ری که ی وا ده بن؟ به به رگی ئال و والاوه، چاوی مه ستی ته واو خه و به ری نه دا بوون. وه ک چاوپه شانی به هه شته؛ له نجه و لاری زۆر شیرینه. کاکۆل په شه؛ خالی وه ک خه لکی حه به شه، له په شیان بریقه ده دن. خالی نه ته نیا په شن و به س، بۆنیشان وه ک بۆنی میسکی ئاسکی ته ته ر، تۆمار به تۆمار لی پرژه. پیستی ناسکی پیت وا بوو له کافووره. نه رمونیان و گه ردن کیل، ده ناو پۆشاک ماقوولدا، که زوربه ی کیمخوا و مه خمه ر بوو، من له هه لیکدا به دیم کرد. های له به ر به ختی باشی خۆم! ئه و ئه مرۆ له چاو جوانی تر، وه ک قهرالی چینی وایه و له سه ر ته خت پال که و تووه و دینی هۆی به خته وه ریانه. له دل کیشانیش سه رداره. روخساری وه کی مرواری، دیداری بۆ دلدارانی به هه یه تیکه مه پرسه! هه ر که ده ستی به گه ران کرد، هۆشم نه ما؛ دل م گری تی هه لگرا و زووخواوی ناوی هاته کول و سه رپێژی کرد.

هه ر له یه که م چاوپێ که وتن، دل له ت ببوو. دل پاره بوون به دیتنی، هیچ شتیکی سه ر نییه و ئه رکی دل ه که به دیتنی پل-پل بی. یارم که له دلکیشیدا، ده تگوت فریشته ی خودایه، گه لیک جار هاته به رچاوم؛ ئیتر بۆیه دل به له ت بوون پانه وه ستا و هه ر بوو به چۆله چرایه ک، پر له رۆشنایی جوانیی ئه و. ئه و گر هشی له روخساری یار هاته گیان؛ چۆنکه روخساری یاره که م، وه ک فه نه ره و دل م له وپوه داگیرسا. خالی نوخته ی له عه نبه ره. بۆنی وه ک گولاو بلاوه. لیوی وه کوو شه کری خاوه. له باده ی

جوانی خۆی مهستی و پیاڵه‌ی باده‌ی - که چینی بوو - له‌سه‌ر دهستی به‌مهستی دههات و ده‌چوو. دلدار ئاره‌زووی ده‌کرد و به‌عه‌زهرتی دیداری بوو. پیاڵه‌ی مه‌ستیده‌ری باده، له‌سه‌ر دهستی پاکی بێ‌خه‌وشی دلبزوین، یار بریدییه‌ ناو‌رێزی یاران. بوو به‌ به‌زم: سۆزه‌ی ته‌په‌ی دلی ده‌فه، کاری کرده‌ سه‌ر شه‌رابیش؛ ئه‌ویش که‌وته‌ له‌رزه‌ و سه‌ما. بۆم نا‌کرێ په‌سنی یار بده‌م؛ هه‌ر له‌ باسی جوانیی ڕوخساری دامام. هه‌رچی ده‌یلتیم زۆر لێ دووره‌ و یارم وه‌ک هه‌یج شتیک نا‌چێ. خوا ده‌فه‌رموی: «هه‌یج شتیک وه‌ک خودا نا‌چێ». فریشته‌ی وه‌حی پێی گوتم: وهره‌ باده‌ بخۆره‌وه‌! هه‌ر چیژهم کرد، هاوارم له‌ به‌ر بلند بوو؛ بوورامه‌وه‌. بۆم ده‌رکه‌وت ئه‌و باده‌ هه‌ین ترێ نه‌بوو؛ باده‌ی نازی یاره‌که‌م بوو. گیرۆده‌ی بووم و له‌ خۆ چووم و له‌ دنیا‌یه‌ ته‌ره‌ بووم و ڕووم کرده‌ به‌هه‌شتی خودا.

٨	من دی ب خاب ئەو ماھتاب دا دل کولاب	جوهتی غوراب
	دل شه‌وو‌شان‌د خوی لێ ره‌شان‌د خوه‌ش هه‌ر‌ر‌شان‌د	تیک هه‌ور بوو
٩	هور کر جه‌سه‌د قه‌وسین سه‌مه‌د تیر دان که‌به‌د	داد و مه‌ده‌د
	جه‌رحان ژ نه‌و خوون دایه‌ که‌و عیشقا مه‌ له‌و	مه‌شه‌ه‌ور بوو
١٠	له‌و یه‌ک نه‌سه‌ق من تین سه‌به‌ق نوورا یه‌قه‌ق	دا دل شه‌فه‌ق
	شیرین له‌بێ دیم که‌و که‌بێ لێ به‌نده‌ بێ	ده‌سه‌توور بوو
١١	دل‌به‌ر نه‌زه‌ر دا من سه‌حه‌ر خه‌جلیم ژ به‌ر	لێ ئه‌و قه‌ده‌ر
	زانم گۆوا ئه‌و مه‌ه‌روا وه‌ک لوئ‌لوا	مه‌نس‌وور بوو
١٢	پاش فیرقه‌تی زۆر مو‌جه‌تی م ژ ته‌له‌تی	چووم هه‌زه‌تی
	وه‌سلا حه‌یب من بوو نه‌سیب مه‌لعوون ره‌قیب	ره‌نج‌وور بوو
١٣	جاما زه‌لال خه‌مرا حه‌لال یاری شه‌پال	دا من ب حال
	عیشقا غه‌دار سو‌ه‌تی ستار نیف ما و یار	سه‌د سو‌ور بنو

مانای وشه‌کان:

شه‌وو‌شان‌د: شتواندی؛ ره‌شان‌د: پرژان‌دی؛ هه‌ر‌شان‌د: پلێخاندییه‌وه‌؛ که‌و: داغ؛ نه‌سه‌ق:

نەزم و تەرتیب؛ سەبەق: ملە و کێبەرکی؛ یەقەق: سپیایی زۆر سپی؛ دەستوور: ئیجازە؛ گۆو: گوتن، گفت؛ مەنسوور (منشور): نەهۆندراو، پەخش و بلاو؛ تەلەت: روخسار؛ حەزرەت: حوزوور، لای خۆی؛ رەنجوور: نەخۆش و لەش بەبار؛ سوور: وارش.

پوختەى مانا:

لەو بچەوێشی و بوورانهوێ - کە لە دینی بەسەرم هات - دەمدی وەک خەون ببینم، ئەو مانگە تیشک هاوێژە، بە سەرمەوێ هەلوێستاوێ. دوو شتی پەشی وەک بالی قالاو لێم هالان و پەنجەیان لە دلم گیر کرد و وەک قولایی لێ دەن و بوو. دلیان لە شوینی خۆی لا برد و هیلانەکیان لێ شتواند؛ بە جاریک لەتوپەتیان کرد؛ تا تەواو وردوخاش کرا. ئەوسا کە خویان پێوێ کرد؛ تا زامی پتر ژان بکا. پاشان جووتیک کەوانی پەش - کە بە دەستی توانای خودا پاکێشراوون - جەرگمیان تیرەباران کرد و لەشیشم پارچە - پارچە بوو. خوا هاوار بە دادم بگە! زامی جەرگ و هەناوانم - کە بە داغی دلداریی هەلچێنراوون - سەرلەنوێ لێم کولانەوێ و خوین جی داغەکی داپۆشین. هەر ئەم دەرد و نازارەش بوو کە بوو بە هۆی ناوبانگی ئەوینداریی من. هەر بۆیەشە کە وا بە پێز، بە تەکووزی، نوور و رووناکی زۆر بەهێز، دێنە دل و رووناکیی تێ دەگیرن. بەو سووتان و داغ کران و جزیادانەش، بۆم نەبوو هاواریک بکەم. یان هیچ نەبێ، بنالینم. چونکە یاری شەکرلیوی رووئەستێرە، دەستووری بە من نەدابوو کە هاوار کەم.

بەلام یارم بۆخۆی بەزەیی پێما هات. هەر لەو بەیانە خۆشەدا، بە دلخۆشی لیمی روانی. من لە شەرمان نەمدەتوانی پروانمە سیما و روخساری؛ بەلام ئەوندە دەزانم کە قسەى دەکرد. گەتەکانی وەک مرواری لێ دەپرژا.

زۆر لەمیژ بوو لە یار دوور بووم. بۆ خوا سوپاس بەو دیدارەى کە پرووبەرۆو بە چاو دیتم، خەمی دووریم لێ تاران و سەبووریم هات. ئۆخەى ئەوا بە دیداری یار گەیشتم. شوڤار وەختە لە عەزەرتان وەزگ بدەن. لە ئێرەییان لەش بەبار و شەرمەزارن. هەى نەحەلتی خوایان لێ بێ.

یاری نازداری خوین شیرین، کە منی بە دەم خویندەوێ، گەتەکانی بادەى حەلالی

بههشت بوون؛ که هیچ تلتهی تیدا نییه. هرچهند سهد لهمپهر و وارش، له نیوان من و یار ههبوو، که پیک بگهین؛ بهلام ئهوین زۆر بههیزه؛ لهمپهری لهبهر پهراڼدم و پهردهی بهرپیواری سووتاند و منی بهو دیداره شاد کرد.

شاهی جهڙین غهم ژى رهقین ماری شهڙین	١٤
دهر د و بهلا وین چوون ههلا عومرهک مهلا	
پور من زهجر دیتن ههجر مابوو ئهجر	١٥
شه معا مه ههلا بوو سهد مهحل میننهت مه دل	
یار وهعهده دا ب لهعلین خوهدا وهر با مه دا	١٦
د سپیدهیی چووم وهعهدهیی کو ژ بادهیی	
ئیحرام مه بهست ئهسوهه ب قهست یار هاته مهست	١٧
جوهتی هههش تیر دان ب وهش ههجا مه خوهش	
فی کاکولی چینین دلی قهلی «مهلی»	١٨
دافا دلان نیف سونبولان سهر سور گولان	
مه نقوور بوو	

مانای وشهکان:

شاهی: شادی، گۆوه‌ند، شایی؛ جهڙین: کۆوه‌بوون؛ شهڙین: وهک شهوی رهش؛ شهڙین: خوار و چهماو؛ ئیساند: ئایساندی؛ بهلاوی: به‌لوان، دهر د و ئازارگه‌ل؛ هه‌ل: به‌ره‌زور؛ ئه‌جر: پاداش؛ فه‌جر: سهره‌تای به‌یان؛ مه‌حل: جیگه؛ مه‌حل: جار؛ وهر: وهره؛ با مه: ده‌گه‌ل ئیمه؛ چین: ده‌چین؛ مه‌بروور: به‌خیر و قبول؛ چینین دلی: چینی تیدان؛ مه‌نقوور: دندووک لی دراو. غونچه‌ی تازه پشکووتوو که هیشتا ته‌واو بلاو نه‌بووه، بولبول ده‌چیته‌ سهری به‌ دندووک لیتی ده‌دا، تا خۆی به‌ ته‌واوی نیشان دا؛ پیی ده‌لین: گولی مه‌نقوور.

پوخته‌ی مانا:

به‌مه‌ی که یار خویتندمییه‌وه، خۆشی و شادیم لی کۆ بووه. خهم و کول له‌ به‌ریان

ره‌وین. که‌زیه‌کانی - که وه‌کوو دوو شاماری ره‌ش له سهر شان پاپۆکه‌یان بوو - بزووتن و خۆیان راوه‌شاند و باوه‌شینی گری ئه‌وینیان بۆ کردم. هه‌رچی ده‌رد و به‌لا هه‌بوون، به‌ره‌وژوور چوون؛ په‌رینه کێو. به‌لێ عومریک له یار دوور بووم. له‌و دوورییه‌دا زۆرم ئازار و جه‌فا دیت. هه‌زاران سوپاس بۆ خودا که تۆله‌ی ده‌ردی کرده‌وه و شه‌وه‌زنگی له سهر به‌ختی ره‌شم ره‌واند و به‌ سپێده‌ی به‌خته‌وه‌ری دیداری یاری گه‌یاندم. وا له‌و ساوه له‌ سه‌د لاوه، مۆمی خۆشیم داگیرساوه و تیشک ده‌دا. کێ بێ له‌ من دلخۆش‌تر بێ؟ یار به‌ لیوه‌ ئاله‌کانی، به‌لێنی پێ دام و فه‌رمووی: وه‌ره‌ لامان هه‌ر به‌ ته‌نیایی ده‌تبینم. له‌ به‌ره‌به‌یانیکدا چووم؛ که هه‌شتان له‌ به‌ندی شه‌وێ به‌یان ته‌واو به‌ر نه‌بوو. دیاره‌ زیاره‌تی ئه‌و، جه‌جه. ئیحرامم به‌ست؛ رووم کرده‌ خالی سهر گۆنای - که وه‌کوو «حَجَرُ الْأَسَد» ره‌ش و به‌ودم و پیرۆزه - یاری چاومه‌ست، له‌ جوانی مه‌ست، دیداری دا. چوومه‌ رامووسانی ده‌ستی. له‌ دوو چاوه‌ ره‌شه‌کانی، تیری مژگه‌م داڕژانی. بۆم ده‌رکه‌وت که جه‌جه‌که‌م قبوول بووه.^۱

ئه‌و کاکۆله‌ به‌چینه‌ی، داویان بۆ دلی هه‌ژاری مه‌لای دلدار ناوه‌ته‌وه، داو له‌ نیو چله‌ سونبولی بسکانیدا شیراونه‌وه و گه‌شتوونه‌ سهر کولمانی؛ که تازه له‌ پشکووتنان. جا چۆن دلم پێوه‌ نه‌بی؟!

۱. له‌ وه‌ختی جه‌ج، ئه‌گه‌ر بارانه‌ بباری و حاجی بچنه‌ به‌ر پلوسکی بانی کابه، که پێی ده‌لێن: «لووسی ره‌حمه‌ت» و ته‌ر ببن، نیشانه‌ی جه‌ج قبوول بوونه. «هه‌ژار»

دیمی ب خال

- ۱ مه له و فینجان ل سهر دهسته کو مه هتابا هیلال ئه بروو
نوماین من د میرثاتی مه یا سافا زه لال ئه بروو
- ۲ ب شیرینی، ب زیبایی، ب رهفتاری، ب بالایی
بنی نوونین د توغرای ل بالا ههردو خال ئه بروو
- ۳ بلا بیټ «صائم الدهر» ی «بلا افطار» جاره ک بت
کەسی زانی ژ دلبر وی خویا بن ههردو سال ئه بروو

مانای وشه کان:

مه هتاب: تاف هه یف، مانگه شهو؛ لبال: لهنگ؛ صائم الدهر: هه میشه بهر ژوو؛ بیلا: به بی؛
افطار: ر ژوو کردنه وه؛ بلا: بلان.

پوخته ی مانا:

من بۆیه فینجانی باده م له سهر دهسته و لپی دهروانم، یارم- که روخساری مانگی،
تیشک دهره و برۆکانی وه کوو مانگی یه کشه وه نه- له ناو باده ی بی خهوش و پرووندا
ببینم و باده ببیته ئاوینه ی تریفه ی پرووی. چاوم به برۆیان بکه وی و مژده ی جه ژنیان
لی وهر گرم.

تۆ بروانه و ماشه لالا له کاری خوا که! هینده شیرین، نهونده جوان، نهو بهژن و بالایی
شووش و پیک، بهو هه موو لاروله نجه وه، نوونی برۆی که نیشان و مۆری پادشای
گه وره یه و نهو خالانه ی له دهوری نهو دوو برۆیانن؛ کی دیویه تی؟ لیم پروونه کهس.
نه گهر یار به لینی بدا که له دوو سالدا ته نیا جاریک دیت بهر چاو، پتویسته هه موو
دلداریک ر ژووی دوو سالانه بگری و به بی خواردن و خواردنه وه، چاوه ری بی به شکوو

خودا به‌ختی بدا و جاریک چاوی به‌و برۆیانه بکه‌وی و جیژنی هه‌ره پیرۆزی بۆ هه‌لبکه‌وی.

- ٤ مه‌شی مه‌ستانه ره‌یحانی دلێ من دی د ئامانجی
ره‌شاندی سینه‌یی تیران ب قه‌وسی هه‌ردومال ئه‌بروو
- ٥ سه‌حه‌رگه‌ه زوهره‌سیما وا ده‌چوو گولشه‌ن ب سه‌یرانی
ب سه‌ر چه‌ه‌فین نیشانی دا خه‌رامی ئه‌و هیلال ئه‌بروو
- ٦ دبێن خاوه‌ر به‌رستی تو نزانن من دکه‌شفیدا
نوماین من دشه‌رقی نازکا گه‌رده‌ن شه‌مال ئه‌بروو
- ٧ تنی ماهه‌ر ته‌رازوونه د بابی حوسن کیشانی
هیلالی خاته‌می (خاتیمی) حوسن ل وی دیمی ب خال ئه‌بروو

مانای وشه‌کان:

مه‌شی: رۆیشت؛ مال: مالی که‌وان، خوارایی که‌وان؛ خاوه‌ر: خۆره‌ه‌لات، لیره‌دا مه‌به‌ست خۆره؛ که‌شف: دیاری کردن؛ که‌شف: له زاراوه‌ی سو‌فیاندا، له‌به‌ر په‌وه‌ینی نه‌ه‌نیانه، ده‌لێن که‌شف و که‌رامات؛ خاته‌م: ئه‌نگوستیله؛ خاتیم: دوا‌یی پێه‌ین. شیاوی باسه: سولتانان مۆری به‌نیشانی مانگیله یان تایبه‌تی به‌فه‌رمانی ئه‌وانه‌وه، ده‌نا؛ که‌ته‌رخان بێ و هه‌موو کاریک به‌که‌یفی خۆی بکا و که‌س خۆی له‌و به‌زلتر نه‌زانی.

پوخته‌ی مانا:

له‌ده‌می به‌ره‌به‌یاند، یارم- که‌تیشکی رو‌خساری وه‌ک ئه‌ستیره‌ی زوهره‌ ده‌چوو- هاتبووه‌ ناو باغچه‌ی گولان بۆ سه‌یرانی. به‌ژن و بالای ده‌له‌رییه‌وه، ده‌تگوت چله‌ریحانه‌ی شلک و بۆنخۆشه‌ و بالیی ده‌دا. لاروله‌نجه‌ی مه‌ستانه‌ بوو. به‌هه‌وای سه‌رخۆشی و مه‌ستی له‌ جوانی خۆی، خه‌یالی کرد راویک بکا. دل‌می به‌ته‌مال هه‌لێنا و کردیبه‌ ئامانجی تیرانی. له‌ مالی هه‌ردوو که‌وانی برۆکانی، تیری ده‌هاویشه‌ سینهم. مردم؛ له‌به‌ر پای تخیل بوم. به‌نازه‌وه به‌سه‌ر چاوه‌سیسه‌کانمدا ده‌بووری. واتا له‌پاش کوشتنم لاواندمیه‌وه و ئه‌و پا و پله‌پیرۆزه‌ی، له‌سه‌ر چاوی به‌مۆله‌ق

وہستام دانا. بۆ کروشمہ و خەلوہ کیشان، لە جیاتى ڤوو بکەمە ڤووگە، ڤوو بە خۆرھەلات مات دەبم. پیم دەلین تۆ رۆژپەرستی؛ نازانن من لەو دەمەدا کە گەیمە ڤلەى دلڤوونى و نھینم بۆ ئاشکرا بوون، ئەو ناسکەى گەردن وەک مۆمى گەورەمال زەرد و بلند و بەشۆقە، لە ئالى خۆرھەلاتەوہ گۆشەى برۆى نیشان داوم. چۆن ھەتا ھەم، ڤوو لە شوینیکى تر دەکەم؟

برۆى یارم گەلیک شتە: بۆ کیشانى جوانیى بە خەلکى دنیا دان، لە دوو لا، دوو تاي تەرازوون. لەو لایشەوہ مۆرى بە مانگیلەى پاتشای پاتشایانە کە داویەتى بە جوانیەکەى و لە روخسارى بەخالى، خۆ نیشان دەدا.

- ۸ مە جەوھەر عونسورەک خامیس نوما ئیرۆ د تالیعدا
دقئ تەقویمى ئینسانى ل تالیع بوونە فال ئەبروو
۹ ب زوننارا د دیریدا ل ھنداڤا چەلپایى
ب میحرابى مە بر سەجدە بەلى ئەمما خەيال ئەبروو
۱۰ د مابەینا دو ئەبروو یان دیینم قابى قەوسەینى
دەدت من تورفەتولەینى جەوابا سەد سوئال ئەبروو

مانای وشەکان:

جەوھەر: ڤەگەز؛ عونسور: ماک؛ خامیس: پینجەم؛ تالیع: دەرکەوتوو؛ تالیع: بەخت؛
تەقویم: رێک و لەبار کردن؛ تەقویم: سالیڤۆ؛ فال: لە کتیب ڤوانین بۆ تالچ؛ فال:
خۆشى وەڤى ھاتن.
خوافەرموویە: «ئیمە بیچمى بنیادەممان بە جوانترین ڤێکى و لەبارى دروست کرد»؛
ھنداڤ: لە لایەن، لە دیار؛ قابقوسین: ئەندازەى ژێکەوانیک؛ تورفەتولەین: چاو
ترووکانیك.

پوختەى مانا:

ئەمرۆ فالم بۆ بەختى خۆ دەگر تەوہ؛ باسى برۆى یارى ھینا. دیارە بەختەکەم ھیناویە و
زۆر مژدەى خۆشم پى دەگا. ڤوانیمە کتیبى سال و مانگ نیشانەدرى وەخت و زەمان.

هەر له رۆژی بناوانه‌وه تا ئەمڕۆ، بۆم دەرکه‌وت که خ‌وای گه‌وره، ئەو دهمه‌ی مرۆی له چ‌وار ماکی ئاو و ئاگر و خاک و با ه‌ینا به‌ره‌م، بۆ من ماکی ئەوینیشی ده‌کار ه‌ینا. من ماکی پ‌ینچه‌مم هه‌یه که ئەوینه و ژيانم له‌سه‌ر ئەوین به‌نده. زونارم له پ‌شتیدا بوو له دیاری خ‌اچیش و‌یستا‌بووم؛ سوژده‌م ده‌برد. به‌لام سوژده‌م بۆ وان نه‌بوو؛ بۆ می‌حرابی برۆی یار بوو؛ که به خ‌ه‌یال ه‌ینا‌بوومه به‌رچ‌اوی د‌ل. ده‌نیوانی دوو برۆیدا، نیوانی ژێ که‌وانیکم د‌یته به‌رچ‌او، که هەر له چ‌او ل‌یک‌نانیکدا، وه‌رامی سه‌د پرس‌یاری من ده‌داته‌وه. ل‌یره‌دا ئ‌یشاره‌ت‌یک به‌ هاتنی فرشته‌ی و‌لام‌به‌ر بۆ لای پ‌یغه‌م‌به‌ر(د) هه‌یه.

- ١١ د باتین سه‌جده‌گه‌ی من ل به‌ر وان هه‌ردوو ئەبروونه
ب عه‌ینی تا‌قی می‌حرابن د عیلمی ئەه‌لی حال ئەبروو
- ١٢ ئە‌گه‌ر ده‌عوایی مووسایی د‌عیش‌ق‌یدا ب‌کم جائ‌یز
«مه‌لا» دا‌یم ته‌جه‌ل‌ایه ژ و‌ی ته‌رحا شه‌لال ئەبروو
- ١٣ ب شیرینی، ب زیبایی، چ کات‌یب بوو وه‌ک‌یشایی
«ت‌عالی‌الله» ن‌یشان‌دانه وه‌ش‌یرین ئەف می‌سال ئەبروو
- ١٤ نه شیرینا ل ده‌ربه‌ندی، نه مه‌ج‌بووبی سه‌مه‌رقه‌ندی
نه ک‌یش‌این ب ف‌ی ره‌نگ‌ی ل نه‌ق‌شی ب‌ی‌زه‌وال ئەبروو
- ١٥ ن‌یش‌انا ق‌ابی‌قه‌وسه‌ینان کو‌قه‌وس ئ‌او‌یته ئە‌ب‌س‌اران
د ته‌ق‌ویما ته‌جه‌ل‌ایی ب سه‌ر ل‌ی بوون ه‌ی‌لال ئەبروو

مانای وشه‌کان:

بعه‌ینی: هەر ته‌واو؛ بعه‌ینی: له چ‌اوان، له به‌رچ‌اوان؛ ته‌رح: ل‌ق‌و‌قل؛ شه‌لال: باریک، هه‌ودای باریک؛ ت‌عالی‌الله: پایه‌به‌رز‌یی بۆ خوا؛ می‌سال: ن‌م‌و‌ونه؛ ب‌ی‌زه‌وال: له نه‌مان به‌دوور؛ ئە‌ب‌س‌ار: به‌سه‌ر‌گه‌ل؛ به‌سه‌ر: چ‌او؛ ن‌یش‌انا: ئە‌ی ن‌یش‌انی؛ ن‌یش‌انا: ن‌یش‌انه‌ی؛ ن‌یش‌ان: ئ‌ایه‌ت.

پوخته ی مانا:

له ته هی دل و گیانه وه، جیگه بۆ سوژده بردنم و پرووگهی ناز و نیازنم، دوو برۆی یارن. له زانستی پښه ناس و ئه هلی حالدا، که وانه ی برۆ میحرابی راستینه و به میحرابی شیاوی سوژده دیته بهرچاوی پښه وان.

ئه گهر بلیم له ئه ویندا، من به پله ی پیغه مبه ر گه یشتووم، ریی تی ده چی. ئه و جاریکیان به دیداری خودا شاد بوو؛ من هه میشه له و لقه ناسکانه ی برۆی دل به ره وه رۆشنی خودا ده بینم.

کام نووسه رو کام وینه کیش له دنیا دا توانیویه تی ئه و شیرینی و ئه م جوانیه نیشان بدا؟ به رزایه تی هه ر بۆ خوایه که برۆی یاری تاقانه ی وا به تاق هینا وه ته وه و جوانتر نمونه ی بی وینه ی، له و برۆیه جی کرده وه.

زۆر وینه کیشی له زه بر، وینه ی شیرینی فه رهاد و شکلی جوانانی به ناوی سه مه رقه ندیان به دی هینا. به لام هه چیان نه گه یونه ئه و جوانیه نه مر و هه ره هیه ی که له برۆی یارمدا هه یه و خوا بۆ خۆی خه تی لی داوه.

ئه و ئایه ته ی که ده رباره ی نزیک بوونی ژێ که وان له قورئانایه و ئیستا من که وانی برۆ، که نیشانه ی سنعه تی جوانی خودایه ده ی دینم، سومای چاوان له دینی هه لده به زنه وه و به ره و دل که وانه ده که ن و تیشکی وه ک په لکه زپښه دیته بهرچاوی گیان و دل. رۆخساری یار له پیکیدا و له جوانیی ده سکاری خودا، دیارده یه که و مانگی یه کشه وه ی برۆکه ی مۆری ته رخانه ی خودایه به وی داوه؛ که له سه ر جوانان سه ره ره بی.

به ختی دهرویشان

- ۱ د دهستدا یه نگیه ک نووبار من دی ته و که مان ته بروو
ل بالا جه دوه له ک جه بیاری لی دا هه مقیران ته بروو
- ۲ کو حق تهف حهرف و خهت کیشان ل تالایی مه دهرویشان
دو قهوسان گوشه لی بادان و سه ربه یوه سته مان ته بروو
- ۳ ته دیداری، ته رهفتاری، ته ئەلماسین شه که رباری
ب عهینی ری ل سهر سادان، دو نوون ره یحان نومان ته بروو
- ۴ «بحمدالله» ب فهیرووزی ل وهجهی دلبه ری من دی
کو ماهی نهو نیشان من دان ل تاقی ئاسمان ته بروو
- ۵ «تعالی الله» نیشان دانه، ب حوسنی تهو نه سهق دانه
ژ نه قش و سه نعتی حق تهف نیشان چه شم، تهف نیشان ته بروو
- ۶ ژ ره عنا نیرگزین شه هلا مه جالی هه مقیران بینم
ههزار ره مز و ئیشاراتن ژ وان قهوسین چه فان ته بروو
- ۷ «مهلا» دل تیک ته په یکانن، ژ مه حیووبان مه نیشانن
که ماندارین د غه ددارن د بورجا ته سمه ران ته بروو

مانای وشه کان:

نووبار: تازه وه کارخراو؛ جه دوهل: جه غزینگ؛ جه بیار: ژۆر خاوهن ژۆر؛ جه بیار: ناوی
خودایه؛ تالا: بهخت؛ ته دیداری: دیداری تو؛ بِحَمْدِالله: به شوکرانهی خوا؛ فهیرووزی:
سهر که وتن، به مراد گه یشتن؛ وهجه: روخسار؛ چه فان: چه ماو، خواره وه بوو.

پوختەى مانا:

يارم كه خۇى جووتەبرۆى وهك كهوانن، ئەمڕۆ ديتم كهوانىكى كارى يەنگى تازەكارى له دەستا بوو. روانيمە بەژن و بالاكەى. لەو بالاىه، جەغزىنگى قودرەتى خودا، دوو برۆى بەرانبەر بە يەك زۆر له ئەندازە و پىك و پىك داپژتبوو. خوا ئەو پىتە پىرۆزانەى - كه ناويان خەتى روى يارە - چۆن كيشاوه؟! دەلىلى خەتى بە سەر بەختى ئىمەى ھەژارانى دەرويشدا كيشاوه. ھەر دوو كهوانى برۆيان سەريان گەشتۆتە يەك و گۆشەيان باى داووتەو و بەرەو لای رومەت چەماون. وەك پىتى «ر» لەسەر «ص»ن؛ كه دووبەدوو، وشەى «ر» يان لى ساز دەبى؛ كه واتا: پال پىكەو و داو. بۆ كوشتنى ئىمەى دەرويشى جەفاكىش، دیدارى تۆ، رەفتارى تۆ، ددانى سى ئىلماسى - كه له دەمى شىرىنت دان - ئەو دوو برۆىه - كه وەك دوو نوونى ھەرە جوان، بە خەتى رىحانى نووسراو - بۆ نیشان، وەك رىحانەى. خۆزگەم بەوہى دەيانىنى!

سوپاس بۆ خوا بەختم ھىناى و سەرکەوتم. برۆى يارم لەسەر ھەنە پاكەكەى ديت؛ كه عەينەن مانگى يەكشەو، له ئاسمانى ساو بنوینى، چۆنە؟ وا بوو. گەورەى ھەر بۆ خوداى. چەند ئاكار و کردەوکانى جوان. دە برۆان چۆن بە تەکووزى و رىك و پىكى ئەو رۆخسارەى رازاندەو؟ چاوى و برۆى ھەريەكەى نیشانەى ھەرەى ھەرەى خوداى جوانى.

له كاتىكا كه دوو برۆى چەماوہى وەكوو كهوانى بەرانبەر بە يەك دەبينم و ئەو چاوه مەست و كالانەى له ژىريانندان، ھەزار ئىشارەت و بەلگەم له دەست رەنگىنى داھینەر نیشان دەدەن.

مەلا! تۆ خۆت ھەموو گىانت له دلەبر نیشانى پىوہ؛ بە تايبەتى دلى ژارت، پىر له تىرى دلدارىيە. ئەو كهواندارە بەھيزە، لەو كۆشكەوہ - كه بورجى گەنم رەنگانە - بە كهوانى برۆيان دلى پىكاوى.

ماهی نهو

- ۱ وئ سپیده ژ بورجئ قهوس ئهبروو نوماندن ماهی نهو
خوهرش ژ قهوسئ ئهبروان فیرا کشاندن ماهی نهو
- ۲ گوشهیین نوونان ب سهر با دان ژ قهوسئ بی وهتهر
میسلی ئهنگوشتا نه بی سهد سیر به یاندن ماهی نهو
- ۳ که ششفی به درا ته مام ئه حسه ن ژ بالا ته لعه تی
ژه ستیوادا گه زمه یان چهرخی ره شاندن ماهی نهو
- ۴ وئ ل وه جهئ ئافتابی گاهی کفش و گاهی خهف
عارفین ئه هلی به سارهت چه یتراندن ماهی نهو
- ۵ مل دزانم دانه بهر قهوسئ هیلالی گوشه زهر
لهو ژ بالا گوشه ییین نوونا لقاندن ماهی نهو
- ۶ ئهز دیتزم دئ ل من دیسا جه گهر سهد پاره که ن
وئ ب میزان ههر دو شیرازی چه فاندن ماهی نهو
- ۷ داخلئ مه جلیس بووی ئیشهف «نیشانی» لهو کو خهف
جامئ رووحانی ل ئه هلی دل نه شاندن ماهی نهو

مانای وشهکان:

بادان: به بادان، چهرخاندن؛ به یاندن: درکاندن، مه علووم کردن؛ که ششفی: ئاشکرا بوو؛
ئه حسن: جوانتر و باشتتر؛ کفش: دیاری؛ چه یتراندن: سهر گهردان کردن، لقاندن:
بزواندن؛ شیراز: شاریکه جیگه ی سهدی و حافز؛ شیراز: داریکی سووره وهک
به لالووک ده چی؛ شیرازی: جوړه کهوانیک بووه که له شیراز دروست کراوه.

پوخته‌ی مانا:

ئەم بەیانی مانگی تازه، وێنەی برۆ لە بورجی قەوس، خۆی نواند. من وای بۆ چووم که ئەم مانگە لە وێنەی برۆی یاری من، دروست کرا. گۆشەی برۆی وەک نوونی سەر بەرەو ژیری، لە کهوانی ژێ تێ نەخراویکیان دەکرد که بۆ سەر بەبادا دانی دلداری ئامادهیه. ههروهک قامکی مەبارەکی پیغه‌مبەر(د) که مانگی تازه‌ی لەت کرد و سەد نهمینی کەس‌نەزانی ئاشکرا کرد، یارم که پڕوخساری دەر‌خست، مانگی چارده و جوانتر لە مانگی چارده بوو. لەو بالا‌یه- که سیمای لیوه خویا بوو- شەوی چارده بێ مانگی یەکشەوه دیاره. بەلام پڕوخساری یاری من، لە سەر خەتی ناو‌ه‌راستی ئاسمانی ساوی هەنیه‌یدا، برۆی که وەک مانگی نوێ، لەو ئاسمان‌ه‌وه تیر داوی بۆ دلداران، دیتە بەر‌چاو.

پڕوخساری یارم وەک خۆره؛ که چی برۆی، که وەک مانگی یەکشەوه‌یه و نەدەبوو دە‌گە‌ل خۆر دیار بێ، جار-جار دیار و جار-جار ونه. نەک هەر من بگره پێناسانی چاوی دل پوون، وەک من لەو مانگی تازه‌یه‌ی ئەو پڕوخساره سەر‌گەردان بوون. من دەزانم یاره‌که‌ی من، شانی داوه‌ته‌ به‌ر که‌وان. واتا ئەبرۆی ئاماده‌ی تیر‌هاو‌یژی کرد. بۆیه لەو ژوورووی ئاسمانه، گۆشەی مانگی نوێ دهبزوون و ده‌یان‌ه‌و‌ی لاسای برۆی ئەو که‌نه‌وه؛ که لەو بالا‌ ب‌ل‌ین‌ده‌وه دیاری ده‌دا.

وا بیر ده‌بەم: برۆکانی- که وەک که‌وانی شیرازی و هه‌سته‌م‌ترن- دیسان خەریکن جەرگی من به‌ سەد لەت که‌ن؛ بۆیه وا دیسان چه‌ماون؛ وەک مانگی نوێ و رێک به‌رانبەر یەک وێستان.

نیشانی! وادیاره ئەمشه‌و به‌ دزیه‌وه چووبوو‌یه‌ ناو کۆری به‌زم. هه‌یچ که‌س تو‌ی بانگ نە‌کردبوو؛ بۆیه ئەو مانگی تازه‌یه، جامی باده‌ی گیان‌گه‌شکه‌ری بۆ دلداره‌کانی نە‌نارد.

جهردهی دلان

۱	ژ ره مزا دل بهری دیسا	ل من باتین فهژین دهرده
	د له بسی تارییی من دی	خویا بوو ئه و سیاچهرده
۲	د له بسی تاری و نووری	بهری رهنگی سیفهت حووری
	ژ وادی تهیمهنا نووری	موقه ددهس کر ل من عهرده
۳	ژ نار و نووری تهقدیسی	تهجه لالا کر ل من دیسی
	ل سهر تهختی خوه بهلقیسی	هیلانین بی حیجاب پهرده
۴	حیجاب و پهرده ئاقلیهتن	سهبا ره یحان هلاقیهتن
	ژ بورجان تیر بوو ریتهتن	گه هان من راست و چهپ جهرده

مانای وشهکان:

باتین: ههناو؛ باتین: به نهیئی؛ فهژین: ژیا نه وه؛ له بس: پۆشاک؛ سیاچهرده: گهنم
رهنگ، رهش تهسمه؛ وادی تهیمه: شیوی ههره پیروژه؛ تقدیس: پاکي و پیروزی؛
دیسی: دیسان؛ هیلانین: لادان؛ هلاقیهتن: پهخش و بلاو کردن؛ جهرده: ریگر؛
جهرده: تیری بی په؛ جهرده: جلیت.

بوختهی مانا:

خه نی له خۆم ئهوا بۆ جاریکی تریش، یاری خۆم دیت. ئهم جاریش به جۆریکی تر که
فیلکی داهاتوو بوو له دل بردن، خۆی نیشاندام. بهرگی رهش بوو؛ خۆی لهویدا وهک
پۆشناکی دهینواند. گهنم رهنگه؛ وهک هۆری بهههشت، چاوپهشه. ئاکاریشی
خۆریانهیه. ئه و دیداره، وهک چیرۆکی مووسا و چوونی بهرهو چیای توور، وایه؛ که
هم ئاگر، هم نووری خودای بهدی کرد. بهو دیداره ی - که ماله که ی وهک شیوی
ههره پیروزی جی راوهستانی مووسایه - تیریژی یار، دایه دهر و هه موو دنیای کرده

سەرزهوی مەبارەک؛ ھەک ھەردی بەیتولموقەددەس.

وھ کوو شازادە بلقیسی لە سەر تەخت رۆنیشتبوو؛ ڕووبەندی بەرھووە نەبوو؛ پەردە ی لادان. سروە ریحانە ی بسانێ پەخش کرد و راپههژاندن. بۆن و بەرامە بلاو بوو. لە دوودەری و شانشینرا، لە منی روانی. چاوی مەستی بە مژۆلانی بەرێژنە تیریان تێ گرتە و لە راست و چەپ، رێگری دل و گیان رڤین، دەورەیان دام و کردیانم بە کولکی ئەزموون بۆ جلیتان.

کرم ئامانجی میزراقان	د دلدا تیر چون فاقان
ب جەللادی خوە ئەو خاقان	دییژت هیژ تو خەنجەردە
ب دەریڤن خەنجەران کوشتین	ب خوونا سوھر لی مشتین
د چینا سونبولین قشتین	مە دل پەر میسک و ماوہردە
گولین ھەر میسکی ئەزفەر لی	عەبیر و عەنبەرئ تەر لی
سەمایا سووسنان ھەر لی	ب زولفان ما تو ماوردە

مانای وشەکان:

کرم: کردمیە؛ میزراق: کورتەپمب، نێزە؛ فاق: گیرگە ی تیر لە ژێ کەواندا، بنی تیر کە دەکەوێتە سەر ژێ کەوان؛ خاقان: قاقان، قەرالی مەملەکەتی چین؛ لیمشتن: تێ گەوزاندن، تێ وەدان؛ قشت: بسکی سەر ھەنیە؛ ماوہرد: گولاو؛ ئەزفەر: زۆر بۆنخۆش و بێن بلاو کەر؛ عەبیر: چەند بۆنخۆشیکی تیکەلاو؛ عەنبەری تەر: عەنبەری ھیشتا و شک نە کراوی تازە لە ورگی ماسی عەنبەر دەرھێنراو؛ ما تو: دە ی سا تو؛ ما: بۆچی؛ تو: ھیچ؛ ماوہر: گولاو.

بوختە ی مانا:

چاوی مەستی کە بەرھو ڕوومی ھەلینا و لە راست و چۆپ وھ کوو چەتە شالاو یان بۆ گیان و دل برد و تیریان تێ گرت، مژۆلیشی وھ کوو نێزە بە رێزە، دەدلم چەقین. سەرەرای ئەمە ی کە تیری غەمزە و نازی چاوەکانی، ھەتا بن چەقینە دلم و کرام بە نیشانە نێزە، ئەو قەرالی مەملەکەتی دلدار کوژان، میرغەزەبی چاوەکانی لی ھان دەدام

که نزیك تر تماشام کهن. واتا: نه وهک دوور به دوور بۆی تهواو نه بيم، با به خهنجهری مژۆلان تهواوم کهن؛ ئیتر هومیدی ژینهوه بۆ گیان و دل له ناو بچیی. به زهبری خهنجهری کوشتین. دلی دهخوینی خو گهزاند و خهنجهره خویناوییهکانی، پئی سړیهوه. بهلام دلی ههرزه کارم، بهو هجوم کردن و کوشتنه، زۆر دلخۆشه. له تماشای بسکه سه رقرتاوهکانی بان هه نیه کهی، پر بوو له بۆنی میسک و گول. له تماشای گولی پروومهت، تا هه تایه بۆنی میسکی ههره باش و بۆنی عهنبهری ههرتهری لی نابری. له سهیری ئاسمانی روخسار، که سوپسنه ی بسکان لهویدا سه مایانه و دهله رنهوه و بهو کهزانه له رهشییه تی و بۆنخۆشیدا، تانه دهعهنبهر ده گرن، که نزیك کهوتوون له دلم، دل ئهونده بۆنی گرتوو که نیازیه گولاو له لاشه کهی مردووی بپرژیتن؛ وهک بۆ مردووی دوور له یاری ده کار دیتن.

ب سه روئ سونبولین تاری	ب هه فرا بازی و یاری	8
ب جۆدا خوون بیت جاری	ژ قهوسان گهزمه یان بهرده	
ئهزم ئامانجی وان تیران	ژ په یکانان و سه رتیران	9
بوویم پوولاد ل بهر شیران	سه راسه ر تیک مام بهرده	

مانای وشهکان:

وی: ئهو، مهبهست روخساره؛ په یکان: سه رهتیر؛ پوولاد: پۆلا؛ تیک مام: به تیکرایی مام؛ بهرده: له پیشیدا؛ تیر: سه رکۆنه، تیر و تانه.

پوختهی مانا:

له سه ره ئهو روخساره پاکهت، بسکه کانت- که رهنگ رهش و له بۆنخۆشیدا، سونبولن- پیکهوه گالته و گهپیانه و دینه یاریدهی یه کتری. گه گهر تماشای دهست بدا- وهک دهستی دا- کوژرانی چی و مردنی چی؟ ههزار هینده جهزه ره به و ئازاری بدری، هیند بهو بهرامانه مهسته، ههست پئی ناکا. دهبی منهت بهرم؛ له بهریشته و دهه پاریم تا دهتوانی له کهوانی برۆ کهوانیه کانتیهوه، تیر باویژه، بمکه نیشانه و بمپیکه! با به جۆگه خوین له لهشمهوه جاری بی. تا بۆت ده کری کاریک بکه، برینم پتر کاری بن. گوئی نادهمی.

ھیندەم سەرەتیری چاوی، پڕ لە ناز و تیری بەھانەی نازاویم وی کەوتوو و نووکی مژۆل
وێک سەرەتیر لە گیانی دڵم چەقیون، ھەموو گیانم وەکوو پۆلای لی ھاتوو. شیرم لی
دەن زڕینگەم دی؛ چونکە لە ھەر لا وێم کەوی، ھەر سەرەتیری وەبەر دی.
گیان بە ئاواتی دیداری چاوەکانت ھەر دەمیانی و ھیچ ھیزیک لە بنە ی ناھینی.

۱۰ کو دلبەر ھاتە ئی یۆلی ژ بەر پور ھن کەتن چۆلی
ژ قەنجان کو رەفاند ھۆلی ژ مەحبوبان برن نەردە

مانای وشەکان:

یۆل: پڕیگە، رەوشت؛ ھن: ھەن؛ قەنج: جوان و لەبار؛ ھۆل: یاری گۆیین؛ تو: ھیچ.

بوختە ی مانا:

کاتی دلبەر لە خۆ پۆشین بەرووبەندی وازی ھینا و رەوشتی خۆ نیشانەدانی کردە
پیشە، زۆر کەس ھەبوون لە تاوان شیت و شەیدا بوون؛ کەوتنە چۆلان. دلبەرانی لەبار و
جوان، لە مەیدانی ملە ی جوانی و دڵپینیدا، دۆرانیدیان. گۆی سەرکەوتنی بۆ خۆی
برد. لە باری جوانی و لەباری و لە نەردی گەردن زەرەدیدا، دەستی ھەموو نازدارانی لە
تەختە بەست و سەد دەستی لی بردنەو.

۱۱ ژ قەدد و بەژن و بالایی ژ رەنگی دیم و سیمایی
تو رەنگی قەت خەبەر نایی د حوسنی جەوھەرەک فەردە
۱۲ ب خەمل و رەنگ و رەعنا ی ب مەحبوبی، ب زیبایی
ب ئەو حوسنا خودی دایی ژ گول رەنگان گولازەردە

مانای وشەکان:

تو رەنگی: ھیچ رەنگیک؛ رەعنا: شلک و شوخ؛ زیبا: جوانی بەردل؛ خودی: خودا؛
خەمل: خشل؛ جەوھەری فەرد: ماکی بی ھاوتا؛ جەوھەری فەرد: ئەو ئەسلە یە کە
خۆی بە خۆیەو بەندە و بۆ بەش و پاژکردن ناشی.

بوخته‌ی مانا:

هیچ جوانیک و خوین شیرینیک، به رهنگ و خشل و زهنبه‌ریش خو جوان بکه‌ن، هەرگیز له ره‌زاشیرینی و ره‌نگ و پروو، له به‌ژن و بالا و سیمادا، تۆزقالیکیش وه‌ک یار ناچن. جوانیی یارم- که تایبه‌تی به‌شیکه خوا به‌وی داوه- له دنیا جه‌وه‌ری تاکه و ماکی جوانیی هەر خو‌یه‌تی و کهس ناتوانی به‌شیکی له‌و جوانییه هه‌بی. گولی زه‌رد، له‌و ئیره‌بیانه‌ی -که نه‌یتوانی وه‌ک ئه‌و جوان بی- ره‌نگی زه‌رده. خوا فه‌رموویه: «هیچ شتیک وه‌ک خودا نییه». مه‌به‌ستی مه‌لا ئه‌وه‌یه، جوانی سه‌لما، وینه‌ی جوانی خوای سه‌لمایه و کهس له ره‌نگی خودا نییه.

نه‌بات و شه‌که‌را لیڤی	نه‌سیم وئ گول و سیڤی	۱۳
هلینت په‌رده‌یا شیڤی	شیفایا هینده‌کی (هندکی) ده‌رده	
ژ نه‌قش و سونعی جه‌بباری	موت‌ه‌ررا تورره‌یا تاری	۱۴
ل نوورئ میسکئ تاتاری	ب سه‌روان خه‌مریان به‌رده	
ل به‌ر روژئ بیست خیلی	بنی‌رم قام‌ه‌تا عیلی	۱۵
قه‌دیف و زه‌رکه‌ش و تیلی	زه‌باد و میسک و عه‌نبه‌ر ده	

مانای وشه‌کان:

هلینت: لادا؛ شیفایا: عیلاج؛ هندک: که‌م؛ موت‌ه‌ررا: کو‌وه‌کراو؛ تورره: بسکی لای لاجانگ؛ تاری: تاریک؛ خیلی: ته‌م و سی‌به‌ر؛ بنی‌رم: برپوانم؛ عیلی: بلند؛ قه‌دیف: مه‌خمه‌ر؛ زه‌رکه‌ش: زه‌ری؛ تیلی: پارچه‌یه‌ک که هه‌ودای زیو و زی‌ری تیوه‌درایی؛ زه‌باد: بۆنخۆشی زه‌باد، که جانه‌وه‌ریکه له به‌ره‌ی شیر و پشيله.

بوخته‌ی مانا:

شه‌کر و نه‌باتی لیوانی، سیوی چه‌نه‌ی، گوله‌باغی سه‌ر کولمانی - که سروه‌ی هه‌ناسه‌ی ساردم ده‌یانگاتی- شه‌وه ره‌شی که‌زیه‌کانی- که بوونه‌په‌رده له پروویدا- وه‌لا به‌ری؛ هەر که‌میک له دیتنی وان، ده‌رمانی هه‌موو ده‌ردانه. ئه‌و بسکه‌ لیک هالاوانه، که به‌م لاو به‌و لادا کراون و ره‌نگی تاریکیان هه‌یه و بۆنیان وه‌ک

میسکی تاتاری، تۆمار بە تۆمار بلاوہ و لەسەر وانیش پرچ بەندت - کہ لەسەر توپل دیاری ئەدا - لەسەر ڕوخسار وەلا بەرە! با ئەو نوور و تیشکی خواہ، بێتە بەرچاوی دلداران و ئەو سیپەری بسکەنە تۆ چیدی بەری ڕۆژی نەگرت و مەخمەر و زەپری و زیرپۆیان، با لە جیرانەتی لەشت، بۆنی عەنبەر و زەباد و میسک بگرن. بێرە دەری با دەو بەژن و بالا زراوہ و کەلەگەتە تۆ - کہ نمونە دەسکاری خوای شیرینکارە - تیر ڕامینم.

١٤ ب سیمافی ب زیرافی تو ڕۆژی نەقشەکی بافی
 کودا ئەرژەنگ ژ وی نافی ل بەر ڕۆژی نەبت پەردە
 ١٧ ئەگەر بەرقەک ژ وی ڕووژی ژ بەر وی عیقد و بشکوژی
 بدت قەلبی وەکی دۆژی ل بەر دۆژە دبەت بەردە

مانای وشەکان:

سیماف: ئاوەزیو؛ بافی: بەھاویژە؛ ئەرژەنگ: وینەنامە مانی وینەگر و پینغەمبەری موجزات وینەکیشان؛ وی نافی: ئەو ناو؛ عیقد: گەردانە؛ بشکوژ: قۆپچە و خونچە؛ دۆژ: جەھەندەم؛ دۆژەھ: دۆزەق؛ بەرد: سەرما، ساردی.

پوختە مانا:

باری نازدار! ھەر تۆ ڕۆژیک وەرە دەر و خۆت نیشان دە! با ئەو نەخشە دەستی خودا ببیندری. با لە شەرمان، وینەنامە مۆجزاتی مانی، ون بی و خۆ وەشیڕی و خۆ لەبەر ڕۆژی رووت نەگرت و نەبیتە پەردە بەرچاوان و چاوان بە خۆ خەریک نەکا. من لیم روونە ھەر لەو شوینی بە گەردانە کی دنیای لی سەرگەردانە و لەو سینە و بەرۆکە قۆپچە لی کردۆتە جەزایەرچی، تۆزیک وەکوو برووسکە یەک دیاری بدات، دلی پر لە ئاگری من - کہ لە ناو بلیسە ئەوینی تۆدا قەتیس ماوہ - لە سووتان ڕزگاری دەبی و تەنانت دۆژەھی گەورەش، لە ڕوویا سارد دەبیتەوہ.

شیاوی باسە: مەلا چیرۆکی ئیبراھیم پینغەمبەر بیر دینیتەوہ: کہ بتەکانی شکاند و لە سزادا خستیانە ناو ئاگرەوہ. خودا فەرموو: «ئاگر ساردی سلامەت بە!» ئاور نەیتوانی ئیبراھیم بسووتینی.

د مه‌یدانی شیرین غه‌نجان	بچه‌رخن میسلئ شه‌تره‌نجان
تورابا به‌ریبی قه‌نجان	زه‌باد و عه‌نبه‌رین گه‌رده
دبت بیژن وی سولتانی	ب هه‌فت ئایاتی قورئانی
ل مه‌حبووبان تو خاقانی	وه‌ره ده‌ربیی ل قه‌یسره ده

مانای وشه‌کان:

مه‌یدان: گۆره‌پان؛ توراب: خۆل و خاک؛ گه‌رد: تۆز؛ قه‌یسره: قهرالی رۆم؛ هه‌فت ئایاتی قورئانی: واتا، هه‌موو قورئان، یان سووره‌تی فاتح، یان حه‌وت سووره‌تی هه‌وه‌لی قورئان. که له قورئاندا خوا فەرمویه «وَآتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي» داومانه پیت حه‌وتی لیک‌چوو. ئه‌و که‌سانه‌ی ته‌فسیر نووسن، زۆریان له‌و باره‌وه گوتوو.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌گه‌ر له ده‌شتایی جی داوه‌تی‌کدا، هه‌موو نازدارانی ره‌زاشیرین، کۆ بینه‌وه و به‌لاسی ته‌خته‌ی شه‌ترنج، هیندیکیان له‌ پله‌ی جوانیدا، به‌ وه‌زیر و رۆخ و فیل و ئه‌سپ دابندرین و هیندیک پیاوه‌ بمیننه‌وه و به‌ تیکراش ئه‌ونده جوان و نازدار بن که تۆزی به‌ر پالاکه‌یان وه‌ک عه‌نبه‌ر و زه‌بادی دابیژراو وای، به‌ تیکراییی و بی لام‌وووم تۆ به‌ شای خۆیان داده‌نین.

سویندم به‌ حه‌وت ئایه‌ته‌کانی قورئانی، تۆ له‌ ناو جوانانی دنیا، وه‌کوو قهرالی چینی وای. تانجی سه‌ری قه‌یسهرانی. ده‌توانی له‌ باری جوانی، زه‌بریکی باش له‌وانه ده‌ی که به‌ جوانی خۆ ده‌نازن و لایان وایه‌ بوونه قه‌یسهر له‌ ناو جوانان.

«مه‌لا» زانم ژ مه‌جزووبان	تنی نازی تو بی خووبان
ده‌ماد دای ب مه‌حبووبان	ب شوخ و شه‌نگ و ئه‌سمه‌ر ده
ده‌ما جه‌للاد بین بازی	ب شیر و خه‌نجه‌رین تازی
ل ده‌رگه‌هدا نه‌کی گازی	ده‌لال و نازی هه‌روه‌رده

ئەمانەت دا ژ بى ھووشى دورېن ناسوڧتە نەڧرووشى
«مەلا» زانم ژ مەدھووشى تە دل بى خاب و بى خورده

ماناى وشەكان:

غازى: گله؛ غازى: بانگ، ھاوار؛ سوڧتە: سماو؛ مەدھووش: لەھۇشچوو.

بوختەى مانا:

مەلاى دلدار! دەزانم چىت. ئەگەر پېرەوانى تەرىق - كە ھاتوونە ناو رېزى خواناسانەوہ و ئەوينى خودا كېشاونى و دل و گيانيان لە ھۆش چووہ - گشتيان بە بى يارى مەجازى ھەلبەكەن، تۆ لەو ناوہ، تەنیا كەسېكى ھەلناكەى. جا ئەگەر ھەر دلېش دەدەى بە دلېرېكى دنيايى، شوخ و شەنگى گەنم رەنگى وەك سەلمات قەت دەس ناكەوى؛ دلەكەت دەقەبەل ئەو كە!

ھەرگاش چاوە دلدار كوژەكانى - وەك مېرغەزەب - بە شىرى تىژى برۆيان، بە خەنجەرى مژولانيان ھاتنە گەمەى دلدار كوشتن، نەچى ھاوار و داد بكەى! ئەو يارە، ھېندە ناسكە و ھېند نازدارە، لە دەنگى گلەت دەرەنجى. نازكۆلەيە؛ مەيرەنجىنە! تۆزىكېش ئاگات لە خۆت بى! تۆ لەكاتى حال لى ھاتن، پازى گرېنگ - كە وەك مروارى نەسماون - ئەدركىنى. دەزانم خەو و خواردنت لى ھەرامە و دلت گەرمە و ھۆش و گوشت، لە دەست داوہ؛ بەلام ديسان ناشى ئەوى ناشى بېژى، بېژى.

عیشق و جهزبه

- ۱ دلبره ئی سهردارئ خوبان ئەز نزام ئاگا ههیه؟
حه بسی زیندانی و ئەسیر و گرتیی دهرماندهیه؟
- ۲ گرتیم مایم دحه سبئ کی گهلۆ مه هدهر بکت؟
جاره کی نافئ مه بینت پور سه وابه ک زندهیه
- ۳ میخنهت و حالئ ئەسیران کی ل میران عهرزه کت
دی بتن پورسئ ل من لهو پور ب ره حم و شه فقهیه

مانای وشهکان:

دهرمانده: داماو؛ گهلۆ: خه لکینه؛ مه هدهر: تکا؛ سه واب: خیر؛ میران: میری گه وره؛
عه رزه: له بهر رانان؛ لهو: چونکه؛ شه فقه: بهزه بی؛ ئەز نزام: من نازانم.

پوختهی مانا:

من نازانم ئەو دلبره ی سهروره ی گش جوانچاکانه، خه بهرداره که من له زیندانی ئەوا
بهند و دیل و سهرگهردانم؟ زۆر ده میکه بهند کراوم و لهو زیندانه دا داماو. ئاخۆ
هیچ کهسی وا ههیه جاروباریک، ناوی ئیمه ی بێته بیر و ئەو خیره گه وره یه بکا.
مهینهت و دلپه ریشانی یه خسیرانی ئەو جوانییه، به عهرزی میری مه زنی مولکی
جوانی بگه یه نیت؟ لیم پروونه لیمان ده پرسیت؛ چونکه دهیناسم که بهزه و دلۆفانی
یه کجار زۆره.

- ۴ گه ر بهرست جاره کی خاتوون ل حالئ سوخته یی
قوفل و زنجیر دئ فه بن بئ ئیسم و دهست و میفته یه

٥ بهند و زنجیر دئ فهبن جه رحین د کول دئ خواهش بکت
لهو کوناڤی دلبهری دهرمانی دهردی بهندهیه
٦ ههرچی بیڤیری کو ناڤی دلبهری بیتن ل سهر
خواهش دبت حادر (هادر) د گاڤی بی گومان و شوبهیه

مانای وشهکان:

خاتوون: وشهی ریژلینانه بو ژنان؛ سوخته: تازهفه قیلله؛ ئیسم: ناو، مه بهست ئیسمی
ئه عزمه، ناوی ههره گه وه؛ میفته: کلیل؛ کول: به ژان، به ناسۆر؛ بیڤیر: نه خووشی له سهر
مردن، له هیز کهوتوو؛ حادر یا هادر: دهسته وله جی؛ د گاڤی: ههر دهم و دهست.

پوختهی مانا:

ئه گهر جاریک ئهو خاتوونه پایه به رزه، له منی تازهفه قیللهی دهرسی دلداری، پرسیار بکا و
بلی چۆنه، قوفل و زنجیری دهست و پیم، به بی دهست لیدانی کهس و بی کلیل و
بی خویتندی ئایه تی قفل کردنه وه و ناوی دایکی مووسا زانین، ده کریته وه! ههر ناوی خووی
له بهر بیی، یان ههر دهر دیک دلمان بگری و ناوی ئهو بیته سهر زارمان، کارمان سازه و
پرزگاری و چا بوونه وه مان - که کوپلهی بهر دهر گای ئه وین و به ئه وینی ئهو گیراوین - به
وی بهنده. ههر بهندهیه کی لهش به بار - با کهوتبیشته گیانه لاهو - ناوی یارمی له سهر بیتن،
دهسته وله جی، نوون دهله شیدا نامینی و چابوونه وهی هیچ گومانی تیدا نییه.

٧ بی گومان خاکا ریا وی تووتیا و دانهیه
گهر د چه هڤین کور فهئین خواهش دبن پی دیدیه
٨ مه بیستی سه دساله زی وی ری فبهر قه بری که فت
دئ فه زی رووح بیته سهر ساتا خوه بیتن زیندهیه

مانای وشهکان:

تووتیا: بهردیکه بو رووناکی چاو ده بهارن و چاوی پی ده پێژن؛ فهئین: دانین،
تی بکهن؛ مه بیست: مردوو؛ فبهر: ده سهر، ده بهر؛ سات: کات؛ دانه: دهرمانیکی چاوانه.

بوخته‌ی مانا:

خاک و خۆلی ریبازه‌کهی، وه‌ک تووتیا و دانه‌وايه. ئه‌گهر ده‌چاوی کویر کرئ،
بی‌گومانم ده‌ستبه‌جئ سۆمای دیته‌ به‌ر و زۆر به‌ روشنی ده‌بینی.
ئه‌گهر یارم، رینگهی به‌ سهر گۆڤی مردووی سه‌دساله‌دا برّوا، یان ده‌به‌ر گۆڤی بیووری،
ههر ئه‌وساته‌ کۆنه‌مردوو گیانی دیته‌وه‌ به‌ر له‌ش و وه‌ک گوێزی ئازا دیته‌ دهر.

٩ مه‌ییتان له‌ورا دکت یه‌کسه‌ر دلان یه‌غما دکت
ئیسمن ئه‌عه‌زم ما دزانت یا مه‌سیح ئه‌و ب‌خوویه
١٠ ئه‌ز دبیم عیسایه‌ ئه‌و، یا بووعه‌لی‌سینایه‌ ئه‌و
له‌و ب‌ره‌مز و عیشه‌ یان پور موعجیزات و شیویه
١١ شیوه‌ و ره‌مزین د‌وئ ته‌شبیه‌ی به‌رقی لامیعن
کووه‌ی قاف بت‌که‌ر دکت ساتا خویا بت‌په‌رده‌یه

مانای وشه‌کان:

ما: مه‌گهر، چما؛ مه‌سیح: هه‌نواو؛ مه‌سیح: ده‌ست پیدا هینراو؛ مه‌سیح: ممباره‌ک؛
مه‌سیح: به‌دفعه‌؛ مه‌سیح: نازناوی عیسا پیغه‌مبه‌ره‌ له‌ ممباره‌کیان؛ مه‌سیح: به‌ جرجال
ده‌لین له‌به‌ر شوومی و جووت‌قۆشه‌یی؛ کوه‌ قاف: کێوی قاف (باسکراوه‌)؛ که‌ر: له‌ت.

بوخته‌ی مانا:

جا وه‌ختی یارم ده‌توانی مردوو زیندوو بکاته‌وه‌، دیاره‌ تالان کردنی دلان، کاریکی زۆر
هاسانتره‌. ئاخۆ ناوی هه‌ره‌گه‌وره‌ی فیر کراوه‌؟ یان هه‌ر خۆی وه‌کوو عیسایه‌، که‌
ده‌یتوانی به‌ ئیزنی خوا، کۆنه‌مردووش زیندوو وه‌کات؟ به‌لام له‌و ناوه‌ سه‌رم سوڤماوه‌:
ئاخۆ وه‌ک عیسا نه‌فه‌سی ممباره‌که‌؟ یان وه‌ک ئه‌بووعه‌لی‌سینا، به‌ لی‌زانی نه‌خۆشان
خۆش ده‌کاته‌وه‌؟ به‌ ئیشاره‌تی چاوانی، ده‌لیم مۆجزه‌ی عیسایه‌؛ به‌ گفت و ناز و
نیمنازی، ده‌لیم بژیشکی چازانه‌. هه‌م شیوه‌ و هه‌م مۆجزاتی، وه‌ک برووسکه‌ی
ترووسکه‌ده‌ر، یه‌ک‌لویه‌کن. یار دیار نییه‌، ئه‌و مۆجزاته‌ ده‌نوێنی؛ ئه‌گهر تاوێک خۆی
نیشانی دنیا بدات و په‌رده‌ له‌ ناوا نه‌مێنی، چیا‌ی قافیشی بێته‌ به‌ر، له‌ت-له‌ت ده‌بی.

خوا فهرموویه: «ئه گهر ئیمه ئه و قورئانه نادر بایه ته سهر کیویک، ده تندی سهری کز ده کرد و له ترسی خوا، شه قار ده بوو؛ هه لده ته کا.»
مه لا له و چهند به یانه دا، ئه و ئایه ته و باسی عیسا و مردوو زیندوو کردنه وهی و مووسا و کیوی توور و نووری خوامان وه بیر دینی.

١٢ پهرده یا مه جبوب د نیف قه لبان کو دی کهر-کهر بکت
قه ت د پهردی خه ف دبن خورشید و ماه و زوهره یه

پوخته ی مانا:

ئه و پهرده ی دل بهر له نیوان خۆی و دل مان رایه به نگاوت، دلمی خسته تاریکایی. ئه و پهرده یه له ت-له ت بکا و فرپی بدات، دل وه ک خۆر و مانگ و زوهره، تیشک ئه دا و هیچ ئافه ریده یه کی خودا، وه ک ناتوانی پهرده له بهر خۆر و مانگ و زوهره بگریته وه، ناتوانی دل مان دا پۆشی و رووناکی لی نه دیو بکا.

١٣ زوهره و خورشید من دیتن د قه وسئ هه م قیران
سورپی دا دل عه قه به بان چه رخ و سه ما و هه ی هه یه
١٤ عه قه به و قه وس وقه زه ح، فیرا مو قابیل مو شته ری
رۆژ و شیف و نوور و تیریژ، به رق و هه م ئیسپیڤه یه
١٥ ئه و هه می فیکرا مه دین، تیکل د چه رخی جاره کی
هی ژ وان بی حاله ئه ز ئه حوال و عیشق و جه زبه یه

مانای وشه کان:

هه م قیران: نزیک و بهرانه بهر به یه ک؛ سورر: دلکیشی؛ قه وس وقه زه ح: په لکه زیرینه، که سک و سوور؛ مو شته ری و زوهره: دوو ئه ستیره ی گه ری دهن؛ تیریژ: تیشک؛ ئیسپیڤه: سپیڤه، بهر به یان.

پوخته‌ی مانا:

چاوم کهوت به روومەت و چاوه‌کانی؛ که دوو برۆ کهوانییە کهی له سەر دیار بوون. ده‌تگوت خۆر و ئەستێرە‌ی زوهره و موشتەری، له مزلگە‌ی قەوسی ئاسمان، لێک نزیک و به‌ران‌بەر به‌یه‌ک دیار ئەدەن. دلکێشی ئەو لێک‌نزیکییە، بسکە سەر خوارەوبووه‌کانی - که وه‌ک کلکی دماره‌کۆلی ره‌ش ده‌چن - بزوانده‌وه و ده‌تگوت له خۆشیان ده‌ره‌قسن. لاروومەت و که‌زی و هه‌نیه و لاجانگ و تیشک و پرشنگی چاوه‌کانی، ده‌توت خۆر و شه‌و و رۆژ و بریسکه و به‌ره‌به‌یانن. پارچه‌ی هه‌مه‌ره‌نگه‌ی سه‌رپیچ و خشلی سەر و گه‌ردانه‌که‌ی، بیوونه کۆلکه‌زێپینه‌ی به‌ر هه‌تاوی. من جارێکی ئەوانه‌م هه‌موو به‌ چاوان دیتن. که له کۆری هه‌له‌په‌رکیدا، تیکه‌ل بیوون. وا له‌و ساوه، حاله‌م شپه‌ و دل‌م سەری لێ شێواوه و جه‌زمه‌ی ئەوینێ گرتوومی و به‌رم نادا.

١٤ حال ژ وئ ره‌مزێ گه‌ها من مه‌ستی وئ ره‌مزیمه‌ هێژ

سه‌رخه‌شم هه‌تا ئەبه‌د بێ جام و نوقل (نه‌قل) و باده‌یه

١٧ سه‌رخه‌شم بێ جام و مه‌ی، ره‌مزا نه‌ین ئەبه‌ر کرم

ناگه‌هان تیر دانه‌ دل له‌و کوشته‌ حادر سوخته‌یه

١٨ کوشتیان خوون دین لیکانی له‌و ب وئ دێ خوه‌ش ببن

هێفیان قه‌ت نابرم مه‌قسوود مه‌ دیدارا ته‌یه

مانای وشه‌کان:

نوقل (یا) نه‌قل: مه‌زه‌ی باده‌خۆران؛ ئەبه‌ر: دوا‌براو، بێ‌سه‌روبه‌ر؛ حادر: ده‌سته‌به‌جی؛ سوخته: فه‌قێله؛ سوخته: سووتاو؛ لیکاء: تووش هاتن؛ هێفی: هومید و هیوا.

پوخته‌ی مانا:

له‌ ئیشاره‌ و ناز و غه‌مه‌ت، حاله‌تیکم به‌سه‌ردا هات، که هه‌تا دنیا دنیا‌یه، به‌ بێ‌باده و بیاله و مه‌زه سه‌رخۆشم. رازی نه‌ینی ئەوینێ، وزه و هێزی لێ ئەستاندم. له‌په‌ر

تیر دابارینه دل و کوژرام و سووتیندراشم. دەلین شەھید دەبی بە خوینی لەشەوہ
 بنیژرین؛ چونکە بەو خوینە گەشەوہ، دەچنە لای یار و بە دیداری یار، شاد دەبن.
 جا من پیم خۆشە ھەزار جار، لە ئەوینی تۆدا بمرم و دلەکم خویناو ھەلینی و
 گیانیشم خوین بەدەلینی. بەو ھومیدە کە بەو ھۆیە تۆ بیینم و ھەرگیز نابێ
 ناھومیدی بە لاما بیت.

«کوردی» دەلی:

شەھیدی عیشقم و مەمشۆن و کفم بۆ مەکن یاران
 گەواھی حەشرە بۆ دەعوای شەھادەت بەرگی خوینیم
 «مەولەوی» فەرموویە:

ھەر ساتی سەد جار بەو تیر، بەو تەرکەش
 زیندەگی و مەردەن ئامان، وەشەن، وەش

- ١٩ ھەیفیان قەت نابرم جارەک تو دینی شەفقە کی
 عەقدی ئیحرامی دیینم حادری ب م سەجدە یە
 ٢٠ سەجدە یا بەر ئەسوەدان نادم ب سەد حەج ئەکبەرەن
 سوند ب وان زولفان و خالان ھەج وەکی بیژم وە یە
 ٢١ سوند ب وئ زولفا سیاھ ئەز عایدی حوسنا تەمە
 خەف دنووشم وئ شەرابی خویش شەراب و قەھوویە

مانای وشەکان:

دین: دیتن؛ شەفقە: مەرحەمەت؛ عەقد: بەستن؛ ئیحرام: نیەتی حەج کردن؛ حەج
 ئەکبەر: حەجی ھەرە گەورە، ئەگەر شەوی جەژنی قوربان ھەینی بی، پێی دەلین
 حەجی گەورەتر؛ چونکە پێغەمبەر فەرموویە: «ھەینی حەجی ھەزارانە» دوو حەج
 پێکەوہ روو دەدات؛ ھەج وەکی: ھەر وەکوو؛ قەھوہ: بادە؛ خۆش: بەتام؛ خۆش:
 بەپەلە.

پوختەى مانا:

هەرگیز واز لەو هیوايە ناهینم کە تۆ جارێک بە دیداریک مەرحەمەت دەگەڵ بکەى.
 هەر بتسینم، دەزانم دەبێ وەک حاجی، نیەتى ئیحرامى بێنم. لە خۆشیانا سوژدە
 دەبەم. سوژدە بردن بۆ بەر خالت - کە وەک حەجەرولئەسودە - بە سەد حەجی
 هەرەگەرەى ناگۆرمەو. سویندە کەم بەو کەزیاى تۆ، هەرچی دەیلێم قسەى دلەم.
 دیسان سویندم بەو پرچ و کەزیه پەشانت من جوانى تۆ دەپەرستم. لە بادەى
 مەستى هینەرى ئەوینى تۆ - کە لە هەر شت بەتام ترە - بێ خۆ گرتن دەخۆمەو.

۲۲ عومرە کە دسوژم ب خەف چە هفتیرییه ک پرسە ک تەمە

دا بەیان کەم شەرحى حالى دل ب حەرف و نوکتە یە
 (یان: نوکتە یە)

۲۳ سەد هەزار بار شاكرم ئەز کو ژ بەلقیسا پەرى

هوده‌ودى شیرین زەبان ئیرو خەبەردارى مەیه

۲۴ ئیسیم و نافى تەى شەریف حەى کر ل من قەلبى مری

لەو د مەدحى تەو سەنائى بوویمە چەنگ و نەیه

۲۵ شوبهەتێ چەنگی دنالم هیژ ژ دەست داغا قەدیم

هەر وەکی مەشعەل دسوژم دوست نزام ئاگە هەیه؟

مانای وشەکان:

چە هفتیر: چاوەرەوان؛ نوکتە: وردەکاری، باریک بینی؛ بار: جار؛ شاكر: بەسوپاس؛
 شەریف: بەرپز، مەبارەك؛ سەنا: پەسن؛ حەى: زیندوو؛ مری: مردوو؛ مەشعەل:
 چۆلەچرا؛ نزام: نازانم.

پوختەى مانا:

من عومریكە چاوەنۆرم تۆ هەر جارێک لێم بپرسی: «حالت چۆنە؟» تا زۆر ورد بۆتى باس بکەم:
 هەزار بار و هەزار جارێک سوپاس بۆ خوا. کە پەپووی گەشت و لێت خۆش، ئەمڕۆ منى لەو
 پەرییە ناسک و نازدارە - کە وەک بەلقیس لەسەر تەختى سەرورەری جوانان

جی گیره - خه‌به‌ردار کرد. هه‌ر ناوی پیرۆزی تۆی برد، دلی مردووم زیندوو بۆوه. وا ده‌مبینی که له‌ په‌سن و تاريفندا، ده‌نگم وه‌ک چه‌نگ و نه‌ی وایه و وه‌ک بلویر له‌به‌ر ئه‌و داخه‌ی که له‌میژه‌ دلمی پێ کون-کون کراوه، ده‌نالینم. وه‌ک چۆله‌چرا، هه‌موو ئه‌ندامم بۆته‌ گر. ده‌سوتیم؛ به‌لام نازانم دۆست هیچ ئاگای له‌ من هه‌یه‌؟

٢٦ من دفتی سه‌ر لاستانێ هه‌ر وه‌کی توولان نه‌هم

به‌لکه‌ جاره‌ک که‌یل (له‌یل) پیرست ئه‌ف چ مه‌حرووم توو له‌یه

٢٧ گه‌ر ب نافتی تووله‌یان جاره‌ک فه‌خوونت به‌نده‌یی

ب «مه‌لی» خوه‌شتر ژ مال و گه‌وه‌هر و گه‌نجینه‌یه

٢٨ گه‌وه‌هر و گه‌نجین مه‌لی حوسن و جه‌مالا دل‌به‌ره

سه‌د «تعالی الله تبارک» ئه‌ف چ حوسن و جیلوه‌یه

مانای وشه‌کان:

توولان: توله‌گه‌ل؛ تووله: سه‌گی چکۆله؛ نه‌هم: دانیم؛ که‌یل: هه‌لبژارده؛ که‌یل: قه‌یل، فه‌رمانپه‌وا و سولتان؛ مه‌حرووم: به‌ش‌براو؛ تعالی: پایه‌به‌رزى؛ تبارک: پاکی و پیرۆزی؛ تعالی الله تبارک: به‌رزى و پاکی و پیرۆزی بۆ خوا.

پوخته‌ی مانا:

به‌ ئاواتم وه‌ک سه‌گه‌کانی ده‌رمالی، سه‌رم له‌ سه‌ر به‌ر ده‌رگانه‌ی بسوومه‌وه. شایه‌ت جارێک ئه‌و سه‌روه‌ره‌ی له‌ ناو جوانان هه‌لبژارده، بپرسی ئه‌و توله‌ به‌سته‌زمانه‌یه‌ی به‌ ئاوات نه‌گه‌یوه‌ چیه‌؟ هه‌ر که‌ جارێک منی کۆیله، به‌ ناوی توله‌ بانگ بکا و به‌و به‌زه‌ی بمخوینیته‌وه، بۆ منی مه‌لا له‌ هه‌موو دارایی دنیا و گه‌وه‌هر و گه‌نجینه‌کانی باشت‌ر و دل‌خۆشکه‌رت‌ره.

گه‌وه‌هر و گه‌نجینه‌ لای من، جوانی و له‌باری دل‌به‌ره. ئه‌ی خودایه‌! پایه‌به‌رزى و پاکی و پیرۆزی بۆ تۆیه. که‌ ئه‌و جوانی و دیمه‌نه‌ له‌بار و ریکه‌ت داوه‌ به‌ یار. چه‌ند زۆره‌؟ هه‌ر خۆت ده‌یزانی.

ئەربابى ۋەفا

۱. فەلەكە ئەتلەسنى سەرگەشتە د جاما مە حوبابە
مەۋج ددەت قولزومى عىشقى مە ل سەر دەست غورابە
۲. دل كە مەربەستەينى عىشقه مە خوە زوننار پەرەستين
مەى و مە عشووقە دوعائى مە و سەججاده قىبابە
۳. ژ حىجابى ۋەرە دەر نازك و مەستانە ب مەش تو
تە جىهان زىروزەبەر كر ب خودى ئەف چ حىجابە؟

ماناى وشەكان:

فەلەكى ئەتلەس: لە زاراۋەى ئەستىرەناسانى پېشىن لە سەرۋوى ھەموو ئاسمانان و
ھىچ ئەستىرەشى لى نەبوون؛ سەرگەشتە: سەرگەردان؛ حوباب: بلىقى سەر ئاۋ؛ قىباب:
پەرۋى ئاۋ گىرفان؛ قولزوم: دەرۋا؛ غوراب: پىالە؛ غوراب: جۆرىك گەمىيە قەدەيم؛
زىروزەبەر: ژىروژوور.

بوختەى مانا:

دەرياي ئەوين، لە دلى مەدا شەپۆل دەدا. پىالەيەك مان لە سەر دەستە كە دەمانەۋى
مەستمان بكا. ھەموو ھەرد و ئاسمان و تەنانت ئاسمانى ئەتلەس، ۋەك بلىقىكە بە
سەر بادەى ئاۋ پىالەى سەر دەستى مەۋە.

دلم بۆتە كە مەربەستەى ئەۋىنى پاك. زوننارى يار دەپەرستين. نوپژ و نزا و پارانەۋەم، ھەر
پروو بە دلبر و مەيە و بەرمالەكەم، پەرۋى مەى سىرپنەۋەيە. لەۋ پشتپەردە، ۋەرە دەرئ!
مەستانە و بە فيز و بە ناز، سەيرى بکە و بروانە چۆن ئەم جىهانەت بە پىۋارى ديدارى خۆت،
سەرۋژىر كرد. تۆبى و خودا، ئەم لەمپەرەت چۆن پەردىكە كە ھىندە دەردى پى داۋىن.

«خه‌یام» ده‌لی:

بۆ ژانی دلان هه‌ر مه‌یه‌ ده‌رمانی بێ زانا ئه‌وه‌یه‌ تامی له‌ مه‌ی زانیی
ئه‌و کونه‌ په‌رپۆی لیوی له‌ مه‌ی پێ ده‌سرن به‌رمالی هه‌زار سۆفی به‌ قوربانی بێ^۱

۴ ده‌ستی جیبریل هه‌لاقیت ژ به‌ژنا ته‌ نیقابێ
ب یه‌قین قافه‌ ل روژی وه‌ره‌، ده‌ر سینه‌ نیقابه‌

مانای وشه‌کان:

جیبریل: فرشته‌ی ولامبه‌ر؛ هه‌لاقیت: لای گرت؛ قاف: «ق» ناوه‌ بۆ قورئان، ناوی خوایه‌
واتا توانتر له‌ هه‌موو توانایان؛ قاف: ناوی کێویکه‌ ده‌وری دنیای داوه‌ و ده‌یانگوت خۆر
شه‌وانه‌ له‌ پشت قاف ماته‌ هه‌لده‌گرێ و ده‌حه‌سێته‌وه‌؛ ل روژی: له‌ خۆره‌وه‌.

پوخته‌ی مانا:

تۆ وه‌کوو خۆر، چۆن له‌ پشت کێوی قاف په‌نای ده‌گرت و قاف لێی ده‌بوو به‌
په‌رده‌یه‌ک، نه‌مانده‌دیت، چاوی دلمان تۆی نه‌ده‌دیت. خودا به‌ ده‌ستی فرشته‌ی
ولامبه‌ری، په‌رده‌ی له‌ به‌ر به‌ژنت لادا و په‌رده‌ی سینه‌ی گیانی ئیمه‌ش که‌ له‌مپه‌ریک
بوو له‌ نیوان، وه‌لا که‌وت و توانیمان رووناکایی تۆ به‌ دل و گیان، هه‌ست پێ بکه‌ین.
قورئان و ناوی خوای توانا، بوونه‌ هۆ ئه‌و بناسین و له‌ سینه‌دا جیگه‌ت به‌ دل بۆ
بکه‌ینه‌وه‌.^۲

۵ مه‌ ب ئیشراقی سوئاله‌ک ژ له‌بێ غونچه‌گوشا کر
کو ب ئیلهامی دزانی د سوئالا مه‌ جه‌وابه‌
(یان: گو ب ئیلهامی مه‌ زانی د سوئالا ته‌ جه‌وابه‌)

۱. یک جرعه‌ی می ملک جهان می‌آرزد خشتِ سرِ خم هزار جان می‌آرزد

آن کهنه‌ که لبِ ز می بدو پاک کنند حَقًّا که هزار طیلَسان می‌آرزد

۲. من وام مانا له‌و به‌یته‌ لێ داوه‌ته‌وه‌؛ چێترم به‌ بیزدا نه‌هات. زۆر ویده‌چی نه‌مزانیی و ماناکه‌ی
له‌مه‌ قوولتر بێ. «هه‌زار»

مانای وشه‌کان:

ئیشراق: تیشک دان؛ ئیشراقییون: ئەو کەسانەى سەر بە فەلسەفەى ئیشراقن؛ کە بە خۆیان گوتوووە ئیشراقى. فەلسەفەى ئیشراق لای وایە زانستى راست و دروست و بى‌خەوش، تەنیا لە پێى دەروونى ڕوون و دلى ڕووناک پەیدا دەبێ و هیچی تر نا.^۱ ئیشراقییه‌کان کاریان بە قسە‌کردن نەبوو؛ ڕازی دلیان دەخویندەووە و بە تماشای بیچم و کەسم، دەیه‌کتری دەگەشتن؛ ئیلهام: بیر خستنه‌ دلەوہ.

بوختەى مانا:

ئیمە هەر لە ڕێى دەروونەوہ، پرسىاریکمان لەو لیوہى - کە هەموو خونچەى پى دەپشکووتن - کرد. دەشمانزانی هەر لە ڕێى دلێیەوہ دەزانى کە وەرام بۆ پرسىارە کە هەر لە ناو پرسىارە کەدا. ئەو دەزانى من چیم دەوێ و دەشزانى کە من دەزانم ئاواتم بۆ پێک ناهێنى.

یان: بە خستنه‌ دلەوہ گوتى تۆ دەزانى وەرام هەر لە پرسىارى خۆتدايه. «هەزار» دەلى:

گولى باخان لە شەرمى کولمە سوورە
لە ڕووى ئەو پەلکى گول ئەستورە زوورە
گوتم مردم نەگەیمە ماچى، فەرمووى
هەزار بموورە دوورە ئەو سـنوورە

ع تو بنى سازى ب ئاواز چ رەنگى مە دخوازت
«الله الله» ب خودى قەت دبهى ئەف چ خیتابە؟

۱. داھینەرى ئەم فەلسەفە لە ئیسلامدا، شیخ شەھابەددین سۆھرەبەردى (سوورەبەردى) کوردە کە سالى ۸۷۷هـ کۆچى، مەلاگەل بە گزیدا هاتن و لای سولتان سلاحددینى ئەیبووپی بە کافریان لە قەلەم دا و ئەویش فەرمانى بە «مەلیک زاهیر»ى کورێ خوێ دا، گرتى و کوشتى و وەک هەمیشە، کورد کوردی کوشت!

Y گۆھدە نایى ژ لەبى لەعلی ب قانونى حىكايەت
دئ چ شەھدە ب دەفیرا بدەرت شەھدە رەبابە

مانای وشەکان:

تو بنى: تۆ پروانە؛ دېھى: دەبیسى؛ خیتاب: دواندن؛ ساز و دەف و قانون و رەباب
یان رەبابە: ناوی چەند ئامرازى مووسىقان.

پوختەى مانا:

تۆ پروانە ئامرازەکانى مووسىقا، بە دەفە و بلویر و رەبابە و قانوننەو، چۆن دل و
گیانمان دەخوازن و چۆن وە زوان حال دەماندوینن؟ چۆن بە نالە و سۆزەى دەروون،
چیرۆكى دوورى دیدارى لیوێ ئالەکانى یارى، ئەدرکینن؟ ئەى خودایە! سەیر ماوم
ئەوانە چەند بە ئاشکرا شایەتى لە جوانى یار و دلى کلۆلى دلدارانى ئەو لیوێ جوانانە
ئەدەن؟!

«جەلالەددین رۆمى» دەلى:

گوئ لە بلویر بگرە دە کرووزیتەو
زامى دەردى دوورى پى دە کولیتەو^۱
«هیمن» دەلى:

شیوێنیکم پى نەى نەى یکردووە
بۆیە نالەم تیکەلى نەى کردووە

A خوێش پەرىشان سیفەت و مەجمەعی سوورەتى حالین
بیرى عىشقین و جەوان تەبع و ل دل عەھدى شەبابە

مانای وشەکان:

خوێش: سەیر؛ پەرىشان: بلاو، شپړیو؛ مەجمەعە: جیگەى کۆبوونەو؛ سوورەت:

۱. بشنواين نى چون حکايت مى کند از جدایى ها شکايت مى کند

شکل؛ سووره‌ت: سیایی؛ عه‌هد: زه‌مان، چاخ؛ شه‌باب: لاویتی.

بوخته‌ی مانا:

ئی‌مه‌ی دلدار، زۆر له‌ باریکی سه‌یرداین؛ چهند شتی دژ به‌ یه‌ک‌ترمان له‌ لا‌کویه: له‌ ئاکاردا، په‌رژ و بلاو و شپ‌پۆین. که‌ بێتیه‌ ده‌روونمان، خروپ‌پین و گرد و کۆین و سیایی په‌ریشانیان له‌ لا‌کویه. پیر بووین له‌ ده‌ردی ئه‌ویندا و بووینه‌ پیری ده‌ستگیری ئه‌وینداران؛ به‌لام دل‌مان هه‌شتا له‌ ئه‌ویندا لاوه‌ و ته‌بیات و ئاواته‌کانمان، هه‌ر پیر نابن و هه‌شتا له‌ تافی جوانیدان.

9 دووره‌ده‌ستین ژ خه‌یالان مه‌ دفی‌یه‌ک ژ خودی‌ را

خه‌ف د به‌حسا مه‌ ژ دل بێت و برت عه‌ینی سه‌وابه‌

10 مه‌ موشه‌رره‌ف که‌ دو چه‌شمین مه‌ بیساتا قه‌ده‌می که‌

پور ل نک من هه‌یه‌ مه‌ی، میزه‌که‌ من سینه‌ که‌بابه‌

مانای وشه‌کان:

ژ دل: به‌ دل؛ عه‌ین: کانی، به‌ ته‌واوی؛ سه‌واب: کاری خێر؛ موشه‌رره‌ف: به‌ پیرۆزی گه‌یشتوو؛ بیسات: رایه‌خ؛ میزه‌که‌: پ‌روانه.

بوخته‌ی مانا:

به‌ خه‌یال دیمه‌ دیدارت؛ به‌لام ده‌ستی خه‌یالاتی‌شم ناتگاتی. خیره‌ومه‌ندی‌کم گه‌ره‌که‌ له‌ رای‌ خوادا نه‌هیلی شو‌فار بزائن، به‌ نه‌ینی و به‌ دل له‌ نیوانمان بێت و ب‌روا و داوای دیدارم بۆ بکات، زۆر خه‌یریکی گه‌وره‌ ده‌کا. ده‌یسا وه‌ره‌ و به‌ هاتنت گه‌وره‌مان که‌ و به‌ سه‌ر رایه‌خی چاوماندا هه‌نگاو بنی. مه‌فه‌رموو له‌ وزه‌یدا نییه‌ میوانداریمان لی‌ بکا. فرمی‌سکی سوورم باده‌یه؛ له‌ کووپه‌ی دلی هه‌لدیت‌ج‌م و هه‌رچه‌نده‌ی بته‌وی هه‌یه. دل و جه‌رگ و هه‌ناویشم له‌ ئه‌ویندا بۆته‌ که‌باب و برژاوه.

«مه‌وله‌وی» فه‌رموو‌یه:

هه‌م‌پ‌راز ئاخ و داخ، ناله‌ نه‌وای نه‌ی

دل که‌واو، چه‌م جام، خه‌م ساقی، هوون مه‌ی

١١ کەسک و سۆران تو بنی چەرخ ل دۆرا دو هیلان
دو قیران مانە بەرابەر شەفەقی پەردە عیسابە

مانای وشەکان:

کەسک و سۆر: پەلکەزێرینە؛ شەفەق: رووناکی ئاسۆ؛ عیسابە: هەنیەپیچ.

بوختە ی مانا:

وادیارە یار تکای مەلای هەژاری دل برینداری، قبول کردوو و هاتۆتە کۆری سەماوە.
مەلا بە دیمەنی یار هەڵدەلێ و دەفەرموی:

دە بڕوانە خشل و زەنبەر و پەلکەشۆر و گولینگە و سەرپیچ و شەدە، لە دەورە ی ئەو
پروخسارەدا- کە لە رۆژ بە تیریزترە- چۆن وەک کۆلکەزێرینە دەنوینن؛ کە دەورەیان
لە خۆر دابی. سەر ئەوێ دەو مانگی یەکشەوێ بەرزیش، لەو ناوەدا دیاری دەدەن؛
کە ناوی لێ ناو بڕۆ و ریکوپیچ و بەرانبەرن و سپایی تەختی هەنیەکە ی لە بن
بسکان، وەکوو رووناکایی ئاسۆی بەرەبەیان دینە بەرچاو؛ بەلام پارچە ی توێڵ پیچی
وەک پەلە هەوریک لەو سەرە بویته لەمپەریک لە نیوانی چاوی من و دیداری ئەو
هەنیە پاکە.

«نالی» دەلێ:

دەسڕۆکەیی هەوری چ حیجاییکە کە تیدا

«شَمْسُ فَلَکِ الْحُسْنِ أَنْارَتْ قَوَارَتْ»

١٢ عەرەران تاد شەپالن وەر قان جەزبە یە فیرا

نیر گزان سەر دگرانن، ل بنەفشان خەم و تابە

١٣ چیچە کین قەوسێ قەزەح رەنگ هەزار رەنگ سەمایە

سونبولان گرتی خوناڤ و ل گولان تازە گولابە

١٤ مەست و هوشیاری هەمە کەج کولەهن رەقس و سەما تین

ئەز نزانم چ نەسەق کەیفە نزانم چ شەرابە

مانای وشەکان:

تا: لق؛ سەرگەردان: زۆر مەست؛ خەم: لارە وەبوو؛ تاب: پیچ؛ تازە: هەم نوێ هەم زۆر باش؛ کەج کۆلەه: کلاولار؛ نەسەق: تەرتیب و تەکووزی؛ کەیف: دلخۆشی.

بوختە ی مانا:

پۆل بە پۆلی کیزی نازدار، بالا وەک نەمامی عەرعر، شلک و خونچیلانە و دلگەر، کە دەلەرن، پەرەنگی زێری خشلەکان - کە لە بیجمی گەلای دارن - وەک من تووشی جەزمە دەبن و دەگەل سەریان ڕادەهەژێن. نیرگسی چاو هیندە مەستن، سەرگرانن. وەنەوشە لە شەرمی بسکان، خوار بوونەو و پیچ دەخۆن و لات وایە ئەوانیش وێپرای سەماکەران، سەما دەکەن. هەزاران گۆلی پشکو تووی هەمەرەنگە، لەو دەشتی جی داوەتەدا، بە سروە کەرۆشکە دەکەن. ئیژی ئەستیرەن لە ئاسمان دەدرۆشین و تیکرا وەک پەلکەزێرینە دینە بەرچاو؛ لە خۆشیان هاتوونە سەما. سونبول و گۆل پر ئاونگن. گولای نوێ و هەرە بەبۆن، بە بارانەو، وەک شاباشی دلدارانە لە بەر یاران. هەرچی دەیبینی نازدارە و کلاولارە و لە سەمادا بە تەمایە لە گشتیان جوانتر هەلپەرێ. ئەو خواوە! چەند دلخۆشکەرن؟ پیاو لە دیداریان مەست ئەبێ. تی ناگەم چۆن بادەبە کە لەو ڕوخسارە سادە و پاکانە دەبارێ و پیاو سەرخۆشی بێهۆشی دەکات.

١٥ خاکی پایین تە درێزا سەگ و توولان خوە دەناسین

مە نە سووچ و نە گوناھ و نە خەتا ئەو چ عیتابە؟

١٦ ژ ویسالا خوە زە کاتی بدە میسکین و فەقیران

کوجە مالا تە یە کامیل د کە مالا خوە نیسابە

مانای وشەکان:

خاکی پا: خۆلی ریباز؛ عیتاب: سەرکۆنە؛ ویسال: گەشتن؛ زە کات: پیتاکی ئایینی؛ فەقیر: نەدار؛ میسکین: هەزار؛ کامیل: تەواو؛ کەمال: تەواوی؛ نیساب: ڕادە ی زە کات لیکەوتن.

پوخته‌ی مانا:

وا دیار ئەدا یار مه‌لای لۆمه‌ کردوو هه‌ که‌ بۆچی‌ پرووی‌ له‌ وه‌ر گه‌ی‌پ‌راوه‌ و په‌سنی‌ کیژی‌ تری‌ داوه‌؟ ده‌لی: تۆ‌ نابێ‌ سه‌رکۆنه‌م‌ بکه‌ی؛ بێ‌ گونا‌هم‌. چاوی‌ دلم‌ هه‌ر ده‌تۆیه‌ و هه‌رچی‌ ده‌گه‌ل‌ تۆش‌ ده‌یبینم‌ و له‌ لام‌ جوانه‌، به‌ تیشک‌ و شه‌به‌قی‌ جوانی‌ به‌ژن‌ و بالای‌ تۆی‌ ده‌زانم‌. من‌ خۆم‌ وه‌گ‌ ئەو‌ توله‌ و سه‌گانه‌ی‌ به‌ر‌ ده‌رگانه‌که‌ت‌ دینمه‌ هه‌ساو که‌ ده‌که‌ونه‌ ژێر‌ خاک‌وپات‌ و به‌ تۆزی‌ پالا‌ والا‌که‌ت‌ به‌خته‌وه‌ر‌ و سه‌رفی‌رازن‌. من‌ گه‌دایه‌کم‌ له‌ ده‌رگات‌. دوور‌ له‌ بالات‌ گه‌لێک‌ نه‌دار‌ و هه‌ژارم‌. جوانیی‌ و نازداریت‌ نامه‌خوا‌ هی‌نده‌ زۆره‌، زۆر‌ پێویسته‌ زه‌کاته‌که‌ی‌ لی‌ ده‌ر بکه‌ی. که‌ست‌ له‌ من‌ مسته‌حق‌ تر ده‌س‌ ناکه‌وێ. ده‌ستی‌ من‌ و که‌ره‌می‌ تۆ!

«حافز» ده‌لی:

له‌ پاده‌ ده‌رکه‌وت‌ جوانی‌ و له‌باریت

هه‌ژاری‌ تۆم‌، به‌ ئاواتی‌ زه‌کاتم^۱

عاشقی‌ مه‌سه‌ئه‌له‌خاهی‌ وه‌ره‌ ئەم‌ مو‌فتیی‌ عیشقین

ده‌سته‌کی‌ سوننه‌ته‌ تیدا‌ و یه‌کی‌ نه‌سسی‌ کیتابه‌

دل‌ بشۆ‌ تو‌ ژ‌ قی‌ نیقایی‌ کو‌ بده‌ت‌ سینه‌ به‌راقی‌

ب‌ سه‌فا‌ هه‌مه‌ره‌هی‌ ئه‌ربابی‌ دل‌ و ئه‌هلی‌ سه‌فا‌ به‌

نه‌زه‌را‌ عه‌ینی‌ عینایه‌ت‌ ب‌ مه‌دا‌ شاه‌ی‌ ویلايه‌ت‌

ژ‌ عینایه‌ت‌ نه‌زه‌ری‌ دل‌ مه‌ تژی‌ عیلم‌ و عوبابه‌

مانای‌ وشه‌کان:

خا‌ه‌: داوا‌ کار؛ سوننه‌ت‌: ره‌وش‌؛ سوننه‌ت‌: فه‌رمووده‌ی‌ پی‌غه‌مبه‌ر؛ نه‌سس‌: ده‌ق‌؛ کیتاب‌: کتیب‌؛ نسسی‌ کیتاب‌: ده‌قی‌ ئایه‌تی‌ قورئان؛ نیفاق‌: دوو‌پرووی‌؛ به‌راق‌: بریقه‌؛ سه‌فا‌: پاک‌ی‌ و ته‌بابی‌؛ ئه‌رباب‌: خاوه‌نان؛ ئه‌هل‌: خزم‌ و ناسیاو؛ ئه‌هلی‌ سه‌فا‌: ئاشتی‌ خوازان؛ ئیخوانوسسه‌فا‌: کۆمه‌لیکی‌ نه‌ینی‌ بوو، له‌ چه‌رخ‌ی‌ چواره‌می‌ کۆچی‌،

۱. نصاب‌ حُسن‌ در حدّ کمال‌ است زکاتم‌ ده‌ که‌ مسکین‌ و فقیرم

ناوه‌نده‌که‌ی له شاری به‌غدا و به‌سرا بوو. له هه‌موو ولاتی ئیسلام زۆر که‌س ببوونه
په‌په‌هویان. ده‌یانه‌ویست موسولمان دژ به‌یه‌ک نه‌بن و پیکه‌وه‌ته‌با بن. ده‌یانگوت تا
واش نه‌بن به‌هیچ نابن؛ عینایه‌ت: دلۆفانی و دلسۆزی؛ ویلایه‌ت: گه‌وره‌یی، دۆستی؛
عوباب: جی‌شه‌پۆل و نێرینه‌ی ئاو.

پوخته‌ی مانا:

ره‌نگه‌ هیندیک له‌ لایان خۆش نه‌هاتبی مه‌لا خۆی له‌ پرێزی سه‌گی به‌ر ده‌رگای یار
حیساب بکا. له‌ وه‌رامی ئه‌و جوژه‌ که‌سانه‌ ده‌لی: تۆ چوزانی ئه‌وین و دل‌داری چیه‌؟
هیشتا زۆرت ده‌وێ فیر بی. ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وێ له‌و باره‌ شت بزانی، وه‌ره‌ له‌ لای من
هووین ببه‌! من له‌م زانسته‌ به‌رزهدا- که‌ ئه‌وینه‌- بوومه‌ موختی. له‌ ده‌ستیکما قورئان
هه‌یه‌ و فهرمووده‌کانی پێغه‌مبه‌ر به‌و ده‌سمه‌وه. هه‌رچی ده‌یلیم، هه‌رچی ده‌یکه‌م،
به‌رانبه‌ر به‌مانی ده‌که‌م. تۆی به‌ پ‌واله‌ وا ده‌نویتی که‌ دل‌داری و له‌ دل‌یشتدا، له‌
دل‌داری بیخه‌به‌ری. دوو‌پ‌ووی؛ پیاوی منافق و دوو‌پ‌ووش، له‌ کافران خراپ‌تره‌. ده‌س
له‌و دوو‌پ‌وویییه‌ هه‌لگه‌ر! تیشکی‌کی پ‌وونی ئه‌وینێ با ئه‌و دل‌ه‌ پ‌ه‌شه‌ت پ‌وون کا و
برووسکه‌یه‌کی تی بگه‌رێ. ببه‌ هاو‌پ‌ی خاوه‌ن دل‌ان. له‌ کۆمه‌لی پاکاندا، ببه‌ به‌ هه‌ندام
و له‌ دژایه‌تی واز بینه‌ و ده‌گه‌ل ئیمه‌دا هه‌وال به‌! تا به‌پایه‌ی ئیمه‌ بگه‌ی.
گه‌وره‌ی به‌رز و خاوه‌ن شکۆی مه‌مله‌که‌تی ئه‌وینداری جاریک سیله‌ی چاوێک به‌
به‌زه‌یییه‌وه‌ داوه‌ته‌ من. له‌و ساوه‌ دل‌م و ده‌روونم بۆته‌ ده‌ریای زانستان و له‌ هه‌موو لا
شه‌پۆل ده‌دا.

٢. له‌بێ له‌علین ته‌ دبێ هه‌ر بیه‌کی نوقته‌یی عیلمن

ب خه‌تی حه‌رفی ئه‌لیف جه‌زمه‌ شوێ حه‌لقه‌یی باب‌ه

مانای وشه‌کان:

دبی: ده‌بیژی؛ نوقته: ماکی ناوه‌ندیی که‌ پ‌ه‌گه‌ز و بنچینه‌ی هه‌موو شتیکه‌؛ خه‌ت:
نووسراو؛ جه‌زم: درزبردن؛ جه‌زم: به‌ش؛ جه‌زم: زه‌نه‌ی هاوکاری سه‌ر و ژیر و بۆر که‌
ئالقه‌یه‌کی زۆر پ‌چووکه‌ (ه)؛ پیتی ئه‌لف: (ا) که‌ له‌ چوار نوقته‌ی له‌سه‌ریه‌ک درووس

دهبی، دروشمی ناوانی خوا (الله، اول، آخر. آمر، أحد) و دوو سیفهتی خوا (ئهزهلی و ئه به دیه)؛ **حەلقە ی باب: ئالقە ی دەرگا.**

پوخته ی مانا:

لیوی وه ک لال ئاله کانت، ده لپی ههردووک به تیگرایی ته نیا نوخته ی ناوهندی هه موو عیلمانن. ئه و نوخته یه به نوخته ی سه ره تای پیتی ئه لفی ناوی خودا، درزی داوه و زه نه یه کی که نیشانه ی پاره ستانه، لی ساز بووه و ئه مه نیشانه ی ئه وه یه که هه موو ئافه ریده یه ک به زنجیره سه ریان به یه کتره وه یه و لیوه کانت ده بنه پشو وگه ی گیانان و ئیتر له وی که نوخته ی بناغه ی ئه لفه، راده وهستن. ههروه ها بویه له و نوخته بوو یته ئالقه، که بزانی ن ئالقە ی دەرگای زانستیمان، به زانستانی دانسته ی لیوی تویه؛ تا له و خه بهر وه نه گرین، ناتوانین بچینه ژووری باره گای زانستی خودا.

۲۱ خەت و خالین تە ب مووموو ژ مەرا مەسئەله گۆیین
مە ژ وان حاشیەیان سینه تژی شەرحی لوبابە

مانای وشەکان:

- حاشیه: په راویز؛ **شەرحی لوباب:** تۆژینه وه له کاکلان؛ **شەرح:** توی کراو؛ **لوباب:** دلان؛ **لوباب:** چەند کتیبیک له دەورانی مه لایه تی شیخی جه زیری، به و ناوه هه بوون:
- ۱- **لوباب (کاکلان):** نووسینی ئه بولحه سه ن محاملی له شه رعی شافعییدا.
 - ئیمامولحه رمه مین و جه لال به کری، شه رحیان لی کردووه.
 - ۲- **گُبابُ/الالباب (کاکله ی دلان):** ژینامه ی ۱۶۹ شاعیره له سالی ۶۱۸ ی کۆچی سه دیده ددین موحه ممه دی عه وفی نووسیویه.
 - ۳- **گُبابُ/الاحیاء:** نووسینی ئه حمه د غه زالی. پوخته ی «**احیاء العلوم**» ی موحه ممه دی غه زالییه. نووسه ر له سالی ۵۲۰ ی کۆچی مردووه.
 - ۴- **گُبابُ/المعنوی:** هه لبژارده له مه سنه وی. نووسینی حوسه یین که ماله ددین کاشفی. که سالی ۹۰۶ یان، ۹۱۰ ی کۆچی مردووه.

۵- گَباب فی النحو: رِیزنامهی عه‌ره‌بی، نووسینی ئەبولعه‌بباس ئەحمه‌دی ئیسفه‌رایینی که سالی ۴۰۴ یان، ۳۹۸ی کۆچی مردوو و زۆر کهس شهرحی له‌و کتیبه‌ی کردوو.

بوخته‌ی مانا:

خال و میلی تۆ رژتوتن هه‌ر موویه‌کی موویه‌موو وه‌رامی پرسى دژواری من ئەده‌نه‌وه. ئیمه‌ له‌و په‌راویزانه‌ی که له‌ لاجانگ ئاویزانه و بریه‌تین له‌ که‌زیه‌کان، سینه‌مان هه‌مووی تۆ-تۆیه و کاکلی سینه‌ش- که دلمان- تۆی کراوه و پر کراوه له‌ زانست و ئیستا وه‌ک شهرحی لوبابه.

۲۲ ئابی هه‌یوان ته‌ دفی راست بنۆشی شه‌بی قه‌دری

ده‌ست به‌ر گه‌رده‌نی پر پیچ‌وخه‌مان زولفی دوتا به

۲۳ مه‌ ژ بسکین ته‌ گریه‌داری ژ به‌ختی خوه‌ گرینه

مه‌ ژ زولفین د خه‌م‌وتاب د دلدا خه‌م‌وتابه

مانای وشه‌کان:

دوتا: دوولا؛ دوتا: قه‌دکراو، به‌سه‌ریه‌کا هاتوو؛ دوتا: دوولابار؛ گریه‌دار: به‌گری و چین له‌سه‌ر چین؛ خه‌م: لار؛ خه‌م: غه‌م؛ تاب: پیچ؛ تاب: تین و تاو.

بوخته‌ی مانا:

له‌و شتانه‌ی که شهرحی خه‌ت و خالی یار باسی ده‌کا، یه‌ک ئەوه‌یه: ئەگه‌ر به‌راستی ده‌ته‌وی شه‌وی به‌ریزی دیدارم بۆت ده‌س بدا و ئاوی ژبانی دیدارم بخۆیه‌وه و هه‌رگیز نه‌مری، ده‌بی له‌ خه‌می که‌زیه‌که‌ی ئالۆزاو و چین له‌سه‌ر چین و لاره‌که‌م، کزومات و ده‌س له‌ گه‌ردن بۆی دانیشی و ده‌ستی هومید و ئاوات به‌ شکاوی بکه‌یته‌ وه‌بالی ئەستۆت؛ ئەوسا بزانی چۆن ده‌بی.

یاری جوانم! ئەوا من له‌و بسکه‌ ره‌شه‌ پرگریه‌ت، بۆ به‌ختی ره‌شی خۆم ده‌گریم. له‌ پیچ و لاری و قه‌د-قه‌دی، دلم پره‌ له‌ پیچی ده‌رد و خه‌مان و له‌ سه‌د لاوه‌ قه‌د کراوه.

٢٤ ته دڤئ بهرق و برووسكان بره شینی؛ تو نه زه ده
ته دڤئ رۆژ خویا بت؛ ژ شه باکی تو خویا به
٢٥ ته دڤئ زیروزه بهر کی مه؛ دو زولفان بده بهر با
ته دڤئ قهنج قیامهت ل مه رابت؛ ب خوه را به

مانای وشه کان:

شه باک: په نجه ره؛ ب خوه رابه؛ بۆ خۆت هه لسه؛ قیام: قیامهت؛ قیام: هه لسان.

پوخته ی مانا:

یاری نازدار! ئەو جار نۆزە ی منە بڵێم چى بکه: گەر ده تهوئ ترووسکه ی ئاسمان لیمان دا، تۆ خۆت تماشامان بکه! ئەوا به برووسکه ی چاو ده مبین. ئەگەر ده تهوئ خۆر هه لئ، سەر له په نجه ره ده ربینه و خۆت نیشان ده! گەر به نیازی هه موو دنیا ژیروژوور که ی، که زیه کانت بده بهر با! ئەگەر و یستیش دلداران قیامه تیان لئ رابیئ، بۆخۆت هه سته! ئەوه قیامه تیش ده قه ومی.

٢٦ قه سدئ سهرچه شمه یی حه یوانئ حه قیقهت که «نیسانی»!
ب جیهانی مه به مه غروور، کو جیهان عه ینی سهرابه
٢٧ سهرکه شی شیوه یی ئه ربایی وه فانی نه رحئ من
ته ژ دل سوته ی «مه لا» به س ب «مه لی» را ب جه فابه

مانای وشه کان:

قه سد: نیاز؛ سهرچه شمه: سهرچاوه؛ حه یوان: ژیان؛ حه قیقهت: راستینه؛ سهراب: تراویله که؛ سهرکه شی: لاساری؛ وه فا: ئەمه گ؛ رحئ من: رۆحی من، گیانه کهم؛ جه فا: نازار.

پوخته ی مانا:

ئاوی ژیا نی به راستی، که وتن به سهر راستی دایه و ئەگەر ده تهوئ نه مر بی، له دووی راستی هه لوه دا به. نابئ به دنیا بایی بی و فریوی دنیا به بخۆی. دنیا وه ک تراویله که به؛

چاوت به ئاوی دهزانی و له راستیدا، بیابانێکی بیروونه و دەم تەپ ناکا. ئەه یار!
 هەرچەند ئازاریشت به دل دەکرم، به لام تۆش به زەت پێمدا بێ؛ له لاساری دهست
 هه لگره! ئەمە گداریی وا هه لده گری که ههروهک ئازارم ده دهی، جاروبار بشم لاوینی.
 تۆ زۆر به دل مه لات سووتاند؛ ده به سیه ئازارم مه ده!

دەردى بى دەرمان

- ۱ موحبەت مىحنەت د زۆرن حوب دىم بى شك بەلايە
عومر و ژى خوەش بى دىۆرن سۆتن و دەرد و جەفايە
- ۲ سۆتن و دەردى ئەوينى عىللەت داغ و برىنى
خوەش دىن مائەو بدىنى شەربەتايىفان موفايە
- ۳ ھەر دلى سۆتى ب ئولفى يار نە دەرمان كت ب زولفى
تائەبەد ئەو بەند و قولفى عىشق دەردەك بى دەوايە
- ۴ عىشق دەردەك بى تەببىە لى موفلا وەسلا حەببىە
كوشتمە جەورا رەقىبە پور لەعىنى رووسايە

ماناى وشەكان:

ژى: ژيان؛ عىللەت: ھۆ؛ موفلا: چارە؛ ئولف: ھۆگر؛ قولف: ئالقەى جۆش دراو؛ جەور:
ناپ ھوايى؛ رەقىب: چاۋنەزىر؛ رووسيا: روورەش.

بوختەى مانا:

مەينەتى دلدارىي زۆرن؛ من دەلیم دەرد و بەلايە و بى گومانم...
گەرچى دلدارى سەرانسەر دەرد و ئازار و سووزانە، بۇ ژيان ھۆى سەرگەرمىيە و پىاو
دلى پى شاد و خۇشە؛ چۆنكە رەنگە يار ھەلىك لىمان وەپىچى و بىتە سەر
پىكراوھەكانى چاۋەكانى. دەردى دلدارىي و برىنى گيان و جى داخ و سووتانى ھەر بە
دىدارىكى يارى دىنەوھە سۆ. خۇ ئەگەر لەو لىوھ ئالەى شەربەتلىكمان بۇ بنىرى، چارى
گش دەرد و برىن و سووتن و ئازار و ئىشە. ھەر دلىكى ھۆگرى يار، گەر بسووتى و يار

به پرچان باوه‌شینی لی نه‌کات و پیتی نه‌چاری، تا هه‌تایه هه‌ر دهن‌او به‌ندی که‌زیدا، وه‌ک له ناو ئالقه‌ی به‌یه‌کدا جۆش درابی، هه‌ر به ده‌ور خۆیا ئه‌سوورێ و شوینی ده‌ربازبوونی نابێ. ده‌ردی دل‌داری به‌ژانه و زۆر گرانه. هیچ بژیشکیک چاری ناکا. جا مه‌گه‌ر یار بێته‌ هاوار و به دیداری، که بۆ گش ده‌ردان مه‌فایه، لیبی ره‌ها کات. یار ده‌هات گه‌ر چاونه‌زیران لی گه‌رابان. ئاخ له ده‌س ده‌سته‌ی شوفاران! چه‌نده شووم و پرووسیان؛ خوا نه‌حله‌تیان کا.

۵ داغ و که‌ی من لی هه‌زارن گول د ده‌ست شه‌وکی‌ن ب خا‌رن
سو‌رپه‌ری دیو وی که‌نارن ئه‌هره‌مه‌ن خاته‌م ره‌فایه

مانای وشه‌کان:

که‌ی: داغ؛ شه‌وک: د‌رک؛ خار: چ‌قل؛ دیو: عیفریت؛ ئه‌هره‌مه‌ن: شه‌یتان؛ خاته‌م: ئه‌نگوستیله، کلکه‌وانه؛ ره‌فایه: پ‌فاندوویه.

پوخته‌ی مانا:

داخ له ده‌س چه‌پگه‌ردی گه‌ردوون. له‌و هه‌زار داخ‌م له دل‌دا. گول ده‌داته ده‌ستی د‌رکان. دیو له کن په‌ریان ده‌بینم. به‌چکه‌شه‌یتان هه‌نگولیسکی پ‌ر‌ف‌اند و بر‌دی بۆ خۆی.^۱

۶ ته‌بعی دیوان ده‌ست گه‌هشتی حو‌ور و ویل‌دانین به‌هشتی
عاشقی دل‌به‌ندی قش‌تی جان بد‌ت یه‌کجار ره‌وایه
۷ می‌ح‌نه‌ت و جه‌ورا حه‌یبی قه‌هر و ئازارا ره‌قیبی
حه‌ق تنی دا من غه‌ریبی لی شو‌کور باخوه‌ی وه‌دایه

۱. مه‌لا لی‌ره نه‌قلی ته‌ختی سوله‌یمان و کلکه‌وانه‌که‌ی باس ده‌کا؛ که چۆن دیوێک لیبی پ‌فاند و ته‌خته‌که‌ی کرده شوینی خۆی. «هه‌زار»

8 روهنیا وئ شهوق و تافئ شهربه تا قهند و گولافئ
كهس نهن مه حرووم ژ نافئ لئ تنئ بو من غهلايه

9 بئ نه سيب من دئ ژ جامئ دوور-دوور مه حرووم ژ رامئ
گرتيئ وئ قهيد و دامئ ئەف غهريبي جانفیدايه

10 دوره دهستم بئ نه سيبم دلبرم خانم هه بيبم
بوو ژ دينا ته غهريبم رووح و راحت من ليقيه

مانای وشهكان:

قههر: تووړهیی، غهم؛ غهريب: ئاواره؛ غهريب: زه بوون و بيچاره؛ باخوه: خود؛ غهلا:
قاتی و گرانی؛ رامی: ئۆقره و ئاسوودهیی؛ قهيد: بهند و زنجير؛ خانم: گهوره؛ راحت:
ئاسودهیی؛ راح: باده.

پوختهی مانا:

دیوميجازی تووش و بهدفر، چاوه دپیری کیژ و لاوانی بههشت بن؛ دیقی مه رگی
عاشقانه!

مهينهت و ئازاری یاری، تووړهیی و ژانی شوفاران، خوا له ناو گش دلداراندا،
داویهتی به منی کلۆل. ناشکوری ناکهم، بهشی خوايه و ئەوندهی داوه پييم.
رۆشنی ئەو تیشک و تاوهی کولم و چاوهی، ئەو هه موو شه کر و گولاوهی لیوی
یارم، هه ر به ته نیا بو منی بیچاره قاته و هه ر کهسی تر، هیچ نه بی توژیکی دیوه.
دیتنی ئەو مهسته چاوه، هه ر له من ری بهستراوه و ده رکی ئۆقره و شادیانم
داخراوه و هام له ناو زیندانی خهدا و گیان له سه ر دهست و ئاماده م خۆم به
قوربان کهم له ریدا.

یاری دلبر! میر و گهوره! خوشه و یستم! ده ردی دووریت زۆر گرانه. زۆر ده ترسم پی
نه وهستم ده ربهرم. بو دیدارت زۆر زه بوونم؛ زۆر به تاسهم. گیانی من بی دیتنی تو،
چۆن ده مینی؟!

۱۱ پور مولازم تیم لقای
مامه هه‌تا مولته‌قای
من رحی شیرین ددایی
هودهود ئه‌ر مزگین بدایی

۱۲ هودهودی ریزوانی غه‌یی
سهد خه‌به‌ر شیرین ژ جه‌یی
دا دلی من مورده‌ه‌ی بی
گوهل ری من وه‌ک سه‌باه

۱۳ جه‌ه‌فه‌نیرم گوهل ریمه
لی سه‌با ری دایه‌ بیمه
عه‌رزحالا موحه‌تی مه
به‌نده‌یه‌ک سادق «مه‌لا»یه

۱۴ جانفیدایی من د ری‌دا
فیرقه‌تی ده‌رده‌ک وه‌لی دا
قالبه‌ک بی‌رۆحه‌ وی‌دا
کوشت دبیم من لی ره‌وايه

مانای وشه‌کان:

ملازم: هه‌میشه‌ لی، هه‌میشه‌ ده‌گه‌ل؛ مولته‌قا: تووشی یه‌ک بوون، ژوان؛ ریزوان:
باغچه‌گه‌ل؛ ریزوان: ره‌زه‌وان؛ جه‌یب: دل و سینه؛ مورده: مردوو؛ هه‌ی: زیندوو؛
بیمه: ده‌بیژم؛ عه‌رزحال: رانانی چلۆنه‌تی.

بوخته‌ی مانا:

هه‌میشه و دایم له‌ ده‌رگام؛ لاناكه‌وم؛ به‌لكوو چاوم به‌ یارم پروون بیته‌وه. ده‌مینه‌وه؛
ناهومید نیم. ئه‌گه‌ر ئه‌و چاوه‌نۆڕیه‌ی من، تا رۆژی هه‌شیریش بمینی، له‌وئ هه‌ر
تووشی یه‌ک ده‌بین. ئاخ ئه‌گه‌ر په‌پووی نامه‌به‌ر - که باغچه‌وانی به‌هه‌شته و ده‌توانی
یارم ببینی - خه‌به‌ریکی دلخۆشکه‌ره‌ی بۆ هینابام، سهد گیانم با، له‌ مزگینیدا ده‌مدایه
به‌ مژده‌ی وا؛ دلی مردووله‌م ده‌ژیاوه. گوئ له‌سه‌ر هه‌ست و چاوه‌پریم. ده‌لیم به‌لكوو
به‌ سروه‌دا خه‌به‌ریکی خۆشم بۆ بیت. من لام وایه‌ سروه‌ ده‌رد و داخی دلی منی
گه‌یاندۆته‌ باره‌گای یار و دلداریی و ئه‌مه‌گداریمی باس کردوو. یار فه‌رموویه: مه‌لا
کۆلیکی راستمه و گیانی به‌ قوربانی منه و دووری له‌ من، زه‌بریکی وای له‌ دل داوه
که ئیستا له‌شی به‌تاله و گیانیکی تیدا نه‌ماوه. منم کوشتم؛ به‌لام ئه‌گه‌ر دل‌به‌ران دلدار
بکووژن له‌ ئاینی ئه‌وینداریدا ره‌وايه؛ چی تیايه؟

- ۱۵ دهم ب دهم ئەو چه هفه نیره بیتە نیشانه ک مه ژیره
دا بیت ئەو زینده فیره یاری صادق بی بوهایه
- ۱۶ عاشقین صادق دکیمن ما دبی سهد جان فدئ من
زانم ئەو نازیتە بی من عاشق و پر موبته لایه
- ۱۷ عالمین ئەم فی دزانین جیسمه ئەو، ئەم رۆح و جانین
قەت ژ ههف باتین خوبا نین گهرچی زاهیر ئەو جودایه
- ۱۸ هودهودئ وئ ره مز و رازی بابو ئەو چوو گوشت بسازی
قیسه بر به حسا مه جازی قاسیده ک خوش تهبع بایه

مانای وشەکان:

ژیره: بۆ ئەو؛ فیره: ده گه‌لی، پیرا؛ بوها: نرخ؛ جان فدئ: گیان فیدا؛ موبته‌لا: گیرۆده؛ ژ هه‌ف: له یه‌کتر؛ زاهیر: ر‌واله‌ت؛ باتین: بنه‌رەت و ده‌روون؛ به‌حسا مه‌جازی: باسی دلداری دنیایی.

بوخته‌ی مانا:

هه‌میشه‌ و‌ا چاوه‌نۆره که نیشانی له لای ئیمه‌وه بۆ بچیت و ده‌گه‌ل گه‌ینی نیشانه‌که، بژیته‌وه. یاری و‌ا راست، هه‌رگیز نرخ‌ی ته‌واو نابیت. دلداری به‌راست زۆر که‌من. له سه‌تان یه‌کی وه‌ک مه‌لا هه‌لده‌که‌وئ گیانی له پای دلدا بدات. ده‌زانم ئەو بی من نازی.

زۆر گیرۆده‌ی دلداریی منه؛ تیده‌گه‌م. زۆر باش ده‌زانم ئەو له‌شه و من بوومه‌ گیانی. له‌ په‌گه‌ز و له‌ ده‌رووندا، من و مه‌لا به‌ هیچ که‌س لیک نا‌کرێنه‌وه؛ هه‌ر یه‌کی‌کین؛ به‌لام به‌ ر‌واله‌ت لیک جیاين.

په‌پووی ئەو راز و نیازانه - له‌ به‌ختانم - ئەو جار با بوو. هه‌رچی به‌ سه‌ر من هاتوو و هه‌رچی ناله و داد و هاوارم کردوو، گشتی له‌ من وه‌رگرتوو و به‌ گوپی ساز و بلویری داسر‌کاندوو و بلویر و ساز، به‌ گوپی دل‌به‌ریاندا داوه و له‌ پێشه‌وه وه‌ک چیرۆکی

دلدارانی دنیایی باسیان کردوه. های له منت کهوئ سها! چهند په یکیکی خاومن
مرخی.

- ۱۹ با ده مئ وه قتی مه جال دا چوو کوئو یاره ب پالدا
قیسه یا حالی ب حال دا گوو ددیرت یار بایه
- ۲۰ موحبه تا مه جبوب و لاتان پور قه کر زیوه رسیفاتان
دایه قه لب و رووح و زاتان روژ د میرثاتی خویایه
- ۲۱ موحبه تا سووری دو قیسمه قوفل و میفتاح و تهلیسمه
هن ژ روحن هن ژ جیسمه نار و نووره هن هه وایه
- ۲۲ حویی جیسمانی دو روژن گهرچی دل پر پی دسوژن
خه ف جه گهر په یکان دنوژن میسلئ نه قشئ بی به قایه
- ۲۳ گول هتا سوهرن بتی قه بین ته به سسوم پیقه - پیقه
بولبولی سه رخووش د نیقه نه غمه و نال و نه وایه

مانای وشه کان:

مه جال: بوار؛ لاتان: بتان؛ زات: هه بوو، هه ره؛ میرثات: ئاوینه؛ سووری: شکلی؛
میفتاح: کلیل؛ جیسم: لهش؛ دنوژن: ده سمن، کون ده کهن؛ به قا: مانه وه؛ پیقه:
به وپوه؛ پیقه: ده گهل؛ نه غمه: ئاوازی به سوژ؛ نه وا: ئاوازی به قه و؛ تی: تا، لق.

پوخته ی مانا:

کاتی با بواری درایه و یار له سهر ته ختی نازداری پالکوه و تپوو، ویستی گوی له سازان
بگری، دیتی هه له و یار ئاماده ی گوی گرته. چیرۆکیکی به زمان بلویره وه بۆ گوت؛ که
پری بوو له باس و خواستی دلداران. چون دلداران یاری خوین ده پرستن. باسی ئه
ناسک و نازداره دلبر و دلپیتانه ی کرد که له دنیا به ناوانگ بوون. ورده - ورده له

باسی خشل له بهران كهوته سهر باسی ئهوانه‌ی به گيان دلدارى يه كتر بوون. له روالهت خوښويستنه‌وه گه‌يشته چيرۆكى دلى ئه‌ويندارانى ده‌روونىي و پيى راگه‌يانده كه سهره‌تاي هموو جوړه دلدارييه كه ده‌گه‌رپته‌وه بۆ خودا و پرومته‌ي جوان ئاوينه‌يه و به‌رانبه‌ر كراوه به خۆر و تيشكى خۆره له ئاوينه‌دا دياره. دلدارى رواله‌تبينيش ده‌بيته دوو به‌ش؛ ههر به‌شيكيان چه‌ند قفل و ته‌ليسمى هه‌يه به‌كليلى خۆى ده‌كرپته‌وه. هينديك ئه‌وين له گيانه‌وه‌ن، هينديكيان ههر سهر به‌لشن؛ هينديكيان ئاگر و تيشكن؛ هينديكيان بادي هه‌وان.

ئه‌وينى له‌ش، ههر دوو رۆژه؛ ههرچه‌نده زۆر دلسووتينه و به‌نه‌ينى، په‌يكاني جه‌رگان كون ده‌كه‌ن؛ به‌لام وه‌ك نه‌خشي سهر ئاوه و له‌ناو ده‌چى و زۆر نامپنى. گول هه‌تا له سهر چلانه و گه‌ش و ئاله و زه‌رده‌خه‌نه‌ي له‌ليوانه، به‌ره‌و پرووى بزه‌يان ديتى. بولبول له‌ناو دل به‌راندا، له‌خوشيان مه‌ست و سهرخۆشه و ده‌ناليئى و ده‌گاليئى و جار-جار به‌سۆزه و به‌ورته و جار-جار ده‌نگى لى هه‌لدپنى.

٢٢ هه‌رچى جيلوا بوو ژ نافي نووگوله‌ك دى گرت خوناڤى
وى ژ دل چوو موحبه‌تافي ئه‌و ب ياديرا ته‌بايه

٢٥ هه‌ر كه‌سى موحبه‌ت ژ رۆحه موبته‌لاى نوورا سووبۆحه
وى دلداسه‌د جرووحه جه‌زبه و له‌رزين و تايه

٢٦ هه‌ردو رۆح يه‌ك نوورئ تافن چه‌رخه‌ك و دو ستير دناڤن
هه‌ردو دانه و مورغئ دافن ئيسمئ هه‌ي داف لئ فه‌دايه

٢٧ نووره پىر نادر وجووده گه‌رچى ئه‌وه‌هل نار و دووده
به‌رقئ لاميع دى ل كووده حوب دقه‌لبان كيميايه

٢٨ عارفئ جه‌وه‌ه‌رشناسئ ئى ب فئ وسف و لىباسئ
دئ قه‌در بيه‌ته‌ر بناسئ مه‌قه‌ده‌ئ سیده‌قئ جه‌زايه

ماناي وشه كان:

جیلوا: سیس؛ نو: تازه، نو؛ یادی: نهوی تر؛ تهبا: ناشنا و ناشت؛ سوبووح: سوبووح، پاک و پیرۆز؛ سوبووح: ناوی خوايه؛ جرووح: برینگه؛ تاف: ههتاو؛ دانه: دهنک؛ حه: زیندوو؛ حه: ناوی خوايه؛ دوود: دووکه؛ کیمیا: بهو زانسته یان ده گوت که مس و زینو ده کاته زین؛ جهوهه: گهوههر، ره گهز؛ مه قعه: جینگه ی دانیشن؛ سیدق: راستی. خوا فهرموویه: «له خواترس و خۆپاریزان، له بهههشتان و چۆماندا له جی نیشتنی راستیدا، له لای خودای توانا دهن».

پوخته ی مانا:

به لای ههتا گول تور و شق مایی، خوین شیرینه و بی دلدار و بولبول نایی. به لام ههر گولیک سیس بی و ههلبوه ری، دلدار ی لی ده ته کهنه وه و روو ده کهنه گولی تازه ی دهم به ئاونگ. به لام دلدار ی گیان به گیان، له دلدار ی گولانی دنیایی جیايه. دلدار گیرۆده ی پاکیه و پۆشناکی گرتۆته وه. سه د برینی ده دلدايه و هه میشه له جه زمه دایه و گیانی تووشی لهرز و تایه. له نهوینی پاک ی گیانی، گیانی دلبر و دلداران، ههر تک تیریزی تاوین؛ دوو نه ستیره ن له ناو ئاسمانه ساوین. ههر دووک دانه؛ ههر دووک مهلن؛ ههر دووک داو؛ ههر دووک به جووت به داوی خودا گیراون. دلدار ی دوو گیان به پاک ی، ههر چه ند له ده سپیکردنا ئاگر گرتن و دووکه لی هه ناسه ی تیدا، به لام ئاکام تیشکیکی یه کجار نایابه و تیشکی برووسکه ی گیانی پاک، له ههر چیدا، برهوی پی پهیدا ده کا. دلدار یی دلی ئاسنیش ده کاته زین؛ کیمیايه. دوو ناسیکی گهوههر ی نهوینی گیانی باش بناسی، ده زانی چهنده به نرخه و ده زانی دلدار ی گیانی، له ناو بهههشتی خودادا، جینگه ی بۆ دیاری کراوه و خۆشترین جیگا هین نه وه.

۲۹ دوور نه کی دا وی ژ ده ری خوه وهر نه گیر ی ژ وی به ری خوه

بووریه نه و د سه ری خوه سه ر د نا فار ی نه ایه

۳۰ ما دب ت نه و دووره ده ست بت دی ژ فینجانا ته مه ست بت

جام ژ شه هکاسی ب ده ست بت نه به ران نه و مه ی ده وایه

۳۱

یار پور ھوسنە ک ل بال بوو دلبرە ک غایەت جەمال بوو
ئەو ب حال ئاگە ھ ب حال بوو شوبھێ وئ شەفقە و عەتایە

۳۲

مەھدەرا وئ خەیرخوای نوکتە یە ک ژ وئ رەمز و رازی
وی ب دل سەح کەر ژ ساز موغنی (مەغنی) و قانون و نایە

مانای وشەکان:

بەر: ڕوو؛ بەر وەرگیران: ڕوو وەرگیران؛ بووریە: بووردووە، دەستی ھەلگرتووہ؛ ئەبتەر:
دوابراو، لیژەدا مەبەست زۆر چارەڕەش و پەشیوہ؛ مەھدەر: تکا و شەفاعەت؛ سەح کەر:
تیگەیش، پینی زانی؛ موغنی: موغەننی، گۆرانییژ؛ مەغنی: مەغنا، گۆرانی.

پوختە ی مانا:

سروەبا، تەکاکاری من، دەگەرۆوی بلویرە کەدا، بە یارمی گوت: دلدارێ وا پاک و
گیانیت نە کە ی لە دەزکی خۆت دوور کە ی! نە چی ڕووی لی وەر بگیری! دلدارێ وا
دەستی لە سەری بەرداو و دەمیکە لە گیان بووریوہ. سەری پر دەبازی رییە؛ کە یار
بە سەریا ببووری. چۆن ڕەوا یە دلدارێ وا، لە بەر دەستتدا نەو دەستی و لە پیالە ی
دەستت مەست نە بی؟ پیالە ی چی؟ بۆ دلدارێ وا گەرە ک مە ی بە شا کاشی بی. بۆ
ناز شیواو و دوابراوی شیتی ئەوینی گیانی پاک، بادە ی دەستی تۆ دەرمانە؛ چاکترین
چارە ی دەرمانە. یاری نازدار، ئەوندە ی جوان و لەبارە، ئەوندە ش دلنەرم و باش و
دلاوایە و سەد ئەوندە ش، بە دل و بە گیان و شیارە و لە دەردی دل ئاگادارە. لە
دەنگی ساز و ئاوازی قانون و بلویر و سازان، پە ی بە ھەموو پازان برد و لە تەکای
شەبای خیرە و مەند، زوو تیگەیش کە لەو بەزمە کێ مرازە.

۳۳

یووسووفی دەوروزەمانی گۆ نەسیم ھان فی نیشانی
لێ ژ بۆ نە کە ی دەھانی ناخوہشان ئەو لی شیفا یە

۳۴

ماوہرا بەلگین گولی بوو بیھن و بوویا کاکولی بوو

داروئ قهلبى مهلبى بوو لهو ب چه هفتين من جهلايه

۳۵ با نه سيم دئ چى له زينى ساغ و سالم ما تو يينى
فئ كوميدى لئ گه هينى دا سوار بت لئ په يايه

ماناى وشه كان:

هان: بگره، ها؛ نه كهه: بؤنى خوش؛ بيهن: بؤن؛ له زينى: پهله ده كهى؛ كوميد: ئه سىي
كويت؛ كوميد: ئه سىي مرادان؛ په يا: پياده.

بوخته ي مانا:

ئهو نازداره تاقانه يه ي كه وه ك يووسف له ناو خه لكى ميسرا چون گروى جوانى
برده وه، له م رۆزگار هى ئيمه دا، له چاو هه موو جوانى دنيايه، يووسفه و هه موو كه س بؤ
ديدارى ئهو، ده ست ده شكيتن و دليان به سهر تيغ دادينن، گوتى: سروه باي تكاكار!
به و نيشانه ي كه تۆ له نزيكى مندا ئه ونده بؤت خوش بووه، ههر نه خۇشيك هه لتمزئ،
ده سته جي چاك ده بيته وه، دم و زاران بؤنخۇش ده كا، ئهو بؤنه له گولاوى په لكى
گولى سهر روومه ت و له عه نبه رى كاكو لانمه وه بؤ تۆ دئ، ده رمانى دلى مه لايه. (يان:
ده رمانى دلى ئيمه بوو؛ چاويشمانى وه سهر بينايى خسته وه. كؤنه چيرۆكى ياقووب و
بؤنى كراسه كه ي يووسف، رووى دايه وه). فهرمووى ده به و نيشانه وه، به پهله بؤم بگه
مه لا؛ فرياي كه وه! با سوارى ئه سىي مراد بئ و چى دى له شوين خيّل ويّل نه بئ و
نه لئ پياده م و ناگه مه شوهره سواران. له تۆم ده وئ به سلامه تى بؤمى يينى.

۳۶ غه فله تئ بايئ نه سيم هات خه ف ژ بال يارئ كه ريم هات
پور ب ئيحسانه ك عه زيم هات قاسيدئ شاه و گه دايه

۳۷ دل نه فه س ديسا ب بهر هات لهو حه كيم لوقمان ب سهر هات
نافعئ ده ردئ جه گهر هات تاليعئ كه و كه ب نومايه

۳۸ من كو ئهو نيشان گه هه شتئ ئه ف دلى سه د داغئ ره ش تئ

- زهره يه ک خوښ لئ نه هه شتئ ئيسمئ نه عزم پئ گه هايه
 ۳۹ چوومه سهرېشتا کومه يدي من ژئ پور نهو ژان و که ي دي
 بهر و بهر مه ل بهر خوه ته ي دي دهشت و چؤل و کهربه لايه
 ۴۰ مهو نهسيم خوهش په نجه ټيکرا وئ دچين وهک ته ير فيکرا
 به حسئ زولفا يار پيکرا بوړئ عيشقئ پور فرايه
 ۴۱ گونبه دا نوورين خويا بوو سپيده يا سادق نوما بوو
 يه ک ب يه ک شهوقئ فه دابوو قه سر و نه يوان و سه رايه
 ۴۲ قومري و بولبول دخوين لئ عه جه ب نهو خوهش دمين
 هه ر سه حر مه حبوب دبين عنده لیب ځيړا ته بايه
 ۴۳ بوغچه يا سور گول دگه ش تئ چيچه ک و ره يخانئ ره ش تئ
 دلروبايان تينه گه شتئ سونبولان تاتا سه مايه
 ۴۴ سه بزه يا شه بنه م گولا ف لئ سور عه قيقان دوړ خوناف لئ
 دلبه ران سه يران و راف لئ عه رعه ران سياتاب دايه

مانای وشه کان:

غفله تي: له نکاو؛ خه ف: نه پئني؛ خه ف: سووک؛ بال: کن، نک؛ که ريم: به خشنده؛
 عه ريم: مه زن؛ نافع: به هر ده ر؛ تابع: به خت؛ تابع: ده ر که وتوو، هه لاتوو؛ داغي
 ره ش: تير اوئ، بريناره ش؛ ئيسمئ نه عزم: ناوی هه ر مه زن، يه ک له ناوه کانی خوايه
 ته نيا نزيکان له خوا ده يزانن؛ ته ي: قه د، پيچراو؛ که ربه لا: ناويکي ټارامي - ټاسووريه،
 واتا: نزيکي خوا. له و شوپنه ي که ئسته شاري که ربه لاي عيراقی لئ هه يه، بتيک
 هه بووه که به بت گوتراوه «اله»؛ کوړب: واتا نزيک؛ کوړب ټيلا، بوته که ربه لا و چونکه
 ئيمام حوسه يني لئ شه هيد کراوه، له زور دنيدا ناسراوه. له زاراهي کرمانجيدا، به

بیابانی چۆل و واحیده‌لقه‌هار ده‌لێن که‌ربه‌لا؛ ته‌یر؛ مه‌ل؛ بوو؛ ئه‌سپ، ئه‌سپی مراد؛
 فرایه؛ تیژباله، زۆر به‌فرینه؛ عه‌نده‌لیب؛ بولبول؛ ته‌با؛ به‌شوینه‌وه؛ ته‌با؛ ئاشت؛ ته‌با؛
 هه‌وال؛ گه‌شت؛ سه‌یران؛ دوو؛ مرواری؛ سیتاب؛ سیبه‌ری کاتی هه‌تاو.

بوخته‌ی مانا:

منی چه‌مه‌رای به‌تاسه، له‌پر دیتم سروه‌ی پیروژ- که‌ له‌ نیوان شای جوانان و منی
 گه‌دای هه‌ناسه‌سارد ببوو په‌یامنیتری له‌ش سووک- به‌ کزه‌یه‌کی نه‌یینی هاته‌وه‌ لام و
 ئه‌و چاکه‌یه‌ی، که‌ زۆر خێره‌ومه‌ندانه‌ بوو، پێ گه‌یاند و تی گه‌یاند که‌ لای یاری
 به‌خشنده‌وه‌ مژده‌ی خوشی بۆ هێناوم. دلی مردووم که‌وته‌وه‌ هه‌ناسه‌دان و ئاهێکی تی
 گه‌رایه‌وه‌. سروه‌ لیم بوو به‌ لوقمان و چاره‌سازی هه‌ره‌ چازان، به‌رگی ژیا‌نی ده‌به‌ر
 جه‌رگ و هه‌ناوم کرد. تۆزی پالای سۆلی یاری ده‌چاوم کرد. مژده‌ی ئه‌و وه‌ک ئیسمی
 ئه‌عه‌زم، به‌هره‌ده‌ر بوو؛ سه‌د برینی سه‌ره‌تیران له‌ دلمدا- که‌ گش ببوونه‌ تیراو-
 گۆشته‌زوونیان هێنایه‌وه‌ و تۆز کالێک خه‌وشی تی نه‌ما و هه‌ر بوومه‌وه‌ گوێزی ئازا و ئازا
 خۆم ئاماده‌ کرد و په‌ریمه‌ سه‌ر خوانی زینی ئه‌سپی مراد. ده‌رد و ئاخی رۆژانی دووریم
 - که‌ دیبووم- فه‌رامۆش کرد. سروه‌ش ده‌گه‌لما گه‌راوه‌. به‌ جووته‌ فرین له‌ ده‌شتان،
 له‌ سه‌ر چۆل و که‌ربه‌لایان. من و سروه‌ په‌نجه‌مان تیکه‌په‌راندبوو؛ وه‌ک دوو بالدار ی زۆر
 هه‌وال، پیکه‌وه‌ له‌ شه‌قه‌ی بال به‌دن، نه‌ده‌کرا لیک جوێ بینه‌وه؛ چونکه‌ ئه‌سپه‌ بو‌ری
 ئاوات، زۆر تیژباله‌ و پیاو ده‌ترسێ له‌و به‌رزه‌ به‌و خۆشفه‌رینه‌ی چاوی په‌شکه‌وپیشکه‌ بکا
 و له‌سه‌ر زینه‌که‌ی به‌په‌رێ. من و سروه‌ له‌و ریگه‌دا، له‌په‌ستا باسی که‌زی یاری
 نازدارمان وتووێژ بوو. له‌ ئاکاما گۆبه‌زی نوورین ده‌رکه‌وت. سپیده‌ی به‌ره‌به‌یانی
 راستیمان هاته‌ به‌ر چاوان. کۆشک و سه‌رسه‌را و دیوان و به‌ریلایی و هه‌یوان و
 باله‌خانه‌کان، تیشکیان له‌یه‌ک ده‌گه‌راوه‌. له‌ گولجاری خه‌وشی یاردا، هه‌زاران گول
 پشکووتبوون. په‌شه‌ریحانه‌ش له‌و ناوه‌، ده‌گه‌ل گولان لاسای کولم و که‌زیه‌کانی جوان
 و بوخۆشی ئه‌ویان بوو. یاکه‌ریم و که‌ناری و بولبول و سیرو، سه‌رمه‌ستی دیمه‌ن ببوون
 و به‌سته‌ و مقامیان خۆش ده‌گوت. من له‌و ناوه‌ سه‌یر ما‌بووم که‌ چۆن مه‌ل و
 بولبوله‌کان، چه‌ند به‌یانیان یاریان دیوه‌ و توانیویه‌ له‌ خۆشیان گیانیان ده‌رنه‌چی و
 چۆن هێزی خویندنیان ماوه‌؟! زۆر جوانی دل‌په‌ینم دین؛ له‌و ناوه‌ سه‌یرانیان ده‌کرد.

تاتای بسکیان - که وه ک لقه سمل وا بوون - دهله رین و له شاد بوون به نزیکیی یار، که وتبوونه سه ما و هه لپهرین. تنۆکی شهونمی به یان، له سه ر چل - چلی سه وزه لان، ببووه گولاو. گولی ئالی به رهنگی لال، مرواری ئاونگی له سه ر، دلرپیتان به دهم گهشت و گه پانه وه، سه رگه رمی راوی دلان بوون. به ژن و بالا نه مام عه رعر، نسییان له گوله کان ده کرد و دلی گولیان به نیچیر بۆ خۆیان ده برد.

٤٥	بووم شه ریف ئه ز باستانی	شاهیدین وی گولستانی
	ساقیان جام - جام ددانی	که و که بان سه یوان فه دایه
٤٦	چه نده کئی چیمه ن حه ره م (خوهره م) بوو	لئ مه دام ئه و سو به ده م بوو
	من به ییش باغی ئیره م بوو	لئ سه با گو من سه بایه
٤٧	سه فب سه ف ویلدان په ری بوون	به ندی زولفا عه نبه ری بوون
	تیک ل دیمم مو شته ری بوون	ره قس و گو فنه ند و سه فایه
٤٨	پو ر عومر من چو و ب سه ختی	لئ شو کر خوازم ژ به ختی
	زو هره یه ک بوو ئه و ل ته ختی	به لکو و بی م «شَمْسُ الضُّحَا» یه
٤٩	په رده یا خه لوئ کو هل دا	یه نگیه ک من دی د ملدا
	گه زمه یا ژه هری ل دلدا	قه ت نه گو قه تل و خه تایه
٥٠	حادری چووم سه جده ژیرا	لئ نه ت ئی حرام نه قیرا
	عاشقی ئه ف گه زمه تیرا	هه رچی تاعه ت کت ره وایه

مانای وشه کان:

شه ریف: به ریز؛ سه یوان: سایه ده ر؛ حه ره م: پاوان؛ مه دام: هه میشه؛ ئیره م: به هه شت؛ ئیره م: به هه شتی شه دداد؛ شَمْسُ الضُّحَى: رۆژی چیشته نگاو؛ بی م: ده بیژم؛ خه لوه: جیی ته نیایی؛ مل: شان؛ حادری: فه وری؛ تاعه ت: خزمه ت و به گوئ کردن.

بوخته‌ی مانا:

به دیتنی ئاسانه‌که‌ی، سه‌رفه‌راز و ممباره‌ک بووم. چی ببینم؟ هه‌روا جوانی ناسک و نازدار له‌و ناو باغه‌مه‌ی ده‌گێرن و پیاڵه‌ به‌ پیاڵه‌ راناگا. له‌ ده‌وری یار دین و ده‌چن خزمه‌تکارن. ئه‌ونده‌ش شووش و شه‌فاف و رێک و جوانکیله‌ و له‌بارن، وا ده‌زانی ئه‌ستیره‌ی له‌ ده‌وری مانگن و بوونه‌ چه‌تری ده‌وری سه‌ری. چیمه‌نی خۆشی باره‌گا - که‌ پاوانی چاوانی ئه‌ویندارانی گیان‌به‌گیانه‌- قه‌ت شه‌وی به‌سه‌ردا نایه‌ و هه‌میشه‌ به‌ره‌به‌یانی پروون و ساوی به‌هارانه‌. به‌ بیرری خۆم ده‌مگوت ئیره‌ باغ و باغاتی به‌هه‌شته‌. به‌لام سه‌روه‌ له‌به‌ر خۆیه‌وه‌ ده‌یسرتاند: گول‌جاری باغچه‌ی سه‌بایه‌ و نشیمه‌نی به‌لقیاسیه‌. له‌ ده‌وری ئه‌و سه‌رسه‌رایه‌، به‌ زنجیره‌ و ریزبه‌ریز، هه‌روا کوپی لاو، کیژی له‌باری مه‌سته‌چاو، ده‌بیندران له‌وێلدان سه‌مایان ده‌کرد. گش ساده‌ و په‌ریزاده‌ بوون. هه‌موو شتیان یه‌خسیری که‌زی عه‌نبه‌ریۆی یاری من بوون. گشتیان وه‌ک من، ئه‌وینداری روخساری بوون و گیرۆده‌ی داوی ئه‌وینی. تیکرا له‌ خۆشی ئه‌و هه‌له‌ی که‌ دل‌به‌رمیان لی‌ نزیکه‌، که‌شکه‌ ببوون. له‌ دل‌شادی به‌ سه‌ماوه‌ سوورپیان ده‌دا. سوپاس بۆ خوا هه‌رچه‌ند له‌ ته‌مه‌نی خۆشما زۆرم په‌ژاره‌ و خه‌م دیوه‌، ئیستا به‌ به‌ختم ده‌نازم که‌ گه‌یشته‌ومه‌ ئه‌و پایه‌ی به‌ رامووسانی ئاسانه‌ی یاری نازدار، سه‌رفیازم.

یارم له‌ سه‌ر ته‌ختی نازان، شۆق و شه‌به‌قی ده‌داوه‌. وه‌ک ئه‌ستیره‌ی کاروانکوژه‌ی نیوه‌شه‌وان ده‌دره‌وشاوه‌. نه‌خێر زوهره‌ و گه‌لاویژ و ئه‌ستیره‌ی چی؟ خۆری ده‌مه‌و چیشته‌نگاویش له‌ تاوی ئه‌و تاوی نه‌بوو؛ له‌ شه‌رمان ده‌تاوایه‌وه‌.

په‌رده‌ له‌ نیوان لا‌ درا. یار که‌وانیک به‌ شانوه‌- که‌ بریه‌تی بوو له‌ که‌زی په‌شی دل و گیان‌گه‌ز- به‌ که‌وانی ده‌بیندران. چۆن که‌وانیک؟ هه‌ر تیریکی که‌ له‌ویوه‌ بێته‌ ناو دل، ئیژی به‌ ژار ئاو دراوه‌. دل‌م پیکرا و هیچ نه‌شیگوت کوشتنی هه‌ژار گوناچه‌ و نا‌په‌وايه‌. ده‌سه‌بجی چوومه‌ سه‌ر سوژده‌ به‌ره‌و بالا‌ی. نیازی ئیحرامم دانه‌به‌ست و به‌ نیازی زیاره‌تی کابه‌ی ئه‌و روخساره‌، به‌ دل له‌ ده‌وری ده‌گه‌رام. مه‌لین حه‌ج بی ئیحرام به‌ستن په‌وا نابێ! دلی هه‌رکه‌س که‌ تیری ئه‌وی لی‌ درابی، هه‌رچۆنیک تاعه‌تی بۆ بکا، زۆر دروسته‌.

٥١	چووم زیارهت پی و دهستی	لی نهیشت ئه‌ووه‌ل ب قهستی
	داب بسۆژت رووح و ههستی	عاشقان سوۆتن جه‌زایه
٥٢	شهر به‌تا وه‌سلا خوه نادهت	تا هه‌ک عاشق جه‌زا دهت
	دلبه‌ران ئه‌ف ره‌نگه عادهت	مه‌هروان که‌متر وه‌فایه
٥٣	پیشه‌یی وان غه‌نج و نازه	سه‌نه‌تێ عاشق نیازه
	یار ل به‌ر زاران ئیجازه	شهر به‌تا شیرین مو‌فایه
٥٤	چووم ته‌وفا پی و دهستان	شوبه‌ه‌تێ سه‌کران و مه‌ستان
	ئه‌هلێ حال و خووب به‌رستان	وان ژ عومر ئه‌ف موده‌عایه
٥٥	تللیین نازک شه‌مالین	من ل سه‌ر چه‌ه‌فین خوه مالین
	تالبی وه‌ردی‌ن ب خالین	دل د قی فکری ته‌یایه

مانای وشه‌کان:

زیارهت: ماچ کردن؛ ب قهستی: له‌نقه‌ست، به‌ نیازیک؛ هه‌ستی: بوون و وجود؛ هه‌ستی: پیشه، ئیسقان؛ هه‌ک: هیندیک؛ عادهت: ره‌وشت و خۆ؛ مه‌هروو: روومانگ؛ غه‌نج: ناز؛ نیاز: پارانه‌وه؛ زار: زاره، گریانێ به‌کول؛ سه‌کران: سه‌رخۆش؛ خووب: جوان چاک؛ موده‌عا: داوا و ئاوات؛ تللی: تله‌ی، تبل، قامک، ئه‌نگوست؛ شه‌مال: مؤم؛ ته‌یا: سه‌رگه‌ردان و لی شیواو.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر که دیتم، سوژده‌ی سوپاسم بۆ خوا برد که دیداری یاری شاندام. سه‌رم له سوژده هه‌لینا و خۆم ده‌ده‌وری سه‌ری گیر؛ بالا گه‌ردانی بالای بم. که حه‌و جار ته‌وافیشم کرد، ده‌ستم ده‌لاقی وه‌رینا که ماچی که‌م و بخوازم ده‌ستیشم داتێ رایمووسم؛ به‌لام سه‌ر له هه‌وه‌له‌وه، رووی گرژ کرد. ئه‌و توو‌ره‌یه‌ش به‌ قهستی بوو؛ ده‌زانم له ئانقه‌ست وای کرد. ویستی گیان و سه‌رتاپای بوون و نه‌بوونم، ته‌نانه‌ت ئیسکه‌کانیشم بسووتی‌ن. ئه‌زموونی دلداران وایه؛ له‌به‌ر سووتان خۆ رابگرن. هه‌موو دلبه‌رانی روومانگ، ئه‌و ری و شوینه‌یان هه‌یه: به‌ر له‌وه‌ی دلدار

نازار دهن، بوارى نادهن دليان به دیدارى شاد كن. ئهوهى ئيمه ناومان ناوه وهفا
و ئهمه گدارى ياران، له لای چاومهست و نازداران، زور كه متر له دلدارانه و
ئهمهش هر له خوڤان جوانه. ئهوان ده بى ناز بكن و دلدار ده بى بپارپتهوه و خو
كز كا و بنالينى و ئهوسا له پاش گريان و شيوهن و نالين، ئه گهر لاويندرايهوه،
ئهوپه پرى خوشى و شادييه.

وهك خواجه حافظى خومان فهرموويهتى:

له چى و بوجيت نه بى، ههر كهس به ئاكارپكهوه جوانه

كه يارت پرووى گرژ كا و ناز بكا، تو هر بپارپوه¹

به دواى ناز و نيمنازندا، پيگه دى دام دهستى رامووسم؛ تويلم رهپه نجهى پاى بخهم. له
خوشيان هوشم نه مابوو؛ وهك سهرخوش و مهستى ده بهنگ، تلم ئه دا و بهم لا و بهو
لادا ده كه وتم. ئهوهى من لهو ديداره ديم و پيى خه نى بووم، هه موو ئه هلى حالى ديكه
و هه موو جوانپه رستانى ديش، له دريژايى ته مه نيان، گه وهر تر ئاره زوويانه. يار بهو قامكه
ناسكانه ي كه بۆ منى په پووله وه كوو مؤميك بوون داگيرساين، فرميسكى لى سريمه وه.
من تاويك دهستم به سهر چاوى خۇمدا مالىن، ويستم چاوم گهش بنه وه و بزانه
راسته يارم ديوه يان خه ونى خوشه ده بينم؟
به دهردى «نالى» گوته نى:

وهها مهستى ته ماشاى چاوته «نالى» كه نازانى

به بيدارى ده بينى يان له نه شئى مهستى و خه ودا

ئيمه زور سال و زهمانه، به دل له شوين سهرى په پرى گولى ئالى كولمه ي يارى، پروو
به ورده خال هه لوه داين؛ له بيايانى سهر گهردانىدا، سهر گهردان، بى دهره تان
رايده بويرين.

۵۶ چوو عومر مه د فئ خه يالى ما شه فهك عيدان د سالى
بيم زيارهت زولف و خالى روژ و شهو من ئه و دوعايه

۱. ميان عاشق و معشوق فرق بسيار است چو يار ناز نمايد شما نياز كنيد.

٥٧ چه رخ دترسم کت شتابی زوو ئه جهل پی دهر ریکابی
 جان برهت مه دقئ عه زابی ئه ف سیاه رهنه ئه زده هایه
 ٥٨ چه نده کی سادق جه ما بن ئه ر بیژی جان فیدا بن
 وه ک «مه لی» لازم تو نابن وی ژ دل جانی خوه دایه

مانای وشه کان:

ئه جهل: وه ختی مردن؛ ریکاب: ئاو زهنگی، رکیف، زهنگو؛ ئه زده ها: چه زی، هه ژدیها،
 زه ها؛ جه ما بن: کو بینه وه، کۆم بین؛ لازم: سووربزانه، باوه ر بکه؛ تو: هیچ.

بوخته ی مانا:

ته مه نم بهو بیره بووری و خه یال ده کهم ئاخۆ ده ست ئه دا شه ویکی له سالاندا، تووشی
 ئه و جه ژنه خۆشه یم؟ بیه سه یری ئه و که زی و خاله ره شانته؟ زۆر ده ترسم زه مانه
 وه په له که وی و مردن بهو په له کردنه وه، پا بنیته ناو رکیف و گیانم له دووی خۆ
 ره کیش کا و منی ئاوات پیک نه هاتوو، تا هه تایه بهو په ژاره بتلیمه وه. مردن وه ک
 هه ژدیهای ره شه و به زه یی به که سدا نایه. نه وه ک بمرم و نه تگه می؛ پیویسته مه لا
 بناسی: هه رچه ندی دل داری به راست کۆوه بین و به فرمانیک له لیوانت گیانیان بکه ن
 به قوربانت، لیت روون بی هه رگیز هیچ که سیان ناگاته من. من هه ر به دل، به ئاره زوو
 گیانی خۆمت قوربان ده کهم؛ پیی ناوی تو پیم بفرمووی.

تونگی شه کر

- ١ تورره یا تابدار عهنبهر که
- خه مریین شهنگ میسکئ ئه زفه ر که
- ٢ ل گولان میسک و عهنبهرئ برهشین
- ژ گولافئ جونہ سیریان تهر که
- ٣ کهسک و سورین ژ رهنگئ قهوسئ قهزه ح
- ژ سهراپا گولاف و ماوهر که
- ٤ سورمه پووشین سورئ ب سهر کل ده
- عاقیلان لی خه راب و ئه بته ر که
- ٥ ههر سهحه ر دهسته کی ژ نوو وه رگر
- عه رعه رئ تیکدا سه راسهر که
- ٦ نیرگزین سه رگران هلین جارک
- دو قیرانی ل یه ک به رابه ر که
- ٧ قه دو قاما شه ریف و نازک و تهر
- لی سه راسهر ب فه سسلین، که ر که

مانای وشه کان:

تابدار: به پیچ؛ جونہ سری: هیشووئ نه وعه دار، خورمیه کی به نرخ و ههره باشه؛
خه راب: مهست؛ خه راب: ویران؛ وه رگر: وه رگیره، بگۆره؛ فه سل: برینی به رگ دروو.

بوخته ی مانا:

کاری بکه بسکی به لادا کراوت، عهنبهر تووشی تاووتوئ کهن؛ با پیچ بخون و

بەترووسكىن. بسكۆلە ھەلگەر ۱۰۰ كەت، با بېتە مایەى شۆخوشەنگى مىسك. مىسك و عەنبەرى بسكانت، بە سەر گولى رومەتتدا پەرژ بکە! خشلەكانت - كە وەك ھیشووی خورما لەو بالاىەو ە ديار دەكەن و گزوفتى چاوان دەدەن؛ با لە ناو گولای شەرما، شە ھەلپن. با لە سەر تا پا شمەكى كەسكوسوورت بېن بە پەلكەزپرنەى پاش بارانى پەر لە گولای لە دەورى تیشكى بالاكەت. چاوت رەشى دەستى خواىە و ھىچ كارى بە سورمە نىيە و پەر لە كلى دلکیشى و رەزاسووكى؛ بەلام لە ترسى چاوپنى ئەوانەى شىتى تۆ نىن و خۆيان بە عاقل دەزانن، بە تۆزى كل دايانپۆشە! با عاقلان مەست و ھەناو تىكرووخا و دوابراو كات. ھەر بەيانىيەك دەستىك جلى نوێ بگۆرە و لە نەمامى عەرەرى بالای ھالینە! دلى ھەموو بەژنەمامانى شلك و ناسك و خوين شیرين لە عەزەتان بەر قەيچى دە و لەت - لەتى كە! ئەو چاوانەت - كە وەكوو نېرگسى مەستن - ھەليان بېنە و ھەموو جاريك دوو ئەستېرەى بەختەوهرى بەرانبەر بەيەكتەر بکە!

- ۸ تو بھەش كۆك ب سەردەرئ قەسرئ
ب خوە كو، كئ؟ ل شاھ و قەيسەر كە
۹ وەرە وەك رۆژ ب سەردەرئ كەلەھئ
عالمەى تىكددا مونەووەر كە
۱۰ وەك گولەك زەردئ بوغچەيا تە مە ئەز
تو مە تىكل خوە وەك گولەزەر كە
۱۱ زاھىدئ ھويشك تەبع سەودايە
ب دو جامان تەبيعەتئ تەر كە
۱۲ قەكە جارەك ب خەندە شەككەر تونگ
تىك مىسرا مە قەند و شەككەر كە
۱۳ پئ ل سەر دىدەيپن «مەلئ» دائىن
خەلوەيا سوڤيان موکەدەر كە

خەت و خالان نیشان «نیشانى» دە

مە ژ نافى خوە را ب دەفتەر کە

مانای وشەکان:

بمەش: برۆ؛ کۆک: کەیف ساز؛ کۆک: زۆر پۆشتە؛ کەلەھ: قەلا، کۆشكى مير؛
هويشک: وشک؛ سەودا: نەخۆشى کەللەيى بوون؛ سەودا: ئەوين؛ سەودا: ماملە؛
تەبيەت: ميجاز، تەبيات؛ تونگ: تونگە، کووپەلەي دەم تەنگ؛ ميسر: شار؛ خەلوە:
کونجى تەنيایى؛ موکەددەر: تاريک و ليل؛ دەفتەر: پەراو.

پوختەى مانا:

زۆر بە فيز و کەيف سازيى، لە سەربانى دەرکى کۆشكى وەرە و بچۆ بە هەزار پاشا و
قەيسەران گەمە بکە و بەم بلى: کوا؟ چت کردوو؟ و لەو پرسە: کابرا ئەتۆ کيى؟
تۆ وەکوو خۆرى ناو مالى. لە کۆشکەووە سەر دەرینە؛ هەموو دنيا پۆشن کەرەووە و
دوايى بە تاريكى بێنە! مەلئ مەلئ مات و رەنگ زەردى! دزيوى! گولى سوور بە تەنيا
جوان نين. من پى دە بيمە باغچە کەت با زەردى لە ئالان هالى و ديمەنە کە لەبارتر
کات. وشکەسۆفى کە خۆي بە دلدار دەزاني، نەخۆشکي گەللایيە و سەوداگەريکى
خەسيسە. دەيهوى بە دوو دوعا و نوێژ، بەهەشت بکړي. دوو پيالە بادەي پى بدە با
تەبياتى تەر بێتەووە.

دلم خەلوەتگەي سۆفيانە و پۆشناکى لە دەلاقەي چاومەووەيە. وەرە پایەک لە سەر
چاوەکانم دانئ و ليلايى بە چاوى کزى وشکەسۆفيەکاندا بێنە! خال و ميلان نيشانى
نیشانى بدە! با ناوى مهلاى دلداريش لە دەفتەرى دلداراندا جى بێتەووە.

گول و بولبول

- ۱ گهرچی بولبول جه وهه را زاتی گوله
لی گولی ره ونه ق ژ عیشقا بولبوله
- ۲ گوهده زیکرئ حال و جوشا باده یئ
وی ب بولبولرا دخوونت بولبوله
- ۳ سؤسنان سهد رهنک ئافیتهن که مهند
وان نه گو دلبه ندی تایه ک سونبوله
- ۴ سونبولان سه یوان ل دیمئ تازه کر
ئافتاب ئیرؤ د بورجا سونبوله
- ۵ عهره رین رهنکین ژ تایین سور و زهر
قومریان سهد رهنکی شوور و غولغوله
- ۶ زهرمیریا عیشقی ژ بالا هاته خوار
قودسیان ئافیته چهرخی هله له
- ۷ نیرگزا نازک قهد و شه هلایه مه ست
دین کرم نه ز بولبولان سه ودا گوله
- ۸ زلف و بسکان پور ژ من دل بر به لی
رشته یا جانی «مه لی» نه و کاکوله
- ۹ بولبول و به روانه نه و فه سل و ده من
جینسی عیشقا من تنی دهردی کوله
- ۱۰ من د دل ناسوره کی دا هه سیتی
لاجه رهم هیژ نه شئه یا داغا کوله

١١ تەبەئى لامىع وەش ز میننەت بولجەسەن

من دەستدا زولفەقار و دولدولە

١٢ ھشکەرۆى بەدفیعل چى ھین کر عەجەب

بارە کەللا خوەشەبەزى ئەسپى قولە

١٣ قەت فەرێكى قى دەمى حازر دبت

قیسسەیا فەسلێ نە کارى سونبولە

مانای وشەکان:

جەوھەرى زاتى: ژيھاتوویى و ھونەرى سەر بەخۆ؛ رەونەق: برەو؛ جۆش: قولت؛ بولبولە: لوولەى لوولینە؛ نەگۆ: تۆمەز، تۆ مەلێ؛ تازە: زۆر باش و جوان؛ ئاقتاب: خۆر؛ شور و غولغولە: ھەرا و ھوریا و زەنا-زەنا؛ ھەلەلە: تللیلی و ھەلەولە؛ شەھلا: پەنگى کال بۆ چاو؛ زەمرى: بەفوو دە ساز توو پین، وەک بلو پزەن و...؛ ھەستى: ئیسک، وجود؛ لاجەرەم: بى گومان؛ فەسل: کژى سال، لیک ھەلچران؛ نەشە: کەیف، نیشە؛ لامىع: بەفیز؛ وەش: لە چەشن؛ حەسەن: باش؛ بوو: باوک؛ بولجەسەن: کونیهى ئیمام عەلى؛ من ددەستدا: دەدەست مندا؛ زولفەقار: دوو خدار؛ زولفەقار: ناوی شیرى ئیمام عەلى، چۆنکە دوو خى ھەبوو، وەک ساتوور نەبوو؛ دولدول: سیخۆر، کەژووشکیكى گەورە یە؛ دولدول: ناوی ئیستریکی پەش-بۆرەى پیغەمبەر (د) بوو، داوایە بە ئیمام عەلى؛ ھشکەرۆ: وشکەرۆ، پەوتى ئەسپى تەعلیم نەدراو؛ بەدفیعل: تۆسن و بەدفعەر؛ ھین کرن: فیرکردن؛ خوەشەز: تیژ لە غاردان؛ فەرێكى: بەرپۆه؛ قیسسە: سەرگوروشتە؛ قەسس: برین، ھەلپاچین؛ قولە: کلک کورت، کویتى قاپ پەش، ناپەسەن؛ کول: غەم؛ کول: ھەموو؛ کول: تەشەنەى دەرد، ژان؛ سونبولە: برجیک لە ئاسمان؛ سونبولە: گولێ وشکی دەغل؛ سونبول: گولێ سمل.

بوختەى مانا:

ئەگەرچى ھەموو ھونەر و جەوھەرى بولبول لە گولپایە و ئەگەر گولێ جوان نەبوا یە و نەبووبا بە ئەویندارى، ئەو بەستە و گورانییەى ئیستای کوا دەزانى؛ بەلام گولیش برەوى لە ساي بولبولە. ئەگەر ئەو پێى ھەلنەگوتایە، ناوی گول وا دەرنەدەکەوت و

نابانگی بلاو نه ده بوو. واتا: دلبر و دلداریش، ههردووک ده بی سوپاسگوزاری ئه وین بن که کردوونی به تای یهک و به بی یه کتر هیچکاره نین. تو گوئی بگره که باده له لولینهوه به قولته ده پڕیته پیاله؛ ئه ویش چۆن وه کوو بولبولان، چریکهی دی و باسی حالی ئه وینداری و کولی دلی هه ژار ده کا؟ ماک و جه وهه ری هه شتیک له دنیا، به دلداریهوه به سراوه و ئه گهر دلداریی نه بویه، ده بوو دنیا کونده به بووی لی بخوینی. هه رچی بووه و هه رچی هه یه و هه رچی ده بی، هه م دلداره هه م دلبره. سوپسه نی بۆنخۆش و سوور و زهرد و هه مه پهنکه، له گولجاپان که مهندی ئه وین داوین، که دلی بولبول ده داو خه ن. به لام ئه گهر زوانیان بویه، ده مانزانی دلی خۆیان به تالیک تای سونبولیه - که بسکی یاره که ی منه - هه لواسراوه. بسکی وه ک سونبولی یارم، سیبه ریان له رۆخساری کرد؛ که له و په ری جوانی دایه و تا بلیی ته ر و تازه یه. به لام نه خیر؛ سیبه ری چی؟ رۆخساری یاره که م ئه مپۆ - که به بسکان داپۆشراوه - وه کوو خۆره له ناو بورجی سونبوله دا.

نه مامی عه ره ری بالای له بهر له رزانه و پلپله و گولینگه و په لکه شه ژرانی زهرد و سووری، ئیمه ی دلداری وه ک مه لی یاکه ریم خسته سه ر سه د جوړ هه را و قووله و ناله و گاله. بلویره نی هه وای ئه وین، له ئاسمان بوو؛ خودا ناردیه سه ر زه مین. فرشته کان ئه و کاته ی به رپیان ده کرد، تللیلی و هه له هه لیان له ئاسمان دهنگی ئه داوه. ئه گهر بولبول شیتی ئه وینی گولان، من بی هه ست و شیتی دهستی دوو نه رگی کال و مهستی به ژن زراوی به نازم. که زی و بسکی به لی ژۆر جار دلپان بر دووم و ده شیه ن؛ به لام گیانم به داوی کاکۆلی به نده و به و هه موو دل پاته کانه، به ندی ژیانم هه ر نه پساوه. په پووله و بولبول دلدارن؛ به لام له وه ختی گولاندا، یان له سه رده می شه واندا که مۆم و شه م داگیرساون. واتا دلداری ده مه مین و له گوین من نین. ئه و بابه ته ئه وینداریه ی که لای منه، لای که س نییه. ده رد و ژانی بی پرا نه وه و گشت له گشته. ئه و ناسۆره ی ده دلمدایه، ژانی داوه ته ئیسکانم و هه موو وجودی داگر تووم. ژۆر ژان ده کا؛ لیشم پوونه ئه و دلخۆشی و نه شه و که یفه ی که من هه مه، به ره می ئه و داغ و کول و خه م و ژانه ی دلی خۆمه. خه می ئه وین، ده بیته ئامیانی خۆشیانم. میجازی من، ته به ی شیعرم، ژۆر له خۆبایی و سه رکیش بوو. وه ک بارگیری تۆسن ده چوو.

وشكه پړوش بوو. سوپاسگوزارم بۇ خودا، كه بۇم هاته سهر ره دايه و ئيستا باشه. ههروهك چۆن ئيمامى عهلى، زولفەقارى دهخسته كار و. چۆن دولدولى بۇ سوارى خۇى رايه نايوو، تهبعى شيعرم ئهويستا له دهستى مندا ئاوا رامه. تهبعى شيعرم كه وشكه پړو و بهد ئاكار بوو، نازانم چى بوو به سه بهب، كه وا به جوانيى رايهيني و رهوتى پيشووى پى بگۆرئ و ئه و رهوانييهى پى رهوان كا. به خوا سهيره! ئهى ئافهريم ئهسپه قوله! ئوبال به ئهستۆم خۆشبهزى! ليم پروونه فيركاره كهى تۆ، زۆرت ده گهل ماندو بووه تا فيرى ئه و رهوتهى كردووى؛ ئه گينا چۆن ههر له پيدا و بى مامۆستا، گوزوگوممهت وا ئاماده و حازرى ههركاريك ده بووى؟! نهخير، چيرۆكت چيرۆكى گۆله گهنمى گه يشتوو كه دوو كزى سالى برى، تازه وهختى درهويه تى.

دافادل

یارئ مه پور نیشان و سور	۱
ئهو لهب شه کهر نازک به شه	
شه ب کاکوله خال فلفله	۲
من غه فله تئ دی قبله تئ	
من دی ب خهف سوچه ت ب دهف	۳
نوونین ژ یهنگ بهردان خه دهنگ	
سیمی ژ دور دیم که و که به	
جه بهت سه حر کاکول شه به	
چین سونبله دافا دل	
وهک ماه د ته یسا غه به به	
شاهی نه جه ف، فینجان د که ف	
وی پور ژ تهنگ شیرین له به	

مانای وشه کان:

به شهر: پیست؛ جه بهت: هه نیه، توئل؛ شه وه: بهردیکی رهشی به نرخه؛ فلفل: ئیسوتی رهش، ئالهت؛ قیبله تئ: بهران بهرم؛ ته یسان: بریقه دان؛ غه به ب: بهرچیله؛ نه جه ف: ته پۆلکه، ئاوگیر هوه، دهفری گوشاد؛ شاهی نه جه ف: ئیمام عه لی؛ که ف: له پ.

پوخته ی مانا:

یاری من خال له پرووی زۆرن؛ که هه موویان زۆر دلکیشن. سه روسیمای له دور ئه کات. روخساری وهک ئه سته ره به. لیو شه کرینه. پیست ناسکه. هه نیه ی وهک به ره به یانه. کاکۆلی رهشی وهک شه وهن؛ وهک شه وایه. خاله کانی وهک ئیسوت دل ده سووتینن. چین له سه ر چین، که زیه کانی- که وهک سونبول به بهرامهن- داوی دلن.

من له نه کاو بهران بهر چاوم پئ کهوت، بهرچیله ی سپی وه کوو مانگ له سپیایه تیان ده بریقا. به دزی دیتم؛ ده فه ی پئ بوو. فینجانی مه ی له سه ر دهستی، لیوی دهوری

دهمی تنگی، ههر شیرنایی لی دهباری. برۆی وه کوو که وانی یهنگ- که وه ک دوو نوون دهیاننوند- بهر دهسپژی تیرانیان دام. هاوارم کرد: شاهي نهجهف، هانام به تو! مه یگپر به پیاله ی زیره وه، وهره و باده کهت بگپر! نهو دلکیشه جوان و شهنگه، وازی له مه ی خواردنه وه یه. با مهست بیی و پوخساره پر له نووره که ی ناشکرا کا و ورده خالانمان نشان بدا و لیوه کانی- که مه ی بههشتیان پیوه یه- بیته بهرچاو.

۴	خال و خه تی شوخ قامه تی	مه ژ فی کتیب و دهسخته تی
	هه رده م ژ نهو دل فه یزه نهو	ئهف عیشق و سهودا مه وه به
۵	من بی قه دار ئهف سپر فه شار	عیشقا غه دار سوه تی ستار
	میهره بوتان خال و خه تان	سندوو قه خان و مه قله به
۶	دیمی ب خال نهو نوون و دال	ئیسمی جه لال به ژنا شه پال
	یه کتا ئه لف نایی وه سف	من عه قل تفل ی مه زه به
۷	حه تتا نه مام ساله ک ته مام	شیرین که لام ما دامه جام
	بی جه هدئ قهت تین نه مروخهت	هه رچی کو مه تله ب مه نسه به
۸	دهرمانده بییم، هه یران ته بییم	پیرانه بییم خوهش به نده بییم
	زازا ب سیر دل ژیم فه کر	دهر حه ق مه پر ئه رزان مه به
۹	به رگین گولی نهو میسکه لی	هور-هور وه لی ده ر حه ق «مه لی»
	بی په رده و خوهش مه عده و	یه ک وه عده و پور شه فقه به

مانای وشه کان:

سهودا: نهوین؛ مه وه به: به خششی خودایی؛ قه دار: قه دهر، نه ندازه؛ سیتار: په رده؛ سندوو قه خان: سندوو قه خانه؛ مه قله ب: جیگه ی دل؛ دال: شاره زا کهر؛ ئیسمی جه لال: ناوی خودا؛ مه زه به: ئایین، ری وشوین؛ نه مروخهت: فه رمان و ده سنووس؛ مه تله ب: نیاز؛ مه نسه ب: پله و پایه؛ زار: ناله و هاوار؛ نه رزان: بی موبالات، گوی نه دهر؛ خوهش مه عده: پوو خووش، په نگ خووش.

یوخته‌ی مانا:

ئەوین بەخششە لە خواوە؛ چاوی دڵ پروون دەکاتەو. من لە سایەى ئەوینەوە توانیم لە پەراوی جوانی -کە دەستنووسی خودای توانا و دەسپەنگینە- بەژنی شەنگی ئەو نازدارە و خال و میلی سەر روخساری بخوینمەو و هەلیانبینم. وا لەو ساوێ هەموو دەمان دلم پڕیتە لە بەهرە و ھەروا نوێشی بەسەردا دت.

نهیڼی سۆز و ټه‌وینم، له‌ سندوقخانه‌ی دلمدا شاردب‌ووه‌. زیاتر له‌وه‌ که ده‌توانم ده‌رم‌نه‌ب‌ړی؛ به‌لام چ ده‌که‌ی له‌ ټه‌وین؟ ټه‌و زۆرداره‌ بوو به‌ ئاگر؛ سه‌رپ‌و‌شی له‌سه‌ر لاگرت و دل‌یشمی ده‌گه‌ل ئاگر دا و کردیبه‌ خ‌ۆله‌می‌ش و نه‌یڼی هه‌موو به‌ با دان. ب‌ړ‌و‌کانی، ږوخساری به‌ ورده‌خالی، به‌ژنی زراوی به‌رچاوی که له‌ بیچمی ټه‌لفه‌ و بی‌هاوتایه‌ له‌ دنیا‌یه، نامه‌خوا ټه‌ونده‌ جوانن، ناوی خوامان بیردیننه‌وه‌؛ که چ‌و‌نی دروست کردووه‌. د‌ل‌م - که خ‌و‌ی وه‌ک منداله‌ و عه‌ق‌ل‌م کاله‌ و پ‌ی‌و‌ستی به‌ ف‌ی‌ر‌بوون هه‌یه‌ - هه‌تا بگات، وا وه‌ک مندالیکی بچ‌وو‌ک که تازه ده‌یبه‌نه‌ ف‌ی‌ر‌گه‌، خه‌ریکی ده‌رسی ټه‌لفم؛ ه‌ی‌شتا ته‌واو ږه‌وانی‌شم نه‌کردووه‌. ټه‌و یاره‌ زمان شیرینه‌ی که ف‌ی‌ر‌کاری د‌ل‌داریمه‌ سالی‌ک ږه‌به‌ق گو‌ی‌ی پ‌ی‌ نه‌دام؛ تا هه‌ر نه‌مام و له‌ ناو چ‌وو‌م. ټه‌وسا پیاله‌ی دایه‌ ده‌ستم؛ ب‌و‌یه‌ مه‌ستم. ټه‌و ئازار و جزیا‌دانه‌ش، زۆر ږه‌وا بوو. هه‌ر که‌س گه‌ره‌کیه‌ و به‌نیازه‌ له‌ باره‌گای ټه‌وینداری پ‌له‌وپایه‌ی وه‌ده‌س که‌و‌ی، ناب‌ی‌ لای وا بی‌ به‌ بی‌کار، به‌ بی‌هه‌لسو‌و‌ر و ته‌قالا، به‌ هیچ ده‌گا و نامه‌ی پایه‌ی ب‌و‌ ده‌ن‌ی‌رن.

ئەي يار! بىمەخشە كە دەلىم: جىيام كىشا و لە تۆلەيدا پىالەم لە دەستى تۆ وەرگرت. ماملە و سەودا لە بارەگای تۆدا نىيە. تۆ ھەمووت بەزەبى و پوھمى و ئىمەش تەنيا لەسەرمانە لىت وەپارپىن. سەرگەردانتم؛ بە قوربانتم؛ ھەژار و پىر و دامام؛ كۆيلەى خۆتم. گريان و نالەى نەيتنى نىوھەشان، دل و ھۆشى لى كىردمەوھ. لەبەرت دەپارپىمەوھ. بەسە ئىتر دەربارەى من، خۆ مەبوپىرە و وردەخالىج - كە وەك مىسك پىرژاۋنە سەر پەلكى گولئى لاڤوومەت - لە منى نزار مەشپىرەوھ! پەردە لادە! بەزەبىت بى. تەنيا جارپىك، دەگەل مەلاى دلدارى خۆت پووخۆش و بەلپىن شىزىن بە!

زولفان شه که

۱. ئەي شاهيدئ قودسى فه که بهندئ ژ نيقابئ
- تا چەند وه سەرگەشتە بمينين د حيجابئ
۲. بسکين ژ هەريرى تو ژ نوو ماوهري لئ که
- زولفين ژ عەبيرى شه که باقى خەم و تابئ
۳. قشتين د خوه چين-چين بده بهر ميسک و زوبادئ
- تايين د عيسايئ برەشين ب گولابئ
۴. هەريەک ب هەزار رەنگ ل بەژنا تە سەما تين
- خەمرئ و لەف و شەترى و تايين د عيسايئ
۵. من جان يەدئ بەيزايە ژ ئيسان چ خەبەر دەم؟
- من ئاتەشئ مووسا ديه گولنارئ شەرابئ

مانای وشەکان:

شە که: شانه بکه؛ خەم و تاب: خوار و پيچ؛ عيساب، عيسابه: پارچەى تويل پيچ؛ لەف: پيچراو، لوول دراو؛ گول: پۆلوو؛ نار: ئاگر؛ گولنار: گولەهەنار؛ ئيسان: ئايسان.

بوختەى مانا:

ئەي دلەبرە ئاسمانيه کهم! بەندى ڕووبەندە کەت وە که با بتبينين و چيدیکە لە ژيڕ پەردەى دلکوژيدا، مات و سەرگەردان نەميين. گولاو يکى عارەقى ڕووت، لەو بسکە وەک ئاوريشمانەت بپيژنە. کەزىە کانت- کە هەموو بۆنىکى خۆشيان لئ بلاو- بە شانه که. پەرچوو که سەر خشت بوو کانت- که چين لەسەر چين و يستاون- بۆنى ميسک و زەباديان با لئ بۆن بکهين. ئەو تالە بسکانهى که وا کەوتوو نە ژيڕ هەنيە پيچت، وە دەر خە با بۆنى گولاو بلاو ببي. بسکۆلەى داھيلدراوت، وردە کەزى لوول دراوت، تال- تالە مووى بەر کلاوت،

تای گولینگهی سهر و شهدهت، لهو بالایهی بالاتهوه، سهما ده کهن.

چیم له باسی مووسا داوه که به نیازی سهلکه بزووت، بهر هو ئاگریک پهل بووه که دایسا و ئاگر گوتوویه من خواتم و موجزاتی دهستی سپی، به خهلات له خوا پی گه یوه؟ من نهو ئاگرهی که مووسا، له شیوی پیروژدا دیتی، له بادهی رهنگ گول ههناری لیوی یارم خوی شانداوم. گیانم - که له کورهی نیلی نهوینداریدا قال بووه - له دهسته سپیه کانی مووسا، روشتنه و سهرتویی موجیزاتانه.

- میننهت کو ژ بهختی خوه و تالع ب نه سیم
 حوسنا تهیه ئیرو ژ مهرا چوویه نیسای
 عیشقا مه ژ بهر مهوج و عه جایی بوه ده ریا
 وئ زیروزه بهر کت مه ب دهست هیند و غورایی
 نه ه چه رخی سپهری ژ هه وایا ته و میهری
 سه رگه شته نه نهو تیک قمه را شوبهی حوبایی
 وهک با دله زینی تو کومیدئ دبه زینی
 عومری مه عه زیزی ب خودی بهس که شیتایی
 یا پی ب زیارهت بده مه، یا سه ری نهنگوشت
 دهستی خوه مه ئافیتی به چاره ریکایی
 من ری ژ سه رایی ب سه رایی برو مونکیر
 هه تتا ب نه بهد ته شنه جه گهرما د سه رایی

مانای وشه کان:

نیساب: رادهی زه کات لی کهوتن؛ نه سیب: بهش؛ عه جاج: گیه لهو که و فره ته نه؛
 غوراب: جوړی گهمیه ی باده وهی؛ هیند: هیندوو، هیندی؛ هیندوو: بریه تییه له
 دل رهش و بی به زه یی؛ نه ه: نو؛ حوباب: بلقی سهر ئاو؛ له ز: په له؛ له زین: په له کردن؛
 کومید: کویت؛ به زین: غاردان؛ شیتاب: په له؛ ریکاب: ئاو زهنگی؛ سه راب: تراویله که؛
 مونکیر: بی باوه ر؛ ته شنه: تینگ.

بوخته‌ی مانا:

جوانیت له پاده به‌دهره. زه‌کاتی جوانیت له‌سهره. ئە‌ی خوایه! زۆر منه‌تبارم که من نه‌دار و هه‌زارم و له‌وانه‌یه له زه‌کاتی جوانیه‌که‌ت، به‌شم به‌رکه‌وی و تیر بتبینم. ئە‌وینی من بویته ده‌ریا؛ شه‌پۆل ده‌دا و ده‌که‌ویته فه‌رتنه‌وه و گێژم ده‌دا. له‌شم له ناو ئە‌و ده‌ریایه وه‌کوو گه‌میه‌ی باژۆ وایه و نه‌وسی چنۆک و به‌دکارم، له گه‌میه‌وانی بێ‌فه‌ری هیندۆک، زۆر ئە‌حمه‌ق و دل‌ه‌فته‌ره. زۆر ده‌ترسم شه‌پۆلی ده‌ریای دل‌داریم، له‌پر سه‌رووورم بکا و سه‌رومالم تیدا بچی.

هه‌ر نۆ نه‌ۆمی ئاسمانی به‌خۆره‌وه، له ناو ده‌ریای ئە‌وینی تۆ، به‌منیشه‌وه، وه‌ک ب‌ل‌قی سه‌ر ئاو دیار ئە‌ده‌ن و سه‌رگه‌ردانن.

چیه‌ ئە‌ی یار! ئە‌ی سووکه‌له‌ سواری نازدار! بۆچ په‌له‌ته؟ بۆ ئە‌سپی کویت ئاوا به‌پر‌تاو غا‌رده‌ده‌ی؟ تۆ نازانی عومری منی و عومری هه‌ره‌خۆشه‌ویستی؟ تۆ بی و خودا، وا زوو مه‌پۆ! په‌له‌ که‌م که‌! که‌س چه‌ز نا‌کا عومری به‌په‌له‌ ببووری. منی هه‌زاری بێ‌چاره، له‌ ناچاری، ده‌ستم ده‌قولفی ئاو‌زه‌نگیت وه‌ریناوه. نه‌وه‌کا زوو به‌جیم بێ‌لی و به‌ سه‌رگه‌ردانی و به‌وێلی بمینمه‌وه. به‌زه‌ییم لی در‌یغ مه‌که‌! یان ئە‌نگوستت نیشان ده‌ تا پاموسم، یان ریم ده‌ پای ناو ئاو‌زه‌نگیت ماچ بکه‌م.

هی وا هه‌یه‌ بر‌وای به‌ دل‌داریی نییه و لۆمه‌م ده‌کا. منیش رۆژیک وه‌ک ئە‌وان بووم. له‌ دووی به‌رده‌تراوی‌که هه‌له‌وه‌دا بووم. به‌لام وا من له‌ سه‌راب رزگارم بووه و له‌ جیاتی ئاو، باده‌ی ئە‌وین ده‌خۆمه‌وه. بێ‌ ئاگاش له‌ ده‌ردی ئە‌وین، هه‌روا له‌ توونیان تل ئە‌ده‌ن و له‌ عه‌زه‌تی تنوکیک ئاو، جه‌رگیان په‌شه.

سیر‌پووش و قیابا مه‌یه‌ ته‌سبیح و موسه‌للا ۱۲

وه‌ر داب‌درینین ل‌خوه ئە‌و په‌رده‌ قه‌تابی^۱

لیللا و هه‌ره‌ساقی ب‌دو جامان مه‌جوان که ۱۳

موت‌ریب ب‌ده‌فی را‌بده‌ سی‌گاه و شه‌بابی

۱. باقی نوسخه‌کان: «وه‌ر داب‌درینین ل‌خوه فی‌په‌رده‌ نیقابی»

- ١٤ وەر گۆه بده نایى کو شیرین قهه د سه مایى
پور هل کر نه مه سئه له قى فه سلى خیتابى
١٥ جاما نه شه کهر له ب ب مه دهت عهینى هه رامه
فتوا وه نومما حاشیه یا شه را لوبابى
١٦ موفتى مه نهى و نایه و نهى قهولى قه دیمه
باوه ته نه هن؟ گوه بده بهر چهنگ و روبابى
١٧ نه ردا مه چ بازى بنومیتن مه ژی رازى
به ندىن د سوئالى و گوشادین د جه وایى
١٨ نهز چوومه سه رایى کو شیرین قهه د سه مایى
گۆ ئه ف نه «مه لایى» مهیه؟ بى په رده بلا بى

مانای وشهکان:

قیاب: گومەز؛ موسەللا: جى نوێژ، بهر مال؛ قه تابى: پسایى، درابى؛ سیگاھ: سیگاھ
ئاھەنگ و ھەوا یەكە؛ شەباب: شەمشال، بلوێرى ئاسنین؛ فەسلى خیتاب: قسە یەك كە
ھەموو قسان بېریت؛ حاشیە: پەراوێژ؛ شەرح: راوێ؛ لوباب: كاكلان؛ لوباب: دلان؛
لوباب: ناوی كتیبيكى شەرحە. ئەبولحەسەن محاملى - كە لە ٤١٣ى ھەتاوی مرد -
دايناوه و ئیمامولحەرمەین، عەبدولمەلیك نەیشابووری (٤٢٠-٤٧٩ كۆچی) شەرحی
كردووه. قهولى قه دیم له شەرحی شافیعی، به فتواكانی سەرهتایی شافیعی
(موحه مەدی كۆری ئیدریس (١٥٠-٢٠٤ كۆچی) دەلین. كە بهر له چوونی بۆ عیراق
(١٩٤) نووسییونی و كه میان مان و له بره و نه كه وتن؛ نهرد: تهخته ی تاوولی؛ شەرح:
توی، لا، به ند: شه شده؛ گوشاد: داشی ته نیا كه ده كوژری.

پوخته ی مانا:

ئەم تەزبیح و دوو گەردەمان کردۆته رازپۆشی خۆمان و لە پەنایان ھەرچی ناپەوا یە
دەیکەین. وەرە سوفی! با ئەو پەردە ی نیوان خۆمان و خەلکی تر پس-پس کەین و
بدرێنین. تۆ بى و خودا، مە یگێر وەرە! به دوو پیالە لەو بادە یە جوانم کەوێ. دە ی با

کاکي به‌زمگیریش، به‌هه‌وای شمشال و ده‌فه، ئاهه‌نگیکی سیگاه لی بدا.
کابرای به‌پرسیاری لاسار! تۆ ئه‌و کاته‌ی که یاره به‌ژن نه‌مام و شیرینه‌که‌م دیته سه‌ما و
ده‌نگی بلویر ده‌ویرینتی، وهره سه‌یری. بزانه چون مره‌ت ده‌پرئ و ناچارت ده‌کا کر
بی. مه‌لین باده هه‌موو ده‌مان نا‌ه‌وایه. به‌لی ئه‌گه‌ر یاری شه‌کرلیو نه‌فه‌رموی
بخوره‌وه، نابئ وه‌خوین. به‌لام ئه‌و بو‌خوی بیه‌ینتی و خولقم بکا، حه‌لاله وه‌ک گه‌زوی
مازوو. باومر ناکه‌ن؟ ده‌بروانه شه‌رحی لوباب که مه‌به‌ستم ناو تویی دلی دلدارانه؛ تا
بزنان دلی دلدار فتوای چۆنه؟

مفتی ئیمه ئه‌وینداران، ریشاندهرمان بلویر و شمشال و سازه. نه‌قسه‌ی کۆن و
له‌کار که‌وتووی له‌دلداریی بی‌خه‌به‌ران. باومر ناکه‌ی؟ گوی له‌ده‌نگی چه‌نگ و روبایی
بدیره تا تی بگه‌ی.

نه‌ردینی ئه‌وین زۆر سه‌یره. خراپیش بو‌دلداران بی، قبوولیانه و زۆریش رازین. بو‌داوا
کردنی مه‌به‌ست، شه‌شده‌رمانه. ناشی هه‌ر ده‌م ببزوینین. له‌وه‌راما که هه‌ر بلین
به‌لی قوربان، له‌گش لا‌گوشادمان داوه و دل‌به‌ر چۆنی ئاره‌زووی بی، لی‌مان ده‌دا و
ده‌مانکوژی و به‌و دۆراندنه‌ش دل‌خۆشین.

گۆوه‌ند بوو له‌باره‌گای میر. یاری به‌ژن زراوی ره‌زاشیرینم سه‌مای ده‌کرد. که‌منی
دیت، فه‌رمووی: ئه‌وه مه‌لای خۆمان نییه؟ ده‌با بی‌په‌رده بیته‌ناو.

به هیشتا ئیره می

- ۱ هیفی و ته و قه دکم ئەز ژ خودانا چه شه می
- ۲ وئ نیگار و سه نه م و پادشه ه و موخته شه می
- ۳ جارنان به نده یی دل سو هتیی مه هجوور قه قه نیر
- ۴ ب له بی له علی شه که ربار و ژ عه ینی که ره می
- ۵ پرسیاره ک ل مه جاره ک بکه شیرین ده ه نا
- ۶ کو په ری هتینه فیرا قاته ل سهر دهر د و غه می
- ۷ ئه رنه هو دهود ژ سه با بیست وه کی بادی سه با
- ۸ دی ژ هیر کو بگه هت دهستی قه ییکی چه ره می
- ۹ پرسیارا ل مه بت وه رنه خوه مه هجووری غه ریب
- ۱۰ دی ل کی عه رزه بکم قی غه م و دهر د و ئه له می
- ۱۱ شه رحی حالی غه می عیشقا ته ژ کوو تیتته نویسین^۱
- ۱۲ مه دحی ئه وسافی جه مالا ته کوجا تی ره قه می
- ۱۳ وئ مه جالی کو جه مالا خوه ته جه للا دکری
- ۱۴ لازمه سه جده بین بهر ته د وئ گا ف و ده می
- ۱۵ سه جده بن بهر ته ره وایه د حه می مه زه ه ب و دینان
- ۱۶ کئی دبت مو شریک و کافر ژ وئ شیرین فه می^۲
- ۱۷ حاشه لیله ه کوو بکم ئه شکره ئان غوسسه و دهر دان
- ۱۸ وه ر بسو ژم ژ غه می عیشقی تو سهر تا قه ده می

۱. کیشی ئه م له ته به یته بر گه یه ک قور سه و که سیش خوی تی نه گه یاندوه!

۲. ئه میان که مه!

١٠ مه ب سه‌حرای ویسالا خوه ده‌رین تو ژ خودیرا

وه‌رنه وه‌فته کوو بین غه‌رقه‌یی به‌حرا'عه‌ده‌می

١١ ژ گولستانی جه‌مالا ته گوله‌ک بیته زهووری

ژ دنئی دئی بچتن نافئی به‌هیشتا ئیره‌می

مانای وشه‌کان:

ته‌وقه: ته‌وه‌ققوع، چاو‌هنۆری پیک‌هاتن؛ خودان: خپو؛ حه‌شه‌م: کۆیله و ده‌ست و پپوه‌ند؛ موخته‌شه‌م: به‌شهرم و حه‌یا؛ موخته‌شه‌م: پایه‌به‌رز و گه‌وره؛ په‌ریه‌تن: داتولان؛ هیر: ئیره؛ په‌یک: قاسید؛ حاشا: به‌جگه؛ حاشه‌لیله‌ه: نه‌به‌خوا، خواگیر بم، موشکولۆزمه بم؛ کوجا: له‌کوی.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌ی دل‌به‌ره به‌نازه‌که‌م! ئه‌ی بتی ره‌زاشیرینم! ئه‌ی سه‌رداری دل و گیانم! ئه‌ی ده‌ریای شهرم و حه‌یایه! ئه‌ی پایه‌به‌رزی بی‌وینه، که‌هه‌زاران دل‌داری هه‌ژار کۆیله‌تن! له‌به‌رت ده‌پارپیمه‌وه و هیوادارم دل‌ووان بی و به‌دنگ لالانه‌وه‌که‌م بیی. جار-جار به‌چاوی مه‌رحمه‌ت، نیوه‌ئاو‌پیک‌ی به‌زه‌یی، وه‌سه‌ر منی کۆیله‌ی دووره‌دیداری خۆت وه‌ده‌ی. به‌و لیوه‌ئاله‌ته‌نکانه‌ی- که‌له‌تونگه‌ی شه‌کر ده‌که‌ن و شیرنایه‌تیان لی ده‌بارئ- لیم‌بیرسی حالت چۆنه؟ تا بزانی که‌له‌دووریت، ژان و کول‌دایان‌تولاندووم. مه‌لا! قسان ده‌بزرکینی؛ کئی گویی له‌پارانه‌وه‌ته؟ ئه‌گه‌ر شنه‌بای به‌یانی- وه‌ک په‌پووسلیمانه‌که‌ی سوله‌یمانی- له‌نیوانی یار و تۆدا، نه‌یه و نه‌چی، چۆن تۆ لی‌ره‌له‌و کونجی خه‌مه‌خانه‌یه‌دا ده‌ست ده‌گا به‌قاسیدی باره‌گای یار؟ کئی نامه‌ی پر پارانه‌وه‌ت ده‌باته‌حه‌ره‌مه‌سرای میر؟ ئه‌گه‌ر سروه‌ئو پیاوه‌تییه‌ی بکردایه و به‌زه‌ی پتیا به‌تایه و بیتوانیایه‌کاریک‌بکا، یار له‌ده‌ردم‌ئاگادار بی و ئه‌وه‌خوایه، لیم‌بیرسی، کارم‌باشه. ئه‌گینا منی بیکه‌سی ئاواره و سه‌رگه‌ردان و ویل، باری ده‌رد و غم و ئازار، له‌لای چ که‌سئ هه‌ل‌پژم و چۆن ده‌ردی خۆم به‌نامۆ و ئه‌غیار بی‌ژم؟

خوا ئه‌یزانی هه‌زار ئه‌ونده‌ش بسووتیم و له‌ئاگری ئه‌وینیدا هه‌ل‌پروژیم و سه‌رتاپام بی‌یته‌قه‌نه‌س، جگه‌له‌یار، نه‌ینی دل‌لای هیچ که‌سئ نادرکینم.

دهسا ئه ی یار! تۆ بی و خودا، به دیداریک لهو ده ریای خه مه م ده ربینه؛ تا به جاریک نه خنکاو و نه فه و تاوم، بمخه سه ر سارای هیمنی و ریم نیشان ده چون ده توانم تۆ ببینم. له گولجاری جوانی تۆوه، ته نیا چلیک خو بنویتی، له دنیا دا ناوی به هه شتی ئه و دنیا، له بیر خه لک ده چیتته وه.

جوانیه که ی تۆ، ته نانه ت له خه م و کولی منیش زۆر زۆر تره. ئه گه ر باسی ده ردی ئه وین، له بهر زۆری، زۆر دژواره بیته نووسین، له توانای کام نووسه ردایه په سنی جوانی تۆ بژمیری؟ یان به کتییی بسپیری؟

له و کاته دا که ڕوخسارت ڕوو به دنیا خو ده رده خا، له سه ر هه موو که س پئو یسته ده سته وله جی سوژده به ری و کرڤۆش بکا. سوژده بردن به ره و ڕووی تۆ- که تاقانه ی له جوانیدا- به هه موو مه زه ب و دینیک ڕاست و دروست و ڕه وایه. ئه و که سه ی ڕه وای نه هینی و لای وا بی که س وه ک تۆ ده چی و شه ریکت بو پهیدا بکا، هه ر به گفتی لێوه شیرینه کانی خۆت، کافره و له دین ده رچوووه. چون کافر و دل ڕه شیکه و چه ند خوینتاله ئه و بی تاله ی ڕه وای به ده می شیرینت نه هینابی؛ که وینه ی نه بووه و نه ده بیته.

- ۱۲ گه ر بيم بهر ته سوجوودئ د ده ما كه شف و شوهوودئ
م ل دل دئ بدرت په رته وئ نوورا قیده می
۱۳ «قَبْلَتِي وَجْهُكَ فِي كُلِّ صَبَاحٍ وَمَسَاءٍ»
ب دو ئه برووی ته جانا دخورم ئه ز قه سه می
۱۴ موویه کی ئه ز ژ ته نادم ب دوسه د زین و شیرینان
ج ده بت گه ر تو هه سیب کی مه ب فه رهاد و مه می
۱۵ ته فه رهنگ و عه ره بستان و مه جه ر تیک ستانندن
جه له وئ خوهش فه گه رین هاتییه نؤبا عه جه می
۱۶ ما ژ دیوانئ سه عاده ت سه کری شوبه ی «مه لایئ»
تو ب نا قئ م گه دایئ بکشینه قه له می

مانای وشه کان:

که شف و شهود: دیاری دان و حازر بوون؛ له زاراوه ی سۆفیاندا بهو دهمه ده لاین که ده گهل خوا تیکهل ده بن و له نیزیکه وه خوا به چاوی گیان ده بینن؛ قیده م: ههره پیشوو، ئەزەل؛ قېلتی: ڕووگهی من؛ وَجْهْک: ڕوخساری تۆ؛ فێ کُل: له ههموو؛ صَباح: به یانی؛ مساء: ئیواره؛ قه سه م: سویند؛ زین: دل به ری مه م، که دل به ر و دلداریکێ کوردی به ناوبانگن و به یتیان به کرمانجی و سۆرانی ههیه و شیخ ئەحمەدی خانی (۱۰۶۱-۱۱۱۹ ک.م) کتییی به شیعری لهو باره وه به ناوی «همه وزین» داناوه و به زۆر زمان وه رگه راوه و له دنیا دا به ناوبانگه. هه ژاریش ئەوه که ی خانی به سۆرانی وه رگه راوه و چەند جارانی ش چاپ کراوه. شیرین: ژنی خوسره وی پاشای ئیران بوو؛ فهرهاد ناویکی کوردی که له و پری به رد بپ، شه یدای بیوو. خوسره و پپی گوت: شیرینت ئەده می، به و مهرجه که ژێ بیستوونم بۆ کون بکه ی. فهرهاد بیستونی کون کرد و به ته ما بوو شا به لینه که ی پیک بینێ. به لام درۆی ده گهل کرا و قاو داخرا که شیرین مرد. فهرهاد له تاوی شیرینی، ههر به و قولینگه ی دهستی خۆی، هه ست و خوستی له خۆ پری و له ریی گیانه شیرینه که ی، گیانی شیرینی به خت کرد. پادشای به دفه ر، سه ره پای بی نامووسییه که ی، قه تلیشی کرد.

چیرۆکی فهرهاد و شیرین، له لایه ن دوو بوژی کورده وه هۆنراوه ته وه: یه کیان «ئه لیا سی نیا می» که له نیوان سالانی پله ی چواره می سه ده ی شه شی کۆچی -مانگی، له مه لبه ندی گه نجه ی ئاران، پای ناوه ته ناو دنیا وه و له یه که مین ده یه ی ساله کانی چه رخی هه وته مدا مردو وه. شیرین و فهرهاد که ی ئەو به فارسییه و له راستیشدا دادی داوه و ههموو بوژی و ئەدی بی فارسی زمانی بۆردا ون. دوه م «خانای قوبادی» کوردی گۆرانه. که میژووی ژینی نازانین. به کوردی هۆندوو یه ته وه و چاپ کراوه و نموونه یه کی بی وینه یه. مه جه ر: مه جارستان؛ عه جه م: خه لکی ئیران، خاکی ئیران؛ سه، سه ح: بیستن؛ سه کری: بیستراو.

پوخته ی مانا:

من هه رکاتێ له گه لتا ڕووبه ڕوو ده بم و چاوم به دیمه نی پاکت پیرو ز ده بی و سوژده ی سوپاس ده به مه به ر ئەو به ژن و بالا به رزه ی تۆ، نووری ههره پیشینه و له دوا

نەھاتووت، تیشک ئەداتە دلمەو و تاریکیم لەبەر دەرهوئ. ھەموو بەیانی و ئیواران، سوژدە بەرەو میحرابی برۆی تۆ دەبەم. پرووی تۆ تەنیا پرووگە ی منە. گیانە سویندم بە دوو برۆت، کە من تالێک لە مووی کەزیت، بە سەد جوانی وەکوو زین و شیرین ناگۆرمەو. دەیسە خۆ قیامەت ڕا نایێ کە تۆش ئیمە بە فەرھاد یان مەم بزانی و بە تیلە ی چاو، لیم بروانی. باسی جوانیت عەرەبستان و فەرەنگ و مەجارستانیشی داگرت. ئەمجارە نۆرە ی ئیرانە کە بە جوانی خۆت، بەر خۆی بدە ی. جلەوی ئەسپت بادەو بەرەو ئیران! با لە جوانیت بێبەش نەبن.

شیایوی باسە: عوسمانییەکان لە پۆژگاری ژیا نی مەلا، عەرەبستانیان گرتبوو؛ مەجارستان و زۆر بەشیان لە ئوروپا لە دەستا بوو. ھەمیشەش دەگەل ئیراندا، لە شەر و مشت و مێردا بوون. وە ک مەجنوونە کە ی عامیری، کە لیان پرسی دەربارە ی ئیمام عەلی و معاویە تۆ چی ئەلێی؟ حوکم بە کامیان ڕەوا یە؟ گوتی: ئەگەر راست دەوئ، حوکم شیایوی لە یلا ی منە و بۆ ھەموو کەس ناپەوا یە. مەلا ی دلدار ی سەلمایەش، دەلی: داگیر کردنی دنیا یە ھەر بۆ جوانیی ئەو دل بەرە ی من ڕەوا یە و تائەو ھەبێ، ھیچ سولتانیک ڕێی ناکەوئ بلی من ھەم.

لە بارە گای بەختەو ەریی - کە سەراو پەردە کە ی تۆیە - لە دەفتەری سیا یی ناوی بەختەو ەران بە دیدارت، بیستووتە لە شوینیک ناوی کۆلکە مەلایە ک نووسرا بی؟ ئەگەر ھەبوو، ئەوا منی پارسە کە ی بەر بارە گاشت، لە پەنا ئەودا بنووسە!

یان: زۆر ناجۆرە ناوی گەدا و کۆلکە مەلا دە دەفتەری تۆدا ھەبن. رییان ناکەوئ بێنە ناو. ئەگەر بیستت کە ناوی منی پارسە ک و کۆلکە مەلا، لە دەفتەری دلدارانتدا نووسراو، بۆخۆت قەلە میان بکێشە! ھەر ئەو قەلەم لی کێشانەت، کە بەو دەستە ناسکانەت دەیانکێشی، گەورەترین مایە ی بەخت و تالحمانە.

کوفانا گیان

- ۱ غه ما عیشقی په ریښتم ته ز حه بیبا غه مره وین کانئ
سه راسه ر تیک به هیتم ته ز ژ ده ردئ فهرق و هیجرانئ
- ۲ فیراقا دلبه را رنده به هیتم هر وه کی فنده
موسلمانکه درئ من ده خه بهر بت بالئ سولتانی
- ۳ خه بهر بت بال شه که رخیئ شه پال و خووب و زیبایی
کو میره به لکه بیر نایی نه سیره ک وئ د زیندانی
- ۴ نه سیرم لهرزه و تافئ نه تاقهت فئ نه په روا فئ
ژ حه بسا وئ قه من نافئ بکم فهریاد و نه فغانئ
- ۵ م نافیت ته ز ب فریاد کم ل زولما دلبه رئ داد کم
سه حی دئ شوبهئ فهرهاد کم بدم پرووحئ ژ کوفانی
- ۶ ژ کوفانا ته شیرینئ دنالم شوبهئ گوینئ
دریژم هیسترن خوینئ وه کی تافئ د بارانئ

مانای وشه کان:

په ریښتم: برژانی له پراده به دهر؛ به هیتم: توانه وه و چوقان؛ رند: جوان و له بار؛ فند: مؤم؛
بال: نک، کن، لا؛ لهرزه و تاف: تا و لهرز؛ په روا: تابشت، ترس؛ فهریاد و نه فغان: داد و
هاوار؛ سه حی: به راستی؛ گوین: بالداریکی شه ویتداره و هر دهنالئ؛ تافئ بارانئ: تاوی
باران، ریژنه؛ هیستر: نه سرین، هرس؛ کوفان: عه زهت، دهر د و کول و که سهر.

پوخته‌ی مانا:

گه‌ی ئه‌وین وای برژاندم، له‌که‌لک بووم. به‌تینی ده‌ردی جو‌دایی، هه‌موو له‌شم
تواوه‌ته‌وه و داتولاوه. له‌و توه‌وه‌ی له‌شی کزم- که‌زه‌ریشه و وه‌ک مۆم ده‌چی-
ده‌کری شه‌مم لئێ درووس که‌ن و داگیرسیم. خۆشه‌ویستی خه‌مه‌روینی له‌جوانیدا بی
تا و بی وینه له‌کۆیه ده‌فریادم بی؟ کوا موسولمانی خیره‌مه‌ند تووشم بی و له‌پای
خودا، خۆ ماندوو کا؛ ده‌نگ و باسی که‌ساسیی من، به‌و سولتانی گش جوانانه
بگه‌یه‌نی؟ ئه‌و سولتانی مه‌له‌بندی هه‌موو نازداران، خونچیلانه و خوین‌شیرین و جوان و
باش و به‌ئاکاره و له‌کاتی قسه‌کردنا، شه‌کری له‌زاری ده‌باری. موسولمانه‌که‌ی
خیره‌مه‌ند، به‌و نیشانه‌ی من ده‌لیم با بیناسی. ئه‌و له‌سه‌ر جوانان ئه‌میره و
کاروباری دل‌به‌ران و دلداران گشتی لای ئه‌وه. سه‌ری قاله؛ له‌وانه‌یه هه‌ر له‌بیریشی
نه‌مابی که‌یه‌خسیری که‌له‌زیندانی دلاندا، بی‌ده‌ره‌تانه. به‌لئێ ئه‌و یه‌خسیره‌مم.
سه‌ره‌پای دیلی، له‌زۆر تایی تاسه و ئاره‌زووی تابه‌تایی ئه‌و که‌زیه به‌له‌رزانه‌ی ئه‌و،
تووشی تووشیی و له‌رز و هه‌لچۆقانیان کردووم. هیز و تابشتم نه‌ماوه. ناشمه‌وی له
به‌ندی ئه‌ودا هاوار بکه‌م. بلێم زولمم لئێ کراوه. راست ده‌وی من ده‌مه‌وی ده‌رسیک
له‌فه‌ره‌اد فی‌ر بيم: گیانی خۆم له‌عه‌ززه‌ت دینی دیداری یاری شیرینم به‌قوربان
که‌م. له‌عه‌ززه‌ت تۆی گیانی شیرین، شه‌وه‌تا رۆژ، وه‌کوو گۆیین ده‌نالیم. وه‌ک
رێژنه‌ی تاوی بارانی، فرمیسکی خوین، له‌چاوانم داده‌بارن.

٧ وه‌کی به‌رقا بوهاری ئه‌ز ژ ده‌ست چه‌شمین خوماری ئه‌ز
دکم فه‌ریاد و زاری ئه‌ز مه‌گه‌ر جاره‌ک کی ئیحسان

٨ تو بو‌ر ئیحسان و خوه‌ی نه‌شمی ل ده‌رویشان ئاب خه‌شمی
چیستن گه‌ر بنی‌ف چه‌شمی نه‌زه‌رکی توولا ئاستانی
(یان: تو ل ئاستانی)

١. شیاوی گێڕانه‌وه‌یه: شه‌رح‌ده‌ری ئه‌م دیوانه به‌عه‌ره‌بی، نووسیه‌یه‌تی: «شیخ عه‌لی فنده‌کی»
گوته‌ی: له‌خه‌وما شیخی جزیریم چاو پێ‌که‌وت. گوتم قوربان، تۆ «ئاب خه‌شمی» ت که‌فه‌رمووه، من
لام وایه «ئا» یه‌که‌زیاده؛ تی ناگه‌م. مه‌لا فه‌رمووی: تۆ نازانی! «ئا» له‌مانای «ئاری» دایه و زۆر له‌کورد
ده‌کاری دینن. «هه‌زار»

- ۹ ل من پرسه ک ب دلدارئ دبت هه مپای دیداری
فه وه ستایم د فره واری ل عه بدئ خوه که فره مانئ
- ۱۰ د فره مانئ فه وه ستایم دبه نندا خدمه تی دایم
وه کی گۆی بی سه رو پایم هه مان لیدی تو چه و گانی
- ۱۱ ل بهر چه و گان و کاشوویان ژ دهر با تورک و هیندوویان
دبازم ههروه کی گوویان ده ما ئه و تینه مه یدانی
- ۱۲ ده ما ئه و تین ب بازی تین دگهل قه وسین شیرازی تین
چ مووکارن؟ د تازی تین ب ده عوا تینه لیکدانی
- ۱۳ ب ده عوا تین مه یه غما کن د عامی شوور و غه وغا کن
سواش و فیتنه یان راکن ب شیر ئه و تینه تالانی
- ۱۴ دو تالانچی دمه شهوور تی ژ مه عده ن عه ینی کافوور تی
د تیکهل زولمهت و نوور تی مه کوفری دی د ئیمانی

مانای وشه کان:

خۆی: خێو؛ خه شم: رک؛ نه شم: ناوی بهرز و پایه ی بهرز؛ هه مپا: بهرانبهر؛ فره وار:
فره مان؛ هه مان: ئیتر ئاماده یه؛ کاشو: دای سه رخواری گه مه ی شه قین؛ دبازم: غار
ده ده م؛ بازی: گه مه؛ تازی: رووت؛ مووکار: زۆر تیژ که موو هه لده گری؛ ده عوا: شه ر؛
یه غما: تالان؛ عامی: ئاپۆره ی خه لک؛ شوور و غه وغا: پشیوی و هه را-هه را؛ سواش:
شه ر و دمه قاله؛ مه عده ن: کان؛ عه ین: کانی.

بوخته ی مانا:

له ده ست ئه و چاوه مه ستانهت، که له ویدیوی په چه ی رووبه نده وه هه ر گر شه -گرشیانه
و وه ک برووسکه ی هه وری پری مانگی گولان، ده ترووسکین و تریشقه و گرمه و

بارانيان بە شوپندا دى، ئەوا منىش ۋە ھەكوو ھەۋرى بەھاران، ئالە-ئالەم دى ۋە بە تاو ئەسرەن دەبارىنم؛ ئەسرەننى خوين. دەلەيم جارىك بە بارىكدە، بەزەت بە منى ھەژاردا بى. دەزانم ھەر پەيم بزانى، بەزەت دادەيت. ئەتۆ زۆر چاك ۋە پەرچاكە ۋە دلوۋفانى ۋە لە راست پرووت ۋە گەدايان پەك لە دل ناگرى. ھەموو ئاۋاتى من ھەندە: كە جارىكيان، لە گۆشەيكرا، بە چاۋى كز، لە ئاسانەكەت بىنۆرم. تۆش بە تىلەى چاۋەكانت، تۆلەى بەر ئاستانەى خۆت تاشا كەى. ئەگەر ۋا كەى، چ نەقەۋمەت ۋە بەو دىدارە، دىۋارى كەبە ناروۋخى. ئەگەر ھەر ئاشتەۋى بىمىنى، پەرسىكى لە ھالەم كە؛ كە پەرسىارت لە من، كەمتر لە دىدارت نىيە بۆ من. ئىتر دىدارە يا پەرسىار، بە دەست خۆتە. ئەمەن كۆپلەم؛ لە خەزمەتدام. چ فەرمانىك بەدەى، سازم بەجىي بىنم. ۋە ھەكوو گۆى بازى ئامادەم لەبەر شەقتا. سەرى سەركەش ۋە پاى پاكردنم لائىن. بە گىان ۋە دل، بە ئاۋاتم بە گۆچانت خەلاتم كەى. چ خۆشە دل ۋە ھەكوو گۆيەك لە مەيدانا ۋە دوو يارىكەر، يەكە چاۋت- كە ۋەك توركان، لە ھاند بى دەستەلاتان زالەم ۋە تىژن- ئەۋىتر، كەزىەكانى پەنگ شەۋەت- ۋەنەى چەتەى ھىندى بىئامان- ۋەبەر كاشۋى دەن ۋە پەيدەن!

گەلەك جار، پەرچ ۋە بسكى تۆ، دەگەل چاۋت، بە شىرى خۋارى دوو بىرۋە- كە ۋەك جوۋتەك كەۋانى كارى شىرازن ۋە تىرى مژۇلان داۋىژن- دىنە يارى شىر ۋە تىر ۋە كەۋان بازى. بەلام چەند شىرى موۋكارن ۋە لە كالانىش دەرەكشان. دوو شىرى بىرۆت، بە رىژنەى تىر دەگەنە يەك؛ پىاۋ لاي ۋايە شەپيان لە ناۋ خۆياندايە. كەچى نەخىر كىشە بۆ دلى مەلەيە؛ ھاتوۋن تالانى دل بىكەن؛ ھەرا ۋە ئازاۋە بەرپاكەن؛ قىامەت لە دىنايە پاكەن؛ پەزى دلان بىشۋىنن؛ ھەرا ۋە ھورىا لە ناۋ خەلكا بىنەۋە. سەرتەرىدەى ئەو دزانەش، چاۋەكانن؛ ھەر ئەۋان بۆ تالانى دلى ھەژار، بەناۋبانگن. شىرى بىرۆ ۋە كار دەخەن؛ ھەلدەكەنە سەر دلداران دلىان دەبەن. ئەمما چەند تالانچى جوانن؟ دلدەر ھەز دەكا بىانبىنى ۋە سەد جار گىانى بدورپىن. سىپى ۋە پەشن؛ ۋاتا دوو چاۋى بەلەكن. سىپىيەتى لە كەنى كافوور سىپىتر؛ پەشپەتتەكەش ۋە ھەكوو ئەو تارىكستانەى ئاۋى ھەياتى تىدايە. سەپەرە چلۇن تارىكى ۋە نوور گەيۋنە يەك؟! ئىمە كە لىيان دەپروانىن، كوفەرمان دىتە بەرچاۋان، كە دەناۋ خۋاناسىندايە.

- ۱۵ مه کوفری دی د ئیسلام بی ژ شهوقی زولمهت و شام بی
- ۱۶ ژ زولفان عه‌نبه‌ری خام بی دو زولفی عه‌نبه‌رئه‌فشان
- ۱۷ دلی من وان خه‌ده‌نگ لی دا دو چه‌شمی سیحری فه‌تتان
- ۱۸ ل سه‌لوا مار ل‌قین پیدا د بوجا رۆز و شهب تیدا
- ۱۹ ژ باتین تیر ب خه‌ف هاتن ل به‌ر به‌ندا نیق‌با وی
- ۲۰ ج‌ه‌مالا ماه‌تابا وی هه‌یف بوو ئه‌و د زولماتی
- ۲۱ کو نووری دا سه‌ماواتی قه‌مه‌ر هات راستی په‌روینان
- ۲۲ م نیر‌گز دین د نه‌سرینان د باغی من مه‌دام دل تی
- ۲۳ بنه‌فش و ته‌رح و سونبول تی ل دیمی سونبولان سه‌ردان
- ۲۴ ل ماهی عه‌قره‌بان گه‌ردان ژ عیشقی له‌و «مه‌لا» خه‌سته
- ژ هوش و عاقلی ره‌سته ل ده‌ر گۆشین د مه‌یخانی

مانای وشه‌کان:

شام: شه‌و؛ ئه‌فشان: بلاوکه‌ره‌وه؛ فه‌تتان: جوانی دل‌شیوین؛ لقین: جوولان، بزووتن؛ له‌ف: پیچ؛ تیپ: کۆمه‌لیکی له‌شکر؛ گریبان: به‌رۆک، پیسیر؛ فه‌تل: لیک هالاو، بادراو؛ سه‌یوان: سایه‌ده‌ر؛ سه‌یوان: خه‌رمانه؛ خه‌مل: رازاندنه‌وه، رازانه‌وه؛ جنه‌سری:

دار خورمایه کی نایابه؛ چه قین: خوار بوونه وه، چه مانه وه؛ گەردان: له گەردان، به دهوره دا؛ خهست: تیژ و تۆخ؛ خهسته: نه خۆش و ماندوو؛ ههرف: کهنار؛ ههرف: تیژ له چیژ هه؛ ههرف: پیت؛ رهسته: رزگار بوو؛ ده رگوش: جۆلانه ی به گوریس و په رۆ که نه خۆشی تیدا ده حاویننه وه.

پوخته ی مانا:

بۆچی ده لێم کوفرم له ئیسلامدا دیوه؟ زولفی رهشی - که عهنبه ری خاوه بهرده گرن - هاتبوونه دهووری خالانی و دهتگوت تاریکایی شهو، دهووری روخساری وهک رۆژی بهتیریزی یارمی داوه. ئه و روخساره له پاکیدا، وهک ئیمانی موسولمانی خوداناسی بهراستییه. زولف و خاله رهشه کانیش، وهکوو کافر دلیان رهشه. ئاوا من ئیسلام و کوفرم پیکه وه دین.

پرچی عهنبه ر ده پرژین، لیوهکانی هیند شیرین، تۆ ئیژی بوونه شه کراوا. چاوی جادووی دل شیوین، هه ر ئه وان بوون دلی منیان بهر تیران دا. له و مزلگهی ئاسمانی روخساری پاکرا - که وهک رۆژ له ناو شهودایه - دلم تیره باران کرا. دوو ره شماری کهزی یارم، له بالای راستی وهک سهوولی، جوولانه وه. وهک سه ر خۆشان تلپان ده دا و ده یانروانییه ئه م تیره اویشتنه ی چاوان. جه رگ و دل پیکانی منیان، به خۆش و سه یر ده زانی و سه یریان ده کرد. کهزی ره شمار، هه ر دوو نه بوون؛ زۆر بوون. ریز به ریز و ته کووز وهک تیپی له شکری راهیندراو، هاتنه پێشی. هیندیکیان له گه ردن هالان و سه ریان گه یانده سه ر به رۆک. له بهر دوگمه و بشکوژی سه ر به رۆکییه وه، به دزییه وه، زۆر تیر دابارییه هه ناوم.

له بن بهندی رووبه ندیدا، له ژێر ئه و بسکه لوولانه ی - که بهر توێل پێچی کهوتبوون - جوانی هه نیه ی وهکوو تریفه ی مانگه شه و، ده بریقاوه. هه نیه ی یارم، وهک مانگی چارده شه ویک دی؛ که هه نیه پێچ خۆی لێ کردبووه خه رمانه.

روخساری ده ناو بسکاندا، وهک مانگ له ناو تاریکاییدا، ده ینواند. به ئایه تان سویندی ده خۆم که تیشکی روخساری یارم، رووناکیی دایه ئاسمان. بورجی ئه سه د، خۆی به رانه ر به میزان کرد. وهک چۆن چاوه مه سه تهکانی، له راست برۆی وهک ته رازووی نازکیشانی، خۆ ده نوین، مانگ و هی شووی ئه ستیره ی کۆ، هاتنه پال یه ک. تا وهک ناو

چەوانى يار و ليزگەمروارى سەرتوئىلى، خۇ نىشان دەن. كۆ ئەستىرەى بورجى ميزان و ئەسەد و پىزو، مانگىش پىزا. ھەريەك مۇمى خۇى ھەلكرد و لالەبەدەست بە بەھانەى رازاندنەوەى ئەو پوخسارە، ھاتنە ديدار. كە لە خۇيان جوانترىان چاوپى بكهوئى.

ئەدى منى دلدارى ژار، كە پركولم و دلەم بۇ گول دەكوركتىئى، لەو بەژن و بالا و پوخسارە، چىم بەدى كرد؟! نىزگسى كالى چاوانى، لە كەنارىش لاجانگى سىپى وەك نەسرین، لە ناو باغچەى بەھەشتى ئەو پوخسارەدا- كە دلەم باغەوانىيەتى و لىتى دەرنانچى -بەژنى وەك دارى جنەسرى- كە خورمايەكى زۆر شوخ و زۆر بەرشىرىن و نايابە- ھەلوئىستابوو؛ ھەر شىرنایى لى دەبارى. بسكى بۇنخۇشى وەك سوئسن، گولى پروومەت، وەنەوشەى خال، چلى پىشووى سەر و شەدەى، گولى سملى پەرچوو كەكەى، گشتى لە رىحان بۇنخۇشتەر، لە پەشەرىحانە پەشتەر، نووسەرى قودرەتى خودا، لە شىو خەتى رىحانى، نووسىبوونى و سەرى خوار كەردبوونەو. كەزىە بۇن سونبولەكانى، سەريان لە پوخسارى دەدا. بە سەر بسكى وەك سوئسنىدا چەمايوون و گشت لا دەورى پەرەى گولى سەر پروومەتى ئالىيان دابوو. كەزىەكانى سەرچەماوەم، وەك دوووشكى لە غەنەبەر دروست كرابت و ھاتبنە گيان، بەدى دەكرد؛ كە پاسى لاجانگى دەدەن. ئەو لاجانگەى ئاوى ژيانى تىدايە و لە دەورى مانگىش دەسوورپان؛ كە مانگ لە بورجى عەقرەبدا، زۆر بەتیشكە. بۇيە مەلا ئەمپۆ لە باسى دلدارىيى، ھىندە خەستە و قسەكانى ھىندە كرژن؛ چۆنكە بادەى توند و تىژ و خەست وخۇلى ئەوينى دەرخوارد دراوہ و مەست و كەلەلا كەوتووہ. لەو شتانەى كە ناو نراون عەقل و ھۇش، رزگار بوو؛ ھىزى بزوونى نەماوہ. ئەوا لە ناو مەيخانەدا، خراوہتە جۇلانەوہ و رايدەژىنن؛ بەپىرى، مندال بۇتەوہ!

«مەھوى» دەلى:

لە پى كەوتووم و نەفسم بۇ ھەوا دەشنى وەكوو مىندال
لەبەر پىرى سەرم خۇى ناگرئى، من تازە پى دەگرم!

سه مه ن سايان

١ ب حوسنا «احسن التقويم» ب زاهير سووره تي زاتي
نه زهر دى «عَلَّمَ الْأَسْمَاءَ» و باتين عه يني ميرثاتي

ماناي وشه كان:

احسن: باشترين، جوانترين؛ تقويم: راست و ږيک کردن، هه لڅسته وه؛ سووره ت:
ويته؛ زات: خو؛ زات: بريه تيبه له خودا؛ عَلم: فيري کرد؛ اَسْماء: ناوان؛ زاهير و
باتين: دهر و ژوور؛ عه ين: ههر خودي؛ عه ين: چاو؛ عه ين: خوړ؛ ميرثات: ئاويته.

پوخته ي مانا:

خوا فهرموويه: «ئاده م نوينه ري خودايه له سهر زه وين؛ هه موو ناويکيشي فير کرد.»
فهرمووشيه تي: «ئيمه مرومان جوانترين و ږيک و ږيک تر له ههر شتيک هه لڅسته وه.»
پيغه مبهري خواش (د) فهرموويه: «خوا ئينساني له سهر ويته ي خو ي ساز داوه.»
جا نه گهر له دل بهري من ورد بيه وه و ناگايه کت له و ثايه ت و فهرموودانه ي خودا و
پيغه مبهريش هه بيت، زور شت لي حالي ده ي. له رواله ته که ي ږوانه و نه و جواني و
نه و دل ږيښيه ي بينه بهر چاو! تا بزاني نه و که سه ي نه وي له شکلي خو ي هه لڅسته وه،
چون جوانيکه و چون ههر ته نيا نه وه که ده ي ږهري ستر و که سي تر نا. خو نه گهر به
چاوي دلت، ورد تر له رواله ت ږواني و قوولتر بچيته ژووره وه، تيده گه ي که جواني و
ږيکي نه ندامي نه و دل بهري من، جگه له ئاويته نيه، که بهر مو خوړ راگيراه و جواني
سيما و به ژن و بالاي، تيشکيکي جواني خودايه داويه ته وه.

٢ د پابووسا سه مه ن سايي م نيري به ژن و بالايي
«لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ، أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ»

مانای وشه کان:

بووس: ماچ؛ سه مه ن: گولی یاسه مه نه؛ سا: وشه ی پاش بهنده، به مانا: وه کوو، ورد کهر، خۆلیدەر دیت؛ سه مه ن سا: وه ک یاسه مه ن به ریچ دهر، خۆ له یاسه مه ن دهر؛ لَعَلَى: شایه تا من؛ اَبْلَغُ: بگه م؛ اسباب: لایه ن و پی پیلکه و که نار؛ سَمَوَات: ئاسمانان، بلندایان.

بوخته ی مانا:

ئهو پاوپله ناسکانه ی - که یاسه مه ن ئه گهر بۆی بلوی ماچیان کا و خۆبان لی دا، شانازی به به ختی ده کا و هه میشه به و ئاواته وه له ریازی که وتۆته وه - په لامارم دا ماچیان که م و خۆم خسته سهر پیتلاوه که ی. له و خواره وه خیسه م له به ژن و بالای کرد و تیم هه لپوانی. دلی نه زان، ئاره زوویه کی به دلدا هات که: به لکوو رۆژیک له رۆژان، بگه مه سه یری ئاسمانی جوانی ئهو بالایه و پروانه مانگی روخساری. به لام دله نه زانه که م وه ک فیرعه ون لئی شیوابوو. وه کوو قورئان باسی ده کا، که له وه رامی مووسادا به هامانه وه زیره که ی خۆی گوتوو: هاما ن بورجیکم بۆ ساز که، به شکوو به ویدا بگه مه پلنه - پله ی ئاسمانان و که نار هکانی بگه ریم؛ تا بزانه ئهو خواجه ی مووسا له کوپیه؟! خه یال پلاوی دله که م، وه ک خه یال پلاوی فیرعه ون، پروپووچه و دهستی به بالا راناگات.

۳ رُفِی تَه قَوِیمِی ئِینسانِی نَه زه ردا سیررِی سوبحانی
«فَهَذَا الْوَجْهُ مِنْ أَجْلِی بَراهِینِ و آیاتِ»

مانای وشه کان:

ئینسان: مرؤ؛ ئینسان: ئه م جۆره؛ ئینسان: بیبیلهی چاو؛ سوبحان: پاک و دوور له هه له؛ سوبحانی: خودایی؛ فَهَذَا: ئه مه؛ وجه: روخسار؛ أَجْلِی: رۆشنتر؛ بَراهِین: بورهانگه ل؛ بورهان: به لگه؛ آیات: ئایه تان، آیت: نیشانه.

بوخته ی مانا:

ههر چاویکی که خاوه نی بیبیله یه کی بینا بی و به و پروانیتته یاری من - که نمونه ی

ھەرە جوانی دروست کردنی ئینسانە و بەو جوۆرە کە نھیننی خوا، بۆ نیشان دانی دەسکاری بێ ھاوتای خۆی شانی داوہ- کافریش بێ، ناچار دەبی ئیمان بێنی. چونکە ئەو ڕوخسارە پاکە، رۆشنتر و بەھیزترین بەلگە و نیشانە ی قودرەتی لە بنە نەھاتووی خودایە.

۴ کو نوورئ عیشقئ لامیع دەت ل تورئ قەلبئ جامع دەت
دسەیرا «بَرَزَخُ الْأَسْمَاءِ، نِهَايَاتُ بَدَايَاتِي»

مانای وشەکان:

لامیع: ترووسکەدەر؛ جامع: کۆ، کۆکەرەوہ؛ سەیر: گەشت؛ بەرزەخ: بەرزەک، نیوان، لەمپەر، ماوہیەک دەناو دوودەمدا؛ نهایات: پاشینەکان؛ بدایات: پشینەکان.

پوختە ی مانا:

ئەوینداری راست و دروست، گەرەک بیرى بلاو نەبێت؛ جگە لە یار، هیچ شتی بە دلدا نەیت. دلێ بۆ یار کۆکاتەوہ و خرۆپر بیدا بە یار و ئاوێ وە هیچ نەداتەوہ، کە یاری لە بیر باتەوہ. جا ئەوسایە ئەبێ ھومیدیکى ھەبێ کە ترووسکە ی نووری خودای ئەوینداران، وەک چۆن لە کینوی تووری دا، لەویش بدا و لە ڕووناکی ئەو تیشکە بە ناو ناوہکانی خوادا- کە ھەریەکیک لەو ناوانە جوۆرە بار و حالەتیک لە پێرەوی پێ پەیدا دەکا- پێ ھەلینێ. ئەوہ خواپە بەشکوو بگاتە ھەواری بەختیاری و بە یە کجاری لەگەڵ یاری ھەرنەزارداری کۆوہ بیت. سوپاس بۆ خوا کە من لەم گەشت و سەفەرە پرخەتەرە، گەشتوومە دواییەکانی تازە دەست پیکراوہ کانم.

نازانم کێ گوتوویە:

دنیالە دلما ناحەوینمەوہ گشکی دەربەستە وە دۆس دریاوہ

۵ نیشانین توررەیی توغرا د وەسفی زوھرە سیمایان
«لِعِنَانِ الْجَلِّیِّ مِنْ بَرَاءَاتِ الْعِبَارَاتِ»

ماناى وشه كان:

عينوان: نيشان و به لگه؛ تَجَلَى: به پرووناكى خو نيشان دان؛ بَراعات: بارع گهل؛ بارع: سهر كه وتوو له ئاكارى په سندا؛ بارع: زور دهمپاراوى قسه پرهوان؛ عبارهت: تهرزى قسه، قسه دهر پرېن.

بوخته ي مانا:

بو شايه تى و به لگه ي ههره زوپ و ديارى، كه نوورى خدا داويه ته روخسارى پاك و جوان چاك و بيچم و سيماي زوهره ئاسايان، نه و مؤره به قيچه لفيچه ي قودره تيبه، كه پادشاي پادشايان بوى ناردوون و بوى كردوون به بسك و كه زى. تو پروانييه نه و بسكانه ي له دهورى پروون، فه سيح ترين عباره تن بو ناوونيشانى دهسكارى خوداي مهن و زوو تيده گه ي كه نوورى خوا به مؤره وه، به مؤرى له روخسارى جواندا ديته بهرچاو. پيغه مبهري خوا فهرموويه: «چاكه تان له پرووى جوان بوئ».

دلو وهر سه يرئ بالايان د گولزارا سه مه ن سايان
«بها ته تَز بانات لَنَا مِنْ مَّيْسِ قَامَاتِ»

ماناى وشه كان:

سه مه ن سا: وهك گوله، يان: چله ياسه مه نه؛ بها: لهويدا؛ ته تَز: راده ژئ؛ لَنَا: بومان؛ مَيْس: لهرينه وهى بهناز؛ قَامَات: قامهت گهل؛ قامهت: بهژن.

سه مايا جومله ديم دور تى ب ئيعجاز نه هلى سوږبوږ تى
«بها تَصْطَفُ قَامَاتِ بَعِيدَانِ وَ نَايَاتِ»

ماناى وشه كان:

جومله: به توپهل و كومهل؛ ئيعجاز: مؤجزات شاندى؛ تَصْطَفُ: ريزه ده به ستي؛ عيدان: عوود گهل؛ عوود: ئامراز يكي مووزيكه، نايات: نهى گهل.

بوختە ی مانا:

ئەى دڵ! وەرە لەو کۆرەدا کە بویته باغچەى نەمامى بەژن و بالا لە گۆین قەلە یاسە مەنان، تاویک چاویک بەو بەژن و بالاشە نگانەى چەلەنگانەدا بگێرە. چەند جوان بە دەم ھەلپەرکێوە دەلەرنەو؛ تۆ ئیژی نەمامى بانن، رادەھەژین بە دەم باوە. چۆن رەقسیکە؟ سەرلەبەر روخسار مروارین، لەویدا کۆن و ھەموویان لە دڵکیشیدا گە یونە پلەى موجزات نیشان دان. بۆ ئەھلى دڵ و دەرویشان، پڕن لە بەلگەى ریشاندەر بۆ ئەوینى. چەند جوان و لەبار بە ھەواى عوود و تار و بلیویرەو، ریزبەرێز دەستیان گرتوو و بالایان پیکەو دەو و کۆرى داوہ تیان جۆش داوہ.

▲ سەمایى راست و چەپ تینن شەمالین خاسە ھلتین
«فَيَا لِّلّٰهِ فِى مَّيْلَاتِهَا مِنْ عَطْفٍ بَانَاتِ»

مانای وشەکان:

راست: جۆریکە لە رەقس؛ چەپ: نەوعیکى تریەتى. لە ولاتى بۆتان بیست و پینج جۆر ھەلپەرکى ھەبە، کە دوو جۆریان ناویان راست و چەپە؛ شەمالین خاسە: مۆمى تاییەتى، مۆمى سافى زەردى بەژن بلندى مالمەمیران کە بخوورى تیکەل دەکرا و دەگەل رووناکایى دانیش بۆنى خۆشى بلۆ دەکرد؛ ھلتین: بلند دەکەن، رایدەدێرن، ھەلى دەکەن؛ فَيَاللّٰهِ: ئەى نامەخوا؛ مەیل: لارەو ھەوون؛ عَطْف: گەرانەو ھەو و خوارەو ھەوون؛ عَطْف: بەزەبى و خۆشەویستى؛ بانات: بان گەل؛ بان: دارىکى بەلەنجەولار و شوخوشەنگە.

بوختە ی مانا:

لە سەمادا، بە لای راست و چۆپەدا دین؛ جۆرى راست و چەپ دەرەقسن. ھەموو ھەک شەمى تاییەتى ھەلکراپن، تیشک دەدەن. شەمى تاییەت لەو ناویدا، بە دەست خزمەتکارانەو ھەلنراون تا کۆرى داوہت ببینى. ئەى نامەخوا! لەو نەمامە شلک و بەناز و ریکانە، چۆن بە ھەناسەى دلداران، دەلەرنەو ھەو و خوار دەبنەو ھەو و راست دەبنەو! دەلبى خەلفى شلکى بانن بە دەم سروەى بەیانەو ھەو دین و دەچن. ئیمەى

دلدار، له‌و دیدار و تماشایه، چیمان که‌مه؟ هه‌ر ته‌نیا مه‌یگیر و باده. ده‌سا زووکهن!

٩ بیژن غه‌مزه ته‌لماسی ب زه‌مزه‌م بینه شه‌هکاسی
کو‌هل‌کت مه‌عنین ئاسی «فیا هیّا لئا هات»

مانای وشه‌کان:

ئاسی: دژوار؛ فیا: ده‌ئی فلان؛ هیّا: په‌له‌بکه؛ لئا: بۆمان؛ هات: بهینه.

پوخته‌ی مانا:

بلین به‌و جوانه مه‌یگیره که هه‌ر چاوداگر تینکی، وه‌ک نووکی تیخی له‌ته‌لماس،
جه‌رگیره. به‌زه‌مزه‌می گۆرانییه‌وه، خوڕ-خوڕ باده‌بکاته ناو شاکاشیه‌وه و بمانداتی
تا ئه‌و باده‌ی که هه‌موو گیروگرفتی سه‌خت و دژواریش هه‌لدینی، له‌نه‌زانیمان
ده‌ربینی. ده‌سا مه‌یگیره شو‌خه‌که! په‌له‌بکه و ڕامه‌مین و بۆمان بینه!

١٠ دینی نه‌غمه‌یا چه‌نگی ده‌ما ئافیه‌ته ئاهه‌نگی
ب قانون وئ د‌خوونت مه «لمیعاد و میقات»

مانای وشه‌کان:

قانون: ر‌ئ‌وشوینی دیاری کراو؛ قانون: ئامرازیک‌ی مووزیک؛ میعاد: ژوانگه؛ میقات:
وه‌ختی دیاری کراو.

پوخته‌ی مانا:

مه‌یگیر گیانه! ده‌بله‌رزه و باده‌بینه! وا ده‌بینی ئاوازه‌ی چه‌نگ، به‌ئاهه‌نگه
تایه‌تییه‌که‌ی- که‌تۆش وه‌کوو من تی‌ی ده‌گه‌ی- به‌رانبه‌ر به‌ر‌ئ‌وشوینی ناو دلداران،
بانگمان ده‌کاته جی ژوانی و کاتی به‌یه‌ک گه‌یشتنمان به‌گو‌یی دلدا ده‌سرکینی.

۱۱ ژ ره‌مزین غه‌مزه چالاکی ب دل دی بینه ئیدراکی
«مَعَانٍ لَمْ یَسْعَهَا التَّلْفُظُ مِنْ ضَیْقِ الْعِبَارَاتِ»

مانای وشه‌کان:

چالاک: چوست؛ ئیدراک: تیگه‌یشتن؛ مَعَانٍ: مه‌عنایان؛ لَمْ یَسْعَهَا: له وزه‌یدا نه‌بووه؛
لفظ: وته‌ی دهم؛ ضَیْق: ته‌نگی.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر به‌چاودا‌گرتنیکی زۆر چاپو‌کانه له‌دل‌به‌ر- که‌شوفار و نابابان هه‌ستی پێ نه‌که‌ن-
دل ده‌زۆر مانای وا ده‌گا که‌له‌وزه‌ی دهم و گو‌تن به‌ده‌ر بووه و هه‌رگیز وتاری وا
نه‌بووه که‌بتوانی ئه‌و مانایانه‌ده‌برێ. زمان له‌وه‌به‌رته‌نگ‌تره‌که‌ئهو مانا نه‌پینیا‌نه
ناشکرا کا.

ئه‌حمه‌د شه‌وقی ده‌لی:

زوانی زوان له‌سه‌یری لێوی ئالی لال و پال داما
به‌سرتی دل وتووێژی ده‌کرد چاوم ده‌گه‌ل چاوی^۱

۱۲ ژ نازک دل‌به‌را نازک د سه‌همی دی مه‌ئیع‌جازک
«وَكَمْ مِنْ خَشَفٍ غِزْلَانٍ أَهَابَتْ لَيْثَ غَابَاتِ»

مانای وشه‌کان:

نازک: نازی‌ک؛ سه‌هم: به‌ش؛ سه‌هم: تیر؛ کَمْ: چه‌ند؛ خَشَف: کار‌مامز؛ غِزْلان:
ئاس‌کان؛ أَهَابَتْ: ترسان‌دی؛ لَيْث: شیر؛ غَابَات: لێ‌ه‌وار و جه‌نگه‌ل.

پوخته‌ی مانا:

له‌کاتی‌کا که‌ئهو یاره‌نازداره‌ی من، نازی به‌سه‌ر دل‌دارانی‌دا به‌ش ده‌کرد، له‌و به‌شه‌ی که‌
به‌من بر، نازی‌کی وه‌ک تیر‌هات بو من. ترسی‌کی وا پوو‌ی تی‌کردم، که‌به‌مۆ‌جزاتم

۱. وَ تَعَطَّلَتْ لُغَةُ الْكَلَامِ وَ خَاطَبَتْ عَيْنِي فِي لُغَةِ الْهَوَايِ عَيْنَاكِ

زانی. ده‌شزانم زۆر جار کارمامز، شیرێ جه‌نگه‌ل ده‌ترسینن و زۆر پرووی داوه شیر له کارمامز ترساوه.

ئیبیولفارز (۵۷۶-۶۳۲) ده‌لی:

وه‌ک له‌و دله‌ هه‌زاره‌ی من قه‌وماوه له‌ کێ قه‌وماوه؟

خۆی به‌ شیره‌دل ده‌زانی و چاومازیک پراوی ناوه

«نالی» ده‌لی:

ئه‌لا ئه‌ی نازه‌نین ئاهوو به‌ باهو دلی سه‌ییادی خۆت هه‌تایه‌ له‌رزه

«هه‌یم» ده‌لی:

ئه‌من ده‌مگوت له‌ دنیا تا به‌ئینم له‌به‌رکه‌س ئه‌سته‌مه‌ سه‌ر دانه‌وینم

که‌چی ئیستا له‌ داوی بسکی تودا گرفتارم گولم، موو ناپسینم

نه‌ ته‌نها پێشبه‌ری یارین، ژ ئه‌مری کون خه‌به‌ردارین ۱۳

«وَمَنْ أَهْوَاهُ سَارٍ فِي مَسَارِي كُلِّ ذَرَّاتِي»

مانای وشه‌کان:

پێشبه‌ر: پروبه‌روو؛ کُن: ببه؛ وَ مَنْ: ئه‌و که‌سه‌یش؛ أَهْوَاهُ: دلم له‌سه‌ریه‌تی؛ سار: له‌

گه‌رانیه؛ مَسَارِي: شوێنانی گه‌ریان؛ كُل: گش؛ ذَرَّاتِي: وردیله‌کانم.

پوخته‌ی مانا:

ئه‌م ئه‌وینه‌ گیان‌برژێنه‌ی، که‌ من له‌ ژيانا تووشی بووم، کاری ئه‌مپۆ و دوینێ نییه. له‌و

رۆژه‌وه‌ که‌ چاوم به‌و یاره‌ که‌وت و رووبه‌رووی بووم، په‌یدا نه‌بووه. هه‌ر له‌و ساوه‌ خوا

فه‌رمانی به‌ ئافه‌ریده‌کان داوه: «ببه!» و ئه‌وانیش «بوون» من گیرۆده‌ی ئه‌م ئه‌وینه‌م.

ئاگادارم که‌ خوا ئه‌وینی ئه‌م جوانه‌ی چۆن تیکه‌لاوی گیانم کرد و هه‌موو تۆسقاله‌

وردیله‌ی له‌ش و گیانم، ئه‌وینی ئه‌وی تیکه‌له‌ و تازه‌ لیک هه‌لناوێردین.

۱۴ «هُوَ الْأَوَّلُ، هُوَ الْآخِرُ، هُوَ الظَّاهِرُ، هُوَ الْبَاطِنُ»
«هُوَ الْمَعْبُودُ وَالْمَشْهُودُ فِي كُلِّ الْهُوِّيَّاتِ»

مانای وشەکان:

هُوَ الْأَوَّلُ: ئەو یەكەمە؛ هُوَ الْآخِرُ: ئەو دوایینە؛ هُوَ الظَّاهِرُ: ئەو دیارە؛ هُوَ الْبَاطِنُ: ئەو ناوەرۆکی نادیارە؛ هُوَ الْمَعْبُود: ھەر ئەو دەپەرستری؛ وَالْمَشْهُود: حازر و بەرچاویش؛ فِي كُلِّ: لە گشت؛ هُوِّيَّات: ھۆوییەت گەل؛ هُوِيَّة: بەلگە ی راستینی بوونی شتێک، پێناس.

پوختە ی مانا:

ئەو کەسانە ی لایان واسە ھەوساری کار و ژيانمان لە ناو لە پی خۆماندا یە و گوناھ ی دەردی ئەوینمان، دەکەوێتە سەر شانی دل و چاوانمان، زۆر زۆر ھەلەن. ئەوانە ی ھ ی کە لایان وایە دلدار ی یە کێ وە کوو من، بۆ کێژیکی سەلما ناو و دنیا ییە، لەو ی پیشووش ھەلە ترن. نە خێر بابە، تێ نە گە یون. خوا کە ھەر گیانە ی بە کاریک سەر گەرم کرد، ئێمە ی کردە ئەوینداری جەمالی خۆ ی. ھەر لە رۆژی بناواندا تا دوامین کات- کە ئەو دوامینە ش ھەر نایە- ئێمە ئەوینداری جوان یی خودا ین. جا لە کویدا، یان لە کیدا خۆ ی نیشاندا ین، خۆ ی دەزانی و ئێمە سووتان و برژان و گریان ی دلدارانە مان لە سەر شانە و ئەرکیکە دەبی بە جی بیست. یاری سەرەتای ی خوا یە. روالەت و بەر پیوار خوا یە. جیگە ی پەرەستمان خوا یە. ئەو ی دیتە بەر چاو خوا یە و ئێمە خۆ مان نە خۆمان ین، نە دەزانی چ ین؛ یاخۆ ک ی ین. ھەر خوا ناو و نیشانمانە و ھەر خۆ ی بەلگە ی پێناسمانە. ئەو ین ئەو ینی خودا یە و مەلا و سەلما و ھەموو دل بەر و دلدار ی ئەم جیھانە، بە دەوری جوان ی خودا دا وە ک ئەو تۆز کالە تۆزانەن، کە لە دەوری تیر یژی رۆژی خول دەخۆن.

۱۵ ژ «لا شَيْئِي» ژ مەعدوومی، مە ناسی سیرری قەییومی
«سُجُودِي فِي تُرَابِ الْمَحْوِ مِنْ أَعْلَى الْمَقَامَاتِ»

مانای وشه کان:

لا شیئی: نه تشتی؛ مه عدووم: له بهین براو؛ قه بیوم: راگر و پاریزهر؛ قه بیوم: ناوی
خوایه؛ سَجُودی: سوژده کانم؛ تُراب: خۆل؛ مه حو: نه مان؛ اَعلی: بهرزترین؛ مقامات:
شوینان، جیگه یان، پله و پایه گهل.

پوخته ی مانا:

رپر هوی رپگهی خوا ناسین، تا وشهی منی له لا بی و بلی من دهیم به دلدار، من وا
ده کهم، من وا ده چم، من ئیمانم به خوا ههیه، هه رگیز به هیچ ئاواتیکی دلی ناگا.
دهبی من من و خو-خۆیی و ئیمه و نامۆیی و تو-تۆیی، هه له ئارادا نه مینتی. برهوی
وا بی که یاری نازداری گیانان، هه ر خۆی به کاری راده گا و دهپاریزی. نابی له
به رانبهر ئه ودا، نقه ی هه بی. برهویانوی به ههشت چوون و جهه ندهم نه چوونی نه بی.
ئه وینداری به راستی بی و هیچی تر نا. هه رچی یار به سه ری دینی، دلی شادکا. با
سووتان و قورپیوان بی؛ نابی بلی ئاخ! من سووتام. وشهی من له شه ریعه تی دلداریدا
شه ریک بۆ یار پهیدا بوونه و به دهردی کافران چوونه.

سا له سایه ی یاری نازدار، رازی نهینی نازناوی قه بیومی خوام بۆ دهرکهوت. من منی
و خۆیه تیم نه ما. ئه گه ر خۆم به شت ده زانی، له ناوم برد. له سه ر خاکی هه رنه مانم
سوژده ی سوپاسم بۆ یار برد. ئه و سوژدانه م گه یاندیانمه بهرز و بهرزترین پایه له ناو
کۆری ئه وینداران، له باره گای بهرزی یاردا.

۱۶ ب حق رهندی خه راباتم ژ دیری قی ده می هاتم
چ هیقی هوون دکن ئیرو ژ قی رهندی خه رابات

مانای وشه کان:

رهند: گوئ نه دهر و گهلایی؛ خه رابات: مه یخانه؛ هوون: ئیوه.

پوخته ی مانا:

رهنگه هیندیک له و که سانه ی که به عاقل ناسراون و له راستیشدا هیچ له دهردی دل
نازان، تهوس و توانجم تی بگرن که من چون قسه ی وا ده کهم، که ده گهل ئاوهزی

ئەوان يەكتر ناگرن؟ چەندم پىخ خوشە تىم بگەن، كە من لە دەستەى ئەوان نىم. راستى دەلىم من سىپالى مەىخانەم و تازە لە دىرپوہ هاتووم. گووى نادەمە لۆمە و لەقەم. دەسا ئىوہ لە گەللایى ناو مەىخانە چىتان دەوى و چۆن بەهىوان بار بگۆرى؟!

د عیسیٰ شیخی سائیمہ ب دل بہ حرّیٰ مہ عانیمہ
«لذی حجرٍ وَّذی قَلْبَ شَفَاءُ فِی اِشَارَاتِی»

مانای وشه کان:

سانی: دوووههم؛ مهعانی: مهعناگهل؛ ل: بۆ؛ ذي: خاوهن؛ حجر: عقل و ئاوهز؛ قَلْب: دَل؛ شِفَاء: چاره؛ اشارهت: دهستنيشان گهل؛ شِفَاء و اشارات: ناوی دوو کتیبی ئینوسیناوه.

پوخته‌ی مانا:

ئەگەر شىخى سەنئەت يەكەمىن كەس بوو لە رىگەى دلدارىدا، دەستى لە دنيا و دىن بەردا، من دووھەمم. داومەتە سەر رىوشوینى ئەو. جا ئەگەر لە روالەتیدا مەستم و زونار دەبەستم و یارم بته و دەپەرستم، لە دەروونم ئاگادار بن! دەریای تزی لە زانستم. بۆ ئەوانەى دلیان هەیه و ئاوەزیان دلدارنەیه، ئیشارەى من چارەى هەموو ژان و دەرد و نەخۆشیانە و هیچ کارێکیان بە بژیشکى وەکوو ئینوسینا نییه.

د ثقیلمی سوخن میرم د شیعی ده جه هانگیرم
«وَيَعْلَمُوْا مَوْكِبَ الْعُشَّاقِ اَعْلَامِي وَرَايَانِي»

مانای وشه کان:

سوخن: وتار؛ یَعْلُو: بهرز ئه بیت؛ مَوَكِب: دهسته‌ی سوار و پیاده پیکه‌وه؛ عَشَاق: دلداران؛ اَعْلَام: عَلم گه‌ل؛ عَلم: ئالا؛ رَايَت: به‌یداغ.

بوخته‌ی مانا:

گوتم دلم ده‌ریایه‌کی پرزانسته و ئیشاره‌تم ده‌رمانی ده‌ردی عاقلانه. واتا: هم زانام، هم جه‌کیم؛ هه‌ر هینده‌ش نیم. له مه‌ل‌به‌ندی ده‌م‌پاراو و قسه‌په‌واناندا، میرم. له شیعر هۆنینه‌وه‌دا، دنیام خستۆته ژێر ده‌ستم. هه‌رگاش ده‌سته‌ی دل‌به‌سته‌ی داوی دل‌داری، سوار و پیاده و بۆره‌پیاگ و نه‌جیمزاده، به‌یه‌که‌وه به‌ره‌و دیداری یار بچن، من په‌مکیش و هه‌ر له پیشم و به‌یداغ و ئالاکانی من، له ئالای گشت به‌رزتر و بلندتر خو‌نیشان ده‌ده‌ن. واتا: هم زانام، هم بژیشک، هم میرم، هم جیهانگیرم. هم سه‌رداری دل‌دارانم.

۱۹ ج خواهش نووره‌ک زه‌لالی تو ده‌لبی من شه‌مالی تو
«وَقَلْبِي حَيْثُ فِيهِ الْحُبُّ مُصْبَاحٌ بِمِشْكَاتٍ»

مانای وشه‌کان:

زه‌لال: ساف و ڕۆشن؛ وَقَلْبِي: دل‌یشم؛ حَيْثُ: هه‌رگا، له هه‌رکوی؛ فِيهِ: تیا؛ مُصْبَاح: چرا؛ مِشْكَات: تاقه، ده‌لاقه‌ی به‌ تاق سه‌رگیراو.

بوخته‌ی مانا:

یاری نازدار! ئه‌و هه‌موو پایه‌وپلانه‌ی تو به‌ منت دا، له سایه‌ی ئه‌و نه‌مانه بوو که له دل‌داری تووشم بوو. دلم که دنیا و هیچ‌که‌سی تیدا نه‌ما، تۆی هاتییه ناو. تۆ چهند نووریک‌ی ڕووناکی! تۆ مؤمیک‌ی داگیرساوی له تاریکایی دلمدا و دلمت ڕووناک کردۆته‌وه. دلم هه‌رگا دل‌داری تیدا بایسی، وه‌ک چرایه‌ک له ناو ده‌لاقه‌ دابندری ده‌لاقه‌که‌ش هه‌ر ڕۆشنه.

خوا فه‌رموویه: «وێنه‌ی نووری خودایی من، وه‌ک چرایه‌که له ده‌لاقه‌ دانراي.»

۲۰ ته‌قازا وه‌ه‌ دکر حیکمه‌ت کو چه‌رخ و له‌وله‌ب و با بن
«هُوَ الْفَعَالُ لَا تَغْتَرُ بِأَسْبَابِ وَآلَاتِ»

مانای وشهکان:

ته قازا: حوکم، داوا، رهوا دیتن؛ حیکمهت: لیزانی؛ له وله ب: لۆله پ، ههر لووسیکی خر هه لدراو که له ناو شتیکی دیکه دا چه رخ بخوا؛ هُو: ئەو؛ فَعَال: زۆر کارا؛ لَا تَغْتَر: فریو مه خو؛ اَسْبَاب: هۆگه ل؛ آلات: ئامراز گه ل.

پوخته ی مانا:

کابرای خو به عاقل زانی دنیا په رست! که لات وایه خو ت ده توانی هوی ئاسووده ییت پیک بیینی و هه ل و ده رفه ت به ژیری خو ت بو به هره ی خو ت بره خسیینی، زۆر پیچه وانه ی تی گه یوی. خودای گه و ره بۆیه ی ئەم ئاسمان و عه رده خستۆته خول و ههر به بایه ک ده پیچه رخی نی، تا هی وه ک تو تی بگه یه نی که ههر چی جگه له خوایه، وه کوو خولخوله ی به ربایه و بادی هه وایه و به رباده. به ئەسباب و ئامراز و هزر و بیر خۆت، به س بنازه! فریو مه خوه! ته نیا خودایه کارایه و ههر چی ئەو نه یکا، پوونادا و هه رکه س ده س ده کاری خوا دا، له قه له به ختی خو ی ده دا و چاره شه تاهه تایه.

٢١ ئەزهل عه یینی ئەبه د یه ک ئان د ده ییومی د قه ییومی
ته نه ززول دیته ته فسیلی «بانات و اوقات»

مانای وشهکان:

ئان: دهم، تاو؛ ده ییوم: زۆر خو راکر؛ قه ییوم: راگرو پارێزه؛ ته نه ززول: دابه زین، هاته خوار؛ تفسیل: درێژهدان و پۆشن کردنه وه؛ اوقات: دهمان، کاتان.

پوخته ی مانا:

کاو رای خو ت زۆر به زانا زان! په نگه بیژی ئە ی ئەم هه موو بارگۆرانه ی ده ور و زهمانه بو چییه؟ ژبان و مه رگ و شادی و خه م و زۆر و که م و پووتی و به رگ و دووری و سه بووری بو هه یه؟ خوا بۆچی ئەم هه موو دژه ی له یه کتری کو کرده وه و ئەو نیوانه ی ئەزه لیه ت و ئەبه دییه تی بو به وانه پر کرده وه؟ دیسان ده لیم به هه له چووی. بو خوا وهخت و کات و زهمان و دهم نییه. نیوانیکیش له نیوانی ئەزه لی و ئەبه دییه تی ئەودا

نییه. خوا که هەر بووه و هەر ده‌بی، خۆی ڤاگر و ڤاریزه‌ری ئەم دنیا‌یه و هه‌تا هه‌تایی
خۆ‌یه‌تی؛ نه‌ گۆڤانی به‌ سه‌ردا دیت، نه‌ گۆڤاوه. به‌لام بو تینگه‌یاندن ئیمه
ئافه‌ریده‌کانییه‌تی که‌ وای به‌ ڤه‌وا زانیوه و ڤه‌وای دیوه‌ لاما‌ن وا بی نیوانیک ده‌ ئارادایه
و گۆڤان به‌سه‌ر دنیا و ژیا‌نی زه‌ویندا دی. خوا هەر شته‌ی له‌ کاتی خۆی، به‌رانبه‌ر به
لیڤرانی خۆی له‌ دنیا، داده‌به‌زی‌نئ و له‌ کارایی بی‌چوونی خۆی، ئیمه‌ی نه‌زان، ورده
ورده‌ حالی ده‌کا و کردوونییه‌ محه‌کی ئەزموون بو‌ ڤروا و هزر و ژیریمان.

۳۲ «تعالی‌الله» ژ ئیحسانی ب دل‌داری ب دل‌دانی
«مه‌لا» ئیرو ته‌ کر پاشا ل سه‌ر چه‌ه‌قین «مه‌لی» هاتی

پوخته‌ی مانا:

هه‌ی نامه‌خوا له‌و چاکه‌به‌ی ده‌گه‌لمت کرد؛ که‌ هاتی و به‌ دیداری خۆت شادت کردم.
لاوانتمه‌وه و زۆرت دل‌داریی دامه‌وه. ئەم‌ڤۆ به‌ خه‌لاتی شایان خه‌لات کرام. یار به‌ خیر
بیی سه‌ر هه‌ردوو چاوی من هاتی.

خه یالی خال

- ۱ ئه ی نه سیم سهری ما د مه جالا سبه هی
سهد سه لاما ن بگه هینی ژ مه وی پادشه هی
- ۲ عه رعه را قامه تئه لیف نه یشه که را شوخ و شه پال
ناز کا سیم ته ن و خوسره وی زهر رین کوله هی
- ۳ دبه ری دا تو ببووسی ب دوسه د زاری و لوتف
ئاستان و دهر و دیوار و شه باکین که له هی
- ۴ نامه یا جه ور و جه فا و ئه له م و دهر د و غه مان
دی ب دهستی زهریی موخته شه می سه روی سه هی
- ۵ به لکوو دلبه ر ژ روی عادلی و مهرحه مه تی
ره حمه کی که ت ب فه قیران و بپرست گله هی
- ۶ حق دزانت د شه فان شوبه ه تی ئافین د ره وان
مه ب دل زاری و کالینه هه تا سو بجه گی

مانای وشه کان:

کوله هی: کلاوی؛ لوتف: نه رمی؛ شه باک: په نجه ره؛ که له ه: قه لا، کۆشکی میرنشین؛
ئه له م: ئیش و ژان؛ گله: گلی، شکایهت و داد؛ کالین: زۆره و دهنگی گریان.

پوخته ی مانا:

شنه با! دهستم دامانت، له کاتی بهر به یانی کدا وهره و سلاوی من به ره و بو ئه و سهر داری
جوانانه، که له مه لبه ندی جوانیدا پادشایه. نیشانه شت با پی بلیم: بالای وه کوو
تازه نه مامی عه رعه ره. راسته وه ک پیتی ئه لفیکه، که خه تخۆشی زۆر له زه بر

نوو سیبیتی. هر شیرنایی لی دباری. وه ک قامیشه شه کری ته ره. شوخ و شەنگ و شلک و ناسک و خونچيله و ره زاسووک و له به ردله. نهونده سپی و ناسکه، زیو شهرم له لهشی دهکا. تانجیکی زیری نیشانهی پادشابه تی هوزی جوانان له سهر ناوه. شنه با گیان! بهر له وه بجیه خزمه تی، خوت کز بکه و تا ده توانی کزه بایه کی نهرم به! سهر له ئاسانه کهی بسوو! دهرک و دیوار و په نجه ره ی کوشکی شاهانه رامووسه.

ئهوسا که نهو نامه یه ی من- که پره له باس و خواسی دهر د کول و ئیش و ژان و سزا و نازار و کوفان و که سهر و عه زهت و ئاوات- بده دهست نهو رهنگ سهوزه له ی پایه بهرز و شهرمپونه، که له ناو جوانانی دیدا وهک سهولیکی ههره نایاب له ناو داراندا دهنویتی. نهوه خوايه به شکوو دل بهر بکه ویتته سهر دادپرسی و باری بهزه یی بجوولئ و دلی به هه ژار بسووتئ و بریار بدا که به دادی من رابگا.

خوا دهیزانی به دریزی هه موو شه و گاران، بارانی هسرم ره وانه و له تینی خهم، خوشم ته و او تا و او مه وه و ههر بوومه ئاو. وه کوو خو- خویری ئاوی چه م، دهنگی گریانم ده بیسری و تا روژ ههر ناله و زاله مه.

- ۷ ما ژ بهر دهر ب و فیراقا ته سکونه ک مه هه یه؟
 جهرگ و دل هه ردو ب نالینه وه کی چه نگ و ژیهی
- ۸ په رده یا خیلی و چاری تو ژ سهر دیمئ هلین
 دا ژ شه و قا ته ب خه ف بت شه فقا میهر و مه هی
- ۹ دین ته گهر بیتته به ها جان ددرم لی ئه ماما
 مه هه زار جانی عه زیزی دهلیتن د به هی
- ۱۰ قهت دبت وهک ته شه پالی نه د شام و نه د شهرق؟
 کی نیشان دا د جههان میسلئ ته خوندکار و شه هی
- ۱۱ عاله مهک شه هده بییا حوسن و جه مالا ته ددت
 تو زوله یخایی زه مانی و چ حاجهت مه ده هی

۱۲ ھەق نینگەھدارئ تەبت پادشەھا سەرۋقەدان

ب کەنارئ مەفەقیران بکە جارەک نینگەھئ

۱۳ خووبی و دلبرەری و ناز و تەلەتتوف ب تە شین

خوسرەوا پادشەھانیی و خوداننا جەبەھئ

مانای وشەکان:

سکون: ئۆقرە؛ خیلئ: ڕووبەند؛ چاری: چارۆکەئ سەر؛ دەلیتن: تئ ھەلدیتئ،
بارتەقای دەکا؛ خوندکار: خونکار، پادشای گەرە؛ شەھدەئ: شایەتئ؛ زولەيخا: ناوی
کویخاژنیکئ میسری بوو، کە یووسف پیغەمبەری بۆ کۆیلەئ خۆئ کړیو و تەماحئ
تئ کردوو و گەلینگ فیلئ لئ کردوو کە سواری بئ. یووسف خۆئ تئ نەگەیانددوو و
تووشئ دامین تەپئ نەبوو. قورئان لە سوورەئ یووسفدا باسئ دەکا. بەلام ناوی بە
زولەيخا نەھئناو. ناو کە «زولەيخا» نییە؛ «زەلیخا» یە و عەرەب بەو دەرەئ بردوو و
مانای لووسئ جئ خلیسکئ بچوک دەدا؛ مەدەھ: پەسن، تاریف؛ نینگەھئ: تماشایەک؛
ب تە شین: شیاوی تۆن؛ خودان: خاوەن؛ جەبەھ: جەخانە و قۆرخانە؛ نینگەھدار:
ئاگادار.

پوختەئ مانا:

مەفەرموو با ئارام بگرئ و ھەدا بدا. بۆچئ لەبەر زەبری دووریت ئۆقرەم ماو؟ جەرگ و
دلم لەبەر ئالینئ رۆژ و شەو، ئیژئ چەنگ و ئامرازئ ژیدار ئەژەنن؛ بیدەنگ نابن. دە
بەزەبیەکت پیماییت. رووبەند و سەرپۆشت لادە با ئەو ڕوخسارەت دەرکەوئ و بۆ
تەماشات ڕووناکی و تیشکی مانگ و خۆر، وەکوو من لە سووچیکەو و بیئە سەیرانی
جوانئ تۆ (یان: تا مانگ و ڕۆژ، لە ڕووناکی دان بکەون و ھەموو کەس ھەر ڕوانیتە
تۆ). ئەگەر دیتئ دیدارت بە کرین با، من ھەر گیانم ھەییە و دەمد؛ بەلام دیارە
بئ بەھرە و ناھومید دەمام. چونکە نرخئ دیداریکت ھەزار گیانی زۆر بەرپزیش
بارتەقانەئ نایەتو.

خونچیلە و ڕەزا شیرینی وەک تۆ لە دنیا دا نییە. نە بە شەو ئەستیرە و مانگ و نە بە ڕۆژ
خۆری خۆرەھلات، دەگەنە تۆ. وەک تۆ پادشا و خونکاری جوان و نازداران لە دنیا دا

نه‌دیتراوه و ناشیبندری. نه ههر من، دنیا سه‌رانسه‌ر شایه‌تی جوانیی و نازداری و له‌باریی تۆن. تۆ زه‌لیخای ئەم زه‌مانه‌ی. له‌پێهه‌لگوتن زیاتری و ئاتاجیت به‌تاریف نییه.

ئه‌ی سه‌رداری به‌ژن شو‌ر و په‌لکه‌شو‌ران! خوای مه‌زن ئاگادارت بێ و هینده‌ت به‌زه بخاته‌دل، سیله‌ی چاوێک بده‌ی به‌ ئیمه‌ی هه‌ژاری دلداری خۆت. به‌راستی پایه‌ی سه‌روه‌ری پاتشایانی مولکی جوانی ههر له‌ خۆت دی. جوانیی و ناز و دل‌پرفینی و ناسک‌ئەندامی و شه‌فافی، کالایه‌کن پڕ به‌ بالات و ته‌نیا له‌ تۆ ده‌شینوه. به‌زه و پ‌رحم و دل‌وفانیش شیایوی خۆته و ههر له‌ خۆت ده‌وه‌شینوه.

۱۲ هه‌جه‌ره‌سه‌وه‌د بد‌رت ده‌ست زیاره‌ت بک‌رم
نه‌زری من بت بگ‌رم خواس ته‌ریقا مه‌که‌هی
۱۵ ژ ئه‌زله‌ حق ب «مه‌لی» دایه ژ عیشقی قه‌ده‌حه‌ک
تا ئه‌به‌د مه‌ست و خه‌رابین ژ مه‌یا وێ قه‌ده‌هی

مانای ئه‌و دوو به‌یته‌:

خالی گۆنات- که ههر وه‌کوو هه‌جه‌روه‌له‌سه‌وه‌د پیرۆزه- ئه‌گه‌ر جارێ ده‌ستی بدایه رایمووسم (یان: ئه‌گه‌ر به‌ ده‌ست ئیشاره‌م بۆ بک‌ردایه و ده‌ستی خۆم ماچ بک‌ردایه)، مه‌رجه و نه‌زری سه‌رشانم بێ، به‌ پێخواسی و به‌سه‌رقۆتی پێگه‌ی مه‌که‌م بگ‌رتایه و له‌ مه‌که‌دا له‌ سه‌ر حاجیان ناز و شانازیم به‌ به‌ختم بک‌ردایه.
خوا ههر پ‌رۆژه‌که‌ی بنوان، پیاله‌یه‌ک باده‌ی ئه‌وینی دا به‌ مه‌لا. هه‌تا هه‌تایه به‌ باده‌ی ئه‌و پیاله‌یه‌ مه‌ست و سه‌رخۆش و بیهۆشین.

خه ده نگا ئاوران

- ۱ ئیرو ژ نوو پور ئاته شم دیسا ژ ره مزا دل به ری
مه جرو و حی قه و سی پهروه شم تیر دانه نیفا جه گه ری
- ۲ تیردان ژ قه و سی ئه سو و ده شه هزاده یا شیرین قه ده
کوشتینه وه ک من چهند سه ده وی پادشاه و به کله ری
- ۳ وی به کله ری پور کوشتنه ئه نگوشت ب خوونی رشتنه
ما ئه هلی دل قهت هشتنه؟ سو هتینه میسلی مه جمه ری
- ۴ لی ئه ز تنی سهر تا قه ده م یه کسه ر دسو و ژم ده م ب ده م
وه سفین دعی شقی ئه ز چ ده م نایین حیساب و ده فته ری
- ۵ وه سفین ئه فین و عیشقه هی حوسن و جه مالا وی شه هی
نایینه شهر ح و مه دده هی ئه حسه ن ژ نه قشی به شه ری
- ۶ ئه حسه ن ژ حوسنا دیمدور ی شیرینی و گفت و سو ری
سه د زاهید ئیخستن ژ ری وی نازک و له ب شه ککه ری
- ۷ شه ککه ر د نیف لیفانه وی ریحان ل دور سیفانه وی
مه شعل دنیف شیفانه وی ته یسی ژ ره نگی فه نه ری
- ۸ فه نه ر نییه نوورا حقه حوسن و جه مالا مو تله قه
به رقه سپیده و شه فه قه زوهره و شه مسا خاوه ری

٩ زوهره و ماه و موشته‌ری من دین ل دیمئی ئه‌نوه‌ری
زولفا موسه‌لسهل عه‌نبه‌ری سه‌ردایه‌ هه‌وزا که‌وسه‌ری

١٠ هه‌وزا ژ که‌وسه‌ر چه‌شمه‌تی یا جیه‌د ره‌وزا قودره‌تی
هه‌رده‌م ژ نوو وی سه‌رده‌تی خه‌مری و تایین عه‌ره‌ری

مانای وشه‌کان:

په‌روه‌ش: په‌ره‌ پرژین؛ به‌کله‌ر: گه‌له‌به‌گ؛ به‌کله‌ر، یینگله‌ر: نازناوی میری‌میران بوو که
به‌سه‌ر گه‌له‌به‌گیک راده‌گه‌بشت؛ رشتن: ره‌نگاندن؛ ئیخستن ژ ری: له‌ ری لای دان؛
فه‌نه‌ر: چرای ناو شووشه؛ ئه‌نوه‌ر: هه‌ره‌ پرووناک.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌مه‌رۆش له‌ سۆنگه‌ی ئیشاره‌ی چاوی دل‌رفین، سه‌رله‌نووی پر بووم له‌ ئاگر. به‌ که‌وانی
برۆکانی، تیری مژۆل - که‌ وه‌کوو تیری په‌ردارن - دامبارینی و ده‌ناو جه‌رگم هه‌لچه‌قین
و جه‌رگ و گیانم بریندارن. ئه‌و شازاده‌ چه‌له‌نگ و په‌زاشیرینه، هه‌ر به‌و که‌وانه‌ په‌شانه‌ی
برۆکانی، چه‌ندین جار سه‌د له‌ پاشا و میری‌میرانی، به‌ ده‌ردی ئیمه‌ بردوو و له‌ گیان و
ژیانی ته‌کاندوون. ده‌ستی به‌ خوینی دل‌دارانی پایه‌به‌رز ره‌نگاندوو.

— هه‌ر میر و پاشای کوشتوو؟

— نه‌خیر...

— ئه‌ی بۆچی قرانی ده‌کۆمه‌لی دل‌دارانی نه‌خستوو؟

— گش له‌ گشتمان وا سووتاوین، هه‌ر خۆمان بووینه ئاگردان. به‌لام من له‌ چاو
هه‌موانیان زۆرتر سووتاوم و برژاوم. به‌ بێ وچان، هه‌موو ده‌مان، گریم به‌رزه‌ و
سه‌رتاپام له‌ سووتاندایه‌. نازانم ده‌رباره‌ی ئه‌وین چی بپیژم؟ له‌ ده‌فته‌را جیگه‌ی
نابی و بۆشم نایه‌ته‌ حیسابی. په‌سن و تاریفی ئه‌و جوانه‌ - که‌ پادشای گش
جوانانه‌ - و باسی ئه‌وین و دل‌داریم، به‌ زمان روۆشن نابێته‌وه‌. هه‌ر ئه‌ونده‌م له‌
توانایه‌، بلییم خواجه‌ چه‌ند سنه‌اتکارێکی چاکی! چۆن نه‌خشیکت له‌و بنیاده‌مه‌
کردوو. شیرینکاریی هه‌ر بۆ تۆیه‌. شیرنایه‌تی و گفت و لفتی دل‌رفین و

دلکیشیی و سیمای وهک دورت داوه به یار؛ که به بزهی لیوی شه کیری و تهنک و ناسک، سهد سوئی سهر گهردان کرد و له پئی دهربرد.

شه کر له لیوی دهباری. کولمی سووری دهناو بسکاندا دیار ئه‌دا، وهک پڤخانهی دهوری سیوی لاسوور دهچی. پوخساری له ناو بسکاندا تیشک ده‌دا؛ وهک چرای دهناو شووشه‌دا. شووشه و چرای چی؟ زۆر هه‌له‌ی! نووری خواجه. جوانیی بی‌گهردی خۆیه‌تی، برووسکه‌ی داوه‌ته سهر پرووی. به‌ره‌به‌یانی لاجانگ و سوورایی ئاسوی ئاسمانی، له کولمانیه‌وه دیاری دا و گرشی چاوی و تیشک‌هاوێژی پوخساری - که له زوهره و خۆر پرووتن - هاتوونه پروو. مانگی هه‌نیه، زهردی گهردن، تیشکی سپیه‌تی به‌رچه‌نه‌ی، لهو پوخساره ههره‌پروون و تیشکداره، وه‌کوو زوهره و مانگی چارده و مشتیری، ده‌ترووسکینه‌وه. که‌زی زنجیره‌کراوی عه‌نبه‌راوی، سهریان داوه له قولکه‌ی گهردنی زهردی، که له جیی هه‌وزی که‌وسهره؛ به‌لێ سهرچاوه‌ی که‌وسهری له‌ویوه‌یه. جینگه‌ی که‌زیان، له ناو باغچه‌ی ده‌سکاری خودای توانادا و ههر له‌په‌ستا بسکۆله‌ی به‌لادا کراوی له‌سهر نه‌مامی عه‌ره‌ری به‌ژن و بالایی سهر ده‌بزیوی و ده‌روانیه‌ته ئه‌و پوخساره.

١١	خه‌میری و ره‌ش‌بسکا هه‌ریر	وه‌ر بوون ل دۆر به‌درا مونیر
	بورجا کو حاکم لئ دو میر	من دین ل ته‌ختی کیشوه‌ری
١٢	ته‌ختی د میر و به‌کله‌ران	مه‌یدانی جووقا گۆی گه‌ران
	ئه‌سلان و جووتی مه‌یخوران	مه‌ی دان شه‌رابا ساغه‌ری
١٣	ساغر ب ده‌ست سهرخۆش و مه‌ست	هه‌قتی سه‌هر گه‌ه ده‌ست ب ده‌ست
	غه‌فله‌ت دو به‌کله‌ر مه‌یه‌ره‌ست	کوشتم ب ده‌ر با خه‌نجه‌ری
١٤	کوشتم ب ده‌ر با که‌یه‌ره‌ران	گه‌زمه و خه‌ده‌نگا ئا‌وران
	ره‌مز و ئیشارات و سو‌ران	دان دل ژ نیقا په‌نجه‌ری

- ۱۵ دل دان ژ بهر حوسنا ب نوور بهر قا ته جه لایا سودوور
لهو سوهتییه م وهک کووهی توور حوبب و ئه فینا وی زهری
- ۱۶ حوبیا ته ما خوهش هشتمه ههر رو ژ نوو ئه ز کوشتمه
یه کسه ر ژ خوونی رستمه تیر و خه ده نگین مه جه ری
- ۱۷ گه زمین د شیرین ناز کی دهر بین د وی رمباز کی
چوویننه نیف دل گاز کی من داد ژ زولما دله ری
- ۱۸ دله ر چ بی حه د زالمه جاره ک نه کر پرسئ ل مه
لازم ب حالئ عالمه لی پور ددیرت غه ده ری
- ۱۹ لازم ب قه تلا من دفی هیژ ئه ف د دل ماری شه فی
به یکان د جه ر گیدا چه فی به ند کر ب شه وکا عه نبه ری
- ۲۰ به ند کر کولاب و په نبه یان دل ما د نیف ئه شکه نبه یان
من ئاه ژ ده ست وان غه نبه یان کوک و کوبارین دینه ری

مانای وشه کان:

وهر بوون: کو بوونه وه؛ کیشوهر: مهمله کهت؛ جووق: دهسته، تاقم؛ گوی گهر: گوباز؛
که یبه ر: تیخ و تیری دهمپان؛ گاز: گهزی پیوان؛ غه ده ر: په یمان شکینی؛ شه وک:
دپرک؛ شه وک: قولایه ی سهرله زه نبه ری ژنان؛ ئه شکه نبه: شکه نچ، چین؛ کوبار: زور
به ریژ و به ده مار؛ کووک: ساز و ته یار؛ سودوور: سینه گهل، لایانی سه روو؛ چوویننه:
چوو بوونه.

بوخته ی مانا:

بسکوله و کهزی رهشی وه کی ئاوریشمی خاو، ده وره یان دا له مانگی چارده ی
به تریفه ی ناو چه وانی. کهزی له م لا و لهو لای توپلی، وهک دوو حاکم له مهمله کهتی
مانگیدا حوکم بکه ن، وام ده دیتن. یان ئه وه نه یه پاک و ساوه و دانه ی خالی رهش لهو

ناو، وەك مەیدانیك لە ئاسمانی ساودا دەچوو، گۆیه‌کی ڕەشی لێ دیار بێ و میر و بە‌گلەری كەزیا، دە‌گەل بسك و پەرچۆكانی، بووبنە دوو دەستە‌ی گۆیه‌نی و بە‌كاشۆ بە‌رمو ئەو خالە ھێرش بە‌رن و كایە بكەن.

چاوە‌كانی - كە وەك دوو شی‌ری مەست وانە - بە‌ پێوانە بادەیان لە كۆڤ دە‌گیرا. لە بە‌یاندا كە بای بسكان كە‌زیە‌كانی دە‌لەراندن و دە‌گەبنە لای پیاڵە‌ی پڕ بادە‌ی چاوانی و سەر‌خۆش ببوون، لە ھەردوو لا بە‌جووتە، یە‌كتریان گرت و دە‌ست لە دە‌ستا ئەو دوو مە‌ستە ھە‌لیانكرده منی ھە‌ژار. بە‌رخە‌نجە‌ری تالی سە‌ری زولفانیان دام. تیر و پە‌يكانی ئاواران، كە ھە‌روا ئاورینگیان دیتان، چاودا‌گرتن و ئیشارە و نازی دلكیش - كە لە پە‌نجەرە‌ن دە‌دیتران - گشتی وە‌كوو تیری دە‌م‌پان، دە‌ناو دل و جەرگم چە‌قین. لە‌و جوانییە‌و - كە تیشکی جوانیی خودایە و دە‌روون ڕۆشن دە‌كاتە‌و - برووسكە‌یە‌كم بە‌دی كرد. ئە‌وینی ئە‌و سە‌وزە‌رە‌نگە‌ی دایە سینە‌م؛ بۆیە وە‌ك تووری سینایە - كە كە‌وتە بە‌ر تە‌جە‌للایە - بە‌و تە‌جە‌للایە گ‌ری‌گرت.

یاری نازدار! لێم مە‌پرسە‌ ماوی یان نا؟ خۆت دە‌زانی، خۆتی ھە‌موو دە‌م كوشتووتم. بۆ ھێشتووتم كە زیندوو بم؟ ب‌روانە تیرە‌كانی خۆت - كە لە‌تیری كاریی خە‌لكی مە‌جارستان ب‌راترن - ھە‌موو بە‌ خۆتێم شە‌لالن و بە‌رە‌نگی ئال ڕە‌نگ كراون. تیری نازی ناسك ئە‌ندامی خۆین شیرین، زە‌بری ڕمبی ب‌ژۆلی ئە‌و ڕمە‌واویژە، ھە‌ریە‌ك گە‌زێك بە‌ دلما چووبوونە ژوور. ھە‌ی داد لە دە‌س ئە‌و ناھە‌قییە‌ی یار لێم دە‌كا! بە‌راستی دە‌ردم دە‌دات. دە‌زانی حال‌م چلۆنە و جاریك بە‌ دە‌ردم ڕاناگا و لێم نا‌پرسی. بە‌راستی پە‌یمان شكێنە. فە‌رمووبوی برینی تیرم بە‌ پ‌رسیاران دە‌رمان دە‌كە‌م. كە چی نایكا. دیارە گە‌رە‌کییە‌ بمكوژێ و تازە نە‌یە‌مە بە‌رچاوی؛ بۆیە ھێشتا سە‌رە‌تیری ماری ڕە‌شی بە‌ ڕە‌نگ شە‌وێ، لە ھە‌ناوما چە‌ماونە‌و و بە‌ ئالغە‌ی داوی عە‌نبە‌رین، بە‌ستوونییە‌و؛ كە نە‌لە‌قین و دە‌رنە‌چن. قولاپە‌ی سە‌ری بسكانی، پە‌نجە‌یان لە دلدا گیرە و دل گیرۆدە‌ی چین - چینی یە‌ك لە‌سەر یە‌كی پ‌رچانییە‌تی. ھاوار لە دە‌ست ئە‌و نازانە، ھاوار لە‌و چاوە‌ بازانە، كە ھێندە ساز و تە‌یار و بە‌خورمە‌تن و كاریشیان ئیمان بردنە.

- ۲۱ ره مز و سوړین شیرین له بان تیر وژئ بهر قین که و که بان
ریزا موسه لسه ل عه قه ره بان گهر دان له دؤرا قه مه ری
- ۲۲ من دین ل دؤر به درا ته مام وئ پیشره وئ باتن ره قام
هه رفین د مه کتوب دال و لام یه غما کرم سیمین به ری
- ۲۳ سیمین به را نه یشه ککه ری ئه و حؤریا نیسبه ت پهری
به ژنا شیرین دیمی زهری بوو ژ گولاب و ماوه ری
- ۲۴ بوو ماوه ر و شیرین له بی وئ خوب و نوورین غه بغه بی
به درا د بورجا عه قه ره بی که نگی ژ بهر به ردی دهری
- ۲۵ به درا ژ قودره ت لی دو نوون ئه و قاتلا ئه سود عیوون
پور راکرن وئ قه تل و خوون عالم به ری هت یه غما کری
- ۲۶ هه ر دهم ب زولمی وه د سوژی قه لی ژ حویا ته ی تژی
لازم دبیم من دی کوژی که س نینه چیتن مه هده ری
- ۲۷ که س نینه ره ت مه هده ر بکت به س گرتیان ئه به تر بکت
خه ملی ژ زیری زه ر بکت شه فقه ت ل یه کتا بده ری
- ۲۸ شه فقی ب دیداری خوه کت قه ستا برینداری خوه کت
شه هیدی ره شماری خوه کت ئی سه ر ل فه تلا پیشته ری
- ۲۹ فه تلی سیاه ماری شه فین ریحان ب دور سه روان چه فین
ئاخر ب سه لویدا ره فین خه ف بوون د تایئ چه نه ری
- ۳۰ خه ف بوون د نیف توورا قزل ئیلان میسالی سه ر ل مل
کوشتین و زه هر ئافیه تله دل هیژ کوشتیین ره مز ا به ری

کوشتینه ئەم شیرین له بی ته حلی کهشین رووز و شه بی

گەر ئەز ببینم ئەو ب خوه بی ناکم ژ دل هیژ باوه پری

ئەو نازکا نیسبەت گولی جامە ک ژ کهوسەر دا «مەلی»

مەستم ژ بەر قالوو بەلی هەتا ب روژا مەحشەری

مانای وشەکان:

گەردان: خولدەر؛ گەردان: گەریان؛ نیسبەت: بەرەگەز؛ عیوون: چاوان؛ مەهدەر:
تکا؛ ئەبتەر: دواپراو؛ پیشتەر: لەپێشەوتەر؛ قزل: سوور؛ ئیلان: مار؛ مل: شان؛ تەحلی:
تالی؛ کهشین: خۆرەوین.

پوختە ی مانا:

غەمزە و نازی دلکێشە؛ لیو شیرینە؛ تیشک و برووسکە ی ئەستێرە ی سەر پوخساری،
کە بریەتین لە خشلی سەر توێل و گوارە ی، پێزی بەزنجیرە هاتووی بسکی، وەک
دوو پیشکی پەشی لە عەنبەری خاوکراوی، کە لە دەوری پوخساری وەک مانگی
چاردە ی دەگەرێان و دەوریان دابوو، بسکی وەک «د» و لابسکی وەک «ل» م دین کە
واتا دل لێرە بەندن. ئیتر لە پیش دلداراندا مە بووم لە تەهی دەروونم پێندرام و
سینگێ لە زیو چەرمووگ تر و نەرم و بە شۆق، دل و دینی تالان کردم. سینه و
بەرۆکی وەک زیو. بالای وەک وەک و چلە قامیشکی لووسە، شەکری پیو. حۆرییە و بە
رەگەز پەرییە. بەژن شۆخ و رەنگ زەرییە. بۆنی گولاو بلاو دەکا. لیوی شەکرە و بۆی
گول دەدا. تیشکی بەرچەنە و لاجانگی، لە دل دەدا. هەنیه ی لە ژێر پەرچۆکانی، وەک
مانگی چاردە لە بورجی عەقرەبی ئاسمانی ساودا، پەناگیرە.

خوایه کە ی ئەو مانگە جوانە، لە پشتی پەردە دێتە دەر؟ لەسەر مانگی چاردە ی
هەنیه ی دوو نوونی سەرەوبەرە ژێر لە خەتی خودا دەبینم؛ کە لیم بوونەتە کەوان و بە
هانەدانی چاوانی کە لە دلی کافران پەشتەر و لە کوشتنی ئیمەدا بی بەزەترن،
دەستیان بە کوشت و کوشتار کرد. دنیا پر بوو لە ئازاو. هەموو ناوچە و مەلبەندی
دلانیان سووتاند. هەرچی وەبەرگیران کەوت، تالانیان کرد.

ئاخر یارە دلرەقەکم! خۆت دەزانی دلّم پەرە لە ئەوینت. چۆن پەرەیاوە هەمیشە ئاوا بە ناحەق ئەنواى ئەوین بسووتینی؟ من دەلیم بپاریت داووە نەمهیلى لە سەر دنیاووە و خۆشت لە چاری من نایە. کەسى واشم پێ شک نایە، رۆژیک بینیرمە تکایە و تکتات لە خزمەتدا بکا و چى دى دىلى ئەوینت دواپراو نەکەى. بۆ چارى دلى دیلانیشت، هیندە بەسە خۆت بە زەنبەرى زێرى زەرد، وەپازینی. بیستنى خرمەى خشلان و دیتنیان لەو بەژنە جوانەت، دەرمانى دەرەدى دلانە. منى تەنیا و بێ کەس و بێ دەر و دیلیش، کە دەردم یەكجار گرانه و لە دىلى تر هیلاکترم، بە دیدارى پوخسارى خۆت، چا دەبمەووە. دەسا وەرە منى مەلای ئەویندار و کۆیلە و دیل و بریندارت، بە دیدارت دلخۆش بکە! من نامەوێ ساغ بمەووە. من ئاواتمە تۆ خۆت بێتە سەر سەرىنم و بە هۆى سەرى بە قولاپەى کەزىەکانت - کە وەك سەرى پەشمارى بەژەهر دەچن - تەواوم کەى، بېمە شەهیدى ئەوینت.

ئەو کەزىانە کە من دەلیم ماری پەشى سەر بە ئالقەن، بۆنیان هیند خۆشە دەشتوانم بێژم چاکترین پەشەپەخانەى بۆنخۆشن لە دەورى بالای وەك سەولا لار بوونەووە. لەولاشەووە وەکوو ماری پاپۆکەدەر لە سەر شان پاپۆکەیانە و بە پرچبەندى سوور و ئال شیراوەنەووە. پەشمارى ئەو جووتە کەزىە دریشوو کەیان هاتە دل؛ ژەهریان پژاند. لایان وایە من مارانگەستەى ئەوانم. بەلام نەخیر من هەر زۆر لە میژینەووە، هەر ئەو ساتەى کەوتوو مە ناو گێژى ئەوین، دەستم لە گیانم بەر بوووە. ئیستاش لە پاش گیان دەرچوونیش، شەو و رۆژ لە تاو ئەو لیووە شیرینانە، تالى کیش و لە ئازارم و ئاخەلکیشم. نازانم تەکا کەرەکم بە کام باردا چارەم دەکا؟ ئەو یارەى کە من دەیناسم، ئەگەر ئیستا هەر بە چاوى خۆم ببینم، لە بان سەرىنم و یستاووە، لە خۆشیانا باوەر ناکەم. هەر جار یکیش چاوم بە چاوى بکەوێ، حەو پۆحم بێ، تازە نازیم؛ گەشکە دەگرم و بۆی دەمرم. ئەو ناسکۆلەى پەرەگەز گۆلە، بەر لەووە خوا گیانى ئیمە درووس بکا، پیالەییکی لە ئاوى کەوسەرى دامى. منى مەلای دلدار و هەژار و بێ کەس و زەبوون، هەتا رۆژى عەشرى مەستم؛ ئەغیار بوونەووەم بۆ نییە.

سولتانی بوتان

- ۱ لاتی حوسنی و شههی خوبانی
ب خوه ههم خانی و ههم خاقانی
- ۲ یووسفی سانی تو ئیرۆ خانم
کوب حوسنا خوه نه دیری سانی
- ۳ ب سور و هه ییهت و سه همی خوه پوری (په ری)
ب ته شینت ل بوتان سولتانی
- ۴ ب ته بلخانیهی شاهی وهره تهخت
کو تو ئیرۆ شههی کوردستانی
- ۵ کاکولی بهرده ب سهر خال و خهتان
کو موسه لسهل بنومیست ریجانی
- ۶ ئیسمی ئه عزم ته دئی چ ل (چل) ئیسمی
ژ دو حه رفان ب موعه ممانی

مانای وشهکان:

لات: بت؛ نه دیری: نیته؛ ب ته شین: به تو دهشیت، بو تو رهوایه؛ ته بلخانه: نهقاره خانه، دهسته ی مووزیکی شایانه.

پوخته ی مانا:

تو نمونه ی خودای جوانیت و جوانان دهبی بته رستن. خونکاری گش نازدارانی. چاوجوانان ناوی خان بینن، به تو دهلین. نه گهر باسی قهرال و قاقانانیان کرد، تو

مه به ستي. خانمه ناسك و نازداره كه! تۆ ئەمڕۆ يەكەمىن جوانى له دنيادا. ئەگەر له ميژووش بنۆرين، تۆ له پاش يووسف دووهەمى و بۆ خۆت هيچ دووهەمت نيبه. به دلکيشى و هەيبەت و سامىك كه هەتە و لەو بابەتەدا زۆر زۆرى، سولتانيى هەموو نازداران شياوى خۆتە و بۆت هەيه پەرى سولتانيى له سەرت دەى.

دەسا با نەقارەخانە تەپلى شادى و خوشى لى دا و له سەر تەختى سەرورەبى هەموو جوانان جيگير ببه! ئاشكرايه كه كيژەكورد، له جوانيدا له هەموو دنيا بى وینەن. تۆش له چاو گش كچه كوردىك، وهك پادشای لەچاو گەدايان. واتا: ئەمڕۆ تۆ خونكارى كوردستانى. كاكوڵەكەت با بێتە سەر خال و ميلت؛ تا پەشەپەچانەى بۆنخۆش، به زنجيرە خۆ بنويئى و ببەنە نموونەى دوو شيوە خەتى پەيچانى و موسەلسەل، به رېك و پىكى و به جوانى.

تۆ بۆ دنيا هينانە بەر فەرمانى خۆت، بۆ ئىسمى ئەعزەم مەگەرئى و گوئى مەدەرئى كه دەلێن دەبێ چل ناوان له ناوى خودا لەبەر كەى. شايت له ناو ئەو چلەدا، تووشى ئىسمى ئەعزەم ببى و به جامى چل كليل، ئاوئى بخۆيتەوه و به خۆيدا كەى. تۆ له دوو پيتى رۆخسارت، ئەو مەتەلۆكە هەلدينى. «ص»ى چاوت- كه صاد خۆى ناوى قورئانە- ئەلفى بەژنت- كه بەلگەى زۆر له ناوانى خواى گەورەيه و دوو جارن له ناوى گەورە (ئىسمى ئەعزەم) دا هاتوو- بەلگەت بەسە كه تۆ توورى و نوورى خودا له تۆى داوه و ئەو هەموو جوانييهى پيت داوه و دەتوانى له سەر دنيايه شانازى له زەمىن بكەى كه بەو جوانييه خودادادەت، هەنگاوى له سەر هەلدينى.

٧ چ بەرات بوو وه ب سەردا كاكول

چين ب چين مىسك ب توغرا رانى

٨ تە چ حاجەت ب سولەيمانىي حوسن

خاتەمەك لەعلە ب گەوهەر سانى

٩ چ خەت ئەشكستە موسەلسەل يارەب

كو تە پى نەسخ كرى ديوانى

مانای وشه کان:

خاته مه ک: ته نگوستیله یه ک؛ خاتمک: ئەنگوستیله ی تۆ؛ خه تی شکسته و موسه لسه ل
و نه سخ و دیوانی: چوار شیوه خه تی هونه ری و جوانن؛ نه سخ: سرپنه وه، له ناو بردن؛
نه سخ: نووسینه وه؛ شکسته: شکاو؛ موسه لسه ل: به زنجیره؛ دیوان: باره گای مه زنايه تی؛
دیوان: کتییی شیعر.

پوخته ی مانا:

ئهو کاکۆله چین له سه ر چینه ی تۆ هه ته، مۆری پادشای شاهانه بۆت به خه لاته وه
نراوه. خه تی به رات و مۆره که، نه رهنگه نه مه رکه فه؛ میسکی چینه، چین له سه ر چین
داندراوه و له سه ر سه ری تۆ نراوه و له بهر چاوان رانراوه. تۆ هیچ کارت به
ئهنگوستیله ی سوله یمان - که به هۆی ئهو، حوکمی له سه ر دنیا ده کرد - نایێ و نییه؛
تا به جوانی، له سه ر جوانان داوای سوله یمانیی بکه ی. ئەنگوستیله ی سهرداری و
فرمانه واییت له سه ر عالم، لیوی ئالی رهنگ لالته و له بنیاد و پرژه گه وه ره، پرز
کراوه. هه رچی به لیو بیدرکینی، هه موو خاوه ن ژیان و گیانیک، به گیان و دل پیکی
دینی و دیویش ناتوانی بیرفینێ و ئهو که تنه ی به سلیمان کرا، به تۆش بکری.

ئهی خودایه! چ نه خشیکت له پرووی یاری من شان داوه؟ بسک و په رچووکه و کاکۆل
و کهزیه کانیت، به هه موو شیوه خه تیکی دهستی قودره ت کیشاوه. هیندیك شکاون بۆ
جوانی، هیندیك هۆنراو به زنجیره، هیندیك ریک و پیک، وه ک نه سخ، هیندی وه ک
خه تی دیوانی، له بهر چاو ئالۆز و تیکه ل. له راستیشدا موو له موو تی نه په رپوه؛ هه موو
نه خشی هونه راوی خه لکی زه وینت پی سرپیه وه و له دیوانی شاعیراندا وات کرد هه ر
ئهو بنووسنه وه. (یان: له بهری بنووسنه وه.)

گه رچی پورخال و نیشانی ئه مما

ب نیشانی کو تو بئی نیشانی

ئهی په ری جوورسرشتی هه رچه ند

ب به سه ره ئاده می و ئینسانی

۱۲ سوږی (سیرری) سوبحان ته ژ حوسنی دنومیّت

«آحسَن‌الله» ژ سوږا (سیرا) سوبحانی

۱۳ چ ه‌دی عه‌قله قیاسی ته کرت؟

ئه‌فه بورهان کو تو بی بورهانی

مانای وشه‌کان:

سوږ: دلکیشی؛ سیرر: حیکمه‌ت؛ سوبحان: پاک؛ سوبحان: ناوی خودا؛ احسن‌الله: بنازم به کاری خوا، خوا چهند جوانی کرد؛ ه‌د: کهوشمن، سنوور؛ بورهان: به‌لگه‌ی زور پروون.

بوخته‌ی مانا:

ئه‌گەرچی چاو له رواله‌تدا خال و خه‌تی تۆ ده‌بینی و لای وایه بوونه نیشانه‌ت، له خه‌لکی دیت جیا کاته‌وه، به‌لام چاو له هه‌له چوو. نیشانه‌ی تۆ له بی‌نیشانی تۆدایه و ره‌نگت نییه و ده‌هه‌موو ره‌نگانی‌شدا هه‌ی. هه‌رکه‌سی ده‌لی من دیومه، دیاره نه‌یدیوی و ناتناسی. هه‌رکه‌سی که تۆ بناسی، هه‌ر هینده‌ی لی حالی ده‌بی، که تۆ هیچ نیشانت نییه و نازانی تۆ وه‌ک چی ده‌چی.

په‌رییه‌که‌ی ئامیان حۆرییه که هه‌رچهند له رواله‌تا مرۆی، پیستی مرۆت ده‌به‌ردایه، به‌لام ئه‌و دلکیشیه‌پاکه‌ی ده‌تۆدایه، نوینه‌ری رازی نه‌ینی سوږی هونه‌ری خودایه. ئه‌ی نامه‌خوا له‌و حیکمه‌ته‌ی خوا نواندووویه! سه‌د ماشه‌للا له‌و ده‌سکاره جوانه‌ی خودا. له‌ راده‌ی عه‌قل به‌ده‌ره، به‌راوه‌ردت ده‌گه‌ل ئافه‌ریده‌کان بکری. به‌لگه‌ له‌سه‌ر جوانی بی وینه‌ت له دنیا، بی به‌لگه‌یی و سه‌رگه‌ردانیی دلدارانته.

۱۴ مه‌ ته‌مه‌نا ژ نه‌سیم خاکی ره‌هه

پی بکین دی‌ده‌یی دل نووران

۱۵ نه‌فه‌سه‌ک بی ته‌ مه‌ نایی بی‌للاه

ته‌ تنی رۆحی تۆ رۆح و جانی

۱۶ سه‌د هه‌زاران ژ ته‌ په‌یکان د‌ل‌ن

لی ل‌سه‌ر وی مه‌ تنی ده‌رمانی

١٧ ته برینین مه کهواندن دیسا

ژ نوو ئاگر ته ل داغان دانی

١٨ ته «مهلا» پور د جه گهر گهزمه نهلو (نه لهو)

وه په ریشـانی و پورئیشـانی

مانای وشه کان:

روح: گیانی ماک، که خوا فهرمووی: ههر خۆم دهیزانم چلۆنه؛ جان: گیانی که دهزگای لهشی زینده و هری له ماوهی دیاریکراوی ژیا نی ئهم سهرزه مینه دا پی سپی راه و ده بهر فهرمانی گیانه که ی سهره کیدا. که فارس به رهوان و جان ناویان ناو ن؛ کهواندن: داغ کردن؛ لۆ: بۆچی؛ لۆ: کابرا، لافۆ؛ لهو: بۆیه.

پوخته ی مانا:

دهسته و داوینی شنه باین؛ تۆزیک له تۆزی ری یازت بۆ مه بی نی؛ تا ده چاوی دلمانی کهین؛ دلمان پۆشن ببیت هوه. سویند به خودا، هه ناسی کیش بی تۆ ناژیم. تۆ ههر پۆخی به ته نیام نی؛ تۆ پۆحیشم و رهوانیشمی. زۆرم سهره تیری دووریت له دلدایه. دهرمانی برینی دل، له دهست دیداری تۆدایه و به کهسی تر چارم نایه. فهرمووت ناتوانی بمبینی؛ ئه ی خوا هاوار! برینه جی داخه کانی جه رگ و دل، هیشتا ههر خوینیان ده ده لاند؛ سهرله نوئ داغت پیوه نان و ئاگرت تی بهردانه وه.

کاو رای مه لای دل داری ژار! چیت هینده په ریشان و دم به هاوار و پر ژانی؟ دل به رت تۆی خویندۆ ته وه که جه رگی به تیر هه نجنیت. کیتی تر وه ک تۆ به خته وه ره، یار به تیرانی وه خوینتی؟ چۆنه به چاکه نازانی و گله ده که ی؟!

چین و ماچین

- ۱ مـزگـین ژ مـهـرا بـیت ژ سـورـشـیرینـی
جانـی خـوہـی شـیرین ددرم مزگینـی
- ۲ سـهـد چـین د خـوہـدا گـرتـیہ زولفا تہ ب چین
شـیعـرا مہ وہ حـق لہـو چـو و حـتـا مـاچـینـی
- ۳ نـهـقـشـین فـہـلہـکـان گـوہـدہـدرن قـی نـہـز مـی
تـہـنـہـا نـہ بـہـشـہـر ہـہـر دـکـرن تـہـحـسـینـی
- ۴ عـیـشـقـی ژ خـودـیـدا تـو بـخـوازی ژـی رـا
گـہـر دـی ل نـہـیـارہـک خـوہـ بـکی نـہـفـرینـی
- ۵ یـہـک سـہـجـدہـ تـنـی فـہـر زہ د دینـی عـیـشـقـی
بـن بـہـر قـہـدـی یـارـی د مـہـجـالی دینـی
- ۶ عـاشـق کـو ب دـل فـاتـیـحـہـیا عـیـشـقـی خـوہـنـد
ثـایـات یـہـکـایـہـک دـکـرن ثـامـینـی
- ۷ مـہ ژ لـہـعـلی لـہـبـی یـارـی فـہـخـار ثـافـی حـہـیـات
ئـہـغـیار بـلا تـیکـی بـچـن دـارینـی

مانای وشہکان:

چین: قہدیم بریہ تی بوو لہ مہ لہ بندی کاشغہر و خوتہن، کہ بہ ٹاسکی میسک
ناسرابوون؛ ماچین: کور تہی «مہاچین»، واتا: چینی گہورہ. کہ ئیستا «مہا» کہ فری
دراوہ و ہہر چین ماوہ؛ تہ حسین: ٹافہریم؛ نہ یار: دوژمن؛ نہ فرین: تووک.

پوختە ی مانا:

ھەرگا مژدە دیداریکم لە یاری خوین شیرین بۆ بیت، گیانی شیرین بە مزگینی دەدەم بەو مزگینی ھینە. پرچە چین لەسەر چینه کەت - کە سەد چینی پتر دەبی - ناوی ھاتە ناو شیعرى من؛ بۆیە شیعرم وەک میسکی خەتا و خۆتەنێ بە بۆنخۆشی بەناوبانگە. تەنانت خەلکی ماچین و چینی گەرەش - کە میسک مالی خۆیانە - بە ئاواتن ئەو شیعرانەى منیان ھەبی.

«نالی» دەلی:

خەتات فەرموو کە خۆشە چین و ماچین

کە ناچین لێرە خۆشە چینی ماچین

نەک تەنیا خەلکی رەمەکی بە شیعرم دەلێن ئافەریم؛ ئەو ئەستێرەى دەدرەوشین و بوونە نەخش لە ئاسمانان، پەسنی ھۆنراوەى من دەدەن. ئەوێش ھەمووی لە سایەى پرچی ھۆنراوی بە ئالاقە و داوی چین - چینه. ئەوینی کەزى تۆ وای کرد، کە من ھیندە دەمپاراو بێ. ئەگەر دوژمنیکت ھەبە و دەتەوێ تووکی لێ بکەى، بلی خواپە ئەوینی بخە دلەو. لایەک دەسووتێ و دەپرووکی و لە لایە کیش کینەى لە دلدا نامینی و دەبیته دۆست. لە ئاینی دلداراندا، لە کاتی دیتنی یاردا، سوژدەیک بۆ بەژنی فەرزە. سوژدەى تریش ئەگەر بەرین، سوننەتە و خیری تێداپە.

ئەو دلدارەى خۆی دەقەبەل ئەوین دەکا و بۆ پیکھاتنی سەوداکە، سوورەى فاتیحا دەخوینێ، ھەموو ئایەتی قورئانی دەلێن خیری لێ ببینی؛ پیرۆزت بێ.

من لە لیوی یارەکەى خۆم، ئاوی ژیانم خواردۆتەو. با نامۆیان بە تیکرایى بە شوین خدر و ئاوی ژیاندا بەرەو دارین ھەلوەدا بن.^۱

▲ لازم ب خوە ئاینه یی «روح القدس» تو

لەو کەس نەدیەن حۆری ب قی ئاینی

۱. دەلێن خدر دەگەل مووسا، لە نیوانی دوو دەریایان لە شوێنیکا بە ناو «دارین» تووشی یەک بوون. کە چیرۆکی ئەم تووشبوونە، لە قورئانیدا ھاتووە. بەلام ناوی خدر نابا و «دارین» یشی تێدا نییە. «ھەزار»

۹ جائز ب ته «مِنْ حَيْثُ بَشَرٌ» نسبت دان

بیهن و شه‌فه‌ق و نازکییا نه‌سرین

۱۰ ئەف ره‌نگی فه‌ساحه‌ت ژ به‌شه‌ر سیحری هه‌لال

ئی‌عج‌ازئ به‌یان ئانییه به‌ر ته‌دوین

۱۱ دا ناله و ئاهین مه‌ ژ دل سه‌ح بکری

وه‌ر گوه‌ بده هندافی سه‌ری بالینی

مانای وشه‌کان:

ئاین: ره‌وش؛ ئاین: خشل؛ ئاین: شکو؛ ئاین: جوانی؛ مِنْ حَيْثُ: به‌و ئیحتوباره‌ی؛

به‌یان: وتار؛ به‌یان: پروون کردنه‌وه؛ ته‌دوین: کو‌کردنه‌وه؛ سه‌ح بکری: بیسی؛ هنداف:

له‌دیار، نئزیک؛ بالین: سه‌رین، بالنگه‌.

بوخته‌ی مانا:

یاری نازدار! به‌ بیری من، تو ده‌بی ئاوینه‌یه‌ک بی جو‌برایلت تیدا دیار بی. ئە‌گینا قه‌ت

حو‌ری و په‌ری وا جوان و شه‌نگ نه‌ره‌خساون؛ چونکه له‌ بیجمی ئاده‌میت، دروسته

پیت بلین مرۆ. ئە‌گینا بو‌نی وا خو‌ش و رو‌خساری وا تیشکده‌ر و ناسکیی پیتست - که

وه‌ک په‌لکی گو‌لی نه‌سرین ده‌چی - کام بنیاده‌می وا هه‌یه؟

گفت و لغت هینده ره‌وان و شیرینه، وتارت هینده ره‌نگینه، بو‌ویته جادوو‌گه‌ر له‌ دلان

و جادوو‌ه‌که‌شت به‌ شه‌ری خودا ره‌وايه و ده‌کرئ بلین مؤ‌جزاته.

بو‌ ئە‌وه‌ی ده‌نگی نالین و ئاخ‌هه‌لکیشانم بیسی، ده‌بی بیته نزیک سه‌رینی جینگاه‌م؛

که نه‌خو‌شم و تیدا که‌وتووم. ئە‌وسا به‌حال نو‌وزه‌ی منت گو‌ی لی ده‌بی و خو‌م نابینی.

«مُتَنَّبِيَّ» (۳۰۳ - ۳۵۴ کوچی مانگی) تاک‌به‌یتیکی هه‌یه ده‌لی:

ئوه‌ند زار و زه‌بوونی تو‌م که لیم بر‌وانی نامینی

مه‌گین ده‌نگم بیسی و باوه‌ری بینی که هه‌ر ماوم^۱

۱. کفی بجسمی نُحولاً أَنَّنِي رَجُلٌ لَوْ لَا مُخَاطَبَةُ أَيَّاكَ لَمْ تَرَنِي

«حاجى قادىر» دەربارەى دەم و بەژنى يار فەرموويەتى:

تا دەستى نەدا خەنجەر و نەيفەرموو دەسا دەى

حاجى بكوژن خيىرە مەدەن ئىتر ئەمانى

ئىمكانى لە لاي ئەو عولەماى موو دەقەلېشن

عەنقا و ەفابوو چ مىانى، چ دەمانى

۱۱۲ فەرھاد دزانى توژ پەرويز مەپرس

ئەتواری غەمى عىشق و سوړا شيرينى

۱۱۳ بى نوقته نهن دائيره ئىحسان كه «مەلا»

دەوووار چ كىت دائيره يەسا تەكوينى

ماناى وشەكان:

نهن: نين؛ ئىحسان: چاكە؛ دەوووار: زۆر خولدەر؛ تەكوين: پىكھاتن؛ ئەتوار:
گۆران گەل، بارگەل.

بوختەى مانا:

پەرويزى مېردى شيرينى چوزانى ئەوين يانى چى؛ دەبى لە فەرھاد بېرسين. ئەو
دەزاني دلکيشى شيرين تا كوئ بوو. ئەوين چەند جوړە دەردى ەن. ەمموو
جەغزىك نوقتهى ناوەندى ەەر ەيە. ئەوين ئەو نوختەى ناوەندەس لە جەغزى ئەم
جىھانەدا. ەەتا پياو بەو نوختە نەگا، سەرگەردانە و بەدەورى جەغزا خول دەخوا. دەسا
ئەى يار! بەزەيىت بە مەلادا بىت. شارەزاي كه لە بارەگات؛ كه چىتر بە سەرگەردانى
بە دەورى جەغزا نەسووپى. با بگاتە تۆ؛ كه نوختەى ئەو جەغزە گەورەى ەمموو
ئافەرىدەى تىدا، ەەر تۆى؛ ەەر تۆى.

به قا نینن ل بو تشتی^۱

- ۱ ژ مابهینا دو ئه بروویان دینم قابه قه وسه یینی
«تعالی الله» بنی ره مزئی چ رهنگ ئافیتته مابه یینی
- ۲ بنی نووئین ل سهر سادان کو کاتب گوشه لی بادن
سهراسهر قاف تا قافه رمووزا حیکمه تولعه یینی
- ۳ به قا نینن ل بو تشتی، هتا کهنگی بکین پشتی
د عیشقا وان پهری روویان وهرن دنیا یه داده یینی
- ۴ ب بهر قا شیر و ئه لماسان ب تیریژین د شه هکاسان
سهراسهر ئه هلی دنیا یی دسووزی تورفه تولعه یینی
- ۵ «مهلا» بیلاهدفی دهوړی ب فی رهنگی ب فی تهوړی
نیشان دا وهک «نیشانی» کهس ده رانین دور ژ به حره یینی

مانای وشه کان:

تعالی الله: پایه بهرزیی بو خوا، نامه خوا؛ حیکمه ت: سور؛ عهین: چاو؛ حیکمه تولعه یین:
راستی ته ووا؛ حیکمه تولعه یین: کتیبیکه له عیلمی حیکمه تدا نووسینی نه جمه ددین
قه زوینی؛ پشتی: کۆله پشت، تیله که؛ پشتی: پاله و پشت؛ ده یینی: بده یینی؛
تورفه تولعه یین: چاو تروو کانیک؛ تهوړ: رهوانی ئاو؛ به حره یین: دوو ده ریا؛ به حره یین:
ناوی مه لبه ندیکی میرنشین له سهر خه لیج که ده ریا که ی جیگه ی راوی مروارییه.

بوخته ی مانا:

له نیوان دوو برۆیاند، به مه ودا ی ژئی که وانیک دیتته بهر چاوی دل و گیانم. خودایا

۱. ئهم غه زه له لکابووه ئه وی پێشه وه. لیکم کردنه وه و ئهم ناوه شم بو دانا.

گه‌وره‌یی بۆ تۆ. به‌چهند رهمز و ئیشاره، ئهم نێوان دوو برۆیه نه‌خشاوه. ده‌بروانه‌که ئهو جووته‌ برۆیه‌یه‌ی له‌شکلی نوون، له‌سه‌ر چاوانی وه‌ک «ص»ن ده‌سی توانای هونه‌رمه‌ندی خودای گه‌وره، به‌ره‌و تيله‌چه‌ماندوونی. وه‌کوو نه‌سسێک گه‌ياندووێه. ئیشاره‌ی راستی ئهو چاوه، هه‌موو دنیای له‌قاف تا قاف، وه‌به‌ر داوه‌ و له‌ده‌سکاری خودای جوانی، نیشانیکن. کتیبی حیکمه‌تولعه‌ینی وه‌لا ناوه‌ و که‌سی ئهو چاو و ئه‌برۆیه‌ به‌چاوی دل تماشاکا، چ‌ه‌ده‌دی هه‌س له‌ وه‌ستای کارسازی بی‌نیازی جوانی وا بی‌وینه‌ حاشاکا؟

دنیایه‌ که‌ بی‌به‌قايه‌ و هه‌رچی له‌ ناویشیدا، بۆ که‌س هه‌تا سه‌ر نه‌مایه‌. تا که‌نگی پالی پتوه‌ ده‌ین؟ تا که‌نگی له‌ کۆلمانی ده‌ین؟ وه‌رن وه‌ک من بکه‌ن یاران! شتی دنیا به‌ دلداریی وه‌گۆرپن و له‌سه‌ودادا بزانی ئیمه‌ سه‌رکه‌وتوین. «نالی» فه‌رموویه‌:

بێزاره‌ له‌ تۆ، ئێسته‌ هه‌ماغوشی عه‌دوته‌

دنیا که‌ دویتێ هه‌ره‌می موخته‌ره‌مت بوو

برۆی وه‌ک شیرێ ئه‌لماسن له‌ تیژیدا، ترووسکه‌ی چاوه‌کانیشی، له‌شاکاشی گرۆی مه‌یخۆری دلداران، به‌دی بکری. له‌چاو لێک‌نانی یارمدا، له‌ماوه‌ی چاو‌ترووکانیک، هه‌موو دنیا به‌گرپه‌ی ئاگر و تینی ئه‌وینی خۆی ده‌سووتینی. مه‌لا سویندت ده‌ده‌م به‌ خوا! له‌وان رۆژان وه‌کوو شیعرت ره‌وان و جوان و ره‌نگینه‌ و به‌مانا و خۆش و سه‌نگینه، له‌توانای کام غه‌واسدايه‌ له‌ناو ده‌ریاش دو‌ر و مرواری وا بێنی که‌ نیو هینده‌ی بنرخین؟

په سنی میری بۆتان

۱. ئه‌ی شه‌هه‌نشاھئ موعه‌ززهم! حق نیگه‌هدارئ ته‌ بی
سوره‌یی «اَنَا فَتَحْنَا» دۆرومادارئ ته‌ بی
۲. هه‌ر که‌نارئ پیڤه‌ وه‌رگیرئ عینانی هیممه‌تی
زوه‌ره‌ بی په‌یکئ ته‌ و که‌یوان ره‌ کپی‌دارئ ته‌ بی
۳. دائیما مه‌نزلگه‌ها سوورا ته‌ بت بورجا شه‌ره‌ف
تالیعی فه‌رخونده‌ و به‌ختئ سه‌عید یارئ ته‌ بی
۴. سه‌بعه‌یی سه‌بیاره‌ و نوه‌چه‌رخئ سه‌رگه‌ردان بقی
گه‌ردش و ده‌ورئ عه‌جه‌ب ده‌ر خدمه‌ت و کارئ ته‌ بی
۵. ماهتابا ده‌وله‌تی یه‌ک په‌رته‌وه‌ک شه‌معا ته‌ بت
ئاقتابا ره‌فعه‌تی به‌رقه‌ک ژ ئه‌نوارئ ته‌ بی
۶. لامیعی فه‌تخا ئه‌زل به‌رقئ ژ به‌ر تاجئ ته‌ دت
که‌وکه‌با سه‌عدا ئه‌به‌د نه‌جمه‌ک ژ سه‌بیارئ ته‌ بی

مانای وشه‌کان:

نیگه‌هدار: ئاگادار؛ دۆرومادار: له‌ ده‌ورانده‌ور؛ پیڤه‌: بۆ لای؛ عینان: جلّه‌و؛ ره‌کیب:
رکیف، ئاوزه‌نگی؛ ره‌کیبدار: مه‌یتەر؛ جلّه‌ودار، پیاده‌ی له‌ گه‌ل سواران؛ سوور: وارش؛
شه‌ره‌ف: بلندی و گه‌وره‌یی؛ فه‌رخونده‌: مباره‌ک؛ سه‌عید: پیروژ؛ سه‌بعه‌: چه‌وت؛
سه‌بیاره‌: گه‌رۆک؛ سه‌بعه‌ی سه‌بیاره‌: چه‌وت ئه‌ستیره‌ی گه‌ریده‌ له‌ ئاسماندا؛ ده‌ر: له‌؛
په‌رتو: شه‌به‌ق؛ ده‌وله‌ت: به‌خته‌وه‌ری.

پوخته‌ی مانا:

ئهی پادشای زۆر به‌قه‌در! خودای مه‌زن ناگای لیت بی. سوره‌تی «إِنَّا فَتَحْنَا» - که خه‌لاتی سه‌رکه‌وتنی پیغه‌مبه‌ره له‌سه‌ر کافران - هه‌میشه له‌ده‌وری تۆ بی. بۆ هه‌ر کوئ جله‌و وه‌رگێڕی، زوه‌ره قاسیدی ڕیگه‌ت بی و زوحه‌ل بیته‌مه‌یته‌رت؛ ڕکیغه‌که‌ت بۆ دابگرێ، تا سوار ده‌بیته. ئه‌و بورجه‌ی که‌مزی تۆیه و که‌وتۆته ناو وارشی شار و ناویان ناوه بورجی شه‌ره‌ف، به‌راستی بورجی شه‌ره‌فه و به‌وجوودی نازه‌نینت، شه‌ره‌فی په‌یدا کردووه. یاخوا هه‌میشه ئاوا بی. هه‌میشه هه‌ر به‌خته‌وه‌ر بی و گش رۆژت جه‌ژنی پیرۆز بی. جه‌وت ئه‌ستیره‌ گه‌ڕیده‌کانی ئاسمانی، به‌ئاسمانی خولده‌روه‌وه - که‌سه‌رگه‌ردان چه‌رخ ده‌خۆن - به‌و گه‌رانه‌سه‌مه‌روه‌وه له‌کار و خزمه‌تی تۆ بن. تیشکی مانگی دنیا‌داری و سه‌رکه‌وتن و به‌ختیاری وه‌ک گری مۆمی تۆ وا بی؛ که‌گری مۆمی پیشه‌تۆ، له‌مانگه‌شه‌و ڕۆشنتره. خۆره‌تاوی پایه‌به‌رزبی برووسکه‌ی ڕۆشنیی تۆ بی. ترووسکه‌ی خودای ئه‌زه‌لی، بۆ سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر نه‌یارانی ده‌وله‌ت له‌تانجه‌که‌تدا بترووسکی. ئه‌ستیره‌ی به‌ودمی ئاسمان، تا هه‌تایه، یه‌ک له‌کیشک‌گرانت بی.

- ٧ به‌رقی سو‌بوو‌وحی کو ئیشراقی ل سه‌د جانان دده‌ت
 ئه‌و کو که‌شفا دل دکت ره‌مزه‌ک ژ ئه‌سراری ته‌بی
 ٨ رایه‌تا فه‌تحتی ژ نه‌سرا ته‌کو هه‌ر مه‌نشوو‌ر بوو
 شه‌هسه‌واری فه‌رری سو‌بو‌حانی عه‌له‌مداری ته‌بی
 ٩ نه‌ی تنی ته‌بریز و کوردستان ل به‌ر حوکمی ته‌بن
 سه‌د وه‌کی شاه‌ی خوراسانی د فه‌رواری ته‌بی
 ١٠ گه‌رجی ده‌ر ئیقلمی رایع هاتی ته‌ختی سه‌له‌نه‌ت
 بادشاهی هه‌فت ئیقلمان سه‌لام کاری ته‌بی
 ١١ چیمه‌نا سولتانی یه‌ک لاله‌یه‌ک باغی ته‌بت
 گولشه‌نا خاقانی خاره‌ک ژ گولزاری ته‌بی

۱۲ ئی ژ ئه مرا ته ی موکه ره ره م سه رکه شی کت میسلی شه مع
به ر سه ری تیخی ته و مه فتولنی مووکاری ته بی

مانای وشه کان:

سوبووح: خودا؛ ئیشراق: تیشک هاویژی؛ نه سر: سه رکه وتن، یاریده دان؛ مه نشوور:
بلاو کراو، شه کاو و هه لکراو؛ عه له مدار: ئالا هه لگر؛ ئیقلیم: مه لبه ند؛ رایع: چواره م؛
سه لته نه ت: ده سته لات و فه رمانه هواپی، سولتانی؛ چیمه نا سولتانی: بنکه ی ته یمووری
له نگ بوو له ئیران؛ مووکار: تیژی مووه لگر.

بوخته ی مانا:

ترووسکه ی نووری خودا، هه رگا له سه د جو ره گیانان بدات، ده زانی چیان ده دلدایه .
پازان بۆ تۆ ئاشکرا کا و پازداری نه یینی تۆ بیّت.
ئالای مه مله که ت گرنت، هه ر بشه کی و سه رکه وتوو بی. شاسواری شه وکه تی خودا،
ئه و ئالایه ت بپاریژی. نه ک هه ر ته وریژ و کوردستان به ته نی هی تۆ بی؛ یاخوا
فه رمانه هوا ی خوراسانیس سه ر بۆ فه رمانت نه وی کات. هه رچه ند له مه لبه ندی چواره م
چویه سه ر ته ختی گه وره یی، به ئواتم پادشای حه وقورنه ی دنیا یه بی نه سلاوت. له
ته یمووری له نگ زلتر بی. له خانی مه غول گه وره تر. چیمه نی سولتانی ته یموور، تاکه
گوله میلاقه یه کی باغت بی. باغچه ی خاقان، درکیک له گولزاری تۆ نه هی نی.
هه ر که سیکی له فه رمانی به ریژی تۆ سه رکیشی کات، یاخوا وه ک مؤم سه ری به تیخ
به برین بچی و به ر تیخی مووکار ت که وئ.

۱۳ شاهباز ئه رچه ند په روازی ب بالا بیّت و ره ت

دی د نیف تۆرا ته بیّت و سه یدی شونقاری ته بی

۱۴ شاهی پوره هیه ت د دیتر لی ب سه همی زیده یی

ساعه تا غه فله ت خویا بی کووز دبن باری ته بی

۱۵ هه رسه ری ده ولت هه بت دی هه ر دنیف به ندا ته بت

هه رکه سی عاقل بتن دی هه ر د چۆکاری ته بی

- ١٦ ئی دڤیت ئازاده بت دئ چه هفتیر لوتفا ته بت
 هه رچی ئیستغنا د دل بهر میننهت و پاری ته بی
 ١٧ هه رکه سی قهسته ک د دل دئ قهستی ده رگاهی ته کت
 ئی د خاتر ئه رجوو کت دئ هه ر چاکاری ته بی
 ١٨ ئی نه ده وله تخوایی چه زرهت بت ژ نیفا جان و دل
 شوبهه تی ئه هلی شه قا بهر قه هر و ئازاری ته بی

مانای وشه کان:

شاهباز: بازی سپی؛ پهرواز: فرین؛ کووز: پشت چه ماو، کوور؛ چوکاری: چاکری،
 خزمه تکاری؛ ئازاده: سه ره به ست؛ ئیستیغنا: بی نیازی؛ پار: بهش؛ ئه رجوو: ئاوات، ره جا؛
 چه زرهت: حوزوو؛ چه زرهت: وشه ی پێزلێ نانه؛ شه قا: به دب ه ختی؛ شه قی: یاغی؛
 ئه هلی شه قا: جه هنده می؛ قه هر: تووره یی.

بوخته ی مانا:

ئه وانه ی شاباز ئاسایی به زه فێن، هه رچه ندی که بێن و بچن، هه ر ده که ونه تۆری تۆوه
 و ده بنه راوی شمقاری تۆ. شای ئێرانی، هه یبه ت و مه ترسیی زۆره؛ به لام ئه و به شه ی
 لی زیاده. ده مه وی له خوت وخافل په یدا بیی و پشتی له ژیر باری تۆدا، دا بنه وی. هه ر
 سه ریکی خوا به خت و ئیقبالی دابی، خۆی ده خاته بهر دلداریی تۆ. هه رکه س ئاوه زی
 له لا بیت، هه ر خزمه تکاریی تۆ ده کا. کئ بخوازی ئازاد بژی، چاوه نۆری تۆیه. کئ
 ده یه وی بی نیازی بی، به رمنه تی ئه و به شه یه تۆ ده یده یه ی. هه رکه س نیازی له دلدایه،
 بیته ده رگات نیاز په وایه. کئ ئاره زووی هه رچی ده کا، با بی و له تۆ داوا بکا.
 هه رکه سیکیش به دل و گیان تۆی خۆش ناوی، یاخوا وه کوو جه هنده میانی
 به دب ه خت، قه هر و ئازاری لی باری.

١٩ ماب عیش و نووش و شاهی ئه‌وقه‌ده‌ر عومری ته‌بت
چهنده‌کێ سالیکی موجه‌ده‌ده‌ بیت و بی، زاری ته‌بی
(یان: سالیکی موجه‌ده‌ده‌)

مانای وشه‌کان:

ما: ماو، باقی؛ عیش: ژیان؛ عیش و نووش: خوش رابواردن؛ شاهی: شادی؛ شاهی:
خونکاری؛ قه‌ده‌ر: ئه‌ندازه؛ سالیکی: سالیکی؛ سالی: به‌ ژماره‌ی ئه‌بجهدی سه‌ت و یه‌که.
قه‌رن سه‌ت ساله. به‌و ساله‌وه که قه‌رنی تازه ده‌ستپێده‌کا، ده‌بیته سه‌ت و یه‌ک؛
موجه‌ده‌ده‌: تازه‌وه‌کراو؛ موجه‌ده‌ده‌: به‌ به‌هره؛ بیت و بی: هه‌ر بی و بین؛ زار: سازگار و
موافق؛ زار: منال؛ زار: زه‌بوون؛ زاری: لاوینی.

پوخته‌ی مانا:

هه‌ر باقی بی و خوش رابویری. ته‌مه‌نت هینده‌ درێژ بیت، که هه‌تا قه‌رن کۆن ده‌بن و
سه‌رله‌نوێ تازه‌ ده‌بنه‌وه، هه‌موو قه‌رنیک تۆ هه‌ر لاو بی و زه‌مان دایم له‌گه‌ل تۆدا
سازگار بی و تۆ هه‌میشه هه‌ر خونکار بیت.

٢٠ هه‌ر که‌سی نه‌ ژ جان دوعاگووی و سه‌ناخوانی ته‌بت
گرتیی قه‌یدا ته‌ و ئامانجی نووباری ته‌بی
٢١ مه‌دره‌کێ عیلمی زه‌میری شه‌مه‌یه‌ک وه‌سفا ته‌ هات
وه‌ر نه‌ که‌ی عاله‌م ب شه‌ئنی قه‌در و میقداری ته‌بی
٢٢ قه‌ست و داخوازا «مه‌لی» دائیم ژ جان و دل ئه‌فه
هه‌ر ده‌ندا خزمه‌تی پێشده‌ستی دیداری ته‌بی

مانای وشه‌کان:

١. نیمه‌ی دووه‌می ئه‌م به‌یته، وا نووسرابوو: «چندکی سالک مجدّد بیت و بیزاری ته‌بی». منه‌تبارم
خوێنده‌واران له‌ من باشتی بزائن. «هه‌ژار»

نووبار: تازەكەوان؛ زەمیر: بریەتییه لە دل و ھەناو؛ شەممە: كەمێك؛ شەئن: ڕەوا،
دەربارە؛ میقدار: ئەندازە؛ مەدرەك: ھۆی تیگەیشتن.

پوختەى مانا:

ھەركەس نزا بۆ تۆ نەكا و لە دلەو ھەسنى تۆ نەدات، یاخوا لە زنجیرەى تۆدا شەتەك
درئ و بە تیری تۆ سەكەت ببێ.

بە ئەندازەى زانست و ھەستى دلى خۆم، ئەو كەمووسكە پەسنەم داوى. دەشزانم لە
ھەموو دنیا كەس بە ئەندازەى جەنابت پایەبەرز و بەرپز نییە. لە دەست كى دى وەكوو
تۆ ھەى، پەسنت بدات؟ لە گیان و دلمەو ھە دەلیم: ھەر بۆ ئەو ھى بە دیدارى تۆ شاد
ببم، خزمەتكارى و بەردەستى تۆ بویتە ئەوپەرى ئاواتم.

ديسان په سنی میرشهره ف

- ۱ خانې خانان لامیعې نه جما ته هر پور نوور بی
که شتییا به ختی ته ئه ز بایې موخالیف دوور بی
۲ که وکه با سه عدا شهره ف تالیع دنیف بورجا ته بت
دا تنی تو ژ چه رخی بالا شوبهې مه مه نزوور بی
۳ ئه نجومی چه رخی موچه دده ب هر ژ زاتی ته ی شهریف
که سبې ئه نواری بکن حه تتاکوو نه فخا سوور بی

مانای وشه کان:

خانی خانان: سهروه ری سهوهران؛ تالیع: دهر که وتوو، هه لاتوو؛ تالیع: بهخت؛ مه نزوور: به چاو؛ ئه نجوم: نه جم گه ل؛ نه جم: ئه ستیره؛ موچه دده ب: پشت کوور؛ نه فخ: پف؛ سوور: که له شاخ که قه دیم تیایان ده تووراند وه ک شه پیووری ئیستا. بؤ ناگادار کردنی دنیا له هاتنی کاتی قیامهت، فرشته ئیسرافیل ده که له شاخ ده توورپنې؛ خوا فره موویه: «هرگا ده سوور توړپندرا، باسی شانازی به ره گه ز له ناو ده چی»؛ سه حرگاهان: دهمه و به یانان.

پوخته ی مانا:

ئهی مه زنی سهروه ران! ئه ستیره ی به تیشکی بهخت، هه میشه هه روا پر نوور بی. گهمیه ی بهخت له بای پیچه وانه ی ژبان، خوا بیپاریزی و به دوور بی. هر وه کوو ناوت شهره ف، ئه ستیره ی شهره ف و ئیقبال، هر له ناو بورجه که تدا بی؛ تا له و ئاسمانه بهرزه وه - که بریه تییه له ماله کهت و سهری له ئاسمانی ده سوو - وه کوو مانگ تریفه بدا و له بهر هه موو چاوان دیار بیت.

ئه ستیره کانی ئاسمانی، پشت چه ماوه هه تا رږژی قیامه تی دی، له ئه ستیره ی ئیقبالی

تۆ تیشک و پروناکی وەرگرن. خۆر بەیانان بەر لە جیی تر، گزینگ لە کۆشکی تۆ دەدا. دیارە بە نیازە ھەموو پۆژ، پۆشنیی لە زیارەتی تۆ بە نەسیب بئ و ئەوسا بەسەر دنیایەیدا، پەخشان بکات. (دیارە کۆشکی میر لە جزیری، لە جیی تر بەرزتر بوو و ھەوڵ گزینگ لەوی داوہ.)

- ٤ ئەختەر! تە ژ پەردەیا غەیبی ئەگەر بیستن زوھوور
دئ بتن نیسفوننەھاری وەر شەبی دەيجوور بی
٥ (تایەتەلکورسی) و (ئەنعام) ھەیکەلا تۆخی تە بن
بئ نیھایەت پورمراد و بئ عەدەد مەنسوور بی
٦ ھەر کەناری وەرگەرینی پیڤە عەزم و ھیممەتی
رایەتا فەتحت ب نەسرا «لَمْ يَزَلْ» مەنشوور بی
٧ خەیمەتا نووری عینایەت «ظِل» ئ مەمدوودی تە بت
سوورەیی «أُمُّ الْكِتَاب» ماداری حەزرەت سوور بی
٨ پاشی نەوشیروان دبیم دئ حاکمی عادل توی
میسلی حاتم دئ بدانی دەر جیھان مەشھوور بی
٩ ما جزیری شوبھی داری تەختی ھەفت ثقلیم بت
ھەم ب حوکم و سەلتەنەت ئەسکەندەر و فەغفوور بی

مانای وشەکان:

ئەختەر: ئەستیرە؛ نیسفولنەھار: نیوہ پۆ؛ دەيجوور: تاریکی تۆخ؛ ھەیکەل: ھەمایەل و نوشتە؛ پیڤە: بۆی، بۆ لای؛ ظِل: سیبەر؛ مەمدوود: درێژکراو؛ أُمُّ الْكِتَاب: سوورەتی فاتحە؛ نەوشیروان: پادشایەکی ئێران بوو بە خاوەن داد ناوی دەرکردووہ؛ حاتم: ھەرەبیککی ھۆزی تەبی کە بە دەھندە ناوی دەرچووہ؛ دان: بەخشین، توخ؛ جوققەھێ پاتشایەتی.

پوخته ی مانا:

وهک له پیشه کی باس کړا، له زهمانی میرشهره فدا، شاری «جزیرا بۆتانی» وارشیکی له بهردی تاشراو لی کړاوه؛ هه موو قورئان له بهرده کان هه لکه نراوه. مهلا ده لی: نه ستیره ی تو، نه گهر له پهرده ی به پیوار له شهوی تاریکه شه ودا بیته ده ری، دنیا ده بیته نیمه پړ. له بهر خوا ده پارپمه وه نهو قورئانه به سووره تی فاتحیا و نه نعام و نایه ته لکورسی و تیکړاوه، هه ر وهک له وارشی شاره که ی پاته خت پاریزگارن، نوشته ی جوققه ی سهریشت بن. هه میسه سه رسه لامه ت بی و به هه موو ئاواتان بگه ی و سه رکه وتنت به سه ر دوژمن، له بنه نه یه ت. به ره وهه رکوئ پرپار بده ی هیرش به ری، ئالای پیروزی و سه رکه وتنت شه کاوه بی و قهت نه نه وی. تیشکی به زه بی خودایی، وه کوو سیبه ر ده گه لت بی و سیبه رت کورتی نه هیئی و هه ر خاوه ن پایه و سایه بی. سووره ی پیروزی فاتحیا وارشی ده ور به رت بی و له به لایان بتپاریزی. به بیرى من، فه رمانه هوا ی هه ره به داد، پاش نه نوشیروان هه ر تو بووی. به به خشینیش وهک حاتم، ناوبانگت ده روا. به هومیدم شاری جزیرا بۆتانی پاته ختی هه ر حه وت ئیقلیم بی و به شه وکته و حوکمرانی، وهک نه سکه نده ر و فه غفوور بی.

۱. میسلئ جه م جاما زهرین خالی نه بی ته ژ باده یی

دا ژ خه مرا شادمانی دائیما مه خموور بی

۱۱. ما د باغی عه یش و نووشی هه ر ب ساز و نه رغنوون

کامران و کامبه خش و دلخوش و مه سروور بی

۱۲. چه نده کی شیرین ب سوړ ده ربه ندی دیوانا ته بن

به ندی شاپوورئ ته بن تا خوسره و شاپوور بی

مانای وشه کان:

جه م: کورته ی ناوی جه مشید که پادشایه کی ئیران بووه؛ مه خموور: سه رخوش؛ ده ربه ند: خزمه تکاری ده سته ونه زه ر؛ ده ربه ند: نهو شوپنه ی شیرینی فه رهاد لی بوو؛ شاپوور: کوړی شا؛ شاپوور: ناوی پادشایه کی ئیران بوو که هیرشی کرده سه ر

عەرەبان و پەنجاھەزار دیلی لێ گرتن و شانی سمین و بە پەتیکەو بەستەنەو و
عەرەب بە ناوی شاپورەکی شانان (زولئەکتاف) ناوی دەبەن؛ **شاپوور**؛
وینەکیشتیکبوو؛ ببوو دەلالی خوسرەو، شیرینی بو تەو دەکرد **خوسرەو**؛ پاشا؛
خوسرەو؛ مێردی شیرینی فەرھاد. مەلا لەو شیرەدا زۆری تەلە ناوەتەو!

پوختەمانا:

وێک جەمشید خواوەن شکۆ بی. جامت دنیای تێرا دیار بی. ھەمیشە لە بادە ی شادی
مەر و پەر بی و ھەرگیز پیالەت خالی نەبی. لە باغی خوشگوزەرانی ھەمیشە دلشاد و
ساز بی و ئاھەنگ و بەزمت بگەرێ. بە مراد بگەیی؛ خەلکیش بە مراد بگەینە و ھیچ
کەمایەسی نەھێنی. ھەرچی جوان و خوین شیرین و دل دەکێشن بەرەو خۆیان،
نۆکەری دەستەونەزەر بن لە دیوانت. ھەرچەند شاو شازادە ھەبە لە دنیا، بێنە
نۆکەری کۆری تۆ. ھەموو فەرمانڕەوای نامۆ، وێک عەرەبیان لێ بقەومێ بە دەستی
شاپووری ئێران، خوسرەو و دەلالەکەشی و شیرینەکی دەربەندیشی، خزمەتکار و
کارەکەری مالی تۆ بن.

- ١٣ ھیندەکی رۆژ و شەفەن تیک عید و لەیلێ قەدر بن
جام مەدام پەر بادە بت، لێ نە ژ مەیا ئەنگوور بی
١٤ شوبھەتی پروو حوڵقودوس عەردێ تو پێ لێ داینی
سەبزه و رەیحان و نەسرین و گولێ مەنقوور بی
١٥ ھەر دەرێ نەعلی فەرەس شوبھەت بوراقی ئێ کەفت
چەشمەیی حەیان ژ ئەو عەردێ موبارەک فوور بی
١٦ ما تە عومری خزر و نووح و مولکی زولقەرنەین بتن
گۆنەدا چەرخی مولەممەع ھەر ب تە مەعموور بی
١٧ خاسی تەشریفا تە بن دەریا و دەربەندی عەجەم
دا خەلاتین ھەر سەحەر سەد زەرکەش و مەخموور بی

مانای وشه کان:

ئەنگوور: تری؛ لی داینی: لی دادەنئی؛ مه نقوور: دندوو کالی دراو؛ نه عل: نال؛ بوراق: ئەو فرشتە ی بوو بە ئەسپی پیڤه مبهەر و بۆ میعراج سواری بوو؛ فور بوون: فیچقه کردن؛ نووح: پیره پیڤه مبهەریک بوو تا تمهەنی نۆسه دوپه نجا سالی دەگەل ئۆمه ته که یا ژیاوه. باوه پریان پی نه هیناوه. نه فرین و تووکی لی کردوون. خۆی گه میه ی له دار تاشیوه و هه وال و کهس و کاری خۆی و له هه موو زینده وه ریکیش نیرومیوکی تی ناوه. ئەوسا باران دایکردوو و لافاو دنیای داگرتوو. هه رچی جانەوه ر له دنیان جگه له وانە ی ناو گه میه، له و لافاو دا خنکاوان. گه میه ش له پاش له ی نه مان، له سه ر دوندی کتیی «جودی» له کوردستان نیشتۆته وه. نیر و می تیک به ر بوونه وه و ژیانیان به سه ر گرتۆته وه؛ موله ممه ع: بریقه دار کراو؛ مه عموور: ئاوه دان؛ ته شریف: خه لات؛ ده ره بند: به ندهر؛ مه خمور: مه خمه ر، قه دیفه.

بوختە ی مانا:

هه رچه نده ی رۆژ و شه وی تۆن، جیژنه و له یله تولقه در بن. پیاله ت هه میشه پر مه ی بی. به لام باده ی تری نه بی؛ باده ی خۆشه ویستی خوا بی. وه ک نازانم کی گوتویه:

له ئەسپابی فه ره ح سالۆنی عه یش ت پر ته داره ک بی

شه وت هه ر رۆژ و رۆژت جه ژن و جه ژنت لی مبه ره ک بی

یاخوا له کو ی پی دادەنئی، ودمی وه کوو شوین پای فرشته جو به ر ئیل وا بی. له ودمی ئەو، ئەو زه مینه پر بی له سه وزه و ریحانه و غونچه ی خه ریک پشکووتن و لقه نه سرین. یاخوا نالی ئەسپه که ی تۆ، وه هه ر زه مینییک ده که وئ، ودمی ئەسپه بالداره که ی پیڤه مبه ری که به سواری ئەو چوو ه میعراج، بۆ ویش هه بی. ئاوی ژیان ی له جی نالی فیچقه بکات. ته مه نت وه کوو ته مه نی نووح و خدران، هه ر له دوو بی و پاتشایه تی زولقه رنه ینت به نه سیب بی که باجی له رۆژی ئەستاند و پیشی به عاجوو ج باجوو ج گرت. تایبه تی خه لات دان ی بن به ندهر گه و ده ریای ئیرانی و له به هره ی وان، هه موو رۆژی له به یاندا- که ته شریف دینییه دیوانی- سه تان پارچه و بالا پۆشی زه ری و مه خمه ر، به سه ر نزیکانی خۆتا، دابه ش بکه ی.

- ۱۸ گھرچی دھر دیوانی ھزرهت پور ھقیرین شوبھی موور
چھشمی تھ چھشمی سولھیمانی ب حالی موور بی
۱۹ ئی نه وهک گوی بی سھروپا بیت د بهندا خدمهتی
ماد چھوگانا تھ ھھر پھرکھنده و مھقھوور بی
۲۰ مالیسانی من دوعاگویی ل دھرھق وھسفی خان
مھزھری سیرپا کھلامی وھک درھختا توور بی
۲۱ ھھر د مھدھی تھ و سھنایی سینھ و قھلی «مھلی»
بی تھفاوت قولزوما پور لوللوی مھنسور بی
۲۲ ژاستانی دھولھتی غایب نھ بی جارھک «مھلا»
دا ژ فھرمانی موکھرھم دھمبدهم مھسموور (مھئموور) بی

مانای وشھکان:

ھقیر: بی نرخ و سووک؛ مھقھوور: غھزھب لی گیراو، تیشکاو، خھمگین؛ لیسان: زمان؛
مھزھر: دیاریدھر؛ درھخت: دار؛ مھنسور (منشور): پھرژ و بلاو؛ موکھرھم:
بھریژوھورمھت؛ مھسموور (مئموور): بھرھمھند؛ مھئموور: فھرمانبھر؛ بی تھفاوت: بی فھر ق.

پوختھی مانا:

خانی سلیمان ناسایی! من خۆم له باره گای تۆدا- که پریه له پیاوی گهوره- وهک
میرووله دیته بهرچاو. بهلام تۆش ههروهک سلیمان، له میروولهی دهپچاوه، به چاوی
خۆشی و بهزهیی وهملایینه. ههركهس وهک گۆی گرۆفهر و بی پا و سه، بۆ بههرهی
تۆ ههلهنسوورئ، گۆریهتی لهبهر کاشۆی تۆ، سهرگهردان و پهرژ و بلاو و تیکشكاو
بیت. زمانم له پهسنی تۆدا، وهک چیرۆکی ئهو دارهیه که له توورئ مووسای دههواند.
دار نهیدههواند؛ خودا دواندی. خودایه که تۆی خۆش دهوئ؛ پهسنی تۆ فییری زمانی
بهستهزمانی مهلا دهکا. لهوساوه که پهسنت ئهدهم، دل و سینهم وهکوو دهريا پرن له
مرواری پرژاو.

ههرگیز مهلا له دهرگای خۆت دوور مهخهوه! با ههمیشه گوئ به فھرمانی بهریزی
جهنابت بی و شانازی به بهختی بکات.

به یانی باش

به شیوه‌ی سهر بهندی (تهر جیح بهند)

۱ «صَبَاحُ الْخَيْرِ» خانئ من
 شَهْهَی شیرین زه بانئ من
 توی رووح و ره وانئ من
 بیت قوربان ته جانئ من
 «تَعَالَى اللَّهُ» چ زاتی تو
 چ وئ شیرین سیقاتی تو
 نه وهک قهند و نه باتی تو
 یه قین رووح و ه یاتی تو
 حیات و راحتا جانم
 «صَبَاحُ الْخَيْرِ» یا خانم!
 وه ره بینا هیا چه هفان
 ببینم به زن و بالایی

۲ «صَبَاحُ الْخَيْرِ» مه ستا من
 له تیفا جام ب ده ستا من
 خومار و مه ی په رستا من
 توی مه قسوود و قه ستا من
 ژ مه قسوودان توی به س من
 بین بهر چه رخی ته تله س من
 ژ غه یری ته نه فیت که س من
 ب ره ستوزین موقه ووه س من
 د به ندا زولفی چه وگانم
 «صَبَاحُ الْخَيْرِ» یا خانم!
 وه ره بینا هیا چه هفان
 ببینم به زن و بالایی

۳ ژ وئ زولفی، ژ وئ به ندئ
 ره ها یم لی ژ په یوه ندئ
 سیه ه چه شمی سپی زه ندئ
 ته سو هتم شو به ه تی فه ندئ
 شوین شه مع و شه مالم ته ز
 ژ بهر حو بیا ته لالم ته ز
 زه عیفم وه ک هی لالم ته ز
 سیفه ت گویین دکالم ته ز
 فه بولبولرا ب ته فغانم
 «صَبَاحُ الْخَيْرِ» یا خانم!
 وه ره بینا هیا چه هفان
 ببینم به زن و بالایی

۴

ٲە بولبولرا شەف و رۆژی
 ئەنی ماھی، شەفەق رۆژی
 کو دوورم ئەز ژ وی حۆری
 ژ وادی ئەیمەنا تووری
 ژ وی سوھتی دل و جانم
 وەرە بیناھیا چەھقان
 ل سەر وی تەرح و بشکوژی
 تە سوھتم شووبهھتی دۆژی
 تنی جارەک ل سەر سووری
 تەجەللا کر د نیف نووری
 «صَبَاحُ الْخَیْرِ» یا خانم!
 بیینم بەژن و بالایی

۵

ژ حوسنا وی تەجەللایی
 چ وەسفان بێم خەبەر نایی
 نە هشیارم ژ وی بەرقی
 سپێدە دا ھەتا شەرقی
 ژ زەربیی عیشق نالانم
 وەرە بیناھیا چەھقان
 یەدی بەیزا و بالایی
 وەلی دل جەزبەیی دایی
 ژ زەر تاجی ل سەر فەرقی
 وەلی نائیخمی فەرقی
 «صَبَاحُ الْخَیْرِ» یا خانم!
 بیینم بەژن و بالایی

۶

زەریفی نازکی شەنگی
 ب رۆژی ترا تو ھەفدەنگی
 کشاندن لی نە وەک جارار
 ژ رەنگی شیر و مووکاران
 ژ وی زەربیی پڕ ئیشانم
 وەرە بیناھیا چەھقان
 سیفەت حۆری پەری رەنگی
 دو رەشتوزین سیە رەنگی
 خەدەنگین قەوسێ نووباران
 رەشاندن سینە وەک باران
 «صَبَاحُ الْخَیْرِ» یا خانم!
 بیینم بەژن و بالایی

۷
 فه که جاره ک خهت و خالان
 ب خوونه لی مه عه بدالان
 ئیجازهت دی مه دهستووری
 ژ نیشا زولمهت و نووری
 ژ دل تالانی خالانم
 وه‌ره بیناهیا چه هقان
 ل سه‌ر وان مه‌سند و پالان
 بینین عید و سه‌رسالان
 په‌ری ره‌نگی سیفهت حووری
 بنووشین مه‌ی د فه‌رفووری
 «صباح‌الخیر» یا خانم!
 بینم به‌ژن و بالایی

۸
 ژ شه‌هکاسا کو قه‌رقه‌ف تی
 نیشانه ک دلبه‌ری که‌فتی
 ژ وی جامی دنۆشم ئه‌ز
 ژ عامی لی دپۆشم ئه‌ز
 کوغالیب مه‌ست و سه‌کرانم
 وه‌ره بیناهیا چه هقان
 مه‌یا نوورین موشه‌رره‌ف تی
 ژ بۆ من هه‌ر سه‌حه‌ر خه‌ف تی
 سه‌حه‌ر له‌و نه‌ی ل هۆشم ئه‌ز
 ب جان هه‌ر لی دکۆشم ئه‌ز
 «صباح‌الخیر» یا خانم!
 بینم به‌ژن و بالایی

۹
 وه‌ره پیشبه‌ر «مه‌لا» یی خوه
 ب شه‌فقه‌ت که لیقای یی خوه
 مه‌س‌نیحایی ل بیماران
 شه‌هیدین شیر و مووکاران
 ل دیدارا ته‌ه‌یرانم
 وه‌ره بیناهیا چه هقان
 شه‌هید و موبته‌لایی خوه
 «مه‌لا» نه‌مرت ب دایی خوه
 که‌سین گه‌زتی دو ره‌شماران
 کری ئامانجی نووباران
 «صباح‌الخیر» یا خانم!
 بینم به‌ژن و بالایی

مانای وشه‌کان:

صبح‌الخیر: به‌یانی باش؛ شه‌هی: پادشای؛ شه‌هی: جیی ئاره‌زوو؛ یا: ئه‌ی؛ خانم:

گەرەمی من؛ خانم: خاتوونەكە؛ پەيوەندی: گرفتاری، گیرۆدەیی؛ ئەنی: ھەنیە، توێل؛
وہ لی: وەھا لیی؛ بەلی: ئاری؛ بەلام: نائیخمی: ناخەمی، ناخەم؛ زەرب: لیدان؛
زەرب: ژەنینی مووزیک؛ مەسنەدوپال: پالەوپشت؛ عەبدال: دەرویش و ھەلوەدا؛
سەر سال: نەورۆز؛ قەر قەف: بادە؛ پێشبەر: رووبەر وو.

پوختە ی مانا:

ھەموو وشە دژوارە کانم مانا کردەووە؛ خویندەوار دەیانزانێ. ئەگەر گوێ نەدەینە
یەك بە یەكی وشەكان، مانا كە وای لی دی:

١	بە یانت خۆش و گەش خانم	کەزە و ھیوای دل و گیانم
	لە بسکندایە تە یانم	ئەوینت بۆتە ئامیانم
	بەلیم تۆ چەندە شیرینی؟	نە وەك قەندی نە ھەنگوینی
	ئەتۆ گیانی ئەتۆ ژینی	ئەتۆم ھیزی ئەتۆم تینی
	بە قوربانت دەكەم گیانم	بە یانت خۆش و گەش خانم
	وەرە پرووناکی چاوانم	ببینم بەژن و بالا کەت

٢	لە مەستی چاوە کەت مەستم	نەما ھۆشم برا ھەستم
	بە ناز و غەمزە ناوەستم	بە خیری خۆت وەرە دەستم
	لە جوانیت بوویە پیری من	ئەوینتە دەستگیری من
	تەنێ ھەر تۆی لە بیری من	ئەتۆی سەردار و میری من
	پەنای بۆ من کەسی بۆ من	ئەتۆ فریارەسی بۆ من
	خەنیم تا تۆ ھەسی بۆ من	لە عالەم تۆ بەسی بۆ من
	گراوی داوی کەزیانم	بە یانت خۆش و گەش خانم
	وەرە پرووناکی چاوانم	ببینم بەژن و بالا کەت

۳ دلم بهر بى له كه زيان
له په نجهى ناسك و جوانت
ته وینداری زیانتاللم
گرې تى چوو په و بالم
له تاوان بى سه روزمانم
وه ره پرووناكى چاوانم
ره ها تايم له چاوانت
گرم گرت بوومه شه مدانت
په پوولهى پروومه تى ئالم
ده سوو و تيم ناشى بشنالم
به يانت خوښ و گهش خانم
بيينم به ژن وبالا كهت

۴ خودا له و به ژن وبالا يه
پشيوې خسته دنيا يه
گرېكى خوا له توور جارې
ته من دېتم له تالارې
له تينى دينى بريانم
وه ره پرووناكى چاوانم
له ناو ئه و ئال ووالا يه
دلم پولووى له بهر بايه
كه مووسا دى له سهر دارې
ده سا چوڼ ئوقره ناتارې
به يانت خوښ و گهش خانم
بيينم به ژن وبالا كهت

۵ شه وهى بسكول و كاكولې
به روسينگى سېي وسولې
له هه را پرېزى بشكوژى
ده دهن پر شنگ و تيروژى
وه كوو دل خانه ويرانم
وه ره پرووناكى چاوانم
سپېدهى لامل و قولې
په ل وپووزى خړوخولې
كلوى زير له سهر روژى
دلم هه ده ستى ده كروژى
به يانت خوښ و گهش خانم
بيينم به ژن وبالا كهت

۶ له شوخى و ناسكى و شهنكى
په رى زادهش په رى په ننگى
له چاوى مه ست و سپوه ننگى
پروحم كه و ته نه فه سته ننگى

کهزیت وهک جووته په شمارن
مژولت تیری په دارن
به برزانگانه برزانم
وهره پرووناکی چاوانم

بروت وهک شیري مووکارن
به رهو جهرگم سه ره و خوارن
به یانت خوش و گهش خانم
بینم به زن و بالا کت

له روژی جیژن و سه رسالان
پرسه حالی بی حالان
چ ناقه ومی ته گهر وا بی
نه وندت باله پای خوا بی
نه ماوی ورده خالانم
وهره پرووناکی چاوانم

که داروده سته لیت هالان
بهرموو بیننه دیار خالان
یه قینم کابه که چ نابی
ده گهل دلدار دلت چا بی
به یانت خوش و گهش خانم
بینم به زن و بالا کت

۷

۸

له بادهی بهرده میم پروانی
دلیم بووراوه تهو عانی
لهووی پروژیووه بینهوشم
وتم رازیکه ده بیوشم
به سه رخوشی چ ده توانم؟
وهره پرووناکی چاوانم

له وینهی پروومه تی جوانی
له هوش خوم چووم له رامانی
په روش و مات و خاموشم
به لام هه یهاته تی کو شم
به یانت خوش و گهش خانم
بینم به زن و بالا کت

۹

بزهی تهو تهنکه لیوانه
له ره ی تهو شه کره سیوانه
نه خوشی چاوی به خومارم
«مهلا» ی ژاری به ئازارم
له ده ستدایه دهرمانم
وهره پرووناکی چاوانم

شیفان بو شیت و دیوانه
له گش ئازاری هه توانه
به نازانت بریندارم
ده بانهمرم بکه چارم
به یانت خوش و گهش خانم
بینم به زن و بالا کت

بتي جوانان

سهنه ما سوږ ژ سه مه د شه وقي ژ حق دايه وجوودئ
 گهر عه زازيل بديتا نه دبر غه يرئ سجوودئ
 غه رق بوم نه ز د غه ما عيشقي د وه قتي سه حه رئ بوو
 كو ته جه للاي جه مالي ل ميسالي به شه رئ بوو
 نه ژ له ونئ به شهران من ديه لي ديمئ زه رئ بوو
 نه ز ديم پرووحي قودوس بوو ب خوه يا حوور و پهرئ بوو
 لهو ب حوسن و نه زه رئ رهمز ژ سير را قه ده رئ بوو
 خه مريين سه يرئ ل ديم حه لقه ل دورا قه مه رئ بوو
 سه د خه ده نگ دانه جه گهر سينه ژ زه ربئ به كه رئ بوو
 ل مه ئيش و ته له مان زيده ژ تيرا قه جه رئ بوو
 دل ژ مه بوويه په له ك جان و جه سه د تيك سه قه رئ بوو
 لهو مه شهب تاب سه حه ر ناله يه وه ك مه غني عوودئ

سهنه ما سوږ ژ سه مه د شه وقي ژ حق دايه وجوودئ
 گهر عه زازيل بديتا نه دبر غه يرئ سجوودئ

ماناي وشه كان:

عه زازيل: شه يتان، مه له ك تاوس؛ زه رب؛ زه بر؛ به كه ري: له ت وپه ت؛ قه جه ر:
 خوشبه ز، به پي؛ قه جه ر: ناوي عه شه رتيكي مه غولي بوو كه ته ممووري له نگ سالي ۸۰۳
 هينانيه ئيران و شه ركه ري سه فه ويانيش بوون. له سالي ۱۲۱۰ ږا تا ۱۳۴۴ اي كوچي -
 مانگي پادشايه تي ئيرانيان له ده ستا بوو؛ په له ك: پولويك، په نگرېك؛ سه قه ر:
 جه حه نده م؛ مه غني: مه غنه، ئاواز؛ عوود: سازيكه وه ك تار ده چي.

پوختہی مانا:

شہ پالیکي که وهک بت ده پیه رستم من،
 ترووسکه و شوقی نووری خوايه؛ دیتوومه له دنیايه.
 ئەگەر شەیتان لەباتی بابە دەم، یارمی بدیتایه،
 ھەزار سـوژدەي دەبـرد یـه کجـي
 بەرەو ئەو بەژن و بالایه

بەیانیک بوو کە پرشنگی خودای جوانی، وەکوو عینسانێ خۆی شان دام؛ بەرەو دەریای ئەوینداریی و خەمی ھان دام. لە گێژاویا نوقوم بووم؛ بێ سەروشوین چووم. بە دیمەن ئادەمیزاد بوو لەبەر چاوم؛ بەلام جوانی وەھا سەوزە و بەناز و غەمزە، قەت نابێ لە دنیا بێ. بلیم ھۆری و پەری بوو؟ نا. دەلیم ھەر عەزەرتی جووایە ھاتبوو بەرچاوم. لەرە ی پەرچەم بە دەم سروە ی بەیان لەو مانگی روخسارە و لە دەوری سیوی کولمانی، نمونیک بوو لە کردە ی جوانی بێ وینە ی دەسی رەنگینی خوای جوانی. وە بەر تیری تماشای دام؛ بە پەیکانی بژانگ پیکرام و جەرگم ئەنجن-ئەنجن بوو. خودا ھاوار! بە چی ئاو داوون ئەو تیری بژۆلانە؟! لە جی تیری قەجەر فیشتەر بە دەرد و ئیش و پڕژانن. لە دیداری برۆی لاری، لەش و گیانم بە یە کجاری، وەکوو کوانووی قەلاشکاری، لە گوێن تەندووری گڕ سوورە. لە دوور ھالاو و تینی تی. دلی چۆل و بیابانم پەرەنگیکە کە لەو چۆلە لە بەر با بێ. لە تاوی دیتنی چاوی، دەنالینم بە سووتاوی، شەو و ڕۆژ دەنگی نالینم، وەکوو بلویر و شمشالە لە گالیندا.

شہ پالیکي که وهک بت ده پیه رستم من،
 ترووسکه و شوقی نووری خوايه؛ دیتوومه له دنیايه.
 ئەگەر شەیتان لەباتی بابە دەم، یارمی بدیتایه،
 ھەزار سـوژدەي دەبـرد یـه کجـي
 بەرەو ئەو بەژن و بالایه

نەزەرە ک وێ بە شەرێ لەب شە کەرێ ھۆری سرشتی
 نادرم ئەز ب مە ی و کەوسەر و ھوورین د بەشتی

ئی دیبہ ئەو ب خوە جاره ک د عه جییم کو بهش تی
 ته زوان قهوس و کهفانان چ خهدهنگن د بهوهش تی
 ئەوه من شافی دهردان مه چ حاجهت ب نقشتی
 گهر بکت حوسن و جهمالا خوه تهجهللا د کهنشتی
 دبتن بهیتی قودوس ئەهلێ زیارت ژ حه بهش تی
 سینه پوتخانهیه ئیرو مه ژ دیم و قهد و قشتی
 ب دلێ ساده چ کم ئەز؟ کو تهجهللا نه گههیشتی
 ئەوه من قیبلهیی جه بههت د قیام و د قعوودی

سه نه ما سوڤ ژ سه مه د شهوقی ژ حق دایه وجوودی
 گهر عه زازیل بدیتا نه دهر غه یری سجوودی

مانای وشهکان:

سرشت: ماک و ئامیان؛ نادرم؛ نادهم؛ ئی دیه: ئەوی دیتوو به؛ شافی: شفادهر؛ نقشیت:
 نوشته؛ کهنشت: ههم کلیسا، ههم نوێژگه ی جوو؛ پوت: بت؛ جه بههت: توێل،
 رووبه روو؛ قیام: هه لسان؛ قعوود: روونیشن.

پوخته ی مانا:

نیگای چاوێکی ئەو جوانه - که چاوی هۆریه کانیشی له بهر پرشنگی هه لئایه - و له
 تاسه ی لیوی شیرینی، تکه ی لیکاوی ده میانه، به باده ی پاک و ئاوی کهوسهر و حۆری
 به ههشتی گهر وه گۆرم، شیت و ناحالیم. ئەوی جارێک ئەوی دیبێ؛ ئەگهر جارێک
 وهسهر هۆش بێته وه، سه یره.

ئهتۆ بروانه لهو جووته کهوانانه ی برۆیانی و سه ری نووکی بژۆلانی - که په یکانان
 دهبارین - چ راست هاوێژ و توند و تیژ و لهش دابیژ و دل پێکن. ئەمن جه رگم به سه ر
 ئەو نووکی په یکانانه وه ماوه و بهخوڤ زووخواوی هه لدینی. بژیشکی وا له کوێ بێنم به
 دهرمان و به هه توانان برینی گیان وه برژنێ؟ عیلاجی دهردی دلداران نه لوقمان پێی
 ده چارین و نه کاری نوشته نووسانه. به ته نیا یاره چاره؛ ههر وه کوو ئازار له وێرایه،

ئەویش دەرمانە بو دەردم.

ئەگەر پرشنگی روخساری، لە گۆشیکێ کلیسا، ورشەورشی بێ، حەبەشیانیش بەرەو خۆی رادەکیشتی بێنە کڕنووستی.^۱

لە نوێژاندا، لە سوژدەدا، ئەمن کڕنۆش بەرەو یارم دەکەم. لە دانیشتن، لە ھەستانا، ھەمیشە روو بە دلەرم و ئەوێستا کە دل و گیانم وەکوو بتخانەییەک وایە و بتی من کۆلم و پەرچوو کە ی گەش و ئال و رەشی بۆنخۆشی نازدارە.

دلی ساکار چ لی بکەم من، بە بێ پرشنگی دلدارێ؟!

شەپالێکی کە وەک بت دەپەرستم من،

ترووسکە و شۆقی نووری خواوە؛ دیتوومە لە دنیاوە.

ئەگەر شەیتان لەباتی بابەدەم، یارمی بدیتاوە،

ھەزار سوژدە دەبەرد یە کجی

بەرەو ئەو بەژن و بالایە

«مەحوی» دەلی:

سەر کە شۆریکی نەبی، من زرکەتالم بۆچیە؟

دل کە عیشقیکی نەبی، شوشە ی بەتالم بۆچیە؟

قیلە یا ئەھلی دلان گەر بکتن کە شفی جەمالی

یا تەجەللا کە ژ بەر تاج و پەران قەوسێ ھیلالی

کی ب دل کافرە ئی سەجدە نەبت جەبھەت و خالی

یا نەدت شەھدە ب ئایاتی د وئ وەقت و مەجالنی

لەیلەتولقەدر ب من ئەو سەعەت و عیدە د سالی

۱. مەلا باسی لە دایک بوونی عیسا مان وەبیر دێنی؛ کە ئەستێرێک لە ھەنداو غارە کە ی زیدی قەتیس ما بوو. مەجووسی و پیاوی جێ گەورە ی حەبەشیانیش - کە بەو ئەستێرە وە ھاتبوون - بە ھۆی ئەستێرە کە زانیان مەسیح ھاتۆتە دنیاوە. «ھەژار»

شہ فقہ کر پھر دہ ہلانی سہ حہری شوخ و شہ پالی
 نہیساندیم ژ شہ نوار و سورئ شوبہی شہ مالی
 مہ شہا مہ ست و شہ کہ رلہ ب مہ دا مہی ژ پہ یالی
 نہ گہام سہ جدہ بیم پور خہ جلیم نہ ز ژ ویسالی
 حادری بہ رقی ل دلد، ژ تہ جہ لا و شہوودی

سہ نہما سور ژ سہ مہد شہوقی ژ حق دایہ وجوودی
 گہر عہ زازیل بدیتا نہ دیر غہیری سجوودی

مانای وشہکان:

پہر: پھر تہاوس کہ شازادہ خانمان لہ دہوری تانجہ زیرہ کہی سہریان دہدان؛ شہ ہدہ:
 شادوئیمان، شایہ تی؛ مہ شہا: رویش، رابرد؛ خہ جلیم: شہرمہ زار بووم؛ حادری: فہوری.

پوختہ ی مانا:

نہ گہر جاریک بہرہ و تہہلی دلان - یارم - پہ چہ و پروپوش لہ پرو لا دا، کہ وانہی مانگی
 دوو بروکہی، لہ خوار تانج و پھراندہ بیتہ بہرچاوان، دہبی کئی ہیندہ کافر بی و دلی
 رہش بی، نہ چینہ سوژدہ بو تہو توئل و خالانہ و نہ کا باوہر بہوندہ ئایہ تانہی وا لہ
 پروخساری تہوا دیارن؟ شہویک، شہو نا، لہ نیوانی شہو و پروژا - کہ تازہ بہر بہیان
 دہنگووت - بہزہی بہ منی ہہ ژاردا ہات و پرووہندی لہ پرو لا دا. بہ دینی، چاوی دل
 پشکووت. لہ سہیری بہ ژنوبالای شوخوشہنگی، واق و ور دامام. لہ دلکیشی و لہ
 مہستی چاوہکانی، ہہر گرم گرت و لہ چہشنی مؤمی داییسام. بہ مہستی ہات بہ
 لا ما؛ تہو شہ کرلیوہ و بہ مہی جوانی، مہسی کردم. لہ شہرمانا لہ بیرم چوو کہ
 سوژدہی بو بہرم تہوسا. برووسکہی پروژی پروخساری، دلی گرتم. لہ جیوہ کاری خوئی
 کرد و دلی بردم. چلوں سوژدہم لہ بیر چوو؟! خواہ توبہ.

شہ پالیکی کہ وہک بت دہیپہرستم من،
 ترووسکہ و شوئی نووری خواہ؛ دیتوومہ لہ دنیاہ.

ئەگەر شەیتان لەباتی بابەدەم، یارمی بدیتایە،
 ھەزار سووژدە ی دەبەرد یە کجی
 بەرەو ئەو بەژن و بالایە

روھنیا چەشم و چرایامە نزام ھیزی دبیرم
 کو د زیندان و حەبس خانەیی وئ بەند و ئەسیرم
 ژ خەدەنگین قەجەری سینە تەژی گەزمە و تیرم
 دل د نیف حەلقەیی زولفا سیەھا بوو ژ عەبیرم
 تیک پەریشان ژ لەف و شەتری و تاین ژ حەریرم
 تو ھەیی من د دنی لەو د دنی بە گلەر و میرم
 زیر و مال ئەرچی نەدیرم تە ددیرم نە فەقیرم
 ژ ئەفینا تە شەپالی د شەفان شوپھێ نەدیرم
 ژ لەبێ لەعلی شە کەرباری تە وە ک شە ککەر و شیرم
 مە ژسەر تا ب قەدەم سوھتنە وە ک ئاتەش و عوودی

سەنەما سور ژ سەمەد شەوقی ژ حەق دایە و جوودی
 گەر عەزازیل بدیتا نەدیر غەیرئ سجوودی

مانای وشەکان:

روھنی: رووناکی؛ تو ھەیی من: تۆ بۆ من ھەیی؛ تە ددیرم: تۆم ھەییە؛ نەدیر: ناگری
 سەر چیا؛ عوود: نەوعە داریکە بۆ بخوور و بۆنخۆشی دەیسووتین.

بوختە ی مانا:

تۆی بۆ شەوی بەختم چرای. تۆ سۆمایێ چاوەکانمی. من ھەر بەو بیرەو دەژیم کە
 گیرۆدە ی ئەوینی تۆم؛ لە بەندی تۆ رەھا نابم. (یان: ئاخۆ ھیچ لە بیرێ ماوہ کە من
 یەخسیر و دیلی ویم؟) ھەناوم پڕ لە تیری تیلە چاوی تۆن - کە لە تیری قەجەر،
 ھەستەم ترن - دلەم دەناو گەوی رەشی ھەرە بۆنخۆشی کەزیتدا سەرگەردانە. وە کوو

بسکی لوول دراوت، وهک گولینگهی سهر و شه‌ده و هه‌وری لاری بان کلاوت - که له سهر ئاوریشمی پرچان په‌ریشانن - په‌ریشانم. کی له من به‌خته‌وه‌تره؟ هه‌تا تۆم هه‌ی، خۆم به‌ به‌گلهر، به‌ میری میران ده‌زانم. جا با زیر و مال شک نه‌به‌م؛ تا تۆم هه‌ی، نالیم هه‌ژارم. له سایه‌ی ئه‌وینی تۆوه، هه‌موو شه‌وگار، به‌ هۆی گری ده‌روونمه‌وه - وه‌کوو ئاگری سهر چیا - له هه‌موو ئاقاران دیارم. له سای باسی لێوه ئاله شیرینه‌که‌ت، هینده خویتم شیرین بووه، قسه‌کانم چیژه‌ی شیر و شه‌کر ده‌ده‌ن.

هه‌م ناگرم له ئه‌وینت هه‌م بخوورم، بۆ خۆ ده‌ خۆمدا ده‌سووتیم و دووکه‌له‌که‌م - که یادیکی تۆی تیکه‌له - بۆنی له عوود و بخووران، زۆر خۆشتره. تۆ مه‌خلووکی تایبه‌تیت.

شه‌پالیکی که وه‌ک بت ده‌په‌رستم من،
ترووسکه و شۆقی نووری خوایه؛ دیتوومه له دنیايه.
ئه‌گه‌ر شه‌یتان له‌باتی بابه‌ده‌م، یارمی بدیتایه،
هه‌زار سوژده‌ی ده‌بهرد یه‌که‌جی
به‌ره‌و ئه‌و به‌ژن وبالايه

بئ‌حساب شۆخ و شه‌پالێ ل «مه‌لێ» قه‌هر و غه‌ده‌ر کر
نه‌ ئه‌م ئانینه خه‌يالێ نه‌ ل حالێ مه‌ نه‌زه‌ر کر
قه‌ت نه‌کر شه‌فقه، لیباسی غه‌زه‌بێ زیده‌ د به‌ر کر
عیلله‌تا جه‌ور و جه‌فا و ئه‌له‌می جه‌ب جه‌گه‌ر کر
عه‌یلان‌دین د فیراقی سته‌می سینه‌ ب که‌ر کر
ئاها! هه‌تا مرنی ئه‌ف ژ مه‌را داغ و که‌سه‌ر کر
سه‌فه‌را شام و عیراقی ل مه‌ خوه‌ش لازم و فه‌ر کر
ب مه‌دا ژه‌هر و ره‌قیبان د ده‌قی شه‌هد و شه‌که‌ر کر
ئه‌م بویین پیت و په‌ره‌نگ له‌و ژ ویسالی مه‌ هه‌زه‌ر کر
نازک و نه‌یشه‌که‌ر و خووب و شیرین قه‌دد و خدوودی

سه‌نه‌ما سور ژ سه‌مه‌د شه‌وقی ژ حه‌ق دایه‌ وجوودی
گه‌ر عه‌زازیل بدیتا نه‌دبر غه‌یری سجوودی

مانای وشه کان:

قههر: غهزه ب؛ غهدهر: بی شه رتی؛ عیله ت: سه به ب؛ عیله ت: نه خوشی؛ عهیلاندین: تهره ی داین، خافلاندینی؛ سته م: زولم؛ سته م: هسته م و دژوار؛ که سه ر: خه م و کول؛ فه ر: کورته ی وشه ی فه رز؛ پیت: بلیسه؛ په ره نگ: سکل؛ ده ف: ده م، زار؛ خدوود: کولمان.

بوخته ی مانا:

یاری چه له نگ و شوخ وشه نگ، په نگه له «مهلا» دلته نگ بی؛ له به لینی دیداری پاشگه ز بیته وه. به خت په شم؛ هه ر به یادیشیدا نایه م. له ئاوړ ویدانه وهشی، دوور به شم. سه ره پای بی ئیلتفتایی، به رگی غهزه بی پۆشیوه و تیکۆشیوه ده رده که م لئ گرانتر کا. ده رد و کوانی زۆر به ژانی داخی دلن و له ناو قوولایی جه رگمدا جی خوش ده که ن. بۆ دیداری ده مخافلینی و هه ر ئه مرۆ به سه به م پی ده کا. ئه و ده ستاو ده ست پی کردنه، داخی دلن هه تا مردن. له عه یبه ت ده ردی ده روونم، ئاواره بووم؛ هه تا شام و عیراقیش چووم. به لام به چی سه بووریم دیت؟ به راستی ناهه قیی یارم له منی ده کا، له ئه ندازه ده رکه وتوووه. ژه هری دووری ده دا به من؛ که چی شو فار و به دکارم، له ده وری ئه و، هه موو رۆژیک رووی ده بینن و له ره واتی هه نگوینی ده می شیرینی، ده م شیرین. راستوو ده وئ، من مافی گله ییم نیه. ئه و به ژن شوخ و شیرینه ی، وه ک قامیشه شه کر ده چی. ئه و کولمه ئال و ناسکانه ی، له په ره ی گولی گولاوی ناسکترن. چۆن به رگه ی ئاگر ده گرن؟ منیک که له تینی ئه وین، گرم به رزه و هه موو گیانم بۆته پۆلوو، ده بی له خوی بپاریژم. وا گریمان فه رمووی: «مهلا» با بیته لام و بمبین. چۆن ده ویرم بچمه دیاری و له و ناسکه نزیک بیه وه؟ یاری من له و بتانه یه که ناشی په رسیاره که ی تخوون که وئ.

شه پالیکی که وه ک بت ده یه پرستم من،

ترووسکه و شۆقی نووری خوایه؛ دیتوومه له دنیا یه.

ئه گه ر شه یتان له باتی بابه ده م، یارمی بدیتایه،

هه زار سوژده ی ده بـرد یه کجی

به ره و ئه و به ژن وبالا یه

تیری نیگا

به شیوهی کلکه‌دار (موسته‌زاد)

۱ یا رامی قَلْبِی بِسِهَامِ اللَّحْظَاتِ! هِیْهَاتُ نَجَاتِی
مازالَ فِدَاءَ لَکَ رُوحِی وَ حَیَاتِی مِنْ قَبْلِ مَمَاتِی

مانای وشه‌کان:

یا رامی: ئه‌ی هاویژه؛ قَلْبِی: دل؛ بِسِهَامِ: به تیرانی؛ لَحْظَاتِ: نیگیان؛ هِیْهَاتُ: زور
دژواره، چه‌توونه؛ نَجَاتِی: پرگاریم؛ مازال: هه‌ر هه‌یه؛ فِدَاءَ: قوربان؛ لَکَ: بۆ تۆ؛ رُوحِی:
گیانم؛ وَ حَیَاتِی: ژیانیشم؛ مِنْ قَبْلِ: له‌پیش؛ مَمَاتِی: ده‌می مه‌رگم.

پوخته‌ی مانا:

ئهی ئه‌و که‌سه‌ی دلت کردم به ئامانجی تیری نیگات! زور دژواره پرگاریم بیت. گیان و
ژینم قوربانی تۆن. هه‌ر به قوربانیشتی ده‌که‌م؛ هه‌تا ماوم و نه‌فه‌وتاوم.

۲ نَمَقْتُ إِلَى بَابِكَ يَا قُرَّةَ عَيْنِي! بِالْذَّمِّعِ كِتَابًا
أَشْهَدْتُ عَلَى الْوَجْدِ مِدَادِي وَ دَوَاتِي سَلْ مِنْ عَبْرَاتِي

مانای وشه‌کان:

نَمَقْتُ: نووسیم؛ الی بابک: به‌ره‌و ده‌رگات؛ قُرَّةَ: فینکایی؛ عَيْنِي: چاوم؛ بِالْذَّمِّعِ: به
فرمیسک؛ کتبا: نامه‌یه‌ک؛ أَشْهَدْتُ: ئاگادارم کرد؛ عَلَيَّ: له‌سه‌ر؛ وَجْدَ: ئه‌وین، تاسه،
مه‌یل؛ مِدَادِي: مه‌ره‌که‌فم؛ وَ دَوَاتِي: مه‌رکه‌فدانه‌که‌شم؛ سَلْ: بپرسه؛ مِنْ: له؛ عَبْرَاتِي:
فرمیسکانم.

بوخته ی مانا:

فیئکی و سؤمای چاوه کانم! نامه یه کم به فرمیسکی خوینین نووسی و بؤ ئاسانه تم بهرئ کرد. مهره کف و دهواته کفش به ئه وینی منیان زانی؛ ده توانی له ئه شکم پرسی.

۳ مَذْ زَيْنَكَ الدَّهْرُ بِأَزْهَارِ جَمَالِ يَا رَوْضَةَ حُسْنِ!
أَخْجَلْتَ طَلَّ الْوَرْدِ بِحَبِّ الْجَنَاتِ بَيْنَ الْعَرَمَاتِ

مانای وشه کان:

مَذْ: له وه تا؛ زَيْنَكَ: رازاندوویته وه؛ دَهْر: زه مانه؛ ازهار: گولان؛ جَمَال: جوانی؛ رَوْضَه: باغچه و گولجار؛ حُسْن: جوانی؛ أَخْجَلْتَ: شهرمه زارت کرد؛ طَلَّ: ئاوانگ، شهونم؛ حَب: دانه؛ وَجَنَات: وجنه گهل؛ وَجَنه: کولمه، بَيْن: نیوان؛ عَرَمَات: نوخته گهلی رهش له سهر سپی.

بوخته ی مانا:

لهو ساوه دهستی زه مانه به جوانی تۆوه خهریکه و به گولانت و دهه پرازیئی و تۆی کردۆته باغچه ی گولان، ئاوانگ له شهرمی ئارهقی دانه-دانه ی، دهوری خالانی سهر گۆنات، سهر داده خا و زۆر تهریقه.

۴ جِلْبَابُ دُجَى صُدْغِكَ الْهَابُ فُؤَادِي يَحْكِيكَ عِيَاناً
نِيرَانُ جَحِيمِي حُجِبَتْ بِالشَّهَوَاتِ مِنْ كُلِّ جِهَاتِي

مانای وشه کان:

جِلْبَاب: سهرپۆش؛ دُجَى: تاریکی؛ صُدْغ: لاجانگ؛ الْهَاب: گرپه گرتن؛ فُؤاد: دل؛ يَحْكِيكَ: بۆت ده گێرپیته وه؛ عِيَاناً: به ئاشکرا؛ نِيرَان: ئاگر؛ جَحِيم: جهه ندهم؛ حُجِبَتْ: بهرپيوار بووه؛ شَهَوَات: ئاره زوو گهل؛ مِنْ كُلِّ: له گش؛ جِهَات: لایه نان.

بوخته ی مانا:

بسکی رهشت - که لاجانگیان داپۆشیوی و هاتوونه سهر کولمه ی سوورت - ئاشکرا تیت ده گه یه نه که دلم چۆن گرپه ی به رزه و ئاگری ئه وین له دلما - که وه ک ئاگری دۆزه قه - له هه موو لاوه ئاره زووی دیداری تۆ و ره شایی به ختی نه گبه تم، داپۆشیوه و له بهر چاوی تۆ نه دیوه.

۵ فِی ظُلْمَةٍ اَصْدَاغِكَ مُذْ اَصْبَحَ مِسْكٌ يَا ظَبْيَ حَرِيمٍ
قَدْ اَحْرَقَ فِی الصَّيْنِ قُلُوبَ الظُّبَيَّاتِ نَارُ الْحَسَرَاتِ

مانای وشه کان:

فِی ظُلْمَةٍ: له تاریکایی؛ اَصْدَاغ: لاجانگان؛ اَصْبَحَ: گه ریاوه، بوته، اَصْبَحَ: که وتۆته به ره به یانه وه؛ ظَبْي: ئاسک؛ حَرِيم: ئه نده روونی مال؛ قَدْ: لیره دا به مانا بی گومان؛ اَحْرَقَ: سووتاندی؛ فِی الصَّيْنِ: له چین؛ قُلُوب: دلان؛ ظَبَيَّات: ئاسکان؛ حَسَرَات: عه زه رت و ئاواتان.

بوخته ی مانا:

ههر له وساوه، له شه وی که زیه کانتیه وه بۆنی میسک، له سپیایی به ره به یانی لاجانگت په رژ و بلاوه، به کۆمه ل که ژالانی چین - که میسکی چاک وای وانه - و تیگه یشتوون میسکیان ره واجی نه ماوه و ناگاته ئه و بۆنه میسکه ی له تیسکی بسکی تۆوه دیت، به عه زه رت و ئاواته وهن، بگه نه تۆ. زۆریش ئیره ییت پی ده بهن؛ که تۆی کارمازیکی مالیی، گرۆت له وان بر دۆته وه. به ئاگری ئیره یی و تاسه، سووتاون و دلپان له سویت په روو کوه.

۶ كَمْ تُحْرِقُ اَحْشَايَ وَ فِی فِیكَ زُلَالٌ وَالشَّارِبُ مِنْهُ
يَحْكِي خَضِرًا مَوْرِدُهُ مَاءُ حَيَاتٍ لَا فِی الظُّلُمَاتِ

مانای وشه کان:

کَم: چهند؛ تُحْرِقُ: دهسووتینی؛ احشای: هه ناوم؛ فیک: ده می تۆ؛ زَلال: ئاوی شیرین و رهوان؛ شارب: خۆره وه؛ مِنْهُ: لهو؛ خَصِر: سهوزه گیا؛ خَصِر: خدری زینده؛ مَوْرَدُه: شوینی خواردنه وهی، کانیه که ی؛ ماء حیات: ئاوی ژیان؛ فی الظلمات: له تاریکستاندا.

بوخته ی مانا:

ئهو لیوه شیرینه ی تۆ، له بان ده می بیچه لانه ت - که سه رچاوه ی ئاوی ژیا نی شیرین و فینک و رهوان - هه رکه سی خوا به ختی بدا و لهو لیوانه ی تۆ هه لمژی، وه ک سهوزه یه ک له ئاوی ژیان پاراو بووی، قهت سیس نابێ. (یان: وه ک خدری زینده ی نه مر، گه یشتۆ ته سه رچاوه ی ژین؛ نه شگه یوه ته تاریکستان.) هه تا که ی دل ده سووتینی و هه روا تینووم ده هیلییه وه؟ ده به زه ییه کت پیماییت.

٥ مِنْ «أَحْمَدَ» فِي لَيْلَةِ أَصْدَاغٍ مِلَاحٍ لَاحَتْ كَلِمَاتٌ
مَنْ يَسْمَعُهَا فَاحٍ بِمُسْكَ الدَّعَوَاتِ جَيْبُ الْغَدَوَاتِ

مانای وشه کان:

مِلَاح: خوین شیرینان، جوانان؛ لَاحَتْ: دیاری دا؛ کَلِمَات: وشه گه ل؛ يَسْمَعُهَا: ده بیسی؛ فَاح: بۆنی بلاو کرده وه؛ دَعَوَات: نزایان؛ جَيْبُ: دل، ناوه رۆک؛ غَدَوَات: به یانان.

بوخته ی مانا:

چهند وتاریک له په سنی شهوی که زیانی و به ره به یانی لاجانگی سپی و جوانی یاری نازدار، له جهنگه ی به ره به یاندا، ئه حمه دی دلدار درکاندی. کێ بیان بیسی بۆنی میسکیان لێ هه لده مژی؛ که له ناوه ینانی بسکی، بۆنخۆش و به به رامه بوون.

چرای کوردستان

۱ پور ژ دینا ته غه ریبم خانم
 هر ب جان ته شنه له بی له علانم
 یو و سوفی جورعه که شی هیجرانم
 لهو شوبی دایره سهر گهردانم
 ب دل تاتهش ژ جه گهر بریانم
 عاشقی نازک و مه حبو و بانم
 گولی باغی ئیره می بو هتانم
 چ ته بیعت به شهر و ئینسانم
 د ریبا یاری ل ریزا سانم (صانم)
 سبه هی عیده و ئه ز پی زانم
 خواهش برینداره کی بی ده رمانم
 ژ ته سهر تا ب قه ده م حه یرانم
 دل د به ندا گریه ها زولفانم
 نوقته یا دائره یی زیندانم
 باده نوشی قه ده حی حیرمانم
 لهو په ریشانم و پور ئیشانم
 تو مه بین بی سهر و بی سامانم
 شه بچراغی شه بی کوردستانم
 «لِلَّهِ الْحَمْد» چ عالی شانم
 لهو د ئیقلمی سوخن خاقانم
 کوب کی را ته سه حهر قوربانم
 جاره کی شه فقه که، رووحم! جانم!

ژ خود پرا فه که به ندا به ریپی دینه ری حوری میسالی زه ریپی

ناز کی نه یشه که ری سور په ریپی

مانای وشه کان:

موسیف: دل به داخ و خه مبار؛ جورعه: قوم، فر؛ حیرمان: بیبه شی؛ سامان: دارایی؛
 بی سه روسامان: بی سه روبه؛ بو هتان: مه له بندی بو تان له کوردستان؛ شه بچراغ: چرای
 شهو، گه وهه ری هره نایاب که به شهو ده ترووسکی؛ عالی شان: پایه بهرز؛ سان: سه گان؛
 سان: رانان، رانراو.

بوختەى مانا:

سەرۆەرەكەم! بۆ دیدارت زۆر بەتاسەم. ھەیرانی لە سەر ھەتا پێتەم؛ چەند جوانی؟! گیانم تینوو دینى لیوى تەنک و ئالته. دڵم گراوى کەزیانتە. پڕ لە داخەم، ژەھرى دووریتەم چیژتووھ. لە زیندانى ئەوینتدا، بوومەتە نوختەى ناوھندی؛ بۆیە جەغزى سەرگەردانم و لە گەش لا بێ دەره تانم. لە جیات بادە، بێبەشیم لە دیدارى تۆ، دەرخوارد درا. دڵم وەك ئاگردانىکە، جەرگمى لە سەر دەبرژى. پڕ لە ژان و پەرىشانم. دلداری خوین شیرینانم! دۆستى ناسک و نازدارانم! لێم مەروانە کە وا بێ سەروسامانم. تاقەگولەى بەھەشتەکەى مەلبەندى چىای بۆتانم؛ بوومە شەوچراى کوردستان. با بمناسن کە من چتۆ مەرفێکم؛ چۆن کەسێکم. سوپاس بۆ خوا، لە سایەى ئەوینى تۆو، جى بلند و پایەبەرزەم. خۆم لە پىزى دلداراندا جى کردووە و خۆ بەسەگى دەرگای یار دەزانم. بۆیە وا گەفت پەوانم و لە چاو شاعیران قاقانم. دەزانم سەبەینى جیژنە و منت دەوئ بۆ قوربانت؛ چۆنکە ھەرچەند بریندارى ئەوینى تۆم، بە لەش ساغەم و نامگەرەکە دەرمان بکړم؛ لە ئەوینت رزگارم بێ. دەسا گیانە شیرینەكەم! بەزەت بە گیانى مندا بێ. بیکە لە راھى خودادا، دوگمەى سینە بترازیتە، با بەر لە قوربانى کردن، بپروانم ئەو سینە جوانەت. تۆ وەك حۆریت؛ تۆ دین بەرى؛ تۆ جوانترین سەوزە پەنگى؛ تۆ ناسکى؛ تۆ وەکوو قامیشەشەکرى لەبالادا؛ تۆ وەکوو پەرى دلکیشى.

سەوسەنێن تازە و مشکین والان	بەس پەرىشان کە لە سەر سەرمانان
فەكە جارەك تۆ ژ دۆرا خالان	ژ دل ئەم داینە بەر چەنگالان
خەنجەر و شیر و رمین قەتتالان	نەزەرئ وەرپەدە ساحیب حالان
کو ئەسیرین دەست ھەییالان	لەو ئەلف تین مەد ھەرفین فالان
کۆل شەكلى رەقەمى سەر سالان	تۆى مورا دا مەژ ھەر ھەربالان
زەمەزەم و دەنگ و زمیھنا لالان	جەزبەدا مەب ھەزار ئەحوالان
لەو دنالین ژ نەسەق ەبدالان	کۆب مەستى ددرن بەك پالان
عەنبەرىن خەمرى و سۆسن ئالان	سۆھر و زەر شەترى و چیچەك ئالان

مىسرىيان دل مە ژ خوە کر کالان تە ژ قەوس وقە زە حىن خە لخالان
 کو بوین دايرە شوبهەت هالان خەمرىن خەم زە دە نىسبەت دالان
 کو چە فاندینە ژ رەنگ کوپالان مىسرىيان وەربدە بەر سىقالان

زۆھرە رەنگى و شەفەق موشتەرىيى دىنبەرى حۆرى مىسالى زەرىيى
 ناز كى نەيشە كەرى سۈرپەرىيى

ماناى وشەكان:

والا: بەرز و بەقىمەت؛ مالان: ملان؛ سەر مال: دەسمالى سەر، سەرپۇش؛ قەتال:
 كوژەر؛ حەيىال: خاپىنۆك؛ بالان: بالايان؛ لال: بى زمان؛ ئالان: رەنگ ئالان؛ ئالان:
 هالان، لىك هالان؛ خە لخال: قۇلبەند، پاوانە؛ هالان: خەرمانانى مانگ؛ خەم زە دە:
 لارە وەبوو؛ كۇپال: كۇچان؛ سىقال: مشت و مال.

بوختەى مانا:

كەزىبە كانت - كە وەك مىسكى بەقىمەت و وك سۈيسنى تەرۈتازەن - بەس بەسەر
 دەسمالە كەتا و لەسەر ملان، بلاو بكة! جارىك لە دەورى خالائيان وەلا بدە! ئەو بسكە سەر
 بەقولا پانەت، چىنگيان لە ناو دلماى گىرن. ھەم خەنجەرن، ھەم شمشىرن، ھەم رەمبى دلدار
 مرىن. فىلەبازن، بەرەو خۇيانمان دەكىشن. دەتۆ وەرە سەيرىكى دلدارانت بكة! چۆن
 ئەسىرن لە ناو زىندانى پرچاندا. لە ناچارى فالمان بۆ خۇمان گرتەو؛ ئەلفى ھىنا. واتا:
 سالەكەى خۇش دەبى و بە دلدارى بەژن ئەلفىك - كە وەكوو ەرەر بەرچاوە - دەمپنەو
 و وەشۈپن بەختى خۇمان كەوتىن. رىمان كەوتە نىزىكى تۆ. خرەم و زرمە و گرمە و قرەمە،
 زىر و زەنبەرى بى زمان - كە لە جوانىت سەرخۇش بىوون و دەھەژان، جەزبە و حالى لىمان
 ھىنا. گشمان وەكوو دەمانبىن، وەك عەودالانى شوپن خالان، نالەمانە و لە ئەوینت و
 سەر خۇشىن، پالمان بە يەكەو و داو، تا نەكەوین و بۆ نىزىكىت گشتمان پالەپەستۇمانە؛ ھەى
 لەوەى زووتر بىتگاتى! لابسك و كەزى عەنبەرى، لە گوپن لقەسۈيسنەى تازە، لىك هالاون.
 گولى ئالى سەر كولمانت، دەگەل گولىنگەى سەرپىچت، وىك دەكەون. بازنە و خرخال و

لاسەرە و گۆل و گوارە، لە دەوری مانگی پوخسارت، بە خەرمانە دێنە بەرچاو. بسکە کانت
وہ کوو دالیک چە ماونەوہ. سەریان وە کوو گۆچان لارە. برۆ کانت - کە وە ک شیرى میسرى
دە چن - دلی مەیان کردە کالان؛ دەریانکی شە و لە خوین مشت و مالیان بکە! بە ڕەنگ
زوهرەى؛ بە تیشک چەشنی موشتەرى. وە کوو حۆرییە کى دینبەرى و سەوزە ڕەنگى. نازکى
و نەیشە کر ئاسای؛ بۆ دلکیشان وە ک پەرى وای.

سونبولین تازه موسەننا نە کرى	تورپە یا شەنگ مۆتەرپا نە کرى
خەمریان شیفته، توغرا نە کرى	عەرەرئ خارە و دیبا نە کرى
دل و دین غەرت و یە غما نە کرى	سەرى سەودازەدە سەودا نە کرى
گوهریئ نەرگسی شەهلا نە کرى	کوشتیئ خەنجەرئ بوپرا نە کرى
ساعەتئ قئ سەعەتئ پا نە کرى	مە ژ قەیدا خوہ تەسەللا نە کرى
لئ خەرامئ ژ مە مەستانە کرى	ژ مە دل کەعبە و بوتخانە کرى
دەعوئ دلبەرئ دا نە کرى	جیلوہ یە ک میرى و شاھانە کرى
پیشئ شەمعا خوہ، مە پەروانە کرى	دلی غەمدیدە یئ ما شا نە کرى
ل مە بئ پەرەدە تەجەللا نە کرى	وہہ جارە ک مە تەوہللا نە کرى
غەنجە کئ قەنج ل «مەللا» نە کرى	جەگەرئ ریش موداوا نە کرى
بکوژى عاشق و پەرەوا نە کرى	ل شەھیدئ خوہ تماشا نە کرى

ما وە دلبر دکر ن دلبرئ دینبەرئ حۆرى میسالى زەرئ

نازکئ نەیشە کەرئ سوپەرئ

مانای وشەکان:

موسەننا: نوشتاو، قەد کراو؛ موسەننا: دولایەنە؛ مۆتەررا: لول دراو؛ شیفته: شیواو؛ سەودا: شیت؛
سەودا: ماملە؛ سەودا: ئەوین؛ سەودا: ڕەش؛ گوهرى: گوپرى، قوربان؛ ساعەت: قیامت؛
تەسەللا: سەبوورى، تەرک؛ تەوہللا: بەسەر کردنەوہ، دۆستى؛ تەوہللا: ھەلوەدا، دوور خراو.

بوخته‌ی مانا:

سونبولی تازه‌ی که زیانت به دوو لا نه‌نووشتی‌نییه‌وه، لابسکان پیچ و لوور نه‌ده‌ی، بسکی ئالۆز- وه‌ک مۆری سولتان- ری‌ک نه‌خه‌ی، تافته و خارا ده‌بهر به‌ژنی وه‌کوو عه‌ره‌ری خۆت نه‌که‌ی، تا دل و دینمان تالان که‌ی و به‌خه‌نجهری مژۆلانت بمانکوژی و بمانکه‌یه‌ قوربانیه‌ی نی‌رگسی چاوی مه‌ست و کالت و سه‌ری شی‌تی ئه‌ویندارمان بۆ خۆت نه‌به‌ی، هه‌ر ئیسته‌ قیامت رانه‌که‌ی، له‌ زنجیری که‌زیه‌ کانت ره‌ها نه‌بین. ئیمه‌ دل‌مان بو‌تخانه‌یه‌که‌ تۆی تیدا‌ی و له‌ سایه‌ی تۆ بو‌ته‌ کابه‌. تۆ به‌ مه‌ستی و به‌ له‌نجه‌ولار رووی تی نه‌که‌ی، داوا‌ی دل‌به‌ری بی‌وینه‌ی تیدا نه‌که‌ی، خۆت ده‌رنه‌خه‌ی که‌ بزانی تۆ میر و شای دل‌به‌رانی، ئیمه‌ نه‌که‌ی به‌ په‌پووله‌ی به‌رمۆمی رووت، دلی خه‌مبارمان شاد نه‌که‌ی، هه‌میشه‌ هه‌ر ده‌رمان بکه‌ی، جارێک خۆتمان نیشان نه‌ده‌ی، نازیکی زۆر نازه‌نینانه‌ به‌رامبه‌ر به‌ مه‌لا نه‌که‌ی- که‌ جه‌رگه‌ برینداره‌که‌ی ده‌رمان بکری- هه‌ر دل‌داری خۆت بکوژی و گو‌ی نه‌ده‌یه‌ی، هه‌ر ته‌ماشای کو‌ژراوه‌کانیشت نه‌که‌ی، چۆن پیت بلیم تۆ له‌ دل‌به‌ری ده‌زانی؟ تۆ دل‌به‌ر نیت و دینه‌ری، ئه‌ی یاری سه‌وزه‌له‌رنگی حۆری ئاسا!

هه‌ردو قه‌وسین ته‌ ژ قودرته‌ نه‌ ژ یه‌نگ	زێ ب میزان بره‌شپن مه‌ خه‌ده‌نگ
بدرن سینه‌ ب سه‌ره‌نجه‌ پله‌نگ	رووم پشت دت عه‌جه‌می بیته‌ فره‌نگ
لی نه‌ وه‌ک واقیعه‌یا گیو و په‌شه‌نگ	هلبتن قه‌نج ژ نیف ئاته‌شی جه‌نگ
تین سواشی حه‌به‌شی و نۆبی و زه‌نگ	تو دزانی چ نه‌هه‌نگن چ نه‌هه‌نگ
فه‌که‌ له‌علان تو ژ سه‌ر شه‌ککه‌ری ته‌نگ	کو ژ مورادا ته‌ بوین پیت و په‌ره‌نگ
مه‌ستی جه‌ورا ته‌ مه‌، بی باده‌ و به‌نگ	بی ته‌ جانا ل مه‌ عاله‌م بویه‌ ته‌نگ
ژ جه‌فایا ته‌ نه‌ما قه‌ت ل مه‌ ره‌نگ	تو دزانی چ ده‌بیژت نه‌ی و چه‌نگ؟
ژ چ په‌یوه‌سته‌ دنالان سه‌ره‌ده‌نگ	مه‌ دخوونن قه‌د و به‌ژنا ته‌بی شه‌نگ ^۱
چ بکم فه‌یده‌ کو ئیشاره‌ دره‌نگ	مو‌تریان دانه‌که‌ون چه‌نگ ژ چه‌نگ

۱. ئهم به‌یته‌ لی‌ره‌ که‌وتوو: «نی‌رگزی‌ن مه‌ست ب ناز و نه‌یره‌نگ لی‌ تو تووبی و ئه‌زم خه‌سته‌ و له‌نگ»

دانه دت په رده یی ئایینه یی زهنگ کو ژ چهنگا مه بنالت خه رچهنگ
وهک «مهلا» یی ب هزار رنگ ئاههنگ ب فغان بیت ژ بهر سه د فهرسهنگ

نه کری ته رکئی تو فئی کافریی دینه ری حوری میسالی زهریی
نازکی نه یسه که ری سو په ریی

مانای وشه کان:

واقعیه: پروداو، جهنگ، په شهنگ و گیو: دوو پالهوانی چیرۆکن؛ نۆبی: خه لکی
ژووړووی میسر که رهش پیستن؛ سه رده نگ: بهسته ی گۆرانی؛ خه رچهنگ: قرژال،
برجی سه رده تان له ئاسمان؛ ئاههنگ: هه وای گۆرانی؛ فغان: هاوار؛ فرسهنگ: فرسه ق،
پیوانه ی ریگه یه بریه تییه له ٤٤٨٢ میتر.

بوخته ی مانا:

به و که وانه ی برۆپانه ت- که کرگاری تایبه تی دهستی قودره تین- ریک و پیک تیران
بگره دل! با له هه ردوو لاه که زیت، له سه ر گۆنات به یه ک بگهن. وهک له شکر ی رۆم
و عه جهم، پیکا بدهن. با چاه مه سه کانیشت- که وهک فهرهنگی ئیسلام کوژ، له
هه ژار کوشتن زۆر خیران- بینه ویزه ی گیانی سیسم. ورده خالت- که له گوین
حه به شی و زهنگین و له ناو ده ریای جوانی تۆدا، وهک نه ههنگی تینوو به خوینی
دلداران دینه بهرچاو- بینه بهرچاو. با جهنگ، جهنگی مه غلۆبه بی و له شه ره که ی
په شهنگ و گیوو- که شانامه باسی دهکا- سه سه متر بیت. ئاگری جهنگ بیت و
بلیسه ی بلند بی و ببیته کل بو سووتانی دل و گیانم؛ له دوا هه ناسه ی ژیانمدا، چاویکم
به گر بکه وی. واتا: سه ر کولمه ت ببینم؛ که له لابه لای بسکاندا، وهک گر ی ئاگر له
شه ودا، ترووسکه ی دی. له م ئاواته م نیازم وایه، لیوه له عل په نگه کانت- که تونگی
تهنگی پر شه کریان داپۆشیوه- بکریته وه و به بزه و به به زیه وه، وه درۆم خه تیه وه و
بفرمووی: دلدار ی ژار! تۆ له میژه له تاسه ی ئیمه سووتای. گر ت تیچوو، بوویه پۆلوو،
بوویه سووت و سووتاو چون ده سووتیته وه؟! ئه وسه بزه و زه رده خه نده شت ببینم.
ئه ونده ی مهستی ئه وینم، سه دئه ونده ی تر مه ست بیم.

یاری نازدار! گیانی شیرینی گش گیانان! خۆت نه‌یزانی که ناتدینم. دنیای هه‌راو له‌به‌ر چاوه، وه‌کوو دل و بینم ته‌نگه. هه‌رچی ده‌بینم- دوور له‌تۆ- وه‌ک روخساری خۆم بئ‌په‌نگه. ده‌گوئ بگره! سه‌روونی لۆرینه‌وه و ده‌نگدانه‌وه‌ی بلویر و چه‌نگ، دنه‌ی من و دل و گیانه نزاره‌که‌م ده‌ده‌ن، که هه‌له‌وه‌دای دیداری به‌ژنی شه‌نگت بین و به‌تینی ئه‌وینت بژین و بیر له‌چیت نه‌که‌ینه‌وه.

به‌خته‌وه‌رم که له‌وه‌تا له‌سه‌ر دنیام، گراوی داوی بسکام. تیا پیر بووم؛ که‌یشتوو‌مه زه‌رده‌په‌ری ژبانی ئامانه‌تی دنیا. به‌ره‌و ئاسۆگی جیهانی هه‌رمانی دلداران ده‌چم. زۆر زامی کاریم له‌نازی چاوی مه‌ستی تۆ، له‌دلدان؛ که ده‌بنه‌مایه‌ی شانازیم له‌ناو یاران. به‌ئاواتم، هه‌تا کاتی ئاوابوونم، بۆ ئه‌وه‌ی دلم ژه‌نگ نه‌گرئ و دل‌پوون و دل‌نیا برۆم، به‌زمگێپران، به‌بلویر و چه‌نگ و به‌ده‌نگ، له‌گه‌ل منا هاوده‌نگ بن و ئاوازه‌مان هه‌رد و ئاسمانان دابگرئ و له‌به‌ر تۆ بپارێینه‌وه که ده‌غیله‌له‌و کافرییه و دلدار کوژییه‌ت واز نه‌هینی! ئه‌ی دینه‌ری چه‌شنی په‌ری، بۆ دلکێشی! ئه‌ی بالا قامیشه‌شه‌کری سه‌وزه‌په‌نگی شوخ‌وشه‌نگی خووری ئاسا!

5	نیرگزا مه‌ستی چیا‌ی بوه‌تانی	نازک و شه‌نگ شو‌بئ ره‌یحانی
	چ خه‌ت ئیشکه‌سته و پورعینوانی	کو ته‌پئ نه‌سخ کری دیوانی
	«الله الله» ژ چ ره‌نگ ئینسانی	یووسفی له‌ب‌شه‌که‌رئ عیبرانی
	به‌سه‌گه‌ر وه‌ک ته‌بدیرت سانی	«أَحْسَنَ اللهُ» ژ سو‌را سو‌بجانی
	کو جه‌ماله‌ک وه‌مونه‌ززه‌ئانی	وه‌ک ته‌سه‌ر تا ب‌قه‌ده‌م نوورانی
	د میسه‌اله‌ک به‌شه‌ریدا دانی	مه‌ب ئیله‌هامی ئیلاهی زانی
	ب نیشان قودره‌تی بئ‌نیشانی	چ نیشان؟ زولمه‌تی نوورئه‌فشانی
	ل جه‌مالا سه‌مه‌دی بو‌ره‌هانی	تو ل ده‌رحه‌ق مه‌چرا ئه‌رزانی
	کو سه‌حه‌رگه‌ه ب‌مه‌شی سه‌یرانی	ته‌«مه‌لا» بئ‌خوه‌فه‌جاره‌ک نانی
	ب سه‌ره‌ئه‌فرازی و عالی‌شانی	سه‌جده‌بت به‌ر قه‌ده‌ما سولتانی
	زینه‌تا حوسن و سو‌را خووبانی	تاجی فه‌رقی سه‌ری مه‌حبووبانی

توب شیرانی و له‌ب‌شه‌ککه‌ریی دینه‌ری حۆری میسالی زه‌ریی

نازکی نه‌یشه‌که‌ری سو‌په‌ریی^۱

مانای وشه‌کان:

نه‌سخ: بی‌بره‌و کردن و له‌ناو بردن؛ عیبرانی: جووله‌که؛ مونه‌زره: پاک و بی‌خه‌وش؛ ئه‌رزان: گوی‌پێ نه‌ده‌ر، بی‌موبالات.

پوخته‌ی مانا:

وه‌کوو پێحانه‌ی شلک وای. به‌لام به‌چاوی کالترا، له‌و نه‌رگسه‌ کالانه‌ی تۆ، که‌ له‌ چپای بۆتانی ده‌پوین، خه‌ت‌وخالی به‌عینوان و پر له‌ نازت، دیوانی ناوی جوانانیان له‌به‌ین برد. ئه‌ی نامه‌خوا! تۆ چ جۆره‌ ئینسانیکێ؟ ئه‌گه‌ر یووسفی جووله‌که‌ تۆ ببینی، ده‌زانی دووه‌می هه‌یه. تۆ حۆرییه‌کی له‌ گیان‌پسکای، سه‌رتاپات له‌ تیشکی خواجه. گه‌وره‌یی هه‌ر بۆ خودایه. جوانیه‌کی وا پاک‌ی هه‌ینا، خه‌ستیه‌ قاپێلکی بنیاده‌م. ئیمه‌ له‌ خواوه‌ زانیان که‌ تۆ نیشانی کری خوای بی‌نیشانی. تۆ له‌ ناو تاریکی له‌شدایت و پرشنگ بلوو ده‌که‌یته‌وه. تۆ به‌لگه‌ی بۆ جوانی خودا. چۆنه‌ جارێک مه‌لات پێ نه‌دا بیته‌لات، تا سوژده‌ به‌ریته‌ به‌ریته‌ و شانازی به‌ به‌ختی بکات؟!

تۆ نه‌ک ته‌نیا گیانی شیرنی، گیانی گیانی‌شمان هه‌ر خۆتی. جوانیی و دلکێشی هه‌موو که‌س له‌ تۆپایه. تۆ تانجی سه‌ری جوانانی و به‌ خوین‌شیرنی و په‌زاسووی، که‌س تات ناکات. وه‌کوو حۆری و دین ده‌به‌یت و سه‌وزه‌په‌نگی و نازکی. وه‌ک نه‌یشه‌که‌ری و په‌ری‌ئاسای دلکێشی.

۱. ئهم شیعهرم له‌ نوسخه‌کانی «سه‌لمان دلوڤان» و «عوسمان تۆنچ»دا نه‌دۆزییه‌وه. سه‌ره‌تای ئهم به‌ندی ئاخه‌ره‌شی له‌ هه‌ردوو نوسخه‌ی «زفنگی» و «شیخ مونه‌وه‌ره‌دا، شپه‌زه. دیاره‌ مامۆستا هه‌زار و پاستی کردۆته‌وه. هه‌روه‌ها له‌ته‌به‌یتی به‌رامبه‌ری «نه‌تنی رۆحی، تو رۆح و جانی» له‌و دوو نوسخه‌دا داکه‌وتوه‌ و لێره‌ش به‌یته‌که‌ نییه‌.

سەرنجىك:

قەسىدەى «يەلمومى عىشقى» پاشل ئەلفە. لە زوربەى
زۆرى دىوانە دەسخەت و چاپکراوەکاندا، رەمکیشە و لە
پیشەووەیە. لە شەرحە عەرەبىيە کەدا، دوا خراوە و نووسراوە:
«دەلین ھى شىخى جزیریە».

لە بەر زۆرى شیعەرەکانى، کە ۲۸۴ لەتەبەیتى دوو پارچە یە و
لەبەر دژواری وشەکان و ماناکانیان، منیش رامگوێزایە دواوە.
مانای وشەکانم کرد و بە سەرچلەش -بە پێى توانا- لە
پوختەى ماناکانىش دوام. بە بیری من، تەنیا شەرحى ئەم
قەسىدە، وەک پێویستە، کتییىكى ئەستوور و سەر بەخۆی
دەوێ. کە بیروبروای لێک جیای فەیلەسووفانى لاھووتزان
و خاوەن مەنتیق، شى کاتەوہ. ئەوسا فەرموودەى جەزیری
رۆشن دەبن. بەداخەوہ لەبەر بەرتەنگى جیگاگە و
نەفەستەنگیم لە زانستا، ئەم ئەرکەم بو پێک نەھینرا.
ھێندەم توانى، چە بو خۆتەنەر بشکێنم خۆ ماندوو کا و سەر
لە سەرچاوەکان بدا و باشتەر لە خۆمى تى بگا. خودا یار بێ.

«ھەزار»

یہ لموومی عیشقی

- ۱ «الله» سہ حەرگاھا ئہ زہل یہ لموومی عیشقی شوعلہ دا
 نوورا جہمالا لہ میہ زہل زاتی تہ جہلایہ خوہ دا
 ۲ زاتی تہ جہللا بوو ل زات بی ئیسم و ئاسار و سیفات
 سیررا حرووفین عالیات خہف بوو د سہ تر و پەردەدا
 ۳ زاتی موقہ ددەس بوو و جوود جۆشش نەدابوو بەحرئ جوود
 وەسف و ئیزافات و قیوود یەک ژئ تہ جہلایہ نەدا

مانای وشەکان:

یہ لموم: چۆلہ چرا، خەتیرە؛ حرووف: پیتان؛ عالیات: بلندان.

پوختە ی مانا:

ئە ی نامە خوا! لە بەرەبە یانی ھەرە پیشیندا، چۆلە چرا ی ھەلکراو تیشکی دا؛ نووری جوانی خودای نەمر، ھەر لە خوداوە دیاری بوو. ھیشتا ھیچ ناو و نیشانیکی بۆ خۆی بریار نەدابوو کە ئیمە بەو ھۆیەوہ بیناسین. پازی پیتە بەرزەکانی ناوی خودا، ھیشتان لە ژێر پەردەدا بوو. خودای گەورە، خۆی ھەر ھەبوو؛ بەلام ھیشتان دەریای بەخشش بە ڕووی ئیمە، داپۆشرا بوو؛ ھەلنەقوڵیبوو. پەسنی چلۆنەتی خودا، فەرمانەکانی بۆ بەندە، چارەنووسی قەرەبەخت و بەختەوەران، دیار نەکرا بوون.

- ۴ حوسن و جەمالی خواست ئەفین فیکرا د یەک زاتی جفین
 نوورا قەدیم بوو عیشق و فین وان لیک ناز و عیشوہدا

عیشقا ژ نوورا لایه‌زال	۵
ه‌یساند یه‌لمووم و شه‌مال	
حوسن و محه‌بیه‌ت هه‌ر هه‌بوو	۶
موحتاجی حوسنه‌ک دی نه‌بوو	
بورهانئ عه‌قل ئه‌و کر قیاس	۷
ئه‌ووول ئه‌لیفی پی بناس	
ئه‌و نووره‌دایی شه‌وق و تاف	۸
به‌رقین خوه‌ ئافیتن بلاف	
حوسن و جه‌مالا بی میسال	
دیسا خوه‌ لی په‌روانه‌ دا	
حه‌ق عاشقی زاتی خوه‌ بوو	
نه‌قل و ریوایه‌ت پی وه‌دا	
ئیسیم و که‌مالاتین د خاس	
قی نووری ئه‌و په‌رته‌و فه‌دا	
عالمه‌م خویا بوو، ما د ناف	
ره‌نگ-ره‌نگ به‌رق و له‌معه‌ دا	

پوخته‌ی مانا:

جوانیی خودا ئه‌قینی ویست؛ ئه‌قین له‌ زاتی خودادا هاته‌ به‌ره‌م. نوور و ئه‌قین لیکتر هالان و نازیان له‌ سه‌ر یه‌کدی ده‌کرد.

ئه‌وین له‌ نووری نه‌مر بوو. جوانی بی‌وینه‌ش هه‌ر خوا بوو. نوور و جوانیی گه‌یانده‌ یه‌ک؛ هه‌ردووکیان هه‌م ببوونه‌ مۆم، هه‌م په‌پووله‌ بۆ یه‌کتری.

جوانیی و ئه‌وین- وه‌ک زاتی خودا- قه‌دیم. خودا بۆخۆی ئه‌وینداری جوانیی خۆی بوو. ئاتاجی هیچ جوانییه‌ک نه‌بوو که‌ جوانیی خۆی پی ته‌واو کا. ئه‌م باوه‌ره‌ له‌ ریوایه‌تدا هاتووه‌. عه‌قل به‌ به‌لگه‌دینه‌وه‌، خوای ناسیوه‌ و به‌راوردی ده‌گه‌ل شتی تر کردووه‌ و بۆی ڤوون بووه‌ که‌ خوا هه‌یه‌ و ناوی تایبه‌تی لی ناوه‌ و بی‌که‌مایه‌سیی زانیوه‌. خوا به‌رانبه‌ر به‌ هه‌ر شتیک- وه‌ک پیتی ئه‌لفی ئه‌لفوبا- سه‌ره‌تایه‌ و پیته‌کانی تر له‌وپایه‌ و له‌وه‌وه‌ هاتوونه‌ به‌ره‌م؛ ئه‌و یه‌که‌مه‌. نووری خۆی ده‌دنیای گێڤا و پرشنگی بلاو کرده‌وه‌ و ترووسکه‌ی به‌ چه‌ندین جۆر دا و عالمی ده‌ناو خۆ پیچا.

سو‌بحان ژ ره‌مزا خالیقی	۹
تافیته‌ قه‌لبی عاشقی	
مه‌عنایی عیشقی بیم چییه‌	۱۰
عه‌کسا جه‌ماله‌ک سافییه‌	
نووری سپیده‌ سادقی	
له‌رزین و تا و جه‌زبه‌ دا	
له‌و من ب چه‌شمی دل دیه‌	
لامیع د میرئاتا مه‌ دا	

- ١١ حوسن و محببته زاته كن
مه عشووق و عاشق لاته كن
- ١٢ لى سوورته و ميرئاته كن
هه ريه ك د مه عنايى خوه دا
- ١٣ گهر دلبهر و وهر عاشقن
عارف دفايدا سادقن
- ١٤ ئاينه يى نوورا حه قن
جى-جى دواندا جيلوه دا
- ١٥ عاشق ئه وه، دلبهر ئه وه
زاهير ئه وه، مه زههر ئه وه
- ١٦ پرووح و به ده دن گه وههر ئه وه
ههر شاهده ك دا ديم ژ دوڤ
- ١٧ خه تى غوبارى نوقته پور
هه ر شاهده ك دا ديم ژ دوڤ
- ١٨ ههرفين كشاندى كاتى
كاتب ژ بالا نوسخه دا
- ١٩ يه ك-يه ك ب ئيسمى واهيبى
نوورا د روج و قالىبى
- ٢٠ نوورن ژ سهر هه تته قه ده م
ئيعراب و جه زم و نوقته دا
- ٢١ پى زه بيناند له و حى عه ده م
نه ققاشى سهر مه شقى قيدم
- ٢٢ ئه ف شكل و سوورته جه شنه ئين
هه ريه ك ب يه كدى جه شنه دا
- ٢٣ نيسبه ت ب وان ئه م سايه ئين
ئه سلن ل بالاته ر هه ئين
- ٢٤ عالم ب عالم ئه وه نه سه ق
ته رتيبى خه للاقى وه دا
- ٢٥ نوورا ته جه لالا ته سه ق
بوو ئاينه ئه سمائى سه ق
- ٢٦ ههر هه يته تا لى پرووح و جيسم
عه كس و خه ياله ك ساده دا
- ٢٧ هه ريه ك ژ يه كرا بوونه ئيسم
كلكى كو لى داني ته ليسم
- ٢٨ ئه م تيك هه ويياتين يه قين
له و ههرف-ههرف ئه ندازه دا
- ٢٩ مه وهووم و لاشه ي موته قين
ئيسمين ژ مه سده ر موشته قين
- ٣٠ په رته و ژ عه ينى نووره كى
عه كسين د نيف ئاينه دا
- ٣١ ئه و سهر ددت يه ك فووره كى
تين-تين ته جه لالا تووره كى
- ٣٢ ئه و شاهدين پيرى ژ عه يب
له و جه ند لب-لب قه تره دا
- فى عالمى ئه و تينه جه يب
ههر جيلوه لى دائى د غه يب
- ديساليها ئه و جيلوه دا

- ۲۳ رهنگ-رهنگ حوسنی سووره تان
نه قش و نیگارین ده ستخته تان
- ۲۴ بالا و به ژن و قامه تان
شیرین له بین قه د نه یشه که ر
شیرین له بین قه د نه یشه که ر
- ۲۵ زولفان ستار بوو رووژ د بهر
گولده سته یی نوورین قیده م
گولده سته یی نوورین قیده م
- ۲۶ نه و لاله یی باغی ئیره م
هن ته سهرن، هن دیم زه ری
هن ته سهرن، هن دیم زه ری
- ۲۷ ویلدان و حوور و نه و پهری
چهن دی ب خه مل و ره ونه قن
ویلدان و حوور و نه و پهری
- ۲۸ تیک جیلوه یی نوورا حه قن
حوسنا مونه ززه بی نیشان
تیک جیلوه یی نوورا حه قن
- ۲۹ خال و خه تین عه نبه رفشان
دارووی حوسنا دل به ران
خال و خه تین عه نبه رفشان
- ۳۰ بیته شو هوودا به سه ران
بنمیته حوسنی رهنگ-رهنگ
بیته شو هوودا به سه ران
- ۳۱ نه و عیشقه فان تینت ب دهنگ
سیررا که لامی نه قده سی
نه و عیشقه فان تینت ب دهنگ
- ۳۲ تیتن ته نه ززول بی حسی
وه دفین کو عوششاقن هه بن
تیتن ته نه ززول بی حسی
- ۳۳ وی شه مسی ئافاقن هه بن
دا کفش بین که و که ب د چه رخ
وی شه مسی ئافاقن هه بن
- ۳۴ دا کفش بین که و که ب د چه رخ
شبل یو سه عدی ئالی فه رخ
دا کفش بین که و که ب د چه رخ
- ۳۵ دا حوسن و حوب دن مه زه ران
عاشق بخوونن ده فته ران
دا حوسن و حوب دن مه زه ران
- ۳۶ عاشق بخوونن ده فته ران
دلبه ر مه حه بیته نامه دا
عاشق بخوونن ده فته ران

۳۵	حوسن و جه مال و عیشقهیه	ئارام د پهر دیدا نه یه
	مه جبوب لهو هتتا هیه	نابت دپهرده و خه لوه دا
۳۶	مه جبوب و خووب و دل به ران	بگری ل وان هه فتنی دهران
	دی خوه ژ شباک و په نجه ران	زاهیر بکن دهر عهرده دا
۳۷	ئه و لاله یین ژ گول تازه تر	فه سلا بوهاری بیت ه سهر
	جیه-جیه ب هه فرا تینه دهر	خوهش-خوهش د عهردی خاردها
۳۸	ره مزه ک غه ریب و فاتری	پیدا بیت نیف خاتری
	قووه ت ته نینن راگری	خه ف کی د نیف قه لبی خوه دا
۳۹	مه فوووم کو بوو مه علووم د دل	زیوهر بدی تی سهد عمل
	بینت لیبا سک پور خه مل	هیندی کو سعهی و جه هدها
۴۰	له فز و عیبار هت جامه یه	مه جبوبی مه عنا ب خوه یه
	لی خه مل حوسنه ک زیده یه	له ورا ب حوسنی زیبه دا

مانای وشه کان:

ئیعراب: بزای پیت، دهر پرینی مه به ست؛ جه زم: زه نه، سوور بوون و پی دا گرتن؛
 چه شنه: چیژه و تام؛ چه شنه: نمونه؛ توتوق: خیوه ت و پهرده ی زل؛ ته ته ق (توتوق):
 ئاسمان؛ هویه: به لگه ی بوون؛ مه سده ر: چاوگ؛ موشته ق: وهر گیراو، له ت بوو له شت؛
 مه وهوووم: خه یالی؛ لا شه ی: نه تشت، نه شت؛ لب-لب: دانه-دانه؛ بیتری: بهری، پاک
 و دوور؛ جه یب: دل، ناوه ند؛ لیها: لهوی؛ دی سالها: هه روا سالان؛ ژاله: شه ونم؛
 نه نقه س: هه ره هیژا؛ ئافاقن: ئاسوگه ل؛ فاتر: وه دیه یین، داهینه ر؛ مه فوووم: زانراو،
 مه به ست؛ عمل: که ر هت، جوړ.

پوخته ی مانا:

پاکي و پیروزی بو خودا. رؤشناکییه کی - وه کوو به یانی به راستی - هاویشته دلی
 دلداران، که تووشی جه زمه و لهرزین بوون. با من مانای ئهوین بیژم چونه و چییه؟
 خوم به چاوی دل دیتوومه؛ تیشک دانه وهی جوانییه و دلی دلدار ناوینه یه و دهینوینج.

جوانی و ئه‌وین له‌ ره‌گه‌زدا هه‌ر یه‌کیکن؛ دلدار و دل‌به‌ر بو‌تیکن. هه‌رتک ئاوینه‌ی یه‌کترن. به‌لام هه‌ریه‌ک به‌ باریکدا. ئه‌وانه‌ی به‌راست خواناسن، چ ببنه‌ دل‌به‌ر یان دلدار، ئاوینه‌ن له‌ به‌رانبه‌ری نووری خودا و به‌ دوو جی، خۆی نیشان داو. دلدار خواجه؛ دل‌به‌ر خواجه؛ ره‌گه‌ز خواجه؛ هه‌موو جوانیکی بی وینه، وینه‌ی خوامان نیشان ده‌دا؛ خۆی تیدایه. خودا له‌ جوانی جواناندا، بو‌ته‌ دل‌کیشیی و نازداری. خال و میلی دل‌تالانکه‌ر، خه‌تی وردی ده‌ستی نووسه‌ری قودره‌ته، له‌و بالاوه‌ خه‌ت دراوه. به‌رچاو خواجه؛ جوانی دیاریده‌ر هه‌ر خواجه. خودا تیشکه‌ له‌ له‌شی بنیاده‌ماندا.

ئه‌و پیتانه‌ که‌ درۆشم و نیشانگه‌ی جوانیی بی‌وینه‌ن و بوونه‌ سه‌ر و بو‌ر و نوخته‌ و زه‌نه‌ و ئیشاره‌تن بو‌ دل‌کیشیی و له‌ پوخسار و به‌ژن و بالای نازداران ده‌خوینددرینه‌وه، به‌ نووری خودا ره‌نگاون و چهند سه‌رمه‌شقن دادراون و له‌سه‌ر ته‌ته‌له‌ نووسراون و له‌ نه‌بو‌را هیندراون و هه‌ریه‌ک مانای تایبه‌تی به‌ خۆیان هه‌یه؛ تا ئیمه‌ له‌به‌ر سه‌رمه‌شق خوا بناسین.

ئه‌و شکلاته‌ی تو له‌ سه‌ر زه‌وی ده‌بیینی، هه‌ر له‌ ئاسمان خه‌ت دراون و عه‌سله‌که‌یان وا له‌وێیه‌ و سیبه‌ریان داویه‌ته‌ چاومان. ئیمه‌ و هه‌موو ئافه‌ریده‌ سیبه‌ریکین که‌ سایه‌ده‌رمان خودایه. دنیا ئه‌م‌دیوه‌ و ئه‌ودیوی، به‌و هه‌موو ریک‌وپیکیه‌وه، ئاوینه‌ی ناوی خودایه. نووری خودا، له‌و خێوه‌ته‌ که‌وه‌ره‌نگه‌ی - که‌ ئاسمانه‌ - خۆی نیشانی زه‌وین داوه‌ و زه‌مین وه‌کوو ئاوینه‌یه‌ک ئه‌یداته‌وه. هه‌ر هه‌ندامیک و هه‌ر گیانی‌ک، پیتیکی بو‌ته‌ درۆشم و سه‌ر به‌ ناویکی خودایه‌ و هه‌ر پیتیه‌ی نیشاندهریکی ئه‌ندازه‌دار و پی‌وراوه، بو‌ ناسینی داهینه‌ر و سازده‌ری ئه‌م دوو جیهانه. ئیمه‌ بو‌وینه‌ به‌لگه‌ بو‌ بوونی وه‌ستا‌کار. ئیمه‌ ناوین؛ له‌ چاوگه‌یه‌ک ساز دراوین. راستت بو‌ی، خۆمان هه‌ر نین، وینه‌ شاندهرین؛ ئاوینه‌ین. خوا له‌ ئاوینه‌دا دیاره. نووریکه‌ له‌ تووری داوه. له‌و نووره‌ چیا سووتاو و کلی چیا سۆمای ده‌دا به‌ چاوان.

کرده‌وه‌ی نه‌ینی خودا، جو‌شیک ده‌دا؛ به‌ شوین یه‌کدا تکه‌ - تکه‌ تنۆک ده‌رژێ. خودا به‌ جوانیی بی‌ خه‌وشه. هه‌ر جار له‌ به‌رپیواره‌وه‌ خۆی ده‌رده‌خا. دنیا‌یه‌ک ده‌ناو خۆ ده‌گرێ و هه‌زاران ره‌نگ، هه‌زاران جو‌ر جوانی دل‌کیش نه‌خش ده‌کا و خه‌تی ئه‌دا، به‌ژن و بالای راست و ریک و لیوی شیرین و پر‌خه‌نده، پیستی نازک و زی‌وین ره‌نگ،

كەزى پەشى بە پەنگى شەو، پوخسارى وەكوو پۇژى پوون، بسكى لە مىسك بۇنخۇشتر، پەنجە و ئەنگوستى دەناسك، خرۇخۇلى قۇل و باسك، شەونمى گولان لە كولمە-كە وەك مىلاقەى بەھەشتن- بەتېكرايى، دەسكە گولە و لە نوورى ئەزەلى خواوہ بە ديارى ھات. ئەو نوورە پەنگان دەگۇرئ و دەچىتە ناو لەشانەوہ. تۇ دەبىنى ھەر لە جوانان، ھىندىكيان شىرىن ئەسمەرن، ھىندىك سەوزەن، كورن، كچن، پەريزادە و حۇرى و لاوى ناو بەھەشتن، پوخسار ھەيشن، دلکيشن وەكوو مشتەرى. ھاتوونە ناو شەمەكەوہ؛ رازاونەوہ؛ زۇر بەبرەون. ئەوانە گشتى ترووسكەى نوورى خودان؛ ئەوينى پۇژى بناوان سازى داون. بۇ نيشانەى دەسكارى خۇى، خال و خەتى عەنبەرىنى لئ كيشاون. دلانيان پئ تالان دەكات. خوا ويستووہ ئەو جوانيہى داويە بە جوانان، فيركاريك بئ، بۇ چاوى دل، پووناكى خودا بدىنى. ھەر ئەو ئەوينەى پيشينە، بلوئر و دفە و سازى تر وەدەنگ دىنى؛ تا ھەريەكەى رازيک لە دلکيشي و رندىى جوانيى خودا بدرکينئ. رازى فەرمانى خواى گەورە، بە بئ زوان، ھەر ھەلە بە جۇريكى نوئ و ھەر دەمە بەرەنگيكي جوئ، ديتە بەرگويى دل و گيانان؛ بئ ئەوہ گويمان پئ بزاني، باسى جوانى ھەرە پيرۇزى خوا دەکا.

رازى ئيرادەى خودايى، دەيەوئ دلدارى ھەبن. وەك بەرەبەيان لە دنيا بلاو دەبئ، تا چەند رۇژيكي لە دوا بئ، كە ئاسۆيان پووناك بکەن؛ تا ئەستيرەى جوان بدرەوشين. ھەزارانى وەكوو شەبلى و سەعدى و شىخ فەرخ، بە ئەوينەوہ بسوووتين و باسى جوانيەكەى دەرپەن. تا دلداران كتيبي ئەوين وەخوين و جوانى ئەزەلى بناسن. ناشئ جوانى و ئەوينى جوانى ئەزەلى، دەناو پەردەدا بمينئ. ھەموو جوانيک حەفتا دەرکيشى لئ داخەن، لە پەنجەرە و پۇچنانەوہ ديتە دەري. بەلام بە سات و وەختى خۇى. گول بە بەھار لە زەوى غار ديتە دەري و خۇ نيشانى دنيا دەدا. ھەرگا ئيشارەتى خودا بداتە دل، قەت بۆت ناکرئ ھەميشە لە ناو دلەدا بيشيپريەوہ. ھەر ناچارى راستى بلئى؛ جا بەكام زمانى دەلئى؟ چۆنت بۇ دئ؟ ئەوہ بەستە بە دەمراستى خۆتە. قسە، لىباس و زەنبەرە؛ دلەبر، مانايە و کاکلە. زەنبەرى باش، جوانى پتر وەدەر دەخا. ئەگينا نرخی جوانيەكە، بئ كەمايەسى و نوقسانە.

- ۴۱ من ئەف میسال لهو بو ته به‌ست
هه‌رچی ته دی سووره‌ت په‌ره‌ست
- ۴۲ بێس و خه‌راب و زشت و عار
ئێ د قه‌یدی له‌بسی نه‌دیه یار
- ۴۳ چاری ه‌لین یاری ب‌بین
سه‌د جاری ئه‌ر کاری ب‌بین
- ۴۴ ئه‌و بوو مو‌رادا کرد‌گار
فی بوغچه‌یی هه‌ر لی بو‌هار
- ۴۵ بایئ ئە‌فینی کو‌لفی
هه‌رده‌م هه‌زار دل دا‌که‌فی
- ۴۶ به‌حرا و جوو‌دی جو‌ش هات
هاتن ته‌عه‌ییون تی‌ک سی‌فات
- ۴۷ ئە‌شیا د عیلمی بوون زو‌هوور
ته‌قویم به‌ستن ب‌ی قو‌سوور
- ۴۸ ف‌ئ‌ی عاله‌می ته‌قویم به‌ست
حو‌کمی ته‌سه‌ر‌روف دا ب ده‌ست
- ۴۹ ئە‌عراز و عه‌ین و جه‌وه‌ه‌ران
ته‌ئ‌سیر به‌خش‌ئ مه‌زه‌ه‌ران
- ۵۰ فه‌یزا ح‌رووف‌ئ‌ن عالی‌ات
ثای‌ات و وه‌سف‌ئ‌ن مو‌ح‌که‌مات
- ۵۱ کاتب نفی‌سین ئه‌و ح‌رووف
هاتن ژ دل سه‌د ئاه و ئووف
- ۵۲ ئه‌و ده‌سته‌ت‌ئ‌ن کاتب سه‌مه‌د
نه‌قه‌شه‌ک ره‌شان‌دی ب‌ی عه‌ده‌د
- زۆران ب زول‌فان دل قه‌به‌ست
دو‌ر‌ر‌ئ‌ی یه‌تیم ب‌ی فه‌یده دا
- ما ئه‌و ب خه‌ملی ت‌ئ‌نه‌کار؟
حو‌بیئ ب خوه‌ دا‌ق‌ئ نه‌دا
- نه د په‌رده‌یا تار‌ئ ب‌بین
گول و‌ئ د ئ‌ئ‌فا بوغچه‌دا
- له‌و کر ئ‌یراده و ئ‌یختیار
گول گه‌ش د باغ‌ئ غونچه‌دا
- ئه‌و قشت و زول‌ف‌ئ سه‌ر‌چه‌فی
خال له‌و د‌دام‌ئ دان‌ه‌دا
- نو‌وره‌ک ته‌نه‌ز‌زول بوو ژ زات
ئە‌شیا زو‌هوور عیلمی‌یه دا
- ئ‌یسمان ژ فه‌یزا ئ‌یسم‌ئ نو‌ور
حو‌کمی سی‌فات‌ئ سه‌به‌عه‌دا
- هه‌ر ئ‌یسمه‌کی ف‌ی‌ع‌لا خوه‌ به‌ست
هه‌ر وی د مول‌ک و قه‌به‌زه‌دا
- وا‌حید ژ ئە‌سل و مه‌سه‌ده‌ران
سه‌د ره‌نگ حه‌رف و سی‌غه‌دا
- به‌ح‌سا ستو‌ور‌ئ‌ن سافی‌لات
ته‌ره‌ت‌ئ‌ب عو‌شر و سو‌وره‌دا
- هه‌ر تال‌ب‌ئ ب‌ی بوو وقووف
سه‌رخه‌ت ل له‌وح‌ئ ساد‌ه‌دا
- وا‌حید ل سه‌ر له‌وحا ئە‌حه‌د
جه‌عه‌دا جه‌مال‌ئ شانه‌دا

بالا فہ واعیل راست کرن
 ژئ عیللہ تہک سووریہ دا
 لی جوملہ ژئ بون فہوج-فہوج
 مہوجان د بہ حرئ لوججہ دا
 دایینہ یا ئیسمی وەدوود
 فوورہک ژ نووری ژئ وەدا
 گہنجا تہووری پی فہکر
 ہیژ وی د قوفل و مفتہ دا
 نوورا حەیب ژئ ئافراندا
 روو حو لودوس جان نہ فخہ دا
 ئەو شاہیدی قودسی سیفات
 سہیوان و شہوق و ہالہ دا
 غارہت کرن حوور و پەری
 ئەو ماد عیجز و حیرہ دا
 ژئ بوو زہوور ئایاتی حوسن
 فی حوسنی ئەو سەرچہ شمہ دا
 خورشیدہ، عالم پەر تہوہ
 وەر موشتہری یان زوہرہ دا
 شیرین و مہحبووبین بہری
 نورئ دہوان یہک زہررہ دا
 سیررا سیفاتین سہرمہ دی
 کە شفا کە مالاتی خوہ دا
 لہو پی حەدیسیدا نہقل
 تہفسیلی عیلمی جوملہ دا

ئەسما تہ کامول راست کرن
 جیہ-جیہ قہ وایل راست کرن
 ئەسما موقابیل بوونہ زہوج
 بہ حرا وجودی ہاتہ مہوج
 جۆشش کو دا دہریایی جوود
 جارہک تہ جہلا بوو وجود
 فوورہک ژ نووری وی فہکر
 کەنزا خوہ قوفل و مفتہ کر
 حوسنہک مونہ ززہ سہووراند
 عالم د کونہی حەبیراند
 عہرش و جیہات لی بوو حیات
 ژ بوونایہ قینا نووری زات
 حوسنا ژ عیشقی سہووری
 ہەرچی د کونہی فہککری
 ئەو سوورہتی میرثاتی حوسن
 لی بوو تہ جہلا زاتی حوسن
 سہرچہ شمہ یا حوسنی ئەوہ
 گہر بہدرہ وەر ماہی نہوہ
 ویلداں و حوور و گہر بہری
 ہەمیان ژ حوسنا خواوہری
 نووری ژ نوورا ئەحمہ دی
 دایینہ یا زاتین خوہ دی
 ئەو بوو قہلہم، ئەو بوو عہقل
 دہریایی عیلم ئەو بوو شہقل

۵۳

۵۴

۵۵

۵۶

۵۷

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

۶۳

۶۴

۶۵	ئه‌و بوو د جومله رابیتته	میزان و ئیسم و باسیتته
	فه‌یزا حق ئه‌و بوو واسیتته	چه‌شمی وجودی سورمه‌دا
۶۶	یه‌ک بوو ئه‌لیف، یه‌ک نوقته‌کر	چه‌ند شکلی دی لی زیده‌کر
	هه‌رده‌م په‌یابه‌ی سیفره‌کر	بالا ب بالا روتبه‌دا
۶۷	واحید ژ نوورا وی دوری	په‌یمان‌ه و جاما سوړی
	مه‌ی ریښتی ئانی به‌ر فری	هه‌م جام و هه‌م په‌یمان‌ه‌دا
۶۸	غه‌یب و میسالن هه‌ر دو سیلک	په‌یوه‌سته ئانین میمی میلک
	ئه‌و کاتبی ئه‌لماسی کیلک	ژ وی خامه‌یی ئه‌و ره‌شحه‌دا
۶۹	نوورا ته‌جه‌للا هاته‌عرش	ئه‌سما هه‌می لی بوونه‌نقش
	شه‌وقا ده‌وان چوو تا ب فه‌رش	ئیسمان ب زاتی سه‌جده‌دا

مانای وشه‌کان:

زشت: ناحه‌ز؛ عار: شووره‌یی؛ له‌بس: پۆشاک؛ ئه‌رکاری: ئه‌گه‌ر ده‌توانی؛ ته‌عه‌ییون: دیاری کردن؛ ته‌قویم: راست کردن؛ سیفاتی سه‌بعه: حه‌وت سیفه‌تان، مه‌به‌ست حه‌وت سیفه‌تی ئه‌زه‌لی خودایه‌که بریه‌تین له: «هه‌بوون»، «زانین»، «توانایی»، «ویستن»، «گوتن»، «دیتن»، «بیستن»؛ ئه‌عرار: عه‌ره‌زان؛ عه‌ره‌ز: شتی‌که بنه‌ره‌تی نه‌بی و به‌سه‌ر بنه‌ره‌تیکدا هاتبی؛ بیت و له‌به‌ینیش بچیت. ئه‌گه‌ر تایبه‌تی به‌ره‌گه‌زیک بی، وه‌ک پیکه‌نین، یا نووسین، که تایبه‌تی مرۆیه، عه‌ره‌زی تایبه‌تی (خاس)ه. ئه‌گه‌ر وه‌ک جوولانه - که هه‌موو زیندووی تیدا هاوبه‌شن - عه‌ره‌زی گشتی (عام)ی ناوه؛ قه‌به‌ز: له‌ ناو ده‌ست گرتن؛ باست: بلاوکه‌ره‌وه، راخه‌ر؛ سافیل: نزم؛ عوشه‌ر: ده‌یه‌ک؛ عه‌شه‌ره: ده‌ ئایه‌تی قورئان؛ وقووف: ئاگا؛ جه‌د: مووی لوول؛ فه‌واعیل: کارکه‌ران؛ ئافران‌دن: دروست کردن؛ کونه‌: بوونی شت وه‌ک هه‌یه؛ سه‌رمه‌د: بی برانه‌وه؛ شه‌قل: درۆشم؛ سیلک: هه‌ودا؛ میلک: خاوه‌نیی؛ عه‌رش: ته‌ختی له‌سه‌ر دانیشن؛ فه‌رش: رایه‌خ، مه‌به‌ست زه‌مین؛ نه‌فخه: فوو.

پوخته‌ی مانا:

بۆیه‌م نمونە هیناوه، چۆنکه زۆر کهس دلایان ده‌که‌زییان هالقاهه. هه‌ر که‌ست دیت رواله‌تیی ده‌پهرستی، گه‌وه‌هه‌ری به‌خه‌سار داوه. شت جوان نه‌بی، که‌ی به‌خه‌ملاندن جوان ده‌بی؟ پیاو نابێ بروانیته‌ روو، تا دل بدا. ده‌بی له‌ گیان بیهی دلداری؛ چاوت له‌ رواله‌تیی نه‌بی؛ گیانه‌ بۆ دلداری ده‌بی. له‌ش تاریکیه‌ له‌ ده‌وری گیان. له‌ش وه‌ک وارشی باغچه‌یه. گیان گوله‌ له‌و دیو وارشدا. خودا گیانی پاکی ئیمه‌ی، وه‌کوو باغچه‌یه‌ک ساز داوه؛ پره‌ له‌ غونچه‌ و گولێ جوان و هه‌رگیز پاییزی بۆ نایه‌. خودا جوانیی رواله‌تیی سازدا؛ په‌رچووکه‌ و که‌زی سه‌رخواری به‌ ده‌م باوه، وه‌ جووله‌ خست؛ خالی له‌ روو جێ کرده‌وه؛ تا بینه‌ دانه‌ و بۆ گیان و دلداری له‌ ئه‌وینی ئه‌وان گیرۆده‌ بی و له‌وێه به‌ ئه‌وینی گیان گرفتار بی.

خودا ویستی عاله‌م سازدا. تیشکه‌ی نووری خۆی به‌پێ کرد؛ تا کار هه‌مووی به‌ ته‌کووزی و پێکی، پێک بێن. کرداری خۆی له‌سه‌ر ئافه‌ریدان به‌ش کرد. هه‌موو شتیک هاته‌ زانین و دیاری دا. ناوانی خوا و هه‌وت په‌هوشته‌ نوورانیه‌که‌ی، بێ که‌مایه‌سی هاتنه‌ روو. هه‌ر ناویکی چی هه‌لده‌گرت، ئه‌وه‌ی دایه‌ و جوړیک کاری شیاوی واتای ناوه‌که‌ی لێ کرده‌ ئه‌رک. ما‌ک و په‌گه‌ز و داهینراو، له‌ بنچینه‌دا ده‌بنه‌ یه‌ک. به‌لام بۆ ئیمه‌ - به‌ رواله‌ت - لیکتر جیان. پیتی ناوه‌کانی خودا، هه‌ریه‌که‌ی بۆ ده‌سته‌وجوونی‌ک وه‌کار که‌وتن. بلندیان به‌رزوه‌ کرد و ئه‌وی شیاوی نه‌ویایه‌تین، نزمیان کردن. هه‌ر ئاگادار و دل‌پروونی‌ک که‌ له‌و پیتانه‌ بزانی، ده‌زانی هه‌رچی روو ده‌دا بوون و نه‌بوون، له‌ ده‌سته‌لات که‌سدا نییه‌؛ جگه‌ له‌ خوا. ئه‌وسا دلی هاوار ده‌کا و ده‌نالینێ؛ که‌ ده‌زانی خۆی بۆی نا‌کرێ خوشبه‌ختی و قه‌ره‌به‌ختی خۆی بخاته‌ روو. خوای بێ‌نیاز و بێ‌شه‌ریک، له‌سه‌ر ته‌ته‌له‌ی ئه‌زه‌لی، زۆری نه‌قش و نیگار چی کرد.

کا‌کو‌لی لوولی شانه‌ کرد؛ هه‌موو مایه‌ی ته‌واو بوون و کاری بوونی بۆ پێک هینا. به‌ رواله‌کردنی به‌ هۆ، بۆ دیاری دانی ده‌سکاری، نیشانده‌ری ناوه‌کانی به‌ کۆمه‌ل به‌رانبه‌ر کردن. فه‌رمانی به‌ ده‌ریای بوون دا، شه‌پۆل بدات و سه‌رپێژکات. له‌ ئاوینه‌ ئه‌و ناوه‌ی خوا - که‌ «وه‌دوود» ه‌ و واتای زۆر پر له‌ ئه‌وینه‌ - ترووسکه‌یه‌ک تیشکی وه‌دا. ئه‌و

تیشکه بوو به کلیلی قفلی گه نجینهی نهینی و بوو به مایه ی ناساندنی نووری خودا، له
 سهر زهوین و ئاسمانان. له وتیشکه پیغه مبهری خوا: «موحه ممه د» (د) هاته به ره هم.
 جبرایل گیانی وئ هیئا و خستییه ئه و قاپیلکه پاکه. ئه و نووره تاک و تاقانه، کرایه
 ئامیانی ژیانی گش ئافهریده کانی دیکه. جوانییه که ی ئه و- که له ئه وین ساز درابو-
 دلی حوړی و په ریزادانی تالان کرد. ئه گهر پوژه، ئه گهر مانگه، ئه گهر زوهره و
 موشته رییه، ئه گهر جوانی لاهه کان و کیژی وه ک حوړی و په رییه، گشتی توژ قالیک له
 جوانی، نووری ماکی پیغه مبهری خودای تاکه. هه وه لین قه له م هه ر ئه و بوو. هه وه لین
 عه قل درا به و. بو دهریای زانست دروشمه. ئه و نیوانه بو ئافهریده کان و خوا و له
 قیامهت تکا کار یانه. چاوی هه بوون به و دهر پوژری و به هو ی ئه و له ئاکاری خوا شاره زا
 بوین؛ که پیشو و کوی دروست کردوین. خودا خو ی نوخته ی ناوه نده. نوخته
 ده کریتن به ئه لیف. ئه لیف سیفری لی زیاد کران. ژماره هه ر به ره ژوور چوو. ئه لیف به
 زور شکل و بیچمان چه رخ درا؛ ناو و پیتی لی چی کران. ئه لیف نیشانه ی یه کیه تی
 خوا ی نیشان دا و بوو به نیشانه ی یه که مین نووری پر شنگ دهری خودا؛ که
 موحه ممه دی نازداره. سه به رته به و، پیاله ی باده ی خواناسینی پی فر کردین. میمی
 ناوی موحه ممه دی نیشانه ی پادشایه تییه تی له سهر عالم. له پاش ناوی موحه ممه دی
 ناوی تریش سهریان هه لدا و له دهره ی ناوی نه خش بوون. ناو و خاوه ن ناوه کانی
 زهوی و ئاسمان سوژده یان برد.

کاتب قه له م دیسا گه راند	۷۰
کورسی ژ نووری ئافراند	
سهر چه شمه یا نوورا سه خی	۷۱
فهیزی ژ به ردا به رزه خی	
ئه و به رزه خا رنگ ئایینه	۷۲
وان تی شه مال ئیسایینه	
وه سف و که مالا تین سبووح	۷۳
ئیسمه ک دئی لی بن وزووح	
ئیسمه ک ژ ئیسمان سه ووراند	
جه نئاتی خولد و سیدره دا	
به حرا جه مه د دابوو ره خی	
داگرت و گه هگه ه فووره دا	
ههنگی کو ئه شیا دایینه	
ژی سووره ته ک عه کسییه دا	
حه رفین کیتابا عه قل و پرووح	
له و له ووح و کلک و خامه دا	

٧٩	٧٤
٧٨	٧٣
٧٧	٧٢
٧٦	٧١
٧٥	٧٠
٧٤	٦٩
٧٣	٦٨
٧٢	٦٧
٧١	٦٦
٧٠	٦٥
٦٩	٦٤
٦٨	٦٣
٦٧	٦٢
٦٦	٦١
٦٥	٦٠
٦٤	٥٩
٦٣	٥٨
٦٢	٥٧
٦١	٥٦
٦٠	٥٥
٥٩	٥٤
٥٨	٥٣
٥٧	٥٢
٥٦	٥١
٥٥	٥٠
٥٤	٤٩
٥٣	٤٨
٥٢	٤٧
٥١	٤٦
٥٠	٤٥
٤٩	٤٤
٤٨	٤٣
٤٧	٤٢
٤٦	٤١
٤٥	٤٠
٤٤	٣٩
٤٣	٣٨
٤٢	٣٧
٤١	٣٦
٤٠	٣٥
٣٩	٣٤
٣٨	٣٣
٣٧	٣٢
٣٦	٣١
٣٥	٣٠
٣٤	٢٩
٣٣	٢٨
٣٢	٢٧
٣١	٢٦
٣٠	٢٥
٢٩	٢٤
٢٨	٢٣
٢٧	٢٢
٢٦	٢١
٢٥	٢٠
٢٤	١٩
٢٣	١٨
٢٢	١٧
٢١	١٦
٢٠	١٥
١٩	١٤
١٨	١٣
١٧	١٢
١٦	١١
١٥	١٠
١٤	٩
١٣	٨
١٢	٧
١١	٦
١٠	٥
٩	٤
٨	٣
٧	٢
٦	١
٥	٠

٨٤	ئەو تین ب جەمعی فەرە و ئەسل	مائیل دبن فیکرا ب وەسل
	نالن ژ یە ک ئەو فەرە و فەسل	حوکمی ویسالی پی وەدا
٨٧	فیکرا کو بوونە وەسل و جەمە	بارین ژ مابەینی دو لەمە
	ئیسار ژ ئەرواحان دو شەمە	شەمە نوو فووسان شوعلە دا
٨٨	ئیسار ژ ئەرواحان قەبەس	بۆر شوعلە تین نوورین قەفەس
	نەفسان ب عیشی دا نەفەس	قەلبان ب حویی لەهجە دا
٨٩	ئەو لاتن حوسن و عەینی نوور	سوورەت ب سوورەت تین زوھوور
	ئینس و پەری وێلدان و حوور	جی-جی دواندا جیلوہ دا
٩٠	هەریە ک ژ فەیزا ئیسەمە کی	تین سوورەتا تەلیسمە کی
	لەو مەعنیا هەر جیسەمە کی	پەر تەو ژ نوورئ لی قەدا

مانای وشەکان:

خول: تاهەتایی، بەهەشت؛ **جەمەد:** سەھۆل؛ **بەرزەخ:** لەمپەر، بەرزەک؛ **وزووح:** ئاشکرا؛ **مورتەسیم:** کیشراو بە قەلەم؛ **هەبوولا:** وشەیه کی یۆنانییه، واتا: ئامیانی هەموو گیاندران کە هێشتا نەهاتوونەتە سەر شەکل و فەرھانیگەل؛ **نەینک:** ئاوێنە؛ **تەی:** پێچانەوہ؛ **تەکسیر:** شکاندنەوہ؛ **ئەعزەم:** گەورەترین؛ **نەفس:** ئەو گیانە ی سەر و کاری دەگەل لەشی زیندوو ھەیه و بەردەستی گیانی گەورە و بنەرەتییه؛ **نەفسی کول:** لە زاراوہی سوفیاندان گیانی هەموو عالەمە و نوێنەری عەقڵی یەکەمە کە هەموو وەدی ھاتوو لەو پیکھاتوون؛ پیشی دەلین «نەفسی رەحمانی»؛ **لەهجە:** قسەکردن و زمان گرتن.

بوختە ی مانا:

نووسەر قەلەمە کە ی گەراند؛ ناویکی تری وەبەر ھات. کورسی لە نوور وەدی ھینا. بەھەشت و داری نەبگی کرد؛ دەریای سەھۆل لە نیوان بوو. سەرچاوہی نوور، لەو لەمپەرە سەر پێژی کرد. بە فیچقە ھات. بوو بە مۆمیک پرشنگی لە ئاوێنە دا. دەبوا یە تەتەلیک ھەبێ، رەوشت و ناوی بەرز ی خوای لی بنووسری؛ تەتەلە و

قەلەم دروست بوون. پریار درا ھەر گیانیك دەچتە ھەر لەشیک، سیایی لەو شوینە بنووسری.

جوانیی و دلکیشی خودایی، خرایە ناو لەشی جوانان. تیشکی خۆرناسایی جوانی، لە گیانەوہ دایە لەشان. جوانیی دیار و ڕوالەتی - وەکوو بادە - دلدارانی گیانی پاکی پی سەرخۆش بوون. عەقل و ڕۆح گەلەلا کەوتن. ھەر ئەو جوانییە خودایی، خۆی بەشکرد بە دوو بەشەوہ: بە ناوی ئادەم و ھەووا ھاتە دنیا. ھەووا و ئادەمیش - بە ڕەگەز - ھەر یەکیکن؛ ھەردووک سیبەری نووری خوان. ھەردووک ئاوینەن بۆ یەکدی. لک و قەوارە یەکتەترین؛ بۆیە بەرەو یەکتەر دەچن و تیکەل دەبن. دوو گیان وەک دوو شەم ئایسان. گریان گەیانە دەرووبەر. بەر و بەھرەیان زیادی کرد. ھەموو زیندووی بەرە ئادەم، بە ئەوین ھەناسە دەدەن. ھەموو دلێک، بە ئەوینێ گەشە دەکا. ھەر زیندووێک، بەرانبەر بە ناویکی خوا، لە سەر ئەم دنیا یە دەژی و خوا بپریاری خۆی بۆ داوہ کە چۆن بژی.

دئ سیرری تەولیدی بییم	۹۱
مەعنی ژ تەوحیدی بییم	
مەعشوق و عاشق ھەردو لات	۹۲
حینا کوو بوو یەک ئیلتفات	
ھای و ھویا سووبوو حیان	۹۳
تەشبیھێ جەوقا سووفیان	
وہستانە شاخیس سەف - سەفن	۹۴
تەشبیھێ بەرقا خاتیفن	
ب ساز و جاما بادەیی	۹۵
مەدھووش و مەستی وی مەیی	
رەمزا د جاما شەربەتی	۹۶
ھەرچی کوو فینجانی دەتی	
نە ب وەھم و تەقلیدی بییم	
دل قی ئەدایی شەھدە دا	
مەجزوویی دئ یەک بن سیفات	
بەعزەک سیفاتان حیسسە دا	
رەقس و سەمایا قودسیان	
فەریاد و زیکر و لەرزە دا	
باتین د عەینیدا خەفن	
لامیع دجەرخی تیسعەدا	
یار تیتە نیقا حەلقەیی	
شاش و کولاه ئاشوفتەدا	
خەف تیتە نیقا سوحبەتی	
وی جان ب نەزر و سەدقە دا	

- ۹۷ شه معا ویسالی هر گه شه
شه وفا شه مالی ثاته شه
- ۹۸ خه مرا په یالی بی غه شه
ساقی عه جه برهنگ باده پریت
- ۹۹ فینجان ب فینجان داومیّت
ئه شیا ل په ی هه ف وه للدین
- ۱۰۰ هم مه سده رین هم مه وردین
ئه وه ره شحه دا وی قولزومی
- ۱۰۱ جاما جیهان بین دا جه می
عه کسا ژ حوسنا مه ی فروش
- ۱۰۲ ناگه د جامان هاته جو ش
ساقی ژ دهنگی بولبوله
- ۱۰۳ پروو حان ل دوری سیلسیله
مه حبووب خوه نیشاندا سه فی
- ۱۰۴ هاتی ب ئاوازی ده فی
عهینی ته بیعت جیسمی کول
- ۱۰۵ عیشقی گهراندی جامی مول
به رزه خ ب به رزه خ بوونه راست
- ۱۰۶ مه نزل ب مه نزل هلگوه است
ثافیته دور دانا خوه دور
- ۱۰۷ دوولایی نه جمی نه حس و کوپ
چه و گانی بایی لامه کان
- ۱۰۸ ته شبیهی گوی دا بهر شه کان
ئه و کامیلی بی عیب و نه قس
- وی یه ک ب یه ک ثانینه ره قس
- ۱۰۹ شه وفا شه مالی ثاته شه
ساقی عه جه برهنگ باده دا
- عاشق ژ مه عشووق ئه و دفیّت
- کاما دلی بیچاره دا
- یه ک-یه ک ژ وه سلی به دددین
- فی قولزومی ئه ف ره شحه دا
- مه ی هاته تاسا عالمی
- به سکه ندهری ثاینه دا
- ثافیته فینجانین ب پوش
- فووری د نیفا کووزه دا
- ثافیته چه رخی غولغوله
- گو فهند و ره قس و حلقه دا
- چاره ک د جاما قه رقه فی
- ته نبور و چه نگي نه غمه دا
- بشکفت د وی باغی دو گول
- حوسنی دواندا په نجه دا
- نینن دنیقدا کیّم و کاست
- حه تتاکوو دور چوو حوققه دا
- ئیساند ژ میسباحا خوه سور
- میهراس تیرا سه عده دا
- فولکا فهله ک قائیم سوکان
- هر بی سکوون و سوکنه دا
- چه رخن ب هه ریه ک نهوع و شه خس
- تی سه به عی سه ییاره دا

١١٩	هه‌ر نه‌ه ب ئی جه‌هد و له‌زی	چه‌رخن ل دۆرا مه‌ر که‌زی
	به‌حرا دو عالم لی که‌زی	تی ئه‌ف حو‌باب سه‌ر که‌شته‌دا
١٢٠	به‌حرا دو عالم لی زه‌به‌د	مه‌وج و حو‌بابن هن جه‌مه‌د
	به‌یوه‌سته تی‌تن جه‌زر و مه‌د	سه‌یوان ل سه‌حرایێ ڤه‌دا
١٢١	ئه‌و خێڤه‌تا که‌و که‌ب می‌سال	گه‌ه به‌دره تی‌تن گه‌ه هیلال
	سی ده‌ دوا‌زده ماه و سال	چه‌رخن د سه‌یرا تیسعه‌دا
١٢٢	من دل ژ فه‌همی قاسیره	ژ وی سووره‌تی چار با‌گره
	پی کر ته‌مام ئه‌و دائیره	نه‌قشه‌ک ژ وی ته‌روه‌نده‌دا
١٢٣	یه‌ک ژێ ژ ته‌قویمه‌ قه‌دیم	لی بوو نه‌سه‌ق حو‌کمێ حه‌کیم
	ئاڤیته‌ وی له‌وحی ره‌قیم	تیک عالمی پی شو‌عه‌ دا
١٢٤	هنگی کو خه‌ت و نو‌قته‌نه	ئه‌وزاع و ئه‌شکال تی هه‌نه
	هه‌ریه‌ک ب می‌قداری خوه‌نه	ئه‌سلا ته‌سه‌وو‌ر ری نه‌دا
١٢٥	می‌قدار و شکلی هه‌نده‌سی	کی‌م زی‌ده‌یه‌ک پی نا‌حه‌سی
	ته‌سو‌یر د‌کر ئو‌قلیدوسی	حه‌تتا ب سه‌ت‌حی سو‌ڤله‌دا
١٢٦	مه‌ر سه‌ف د نا‌ف فان مه‌شه‌لان	قه‌تعا مه‌سا‌فا مه‌رحه‌لان
	سیررا بو‌رو‌وج و مه‌نزلان	ره‌سما سو‌لو‌و‌کی جا‌ده‌دا
١٢٧	ئه‌و یه‌ک ب یه‌ک خالی نه‌ن	بی حیکمه‌ته‌ک عالی نه‌ن
	گه‌ر فان سو‌ره‌ک حالی نه‌ن	ئه‌و ره‌قس چ‌را مه‌ستانه‌دا
١٢٨	مه‌ستانه‌ گۆڤه‌ندی د‌کن	ره‌قسێ ل دۆر فه‌ندی د‌کن
	قه‌ستا شه‌که‌رخه‌ندی د‌کن	له‌علان ژ گه‌وه‌ر خه‌نده‌دا

مانای وشه‌کان:

ته‌ولید: به‌ره‌م هینان؛ ته‌قلید: لاسا؛ شه‌هده: شایه‌تی؛ تیلتفات: ئاو‌رویدان؛ دی‌یه‌ک: یه‌کتری؛ حیسه‌سه: به‌ش؛ شاخیس: دیار؛ خاتیف: رفین؛ تیسعه: نۆ؛ زار: ساز؛ شاش: شاشک، می‌زه‌ر؛ ئاشو‌فته: شی‌واو؛ ریت: ر‌ژاندی؛ میت: م‌ژتی؛ کام: کاو، مراد؛ وه‌لل‌دین:

زان؛ به ددين؛ له بهين چوون؛ مه سدهر؛ شوين برده؛ مه ورد؛ جى هاورده؛ ره شحه؛ شه،
ته راى؛ پيووش؛ به سه رپوش؛ بولبوله؛ لولله لوليتنه؛ مول؛ باده؛ هه لگواست؛
رايگوتزا، هه ليوارد؛ دوولاب؛ چهرخ؛ كرم؛ مات و خوست؛ فولك؛ گهميه؛ شهك؛
شهى گويتين؛ سه بهه؛ كهوت؛ سه يياره؛ گه روك؛ سه بهه ي سه يياره؛ كهوت
ئستيره ي به گه رى نه چهق؛ كه زى؛ قهوزه؛ زه بهد؛ كهف؛ تهروه ند؛ تازه داهاتوو؛
ره قيم؛ نووسراو؛ مه رسهف؛ شه قام؛ ئوقليدوس؛ فهيله سووفى ريارى زانى يونانى
(دهورى ۳۰۰ سال بهر له ميلاد) له ئەندازيارى رووکار و نوورپيواندا به ناوبانگه.

پوخته ي مانا:

رازى بهرهمم ئەدركيئم. من به ئاشكرا دهيزانم؛ نهك بلييم خهلك وا دهليئن.
يار و دلدار بتى يه كن؛ له ئاكارى خودا پيى داوان، هاوبه شن. بهو هوبه وه ده گهنه
يهك. بهو پيىك گهينه، فرشته كانى ئاسمانى، پيروزبايى و شاباش و ههر بژى دهليئن.
وهك كۆرى بهرمى سؤفيانه، دين و دهچن و جيژنه يانه. ساز و بادهش - كه وه رگيرى
زمانى گيانى پاككن - دينه گۆرى. كۆرى بهزم گهرم دادى. سؤفى ميزه و كلاوى بلاو
دهبى. ههر كهس لهو باده بنۆش، گيانيشى له رى ده به خشى. مه ي پيىك گهيشتن
بى خهوشه؛ شۆقه كه ي ههميشه گه شه. دل بهر باده ي دل تالانكردن ده گيرى. دلدار لهو
مهيه هه لده مژى و به كاو ده كا. گش ئافه ريده بهو جوړه له پيىك گهين روو له زيادين و
تۆرمه بلاو ده بنه وه. عالهم لهم جوړه - جوړه وه، وه كوو ده ريارى لى هاتوو و هه زار
جهمى به جامه وه و سه تانيش وهك ئەسكه نده رى ئاوينه له دهستى ديوه.

تيشكى روخسارى مه يفرۆش، به نهينى دايه پيالاه؛ پيالاه دلى وه جۆش كهوت. مه ي
ناو كووپه شى گرته وه؛ ئه ويش به فيچقه دهركهوت. گيانان كهوتنه هه لپه ركى و
گۆوه ند و سه ما. يار - كه خوايه - جاريك له جامى باده دا، خۆى نيشانى خهلكى ده دا و
جاريك له ناو دهنگى بلويز خۆى دهرده خا. به ديار كهوتنى نوورى ئه و، سرشت - كه
گشتايى له شه - گه شه وه بوو. دوو گول له باغيدا پشكووت. ئه وين مه ي له كۆرى
گه راند. جوانيى خسته ژير دهستى خۆى. له مپه ر له نيواندا نه مان. هه موو كاريكى
راست هينا. پله - پله ههر پيدا هات. هه تا دوړ كهوته ناو دوړدان. چراى دل كيشى
خودايى تيشكى دايه. ئه ستيره ي ودمى بۆ هه لات؛ شوومى خۆى نه گرت و هه لات.

بای په‌حه‌مه‌تی خودای مه‌زن، گه‌میه‌ی زه‌مانه ده‌گیرێ و ناهیلێ له کار بکه‌وێ و ئەو گه‌میه توند و پته‌وه‌ی، وه به‌ر کاشۆی قودره‌ت داوه و له چه‌شنی گۆ له مه‌یداندا، ئەیسووپێتی. هه‌موو که‌س و هه‌موو شت و چه‌وت ئەستیره گه‌پیده‌ی ئاسمانیش پێرا، له‌و مه‌یدانه‌دا خول ده‌ده‌ن.

هه‌ر نۆ ئاسمان وا به‌ کۆشش و به‌ په‌له، له ده‌وری ناوه‌ند خولیا‌نه. نوخته‌ی ناوه‌ند ده‌ریابه‌که، هه‌ردوو‌ک دنیا وه‌کوو قه‌وزه‌ی قه‌راخی وان. (یان: هه‌ر دوو دنیا وه‌کوو که‌ف له سه‌ر ئەو ده‌ریابه‌ دیارن.) له‌و قه‌وزه‌دا (یان: له‌و که‌فه) شه‌پۆل هه‌یه، ب‌ل‌قی سه‌ر ئاو د‌یت‌ه به‌ر‌چاو. هه‌یه ده‌ریای سه‌هۆل به‌سته، ده‌ریای به‌هه‌لکش وداکش، چه‌تر له سه‌ر سارا ده‌گرن. ئەو خ‌یوه‌ته پان و به‌رینه‌ ب‌ینه! جارێک مانگی یه‌کشه‌وه‌مان ن‌یشان ده‌دا، جارێک مانگی چاره‌ده شه‌وه. سی‌رۆژه‌ی مانگ، دوا‌زده مانگ‌ه‌ی هه‌موو سالان، ئەو نۆ ئاسمانه له گه‌ر دان؛ د‌لم بۆی نا‌کرێ ت‌ی‌ب‌گا هه‌ر چوار لای گ‌رێ پ‌وو‌چ‌که‌یه. هه‌موو ده‌مان، ئەو جه‌غزه، به‌و سووپانه‌یان ته‌واو ده‌بێ و هه‌ر ده‌م‌یک‌یش نۆبه‌ریکی تازه ده‌ده‌ن. یه‌کی‌ش له کاری سه‌رس‌و‌پ‌رێن - که قودره‌ت به‌ره‌مه‌ی ه‌ینا- ئەو پ‌است‌وپ‌استه‌ کرد‌نه‌ی پ‌یش‌ینه‌یه - که له سه‌ر ته‌ته‌له‌ی نووسی و د‌نیای پ‌ی پ‌ۆشن کرد‌ه‌وه - ئەو هه‌موو خه‌ت و نوختانه‌ی له زه‌وین و ئاسمانی به‌هه‌موو جۆر ش‌کل و ب‌ی‌چ‌م د‌ینه به‌ر‌چاو، هه‌مووی ده‌ئ‌ندازه‌یه‌ک‌دان که هه‌نده‌سه‌ی ئەنداز‌یاری هه‌ره ما‌ه‌یر بۆی دانان؛ زیاده‌و که‌می ت‌یدا نییه. تۆ ب‌روانه له‌و نه‌خشه‌ ئوق‌ل‌ید‌وس‌ییانه، له‌مه‌ر ئاسمان و عه‌رز‌ه‌وه و ته‌نانه‌ت له‌خواروو‌تر‌یش د‌ینه به‌ر‌چاو، پ‌یاو چۆن سه‌ری سووپ نام‌ینێ؟ نیوان ئەستیره و ئەستیره، وه‌کوو جاده‌ی خۆش‌کراون. رازی بور‌جان - که مه‌نزل به‌مه‌نزل د‌یارن و بوونه شه‌قامی هه‌میشه بۆ گه‌شتی خۆر - ئەو هه‌موو شته سه‌یرانه به‌تال و ب‌ی کاکل نابن؛ سووپ‌ریکی به‌رزی خودایان ت‌یدا هه‌یه. ئەگه‌ر ئەو عه‌رز و ئاسمانه، ش‌تیکیان ل‌ی حا‌لی نه‌بووه، ئەدی بۆچی مه‌ستانه که‌وت‌وونه سه‌ما؟! ئەوانه چ‌ه‌ند په‌پ‌وول‌یک‌ن به‌ ده‌وری نووری خوداوه و ده‌یانه‌وێ به‌ یار ب‌گه‌ن؛ ب‌زه‌یه‌کی به‌زه‌یی ئەویان پ‌ی ب‌گات.

ت‌ین با‌یی چه‌رخ و له‌وله‌بان ته‌دویر و سه‌یرا که‌وه‌بان

۱۱۹

شه‌عشه‌عنیا رۆز و شه‌بان دوولابی هه‌ر ئ‌ی ژئ سه‌دا

- ۱۲۰ سوورەت ب سوورەت لی کشاند
لەوحنی هە یوولا نە قشاندا
- ۱۲۱ زیراف ژ نووری لی پەشاند
کاتب د چەرخنی جەدوولی
- ۱۲۲ کر حاشیا هەفت هەیکەلی
دانی د پەرگاران ئەسل
- ۱۲۳ فیکرا دەوائیر بوون وەسل
چار عونسورن چار تەبعەتن
- ۱۲۴ هەفرا موخالیف سیرەتن
حەتتا ب میزان چار ئەسل
- ۱۲۵ جیسمان ژ هەف نابن فەسل
چار ئوممەهاتن سی بەنات
- ۱۲۶ بوپ عیشق و مەیلن ئیلتفات
هن سوفلهوی بازی دکن
- ۱۲۷ خوەش ره قسێ شهه بازی دکن
هەر هەیتەت و هەر جیسەکی
- ۱۲۸ پرووح وئ د دەستی ئیسەکی
کولاب ب دەستی واهییه
- ۱۲۹ یان خافیزه یان ناسییه
ئەو جەزمە دایی مەرکەزان
- ۱۳۰ حیکمەت ب قانونی بزەن
رەمزین نجوم و هەیتەتی
- ۱۳۱ بی نووری عیلمی وەحدەتی
فەبیازی عیلمی من لەدون
- ۱۳۲ گەهگەه ب ئوستادی سوخون
وی گەوهەرەک ناسوخته دا
- ۱۳۳ لەوحنی هە یوولا نە قشاندا
تەقویم و شکل و خانەدا
- ۱۳۴ خوەش نەقشەک ئافیتی وەلی
نیف کوللیاتی خەمسەدا
- ۱۳۵ بەستن موقابیلدا فەسل
بەرزهخ ب بەرزهخ خەسفەدا
- ۱۳۶ فیکرا ب میزان فیک کەتن
دەر سوورەتی شەخسییەدا
- ۱۳۷ بههفرا نەبن جەمع و وەسل
بازوو ژ بازوو شەق نەدا
- ۱۳۸ هەر بی قەرارن بی تەبات
فی تازە دەیری کوهنەدا
- ۱۳۹ هن مەیلی ئەفرازی دکن
سەرگەشتەنە د حالی خوەدا
- ۱۴۰ هەر فەرد و نەوع و قیسەکی
مایی د قەبزە و پەنجەدا
- ۱۴۱ یان راکیدە یان جازییه
یان رەفعەیه یان جەزمەدا
- ۱۴۲ ئی دل ژ بەر شەوق و لەزان
ئەهلێ دل ئەو ژێ گوختهدا
- ۱۴۳ عەقلی موجه ررەد نارەتی
ئەو ما دشەکک و شوبهەدا
- ۱۴۴ پە-پە-پە ژ بەحرا کان و کون
وی گەوهەرەک ناسوخته دا

پور کفشه لی ستر و خهفه	فهیزا عولوومی فهلسهفه	۱۳۲
فینجان ب جان من جورعه دا	من دی د جامه ک قهرقهفه	
دوور و دراز وه ک ئاخه کن	هه نه هه فهله ک لی کاخه کن	۱۳۳
قئی ته رحی ئینسان میوه دا	تئی دارن ئه و ژی شاخه کن	
سولتان ژ خهلوته هاته تهخت	ئینسان بهره عالم درهخت	۱۳۴
دهولته ژ بالا تاله دا	پئی زهینین ئیقبال و بهخت	
لاهووت ب ناسووتی فهشار	سولتان ژ بالا هاته خوار	۱۳۵
دهورا عرووجی گهر وهدا	په یوهسته بوو نوқта مه دار	
عاشق گه پانندن سهف ب سهف	دهوران گه هانندن هه رته رهف	۱۳۶
دورپاننه یا سه ییاله دا	مه حبووب ب فینجانا سه دهف	
فهیزا مه یا گولگوون و ساف	ساقی کو دامن ئه و سولاف	۱۳۷
عیلمه ک ژ به ژنی پوقعه دا	زائیل کرن شو بهه و خیلاف	
قهلبی ب عیشقی کت عورووج	عیلمه ک نوما دل پئی نومووج	۱۳۸
شه هپه ر ل دارا سیدره دا	دی ته ی بکت چه رخ و بورووج	
پیش دهستی کورسی بوون ههله ک	دۆلاب و چه رخی نه هه فهله ک	۱۳۹
دوئی نوқта یا مه وهوو مه دا	سه رگه شته هاتن ئه و گهله ک	
چه ندی سه بوک هاتی خه فیه	ئه حسه ن ژ قئی نه زمی له تیف	۱۴۰
نه قدی مه موهر و سککه دا	مه حبووب ب دهستی خوی شه ریف	
ئه شکال و ئه وزاعین به دیع	ئه حسه ن ژ قئی وه سفی ره فیع	۱۴۱
بی عه یب و نه قس و په خنه دا	تیتن ژ نووری وه ک ره قیع	
ئه شکال و ئه وسافین حه لا (جهلا)	ئه حسه ن ژ قئی وه زعی «مه لا»	۱۴۲
جهزبه و جهلاله د سینه دا	له و دل ب وان بوو مو بته لا	

مانای وشه کان:

ته دویر: گرۆقه ری؛ شه عشه عنی، شه عشه عان: تیشکه و تریفه و پۆشنی؛ ههفت

هه‌یکه‌ل: حه‌وت ئاسمان؛ **کوللیاتی خه‌مه‌:** پینج گشتیه‌کان که بریه‌تین له: جسَن و جۆر و به‌ند و عه‌ره‌زی تاییه‌تی و گشتی «جنس و نوع و قَصل و عَرَض خاس، عرض عام»، **خه‌سف:** رۆچوون؛ **خه‌سف:** گیران، که بۆ مانگی ده‌لین؛ **ئومه‌هات:** دایکان؛ **چارئومه‌هات:** بریه‌تیه له: چوار ماکی ئاو و ئاگر و خاک و با؛ **به‌نات:** کیژان؛ **سی‌به‌نات:** بریه‌تیه له: گیاندار و رووه‌ک و کره‌ک «حیوان، نبات، جماد»؛ **خافیز:** نه‌وین؛ **ناسیب:** وه‌سه‌رخه‌ر؛ **رفعه:** بلندی؛ **جه‌زم، جه‌زمه:** وه‌ستاندن؛ **عیلمی له‌دوننی:** زانستی تاییه‌تی خوایی؛ **کان:** بوو؛ **کُن:** بهه؛ **سوخون:** وتان، وته؛ **کاخ:** کۆشک؛ **ئاخ:** خاک؛ **شاخ:** لک؛ **سولاف:** باده؛ **روقه‌، ره‌قیع:** تابلوی به‌خه‌تی روقعی نووسراو؛ **نمووج:** نمونه؛ **هه‌لا:** شیرین؛ **جه‌لا:** ئاشکرا، ساف.

پوخته‌ی مانا:

چه‌رخ و لۆله‌پ باو ده‌خۆن؛ چه‌رخ و خولیانه. ئه‌ستیره‌کان له‌ ئاو جه‌غزی دیاریکراو، به‌ سوور‌دانه‌وه ده‌گه‌ڕین. هیندیک به‌ شه‌و هیندیک به‌ رۆژ، دنیا پووناک ده‌که‌نه‌وه و دۆلاب و چه‌رخی دنیا به‌ هه‌ر هاره‌ی دی. سه‌ر پووپه‌ری مه‌لبه‌ندی بوون، به‌ هه‌زاران شکل و په‌نگ نه‌خشیندراوه؛ په‌راویزی به‌ ئاوه‌زێ لێ کراوه؛ وه‌کوو سالپۆ خانه-خانه و چاوه-چاوه خه‌ت دراوه. په‌راویزی حه‌وت ئاسمان، به‌ پینج ناودیره گشتیه‌کان و اتا: جسَن و جۆر و به‌ند و عه‌ره‌زی تاییه‌تی و گشتی، په‌نگینه‌راوه. ماک و په‌گه‌ز-که نوخته ناوه‌ندییه‌که‌یه و هه‌بوون له‌ ده‌وری خول ده‌دا و بویته جه‌غز به‌رانه‌ر به‌و ئافه‌ریدانه‌ی له‌ خۆیان جوێ ده‌کاته‌وه- نیشان درا. هه‌موو له‌مپه‌ر له‌ نێوانی بوون و نه‌بووندا هه‌لگیرا.

خاک و ئاو و ئاگر و با- که هه‌ر چواریان دژی یه‌کن- به‌ ئه‌ندازه‌ی پێویستی بوون، تیکه‌ل کران. به‌ بێ ئه‌و لێک کۆبوونه‌وه، بوونی مرۆ زۆر دژوار بوو. ئه‌و چوارانه‌ ماک و داکن. سی کچیان هه‌ن: گیاندار و پوه‌ک و کره‌ک (حه‌یوان و نه‌بات و جیما‌د). هه‌یچی تاوێک هه‌دا نادا و ئه‌ویندارن؛ وێلی یارن؛ به‌ ئاواتن له‌و دیری تازه‌ی زۆر کۆنه، به‌ره‌و ماکه باده‌نه‌وه. هه‌روا ئاو په‌ده‌نه‌وه به‌ هومیدی ئه‌و رۆژه‌ی بگه‌ڕینه‌وه ده‌قی پیشوو. هیندیک سه‌ره‌به‌ره‌زێر ده‌چن؛ هینده‌ک رووه‌و هه‌وراز ده‌بن؛ سه‌رگه‌ردانن؛ ده‌خولینه‌وه.

ههه بیچمیک دیتته بهرچاو، له ههه جۆر و ههه توخمیک بی، بهر فهرمانی ناویکی خودای گهه رهیه. قولاب له دهست بهخشندهدا، جا پایدیه گری یان دهیکیشی، بهرهو ژیری دهکاتهوه یان بهرهو ههه ورازی دهبا، له پهنجیه ئیرادهی ئههوان. ئههوانه دهلیین ناوهندن و چرکه ناکهن، وهکوو زهنهی که لهسهه پیتان دادهنری، خودا زهنهی لهسهه داناون و نابج بیزوون.

قسم، قسهی ئههلی دله و قانونی رازی خوداییم پی گوتراوه. ئهه نهینیهی له گهه ری ئهستیراندایه، زانستی مرۆ نایگاتی. گهه ره که زانستی خوایی فریا کهوی و له دوودلی رزگارمان کات. زانستی تایبهتی خودا، له دهریای بهه و بووی خۆپرا جاروباره، دورپکی ههه رگیز نه سماوی به مامۆستای قسه زانان - که پیغه مبه ره و فره موویه: «له گشت عه ره ب فهسیح ترم» - بهخشش داوه و له هیندیک رازی نهینی، حالی کراوه. بهه ره ی زانستی فهلسه فهی زۆر دژوار و وهشپراوهی تیدا دیاره. بهلام گه لیک شتم لهو بادیه وه دهست کهوت، که فینجانیکم لی فر کرد و گیانم بهو مهیه سهه رخۆش بوو؛ زۆر شتی بۆ ئاشکرا بوون.

به ژماره ئیزین نۆ ئاسمان، بهلام گشتیان نۆ نهۆمی ئاواپیه کن. ئه گه ره دوورتری بۆ بچین، ئه ویش هه ره وهک زهوی ئیمهن. وارش و دیواری مالیکن. هه ره نۆ عاسمانان، وهکوو قهواره ی دارپکه؛ زه مین لکیکه لهو داره. مرۆ میوه ی ئهه لکهیه. مرۆ میوه ی ئهه درهخته، زۆر بهرز بوو. له نه بوورا هاته بوون و ناوی نرا بهرزتر و سهروه ری هه موو عالمی؛ بهخت شانازی پی ده کرد. زۆر له ریز و بره ودا بوو. لهو بالایه وه دابهزی. له پله و پایه ی نزیک خوایی، خۆی هاویشه ناو نرمایی و بهرگه نوورانییه که ی گۆپی و بهرگی مرۆفی کرده بهر و لهو بهرگه دا خۆی شارد هوه. له سهه ره ویش، هه میشه نوخته ی ناوه ند بوو. ئاره زووی بهرزبوونه وه ی تیدا ژیاوه؛ کهوته کۆشش و سوورخواردن. یاری مه زن به فینجانی سه ده فه وه، به ئه وینداراندا گه را. دورپی تاواوه ی - وه کوو مه ی - بۆ تیکردن؛ مهستی کردن. مه یگتیر چۆپکی دا به من؛ هه موو رازم بۆ ده رکه وتن. له بهژن و بالای یاره وه، زانستی راستی پیویستم، وه کوو تابلوییک خوینده وه. زانستی که نموونه ی دامی چلۆن دلم به هۆی ئه وینی بالای ئهه ده توانی بۆ بالا بچی و ئاسمان و بورجان وه پیچی و شابالی له سیدره بسوی. گیانم فره؛ گه ییشه باره گای خودا.

سەيرى ھەر نۆ ئاسمانم کرد؛ كە بە ئالقه لە دەورى كۆرى خودا بوون. سەرگەردان لە دەورى نوختەى خەيالىدا، خوليان دەخوارد و دەرەتانيان شك نەدەبرد. مەلا ئافەرىن بۆ شيعرت! خۆش و سووك و پىك و ناسك ھۆندۆتەو. يار بەدەستى مەبارەكى مۆرى ئافەرىمى دامى؛ كە سكەى بە ناوى ئەو بوو. ئافەرىم بۆ ئەو باس كرن و نیشان دانى شكلى زۆر جوانى بى وپنەى كرى خودا؛ كە ھەمووى لە نوورىكى پاك و چاك و بى خەوش و بى كەمايەسى ھاتە بەرھەم. پەسنەكانت زۆر شيرىن؛ ھەر بۆيە دل دادەگرن و جەزمەيەكى زۆر پەسند و بەشكۆ دەخەنە ناو ھەناو.

چارین

۱ قهوسئ د هیلالی ب دهلالی کهشها
بهژنا ته ژ شهنگی ب درهنگی مهشها
مارئ ژ حهریرئ د عهیرئ خوشها
ماوهر بوو ژوان زولفی د زهنگی وهشها

۲ ئاخا قهدهما موخته ره ما پایئ په ریمه
وهک تووتی په یایه ی ل زه بانئ شه که ریمه
هر له حزه دبئ بیت کو دچم ره هگوزه ریمه
ئیدی چ بییزم کو که ریم ئیبنی که ریمه

۳ شمشاد و خه رامه ک کو مه دیوو سه حهرئ
جامه ک ژ شه رایی ب مه دا وی قه مه رئ
تیره ک کو ژ قهوسه ین دوی دا جه گهرئ
قوربانئ خوه کر جانئ شیرین روخ فنه رئ

مانای وشه کان:

ب دهلالی: به ناز و جوانی؛ کهشها: کیشرا؛ درهنگی: به گرانی و ته مه لی؛ خوشها:
راخوشی؛ وهشها: پرژیندرا؛ ئاخ: خاک؛ که ریم: سهخی و به خشنده، نه جیمزاده؛
فنه ر: چرای ناو شووشه.

بوخته‌ى مانا:

كهوانه‌ى مانگى يه كشه‌وه‌ى برؤكانت، يه كجار به جوانى كيشراون و زؤر به نازوه‌وه بؤم
كيشران و تيريان ده‌گيان و دلم گرت. به‌ژنى شه‌نگت، له‌به‌ر نازى زؤر گران، به
گرانى رپوه ده‌چى. كه‌زى ره‌شت، وه‌كوو ماريكى زه‌نگى ئاوريشمين، خوشيبيته ناو
چهندين بؤنخؤشى تيكه‌لاو، خؤى راوه‌شاند؛ بؤنى گولاوى بلاو كرد.

من كه - وه‌ك تووتى گفتم - ده‌م و راويژم شيرينه، هؤى ئه‌وه‌يه له جيات
شه‌كر، خؤلى به‌رپى يار ده‌چيژم. ههر ده‌ميكى يار ده‌يه‌وى ده‌رچيته ده‌ر، ده‌لى:
بلىن با بيته لام. ده‌چم ده‌بم به ريبازى. چؤن شوكرى ئه‌و چاكه‌ى بكه‌م؟ نه‌جيمه و
نه‌جيمزاده‌يه و زؤر دلاوا و به‌خشنده‌يه.

به‌ژنى وه‌كوو دار شمشاليم، له به‌ره‌به‌يانىك به‌رچاو هات؛ به لاروله‌نجه‌وه ده‌رؤيشت.
رووى وه‌ك مانگ بوو. پياليكى پر باده‌ى دامى و تيريكيشى له كه‌وانى برؤيانرا ده
جهرگم گرت. ده‌ى هه‌زار جار گيانى شيرين قوربانى ئه‌و كولمانه‌ى بى؛ كه وه‌كوو
فه‌نه‌ر به‌تيشكن.

شيعردز^۱

- ۱ قهوی مه شهووره کو ناڤی ته مه لا خه مسه عه شه ر
تو ب شيعرا نه ته گوتی خوه دکي قهند و شه که ر
- ۲ دوری ناسوفته دهوونی! مه نه دی میسلئ ته قه ت
نه د سه متئ عه جه میدا نه د ثیقلمئ ته تر
- ۳ ئەف چ شيعر و غه زه لن مه دح و سه نایا خوه دکي؟!
د جفاتان وه دبیزئ مه ب ته عن و ب خه به ر
- ۴ ئەف چ ته قلید و شه تاتن چ به تاتن تو دکي؟
سه ری فیرا دهه ژینی، ب دوسه د ئاه و که سه ر
- ۵ تو دزانی فه نه کا ته نه مه کانئ غه زلانه
چ بوها تی نه مه تاعئ ته، ئەیا بی سه رو به ر!
- ۶ ده ست و پایان ژ به ری زیده بکی دی ته بکم
میسلئ حه مادی عه ره ب، هه ر وه کی شه یخ ئانی ب سه ر
- ۷ ئەحه مه دم سینه سپه ر پیشبه ری تیرا فه له کئ
ده عوه دارئ ته مه ئیرۆ تو ژ ده حلی وه ره ده ر

۱. وا دیاره مه لایه کی خه لکی «فهنیک»، شيعری له مه لا دزیوه و به ناوی خوی له لای خه لکی خویندۆتهوه و ږه خنه ی له مه لا گرتووه، که له شيعرا ناگاته من.
مه لا به م چهند به یته شيعره، گالته به شيعردز ده کا. ناویشی نه زرينگان دووه و به «پازده» ناوی بردووه.
به بیری من، ده بی مه لاکه ی شيعردز، «زوبیر» بووبی که له شیوه ی کرمانجیدا، زور ناوان هه لدقچینن: به «ږه شید» ان ده لئین: «ږه شو»، به «موسته فا» ده لئین: «مستۆ» به «زوبیر» ان ده لئین: «زبۆ». زبۆ، به ئەبجد پازده یه. له وانه شه شتی تربی و نه مزانیبی. «هه ژار»

مانای وشه‌کان:

قه‌وی: زۆر؛ سه‌مت: لا، ئالی؛ خه‌به‌ر: جوین، قسه؛ شه‌تات و شه‌ته‌ت: ده‌له‌سه و لافی
 بووچ؛ به‌تات و به‌ته‌ت: درۆ و فشه؛ فنیك: ناوی مه‌لبه‌ندیكه؛ فه‌نه‌ك: ده‌له‌ك؛
 غه‌زل: رستن؛ غه‌زه‌ل: شیعی دلداری؛ غی‌زلان: ئاسكان؛ بی‌سه‌روبه‌ر: هه‌ژارۆكه؛
 ده‌حل: بێشه‌ی ده‌س‌نێژ.

بوخته‌ی مانا:

زۆر مه‌شه‌ه‌وره که ناوت مه‌لا پازده‌یه. به‌ شیعی‌ک که هی خۆت نییه، خۆت لای
 خه‌لک شیرن ده‌که‌ی! وا ده‌رده‌خه‌ی که مرواری کون‌نه‌کراوت هۆندۆته‌وه! پیاوی
 وه‌ک تۆم نه‌ له‌ ئێران، نه‌ له‌ ولاتی تاتار نه‌ دیوه. خۆت به‌ شیعر به‌ جه‌نابی خۆت
 هه‌لده‌لێی و تانه‌ ده‌ شیعی من ده‌گری و به‌ خراپه‌ باسم ده‌که‌ی! ئهم درۆ و ده‌له‌سه
 چیه‌ تۆ ناوت لێ ناوێ شیعر و به‌ ئاخ و خه‌مباریه‌وه ده‌یان‌بێژی و سه‌رتی ده‌گه‌ل
 راده‌ژینێ؟! خۆت ده‌زانی ده‌له‌کاوا به‌ره‌گه‌ی کارما‌م‌زان نییه و به‌ ته‌له‌که و که‌له‌ک،
 ده‌له‌ک نا‌کرین به‌ ئاسکی چاو به‌له‌ک. به‌ چاو‌ه‌راو و گاله‌گال، گال له‌ تالایی نا‌که‌وێ.
 هه‌لبه‌سته‌ت که ده‌له‌ک‌نامه‌ن، ئه‌و پرو‌پو‌و‌چه‌ بێ‌ت‌امه‌ن، که هه‌یچ‌که‌س به‌ هه‌یچی ناوین.
 هه‌رێ کابرای شیعر‌دزی گزیکه‌ری بی‌سه‌روبه‌ر! ئه‌گه‌ر له‌ ته‌شکه‌به‌ره‌ی خۆت ئیتر پتر
 پێ راکیشی، لیت روون بێ، به‌و ده‌رده‌ت ده‌به‌م که شیخه‌که، به‌سه‌ر کاو‌رای عاره‌وی
 هه‌م‌مادی ناوی هه‌نابوو.

من ئه‌حمه‌دم؛ نه‌ترسیکم که به‌ران‌به‌ر به‌ تیری به‌لای زه‌مانه، سینگم مه‌تال و قه‌لغانه.
 ئه‌مه‌وێ به‌ گه‌ژتا پچم. ده‌سا مه‌لا پازده‌ی ده‌له‌ک! له‌ که‌له‌ک و مێشه‌دا، خۆت مه‌لاس
 مه‌ده‌! بۆم وه‌ره‌ده‌ر!

وت وویژی مهلا و میرعماده دینی جزیری

مهلا: سه لاما من سه نا خوانی سه هر گه ه گه وه ره فشان بت
ب سووره ت نه مرئ سوبحانی سه ر نه لقب و زه ره فشان بت
ب خدمه ت عه رزئ سولتانی عه بیر و عه نه ره فشان بت

مانا:

سلاوی منی په سندهر، له به ره به یانا، به خزمه تی جه نابت سه رفراز و بونخوش بیت و به ناوی تو، بیته گه وه ره پزین و خوا بۆ قبول بوونی نزام ده رباره ی تو فه رمان ده رکا.

میر: سه لاما سانعی قادر مهلا دا پی موعه ته ر بی
موفه رره ح بی مه لی خاتر به یابه ی لی موکه رره ر بی
ژ جاما خاتری عاتر مه ژئ ئایینه نه نوهر بی

مانا:

سلاوی خوی داهینه ر و توانا له مهلا بی. هه میشه ش بۆ دووپاته بیته وه و له سایه ی مهلا وه، دلی ئیمه ش وه ک ئاوینه ی مشت و مال کراو بی.

مهلا: ژ ره نگ ئایینه یا جامی مه باتن ره وشه ن و سافه
ده ره مزا کوfer و ئیسلامی به قین فه همی ته که شسافه
ژ به رقا نووری ئیلهامی دره خشان قاف تا قافه

مانا:

ئیمه هه ناومان وه ک ئاوینه یه که به رانه رت. له سایه ته وه ږووناکه و چونکه تو له زاناییدا

وه‌ک ته‌فسیری که‌ششاف وای و زۆر باش له‌ کفر و ئیسلام حالیت و تیشکی زانستت
دنیا‌ی ته‌نیوه؛ منیش به‌ تیشک‌دانه‌وه‌ت پۆشنم.

میر: دره‌خشان‌ی دره‌خشان بوو سه‌نا به‌رقا ته‌جه‌للای
د جامی مه‌ی به‌له‌خشان بوو ب فه‌یرووزی جه‌لا دای
وه‌کی له‌علی به‌ده‌خشان بوو ده‌ستی ماه‌سیمایی

مانای وشه‌کان:

دره‌خشان: بریقه‌ده‌ر؛ سه‌نا: پرووناکی؛ به‌له‌خش: له‌عل؛ به‌ده‌خشان: شوینیکه‌ به‌
له‌علی باش ناسراوه؛ فیرووزی: سه‌ر که‌وتن.

مانا:

له‌وه‌تا تۆ په‌یدای و دره‌وشاوی، نووری خوامان به‌ چاو دیوه. شه‌رابیکمان ده‌س
که‌وتوووه‌ک له‌علی به‌ده‌خشان وایه، که‌ له‌ سه‌ر ده‌ستی جوانیکی پروو وه‌ک زیو بی و
زۆر سه‌ر که‌وته و به‌خته‌وه‌رین.

مه‌لا: ژ ده‌ستی شه‌که‌ره‌ئامیزان سه‌راسه‌ر غه‌رقی مه‌ستیمه
سه‌مه‌ن بووی و دلاویزان ب ره‌یحانی خوه‌ به‌ستیمه
ژ تۆرا فیتنه‌ ئه‌نگیزان دو ئه‌ژده‌ر مه‌ست گه‌ستیمه

مانا:

من له‌ مه‌ستیدا خنکاوم. مه‌ی ئه‌وینم به‌ شه‌کری دوو لیوانه‌وه‌ فر کردوووه. دل به‌
بسک هه‌لاواسرا و به‌ بۆنی لاجانگی سپی - که‌وه‌ک گۆلی یاسه‌مه‌نه - گیرۆده‌ بووم. به‌
ره‌شه‌رپخانه‌ی که‌زی، شه‌ته‌ک درام. چاوی مه‌ست - که‌ فیتنه‌ گه‌رن - به‌ هه‌ژدیه‌ای
که‌زیانی، به‌ گه‌ستن داوم.

میر: دو ره شماری سه مه ن سوربوو مه دل مابوو خه یالیدا
کو سونبول هات و کهر-که ر بوو د بهر گوشتی هیلایدا
ژ عه کسا ساقی ئه نوهر بوو شه رابا مه په یالیدا

مانا:

دوو کهزی وه ک دوو ماری په ش، له سهر یاسه مه نی لاجانگ هاته بهرچاوم. دلم
خه یالی لی کردن. بسکی- که وه کوو سونبول بوون- هاتنه سووچی مانگی له نویی
برویان و له سهر روخساری دابهش بوون. مه یگپر تیشکی دا پیاله کهم؛ باده ی پیاله
تیشکی داوه.

مه لا: شه رابا نابی روممانی شه فقه دا عیقدی په رویی
موسه لسهل مابوو ره یحانی خه تی نازک ل نه سرینی
غهره ز شکلی ته بوو مانی ژ نه قشین چین و ماچینی

مانا:

باده ی وه کوو دهنکی ههنار، تیشکی له گهر دانه که ی دا. گهنده مووی ناسک له لامل،
به زنجیره وه کوو خه تی موسه لسهل و پر یحانی جوان، هاته بهرچاو. ئه گهر مانی له چین
خه ریکی شکلان بوو، نیازی وا بوو وینه ی جوانی تو نه خش کا.

میر: میسالی سووره تی چینی غه له ت مانی خه تا کیشا
کو من دیوو ل ئایینی ژ بهر زولفا دوتا کیشا
مه دیوو شکلی شیرینی تو ئوستادان وه نا کیشا

مانا:

مانی له چین- که لای وا بووه جوانترین شکلی کیشاوه- به ههله چووه. ده بوايه
وه ک من یارم دیت- که له ئاویته ی دهر وانی و له دوو لا په خشان بوو- ئه ویش دیبای؛
ئه وسه به جوانیی دهنزانی، جوان یانی چی. ئه و شکله شیرینه ی من دیم، هیچ

وهستایه ک ناتوانی وه ک ئهوی ده رها.

مه لا: کو کیشا کاتبی غه بیی خه ته ک زیبا ژ کافووری
چ ئایهت بوو ژ لاره بیی ره شاندی عاریزان نووری
د یاقووتا مه دئ مهی بی ژ دهستی وی سیفهت حووری

مانای وشه کان:

کو: چلۆن؛ لاره یب: بی گومان.

پوخته ی مانا:

ئه ی نامه خوا! دهستی هونه رمه ندی خودا، چۆن له و له شه ی وه کوو کافووره چه رموو گه
و له و لاجانگانه ی وه ک نوورن، چتۆ حۆری به دی هیئا؟! جوانی یارم ئایه تیکه
بی گومانی توانایی خوا ئیسپات ده کا. دیتم به په نجه ی یاقووتی، مه ی ئه وینی
ده رخواردی دلداران ده دا.

میر: ژ نه شئا باده یا کاسی ب زات ئه ز غه رقی عیرفانم
ب وی جامی ب وی تاسی سیفهت کیسرا و خاقانم
ژ به رقا غه مزه ئه لماسی ل ته ختی دل سوله یمانم

مانا:

هه ر له و مه یه ی که یار ب جام و تاس دایمی، له ههستی خودا ناسیندا، هه ر نوقوم
بووم. وا سه رخۆشم، خۆم به قاقان و به کیسرا و سوله یمانیش ناگۆرمه وه.

مه لا: سوله یمانی مه ئه ز دیسا سه حه ر هوده و بيشارهت کر
جه واب ئانی ژ به لقيسا ب حال و سوڤ عيبارهت کر
ب جان ئه ز خوهش کرم عيسا ده ما وی ئه و ئيشارهت کر

مانا:

من سوله‌یمانی دوو هه‌مینم و پتریش. سروهی به‌یان، وه‌ک په‌پووسلیمانیه‌که بوو که
مژده‌ی به‌لقیسی پی‌بوو. به‌مزگینی و به‌ئیشاره‌تی چاوی یار، وه‌کوو لازار، به‌فووی
مه‌سیح دیسان ژیاوه؛ گیانی نه‌ماوم ژیاوه.

میر: ده‌ما عیسا ئیشاره‌ت کر ل من عه‌زمی ره‌میم هه‌ی بوون
دل و جانی مه‌غاره‌ت کر دری مه‌عدووم و لاشه‌ی بوون
ئه‌دا له‌و خوه‌ش عیباره‌ت کر مه‌هه‌مسهر موغنی و نه‌ی بوون

مانای وشه‌کان:

عه‌زم: ئیسک؛ ره‌میم: رزیو، پواو؛ هه‌م‌سیر: هاواراز.

پوخته‌ی مانا:

له‌رپی یاردا دل و گیانم به‌تالان چوو. نه‌مام و بوومه‌بابرده. له‌بلویر و له‌گۆرانی - که
هاواراز بوون - وه‌هام زانی، که یار گوشتیکی چاوی دایه‌من. فه‌وره‌ن وه‌کوو عیسا - که
مردووی پاده‌کردن - هه‌موو پیشه‌ی رزیوم ژیاوه‌وه و دووباره‌گیانم هاته‌وه‌به‌ر له‌ش.

مه‌لا: نه‌ی و موغنی مه‌هه‌مرازن د ره‌مزا ئایینا (ئایینه‌ی) جامی
ل من مه‌حره‌م ده‌ف و سازن ددن بی په‌رده‌په‌یغامی
دنالن که‌وکه‌ب و بازن هه‌زار ره‌نگی د ئیله‌هامی

مانا:

له‌تیگه‌یشتنی رازی نه‌ینی - که له‌باده‌ی ناو پیاله‌دایه - هاوارازم زۆرن و دل‌م له‌زۆر
شتان ناگادار ده‌که‌ن: بلویر، گۆرانی، ده‌ف، ساز، گواره‌ی ئه‌ستیره‌ئاسایی، بازنه‌ی
ده‌ستی له‌خرینگه‌دا.

میر: دنالن غونچه‌و ده‌نگ هات ژ به‌لگی نیرگزا نازک

ژ تایئ عه‌ره‌را شه‌نگ هات ب په‌روازا خوه شه‌هبازک
مه‌شا سه‌لوا سه‌هی په‌نگ هات گها رۆحی مه‌ئاوازک

مانا:

ده‌نگیک هاته به‌رگوپی گیانم. له‌چهند ده‌نگیک تیکه‌لاو بوو. قرچه‌ی دلی غونچه‌ی به‌
تاسه‌ی نه‌پشکووت، خشه‌ی له‌ره‌ی چله‌نی‌رگز، هاشه‌ی گه‌لای عه‌ره‌ری شه‌نگ، فره‌ی
بالی بازی سپی، مژده‌ و ئاره‌زووی دیتنی به‌ژنی یار بوو؛ که سه‌ولیکی بی‌وینه‌یه‌ له‌
دنیا‌دا.

مه‌لا: زه‌هی شاهین و شه‌هبازئ ب ناز و قه‌نجی و غه‌نجان
چ ته‌یغوون بوو دپه‌روازئ وه‌شیرین دامه‌ به‌ر په‌نجان
دره‌مزا سیحر و ئیعجازئ برم ریزا گوهرسه‌نجان

پوخته‌ی مانا:

جوانی و نازی ئه‌و نازداره‌، زۆر بازی سپی و شاهینی وه‌کوو سوپسکه‌ خستۆته‌ ژیر
چه‌نگی خو. منیش وه‌به‌ر په‌نجهری هاتم، بۆیه‌ هینده‌ قسه‌زانم.

میر: گوهرسه‌نجن د حوسنیدا دوئه‌بروو میسلئ میزانئ
دو شه‌هلا بوون د قه‌وسیدا گران بوو سه‌ر ل کیشانی
هیلان گووشه‌ لی په‌یدا ژ سونبول راست و چه‌پ دانی

مانا:

دوو برۆی، ته‌رازووی نازکیشانی، که هاته‌ سه‌ر کیشانی نازی کاله‌کانی، مه‌ست و
سه‌رگران ببوو؛ سه‌ری ده‌کرد. بۆ پارسه‌نگ‌دان و بۆ یاریده‌دانی تای ته‌رازووه‌که‌، بسکی
وه‌ک سونبولی له‌ گووشه‌ی برۆیان جی کرده‌وه‌.

مه‌لا: دو سونبول هاته‌ سه‌ر به‌درئ موسه‌لسه‌ل تورره‌ توغرا‌نه‌

بهرات و له یله تولقه درئ مه لائیک سهف گری دانه
ژ بالا حلقه یی چه ترئ ل به درئ تازه سه یوانه

مانا:

بسک هاتوته سهر هه نیه، له شکلی موری سولتانه. که زی و کاکول وه کوو چه ترئک
له سهر ئه وه هه نیه وه دیاره. ده لیم موری ده سی غه یبه، که ئه مشه وه له یله تولقه دره و
فرشته ی خواش هه موو هاتوونه سه یرانی.

میر: ل به درئ کاتبی حوسنی نفیسی عه نبه ری سارا
شیرینه غالبی حوسنی ب نیشانا جه مال ئارا
نه زهرده تالبی حوسنی کو دل به ری خارا

مانای وشه کان:

سارا: خالیس، بی خه وش؛ خارا: رهق، مه پمه؛ ئارا: وه پازین.

مانا:

نووسه ری جوانیی، به عه نبه ری بی خه وش، روخساری یاری په نگاند و به خالان
پازاندیه وه. تۆ که به تاسه ی بو جوانیی، ئه ونده شت ئاگا لی بی که ئه یاره
ناسک هه ندامه، دلی وه ک به ردی رهق سه خته.

مه لا: د تۆرا عه نبه ری چینان ژ قودره ت پۆح په روه ردن
دلی بت سه یدئ شاهینان به قین دی ده ست ژئ به ردن
دنازین عیشه وش شیرینان مه دل هه ر پورغه م و ده ردن

مانا:

نازان ده کا، ناهیلی گیانم بچیته ناو تۆری که زیی چین-چینی؛ که بره وه به ری عه نبه ره.
چونکه گیان له و تۆره دا وه که یف دی و گیان په روه ره. هه ر ده رد و داخم ده داتی. دلم
بوته نیچیری شاهینی چاوی؛ به و گیرانه ش زۆر دلخۆشم. دلیک که چاو پراوی بکه ن

تازە دەبی یە کجاری دەستی لی بەردەیی. ئەو چاوانە نیجیری خۆ نادەنەو.

میر: ژ قودرەت نوقتەیا نووری ب سوورەت بوو ل نیشانی
ژ بەرقا ئاتەشی تووری چ شەوقە ک دایە پەروانی
ژ عە کسا جامی فەرفووری کو ئاتەش هاتە فینجانی

مانا:

بریقە ی پەشایی خالان، شکلیکن لە نووری خودا. بادە کە وە کوو ئاگریک لە پیالە ی
چینی دەدرەوشا؛ لەو جوړە ئاورە نوورە بوو کە مووسا لە تووری دیتی. دل بەو گره،
وە کوو پەپوولە گری گرت.

مەلا: ژ وی نووری ژ وی ناری مە مووسای قەبەس ئیسا
چ ئاتەش بوو دوری داری ل تەیری دل قەفەس تیسا
ژ عیشقا نەقشی جەبیاری ژ ئاگر من نەفەس دیسا

مانا:

لەو تیشکە ئاگرە ی مووسا، من هەر بۆ خۆم بوومە بزووت و ئاییسام. خواپە چلۆن
ئاگریک بوو لەو دارەدا؟! کە بۆتە قەفەس بۆ دلم و هیشتا هەر ترووسکە دەدا. لە
ئەوینی خودای گەورە، هەناسەشم گری بەتینی ئاگرە.

میر: ژ ئاگر من نەفەس هیل بوو ژ روخساری شەبئە فرووزی
ژ بۆ من حەللی موشکیل بوو ب رەمزا موعجیز ئامووزی
د نار و نووری کامیل بوو ژ بەرقا وی جەهانسووزی

مانا:

لە ئاگری ئەو روخسارە ی وە ک مانگ، شەو پرتیشک دەکا. هەناسە ی ساردم گری
گرت. بە ئیشارەتی چاوانی - کە وە ک برووسکە ی دنیا سۆز، گرشە ی دەهات - هەموو

مہ سہلہ ی دژوارم لی حالی بوون.

مہ لا: بنی بہرقا تہ جہ لایئ مہ لائیک دین د ئادہ مہدا
ژرمزا بہ ژنوبالایئ چ غہو غا بوو دعالہ مہدا
ژبالا تالیعہ ک دایئ سولہ یمان دی دخاتہ مہدا

مانا:

بنوړہ پرووسکھی دیاردہ ی خوا، فرشتہ کان لہ ئادہ مہدا دیتیان و سوژدہ یان برد.
سولہ یمان لہ ئہ نگوستیلہ دا دیتی، حوکی لہ دنیا کرد. ہر ئہ و نوورہ، لہ بہ ژنوبالای
یارمدا چؤنی ہرا لہ دنیا دا ناوہ تہوہ؟

میر: کہ سئ بی پەردہ مہ حرہم بت دفی بی پەردہ و ہک نہ ی بی
روباب و چہ نگ ہہ مدہم بت د تاعہ ت مہ ستئ بی مہ ی بی
د دہ ستدا جامئ و ہک جہم بت ژرہ نگ ئایینہ یا غہ یی

مانا:

کہ سیک لہ بارہ گای یاردا، بہ ناموئی لی نہ روانن، دہ بی خوی ئاشکرا بکا و بی پەردہ
بلویر ئاسایی، دہ نگ ہہ لیئئ. دہ گہل سازندا ہاوراز بی و جامی دہ ستی لہ جامہ کہی
جہ مشیر پتر نہ یئنی بو ئاشکرا کات. ئہ شی بی بادہ ہر مہ ست بی.

مہ لا: دفی ئایینہ ی زانی چ حیکمہ ت تیتہ تہ علیمئ؟
کو حہ رفئ تازہ نوورانی دلہ و حی سینہ تہ قویمئ
ژبالا توورئ ئینسانی نہ زہ ردا ساعیدئ سیئمئ

مانا:

دہ زانی لہو ئاوینہ دا چؤن رازیک فیری پیاو دہ کری؟ پیتی تازہ و پروناکی دہر، لہ سہر
تہ تہ لہ ی دلی دلداران وا نووسراوہ کہ خوا ئہ مجار لہ باتی کیو، خوی نیشانی بہ ژن و

بالای یارم داوه. بپروانه باسکی زیوینی، تا ئهم پازەت لی حالی بی.

میر: شەفەق دا سیمێ ئەندامی ژ بالا پەرتەوه‌ک نوووری
بگر ئایینه‌یا جامی ژ دەستی مه‌ست و مه‌خمووری
تو جاره‌ک گوهدە پەیغامی ژ دەنگی عوود و تەنبووری

مانا:

به‌ بالاوه، تیریژی نوور له‌و هه‌ندامه‌ زیوه‌ی داوه. بپروانه‌ پیاڵه‌ی سه‌ر ده‌ستی! که‌ له‌ جوانی یارم مه‌سته. یان گوێ بده‌ ده‌نگی سازان! تا تێ بگه‌ی که‌ راست وایه‌.

مه‌لا: ب قانون گوهدە ئایینی بزانی دا سوپا سازان
ژ حکمه‌ت تینه‌ ته‌دوینی ب عه‌ینی مه‌عنیا رازان
د دامه‌ عیشه‌و شه‌یرینی دد تهری مه‌ پهروازن

مانا:

تۆ له‌ ری وشوینت ده‌رمه‌چۆ! ئەوسا گوێ هه‌لخه‌! دلکیشیه‌کی ده‌ناو ده‌نگی سازنده‌یه، هه‌مووی باسی نه‌یینی هه‌ژا و به‌نرخه‌ و مانای زۆر دژوار تیده‌گه‌ی. من که‌ ئەو پازه‌ گرینگه‌ له‌ سازانه‌وه‌ ده‌بیسیم، مه‌لی دلم له‌ ناو داوی نازشیریندا، بۆ ده‌رکه‌وتن ده‌که‌ویته‌ په‌له‌قاژه‌.

میر: دپه‌روازی هوماده‌نگین مه‌ سه‌ردا تاجی ئیقبالی
شه‌هی که‌ یخوسره‌و و زه‌نگین سه‌ر ئەفرازین د فێ حالی
وه‌رین ساقی مه‌یا ره‌نگین مه‌ کل تهایه‌ د فێ قالی

مانای وشه‌کان:

زه‌نگی: فه‌رمانه‌وای مووسل؛ ره‌نگین: ده‌وله‌مه‌ند.

بوختە ی مانا:

ئیمە ی دلدار ی بەرستی، فرینمان وە ک پیروژە یە. تاجی سەری کە یخوسرە و
فەرمانرە وایانی زەنگی، لە سایە ی سەری ئیمە یە. زۆر لە ژیا نی خۆمان پازین و
سەرفەرازین. مە یگێر بە دە ی پەنگین تیکە! مەن چی و ئە و دە مە قالە چی؟ دیارە
هێشتان زۆرم ماو، لە خۆ ھە لکێشان واز بێنم.

مە لا: د ری دا خاکی دە رگام بە لی ئە و وە ل ژ فی خاکی
بلا بی پایە و جام مە پی چوو فەر قی ئە فلاکی
شکارە ک دە ر خوری شام د وی بە ندی د فیتراکی

مانا:

مەن دە پێگە ی دلداریدا دە بمە خاکی بەر دە رگانه؛ ئە ممە دە بی خاکی دە رگانه کە ی یارم
قبوولم کات؛ ئە و بە ختە وەریبە م بداتی. ئە و ساکە پام لە سەر سەری ھە موو ئاسمانان
دادە نیم. ئە گەر بە خاکی بەر دە رگام قبوول بکا؛ پادشایان بە شانازی دە یانە وی راوم
بکەن و لە بەن سامور تە یاندا بم.

میر: گران بە ندە م دە بە ندی دا د قە ی دا شاھێ شە ھبازان
دو سەر بە نجە د زە ندی دا گە ھیشتن یە ک شو بی بازان
د دە ستی شە ھلە وە ندی دا ب شاھینی و رمبازان

مانای وشە:

شە ھلە وە ند: سواری شوخ، شوپرە سوار.

مانا:

لە زیندانی دلداریدا، یە خسیریکی بە ند گرانم. بە زنجیری شای شابازان، بە سترام. دوو
سەر بە نجە ی تیک پەراندن. ئە و باسکە سپی و ناسکانه ی ھاتنە سەر یە ک. مەن نیچیری
شۆرە سوارێکم لە رمبازی بی ھاوتایە و بە چاوانیشی شاھینە.

مەلا: ب شیرانرا کو رەبازم د رەمزا قابەقەوسەینى
 ب یەینى گولشەنى رازم د بابى حکمەتولەینى
 مولازم حەزەرەتى لازم حىجاب را کت ژ مابەینى

بوختەى مانا:

ئازایەتیم ھىندە ھەيە، خۆم لە بەر شیرى کەوانى برۆيانى ڤاگرتووہ. کە بە ڤمبى
 مژولانىش لانە کەوتووم. وە ک کتیبى گولشەنى راز، ڤرم لە رازى نەینى سۆفیانە.
 سوڤى چاوانى دەزانم و دەتوانم وە کوو کتیبى حکمەتولەین، شەرحى بکەم. خۆم
 لام وایە شیاوى ئەوہم بو خزمەت لە بارەگای یار، جیگە بدریم.
 بە ھومیدم پەردە لە نیوان ھەلگرى و بو ھەمیشە بە خزمەتکارم حىساب کا.

میر: ژ مابەینى ب زاتى چت کوو واسیل بت ب مەحبوبى
 نە تەنھا دى سىفاتى چت ئەگەر دل مەستى مەتلوبى
 ب توغرایە ک بەراتى چت ب موھرا ئەمرى مەنسووبى

مانا:

بە باسى ھونەر کردنى، کەس ناتوانى بگاتە یار. ئەو دلدارەى کە مەستى بادەى ئەوینە
 و یارى دەوى، گەرە ک خۆى لە بیر نەمىنى؛ ئەوسا مۆرى پلە و پایەى خەلات دەکرى
 و دادەمەزرى.

مەلا: د مەنسووبا وىسالىدا بلا ساحیب مەقام ئەو بت
 د بەر قەوسى ھىلالیدا ژ فەرۆزى ب جام ئەو بت
 د ئەسەرارى پەيالىدا دق مىسکین خىتام ئەو بت

مانا:

بەلئى لەو خۆھەلکیشانە پەشیمانم. یار خۆى چى دەوى ڤىاردا، سوڤاس دەکەم. با
 جیگە ئەو دیارى بکا؛ پلە و دامەزران ھەر بەوہ. لە پىالەى مەستى ھینى چاوەکانى، لە

ژێر کهوانی برۆیان، هه رخۆی دهیی ڕیگه بدا سه یر بکهه و پیاله ی سه رکهوتن بنۆشم.
له رازی ناو پیاله شدا، برانه وه ی وه ک میسک هه ر به ده ست ئه وه.

میر: د خه تما قی خیتامیدا غه ره ز میه را شه هه نشاهه
خه ت و خالی دجامیدا ژ نه شئا ئیسمی ئه لاله
د به حسا زولف و دامیدا مه لایا قه نج کووتاهه

مانا:

له برانه وه ی ئه م دوا بیه دا، ده لیم: له باسی زولف و داوی دلداریی و وینه ی خه ت و خال
له پیاله ی باده دا، مرا زمان ئه وینی پادشای پادشایانی جوانیه که خودایه و ناوی خوا،
له جوانیی یاردا ده بینین و نه شه ده مانگر و گه شکه ده که ین. به لام مه لاگیان!
هه رچه ندی باس بکه ین هه ر کورتی دینین.

مه لا: د ئیقلمی سوخن خاقان ره وان به خش و شه که ره ریزی
نه هن وه ک ته د ئافاقان ب جانرا عه نه به ر ئامیزی
ژ سیمین ساعید و ساقان ب سه ححاری گو هه ره ریزی

مانا:

له مه لبه ندی قساندا، بوویه خاقان؛ شه کر له ده مت ده باری؛ گیان ده به خشی. له
هه موو دنیا تات نییه. گیانمت بوخۆش کردووه. قسه ت ئیژی عه نه به ری تیکه ل کراوه.
ده رباره ی به له کی سپی و باسکی زیوین، جادوو گه ری له شیعر دا و هه روا گه وه ره
هه لده پێژی.

میر: ب غه وواسی ب سه ححاری ته دور ئانین ژ به حره ینی
ژ نه زما ته شه که رباری ژ میسرئ تاب غه زنه ینی
ب دیقته بین سه د ئه شعاری دیبژی تورفه تولعه ینی

مانا:

له شیعرا جادووگەر هەر تۆی! ئەتۆ مرواری ناو بەحران دەهۆنییه‌وه. له شیعرى تۆ
شه‌کربارىی هه‌تا میسر و هه‌تا غه‌زنه‌ینیشی داگرت. له تاوکی‌دا، له ترووکانی چاوێک‌دا،
سه‌تان شیعرى به‌مانا و ورد و باریکت به‌ ده‌مدا دیت.

مه‌لا: ژ به‌حرا قولزوما میران ب غه‌وواسی گوهرچینم
د به‌حسا عیلم و ته‌فسیران تو ده‌ریایان وه‌نابینم
ژ میر و به‌گلهر و چیران غولامی میر ئەمادینم

مانای وشه:

چیر: ده‌سه‌لات‌دار.

مانا:

من له ده‌ریای گه‌وه‌ره‌کانی مرخی تۆ، هه‌لده‌هینجم. تۆ جگه‌ له شاعیری، له زانست
و شهرح و ته‌فسیردا، ده‌ریایه‌کی. وه‌ک تۆ ده‌ریام هەر نه‌دیوه. له ناو میر و خونکار و
ده‌سه‌لاتدارانی ولات، بچووکی میر ئەمادین (عیماده‌دین)م.

میر: د باغی له‌فز و مه‌عنایی سوخه‌ن من سه‌رووی ئازاده
ژ ئیملاء و ژ ئینشایی مه‌له‌وحی دل نوما ساده
ژ حوسنی ره‌ونه‌قه‌ک دایی کو شیخ ئەحمه‌د مه‌ئوستاده

مانا:

له ناو باغی قسه‌ی باشدا، قسه‌ی من وه‌ک سه‌ول وایه‌ به‌ریک نادا. له نووسینه‌وه و
داناندا، ته‌ته‌له‌ی دلم ساکاره. ئەگەر قسه‌م په‌ره و بره‌ویکی هه‌یه. هەر بۆیه‌یه که
شاگردی شیخ ئەحمه‌دم و مامۆستام تۆی.

وهلام و وهرامی فهقی تهیران و جزیری

سهدهفهک تفی کو تیکن ^۱	سهدهفهک تفی کو تیکن ^۱	فهقی:	سوئالا من حهقیرئ
حهقه کول مهلی کن	حهقه کول مهلی کن		ئیرؤکه ل جزیریئ
ژ دهрман ههیه لی کن	ژ دهрман ههیه لی کن		هیلاک ژ دهربا تیریئ
بی هدد و بی حهسین	بی هدد و بی حهسین	مهلا:	سهلامین ملیاکه تان
ژ مهلال میم و حی بن	ژ مهلال میم و حی بن		شوبههتین ئافین شه تان
دهرمان ژ لام و بی بن	دهرمان ژ لام و بی بن		هیلاکین ژ زهحمه تان
نادم ئهز وی ب حه یاتی	نادم ئهز وی ب حه یاتی	فهقی:	شهر بهتا لام و بییان
دبارینن نهه باتی	دبارینن نهه باتی		مهعهده نا دال و رییان
ژ حوسنا بوت و لاتن	ژ حوسنا بوت و لاتن		ئیزهار دکن مهعنیان
مه سینه بوتخانهیه	مه سینه بوتخانهیه	مهلا:	ژ نهقشی بوت و لاتان
تهجه لاد قهلبی مهیه	تهجه لاد قهلبی مهیه		تههعو یونا سیفاتان
ژ وانرا مه سهجدهیه	ژ وانرا مه سهجدهیه		عید و شهقی بهراتان
مه فهرزه د ویسالی	مه فهرزه د ویسالی	فهقی:	سهجدهیا شوکری جارک
ل بهر وهجهی هیلالی	ل بهر وهجهی هیلالی		نه پهرده بی نه ستارهک

۱. ههموو نوسخهکان «سهلاما من حهقیری» یان نووسیوو؛ که دهبینین مهلای جزیری، له وهرامدا، سهرهتا سهلام له فهقی تهیران دهکا، وا دیاره فهقی، به نیشانهی ئهدهب و وهک دابه، پیشهکی سهلامی کردبی و مهلا جوابی سهلامهکی دابیتهوه.

شیاوی باسه: لهم وهلام و وهرامهدا، بهپی ئه و چوار سهرچاوه دهستم کهوتون، تیکچوونی کیشی له تهبهیت و تهناهت سی بهیتمان گهلیک زوره؛ که ماموستا هزاره هیندیکی راست کردوونهوه.

«أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سـیـرـا وئ جـهـمالئ
 مه‌لا: جـهـمالا نوورین سافه د وه جهئ ته جـهـلالئ
 ب ه رفین خوه که ششافه زه میر ددن مه‌عنایئ
 حا، میم، عهین، سین، قافه ره مزا وئ موعه ممایئ
 فه‌قی: حی یئنه دهفت حایمان نوخته یان لئ بهیدا کن
 باقینه جهم دو جیمان عیشقی ژ وئ هویدا کن
 ئیسـمـین د دو طاسـیـمان دو میمان ژئ جودا کن
 مه‌لا: هفت خوم تزی باده دی د مه یکدها قیده می
 خوما کو مهی ئیراده عیشق رښت جاما جه می
 له وحی دو نوون لئ صاده له و فه یزی دا قه له می

تیبینی:

هیندیک سووره تی قورئانی، به یه ک یا به چهند پیتیک دهس پی ده کرین؛ وه ک: الم،
 ق، ص، ن، طه، یس، حم، المر، المص، طسم، کهیعص، حمعسق. زانایان به خه یال خوین،
 مانایان بؤ دوزیونه وه. گو توویانه: نیشانن بؤ ناوی خودا، بؤ جو برایل، بؤ پیغه مبه‌ر (د).
 هیندیکیان بؤ ناوی قورئان. بؤ ههر پیتشه مانایه کیان نیشان داوه.

هیندیک دیش وتوویانه: ته نیا مه بهست له م پیتانه، وسکوت کرنی کافرانه. ده یانکرده
 چهقه و ههرا و گوئی یان بؤ نایهت نه ده گرت. کاتی خویندنی نایه تان به و پیتانه دهس
 پی ده کرا، سهرنجی راده کیشان و کر داده مان، بزنان چیان به شویندا دیت.
 جا نه گهر زانای رواله تبین، وایان بؤ چوون، عارفانیش به باری دلداریی خوین مانایان
 لئ هه لکراندوون.

له بیرمان بی، ههوت سوورهت به وشه ی «حم» ده سپیکراوه و یه کئ له وان «عسق» ی
 به دودا دیت.

مانای وشه کان:

حه‌قیر: سووک و بی‌نرخ؛ ملیاکه ته: فرشته، مه‌لایکه ت؛ میم و حی: نیاز فه‌قی تهیرانه

كە ناوى موخەممەد بوو؛ سیتار: سەتتار، پۆشەر؛ كەششاف: دۆزەرەو؛ زەمیر: پۆشراو؛ زەمیر: دل؛ موخەمما: مەتەل؛ طاسم: میمی لی جیا کریتەو طاس دەمینى، بەمانا: زەرکە؛ خوم: کووپە؛ جەم: نک، کن؛ جەم: ناوى پادشاکی ئیرانە کە دەلین لە پیالە کەیدا ھەموو شتیکی دنیای دەدیت؛ ھویدا: ئاشکرا.

پوختەى مانا:

فەقى: پرسى [سەلامى] منى بىنرخ، بخەنە ناو سەدەف و ببەنە خزمەت مەلا؛ کە لە شاری جزیرە. ئاخۆ برینی تیران چار و دەرمانی چییە؟

مەلا: سلأوى مەلائیکەتان بە قەد ئاوى شەتان و لە ئەندازە و ھەژمار بەدەر، لە مەلاوھ لە سەر مەلا موخەممەد بێت. نەخۆشیی ئەرک و ئازاران، دەرمانەکەى لە لیوانە.

فەقى: شەربەتى لیو، بە ئاوى ژین ناگۆرمەو. لیو لە سەر دورى ددانان نەباتان دادەبارینن، واتای جوانی بوتانمان بۆ لیو دەدەن.

مەلا: لەبەر نەخشی جوان چاکانی بت ئاسایی، سینەمان بۆتە بوتخانە. ئاکار و سیفاتی خودا، خۆی نیشانی دلەمان داو. جیژنان و شەوی بەراتی سوژدەى سوپاسی ئەو خۆشییە بۆخوا دەبەین.

فەقى: ھەرگا پەردە لا بدرین و لەمپەر لەبەر چاو نەمین و ئەو جوانە پوخسار بنوینى، سوژدەى سوپاس زۆر پێویستە. ھەى نامەخوا، لە دلکێشی ئەو جوانییە!

مەلا: جوانیی نووریکى پاکە لە پوخسار خۆ دەردەخا. پیتی وا زۆر لە پوخساران، کە زۆر خەبەرەن دەدەن و دل و اتاکانیان دەزانن: «ح» کە وەک بسکی چەمبو دەچى. میمی دەموچاو و ددان. عەین و سین و مانایان لە ناو دلدايە؛ واتا: «قەلب» بوونە پەمزى مەتەلۆکیک بۆ ھەلینان. عەین، سین، قاف، واتا: عسق، سى نوختە دەیکا بە «عشق».

فەقى: نوختە بۆ ھەو حامیمەکان دانى. «حم» دوانیان لە ژێر با ببنە جم بە جامەو. میم لە تاسم جیاکەرەو، با بێتە تاس. ئەوا تاس و جم پەیا بوون. سى نوختەش بدە بە عسق، بێتە عشق و مەتەلۆکە ئاشکرا بى.

مەلا: ھەوت «خُم» دارمالن لە بادە، لە مەیخانەى ئەزەلیدا. لەو کووپەى ئیمە نیازمان بوو، ئەوین پزنا ناو جامى جەم. تەتەلەى پوو یارى نازدار، دو برۆى بە شکلی نوونی، لەسەر صادی چاو دیاردەدا. واتا: دەقى ئایەتى جوانى خوايى «نص» و ھەر ئەوھەشە کە

«ن. وَالْقَلَم» نووسراوه و ئه و دیمه نه بههره ی داوه به قه لهم، که وا په وانه.

ساقی ژ خه مرا ئه زه لئ	نوون و قه لهم ژئ ئا فراند	فه قئ:
داري هته له وحا ئه ووه لئ	رزق و نه سيب پئ قه دراند	
ئه و بوو موراد موسته هه لئ	نه قشئ مه جاز پئ سه وړاند	
نه قشئ مه جاز ته لسمه	مه زهره ژ رهنګ مير ئاتئ	مه لا:
سووره ت ل بال مه ئيسمه	مه عنا ب ته جه لا تئ	
حه رفئین د نوورئین جيسمه	کاف هايه د ئاياتئ	
کاف ها ئيسمئ کووره	توغرايه د ته نزيلي	فه قئ:
جيسمئ وئ کووه ئ تووره	ئيجماله د ته فسلي	
جه مال ه عه يني نووره	که وکهب مه د قينديلي	
که وکهب دبئیم به شه ره	نووره که مونه ززه تئ	مه لا:
چ حوسنه ک موسه ووه ره	ره سمه ک ژ «مِنْ اللَّهِ» تئ	
يه قين ب خوه مه زه ره	چه رخه که سه د خه رګه تئ	
خه رګه ب من حجاب ه	ستار دکت جه مالي	فه قئ:
عه وري ره ش و نيقاب ه	ل بهر وه جه ئ هيلالئ	
په روانه له و د عه زابه	مه حجوبه ژ شه مالي	
شه مال ژئ عه يني نووره	شه وقه ل بهر ستار تئ	مه لا:
په روانه بي ده ستوره	د چه رخي سه ما دار تئ	
حه يران سيرا غه فوره	له و جان فيداي يار تئ	
يارئ حه قيقه ت خاليقه	چوون جان فيدا ئئ که فئین	فه قئ:
راست و دروست و سادقه	چ رهنګ شوونا ري که فئین	
قه نيچ و له تيف و لايقه	ئه ر تقئ ئئ باغئ که فئین	

مه‌لا: باغی ژ نوور وه‌ره‌ق لی یار د وی د زوه‌وور بت
 سپیده‌یی شه‌فه‌ق لی مه‌زه‌ر ژ عه‌ینی نوور بت
 به‌رت‌ه‌و ژ حوسنی حه‌ق لی دا عه‌کس بی‌قسوور بت
 فه‌قی: عه‌کسی ژ حه‌ق دینین ل دۆر وه‌جه‌یی مه‌حبووبان
 ل حالکی نامینین ژ سوورا وان مه‌تلووبان
 گه‌ه‌نالین گه‌ه‌دخوونین دوورین ژ وه‌سللی خووبان
 مه‌لا: فه‌ریاد ژ ده‌ست فیراقی د دوورین ژ سوولتانان
 تیرین ژ له‌ونی به‌راقی هه‌یه‌ت و سوورا خانان
 روژ ئانییه‌ ئیش‌راقی له‌و دم‌رین ژ کۆفانان

مانای وشه‌کان:

موس‌ته‌ه‌ل: تازه‌ دهر‌چوو، تازه‌ هه‌لاتوو؛ ئیجمال: پوخته و کورته؛ ته‌فسیل: شی
 کردنه‌وه و درێژ‌ه‌دان؛ قیندیل: جی‌چرا؛ خه‌رگه‌: خپوه‌تی گه‌وره، بریه‌تییه له‌ ئاسمانان؛
 عه‌ور: هه‌ور؛ مه‌حبووب: پۆشراو، نه‌دیو؛ سه‌مادار: سه‌ماکه‌ر؛ فی‌که‌وین: کۆشش
 که‌ین؛ به‌راق: برووسکه؛ ئیش‌راق: دهر‌که‌وتنی خۆر؛ نوون: ماسی؛ ده‌ستوور: یاسا و
 ری‌وشوین؛ کۆفان: عه‌زهرت و ئاوات.

پوخته‌ی مانا:

فه‌قی: مه‌یگێڕی ئەزه‌لی هه‌ر وه‌ک باده‌ی ئه‌وینی ساز کرد، ماسی و قه‌له‌میشی
 دروست کرد و به‌ قه‌له‌م له‌سه‌ر ته‌ته‌له‌ی قودرته‌، به‌ش و بژیوی بۆ ئافه‌ریده‌ دیاری
 کرد. که‌ له‌ سه‌ر دنیای سه‌رپشتی ماسی ده‌ژین. بۆیه‌ ده‌ستی پێ کرد، تا نه‌خشی
 وینه‌ دهر‌ه‌وه‌ی خوا نیشان بدا؛ که‌ به‌شه‌ره و به‌شه‌ریش بژیوی ده‌وی.
 مه‌لا: نه‌قشی به‌ده‌ل - که‌ مرۆیه‌ - وه‌ک ته‌لیسمه و کراوه به‌ ئاوینه‌یه‌ک وینه‌ی
 به‌رامبه‌ر ده‌نوین. ئەو بیچم و شکه‌له‌ی لامانه، وه‌ک ناویک هه‌ر وشه‌یه‌که؛ مانا‌که‌ی
 شه‌وقی خودایه. تیشکی خودا، وه‌کوو چه‌ند پیتی له‌ نووره و وه‌کوو کاف‌های ناو
 قورئانه. واتا هه‌ر خودا به‌سمانه و ئه‌ویش رێنیشاندهر‌مانه.

(هينديک لايان وايه: کاف و هي له «کهيعص» دا واتا خودا کافي و هادييه).

فهقى: کافها ناويکى زور قوول و به کاکله. موري پادشاي شاهانه له قورئاندا. لهشى مروش کيوى تووره؛ به لام ناويکى کورت و بوخته يه تي، نوورى خوا خوى نيشان دهدا. جوانيى تهواو نوورى خوايه له روخسارى يار ديار ئهدا. نوورى خودا، ئهستيره يه دهنيو جي چرا نراوه.

مهلا: ده ليم مرؤ ئهستيره يه و نووريکى پاکی خودايى ليوه دياره. خوا جوانيى خوى هيناهه ته ناو شکله وه و نيشانه ي نهخشي کارى خوى، پيوه ناوه. مرؤ نوينه رى خودايه. دنيايه که سه تان ئاسمانى تيدايه.

فهقى: من ئاسمانيش وه کوو په رده يه ک ده بينم؛ جوانيى خوامان لي ده پوشي. له بهر مانگى جوانيى يارم، بووه به هه ورىکى روپوش. په پوهلهش دهردى منيه تي؛ له ديتنى مؤم بي به شه.

مهلا: مؤميش هه ر نوورى خودايه و تيشكى له نه ديورا بؤ ديت. پوپه له ئه وينداريکه گوئ به ياساي له دلداريى بي خه به ران رانادي ري، ئيجازه ي بي لازم نييه؛ هه ر ده خوليت ه وه و ده ره قسي؛ سه رگه ردانى رازى نه ينى خودايه و گيانى خوى به قوربان ده کا.

فهقى: به لي يارى راست خودايه. گه ره که به گيان و به دل تي بکوشين، تا ده يگه يني. ئه و ريگه ي بوشي داناوين، راسته رييه و تي گه ياندوين که به کام ريگه دا پرؤين و شوين هه لگرين. ئاي چه ند خوشه و چه ند ره وايه، بگه ينه ناو ئه و باغه وه، که يارى تي دا به دى که ين.

مهلا: ئه و باغه ي په لکى له نووره و يار له وي دا خو دهنوي ني. تيشكى به ره به يان له وي له سه رچاوه ي نووره وه ديت. تيشكى جوانى خواي لي دهدا؛ وينه دانه وه ي ته واوه.

فهقى: وينه ي جوانى خوداي گه وه ره، له روخسارى جوانان را ديت ه به رچاومان. ئه و ديتنه ش هه ميشه بؤمان ده س نادا و له به رچا و به رپيوار ده بي. ئيمه ش له کاتي ديتنا، ئاههنگ و گورانيما نه و له دووريدا دهنالينين. واتا: له حاليک نامينين.

مهلا: ئه ي هاوار له ده ستي دوورى له ديدارى سه ردار و خونکاري جوانان. دوورى تيژ دى وه ک برووسکه و پي ده پرووکين. دلکيشي و هه يبه تي جوانيى خوداي مه زن، روژ ده هيني ته خو ره لات. خو ر ديت ه سه رى جوانيى خوا. ئه و جوانييه يه که ئيمه دلما ن بي داوه و به ئاواتى دينى ده مرين.

فہقی:

کؤفانین میہرداران
تیرن تین ژ ھہساران
خہدہنگین د نووباران
بی ھدد و بی ٲہژمارن
سہد جار و سہد ھہزارن
نہین ل دل دبارن

مہلا:

نہین ل دل درشینن
دو میرغہزہب دکشینن
ژ عہین و قاف و شینن
تیران ژ سیاگویشان
ل قہتلا مہ مہدھویشان
خہدہنگین ٲہسودہ دھویشان

فہقی:

دو نوونن سیاہرہنگن
دہربین ٲہوان خہدہنگن
عاشق ژ دہست بہنگن
ب سہر ل مہ کو کیشان
ل قہلبی مہ دہرویشان
ژ داغ و زہجر و ٲیشان

مہلا:

داغین مہ پُر دکوولن
یہہنگیان زہرب ل دلن
کہماندار رہش قاتلن
خہبہر ژئ نایہ گوٹن
ھہناو مہ ژئ پرسوٹن
گہزمہ ل دل بجوٹن

فہقی:

گہزمہیین عہین و سادان
کشاندن گوشہ بادن
تیرین دوان جہللادان
ٲیشارہت رہمز و سوژن
مہحبوبہ تیژ ٲاورن
باتین ل دل دفرن

مہلا:

ٲاورین جووتی بہلہک
شہمسہ د چہرخا فہلہک
ٲینسانہ سوورہت مہلہک
بہرقی ژ سہماواتی
ھاتی ب نیف میرٲاتی
یان ھوورہ د جہنناتی

فہقی:

ھوڑی کو ٲیک جہما بن
ھہموو ژ رہنگ چرا بن
ژ شہرما خوینا نابن
پہری ھہم دفی گافی
ٲیزیکی شہمس و ٲافی
ژ ھوسنا وی گولبافی

مهلا:	شهرمن ژ ديمى زهرى	عقربان دهر ب ل دلدان
	شهمس و ميه و موشتهرى	پيرو د موقابلدان
	ئينسه به شكلى پهرى	يا حورى سفهت ويلدان
فهي:	پيرو يهقين كو خالن	د عيقدا سورهيائي
	دو روژ و دو هيلالن	ل ديمى وي ليهيائي
	بى وهسف و بى ميسالن	د ره مزا شه كه رخيي
مهلا:	ب رهمز و گفتم و سوران	نه باتى شهف دريژن
	عيشو هيين لهعل و دوران	لوتلوع شه كه ر ديژن
	خه دهنگين د ئاوران	عاشقان دى بريژن
فهي:	عاشقين لهب و ليفان	شبابشه ژ خوديرا
	سهلوا ب بيه و سيفان	بهلگن ژ زيف و زيرا
	هرامن خه ويد شيفان	ل كه سى موحبهت فيرا
مهلا:	كه سى كو ئيك دفتين	سوهتتیه ب ئولفهت
	شه فان كو شهف خهفتين	ژ بهر دهر با موحبهت
	عاشق ل بهى وي تيتن	ژ جهزب و ژ فيرقهت
فهي:	فيراقي تيك حيرقهته	به عيده ژ خه يالى
	تووتاكه ب زه حمهته	بولبول ژ بهر جه مالى
	گوئين قهت خه و ناكهته	كو دووره ژ ويسالى
مهلا:	زه حمهت ب من ويساله	عاشق ژ بهر جه زبه يي
	لهو تيت ب دهر د و حاله	ژ بهر قا شه عشه عه يي
	دهما هل بت شه ماله	نه زهر ده په روانه يي

فه قی: پهروانه لهو دمـرت خوهش نینه ئهـو ب ژینی

زه عیفه خو ناگرت تیـژه بهـرقا ئهـو فینی

د پهـردی نا سهـبرت دا رـهت کهـمالا دینی

مه لا: پهروانه لهو دسووژی ژ لهـمعـه یا جـهـزباتی

فیدا کرن عومر و زی د کهـشفا سوو بیوحاتی

کو دا ژ نو فه فهـزی باقی بـت د حـهـیاتی

مانای وشه کان:

هه سار: قه لا، که لهه؛ سیاگووشان: گوښه پـهـشان؛ دووش: شان، مل؛ هنگ: نر که و نالینی به قه و؛ به رهنگ: خویناوه لپـان؛ گولباڤ: خونچه گول؛ دیژن: دا ده بیژن؛ بریژن: ده بریژین؛ حیر قهت: سووتان، سووتمان؛ تووتاک: تووته ک، مه لیکه شه و بیدار؛ گوین: مه لیکه شه و بیداره؛ شه عشه عه: روونا کایی و تیشک دان؛ فه ژی: بژیته وه؛ ژی: زیان.

پوخته ی مانا:

فه قی: عه زره تی تاسه ی دلداران، به دهر له پـاده و هه ژماردن، له کۆشک و شانشینانرا، له کهوانی تازه کاری برۆیانرا، به نهیـنی هه زاران تیر ده گرنه دل.

مه لا: دوو میرغه زه ب - که دوو چاوی عاشق کوژن - ئهـو کهـوانـه ده کیشن. تیری گوښه پـهـش له گوښه ی پـهـشی برۆیان، داویژن؛ ئیمه ی له تاوان هۆش نه ماو، ده دهنه بهر. فه قی: وه ک دوو نوونی پـهـش ده نوینن. تیریان به دلی هه ژاری دلدار ی بیچاره فیره. لهـو زهـبرانه، ئیش و ژانمان هینده زۆره، دايم نر که و نالهـمانه و خویناویان پـی هه لپـناوین.

مه لا: برین و داخمان دژوارن؛ ده باس نایهـن چهـند بهـژانن. جووته تیری ئهـو کهـوانـداره کافرا نه ی، به زه بیان پیماندا نایه؛ جهـرگ و ههـناویان سووتاندوین.

فه قی: ئهـو دوو چاوه بادامییانه ی، که وه ک دوو سهـرهـصاد ده چن و ههـتا بلیی به نازان دلان ده کیشن، گوښه ی برۆ وه کار ده خهـن و له گوښه وه که دهـروانن، وه ک میرغه زه ب

به ركهوه تير باوژئ، له ناوهندی دل ده‌چه‌قن. ئەي نامه‌خوا! هەر ئاورپ‌دانه‌وه‌ي ياران،
چەند کاریگەرن و چەند خۆشن.

مه‌لا: ئاوری دوو چاوی به‌له‌ک، برووسکەن له ئاسمانه‌وه. روخساری ئەو ئاوێنه‌يه،
وێنه‌ي خۆري ده‌داته‌وه. به‌لئ له شکلا مرویه؛ به‌لام ئاخۆ فرشته‌يه يا خۆ له خۆري
به‌هه‌شته؟!

فه‌قی: خۆري و په‌ری لیک وه‌کو بن، جوانی ئەو تازه‌خونچه‌يه دیاری بدا، له شه‌رمان
خۆ ده‌شیرنه‌وه. وه‌ک چرایه‌ک به‌رانبه‌ر به‌ خۆره‌تاوی، بئ‌په‌نگ ده‌بن.

مه‌لا: ئەو ئینسانه‌ي جوانی په‌ری و خۆري و لاوی به‌هه‌شتی هه‌موو له لایه و سه‌وزه
ره‌نگه، که‌زیشی له شه‌رمی رووی ئەو، هه‌موو سه‌ریان هه‌لگه‌راوه و بوونه دوو‌پشک له
دلمان. نه‌ک هەر خۆریکه به‌ ته‌نیا، مانگی هه‌یه؛ گرشه‌ي موشته‌ری پێپرایه؛ کو
ئه‌ستیره‌ي پیرووشی له روودا دیاره.

فه‌قی: به‌لئ خاله‌کانی پیروون، له ناو لیزگه‌ي هیشووی کۆدا. هەر لا روومه‌ته‌ي خۆریکه.
برۆکانی دوو مانگی نوین؛ دهم و لیوی شیرینی شه‌کرشکینی، له په‌سن و پێ هه‌لدان نایه.
مه‌لا: گفت و بزه‌ي، هیند دلکێشن له به‌رچاوم. له‌علی لیوی و دوری دانی، له‌په‌ستا شه‌کر
دابێژن. ئەو له لایه‌ک شه‌کر پێژن، له لایه‌کیش ئاوری چاوی، دلی دلداران ده‌بێژن.

فه‌قی: دل دان به‌و دهم و لیوانه، خه‌لاتیکه له خودارا، که تووشی بووین. سه‌ولی به‌ژنی
به‌هئ و سیوی به‌رگرتوو. گه‌لاکانی زێړ و زێوی خشلانییه‌تی. که‌سێ به‌راستی دلدار
بئ، چاوی له یار ناتروو‌کینئ؛ خه‌وی له چاوان هه‌رامه.

مه‌لا: کئ دلی بدا به‌ که‌سیک، له‌و هۆگرییه‌دا سووتاو. زه‌بری دلداریی به‌ژانه و پێوه
ده‌چئ. دلدار نه‌ک هەر شه‌و ناخه‌وئ له تاوی دل، بگره له‌به‌ر کیشی ئەوین، له ترسی
رۆژی جودایی، نایه‌رژێته‌ خواردن و خه‌و؛ نه به‌ رۆژگار و نه به‌ شه‌و.

فه‌قی: جودایی له یار، سووتانه؛ هیند به‌ژانه، نایه‌ته‌ خه‌یالیشه‌وه. به‌ خه‌یال لئ
کردنه‌وه‌شی، دل ده‌سووتئ. له‌و ده‌مه‌دا دلدار به‌رانبه‌ر به‌ یاره و بولبولیکه به‌رانبه‌ر به
گولی دله، له ترسی جودابوونه‌وه، وه‌کوو تووتا‌ک، وه‌کی گۆیین، شه‌و هه‌تا رۆژ
ده‌نالینئ و بیرى له شوین پێک نه‌په‌رانه.

مه‌لا: به‌ بیرى من، دیتنى یار له دوورییه‌که‌ي چه‌توون‌تره. تیشک و تیرپێژی

جوانیبه کهی، دلدار بهرو خو ده کیشی و حالی لی دی و به یه کجاره کی ده شیوی. تو له په پووله پروانه! که موم هه لېوو، چی به سهر دیت؟
فه قی: برووسکه ی ئه وینی تیژ دی. په پووله بی داروبار و خو نه گره. ژیا نی له بهر چاو ده که وی و بهرو مهرگ په له ده کا. راناو هستی تا له کوور هی دلداریدا بتویته وه و پاکژ بی و ئه وسا بگاته ئه وپه ری ئاواتی دیتنی دلبر.
مه لا: په پووله ی ژار، بویه به تیشکه وه ده چی تا بسووتی، ده یه وی بگاته ئه و چی که سهر چاوه ی ئه و تیشکه یه. ژیا نی دنیا ته با ده دا، تا به دیداری پاکی خوا چاو پروون وه کا و ئه وسا له نوی بژیته وه و تازه ههر گیز نه مریته وه.

فه قی: حیات ل بال من وه سله
 موراد ب خو ههر ئه سله
 ژ هه ف ئیک نه بن فه سله
 دو لات گهر بن لات هک
 ټیکدا بن سیفات هک
 واحید بمینت زات هک

مه لا: واحید زات ه که ف ه رده
 ل عه نی دل نه زه ر ده
 ته وه هوم بوویه په رده
 ته جه لا دا سیفاتان
 ل جومله ته عیناتان
 ب ئیسمی بت و لاتان

فه قی: لات ژی سوور ته که حه قه
 ل بال من مو حه ققه قه
 لاهووته ههر مو تله قه
 ژ ئه سمائین حه قانی
 د نیف که شفا سوبحانی
 د ناسووتا ئینسانی

مه لا: ئینسان ب من ناسووته
 ژ عیلمه جه به رووته
 «تَنَزَّل» ژ لاهووته
 گه وه هره دنیف سه ده فی
 شه مس هاتییه شه ره فی
 مه حبووبه جام د که فی

فه قی: که فا کووزه و تاس تی
 قه ده حا مه یا خاس تی
 شه خون ژ ده ستی راستی
 نازک و سپی زه نندن
 بنیرن تالب چه نندن
 ب مه دحان مه حبووب خوه نندن

مه لا:	وه سف و مه دحین مه حبووبان	ل داغیت کول حه یاتن
	قووتن ژ بو قلووبان	گولاف قهند و نه باتن
	ژ نه غما مه دحین خووبان	عاشق ب جه زبه هاتن
فه قی:	عاشق ب وه سف و مه دحان	د فیراقی د سه برن
	نه سیم بیت ژ وان ته رحان	بلبل نه شی خوه بگرن
	خوون دی دهریت ژ جه رحان	دی ب داغین کول بمرن
مه لا:	بولبولین وی گولشه نی	ژ نه زهل نهو دیژن
	تا نه بهد ژ مه غده نی	گه وه هان دابرژن
	حه رفه ک ژ وه سفان تنی	عالم تیک نابریژن
فه قی:	جه ما کن تیک عالمی	حه می یان ب ئوستاد کن
	حه رف ژ له وحی قیده می	ب شهرح و ب سه واد کن
	نائیته بهر قه له می	به حران نه ر ب میداد کن
مه لا:	نه سرین و گول ته به قه ک	سه حه ر ژ باغی گولان
	ژ نه سته رهن وه ره قه ک	به سه مه ساحیدلان
	عورفه خواهی سه به قه ک	چیتیر ژ سه د سجلان
فه قی:	ئه حسه ن ژ نوو سه به قان	قه له م ژ قهند و نه باتی
	ل سه ر سه فجا وه ره قان	دریژن ئاوا حه یاتی
	دهس ب دهس ژئ ته به قان	مه له ک دبن جه نناتی
مه لا:	نقیساته عه نه رن	زوباد و میسک پیژن
	چ شاخی نه یشه کهرن	قهند و نه بات دریژن
	نوتقاته خوه گه وه رن	سه د بار گوه ره هاقیژن

فەقی:	گولم د دەستی خاران	بیسمی «موحه ممه د» نافم
	بولبولم دگولزاران	ژ عیشقی لهو زه رباقم
	د زومره یا میهرداران	تو روژی ئەز هه تاقم
مه لا:	دوورم ژ گولئی ب خونا فە	لهو زه شو بهه تی بیهم
	سووسنا عه رهق تلا فە	د فیرقه تی دبـرژهم
	ل بال خودان دلا فە	تو هه تاقی ئەز سیهم
فەقی:	برینداری عیشقی مه	دوورم ژ سیها بینهان
	زانن مه دداحی کیمه	د هه زار و یه ک و سیهان
	سه ناخوانی «مه لی» مه	له هه موو عه رد و جیهان
مه لا:	هیندی کو د گازه هم	د کیشم سه بر و خیری
	شوبه تی چه نگ و ژه هم	هیلاک ژ دهر با تیری
	سه ناخوانی فەقه هم	ئیرۆکه د جزیـری

مانای وشه کان:

کهف: له بی دهست؛ جه به رووت: خاوهن دهسته لاتی؛ قووت: بژیو؛ نابریژن: نابژیـرن؛ میداد: مه ره کهف، جه وهه ر؛ عورفه: ناسیاوی؛ سـجل: کتیب و سیایی؛ سه بهق: مله کار و پیشکه وتوو؛ زه رباق: زه ده زیـره؛ تلا: ئاـونگ، شهونم؛ د گازه هم: گله و داد ده کهم.

بوخته ی مانا:

فەقی: به بیری من، چوونه لای یار، ژیاـنی راسته. له مه پهر له نیوان نامینی. دل بهری نوینه ری خوداش، هه ر تیکه ل به ره گه ز ده بی. دل ته پی له وه به رهاتنی سیفه تانی خوا بی - که قه هر و گو مړا کردنه - له ناو ده چی و خاوه نی هه موو سیفاتان ده بیته دۆست. ئەو سایه یه کتاپه رستی به راستی بۆ مه دهست ئەدا.

مه لا: هه ر زاتی تاقانه ی خوا یه له سیفه تاندا دیار ئەدا. تۆ به چاوی دل بروانه که هه رچی خوا هیناویه ته روو کاری بوون، گشتی هه ر خۆیه تی تیدا - ئیمه چاومان تانه

به‌سەر، تارمایی خه‌یال ده‌بینی. ئە‌گینا ب‌تی سه‌ردنیا - که ب‌تپه‌رست ده‌په‌رستن - تیشکی ناویک له‌ ناوانی خودای تیدا و تیریژی ناویک لئی داوه.

فه‌قی: به‌لئ لای من ئاشکرایه و له‌ خواوه بۆم ڤوون بۆته‌وه که ب‌تیش هەر کاری خوايه و دلکیشیی خوا له‌ قاپیلکی بتاندایه. ده‌روانه له‌شی عیسانان، هەر خوا ده‌بینم و هیچی تر.

مه‌لا: عینسان وه‌ کوو سه‌ده‌فیکه بۆ مرواری. هەر خودایه ئە‌و گه‌هه‌ره‌ی ده‌و له‌شه سه‌ده‌فه دایه. له‌ زانستی ده‌سه‌لاتداریی خواوه‌یه، خۆر تیشک ئە‌داته دنیا و خوايه له‌ ناو پیاله‌ی سه‌ر ده‌ستی یاری نازداردا، وه‌ کوو باده خۆ ده‌نویتی.

فه‌قی: ئە‌و له‌په‌ ده‌سته ناسکانه‌ی له‌و باسکه سپی و ناسکانه ڤاکشاوه و قوم‌قومۆک و پیاله‌ی مه‌ی له‌سه‌ر ده‌بینری؛ باده‌ی تایبه‌تی ده‌گیرێ بۆ دلدارانی تایبه‌تی؛ که خوا باسی له‌ قورئانیدا هیناون و به‌ هه‌والانی ده‌سته‌راست ناو براون. سا ڤروانه چه‌ند له‌وانه داواکاری خواردنه‌وه‌ی ئە‌و مه‌یه‌ ڤاکهن. چۆن سه‌رخۆش و گه‌شکه ده‌بن و به‌ یاری گه‌وره هه‌لده‌لین؟!

مه‌لا: په‌سن و پێ هه‌لگوتنی یاران، داغ و برین ساریژ ده‌که‌ن؛ دلایان پێ ده‌بووژیته‌وه؛ وه‌ک شه‌ربه‌تی هه‌کیمانن. له‌ ئاوازه و سۆزه‌ی په‌سنی جوانان، دلدار جه‌زمه ده‌یانگری.

فه‌قی: دلدار به‌ باسکردنی یار، سه‌بووریان له‌ دووری دیت؛ به‌لام له‌ دیداردا نازانم چۆناوچۆن خۆ راده‌گرن؟ سروه به‌ چلی نازکی بالای ئە‌ودا ڤابووړی و له‌ بولبول دات، خوین له‌ برینانی سه‌رده‌کا و له‌ که‌سه‌ران خۆی پێ ڤاناگیرێ و ده‌مرئ.

مه‌لا: بولبولانی که دلدارێ باغه‌جی ڤر له‌ گولی خوایین، له‌ ڤۆژی بناوانه‌وه تا هه‌تایه له‌ په‌سنی جوانیی بنجینه و هه‌ره‌پیشوو، به‌ باران گه‌وه‌هر هه‌لڤژن. نه‌ک هەر ئە‌وان هه‌موو دنیا‌ش و ڤر‌ای ئە‌وان، په‌سنی بدن، یه‌ک له‌ هه‌زاری ئاکاری وه‌ده‌ر ناخهن.

فه‌قی: هه‌موو دنیا‌یه خ‌ر وه‌که‌ن، ده‌رسیان بدن، بب‌نه‌ فی‌ر کار و کارامه و خۆ خه‌ریک که‌ن، تاقه‌ پیتیک له‌ ته‌ته‌له‌ی په‌سنی خودا شه‌رح که‌ن و بنووسنه‌وه، ئە‌گه‌ر هه‌موو ده‌ریاکانی‌ش مه‌ره‌که‌ف بن، هیشتان له‌ وزه‌یان به‌ده‌ره.

خوا به‌ پیغه‌مبه‌ری فه‌رموو: «ب‌لێ ئە‌گه‌ر ده‌ریا مه‌ره‌که‌ف بێ، بۆ نووسینی وته‌ی

خودام، ئاوی ده‌ریا وشکاوی دی، بهر له‌وه فهرمووده‌ی خودا بپرینه‌وه، ته‌نانه‌ت ته‌گه‌ر ده‌ریای دیش بینه‌یاریی.»

مه‌لا: یا ته‌به‌قیک له‌ په‌ری گول و نه‌سیرنان له‌ باغی گولان بچنرین، بو‌خواهن دلی وه‌ک ئیمه، ته‌نیا په‌لکه نه‌سته‌ره‌نیک به‌سه و هیچی ترمان ناگه‌ره‌که. پیش‌ڕۆیی‌یه‌ک به‌ره‌و ناسینی خوای مه‌زن، له‌ سه‌د کتیبان چاک‌تره‌.

فه‌قی: ئافه‌ریم بو‌ تۆی پیش‌که‌وتوو! قه‌له‌مت قهند و نه‌باته و ئاوی حه‌یات ده‌رژینیه‌ته سه‌ر ڕووپه‌ران. فرشته‌کان هه‌ر به‌ ته‌به‌ق بو‌ دیاری ده‌یبه‌نه به‌هه‌شت.

مه‌لا: نووسراوه‌کانت عه‌نبه‌رن؛ میسک و زه‌باد داده‌بیژن. وه‌کی لقه‌نه‌ی شه‌که‌رن، هه‌ر شیرنایه‌تیان لی ده‌رژئی. گفتت سه‌رتاپا گه‌وه‌هرن و سه‌د بار گه‌وه‌هر هه‌لده‌رژن.

فه‌قی: من گولم له‌ ناو دێکاندا، ناویش نراوم «موحه‌مه‌د». بولبولیکم له‌ گول‌جاران. گر‌ه‌ی ئه‌وینێ لی داوم؛ بۆیه‌ وا زه‌رد هه‌لگه‌راوم و هه‌ر بوومه‌ته زه‌رده‌زیره‌. له‌ ناو کۆمه‌لی دلداران، تۆ خۆری و من وه‌ک هه‌تاوم.

مه‌لا: دوورم له‌ گولی به‌ئاو‌نگ؛ بۆیه‌ وه‌ک به‌هێ ره‌نگ‌زه‌ردم. ڕووسوینسه‌ی ئاره‌ق شه‌ونم، له‌ من دووره و له‌ ده‌ردی دووری برژاوم. له‌ لای خاوم‌دلانه‌وه، تۆ خۆره‌تاوی من سیبه‌ر.

فه‌قی: برینی ئه‌وینم لێن و له‌ سای به‌یان دووره‌به‌شم. له‌ هه‌زار و سی‌ویه‌کدا، ده‌زانی په‌سنی کێ ده‌ده‌م؟ ئه‌من په‌سن‌بیژی «مه‌لا»م. له‌ هه‌موو هه‌رد و هه‌ر جێیه‌ک.

مه‌لا: هه‌میشه‌ داد و هاوارمه‌. سه‌بر ده‌که‌م؛ سه‌رگه‌دانم. وه‌کوو چه‌نگ خوار بوومه‌ته‌وه. وه‌ک ژێ باریک و به‌پێچم. به‌ زه‌بری تیران هیلاکم. وا ئه‌م‌ڕۆ له‌ جزیری‌دا منم په‌سن‌بیژی فه‌قی.

سەرنجیکی ھەژارانە

زۆر جار دیوانی شاعیرێک، یان پەخشانیکی لە نووسەریک، ھەرچەند ئەم دیو-ئەودیو دەکەین، کەم وایە کە مایە سیمان بێتە بەرچاو. جا نەخوازە ئەو دیوانە یان پەخشانە، بە ناوی پیاوی بەناوبانگ، بەناوبانگ بێ.

بەلام وەرگیر - کە ھەموو وشە و دیرپیکی بەوردی ورد دەکاتەووە و دەبناژنێ - ھەر پووشتیکیشی تێدا بێ، دیمەنی لە چاو گوم نابێ و زۆر بە زۆپی خۆ دەنوێنی و زوو دەتوانی ساغ و ئەیاغ لێک ھاوێر کا.

زۆر شیعرم لەم دیوانە دین ئەگەرچی زۆریش ناسراون، بە ھی جزیریم نەزانین. جزیری لە وردەکاریی شاعیرانە، ھیچ کەس تۆزی نەشکاندووە؛ قافیەیی زەدەداری نەبووە. لە کیش و پەوتی شیعردا، کەمتر شاعیری گەییونی. ھۆی ئەمەشە کە چوار سەدە لە سەر دەموزاران ماون و نەفەوتاون.

جا ھەر وەک چیرۆکی «جامی» کە دابەزی و کەرەکەیی خۆی بەرھەلدا کرد؛ گوتی ئەمەش بۆ خواجە بێت؛ جەزیریش لە شاعیریدا گەییووە پلە و پایە بەک، ھەر مەلایەک لە دواي جزیری ھاتبێ و شیعری وتبێ، کز یان قەلەو، شل یان پتەو، چاری ناچار پەگەل سامانی پەوانی مەلای جزیری کەوتوووە. ھیندیکیش ھەر سیرمەخۆر بوون؛ لاسای ئەویان کردۆتەووە؛ ویستووینە لەنجەولاری کەو فیڕ بین، پەوتی خۆشیان لێ تێکچوووە. ئیتر پیاوی کۆلکەخوێندەواری وەک خۆم، ھەمووی بە ناوی جزیری وەرگرتوون و بە مەبارەکی زانیون و دەناو دیوانی ئاخیون. چوارسەد سال لەم دەست بۆ ئەو دەست، ئال و گۆرپان پێ کران. وەھا تیک ھەلشیڵدراون و لیکدراون، فیلم دەوێ وەیانناسی. بە برۆی ھەژارانەیی خۆم، لەوانەشا، کە لە پیشوودا نووسیومان، ھی وا ھەییە ئاوەکی بن. بە پێی توانای ھەژارانەم، وا ھیندیکم ھەلجێاردوون و بە دواي دیوانم ئەسپاردوون. پەنگە زۆر کەس دەگەل منا ھاو دەنگ نەبن و ھەر بە شیعری مەلای جزیری بزائن. لاشم وایە کە سانیکیی چێژەیی شیعری مەلایان باش بۆ دەرکەوێ، تێدەگەن بژارەکەیی من بێجێ نەبووە.

ھەرچۆنیک بێت ئەمانەش ھەر شیعری کوردین و کورمانجین و سامانی نەتەواوەتین. ئەگەر شیعری مەلاش نەبن، حەیفە ون بن.

سا وا ئێوە و ئەو شیعرانە کە بە ھی مەلا زانراون و لە ناوەرۆکی دیواندا دەرخران:

غەزالى شەپال

- ۱ دل ژ من بر دلبەرەك زىبا قەبا
جەھف غەزال و پورشەپال و مەھلىقا
- ۲ نازدارە ئەول تەختى دلبەرى
دلروبایە، جانفزاىە، رووح شىفا
- ۳ حورئ عەینە ئەز نزانم یا پەرى
یا گولەك رەعنا ژ گولزارى وەفا
- ۴ یارەب ئەو گولەستەیی باغی ئیرەم
دوور نەبت ژئ ھەرسەحەر بادى سەبا
- ۵ سوڭ گولەك من دى دگولزارى ب مەش
لالە و رەیحان ل سەر تینە سەما
- ۶ سونبولین رەعنا ل بەر تاقى ھىلال
وئ دکن سەعی ل سەر مەرۋە و سەفا
- ۷ نازکا من ھەر دەما بىتن خەرام
سەد ھەزار دل وئ ل پەى وئ دەر قەفا
- ۸ ئەز چ بىژم كول من لەعلی دتە
پوپ کرن بى حەد ل من جەور و جەفا
- ۹ ئەى «مەلا» باوەر ب مەحبوبان مەكە
كارى وان ھەر ئەخزى جانە بى خەتا (بى عەتا)

بوخته‌ی مانا:

ئه‌و نازداره - که‌وا جوانه - دلی بردم. چاوکه‌ژاله؛ خوین شیرین و په‌زا سووکه؛ چوخته
سه‌ر ته‌ختی دل‌به‌ری. وه‌ک دل‌به‌ره؛ گیانپه‌روه‌ره و ده‌رمانه بو‌ده‌ردی گیانم. نازانم
خۆرییه یان په‌ری؟ یان چله‌گولی ناسکه و له‌گول‌زاری ئه‌مه‌گدارییه‌وه هینراوه؟ خواجه
ئه‌و یاره‌م - که‌هه‌ر وه‌ک ده‌سکه‌گولیکی به‌هه‌شته - سه‌لامه‌ت بی و هه‌موو پۆژی،
سه‌رله‌به‌یانی بیته‌ده‌ر و له‌به‌ر سروه، بسکه‌کانی بیته‌له‌رین.

چاوم لی بوو که یارم هات. ده‌تگوت گه‌شتر سووره‌گوله و له‌ناو گول‌زارا ده‌گه‌ری.
بسکی وه‌کوو په‌یحانه بوو که له‌سه‌ر گوله‌میلاقه‌بیته و بچیت. زولفی جوانی له‌ژیر
که‌وانه‌ی برۆیان، وا ده‌زانی حاجین له‌سه‌فا و مه‌روایه. یاری نازدار، به‌له‌نجه‌ولار ئه‌گه‌ر
به‌روا، سه‌ده‌ه‌زاران دل له‌دواوه‌شوینی ده‌که‌ون. لیوی ئالی زۆری ده‌رد و ئازار دامی؛
به‌لام ناتوانم هیچ بلیم. کاکه‌مه‌لا! باوه‌ریست به‌جوانان نه‌بی؛ به‌بی‌سووچ دل‌دار
ده‌کوژن و دل ده‌ستین و هیچ ناده‌ن!

جووتیک پرووگه

آ شیوهی دلبره‌ری بزان سوننه‌ته شیوه عیشوه فهرز
هه‌ردو نه‌زه‌ر کو بن قیران واجیبه یه‌ک کرشمه فهرز

مانای وشه‌کان:

شیوه: ری‌وشوین، داب وده‌ستور؛ شیوه: خده و خوو؛ شیوه: ناز و قه‌مزه؛ شیوه: فیل و گزی؛ شیوه‌گر: دلبره‌ری که زور باش له بیچمی دل‌دزین و دل‌داری دهمانی؛ عیشوه: به جوریک خو‌نیشان‌دان و بزووتنه‌وه‌ی دلبرانه که دلدار وه ته‌ماح بخا؛ فهرز: پیوستیکی بی برانه‌وه له کاتیکی دیاری کراو؛ فهرز: مووچه و به‌شی دیاری؛ فهرزی: جیگه‌ی ژئ له که‌واندا؛ سوننه‌ت: روخسار و ده‌وری روخسار؛ سوننه‌ت: په‌په‌ویی له ئاکاری که‌سیک یا که‌سانیک؛ سوننه‌ت: په‌فتار، شهریه‌ت؛ قیران: لیک نزیک بوون، به‌رانبه‌ر بوون؛ نه‌زه‌ر: روانین؛ واجب: لازم و پیوست؛ واجب: له‌رزین که زورتر بو دل ده‌گوتری.

پوخته‌ی مانا:

کاکي ری‌بوار! تو که تازه گه‌یشتوو به کاروانی دلدارانه‌وه و ده‌ته‌وی له ری‌ی دل‌داری شاره‌زا بی، با پیت بلیم ری‌وشوینی دلبرانه‌چونه؛ له باره‌گای دل‌داریشدا چهند سوننه‌ت و فهرز هه‌یه: ناز کردن و خو‌بواردن و ته‌وس‌وتوانج تی‌گرتنی دلدارانه، شیوه و په‌وشتی یارانه. به‌لام هه‌موو ده‌مان نییه. جار هه‌یه ده‌رت ده‌که‌ن و جار-جاره‌ش ده‌تلاوتنه‌وه و هه‌مه به سوننه‌ت حیسابه. به‌لام وه‌ک فهرزه له سه‌ریان که به لار و له‌نجه‌یان و چاوداگرتن و بزه‌یان، دلداران شیت و هار بکه‌ن و دین و دنیا‌یان تالان که‌ن. جا هه‌رگا تووشی یار هاتی و نیگات به‌رانبه‌ر نیگای بوو، ده‌بی زور ئاگات له خوت بی؛ له‌وانه‌یه دلت داله‌رزئ، بکه‌وی. یار ناهیلئ له‌به‌ین چی. ناز و چاوداگرتنیکي

په به زه یی - که به مووچه دهیدا به دلدارای ترساو له چاو - گورجی ده تېووژنیتته وه و مردووش بی، ده تژینیتته وه.

۲ ههردو قیران (قهران) کو قیبله بن هه رچی دهما خویا بن ئه و
وئ سهعه تی د دینی عیشق لازمه یه ک دو سهجده فهرز

مانای وشه کان:

قیبله: رووگه؛ خویا: ئاشکرا؛ لازم: پتویست؛ قهر: رهش.

بوخته ی مانا:

ئایینی دلداران ده لی: که چاوت به یار ده که وئ و چاوتان ده یه کتر هه لده نگوی، وه ک به رانه ر بوونی ئه سته ریه ی به ودم و پیروژ ده گه ل سیسه ئه سته ریه کی بیرونایی و پیت وه هایه. تۆ به روانین چی ده بینی؟ دوو رووگه ی له بیچمی میحراب که تاقی دوو برۆیه تی و خالیکی ره شیش ده بینی که وه ک به ردی مالی کابه، ده بی کرنۆشی بۆ به ری و ئه گه ر ده ستیش نه یگاتی، له دووره وه ماچی بکه ی. که وا بوو ده بی سوژده بۆ ئه و تاک و جووته به ری. یاخۆ سوژده ی سوپاس به ری که به و دیداره گه یشته وئ و رکاتیک نوێژ به ره و میحرابی ئه برۆکه ی دابه سته؛ که دوو سوژده ی تیدا هیه.

۳ خه رقه یی زه رق و ژهنگی زوهد من ب مه یی موغانه شوست
شوست وشوویک د مه یکه دی ئه ووه لی کار فه رزه، فه رز

مانای وشه کان:

خه رقه: بالا پۆشی پرپینه ی سۆفیان؛ زه رق: حيله و مه کر؛ مه ی موغانه: شه رابی کۆنی تایبه تی مه لاکانی زه رده شتی؛ شوست وشوو: شیو و کول؛ مه یکه ده: مه یخانه.

بوخته ی مانا:

له و مه یخانه ی - که تایبه تی دلدارانه - پیس و پۆخل ریگه نادرین. گه ره ک زۆر پاک و خاوین بین. تا بتوانین ده سته وداوینی مه یگنر بین. هه لیک به سه رمان کاته وه و

ئاوړیکمان لئ بداته وه. جا من چونکه زور باشم سەر لئ دەرده چوو، که یه کهم کار شیو و کوله، سەر جله پینه داره که ی گزیکاریی و وشکه سوڤییه تی ژهنگاویم، به باده ی موغانه شوست و ئەو فەرزه یه کجار پیویستم به جئ هیئا. تا ریم دهن بچمه ژووره وه.

٤ نەیشە کەرین شیرین زەبان مەست ب جام و بادەیی
فەرزه دبت ژ تەوبە بئ سالیکی عیشقی تەوبە فەرز

مانای وشەکان:

سالک: رپرەو.

بوختە ی مانا:

ھەرگا بالای بەلەنجەولار وەک قامیشەشە کرى شلک و بئ گری و شیرینبار، پیالە ی باده لە سەر دەستان و خوشیان مەست و بە دوو چاوی مەستیشیان ھانەمان بەدن، بادیان لە دەست وەرگرین و بخۆینەو، رپرەوی رپگای دلداریی -کە ھاتۆتە تۆبە کردن- تۆبە ی ھەرە پیویست و فەرزی ئەو ھانە ی، تۆبە لە تۆبە کردنە و باده ی دل بەر وەخواردنە.

»پیرەمێرد« دەلی:

شکەنجی زولفی تۆبە ی پئ شکاندم تۆبە بۆ تۆبە
دلی شیخ و ملی مول تیکشکا ھەر بشکەنە ئەمشەو

٥ ساقی سیم ساقی ما زەھرئ ھەلاھیل ب دەست
جانی مە شوکر و میننەتە تیزرەوانە رەقس فەرز

مانای وشەکان:

سیم: زیو؛ ساق: پووژ و بەلەک؛ ھەلاھیل: ژەھری گیایەکە؛ تیز: تیژ لە تام یان لە رویشتندا؛ رەوان: گیان؛ رەوان: بەرەوت؛ رەوان: رووناک؛ تیزرەوانە: رویشتنی بەتاو.

پوختهى مانا:

ئەو مەيگىرە ديدەمەستە، بە پووز و بەلەكى زېوين، بە پيالەى پەر لە بادەو بەگەرئ و خولقمان بکات، چۆن دەتوانىن تۆبە راگرين و پى داگرين، كە مەى نارەوايە و ناخوين؟ لىي وەرەگرين؛ ئەگەر ژەهرى ھەلاھىلىشى تىدا بى دەيخۆينەو و بەغار دەرۆينە ناو كۆرى ھەلپەرکىو و پىويستى سەرشانى دلدار، بە جى دىنين. با سەماكەش وەك ھەلبزۇقین و رەقسى گيانەلاوى سەربراو بى. زۇرىش سوپاس لە مەيگىرەكەمان دەكەين، كە لە جياتى عىزرائىل خۇى گيان كىشمان بىت.

ع خال ئەگەر ب وەجھەكى بىتە قىرانى ئەبروان
شوبھەتئ بەيتى مەقدىس و كەعبە دىن دو قىبلە فەرز
(يان: دو قوبلە فەرز)

ماناى وشەكان:

وہجہ: روو؛ وہجہ: لا؛ وہجہ: تەرح، جۆر؛ بەيتى مەقدىس: مالى پىرۆز،
بەيتولموقەددەس، قودس، كە شارىكە و پرووگەى كۆنى موسولمانان و پرووگەى ئىستاي
خاچپەرست و جولەكانە؛ قىبلە: پرووگە؛ قوبلە: ماچ.

پوختهى مانا:

ئەگەر جارېك بۇ دلدارېك وا ھەلكەوئ، خالى رەشى لاي گۆشەى بالاي چاوى يار،
كە كەوتۆتە نزيك برۆكەى، ببينى و ديارە وەك دوو ئەستىرەى پىرۆز و زۆر بەودمى
چاو پى كەوتبى، وەھايە. نەك ھەر ئەستىرەى بەودم، بگرە وەك دوو قىبلەى ئىستا و
كۆنى موسولمانانى دىتبى، لەسەريەتى كە كرنووش بۇ ھەركان بەرى و دووراودوور
ماچيان بۇ بنىرى.

Y ئەز کو د دەعوى عاشقى كفشە دكت زەبان دەرەو
كەتمى شەھادەتئ دبت وئ سەعەتئ ب شەھدە فەرز

مانای وشه‌کان:

ده‌عوی: داوا؛ کفشه: کشفه، معلومه؛ ده‌ره‌و: درۆ؛ که‌تم: وه‌شارتن؛ شه‌هاده‌ت: شایه‌تی، گه‌واهی؛ سه‌عت: دهم و کات.

پوخته‌ی مانا:

ئهن که ده‌لیم دلدارم، بۆ خۆم ده‌لیم. ئه‌گینا هیشتا کالم و نه‌گه‌یشتوومه‌ته‌ ئهو پله‌ی که ئهو نازناوه له خۆم نییم. ئه‌گهر به‌ زمانی خۆم گوتم من دلدارم، دیاره‌ زمان درۆ ده‌کا. ئه‌گهر شایه‌تی لی نه‌ده‌م که زمانیکی درۆزنه‌، له‌ فهرزیک وازم هیناوه. چۆن له‌سهر هه‌رکس پتویسته‌ که دیتی درۆیه‌ک ده‌کرئ و خه‌لک باوه‌ری پت ده‌کا، ده‌بی درۆزن پرسوا کا و درۆکانی ئاشکرا کات.

▲ جبه‌هت و دیم و گه‌رده‌نی په‌رده‌ ده‌ما ژ به‌ر به‌رت
فهرزه «مه‌لا» ل حاجیان سه‌عی و ته‌واف و عومره‌ فه‌رز

مانای وشه‌کان:

سه‌عی: پۆینی به‌ په‌له‌، نیوه‌غار؛ ته‌واف: ده‌ده‌وره‌ گه‌پان؛ عومره‌: ئاوه‌دانی، گورگه‌لۆقه‌ی نیوان گردی سه‌فا و مه‌روا که له‌ مه‌ککه‌ن و گه‌پان به‌ ده‌وری کابه‌دا و زیاره‌ت کردنی مالی خوا که پتی ده‌لین «عومره‌» له‌ کاتی هه‌ج له‌سهر حاجیان فه‌رزه‌ بیکه‌ن. به‌لام عومره‌ له‌ وه‌ختی تریشدا ده‌بی و فه‌رز نییه‌؛ سه‌فا: به‌ردی لووسی سپی؛ مه‌روه‌: گیایه‌کی بۆنخۆشه‌.

پوخته‌ی مانا:

هه‌رگا یارم په‌رده‌ لادا و هه‌نیه‌ و گه‌ردن و پروومه‌تی بینه‌ به‌رچاو، حاجی هه‌جیان لی ده‌که‌وئ. توپلی وا پاک، که‌زی و بسکی به‌به‌رامه‌، کولمی وه‌کوو کابه‌ پرووگه‌. خالی ره‌شی ئهو به‌رده‌یه‌ حاجیان له‌ دوورادووره‌وه‌ ماچی ده‌که‌ن، هه‌ر دیداری له‌ عومردا عومره‌یه‌کی زۆر پتویسته‌.

دین بهر

- ۱ ولله هژ ههردو عالهمان من حوسنی جانانه غه‌ره‌ز (غرض)
لهو من ژ حوسنا دلبه‌ران هه‌ر سونعی ره‌حمانه غه‌ره‌ز
- ۲ ئەو کافرین جامه‌سیا هاتن ب هه‌فرا سه‌ف ب سه‌ف
زانم کو هه‌ر تین ئەو مه‌دام وان ئەخزی ئیمانه غه‌ره‌ز
- ۳ ئیرو دلی من دلبه‌ران ئافیتنه‌سه‌ر سه‌د په‌نگران
ئانین مه‌یا گولگون و ساف دان من کو بریانه غه‌ره‌ز
- ۴ بشاهی به‌ه‌فرا هه‌منشین ره‌نگ و روئی هه‌ف مه‌نه‌دین
هه‌ریه‌ک ته‌ماعه‌ک بوو ئەفین له‌ورا کو پرخوانه غه‌ره‌ز
- ۵ عه‌قل و دلی من بر ئەوان شاهان ب ره‌مز و عیشوه‌یان
وان عه‌قل و دل فیکرا دفتین له‌و ئەخز و ئیعتانه غه‌ره‌ز
- ۶ من گو گهلۆ ئەی دلروبا فیتنا ره‌قیب فه‌یده هه‌یه
گو سوند ب حوسنا من کو نه‌ لی فیعلی شه‌یتانه غه‌ره‌ز
- ۷ ئەو سونبولین بوو عه‌نبه‌ری ره‌یحان بنه‌فش و عه‌ره‌ری
له‌و تین ب دیمی‌دا ب له‌ز وان سه‌یر ل نیشانه غه‌ره‌ز
- ۸ خالین مده‌ووهر فلفلین ماوهر ژبسکان لی وه‌رین
زولفتین په‌ریشان تینه‌مه‌ست بیتنه‌یا وانه غه‌ره‌ز
- ۹ دل‌گرت ب داما سونبولان به‌ردا و دیسا سه‌بس کر
میره‌کو ئەو هه‌ر دائیما گرتن و به‌ردانه غه‌ره‌ز

زان عیشو هیان دل هه رر شانده سهر تیر ژ خوونی نه ققشانده
لهو ئەز دبیتم جانێ مهلی ئیرۆ ته قوربانە غەرەز

مانای وشه کان:

دو عالم: دنیا و قیامت؛ ره حمان: رۆزی دهر، ناوی خوایه؛ ئەخز: ساندن، گرتن؛
غەرەز: مەبەست؛ پەنگەر: پۆلوو؛ ئیعتا: دان؛ گەلۆ: هه یاران، ئاخۆ؛ فیعل: کردە؛
بیهنا بیها: بۆنی بی یان، بۆی به یگەل.

پوخته ی مانا:

خوا ئە یزانێ له سهر دنیا و قیامه تیش، جوانپه رستم. له جوانییه وه دهسکاری خوام دێته
به رچاو. که زیه ی یارم - که وه ک کافری جل په شن - ریز به ریز، دهوری پرویان دا. ئەو
روخساره ی وه ک نووری ئیمان پروونا که؛ به لی کافر ئیمان گره و ئاین به ره.
دلەم بۆ ئەوینی کولمە ی به گر شه و ئال، چز و هۆپییه و له سهر سه د پەنگر هەلدە کزی.
مه ی ئەوینیشم پێ درا؛ دیاره مه به ست که باب کردنی بوو که دل بۆ دوو چاوی مهستی
بیته مه زه.

له ناو یاراندا دانیشم به بی ئەوه هیه چمان یه کتری ببینن، سفره ی ئەوین بۆ دل به ران و
دلداران زۆر به پیته و ههریه ک جۆریک رازی ده کات. ئەوان ناز ده دەن به ئیمه و
دلمان ده بهن. ههر خه ریکی ئەو ماملەن؛ ناز ده دەن و دل ده ستینن. پرسیم ئاخۆ
ئاژاوه نانه وه ی شو فار، زیانیکی بۆ ئیمه هیه؟ گوتی: نا. ته نیا کاریکی شه یتانییه که
چاونه زیران فیری بوون.

بسک و کهزی - که وه ک سونبول و وه نه وشەن - لهو بالا وه کوو عه رعه ره، هه می شه بۆ
دینی خالان، به تاسەن و به په له دینه سهر روخسار، تا تیر له خالان به روان.
ئەو بسکانه ی، خاله وه ک ئیسۆته کانیا، به گولاو ته ر کردۆته وه. پرچه کانیش - که
سهریان گه یاندۆته سینگ - بۆ هه لمژینی به رامه ی مه مکی وه ک زه رده به ی هاتوون.
دلەم به بسکانی ده گری و به ری ده دا و دیسانیش ده یگری ته وه. میرایه تی خۆی
ده نویتێ، که خاوه ن بگره و به رده یه. به ناز دلی هه نجنیوم. تیری به خوینم شه لالان.
بۆیه ده لیم گیانی مه لا! تۆ ئە ته وی گیانی مه لا قوربان ت بی و دلشادم به قوربان ت بم.

جَنَّةُ الْمَأْوَى^۱

- ۱ یارب این گلدسته‌ای یا نرگس رعناست این؟
سرو گلشن یا آلف یا قامت رعناست این؟
- ۲ این ملک یا شاهد قدسی است یا ماه فلک؟
حوور یا روح القدس یا نور چشم ماست این؟
- ۳ کوکب صبح است یا خورشید یا در یتیم؟
یا تن سیمین بری یا گوهر والا است این؟
- ۴ عارز است این یا شعاع شمس یا بدر منیر؟
لاله یا نسرین و گل یا باده‌ی حمر است این؟

مانای وشه‌کان:

این: نه‌مه؛ گلدسته: چه‌پکه‌گول؛ قامت: به‌ژن؛ ماه فلک: هه‌یف؛ روح القدس: جویرائیل؛ کوکب صبح: نه‌ستیره‌ی کاروان کوژه؛ در یتیم: مرواری تاقانه؛ تن: له‌ش؛ سیمین: زیوین؛ بر: میوه؛ بر: سینگ و به‌روک؛ والا: جی‌گه‌وره؛ عارز: لار‌وومه‌ت؛

۱. شیایو یاسه: شیخ عه‌بدوره‌حمانی جامی (۸۱۷-۸۹۸ کوچی) قه‌سیده‌یه‌کی وای هه‌یه که شاعیر ته‌واو داویه‌ته سهر شوپی و دهمه‌لاسکه‌ی کردوته‌وه.

سهره‌تای قه‌سیده‌که‌ی «جامی» بهم به‌یته ده‌س پی ده‌کا:

عارض است این یا قمر یا لاله‌ی حمر است این؟ یا شعاع شمس یا آینه‌ی دل‌هاست این؟
بهم به‌یته‌ش دواپی پی دینی:

قمری باغ جنان یا بلبل بی‌خانمان طوطی شکرشکن یا «جامی» شیدا است این؟

«هه‌ژار»

شُعاع: پرشنگ؛ مُنیر: ڕووناکی دەر؛ لاله: گولەمێلاقە؛ حمرا: سوور؛ است: پاشبەندی خەبەردانە، وەک «س» یان «یە» ی کوردی وایە؛ این است: ئەمەس، ئەمە یە.

پوختە ی مانا:

ئە ی خوا یە! سەرم سوڤماوە نازانم ئەو ی دە یینم، یارە کە مە یان چە پکە گول؟ یان نێر گزی شلک و بە لارولە نجه یە؟ ئە و بالا یە، سەولە لە ناو باغ ڕاوە؛ یان پیتی ئەلفە و ڕاستە؟ یان بە ڕاستی ھەر بە ژنی یارە کە ی منە کە لە دنیا دا تە ی نییە؟ ئاخۆ ئەمە فرشتە یە؟ یان دلبەریکی پێڕۆزی خودایی یە؟ یان ھە ی شە لە ئاسمان دیارە؟ نازانم حۆری بە ھە شتە؟ یان فرشتە ی و لامبەرە؟ یان ھەر سۆمای چاوی خۆمە؟ ئەستیرە ی کاروان کوژە یە؟ یان حۆری بە تیشک و تاوہ؟ یان مرواری تاقانە یە؟ یاخۆ لە شێ میوہ زیوہ و بە ڕووی وە کوو زیو، دە تروسکی؟ یان ھەر پرشنگێکە لە خۆر؟ یان مانگی چاردە ی بە تریفە؟ لیوہ کان و سەری کولمە ئالە کانی و سپیی لاجانگ؛ گولی گولاو و نەسرین و مێلاقەنە؟ یان بادە ی ئال؟

- ٥ سُنْبُلِ تَرِ یا بَنْفَشْ، یا سوسن و گُل چِچَکە؟
زُلفِ یا مُشک خُتَنْ، یا صورتِ تَغراست این؟
٦ غمزە این یا گَرمە این یا تیر یا سحرِ حلال؟
ساحِرِ این یا چشمِ شوخِ تُرکِ بی پَرواست این؟
٧ مِیمِ یا یاقوتِ یا سَرچشمە ی آبِ حیات؟
حَقَّە ی دُورْدانە این یا لعلِ شکر خاست این؟

مانای وشەکان:

سونبول: سمل؛ بَنْفَشْ: وەنەوشە؛ سوسن: سويسنه؛ گول چِچَک: گولی پشکۆتوو؛ خُتَنْ: ولاتیکی بە ئاسکی میسک ناسراو؛ صورت: شکل؛ توغرا: مۆری سولستانان؛ بی پروا: بی ترس و گوی نەدەر؛ حوققە: قوتوولکە؛ دوردانە: مرواری بی وینە؛ دوردان: مرواری دان؛ شکرخا: شە کرکۆژ.

پوخته‌ی مانا:

سملی‌تیره؟ یان وه‌نه‌وشه و گولی پشکووته و سوئسنه‌یه؟ مؤری پریچ و جوانی سولتانانه به میسکی خوته‌ن نووسراوه. یان که‌زیه‌یه؟ شتیک وه‌ک تیر، به‌ر هه‌ناوی دل ده‌که‌وی. تیری سیله‌ی چاوی تۆیه، یان جادووی ئه‌و چاوانه‌ته؟ که جادوو له دلان ده‌کن. وه‌ک تورک بی‌ره‌حم و به‌زن و گوئ ناده‌نه هه‌ناسه‌ی دلی برژاوم. دهم و لیوته من ده‌بیینم؟ یان قوتوولکه‌ی له یاقووته و مرواری ده‌ناو کراوه؟ یان لالیکه به شه‌کراو ناخندراوه؟ یان سه‌رچاوه‌ی ئاوی ژینه؟

- ۸ خط، یا قوسُ دو نوُن مکتوبِ مُشک آذَفرند؟
یا هلالِ عید یا اَبروی بی‌همتاست این؟
۹ کوی او یا کَعْبَه یا بَیتُ الْمُقَدَّسُ یا بَهِشْت؟
خُلد یا فردوس این یا جَنَّةُ الْمَأْوَست این؟
۱۰ هاتِفِ غَیْبُ است این یا تُرْجُمَانِ رُوحِ قُدُس؟
بَلْبَل شیداست در گلزار یا «مُلا»ست این؟

مانای وشه‌کان:

مکتوب: نووسراو؛ آذَفر: زۆر بۆنخۆش؛ کو: کۆلان؛ او: ئه‌و؛ خُلد: به‌هه‌شت؛ فِرَدوُس: به‌هه‌شت؛ جَنَّةُ الْمَأْوَی: به‌هه‌شت؛ هاتِف: ده‌نگی بی‌ره‌نگ؛ تُرْجُمَان: وه‌ر گێڕ، ده‌مراست؛ شه‌یدا: شیت و گه‌للای.

پوخته‌ی مانا:

شکلی دوو نوونی سه‌ره‌وژێر، وه‌کوو که‌وان دینه به‌رچاو. خه‌ته‌که‌یان ئاخۆ به‌ میسکی زۆر بۆنخۆش نووسراوه‌وه؟ یان نوون نین و مانگی له‌نوین، که مزگینی جیژنی پێوه؟ یان خۆ برۆ بی‌وینه‌که‌ی تۆنه. شوینیکی زۆر پیروژ دیاره. لیم گۆراوه: مالی «به‌یتولموقه‌ده‌س»؟ یان کابه‌یه؟ یان به‌هه‌شته؟ یاخۆ هه‌ر کۆلانه‌که‌یه که مالی ئیوه‌ی تیدایه؟ گویم له ده‌نگیکه زۆر خۆشه و خاوه‌نی ده‌نگ ره‌نگی نییه؛ فرشته‌یه له نه‌دیاره‌وه بانگ ده‌کا؟ یان وه‌ر گێڕی فه‌رمایشتی جوهرائیه‌ل؟ یان بولبولی لی‌شیواوه له گولجا‌را شیوه‌نیه‌تی؛ یان هه‌ر مه‌لاکه‌ی خۆمانه و شیعی خۆی ده‌خوینیته‌وه؟

هەر تۆم بەسە

- ١ کەس نەدیە سەحەرگەھ کو چ نازک وەرەسی تو
مە ژ بەلگێ گول و نیرگزی سەرمەست بەسی تو
- ٢ زانم نەتئی کو یەدی بەیزا تو د دیری
وەر خوێش کە شەهیدین خوێ کو عیسانەفەسی تو
- ٣ ڕۆحی تو نە جیسمی ژ جەمالی ب چ ئیسمی
رەنگ، رەنگ ت بی کەشف و شەوودی چ کەسی تو
- ٤ ڕۆژی تو ل شەرقی ب جەمالا خوێ د بەرقی
بیللەھ کو ژ سەرچەشمەیی ئەقدەس قەبەسی تو
- ٥ بیللەھ ژ چ نووری و تەجەللا ل چ تووری
گەھگەھ ل سەراپەردەیی جان مولتەمەسی تو

مانای وشەکان:

وەرەس: گۆلیکی سوورە، بۆ رەنگ دەکار دەکری؛ **یەدی** بەیزا: دەستی سپی کە
مۆجزاتی موسا پیغەمبەر بوو؛ **تبی:** دەبی؛ **شەوود:** حازری، دیاری؛ **چەشمە:** چاوە،
چاوەی ئاگر یان ئاو؛ **قەبەس:** بزووت؛ **ئەقدەس:** هەرەپیرۆز؛ **مولتەمەس:** داواکراو.

پوختەى مانا:

وەک من تۆم دی لە بەیاندا، کەس نەیدیتووی. کێ دەزانێ تۆ گۆلیکی چەند ناسکی؟
لە پەرەى گول و نیرگسى کال و مەستەچەم، وازم هینا و هەر تۆم بەسى. من دەزانم
دەستەکانت وەک دەستە سپیەکەى مووسا، مۆجزاتن بۆ ئەوانەى پیت کافرن. بەلام
دەشزانم هەناسەت وەک هەناسەى عیسا وایە؛ مردوو زیندوو دەکاتەوێ. دەسا وەرە

كوشتهى چاوه مهسته كانت به هه ناسه يه ك زيندوو كه وه.

تۆ چيت؟! تۆ وهك ئيمه لهش نيت. تۆ گيانىكى له جوانى درووس كراوى و نازانم ناوت
 بنيم چى؟ ناو بۆ له شان ديارى ده كرى؛ گيان ههر گيانه و ناويكى تايبه تى نيبه. مه گهر
 پيت بلیم: گيانى جوان. تۆ ههرده مهى به رهنگيک خۆت نيشان ده دهى. كى ده توانى
 بيژى من نهو گيانه م ديوه؟ چوزانى خۆت نه گۆريوه. ههر تۆى رۆژى له خۆرههلات
 سهر دهردينى و تيريژ و بريقهت ههيه. سويندى دهخۆم، تۆ له چاوگهى ههره پيرۆزى
 باره گاي خوداي مهزن، گرهبزووتى و هاتوويه سهر دنيايه؛ تا دل و گيانى دلداران
 بسووتينى. تۆ بى و خودا با بزاني تۆ چۆن رۆشنى و نوورپكى؛ له كام چياى توور
 خۆت دهرخست؟ گهليک جاران له باره گاي گيانى گهوره تۆيان دهوئ. ئاخۆ تۆ خۆرى
 ئاسمانى، يان فرشتهى؟ ههر نه مزانى. خۆرى له ره گهزى پهرى يان فرشتهى
 وه لامبهرى خودا، خۆتى؟

ع جانا جهرهس و ره بههري عيشقا ته ئهزم قهت

ئاگهه ب فهغان و حهره کاتي جهرهسى تو

٧ ما يه ک نه فسه ک من دبتن بى تو وجوده ک؟

دى بى ته چ بيم؟ ههم تو رحى ههم نه فهسى تو

٨ عيشقا ته مه گۆ زير سيفهت زهر دکرين گۆ:

ئیکسیره ئه فينا مه ب عهينى وه مسى تو

٩ من گۆ ژ نيگاران تو گولى بهس ب شکوه به

زانم نه موحيب ههر نه کهس و خاروخهسى تو

١٠ ئهى حوور سرشتى ل مه خۆش مهى وه ته بهر کر

جهننا ته ويسالا مه و ئاته شپه رسى تو

١١ من گۆ د شه فان شوبهئ نوجوومان ب ته و افين

گۆ عيشوه دزانن ب چ قهست و هه وهسى تو

- ۱۲ من گو مه ب تیغان فهدی ناکن ژ ده ری ته
گو ئهم ژ نه باتین و ل ته بی مه گه سی تو
- ۱۳ من گو ژ که مه ندا سه ری زولفا ته فه رهستم
په روازی له بی له علی مه گو گه ره سی تو
- ۱۴ یه ک دهم فه نه هیشتین ته دهاموونی فیراقی
بی هه مده می دهردان گو: چ فه ریادره سی تو؟

مانای وشه کان:

ره هه بر: به له ده؛ شکوه: گه وره یی و جه لال و شه و که ت؛ وه ته به رکر: وا له پیشت داناوه؛
جه ننا ت: باغات؛ جه ننا ت: به هه شتا ن؛ نوجووم: ستاره گه ل؛ فه دی ناکن: دهر ناکن؛
فه رستم: ره ها بووم؛ په رواز: که ناره؛ هاموون: بیابان.

بوخته ی مانا:

گیانه جوان و ئازیزه که! من بوومه زهنگۆله ی کاروان؛ بوومه شاره زای سه ر پێگه. تۆ
هیچ ئاگات له هاوار و بزووونی منی ژاری دلدار هه یه؟ که باسی جوانی تۆ ده که م و
پێره وان به هۆی منه وه شاره زای دلداریی ده بن؟ تۆ ده زانی من به بی تۆ تاوێک ناژیم
و تۆ شک نه به م، منیش هه ر نیم؟ تۆ هه م گیانی هه م هۆی هه ناسه دانمی.
گوتم: ئه وینی بالا که ت، په نگه ی وه کوو زیڕ زهرد کردم. گو تی: ئه وینی بالای من وه ک
ئیکسیره و دیاره تۆی مس ده کاته زیڕ.

گوتم: له ناو دل به راندا، هه ر تۆی گو لی هه ل به ژارد هه م. یاخوا هه ر گه ش و به شکۆ بی.
گوتم: ده زانم ناته وۆ ئه وینداری نا که س و درک و پووشان بی. من گو لم و گش
دل به ری تر له چاو من پووش و په لاشن.

گوتم: هۆی به چه که حۆرییه که! باده ی خۆشت له پێش دانام. چۆن ره وایه بیخۆمه وه؟
گو تی: له پێگه ی دیدارم، ئه گه ر ئاگر به رستی، وه بزانه چوو یته به هه شتی.
گوتم: شه وانه تا به یان، وه ک ئه ستێران چاو لێک نا نیم؛ له ده وره ی باره گاهه ی تۆ هه ر
خول ده خۆم.

گو تی: نازی من ده زانی تۆ له م گه ر و شه و بیدارییه چیت گه ره که؟

گوتم: به تیخ و به چه قۆش، کەس ناتوانی له دەرگای تۆم دوور کاتەوه.
 گوئی: بەلێ من شەکر و تۆش خۆت لی کردوون بە میش و دەورم دەدهی.
 گوتم: ئۆخە ی له کەمەندی کەزیه کانت رزگاریم هات.
 گوئی: ئەگەر له کەناری لیوی ئالم رزگاریت بی، سەر دەرده کە ی.
 گوتم: من له بیابانی دووریتدا مابوو مەوه و به هاوار مەوه نەهاتی.
 گوئی: یە ک دەم نەمەیشتوو بی هاو دەم بی. دەر د و داخم بۆ کردبووی به خەم پەوین
 لەو چۆلگەیه. چۆن دەلیی فریار سەم نیت؟

- ۱۵ من گۆ: ژ دلی شوبهێ بخوور خوەش تە ب کەر کر
 کەر کر ب دو لەعلین خوە شە کەر گۆ: عە دەسی تو
 ۱۶ من گۆ: ل رە خانین نە کو کە ج رە و وە کوو فەر زین
 شاھ گۆتە مە: کەش، مات، ل بازی فەرەسی تو
 ۱۷ من گۆ: ژ قەدیم ئەز مەیی عیشقا تە دنۆشم
 گۆ: من ژ عوشاقان نەتتی مە ی تە لەسی تو
 ۱۸ من گۆ: د شە فاقان شوبهێ شە مالان وە دسو زین
 پەر وانه سیفەت جا هەرە، بی سەوت و حسی تو
 ۱۹ من گۆ: بە سەر و قوو وەتتی سە مە مە توپی، گۆ:
 زانین تە ئەمین رووح و موحەررەد قەفەسی تو

مانای وشەکان:

بخوور: ئەو هی بۆ بۆنخۆشی دەسووتتی؛ عە دەس: نیسک، بۆ پیاوی بی ئەمەگ دەلین
 وە ک نیسکی بی بەر و پشتە و بەقای نییە؛ روخ: قەلای شە ترنج؛ رەخ: کەنار؛
 فەر زین: وە زیر لە شە ترنجدا؛ شا: داشە زلە ی شە ترنج؛ فەرەس: ئەسپی شە ترنج؛
 کەش: برۆ؛ مات: بی بزووتن؛ مات: مرد؛ تە لەس: سەر خۆشی کە لە لا و بی حال؛ جا هەرە:
 دەسا بچۆ بەولاو، دەپرۆ؛ قوو وەت: هیز؛ سە مە: بیستن.

بوختەى مانا:

گوتەم دلمت بۆ لەت-لەت کرد؟ بۆ بخوورى کۆرى بەزمت بەکار دەهات؟
 بە لىوى ئال، شەكرى شكاند و پىنى فەرمووم: تۆ وەك نىسك ھىچ بەر و پشتت بۆ
 نىيە. من چاكەم دەربارە كردووى كە دلتەم ھەلبژاردووە لەت-لەتى كەم. تۆ بەو
 چاكەىە نازانى و ھاتووى گلەيىم لى دەكەى؟!
 گوتەم: من لە دلدارىي تۆدا وەك قەلاى شەترنج راست دەپۆم و جيگەم لە كەنار
 گرتووە؛ نەك وەك وەزىر راستىش بچم خوارىش بپۆم.
 ئەو شای كۆمەلى جوانانە دەرى كردم؛ پىنى گوتەم: كش! تۆ ھەر بۆ مات و كز بوون و
 مردن و لەناوچوون دەبى. چۆنكە وەك ئەسپى شەترنجى، لە سەر خەتى خۆت باز
 دەدەى. دلدار ناشى گلەى ھەبى و خراپەى دلداران بلى.
 گوتەم: زۆر لەمىژىنەوە من فېرى بادەى ئەوينتەم؛ ھەر بادەى تۆ دەخۆمەوە.
 گوتى: دلدارى من زۆرن؛ لە مەستى بادەى ئەوينم بوونە سىپالى مەىخانە. ھەر تۆ نى،
 تا خۆت ھەلكىشى.
 گوتەم: شەوان وەكوو مۆم سەرم بەگرە و بۆت دەسووتىم.
 گوتى: دەبرۆ! تۆش ھەر وەكوو پەپوولە وای؛ ھىچ دەنگ و ھاوارت نىيە. پىم خۆشە
 دلدارى سووتاو لە ئەوينم، ھاوار بكا و نالە و گالەى شاىەتى ئەويندارىي بن.
 گوتەم: تۆ سۆماى چاوانمى. ھىزى بىستەم لە تۆيە.
 گوتى: دەزانم من گيانم لە لەشتدا و تۆ قەفەسىكى گلىنى.^۱

۱. ھەركەس تۆزىك شىعرناس بى و ئەو دوو قەسىدەى خويندبىتەوە كە بە «جانا ژ جەمالا تە موقەددەس قەبەسم ئەز» و «وەرە جانم كوچ نازك وەرەسىن» دەست بى دەكەن، دەزانى ئەم شىعرانەى لىرەدان ھى مەلا نىيە و ھى كابرايەكە دەمەلاسكەى مەلاى كردۆتەوە و نەشى پىكاوہ. «ھەژار»

چاوی دهره‌ش

دلبه‌ری سهرداری خوبان	١
عارفه ب حالی قلوبان	
عالمه ب داغی فوئادان	٢
چوونه دل هه‌تتا ب رادان	
گه‌ز مه‌یین وان «صاد» و نوونان	٣
را دکن ئه‌ه و قه‌تل و خوونان	
لازمه ل سولتان و میران	٤
ئهم کرین ئامانجی تیران	
هیژ نزانم میر دبیرین	٥
چه‌هفتیر پرسه‌ک ئه‌میرین	
پور دبیم شه‌فقه ل باله	٦
جارنان بینه‌خه‌یاله	
شه‌فقه کت جار-جار نه‌ینی	٧
دافه‌که‌م داغان بیینی	
دا بزانت پیت و نارم	٨
موجه‌تی سوهم بوارم	
عالمه ب دهر د و برینی	٩
خه‌ف دبت ره‌مزا ئه‌وینی	
هه‌رده‌ما دلبه‌ر دیار بت	١٠
دی چ ره‌نگ موجه‌ت ستار بت	
ئه‌ز نزام ئاگه‌هه‌یه	
عالمه ب حالی مه‌یه	
گه‌رمه‌یین وان نوون و «صادان»	
یه‌نگیی ره‌ش گۆشه‌یه	
ئاوړین ئه‌سوهد عیونان	
من دیه و دل شه‌هده‌یه	
پورس کرن حالی ئه‌سیران	
سوخته‌یین دهرمانده‌یه	
زانن ئهم سی‌سال ئه‌سیرین	
له‌و ب روحم و شه‌فقه‌یه	
عارفه و ساحیب که‌ماله	
پرس بکت چی لی‌هه‌یه	
توله‌یی ئاستان فه‌خوونی	
نار و پیت و شوعله‌یه	
کوشتییی جوته‌ی خومارم	
لازم ئه‌ه و زانن وه‌یه	
ماده‌ما دیدار و دینی	
فی‌بزان بی شو‌به‌یه	
جان و دل تیک تارومار بت	
خه‌ف کرن بی فه‌یده‌یه	

مانای وشہکان:

فوتاد: دل؛ بوار: پشوو لہسہرخو، رازی؛ بوارم: بواردمی.

پوختہی مانا:

ئو دلہرہی سہرداری ھموو جوانانہ، ئاخو بہ حالی دلی مہ ئاگادارہ؟ دہزانی داخمان لہ دلہ و تیری برؤ و چاوہکانی ھتا پھران، لہ ناو دلماندا جی گیرہ و لہ گوۛشہی کھوانی یہنگی ھاویژراون؟ تیری چاو و برؤیان و ئاوری چاوی رھشی ئو، پیاوکوژن و خوّم بہلگہی ئو قسہی خوّم، کہ کوژراوی ئو چاوانہم. منی کردہ نیشانہی تیر؛ منی سوختہی ژار و فقیر. ئو ئہمیرہ دہوو لہ حالہم بیرسیّت؛ چاوہنۆری ئو پرسینہم. دہزانم بہزہیی ھہیہ. زانیہ؛ لہ دہردی من شارہزایہ. ھہر جاریک بیّمہ خہیالی، بیرسیّ چیم لیّ قہوماوہ، وەک سہگی ئاسانہکەیی خوئی، بانگم بکا، تا جی داغی لہشم بیینی و بزانی بہ گرپہ و پۆلووی ئوینی ئو بوومہ قہقنہس. کوژراوی چاوی خومارم. سووتاوم و پشوو لہسہرخوّم؛ بہلام ھہرکەسیّ بمبینی، دہزانی من ئویندارم. چۆنکہ ھہرگا یار دہبینم، گیان و دلہم بہرباد دہبیت.

۱۱	ھەردەما مەحبوب زوھوور بـت	زێدە مەزھەر بئی قوسوور بـت
	دئی تەجەللایەک ل توور بـت	بەرقی لامیع جەزبەییە
۱۲	جەزبەیی دل ژ و جوود بـر	خەف ژبەر عەینی ھەسوود بـر
	مـن د میحرابی سجوود بـر	لیّ جەجەر نیشانەییە
۱۳	سەجدەیا بەر نوون و دالان	مـن تەوافا زولف و خالان
	ئەف بەسە ساحیب جەمالان	دا بچین لیّ عومرەییە
۱۴	ئی یەکی سادق ھەبینی	بئی حجاب گەر ئو بیینی
	مال ھشیاری دمیینی	سەر خوەشیّ بئی بادەییە
۱۵	عیشقە توغرایا نہیینی	ھەردەما مەحبوب دبیینی
	دئی ب دل لازم بخیوونی	ئەف چ ئیسم و نوسخەییە؟
۱۶	لامیعا ویّ حوسن و نووری	گەرچی دل تی، شوبھئی تووری

باتینا نایی زوهووری	لی حجاب و په‌رده‌یه
عارفن مه‌عناشوناسن	لی ب‌سه‌د سوورته لیباسن
غه‌یری مه‌حبوب وان نه‌ناسن	خه‌ف ژ وان زانی مه‌یه
ئی ل‌من یه‌نگی کشاندی	سه‌د خه‌ده‌نگ فی‌را ره‌شاندی
دل ژ ده‌ربی هه‌ررشاندی	ئه‌ز کری ته‌ختر مه‌یه
لازم ئه‌و زانت ب‌حالی	دلبه‌ر و یاری موالی
گه‌زمه‌یین قه‌وسین هیلالی	ده‌رب ل نی‌فا سینه‌یه
هیژ دبیم مه‌حبوب ن‌زانی	من ئه‌وه پ‌و‌حا گیانی
پورس نه‌کر ب‌یرا خوه نانی	ئه‌ف چرا په‌رکه‌نده‌یه؟

مانای وشه‌کان:

ئه‌خترمه: یه‌خسیر؛ ئه‌خترمه: چۆله‌چرا، یه‌لمۆم؛ موالی: دۆست.

پوخته‌ی مانا:

هه‌رکاتی یار خۆ دیار بکا؛ دیداری بی‌که‌مایه‌سی، کتوی تووری پی‌ده‌سووتی و پیاو ده‌چیته‌حالی جه‌زمه. جاری یارم خۆی نیشان دام، ته‌واو دلی له‌ناو بردم نه‌شی‌هیشت شوفار بزنان. خالیکم له‌به‌ر برۆی دیت؛ سوژده‌م بۆ برد. له‌ده‌وره‌ی خالانی گه‌ران، ده‌وری بسک و که‌زیه‌کانی، پیاوی پی‌ده‌بیته‌حاجی و عومره‌ی خۆی به‌جی هیناوه.

دل‌داری راست، ئه‌گه‌ر ئه‌و یاره‌ببینی، لیت‌پوون بی‌هۆشی نامینی و باده‌ی ناوی، سه‌رخۆش ده‌بیت. ئه‌وین مۆری لای خودایه و هه‌رگا یارت لی‌دیار بی، ده‌زانی کاری خودایی چه‌ند جوانه و خوا چه‌ند جوانه. ترووسکه‌ی جوانی خودایی، هه‌رچه‌ند خۆی نیشان دل‌ده‌دا، به‌لام به‌چاو نابیندری و په‌رده‌ی به‌سه‌ردا کشاوه. دل‌دارانی زۆر ورد و وشیار، ئه‌و تیشکه‌ی خواجه‌ده‌ناسن؛ با له‌سه‌د لی‌باسیشدا بیت. ئه‌وانه‌گوئ نادهن به‌جل، هه‌ر ته‌نیا دلبه‌ر ده‌ناسن. منیش له‌وانم زانیوه که‌یاری به‌راست کامه‌یه. یاره‌که‌ی من ئه‌و که‌سه‌بوو که‌وانی له‌من کشاند و سه‌د تیری هاویشه‌دلم و منی

کرده یه خسیری خوی. دلبرم - که دوستی خومه - ده زانی چیم لی قه و ماوه. که وانی مانگی برؤ که ی تیریان له نیوان سینگمدا، هیشتان ده لیم دلبرم خه به ردار نییه! ئه و دلبره ی گیانی گیانمه، چۆنه نه هاتۆته بیرى بلی فلان بۆ ئه ونده په ریشانه؟

۲۱	چه نده کی تاقه ت ددیرم	بم غوبار به درئ فه شیرم
	گه ر ژ چه هقان ئه ز بویرم	من زه نه خدان ته لبه یه
۲۲	دا بنۆشم می ژ لیثقی	ماوه را ره یحان و سیفی
	لوئلوئین شه ککه ر دنیقی	ئابئی حه یوان چه شمه یه
۲۳	چه شمه یا ئاڤا حه یاتئ	شه ربه تا قه ند و نه باتئ
	من ل داغان ئه و موفاتی	جان ژ بو شو کرانه یه
۲۴	له و وه کوو سه ودا و دینم	هه رده ما دیمئ دیبم
	دین دبم، حه یران دمینم	موشته ری یا زوهره یه
۲۵	شه مس دنیف بورجا شه ره فدا	سه د که واکب چار ته ره فدا
	موشته ری هاتی ب ره فدا	ئیسیتوا چو قیله یه
۲۶	ئاڤتابئی ده سستیوایی	ئه ز ژ به ر زه رب و جه فایی
	جان فیدا تیمه لیقایئی	شو بهه تی په روانه یه
۲۷	من توی مه قسوود ژ ژینئ	من ژ به ر مه وجا ئه قینئ
	سه د دکم دیدار و دینئ	مه زه ره به س زیده یه
۲۸	روه نییا چه هقی نه بینان	مورشیدی مه جزووب و دینان
	داروئ ده رد و برینان	من ته له ب دینا ته یه
۲۹	بینه پی نازک موباره ک	دهینه سه ر چه هقین مه باره ک
	من جرووح خوهش بن ب جاره ک	روهن بن پی دیده یه
۳۰	بین که فا نازک ژ نوورئ	تلییین جاما ته هوورئ
	بیهن ژ ماوه رد و بوخوورئ	من زیاره ت ته وقه یه
۳۱	دال سه ر چه هقان بمالم	بولبولئ وه ردین ب خالم

جاره کئی ره حمی که زالم شه فقه خووی حه قی وه یه
 ۳۳ ئه ر نه کی ره حمی ته میرۆ دئ چ بت حالی مه ئیرۆ
 قهت نه بی جاره ک ئه سیرۆ گرتییی سی سـالـه یه

مانای وشه کان:

زه نه خدان: چهنه؛ موفا؛ چاره؛ رهف؛ پۆل؛ دهینه؛ دای بنی؛ کهف؛ لهپ؛ تللی؛ قامک؛
 تهوقه؛ ئاوات؛ تهوقه؛ چاوه روانی؛ میرۆ؛ ئهی میر.

پوختهی مانا:

به هه موو توانا ده کۆشم بيمه تۆزی سه ر ریگهت و مانگی پرووت له پرووی شوفاران
 دابپۆشم. ئه گه ر له ترسی چاوانت بمویرایه، ده مگوت چهنهشت ببینم. خۆش بوو له
 پێحانهی بسکت، که وه کولمی وه ک سیوی سوورت ده کهوئ و له و لپوه وه کوو
 شه کرانهت، که مرواری ددانیان وه بن خۆ داوه، فریکم هه لیمزایه- که وه ک ئاوی
 ژیان وایه و بۆ هه موو داخان ده رمانه- به گیان سوپاسم ده کردی. هه تا رو خسارت
 ده بینم، هه ر شیت ده بم. سه ره گهردانم، نازانم کام ئه ستیره یه؟ موشته ریه یان
 زوهره یه، یان رۆژه له بورجی شه رف، ده ست و پێوه ند وه ک ئه ستیره له چوار ته رف،
 ده وری داوه و موشته ریش ده گه ل ئه و پۆله هاتۆته سه یر و تماشا و پۆژ راسته پێگه ی
 ون بووه و له لای قوبله وه دیار ئه دا. من گوئ ناده مه ئازاران. گیان ده که مه قوربان ی
 ده می دیدارت. وه ک په پووله له ده وری گرت ده سووتیم. هه ر تۆی ئاواتم له ژینا.
 ده ریای ئه وین شه پۆل ده دا؛ به ئاواتم سه ده جار چاوم پیت بکهوئ و دیاره زۆر زیادم
 ئاواته. تۆ سۆمای چاوانی کوپری؛ ری شانه ری شیت و جه زمه لیها توانی؛ ده رمانی
 هه موو ده ردانی. بۆیه ده مهوئ بته بینم. عه رزه ت بکه م لاقت له سه ر چاوم دانئ تا برینم
 چاک ببه وهو؛ چاوم رۆشن تر بپته وه. له بی ده ستت راپه کپشه با ئه و قامکه ناسکانه ی
 بادهی به هه شتی ده گێرن و بۆنی بخوور و گولایان لی بلاوه، زیاره ت بکه م؛ به سه ر
 چاومیدا بمالم. من بولبولی په ری کولمی نه خشی تراو به ورده خالم. بی ئینساف! ده سا
 به زه ت بی! به زه یی ئاکاری خۆته. ئه گه ر به زه ت پیمانه یه، من چۆن بزیم؟ قهت
 نه تفه رموو ئه و ئه سیره ی سی سـالـه له به ندی مندا، حالی چۆنه؟

شون جیہی پھیکان و نہسلی	ۛۛۛ
نہر نہ کی دہرمان ب وہسلی	
گہزمہ یین یاری کو باقی	ۛۛۛ
بیت دہوا کت وان دگافی	
نہ تنی قہند و نہباتی	ۛۛۛ
ہم بت و عوززا و لاتی	
خوندی لاتی نازہری تو	ۛۛۛ
ہہرجیہی لی بیوہری تو	
ما دبت بیخن خیلافی	ۛۛۛ
نہر بکی بی مہ تہوافی	
دا زیارہت کم نیشانی	ۛۛۛ
توولہیم سہر لاسستانی	
ما ب زہہری شہ ککھرینی	ۛۛۛ
دا رہقیب مہلعوون نہبینی	
گہر بہہخشی دل مورادی	ۛۛۛ
دا نہ کم گللہہ و دادی	
گوہ بدہ بہر گلہ و دادان	ۛۛۛ
دی تو داخواز و مرادان	
دی تو دیسا شہفقہ تی کی	ۛۛۛ
مہژ ہہریمین خزمہ تی کی	
بی نشانین مہ نیشان کی	ۛۛۛ
بہندہ کہلیی ئاستان کی	
دا دہما سوحبہت ب جوؤش بی	ۛۛۛ
مہژ ہہیبسہد دہنگ سروؤش بی	
ژتلیین یاقووت و فہسلی	
زہربئی تیر و گہزمہ یہ	
نہ ژ مہی و قہند و گولافی	
ما حہیاتہک لی ہہیہ؟	
مہزہہری رُوح و حہیاتی	
لہو مہ دل بتخانہ یہ	
بی چ شیرین دلہہری تو	
بی خیلاف ئہو کہعبہ یہ	
سہر ددت باقی نیسافی	
من ب ئہسوہد سہجدہ یہ	
بہر زوحہل بیتن قیرانی	
چہہفنییری مووچہ یہ	
مووچہ دا دی خہف بخوینی	
پور «عَلَيْهِ اَللَّعْنَةُ» یہ	
ژہو حہیات و خہمر و بادی	
دادمہ دیسا بہر تہ یہ	
حاکمی شہہر و بیلادان	
دی کہسلی بی چارہ یہ	
بہو نیشانا جہبہہ تی کی	
مہحرہمین بی پہردہ یہ	
ماہ و خورشیدی قیران کی	
دوور نہ کی خوہش توولہ یہ	
جام ب خوہش لہعلان ب نوؤش بی	
دینبہر و پور عیشوہ یہ	

۴۵	شهر به تا وی جام و تاسی	یار کو تی بیت ئینعکاسی
	بیت مه زی فه یزه ک ژ کاسی	ئابئی حه یوان ئه و ب خوه یه
۴۶	ئی ژ وی زه رفی فه خاری	خۆندی ئه و خه تی غوباری
	مه سستییا چه هفین خوماری	قه نج دبئی ئه و زیده یه
۴۷	من ل دل تیره ک موغول دی	تیک ژ بهر خوونی قزل دی
	لی دبیم دهر دی کو دل دی	هیژ ژ چه هفین شه هله یه
۴۸	روه نییا چه هفین «مه‌لا» یی	خالقی حوسنا ته دایی
	حوب تنی دا من گه دایی	حوسن و حوب یه ک چه شنه یه
۴۹	دیتییه نوورا یه قه ق مه	سه د نه سه ق له و تین سه به ق مه
	پور نه بی ئه رزان ل حه ق مه	لی «مه‌لا» خوه ش به نده یه

مانای وشه‌کان:

نه‌سل: سه‌ره‌رم؛ فه‌سل: به‌ند، به‌ندی ئه‌نگوست؛ خۆند: خاوه‌ن؛ پیوه‌ری: جی‌گیری؛
نیساف: ئینساف؛ مووچه: جیره؛ زه‌هر: دهم، زار؛ گله: شکایه‌ت؛ بلادان: ولاتان؛
حه‌ریم: مه‌حه‌رم؛ ئینعیکاس: تیشک‌دانه‌وه؛ خه‌تی غوباری: شیوه‌ خه‌تیکی ژۆر ورده.

پوخته‌ی مانا:

جی سه‌ره‌تیر و ڕمیم لێن. ئه‌گه‌ر به‌و به‌ندی قامکانه‌ی یاقوتیانه‌ت هه‌توانی له‌ سه‌ر
دانه‌نیی و له‌ باده و قه‌ند و گولای لیوه‌کانتم دهرخوارد نه‌ده‌ی - که‌ چا بوونم
یه‌کاوه‌یه‌که‌ - تازه‌ ناژیمه‌وه و دهمرم. تۆ نه‌ هه‌ر قه‌ند و نه‌باتی، تۆ گیان و ژیا‌نت لایه‌.
تۆ بوتی؛ تۆی گه‌وره‌ی بتی ئازهری مامی برایمی. تۆ له‌ دلما‌ی دل‌م بویته‌ بتخانه‌یه‌ک.
تۆ هی‌ند جوانی بچییه‌ هه‌ر کو‌ی ئه‌و جیگایه‌ کابه‌یه‌. هه‌ر که‌سیکی ئینسافی بی،
ده‌زان‌ی ئه‌م قسه‌م ڕاسته‌. ئه‌گه‌رچی وه‌ک زوحه‌ل شوومم، ڕیگه‌م بده‌ خا‌لت ماچ که‌م؛
با بل‌ین زوحه‌ل له‌گه‌ل ڕۆژ به‌رانبه‌ر بوون. توله‌ی تۆم سه‌ر له‌ به‌ر ده‌رگا، چاوه‌نۆرم
جیره‌م ده‌یتی. به‌ زا‌ره شیرینه‌که‌ی خۆت، بانگم بکه‌ به‌ دزییه‌وه. با شوفار به‌ ڕاز
نه‌زان‌ی؛ خودا وه‌ به‌ر نه‌حله‌تی خا. ئه‌گه‌ر له‌و ئاوی حه‌یا‌ته و له‌و باده‌یه‌ی لیوه‌کانتم، پی

بەخشی و دلەم بە ئارەزوو بگات، شکات ناکەم. شکاتیشم ھەر لای خۆتە. خۆت
 فەرمانەرەوای ولاتی، ھەر تۆی مراد پێکھێنەری. منیش بیکەس و بیچارەم. بەزەت
 ھەبێ! سویندت دەدەم بەو خالانەی لە ھەنیەتن، وا بکە لە مالدای مەحرەم بێ؛ خۆتەم
 لەبەر چاوی و نەمە. ھەنیە و روخسارت بە جووتە بێنە بەرچاوی؛ واتا خۆر و مانگی تەواو،
 بەرانبەرن. من بکە سەگی دەرگای خۆت؛ سەگی چاکم. تا ئەگەر بەزەت گەرم بوو،
 بەو لیوانەت بادەت فر کرد، گویم لە دەنگە خۆشەکت بێ - کە وەک دەنگی جوبرایلە -
 نازی زۆرت دینم دەبات. ئەگەر وینەت لە کاسەی مەیدا ببینم، بەھەری بۆ من یەكجار
 زۆرە؛ وەکوو ئاوی ژیانێ وایە. ھەر کەس لەو دەفری خواردەووە و خال و میلی وردی
 تۆی بە چاوانی دیت - کە وەک خەتی زۆر وردی ھونەرایی وان - لە دیتنی چاوت
 مەست بوو، باوەر دەکا کە بادەیی تۆ، لە ئاوی حەیات زیاترە.

تیریکی دستکاری مەغول، لە دلی دام. خوینی گەشم لە بەر ھەلنیشیت. بەلام
 دەلیم: ئەو خویناوە، لەو چاوە کالەیی تۆرایە، دلی من ھەلیھیناوە.

پووناکایی چاوی مەلا! خودا ئەو جوانییەیی بە تۆ دا، بە منی گەداش دلداریی دا.
 جوانی و دلداریی چون یەکن؟ من نووری زۆر سپیم دیوە. زۆر رێکوپێک بەرەو من بە
 پەلە دەھات. ھێندە بە ھیچم مەزانە! مەلا کۆیلە یەکی باشە.

گولی بئدرک

ئیرۆ مه دی وهقتی سهحه ر ئەو دلبه را سوندوس د به ر
 دیسا د له بسی سۆر و زه ر نووره ک مونه ززه بوو به شه ر
 بسکین سیاھ خالین د قه ر ره ش کاکولئ زولف چوونه سه ر
 ئەسوهد بوو دایم سه جده به ر من به ستی عه قدا نییه تی

غه فله ت ب سیرر من دا نه زه ر میران ب قه تلئ کر غه ده ر
 تیر دانه دل شاهئ مه جه ر بی مروه ت ئامانج کر جه گه ر
 فه ریاد و ئەفغان سه د که سه ر وه سفان نه شییم لی ئەو قه ده ر
 زانم کو رۆژ بوو هاته ده ر سوبحان ژ شاهئ قودره تی

مانای وشه کان:

سوندوس: هه ریری ته نک؛ عه قد: به ستن؛ نه شییم: ناتوانم؛ میران: میری گه وه ر؛
 مه جه ر: کاکیشانی ئاسمان؛ شاهئ مه جه ر: خۆر.

بوخته ی مانا:

ئه مپۆ له ده می به یاندا، ده یاری دلبه رم پوانی. به بیچم بنیاده میک بوو؛ به لام ئە گه ر
 راست ده وی، پرشنگی جوانی خودا بوو، دهناو سوور و زه ردی هه ریری ته نک و
 ناسکدا ده دره وشاوه.

بسک و که زی و کاکۆلی ره ش، به ره و خالی ره ش چه مابوون؛ که وه ک
 «چه ره ولئه سوهد» ئی روو گهی به ودم و پیروزه، لام وا بوو سوژده ی بۆ ده به ن. منیش
 نیه تی خۆم دابه ست، که سوژده به رمه به ر خالی و بیمه حاجی. ئەو سه ره وه ر و میری

میرانی جوانانە، لە نە کاویک گۆشە و تیلەچاوی دا من؛ زۆر بە ناحەق فەرمانی کوشتم
دەرچوو. تیری ئەو پڕوخسار وەک خۆرە، بێ بەزەیی دامبارینی و جەرگمیان کردە
نیشانە. ھاوار و داد و ھەزار داخ. چیم بەسەرھات، ناتوانم ھەر باسی بکەم. ھەر
ئەو ھەندە لێ دەزانم، کە چاوم لێ بوو خۆر ھەلات. ھەي نامەخوا! لە توانایی خودای
مەزن، کە جوانی وای خولقاندووە.

سۆبجان ژ تە شاھێ جەلال	ھۆستایی پەر قودرەت ل بال
خاسا تە دایێ ئەف جەمال	دیمی ژ قودرەت خەت و خال
کفش بوو د قەوسیدا ھیلال	فیرا مە دی بەدرا کەمال
لێ بوون نیقاب چەوگان و دال	وان یە ک ب مەستی دایە پال
لێ سەبیری بایێ شیمال	پێچانە سەر نوورا زولال
قەت کەس دیین ئەف ڕەنگ میسال	موترب وەرە وەقتە مەجال
زازا ب نائیرا بنال	ساقی وەرن خەمرا حەلال
جارە ک ژ سەر دیمی قەمال	زولفین ل دۆرا جەبەھەتی

مانای وشەکان:

ھۆستا: وەستا؛ ل بال: لە کن؛ سەبیری: ھەلیکرد، رابرد؛ زازا: ئەی ساز.

پوختە مانا:

خودای گەورە و خاوەن شکۆ! پاکێ و پیرۆزی ھەر بۆ تۆ. چەند وەستایەکی بەکار و
دەس ڕەنگینی. ئەو خۆین شیرینی و لەبارییەت بەتایبەتی دا بە یارم. خال و میلەت بە
دانستە لە پڕوخساری نەخشانوووە. مانگی یەکشەوێ برۆکەیی، لە بورجی کەواندا
ھەلات؛ مانگی چاردەمی ھەنیە کەشی تیشک ئەدات. بسکی سەر وەکوو کاشۆیان،
پەرچوو کەیی وەکوو دال شکاو، بوونەتە پەردە لەسەر ڕووی و لە خۆشیان مەست و
کەلەلا پالیان بە یەکەووە دابوو. سروە شەمالی ھەلیکرد؛ بسکی بەرەو سەری ڕادان.
نووری پاکێ خوا دەرکەوت. قەت کەس نمونەیی وای دیوہ؟ لێم ڕوونە: نا. بەزمگیر!
وەختە کەیی وەختە با ساز و بلویر بنالن. مەگپەر دەستت مەگیرەو! بادەیی حەلالی بۆ
تیکە و ھەر بەو دەستە ناسکانەت، تاقەجاریک بسکان لەسەر ھەنیت لادە.

۳ زولفین موعه نهر کاکولین بسکین سیاه رنگ سونبولین
 تا-تاب داف-داف فہ تتلین چین-چین ب مہستی سلسیلین
 دایئ نہ سیم تیک مہیلین وئ قہستہ خالا فلفلین
 ئەبلق ژقودرہت خہ مملین وئ بوغچہ یئ گول کە مملین
 تیئ عہندەلیب و بولبولین روژ ہاتہ بورجا سونبولین
 غفلەت مہ دی لەو خہ جلین مہ حرووم و مہ ہجوور دل کولین
 مہ جرووحی تیرین قزلین رەحمی کە پور سوہتی دلین
 فئ پەردە یئ جارە کە هلین بافئ نیقابا زولمہ تی

مانای وشەکان:

فہ تتلین: لولیان خوارد؛ سلسیلین: بوونہ زنجیرہ؛ مہیلین: خوار بوونہ وہ؛
 عہندەلیب: بولبول.

پوختە ی مانا:

بسکی پەشی وەکوو سونبول، کەزی و کاکۆلی وەک عەنہەر، تال بەتال لە یە کتر هالان
 و مەستانە و چین لەسەر چین و بە زنجیرە دەبیندران. سروە لئی دان، خوار بوونە وہ.
 بەرەو خالان - کە لە فلفل پەشتەر و تیژ و توندترن - پەش و سپی رازایە وہ. باغچە ی
 گولان بە و پەری جوانی خۆی نواند.

بولبول دەستیان کرد بە خویندن. خۆر کەوتە بورجی سونبولە و لە پە دیتەم، شەرمەزار
 بووم؛ رەنگم پەری. یاری پوخسار وەکوو روژم! لە دووری تۆ دەر دەدارم؛ دل بریندار و
 هەژارم. تیری دووریت لە خوینی دلەم شەلالە؛ رەنگی سوورە؛ دل بە گەرە؛ وەک تەندووورە.
 دەسا بە زەمیە کت هەبێ، ئەو رووبەندە لە روو لادە! با تاریکی لەسەر رووناکی پەروێ.

۴ برسی ب مہداری (مہرداری) خوە کە ل مہ جزووب و حال داری خوە کە
 بەس قەھر و ئازاری خوە کە قەستا برینداری خوە کە

شەفقى ب دیدارى خوه که
 تىک غەرقى ئەنوارى خوه که
 لى ئەمر و فەرورارى خوه که
 شەھىدى نۆبارى خوه که
 گەستىيى رەشمارى خوه که
 لەعلى شەکەربارى خوه که
 ب لەفز و گوشتارى خوه که
 دەرمانى کولدارى خوه که
 لى کەشفى ئەسرارى خوه که
 مەخمورى خەممارى خوه که
 حەيرانى رەفتارى خوه که
 کوشتىنە تىرا موحبەتى

مانای وشەکان:

میهدار: کۆتريک که دەخوينى؛ میهدار: خۆشەويست؛ فەروار: فەرمان؛ کولدار: خەمبار، بەژان.

پوختەى مانا:

پرسیاریک لە شیت و حال لى ھاتووت که! لەو کەسەى زۆر خۆشیدەویى وەک کۆتر بۆت دەنالینى. بەسم غەزەبى لى بگرە و چىدیکە ئازارم مەدە! وەرە سەر برىندارى خۆت! ئىجازەى بدە شەھىد بى و فەرمانى پى بدە بمرى. رەشمارى کەزىت پىوھى دات. بە لیوى شیرین و ئالت بىدوينە. خەمبارى تۆم. چارم بکە! لە نەینىم ئاگادار که! بىمکە بە مەستى بادەى خۆت، با لە خۆتدا سەرگەردان بىم. بە تىرى ئەوین کۆژراوم.

۵

وەر سەردە جارەک کوشتیان
 ئەختەرمەيىن وان بەنگیان
 بەردە ب ملدا خەمريان
 با دەت سەحەر رەیحانیان
 داغىن شەھىد و سۆھتیان
 دانیسە لى وان تللیان
 کۆژ موعجیزا خەمماریان
 رووح بیتە دىسا سەرگیان
 ھىژ نابرم قەت ھىڤیان
 وان شەفقە و دلداریان
 بىللە ھژ نال و زاریان
 زەربا فیراق و بیھریان
 تەشبیھى تووتاکیان چیان
 خەو ناكرین شەفتاریان

لى هيژ دخوازين شوکرييان چهندي کو روو دين قيبله تي

ماناي وشه کان:

ئەختەر مه: يەخسير، چۆله چرا! با دەت: با لىي بدا؛ بيهري: بەتاسه؛ تووتاک: مه ليکي
شهوبيدارهو تا بهيان دهنگي دى.

پوخته ي مانا:

جاريک سهري کوشتهت بده! ئەسيري تازه کهوانتم. بسکت له شان پهخش بکه! با با
له پڅحانان بدات. قامکت له سهر داغ و بريني کوشته ي خۆت بکه هه توان! با گيانم
بيتهوه بهرم. هيشتا هوميدم نه بريوه، چاوم له بهزه يي تۆيه. به خوا له دهردي دووري
تۆ، له تاسه ي ديداري جوانت، وه کوو تووتاک شهو هه تا پوژي ده نالم. قهت خه و له
چاوم ناکه وي، بهو حاله شرا سوپاس ده کهم هه تا روو ده کهمه رووگه.

دەردى غەدار بيم فیرقەتە	فیرقەت ژ جان پور زەحمەتە
عاشق مرن هەر ساعەتە	ياسەهل عاشق پړوح دتە
لى دلبر ئەف رەنگ عادەتە	هەرچى دبه نديدا کهتە
ئەووەل ددت پى ئولفەتە	زەوق و سەفەاء و سوجبەتە
گافەک کو ئەو فیرارەتە	ئانجە ژ ناگە غەفلەتە
شیرى جەفایى لى دەتە	ئەللەه ج وى بى مروەتە
رەحمى ب عاشق نایەتە	وى قەستە جان یەغما کەتە
هەتا کو دل قەنج ژى بتە	ئینساف ژ مەهروویان نەتە

پوخته ي مانا:

دەردى دوورى زۆر گرانه؛ ليک جيايى لەش و گيانە. عاشق گيان بدا هاسانە؛ دەنا
هەموو دەم مردووە. کردارى دلبران وايە: پياو بە رووخواشى دەکيشن، قسە ي خواشى
دەگەل دەکەن، لەپر بە ئازار دەيکوژن. بەزه ييان بە پياودا نايە، نيازبان گيان تالان
کردنە. جوانان قهت ئينسافيان نيه.

یار قه‌سته‌جان یه‌غما کرت	دا موعجیزئ په‌یدا کرت
ره‌مزه‌ک ژ ره‌نگ عیسا کرت	یا سیحرئ بووسینا کرت
ژه‌وله‌علئ شه‌ککه‌رخا کرت	دیسا شه‌هیدان راکرت
فان کۆله‌یان ئازا کرت	چاره‌ک غه‌ریبان شا کرت
راستی یه‌دئ به‌یزا کرت	میسکی د جهرحان داکرت
دا خوه‌ش بکت ئیحیا کرت	شه‌فقی که یاره‌ب داکرت
ره‌ش کاکولان تا-تا کرت	سه‌د حه‌لقه‌ چین-چین با کرت
هه‌میان ل دیم توغرا کرت	ئه‌مرئ هوماوون سه‌ر مه‌ تی

پوخته‌ی مانا:

یار بۆیه‌ گیان تالان ده‌کا، ویستی مۆجزات بنوینئ، لاسای عیسا بکاته‌وه، یان ئیبنووسینا ئاسایی خۆمان لئ پکا به‌ جادوو‌گهر. به‌و لیوانه‌ی مردوو زیندوو بکاته‌وه. به‌ ده‌سته‌ سپی و ناسکه‌که‌ی، میسک به‌ بریناندا بکات. کۆیلان هه‌موو ئازاد بکا و دلئ غه‌ریبان شاد بکا.

ده‌خوایه‌ وا بکه‌ی وا بکات. کاکۆلئ ره‌ش تا-تا بکات؛ چین-چین هه‌موویان با بدا و به‌ر با بدات. بیانکاته‌ مۆری سولتانی و فه‌رمانی پئ ئیمزا بکات.

ئی‌گۆبی مه‌یدانئ ته‌ بت	وه‌ک من د زندانئ ته‌ بت
سه‌ربه‌ندئ چه‌وگانئ ته‌ بت	مه‌جرووحئ په‌یکانئ ته‌ بت
یه‌غما و تالانئ ته‌ بت	هه‌ر رۆژئ قوربانئ ته‌ بت
بیمارئ موژگانئ ته‌ بت	موشتاق و هه‌یرانئ ته‌ بت
سوهرتئ ژ هه‌جیرانئ ته‌ بت	دئ مه‌ست و فینجانئ ته‌ بت
وئ به‌هر د نیشانئ ته‌ بت	مووچه‌ ژ به‌ر خوانئ ته‌ بت
لئ لوتف و ئیحسانئ ته‌ بت	هه‌رده‌م ب خوونئ هه‌زهره‌تی

پوخته ی مانا:

کەسێ وەک من سەری گۆ بێ لە مەیدانت، لە زیندانی تۆ دەر نه چێ، بە گۆچانی تۆ
هەلسووړی، برینداری تیری تۆ بێ، هەموو پۆژ بە قوربانت بێ، بە دل و بە گیان تالانت
بێ، دايم لە ژێر فەرمانت بێ، کوژراوی مژولانت بێ، حەیران و سەرگەدانت بێ، مەستی
چاوی فینجانت بێ، بۆ خۆت نیشانت کردبێ، لەبەرماوی خوانت بخوا و جار-جارە
بیلاوێتیەوه و بانگی کە ی و خۆت ببینی؛ چی تێدا یە؟

٩	جانان ب ئەغیاران نەدی	خەمرێ ب خوونخواران نەدی
	وەردان بە مرداران نەدی	وان رێ د گولزاران نەدی
	رەیحان و گولناران نەدی	بۆ وان ژ ژەین خاران نەدی
	تو رەمز و ئەسراران نەدی	کووران تو ئەنواران نەدی
	ب نوونەکی یاران نەدی	نیف مە و خوە ئەستاران نەدی
	تیران ژ نووباران نەدی	دەردان ب بیماران نەدی
	ژ غەیری سێ جاران نەدی	ریشن نەدیرن تاقەتی

پوخته ی مانا:

بادە ی نەدە ی بە نامۆیان و خوینمژان! مەهیلە مردار بێنە باغ! گول و رەیحانیان
نەدە یە! جگە لە دروو مەیان دەری! مەهیلە بە راز بزانی! مەهیلە کوێران ببینی!
عاشقانت ئازار نەدە ی! لە بەدکاریان بپاریژە! یاری خۆت هەرزان مەفرۆشە! خۆتیشمان
لێ دامە پۆشە! بە کەوان تیرمان تی مەگرە! دەردمان لەسەر گران مەکە! لە سێ
پیلەش زیاتر بادەمان مەدە یە! بریندارین، تاقەتی مەست بوونمان نییە.

١٠	بەس عاشقان مەهجوور بکی	شوبهت «مەلێ» رەنجوور بکی
	قەلبێ شکەستی هووور بکی	شوونا برینان کوور بکی
	شەمعا مە ژێ پر نوور بکی	ب زەهرێ خوە مەئموور بکی
	تەنها مە بێ دەستوور بکی	مەحرەم سەرایێ حووور بکی

وہ سلا خواہ دا فہ غفوور بکی ژ وی بادہ یی مہ خموور بکی
نیف کاسہ یا فہ رفوور بکی فہ یزئ ل دلدا فوور بکی
دیمئ ژ رہنگ کافوور بکی دالان ژ خالان دوور بکی
بی عالہ می مہ قهوور بکی وہ قتی سہ حر کو بادہ تی

مانای وشہ کان:

ژہین: غہیر، جگہ؛ کور: قول.

پوختہ ی مانا:

بہس عاشقان دوور خہر وہ! بہ دہردی مہ لایان مہ بہ! دلی شکاو بہس ورد بکہ!
شوینی برین قوولتر مہ کہ! مومئ مہ چاکتر ہل بکہ! بو خۆت فہرمانمان بدہرئ، با
ہر تہنیا ئیمہ بیینہ ناو حہرہ مسہ راوہ. بہ دیدارت بمانکہ شا! لہ بادہ ی خۆت
مہ ستمان بکہ! بادہ دہ پیالہ ی چینی کہ! بہرہ لہ دل بہ فیچقہ بی. پرووت وہ ک
کافووری سپی کہ! بسکان لہ خالان دوور خہ وہ! دنیا یہ بیینہ بہر حوکمت! دہ می بہ یان
کہ سروہ دی!

۱. تہم شیعہ لہ نوسخہ کہی سہ لمان دلوفاندا، ۱۲ بہندہ.

ئاخ جودايى

۱	فى فىرقه تى ئه بتهر كرىن	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى
	ژار و زه عىف و زهركرىن	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى
۲	پور زهركرىن وهك زیرمام	چه هفتین دلوتفى پیرمام
	دایم ل رى چاونیر مام	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى
۳	چافنیرى رهفتارا ته بووم	موشتاقى گولزارا ته بووم
	لهو دور ژ دیدارا ته بووم	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى
۴	دوور بووم ژ وى رهفت و چنى	وان عیشویه یا گفت و كهنى
	نایى ب چه هفتان من دنى	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى
۵	دنیاب من مژ بوو غه مام	خهو زى ل چه هفتان من حه رام
	عومرهك ب فى حالى هه مام	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى
۶	ساعت ل من تىك سال بوون	دائم ل سهه دهست فال بوون
	هه رفین دهاتن دال بوون	فهریاد ژ دهستى فىرقه تى

ماناى وشه كان:

زهرد: زهرد؛ ژار: كز و زه بوون و بېچاره؛ زیر: داوه تىلى ساز كه دهنگى زور بارىك و
نزمه؛ چافنیر: چاوه پروان، چه مېر؛ رهفتار: رهوت؛ رهفت وچن: هات وچو، روښتن و
چوون؛ گفت: قسه كردن؛ كهن: خه نین؛ غه مام: هه ور؛ فال: بو بهخت روانین، فالنامه.

پوخته ی مانا:

دوابراوى دهس جودايیم؛ زهرد و دهرده داری ئه وم. وه كوو سیمه بارىكه كه ی كه مانچه و
تار، كز و لاواز، هه میسه چاوله پى یارم. هانام به پیری مه یخانه ده فریام بى. هاوار له

دهس ئەم دورییه. دهمهوی پەوتت ببینم؛ لە باغچەی جوانیت بڕوانم. هەر چونکە ئەو نیازم بوو، لە دەرکی خۆت دوورت کردم! هات و چوونە کانت نابینم. قسە و دەنگی پێکەنینت نایەنە گوێم. وەک لە دنیا نەبم وایە؛ دەردی جودایی بەلایە. هاوار لە دەستی جودایی. دنیا بە من هەورە و مژە؛ چاوم لە گەڵ خەودا دژە. عومریکە بەو ژانەی دەژێم. دەورە لام و بمکوژە!

هەر ساتیکم لێ بە سالە. چاوم لە فالنامە و فالە. هەوری دەوری تالەم تالە. هەر پیتی بۆم دێ هەر دالە. لار و خوار، چەوت و چەوالە. واتا دووری، واتا دلە دەردی دووسەر، دەرچوون لە دەرمان و دەوا. بەلام وا دیارە دالیکیان واتای دیداری دەگەیند.

٧	ئیرۆ تنی دەرھات ئەلیف	مەعنی دچوو بەژنا شەریف
	یا خارە لێ کیمخە و قەدیف	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
٨	فێ فیرقەتی پەر دل شەواند	جەرحین قەدیم دیسا کەواند
	شیشین د سوڕ تیدا تەواند	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
٩	داغین مە دیسا رەش کرن	یەک-یەک ژ نوو ئاتەش کرن
	لێ زێدە پەنجوشەش کرن	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
١٠	سەودا و سەوس و گێژ کرم	پوڕ هەر د دل خوونریژ کرم
	چەندان وەبوو لێ هێژ کرم	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
١١	بیللاھ ژ نالە و زارییان	گەزمین دەوان خەمارییان
	خەو ناکرین شەو تارییان	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
١٢	شەف بوو دنی چەشمی مە دا	حەتتا بەشیر مزگینی دا
	دێ بێ سەحەر شاھێ گەدا	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
١٣	مزگین کو دا من ئەف قەدەر	رۆحی شرین من هاتە سەر
	خەیلەک ل من روون بوون بەسەر	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی
١٤	روون بوو ب دیداری تە دل	بوو غەرقێ ئەنوارێ تە دل
	نارەت ژ فەرورای تە دل	فەریاد ژ دەستی فیرقەتی

میننه مه دلداری خوه دی	۱۵
دیسا ژ نوو یاری خوه دی	
سولتان و خوندکاری خوه دی	
فه ریاد ژ دهستی فیرقه تی	
رهش کاکولین سونبول چه فین	۱۶
میننه مه دیسا غم ره فین	
نوو بوون ل دل حوبب و ئه فین	
فه ریاد ژ دهستی فیرقه تی	

مانای وشه کان:

ئه لیف: هۆگر؛ ئه لیف: پیتی یه که می ئه لف و بیته؛ خارا و کیمخه (یان: کیمخوا): دوو پارچه ی به قیمه تن؛ شه واند: برژاند؛ که واند: داغ کرد؛ ته واند: خوار کرده وه؛ به شیر: مژده ده؛ سهوس: دهمده می و گهلای، وازازی؛ خه ممار: باده فروش؛ خه یله ک: زۆریک، ئه ندازه یه کی زۆر.

پوخته ی مانا:

ئه مپۆ له کتییی فالنامه، ئه لف ده رها ت. واتا: ئه و به ژن وه ک ئه لفه ی خارا و کیمخوا و هه ریر و مه خمه ر ده به ره، ته شریف دیت. ده یسا با بی و دادم له ده ست دوور ده ستی، لای ئه و بکه م. دل برژاوه، کۆنه برینم کولاوه، دیسانه وه داغ کراوه، شیشی سووره وه کراوم ده ناو دلیدا چه ماون. جی داخیش رهش هه لگه راون؛ ئاگریشی تی بهرداوان. نه هه ر جاریک پینج جار، شهش جار. هاوار له دهستی جودایی. سه ودا سه ر و هیر و گیزم؛ هه ر خوینی دل هه لده پیزم. خۆم هه ر هه یج بووم، ده ردی جوداییش تووشم هات، له و تۆزه هه یچه شی کردم. تیری ئه و چاوه مه ستانه، ئه و مه سته له سه ر هه ستانه و پیاله ی شه راب له ده ستانه، خه و ی شه ویا ن لی تاراندم. هه ر ده گریم و ده بارینم، نازانم له دهستی دووری هه تا که نگی و ده مینم؟ هاوار له ده ردی جودایی. دنیا م شه و بوو له بهر چاوان؛ گو تیا ن هات نازداری باوان. هه ر به و مژده دل پینه، گیا نم ها ته سه ر گلینه، چا ویشم پی روون بوونه وه. تیشکی روون ده دل م گه را، له روونا کیدا نو قم بوو؛ ئاماده ی هه ر فه رمانیکه. چۆن ده فه رمووی تا واکات. سوپاس که یارمان دیته وه؛ جوانی خونا کارمان دیته وه. کاکۆل له سه روه با نهوین. سوپای کول و که سه ر په وین. دل پر بوو له خۆشی و نهوین، هاوار له دهستی جودایی.

دەردى غەدار بىم فىرقەتە	۱۷
فەرىاد ژ دەستى فىرقەتە	
نارى فىراق و سۈھتە	۱۸
پەرىاد ژ دەستى فىرقەتە	
عاشق ئەو ھەر دەر	۱۹
فەرىاد ژ دەستى فىرقەتە	
يارەب دىدارى خوە كى	۲۰
بەس سۈھتە نارى خوە كى	
مە ژ دوستى ساتەك دوور نەكى	۲۱
فەرىاد ژ دەستى فىرقەتە	
خاكارىا دلەەر «مەلا»	۲۲
فەرىاد ژ دەستى فىرقەتە	
دىدارى قىسمەت بوو ھەلا	

ماناى وشەكان:

غەدار: گران، زۆردار؛ زەحمەت: دژوار؛ نوھتن: سەمىن؛ بىتەر: زۆرتەر؛ پەركەندە: بلاو؛
پەركەندە: بى پەروپۆ؛ جەلا: سورمە؛ ھەلا: ھۆشت بى.

پوختەى مانا:

دەردى دوورى زۆر گرانە. لە لەش جىابوونەوى گىانە. ھىشتا گىاندانىش ھاسانە؛
بەلام ئەو زۆر بەسووتانە. تىرى جەرگان کون-کون دەکا؛ کۆنانىش خەمناژن دەکا.
كەسەك خۆى دلدار نەبووبى و ژانى بە دلا نەچووبى، چوزانى دوورى چ تامە؟ ھاوار لە
دەستى جوداىى.
زۆر دلدار ھاتن و رابردن؛ بە نازى دلەران مردن. بەلام من لە ناو ھەمواندا، پتر جەفا
و دەردم دیوہ و تىرى دووریم تى چەقیوہ. ھاوار لە دەستى جوداىى. خوايە بەزەبىت
پىما بى؛ يارم لەگەلما تەبا بى؛ جەرگم لە سووتان پەھا بى؛ تازە لەمەش وردبەر نابى.
ھىچ کاتى لىم ھەلماویرە؛ چۆنكە ئەو بە تۆران فیرە. ھاوار لە دەستى جوداىى.
مەلا ئەگەر بۆت ھەلکەوت، دىسان چاوت بە يار کەوت، خاکی رېبازى دابىژە! چاوى
خۆتى پى برېژە! ھۆشت بى لە بىرت نەچى! ھاوار لە دەستى جوداىى.

فرشته‌ی به‌شهری

سَه‌نَه‌ما سوږ ژ سَه‌مَه‌د نَه‌ی‌شَه‌کَه‌را لَه‌ب ژ نَه‌بات
 «أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سَوږا وئ سَه‌نَه‌مئ
 ئَه‌نَوَه‌را رَه‌نگ فرشته به‌شَه‌را حوور سرشت
 یا ژ میسکئ خوته‌نئ خال و خهت و کاکول و قشت
 گهر خوه نیشان سَه‌قَه‌رئ دَه‌ت دَگرت حوړی بهشت
 کَه‌عَبَه‌یا تئ نَه‌بَت ئَه‌و پوتکَه‌دَه‌یَه‌ و دیر و کَه‌ن‌شت
 کو نَه‌سِیَب دا ژ ئَه‌زَه‌ل حَه‌ق ژ مَه‌را عِشِق نوِیشت
 فَه‌یَدَه‌ ناکن ل مَه‌ ئِیسم و نَه‌ تَه‌لِسم و نَه‌ نوِیشت
 زاهیرئ دا مَه‌ عَه‌زابه‌ک وه‌کوو باتین فَه‌ به‌هشت
 سوَه‌تَنئ دا به‌ عَه‌نافان و جَه‌گَه‌ر تِیک بریشت
 قَه‌سَدئ وه‌سَلئ مَه‌ ب جان کر کو فَه‌ دایین و نَه‌ه‌یشت
 دَه‌سَت نَه‌ه‌لین ژ تَه‌لَه‌ب گهر مَه‌ درئ چَت سَه‌ر و تَشَت
 پَشَت نادین دوه‌زار خَه‌نَجَه‌ر و تیر و رَم و خَشَت
 مَه‌ سَه‌رئ داینه‌ رئ و ب خودئ به‌سَتِیَه‌ پَشَت
 ئَه‌وَه‌ مَن پُرووح و حَیات و ئَه‌وَه‌ مَن قِیْلَه‌یِی زات

سَه‌نَه‌ما سوږ ژ سَه‌مَه‌د نَه‌ی‌شَه‌کَه‌را لَه‌ب ژ نَه‌بات
 «أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سَوږا وئ سَه‌نَه‌مئ

مانای وشه‌کان:

أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ: ماشه‌للا له شیرینکاری خوا؛ نوِیشت: نووسی؛ بریشت: برژاندی، براژتی؛
 فَه‌دایین: دَه‌رئ کردین، پای داین؛ سَه‌روشت: سَه‌رومال؛ خَشَت: نِزَه؛ پَشَت نادین: را ناکه‌ین.

پوختهی مانا:

بوته بهلاروله نجه کهم بهژنی وهک نهیشه کهر پیکه و لیوی وهک نهبات شیرینه. هه ی نامه خوا! له دلکیشی بتی جوانم. ئەو دلکیشیهی له خواوهیه. تیشکدهره؛ رهنگی له فرشته دهکا؛ ئاکاری وهک حوړی دهچی و بنیادهمه. خال و میل و کاکۆل و په رچوو کهی هه نهیه، له میسکی خوتهن ره شتر و بۆنخۆشترن. ئەگەر خۆی شان جه هه ندهم دات، حوړی جه هه ندهم داده گرن؛ که له بهه هشت خۆشتر ده بی.

خودای گه وره، رۆژی بهر، ئەوینی له چاره م نووسی. به دۆعا و نوشته و ههیت و هووت، له دلی من ناچیته دهر و ههرچی بکهن بی بههرهیه. ئەوین ئەگەر بهر و الههت دهر د و ئازار و سزایه، له راستیدا بهه هشتیکه خودا دهیدا به دهر و و نمان. که یفم سازه که به ئاگری ئەوینی جهرگ و هه ناوم برزاوه و هه لقرچاوه و پرووکاوه. ویستم بمرم له رنی ئەوین؛ به گیان بگهم به دیداری. له خۆی دوور کردم و نهیهیشت. بهلام ههرگیز دهست هه لگیر نیم. سهر و سامانیشم بروات، گوێ نادهمه تیر و رم و نیزه و خه نجهر. با هه زارانیشم بۆ بی، سهرم له سهر ری داناوه و پشتم به خودا بهستووه. یاره گیان و ژیا نی من؛ پروگهم ئەوه. بته بهلاروله نجه کهم، بهژنی وهک نهیشه کهر پیکه؛ لیوی وهک نهبات شیرینه. هه ی نامه خوا! له دلکیشی بتی جوانم. ئەو دلکیشیهی له خواوهیه.

٢ زه ریا دیم دور و لهب شه کهرا عیش و بهری
یا ژ سهر تاب قه ده م تیک ژ عه بیانه بهری
ژ سهر ا به رده بی لاهووت ب سهد شیوه گهری
بیته بهر عه نی شهوودی د لیباسی به شهر ی
«حاش لله» تو کسان دی بتن ئەف رهنگی زهری
دایه بهر قهند و نهباتی ژ دو له علین شه کهری
بی، تو یا لهب شه کهری یا تو نهباتا به تهری (ته بهری)
«الله الله» چ ته جه لایه ژ سیر را قه ده ری
حاجیان سیلسیله به ستینه ل دۆرا قه مه ری
دۆری بهیتی ژ سه فا تینه سه مایا سه حه ری

بی موروهت کو دو میران ژ سورئ مهی د سهری
 نهیلن چینه ته وافی و زیارهت جههری
 زه مزه و غولغوله و عومره و عید و عهرهفات
 سه نه ما سوړ ژ سه مه د نهیشه که را له ب ژ نه بات
 «أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سوړا وی سه نه می

مانای وشه کان:

لا هووت: خوایی؛ کسان: چلون؛ بی: بیژه، بلج؛ به تهر: کورتهی بیتر، که به مانا
 زوړ تره: ته به ری: نه باتی ته به رزه، ته شوئ تاش؛ حاجب: برؤ.

پوخته ی مانا:

سه وزه له ی روخسار مرواری، به نازو غه مزه ی لیوشه کر. سهرتاپا بیبهش له عه بیان،
 پهری خوایه و ناردراوه له بیچمی بنیاده ماندا دیته به رچاو؛ نه گینا چوڼ هیچ نه و په نگه
 سه وزه به ی و ههر دوو لیوه ناله کانی - که نه بات و شه کر و قه ندیان بهر گرتووه -
 ده کری له ریزه ی خه لک بیت؟!

تو بلج: شه کره له لیوت یان له نه باتی ته به رزه س؟ نه ی خودایه چ نه ینیت له توانایی
 خودا لایه! دوو برؤی له یه ک په یوه ندت ده وری له مانگی رووت داوه. ههر به یانییه ک
 که بسکانت به دم سرووه ده لهرن و له سهر ه نه یهت - که وه ک ناسمانی ساو ده چی -
 چه چی ده کهن و دلان پر ده کهن له خوئی، ئیمه ی دلدار زوړ به تاسه ین که له ده وری
 سهرت گهر ین؛ خالی په شت وه کوو به رده په شی مالی کابه، پابمووسین. به لام دوو
 چاوه مه سته که ت - که سهر مه ستن - ناهیلن نه و چه جه بکه ین. هه روا هورای دلدارانه.
 دیداری تو بؤ نه وان جیژنی قوربانه و زیاره تی تو وه کوو عومره و عهره فاته.
 بته به لاروله نجه کم به ژنی وه ک نهیشه که ر پیکه؛ لیوی وه ک نه بات شیرینه.
 هه ی نامه خوا! له دلکیشی بتی جوانم. نه و دلکیشیه ی له خواوه یه.

من ب دل سووره تی جان دی ژ بتان نه و ب ته نی
 نه و تنی سهر روا ره وان دی ژ زهریفین چه مه نی

سۆسن و سونبول و گول چەرخە ل دۆرا سەمەنئ
خەمریان حەلقە و چین دانە ژ میسکا خوتەنئ
سەر ددن چەشمەیی حەیان و ب زەمزەم درەنئ
لئ ج شیرانییە «الله» تە ژ وئ کەفت و چەنئ
ئەز دینم بەدرە ب دیم لئ دکتەن گوشت و کەنئ
یا یەقین رۆژە ل شەرقئ و شەفق دانە دنئ
غەلەتم رووحی قودوس ھاتییە نیف وئ بەدەنئ
دکت ئیحیائی مەواتان ل سوڤ و رەفت و چونئ
تە نەن باوەر و ئیمان نەزەرئ دئ و بنئ
چ تەجەللایە ب وئ قبیلە مەلەک روو ددەنئ
ئازەری گەر بدیا ھور دکرەن لات و مەنات

سەنەما سوڤ ژ سەمەد نەیشە کەرە لەب ژ نەبات
«أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سوڤا وئ سەنەمی

مانای وشەکان:

دەرئ: دەچی؛ کەفت: لامل؛ مەواتان: مردوان؛ بنئ: بروانە؛ ئازەر: باوک یان مامی
برایم پیغەمبەر کە بتی دەتاشین.

پوختە ی مانا:

لە چاو جوانان، ئەو بە تەنیا شکلی گیانە. لە باغاندا، ھەر ئەو سەرووی پەوانە. گولی
سوێسنە و سملی کە پەرچۆکەن، لە میسکی خوتەن پەشتەر و بۆنخۆشتەر. لە لاجانگی
گولی یاسەمەن ئاسایی دین و دەچن؛ سەر دەگەییەننە سەر لیوان، کە سەرچاوەی ئاوی
ژیان و ھەک چاوەی زەمزەم پیرۆزە. ئەی خواپە! لامل و چەنە ی چەند جوانن. من
دەلیم پرووی مانگی چاردەس. بەلام گەفت و پیکەنینی لە مانگ زیادە. یان ھەکوو
خۆرە لە خۆرەلات و جیھان رۆشن ئەکاتەو. لەمەش ھەلەم؛ دەلیم پەنگە
جوبراییلی ھاتییتە ناو لەشەو. پەوت و چوونی ھەکوو عیسا، مردوو ھە گیان دینییتەو.
گەر لە گەتم بەگومانی، تۆش ھەرە و لە یار پەوانە! تیشکی خواپە و لە فرشتان بۆتە پرووگە ی

پيرۆز و جوان. باوک يان مامى برايم که نه توى ديبا به چاوان، بته کاني هموو ده شکاند.
 بته به لاروله نجه کهم، به ژنى وهک نه يشه کهر پکه. ليوى وهک نه بات شيرينه.
 هه نامه خوا! له دلکيشى بتي جوانم. نهو دلکيشيه لى له خواوه يه.

نيرگزا مه ست و شيرين و گول و نه سرينه ژ رهنګ
 شه کهر و لوئلوئى مه نشوور و ب دل ئاهه ن و سه نګ
 مه ژ بهر زه ربى نه فینى بووه دل پیت و په رهنګ
 لهو مه شه ب تاب سه هر ناله يه وهک مه غنى و چه نګ
 دامه سه د رهنګ عه زابى و نه هات دهر ژ مه دهنګ
 هه ستیان گرتيه ناسور و مه ژيدا هه يه ژهنګ
 لهو نه هشیار و خومارى مه نه خوارى مه لى و به نګ
 ل مه ئيرۆ دو که مانداری حه به ش هاتنه جه نګ
 تینه قه تلا مه د دهستان دو سیه هقه وسى ژ يه نګ
 دره شینن مه و تین مه دوه زار تیر و خه دهنګ
 جه گهرى کون دکن و تى دبه ين مىسلئ تفه نګ
 مىسلئ وئ کافر و زالم قه ديين کهس د فه رهنګ
 نازک و خوب و شه که رخنه ده و شيرين حه رهنګات

سه نه ما سور ژ سه مه د نه يشه که را له ب ژ نه بات
 «أَحْسَنُ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سورا وئ سه نه مى

ماناى وشه کان:

ئا هه ن: ئاسن؛ مه ژى: مىشک؛ تى دبه ين: به نيواندا ديت.

بوخته لى مانا:

چاوى وهک نيرگزي مه ست؛ خوین شيرينه؛ به په نګى گول و نه سرينه. روو مروارى،
 ليو شه کرينه. دلى وهک ئاسن و به رده. من له نه وين دلم بوته گر و په نگر. شه وه تا
 روژ، وهک دهنګى چه نګه نالينم. سه د جوړه جه زره به لى داوم؛ دهنګم نه هات. ئيسکم

تووشی برین بوون و میښکم ژهنگی هه‌لیناوه. نه بادهم خواردوو نه بهنگ. دوو برۆش
 په‌ش - وه‌ک دوو که‌وانداری چه‌به‌ش - هاتنه‌جه‌نگم.
 دوو که‌وانی یه‌نگیان له‌ ناو ده‌ستان هه‌یه و دوو هه‌زار تیریان پیوه‌نام. جه‌رگم کون
 بوو؛ وه‌کوو گولله‌ به‌ ناویدا ده‌رباز ده‌بن. کافری وا کئی له‌ فه‌ره‌نگستانیش دیویه؟!
 ناسکه، جوانه، بزه‌ی وه‌کوو شه‌کر وایه و په‌وتی له‌به‌ر دل شیرینه.
 بته‌به‌لاروله‌نجه‌که‌م، به‌ژنی وه‌ک نه‌یشه‌که‌ر په‌یکه. لیوی وه‌ک نه‌بات شیرینه.
 هه‌ی نامه‌خوا! له‌ دلکیشی بتي جوانم. ئەو دلکیشیه‌ی له‌ خواوه‌یه.

درییا دوستی «مه‌لا» یه‌ک جیهه‌ت و ساده‌دلین
 مه‌حه‌تا جان هه‌یه‌ حاشا ژ ته‌له‌ب ده‌ست به‌لین
 یا درئ سهر بدرین یا ب مورادئ وه‌سلین
 مه‌چ په‌روارئ رمین به‌ر وه‌شئ شیرین قزلین
 تا ئه‌به‌د مه‌ست و هیلاکین ژ شه‌رابا ئه‌زه‌لین
 ژ جه‌فا و سته‌ما وئ ژ جه‌گهر پور دکلین
 په‌رده‌یا گووشه‌قه‌سه‌ب لی تو ژ سهر دیمئ هلین
 کو د شه‌رقئ مه‌ه و خورشید ژ شه‌وقئ بتلین
 له‌و ژ سوپ سورمه د دیرین و نه‌موحتاجی کلین
 مه‌ست دنیف توپ و له‌فان مارل سه‌لوئ فتلین
 سورمه‌دارین ژ سوړئ مه‌ستئ ژ قودره‌ت که‌ملین
 مه‌ژ غه‌فله‌ت دوژها دین و ژ سه‌همئ خه‌جلین
 عیشه‌که‌ر شیوه‌نوما یا مه‌ژ وئ پوچ و حه‌یات

سه‌نه‌ما سوپ ژ سه‌مه‌د نه‌یشه‌که‌را له‌ب ژ نه‌بات
 «أَحْسَنَ اللَّهُ تَبَارَكَ» ژ سوپا وئ سه‌نه‌می

مانای وشه‌کان:

به‌لین: هه‌لگرین؛ وه‌سل: گه‌یشتن؛ به‌روه‌ش: له‌پیشه‌وه‌ه‌شین؛ قه‌سه‌ب: پارچه‌ی

ئاوریشم چن؛ بتلین: ده‌ست هه‌لگرتن؛ فه‌تلین: پیچیان خوارد؛ ژها: هه‌ژدیها.

بوخته‌ی مانا:

مه‌لا! ئیمه‌ له‌ پڕی یاردا راست و له‌ رووین و دل‌ساکار. هه‌تا ده‌مرین ده‌ست له‌ دلداری به‌ر ناده‌ین. یان به‌ ئاواتی دل‌ ده‌گه‌ین، یان سه‌ریشمان ده‌دۆرئین. گوێ ناده‌ینه‌ ڕمبی نووک‌تیژی خویناوی. هه‌تا هه‌تا له‌ باده‌ی ئه‌زه‌لی مه‌ستین. له‌ ده‌ست ئازاری ده‌ستی یار، دل‌ پڕغه‌مین.

رووبه‌ندی ئاوریشم چنت له‌ ڕوو لاده‌! با ڕۆژ و مانگ، له‌ تیشکدان ڕابوه‌ستن. چاومان پڕه‌ له‌ جوانی تۆ؛ ئیتر کارمان به‌ کل‌ چیه‌؟ ماری که‌زیت له‌ به‌ژنی سه‌ولت پیچیان خوارد. چاوی مه‌ستت کلی‌ خودای تی‌کراوه‌؛ بۆیه‌ مه‌ستن. دوو هه‌ژدیهای پڕچتم دین، له‌ ترسان ڕه‌نگ له‌ ڕووم نه‌ما. زۆر به‌ نازی؛ نازان ده‌که‌ی. گیان و ژيانمان له‌ تۆرایه‌.

بته‌ به‌ لاروله‌نجه‌ که‌م، به‌ژنی وه‌ک نه‌یشه‌ که‌ر وایه‌. لیوی وه‌ک نه‌بات شیرینه‌. هه‌ی نامه‌خوا! له‌ دل‌کیشی بتي‌ جوانم. ئه‌و دل‌کیشیه‌ی له‌ خواوه‌یه‌.

سویند به بالا

- ۱ ئەى نەسىمى سېبەھى ما د مەجالا سەھەرى
سەد سەلامان بگەھىنى ژ مە وئ لەب شەكەرى
- ۲ نیرگزا نازک و تەر نەیشە کەرا مەست و خومار
دیم دور و لەعلەب و موختەشەم و موختەبەرى
- ۳ بسک و گیسۆ ژ ھەریرن قەسەبن تۆررە و زولف
نە ژ کافوورە بەدەن خالی ژ میسکی تەتەرى
- ۴ دیم بەدر و ئەنییی، زولف ل سەر بوونە ھەلەک
ئەرقەمان ھەلقە و گەردانە ل دەورا قەمەرى
- ۵ ئاستانی و شوباک و کولەک و پەنجەرەیان
دا ب مسکینی و زاری تو بیۆسى د بەرى
- ۶ توزەکی بین ب خوەرا تا بکرىن کوحلى بەسەر
ل تەریقا قەدەما دل بەرى وئ رەھگوزەرى
- ۷ دا ببینی سەنەما من تە بگین خوە بدە خەت
بکە تەلخیسى جەوابى مە ژ قى موختەسەرى
- ۸ لەو کو پورشەفقە ددیرت کەرەم و لوتف و کەمال
ئاھ ژ دەست رەمز و سوپىن وى دور و گەوھەر خەبەرى
- ۹ ما ب زەھرى شەكەرى دۆست بخوونت جارەک
عەرزحالا کو نفیسی مە بخوونا جەگەرى
- ۱۰ قەدەرەک شەفقە ژ لوتفا تە تەمەننا دکرین
دا مە مەحرۇوم نەدیری تو ژ لوتف و نەزەرى

- ۱۱ ب خودی قهت ته د دلدا ژ خودی ترس نه‌هن
دکری زولم و جه‌فای تو ل من فی قه‌ده‌ری
- ۱۲ نه‌ز ب وی قامه‌ت و به‌ژنی ل ته سوندی دخورم
به‌س که نه‌ی پادشه‌ها من ل نه‌سیران غه‌ده‌ری
- ۱۳ ژ به‌ر تاهین مه‌ دنی‌ ناگر و دوود بت نه‌ عه‌جب
مه‌ د دلدا هه‌یه‌ نارەک کو دسوژت سه‌قه‌ری
- ۱۴ نه‌ بووینه نه‌ دبن وه‌ک ته‌ شه‌پالی د جه‌هان
کی دییه‌ میسل‌ی ته‌ سیمین‌ته‌ن و زهر‌رین‌که‌مه‌ری
- ۱۵ پاشی وان گه‌زمه‌یی چه‌ه‌فین ته‌ «مه‌لا» پی کوشتی
ما خه‌ده‌نگن دکرن قه‌ت ل مه‌ ئیدی نه‌سه‌ری؟

مانای وشه‌کان:

قه‌سه‌ب: زه‌ری، پارچه‌ی زیږ‌تیوه‌دراو؛ نه‌رقه‌م: ماری جنجیر؛ کوله‌ک: کولانچکه،
رۆچنه؛ کوحل: سورمه؛ بگین خوه: خو بگه‌یینه؛ ته‌لخیس: پوخته‌کراو؛ موخته‌سه‌ر:
کورت‌کراو؛ ته‌لخیس: کتیبیکه‌ له‌ کتیبیکی به‌ ناوی موخته‌سه‌ر وه‌رگیراوه و پوخته‌ی
موخته‌سه‌ره؛ خه‌به‌ر: گفت و دوان.

پوخته‌ی مانا:

سروه! له‌ به‌ره‌به‌یانداسه‌د سلاوم له‌و لیوشه‌کرباره‌ بکه! به‌ژنی وه‌کوو نه‌یشه‌که‌ره.
شلک و تورته وه‌کوو نی‌رگس. مه‌سته‌چاوه؛ پرومروارییه؛ لیولاله؛ پایه‌به‌رزه و زور
به‌پ‌رزه. که‌زی و بسک و لابسک و په‌رچوو که‌کانی، وه‌ک ئاوریشم ده‌گه‌ل زی‌ران تیکه‌ل
ده‌بن. له‌شی له‌ کافوور سپی‌تر، خالی وه‌ک میسکه‌ بو‌نخۆش و شه‌وه‌ر‌ه‌نگه. روخسار
مانگه. هه‌نییه‌ی به‌و ئالقه‌ بسکانه‌ی له‌ سه‌ریه‌تی، هه‌ر ده‌ل‌یی ماری جنجیرن له‌ ده‌وری
مانگ‌ی هالاون. سروه! زور به‌ کزی ببووره! له‌ پیشانا ده‌رک و په‌نجه‌ره و کولانچکه و
لیوی ده‌لاقه‌کان ماچ‌که! تو‌زیک‌ی سه‌ر‌پ‌یی یار بی‌نه! تا بیکه‌ینه سورمه‌ی چاوان. هه‌ر
خۆت بچۆ خزمه‌ت یارم، نامه‌که‌می بده‌ ده‌ستی؛ وه‌رامه‌که‌م به‌ پوخته‌یی بۆ بی‌نه‌وه. زور

به بهزه و ئیتلفاته. ئاخ نازانی چهند دلکیش و پر له نازه و گفתי وه کوو گههر دهچن. ئه گهر جارێک به زاری ممبره کی خۆی بانگم بکا و ئه و عهریزه م- که به خوینی دل نووسراوه- قبول بئی، چهند خۆش ده بئی! نووسیومه تۆزیک بهزهت بئی! له بهزهت بئی بهشم مه که! جارێک ئاوړیکم وئی بده! به خوا تۆ له خوا ناترسی؛ دهنا هیندهت ئه و ده رده به من نه ده دا. سویندت ئه دهم به و به ژنه شوخ و شهنگه ی خۆت، تۆ پادشای چاوجوانانی؛ هینده له منی یه خسیری خۆت زولمی مه که! له بهر ئاهم ئه گهر دنیا پر له دوو کهل و ئاگر بئی، سه یر نییه. ئاوړی دلّم جه حه نده میش ده سووتینی. کئی له دنیا له ش زیوین و که مبه رز پرنیکی وه ک تۆی به چاو دیوه؟ رهزا سووک و جوانی وه ک تۆ، نه هه رگیز بووه، نه ده بئی. دوا ی وه ی مه لات به تیری چاوه کانت کوشت، ئیتیر تیری دیم بۆ چییه؟! تیر هاویشن به هره ی نییه.

خوایه! نهی بینایی چاوان! سوپاس بۆ تو که بهزهیت به منی هه ژاردا
هاتهوه؛ نهو هیز و توانایهت دامی، له پاش «مهم و زین»ی خان،
«دیوانی شیخی جزیری»ش، به سۆرانی، شی کهمهوه؛ که زۆری بۆ
به ئاوات بووم. ئۆخه‌ی ئیتر خه‌مم نه‌ما؛ ئاواتم نه‌برده ژیر گل. بشمرم
ئارخه‌یان ده‌مرم. له قیامه‌تیش ده‌س به داوینی خاوتنی نهو دوو
خۆشه‌یسته‌ت ده‌گرم؛ لیم پوونه خۆم لی نابوین.

له چاپ و به‌ره‌مه‌هێنانی ئهم کتێبه، چهند که‌سیکی هه‌ژار په‌روه‌ری
خێره‌ومه‌ند یارمه‌تیان دام؛ نه‌گه‌ر چاکه‌یان له‌بیر که‌م، خۆم به
بی‌ئهمه‌گ ده‌زانم:

سوپاسی زۆر بۆ کاک «ماجدی پۆحانی»؛ که وه‌خته‌ی بێژم به‌قه‌د خۆم،
خۆی ماندوو کرد. پاکنوسی نهو خه‌ته‌پیسهم، هه‌له‌وه‌یه‌له
هه‌لگرتنه‌وه‌ی، به‌سه‌ر چاپ را‌گه‌یشتنی وه‌ نه‌ستو گرت. هه‌ر ئه‌ویش
بۆی دامه‌زراندم، کرێی چاپیان لی نه‌ستاندم.

سوپاس بۆ کارگێری سرووش، ئاغای «زه‌وره‌ق»، بۆ به‌رپرسی
چاپخانه‌ی ئیداره‌ی سرووش، «میهر په‌روه‌ر»ی خوین شیرین، بۆ کیژی
یه‌که‌جار هونه‌رمه‌ند «ئابگینه»؛ که به‌راستی له‌پیت‌چینی کوردیدا
مؤ‌جزاته.

پیشه‌کیش سوپاسی زۆرم بۆ نهو کورده‌ لاوانه‌یه‌ که به‌چاوی
پ‌خه‌گری له‌نووسراوه‌که‌م ده‌پوانن و هه‌له‌کانم ده‌دۆزنه‌وه.

پازده‌ی پووشپه‌ری سالی ١٣٦٠ی هه‌تاوی

عه‌بدو پ‌ه‌حمان شه‌ره‌فکه‌ندی «هه‌ژار»

«صباحُ الخیر» خانئ من شه هی شیرین زبانی من
توی رووح و رهوانئ من بیت قوربان ته جانی من
«تعالی الله» چ زاتی تو چ وی شیرین سیفاتی تو
نه وهک قه‌ند و نه‌باتی تو یه‌قین رووح و حه‌یاتی تو

حه‌یات و راحه‌تا جانم «صباحُ الخیر» یا خانم
وه ره بیناهیا چه‌هشان ببینم به‌ژن و بالایی

به‌یانت خو‌ش وگه‌ش خانم کزه و هیوای دل و گیانم
له بسکتدایه تای ژیانم ئه‌وینت بو‌ته ئامیانم
بلیم تو چه‌نده شیرینی؟ نه وهک قه‌ندی، نه هه‌نگوینی
ئه‌تو گیانی، ئه‌تو ژینی ئه‌تۆم هی‌زی، ئه‌تۆم تینی

به‌قوربانت ده‌که‌م گیانم به‌یانت خو‌ش وگه‌ش خانم
وه‌ره‌ پووناکی چاوانم ببینم به‌ژن و بالا‌که‌ت

